School of Theology at Claremont
1001 1424095

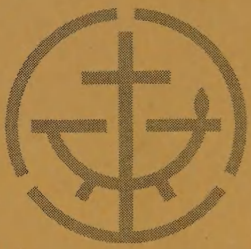

Theology Library

SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

From the library
of
Professor Philip Merlan
1897-1968

JC
71
A41
S9
1894

ARISTOTELIS

POLITICA.

TERTIUM EDIDIT

FRANCISCUS SUSEMIHL.

NOVA IMPRESSIO CORRECTIOR.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI
MDCCCXCIV.

LIPSIAE, TYPIS B. G. TEUBNERI.

PRAECEPTORIBUS ACADEMICIS

CAROLO LUDOVICO MICHELETIO

ET

GUILELMO VATKEO

VETERANIS SUMME REVERENDIS

HUNC LIBRUM GRATI ANIMI DOCUMENTUM

ESSE VOLUIT

EDITOR.

PROLEGOMENA.

Duas iam paravi editiones Politicorum Aristoteleorum, alteram criticam cum vetusta translatione coniunctam, quae prodiit ex aedibus B. G. Teubneri anno MDCCCLXXII, alteram exegeticam sumptibus Engelmanni anno MDCCCLXXIX. Harum in prolegomenis quae disserui, eorum nonnulla hoc loco repetere alia corrigere, praeterea nova quaedam addere opus est.

Iam antiquissimus fons vetusta illa est translatio Latina, quam saeculo XIII° ante annum LXXIV fecit Guilelmus de Moerbeka (Guil.) secundum exemplar Graecum (Γ) haud multo, ut videtur, antiquius, saeculo, nisi fallor, aut XII° exeunte aut XIII° ineunte ortum, admodum iam corruptum. Librorum, qui tempus tulerunt, Graecorum antiquissimi sunt Parisini duo P^3 saeculo XIV° et aliquanto recentior quidem, sed nihilominus praestantior P^2 (I^b apud Bekkerum) exeunte eodem saeculo exarati. Et duas esse docui codicum familias, quas Π^1 et Π^2 appellavi, haud raro hanc, saepius illam meliorem, paucis illam exemplis servatam, plurimis hanc vulgatam, licet duobus tantum melioribus illis P^2 et P^3, ceteris omnibus deterioribus, quos, quatenus collati sunt, communi nota Π^3 comprehendi. Eorum duae sunt species, altera horum librorum: C^4 Q^b R^b S^b T^b V^b, altera horum: $P^{4.6.}$ Q M^b U^b L^s cum codicibus Aretini (Ar.) Aldi (Ald.) Camerari (C^c).*) Excussi autem sunt per totum opus soli P^4 et Ar., per

*) W^b descriptus esse videtur ex editione Aldina: quare semel tantum eius mentionem feci.

p. 1252—1254[a] 17, ubi C^4 cum melioribus potius consentit, etiam ceteri omnes, inde ab hoc loco, qua de re accuratius egi in prioribus editionibus, modo hi modo illi, Aldinam denique editionem ita adhibui, ut Π nota eius cum omnibus codicibus collatis consensum significet et Π^2 et Π^3 siglis ubique eius quoque lectiones comprehendantur. Ceterum Leonardi Aretini translatio hic illic non cum deterioribus conspirat, sed cum potioribus illis $P^{2.3}$.

Quae cum ita sint, proprias Π^2 recensionis vulgatae lectiones constituere plerumque haud ita difficile est, sed longe aliter se habet res de Π^1. Tres dumtaxat sunt codices, quibus potissimum huius recensionis notitiam debemus, Γ ille deperditus et duo superstites satis recentes M^s et P^1, quorum ille omni mendorum genere refertissimus exeunte potius quam ineunte saeculo XV°, hic a Demetrio Chalcondyla aut ultimis eiusdem saeculi annis aut primis sequentis scriptus est. Praeterea mixti generis est P^5 codex recentissimus saeculi XVI^{i}, cuius periit prior pars usque ad 1306[a] 6, plerumque quidem Π^2 familiae gregi, at satis saepe vetustae translationi affinis*): nec desunt Π^1 recensionis vestigia apud Aretinum atque in correctionibus lectionibusque nonnullis, quae in ipso optimo Π^2 familiae exemplo P^2, et multo pluribus, quae in P^4 inveniuntur, et ceteri quoque eiusdem speciei, cuius sunt P^4 et Ar., fontes deteriores interdum cum tota illa Π^1 generis propagine triplici $\Gamma M^s P^1$ vel cum singulis ex hac stirpe congruunt, velut his inprimis locis: 1252[b] 25. ὁμοκάπνους $\Pi^1 P^4 L^s$ et corr. M^b. 1255[a] 5. καὶ alterum om. $\Pi^1 M^b$ Ar. Ald. et pr. P^3. 24. ὅλως $\Pi^1 P^6 M^b T^b L^s$. 1256[b] 32. ἀγαθὴν $\Gamma M^s P^4$ Ald. et corr.^{1} P^1

*) Perperam Busseus in dissertatione infra laudata contendit me aliter iudicasse in editione prima: ipse potius non satis attente legit quae ibi de hac re scripsi.

(*ἀγαθην*). 1260^{a} 26. *ἢ τὸ* Π^{1} P$^{4.6}$ L^{s} Ald. 1261^{a} 14. *διελεῖν* Γ P$^{1.4}$ Ald. ^{b}30. *ἐστι* Π^{1} P^{4} Ald. 1262^{a} 3. *τὸν ἀριθμὸν* Γ M^{s} P^{4} Ald. et corr. P$^{1.2}$. 1267^{b} 35. *ἱεράν* Π^{1} P^{4} Ald. et corr.^{2} P^{2}. 1275^{a} 17. *ἀτελεῖς* Π^{1} P^{4} Ald. 27. *ἂν φαίη* Γ P$^{1.4.6}$. ^{b}32. *ἦσαν* Π^{1} Ald. et corr. P^{4}, *ἢ ἂν* U^{b}, *ἦσαν ἂν* cet. 1278^{b} 28. *ὑπερβάλλη* Γ M^{s} Ald. (*ὑπερβάλλει* P$^{1.4}$). 1324^{b} 18. *ἀπεκτακότι* M^{s} P$^{1.4.6}$. 1325^{a} 25. *τῶ* M^{s} P$^{1.2.4}$ Ald. 1326^{b} 4. *μὲν τοῖς* M^{s} P$^{1.5}$ Ald. 1330^{b} 16. *τοιούτων* Π^{1} P$^{4.6}$ L^{s} et corr. P^{5}. 1332^{b} 36. *αὐτῶ* Γ M^{s} Ald. 1338^{b} 23. *ληστρικὰ* M^{s} P^{1} L^{s} Ald. 1339^{a} 1. *δύνανται* Π^{1} L^{s} Ald. 1292^{b} 36. *δυναμένοις* Π^{1} L^{s} Ar. Ald. et corr. P^{4}. 1299^{b} 24. *οὐδ'* (*οὐδὲ* P^{1}) Π^{1} P$^{4.6}$ L^{s} Ar. 1303^{b} 33. *Μηδικὰ* Π^{1} P$^{4.6}$ U^{b} L^{s} C^{c}. 1304^{b} 28. *τε γὰρ* om. Π^{1} P$^{4.6}$ L^{s} et mg.^{3} P^{2}. 1306^{b} 21. *τοὺς* Γ (ut videtur) M^{s} P$^{4.5}$ L^{s} V^{b} Ar. (ut videtur), *τους* p^{1}. 1307^{b} 18. *μετέβαλεν* Π^{1} L^{s} Ar., *μετέβαλλεν* P^{4} et pr. M^{s}, *μετέβαλλον* cet. 1315^{b} 6. *τῶν* M^{s} P$^{1.4}$ L^{s}. 1253^{b} 3. *οἰκίας* Γ P$^{4.6}$ L^{s} Q M^{b} U^{b}*). 1276^{a} 25. *τόπον* add. P$^{4.6}$ L^{s} Ald. et fort. Γ Ar. 1324^{a} 22. *γὰρ* om. Γ P$^{4.6}$ L^{s}. 1325^{a} 6. *δῆλον ἄρα ὅτι* Γ P^{5} Ar.(?) Ald. 1329^{a} 27. *ἱερέων* Γ P^{5} L^{s} Ar. Ald. 1332^{a} 33. *τῶ* Γ Ald. et corr.^{1} P^{2}. 1292^{a} 4. *δὲ* post *ἕτερον* add. P^{4} L^{s} Ald. et, ut videtur, Γ. 1299^{a} 1. *δὴ* Γ P^{4} L^{s} C^{c}. 2. *διωρίσθω* Γ P^{4} Ar. 1318^{b} 17. *ἢ* add. Γ P^{4} L^{s} Ar. Ald. et mg. P^{6}. 1304^{a} 8. *περιωρισθεὶς* Γ M^{s} P^{4} L^{s} U^{b} V^{b} Ald. 1314^{a} 40. *τὸ* Γ P$^{5.6}$ V^{b} L^{s} Ar. Idem cadit, id quod iam unum alterumve ex his ipsis exemplis docet, in alteram quoque speciem, inprimis in R^{b}, sed multo rarius: complura eiusmodi in Q^{b} codicem intulit recentior manus: etiam varia lectio falsissima 1252^{a} 7. *πετεινοῖς* (*Γ* mg. P^{4} mg. p^{1} mg. rc. S^{b}) non e Π^{2}, sed e Π^{1} haud dubie familia originem traxit. Contra fortuitus tantummodo, nisi fallor, consensus

*) Valde tamen dubium est, utrum hoc loco codices illi ad *Γ* declinaverint an *Γ* ad illos.

est 1254^{a} 16. *ἀλλ' οὐδ'* P$^{1.6.}$ L^{s} Ald. (*ἀλλ' οὐδὲν* M^{s}). 1268^{a} 4. *ἀπολύει* M^{s} P^{1} Q^{b}. 6. *ἢ ταῦτα* om. L^{s} et pr. P^{1}. 1269^{a} 38. *οἱ* om. M^{s} P^{1} L^{s}. 1288^{a} 27. *τὴν* om. M^{s} P^{4} Q^{b} T^{b}. 1326^{b} 3. *ἡ δὲ πόλις αὔταρκες* om. P$^{1.5.}$ *Π*^{3} Ar. 38. *τὴν* prius om. P$^{1.5.}$ *Π*^{3}. 1335^{b} 21. *ἐθνῶν Γ* P$^{4.6.}$ L^{s} S^{b} C^{c} Ar. 1302^{b} 19. *ἐνέσονται Γ* M^{s} P^{4} R^{b} V^{b}. 1309^{a} 12. *λόχους Γ* P$^{4.5.}$ p^{1} Ar. Ald. et fortasse 1286^{b} 7. *ὁμοίως Γ Π*^{3} Ar. 1287^{b} 33. *ὅ τε Γ, ὅτε* P^{4} T^{b} *Ald.*, *οὔτε* Q^{b} aliisque locis.

Sed cetera quoque non ex eodem omnia archetypo fluxerunt. Immo primum quidem tam mira est P^{5} codicis cum vetusta translatione compluribus locis, velut praecipue 1327^{a} 34. 1329^{a} 17. 18. 1334^{a} 28 sqq. 37. 1336^{a} 34. ^{b}18. 1337^{b} 16 sqq. 27 sq. 34 sq. 1320^{a} 10. 1307^{b} 32 sqq. 1311^{b} 7, necessitudo, ut, quoad ille non cum *Π*^{3}, sed cum hac cohaereat, ex ipsa hac, non e codice Graeco antiquiore illius lectiones haustas esse summa cum specie veritatis concludi inde licere dudum ipse monuerim, rem hanc plane extra dubitationem positam esse nuper contenderit in dissertatione, si rem universam spectas, admodum laudabili „de praesidiis Aristotelis Politica emendandi“ Berolini MDCCCLXXXI edita Adolfus Busseus. Verumenimvero iuvenis acutissimus si accuratius hanc quaestionem tractasset, falsam esse intellexisset speciem illam. Nam eadem neglegentia, qua 1334^{a} 37. *μὴ δύνασθαι* pro *τὸ μὴ δύνασθαι*, 1336^{a} 34. *σπουδασθησομένων* pro *σπουδασομένων*, 1337^{b} 17. *τὸ τέλειον* pro *ἀκρίβειαν* (*perfectionem* Guil.) et *ῥηθείσαις* pro *εἰρημέναις*, 18. *χάριν* pro *ἕνεκεν*(?), 19. *αὐτοῦ μὲν γὰρ* pro *τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ* et *τῶν φίλων* pro *φίλων*, 27. *περὶ δὲ τῆς μουσικῆς* pro *τὴν δὲ μουσικὴν ἥδη*, 34. *τελευταῖον* pro *τέλος* (*finaliter* Guil.), 35. *τί ποιοῦντας δεῖ* (*quod facientes oportet* Guil.) pro *ὅτι* (i. e. *ὅ τι*) *δεῖ ποιοῦντας*, 1320^{a} 10. *καταψηφίσεται* pro *καταψηφιεῖται*, 1307^{b} 33. *παράβασις* (*praevaricatio* Guil.)

pro *παρανομία*, 34. *δαπανῶσι* (*consumunt* Guil.) pro *ἀναιροῦσι*, 1311^{b} 7. *αἰσχύνειν* pro *αἰσχῦναι* scripta sunt, apparet etiam in aliis codicis locis, qui nihil commune habent cum vetusta translatione, ut exempli causa legitur 1330^{a} 32. *χρὴ* pro *δεῖ*, 1333^{b} 2. *δὲ* (om. Π^{1}) *καὶ τὰ χρήσιμα* pro *καὶ τὰ χρήσιμα δὲ*, 1335^{b} 23. *παιδοποιίας* pro *τεκνοποιίας*, 1336^{b} 5. *γὰρ τοῦ* pro *τοῦ γὰρ*, 1339^{a} 16. *χάριν* pro *ἕνεκα*, 1340^{a} 8. *δῆλον* pro *φανερὸν*, 9. *ἄλλων* pro *ἑτέρων*, 1342^{a} 6. *ἁπάσαις* pro *πάσαις*, 8 sq. *ἱερῶν δὲ* pro *δ' ἱερῶν*, 1319^{a} 14. *διορθοῦν δεῖ* pro *δεῖ διορθοῦν*, 1320^{b} 33. *εὖ διακείμενα σώματα* pro *εὖ σώματα διακείμενα*, 34. *πρὸς τὴν* pro *πρὸς*, 1306^{a} 9. *Πόντω* pro *τῷ Πόντω*, 1309^{a} 18. *οὐ* pro *μὴ*. Nec desunt similia in aliis codicibus, et eiusmodi quidem discrepantiis saepissime inter se differunt et totae recensiones illae Π^{1} atque Π^{2} et singulae species earum. Incerta igitur res maneret, nisi inessent in P^{5} libro huius generis lectiones aliae, quae a vetusta translatione abhorrentes cum P^{1} potius aut M^{s} concinunt, aliae, quae certe e Latino exemplo hauriri non poterant, sed e Graeco solum veteriore: at insunt. Nolo urgere quae mero fortasse casu orta sunt: 1335^{a} 5. *ὑπάρχει* $M^{s}P^{5}$, *ὑπάρχη* cet. 1338^{b} 27. *λειπομένοις* $M^{s}P^{5}$, *λειπομένους* cet. 1323^{a} 2. *συμβαίνη* $M^{s}P^{1.5.}$, *συμβαίνει* cet. 1318^{b} 31. *τιμημάτων* — *ἀπὸ* om. $M^{s}P^{5}$. 1314^{a} 32. *τῆς* post *φθορᾶς* om. $P^{1.5.}$, at secus se habent loci hi: 1326^{b} 4. *μὲν τοῖς* $M^{s}P^{1.5.}$ Ald., *τοῖς μὲν* Π^{2}. 1332^{b} 1. *μεταβάλλειν* $M^{s}P^{1.5.}$, *μεταβαλεῖν* Π^{2}. 1334^{b} 2. *τε* non vert. Guil., *τὰ* $P^{1.5.}$. 1335^{a} 16. *τὸ* c. c. *Γ*, *τοὺς* $M^{s}P^{5}$. 1337^{a} 18. *βέλτιον* $M^{s}P^{5}$ Ar., *βέλτιστον* c. c. *Γ*. 1319^{b} 24. *καὶ τὰ* $P^{1.5.}$ et mg. P^{4}, *κατὰ* c. c. *Γ*. 27. *αἱ πρότεραι* $\Pi^{1}P^{5}$ et corr. P^{4}, *αἱ πρότερον* Π^{2}. 1322^{a} 22. *τοῖς εἰρημένοις* M^{s} et pr. $P^{1.5.}$, *τῆς εἰρημένης* c. c. *Γ*. 1306^{a} 22. *ἐγχειρίσωσιν* cet., *ἐγχειρήσωσιν* M^{s}, *ἐγχειρήσουσιν* P^{5} (*manus iniecerint*

Guil.). 1313^{b} 2. *φρόνημά τε* P$^{1.5.}$R^{b}, *φρονήματά τε* c. c. *Γ*. 1316^{a} 32. *τῶν* c. c. *Γ*, *τοῦ* P$^{1.5.}$Ar. Quin ipsi illi admodum suspecti 1334^{a} 28 sqq. et 1311^{b} 7 accuratius perlustrati reapse idem docent: illic enim si quis e Guilelmi translatione corrigere verba voluisset, ei necessario v. 30. non *ἀπολαύοντες*, sed *ἀπολαύειν* restituendum erat, hic cum Guilelmus vertisset „*et propterea quod aliqui monarcharum in corpus verecundiam fecerunt*“, non *αἰσχύνειν*, sed *αἰσχῦναι*. Neque 1321^{a} 12. corruptum *ὁπλίτην* idem si sanae mentis fuit, ex illa translatione, ubi „*armativam*“ legimus, in *ὁπλιτικὸν*, quod offert P^{5}, sed nonnisi vel in *ὁπλιτικὴν* vel in *ὁπλῖτιν* potuit mutare: quapropter nullus dubito, quin in *Γ ὁπλιτικὴν* scriptum fuerit, atque ex communi archetypo Graeco eadem lectio leniter depravata transierit in codicem P^{5}: similiterque scripturam rectam *ἀφιεμένους* 1320^{b} 3 ut in P^{1} ita in P^{5} quoque extitisse, non vero e Guilelmi translatione „*respuentes*“ repetitam esse mihi quidem etsi non certum, at multo tamen verisimilius videtur. Quae cum ita sint, quamquam cur in locis 1336^{b} 18. 1337^{b} 16 sqq. 34 sq. constituendis contra Bekkerum P$^{1.4.}$ et M^{s} codices secutus sim, omnibus haud dubie clarum est, tamen, licet me hanc ob causam maxime vituperaverit Busseus, 1307^{b} 32 sqq. P^{5} libri et vetustae translationis vestigia plane deserere non ausus sum.

Deinde saepissime contra P^{1} inter se conspirant soli *Γ* et M^{s}, rarius, sed item satis saepe (ratio fere est 3 : 5) contra *Γ* soli M^{s} et P^{1}, raro contra M^{s} soli *Γ* et P^{1}. Ergo ex alio archetypo eiusdem recensionis derivati sunt *Γ* et M^{s}, ex alio, ita tamen, ut secundum hoc exemplar correctus fuerit M^{s} libri fons, tum P^{1} tum quae huius familiae vestigia in P^{4} et P^{2} deprehenduntur, id quod patet ex his locis: 1269^{a} 33. *αὐτῷ* P^{1} corr. P^{4}. 1271^{a} 14. *κατασκευάζει* P^{1} corr. P^{4}. 1277^{a} 38. *χερνῆται* p^{1} corr. P^{4}.

1278ª 36. ὥσπερ — 38. μετέχων post 40. ἐστίν pr. P^1 et corr. P^4. ᵇ 19. καὶ post δὲ add. $P^1 Q^b(?) T^b(?)$ corr. P^4. 28. ὑπερβάλλει $P^{1.4}$. 1279ᵇ 22. συμβαίνει $P^{1.4}$. 1282ª 9. τε om. $P^{1.4}$. 1283ª 27. ἴσων ἴσον Ar. et mg. $P^{1.4}$. 1287ª 29. θεὸν] νοῦν mg. $P^{1.2.4}$. (cf. 28. νόμον *Π*, νοῦν *Γ* Iulian.). 1323ª 14. τῆς ante ἀρίστης add. P^1 mg. P^4. 1336ª 17. ψυχρὸν P^1 corr. P^4. ᵇ 24. τοῦτον P^1 et ante ἐν παροδρομῇ P^4 Ald 1340ª 6. πῇ cet., τι P^1 corr. P^4. 1341ᵇ 38. καὶ post γὰρ add. $P^{1.2.4}$. 1342ᵇ 33. ἢ post ἁρμονιῶν add. P^1 et corr. P^2. 34. παιδιὰν P^2, παιδιάν pr. P^1. 1290ª 1. δὴ *Γ* P^1 corr. $P^{2.4}$. 2. διειλόμεν corr. P^4, διειλόμεθα P^1. 1291ᵇ 32. ὑπερέχειν $P^{1.4}$ Ar. 40. κεκτημένω P^1 mg. P^4. 1295ª 39. δὲ om. mg.³ P^2 corr. P^4. 1319ᵇ 24. καὶ τὰ $P^{1.5}$ mg. P^4. 1302ª 15. τοιούτων om. $P^{1.4}$ L^s. 1312ª 38. τὸν βίον post τελευτῆσαι add. P^1 mg. P^4. 1316ª 38. ἀναξιλάου $P^{1.4}$, neque refellitur paucis exemplis contrariis: 1253ᵇ 33. ὁ om. M^s, del. corr. P^4. 1270ᵇ 38. εἶπη M^s corr. P^4. 1290ª 33. τῆς πολιτείας ὀλίγοι *Γ* M^s mg. P^4. 1319ª 31. εσπάρθαι M^s, ἐσπάρθαι P^4: cf. etiam quae attuli p. VII. Recepi has lectiones 1253ᵇ 33. 1279ᵇ 22. 1336ª 17. 1342ᵇ 33. 1290ª 1. 2. διείλομεν. 33. 1291ᵇ 32. 1295ª 39. 1319ᵇ 24. 1309ª 40. 1316ª 38, quod sola praebet corr. P^4, αἵρεσιν, dubius sum 1312ª 38, infra agam de 1287ª 29: ceterae prorsus futiles sunt.

Qua ex re sequitur modo in P^1 libri modo in *Γ* et M^s codicum fonte genuinas *Π*¹ recensionis scripturas fidelius fuisse servatas, idemque demonstrant, id quod facile quisque sibi ipse eruere potest ex apparatu critico, solis M^s et P^1 communes lectiones: paucae enim earum habent quo se optime commendent. Idem cadere in eas, quae a solis *Γ* et M^s offeruntur, minime nego, at inde cum Busseo colligendam esse optimam P^1 codicis notam praefracte infitior. Primum enim non minore corruptelarum numero hunc deformatum esse, quam quae aut in *Γ* solum

aut simul in M^s irrepserunt, intellegas licet ex editione mea critica, neque hic quidem abstinuit a vanis eiusmodi corrigendi conatibus, quales in illis interdum obversantur: foedissimum est exemplum 1284^a 19. Deinde optimi potius codicis instar esse vetustam translationem*) nunc quoque inde concludo, quod earum lectionum rectarum, quae in uno tantum fonte inveniuntur, maiorem partem ei soli debemus, quamquam aliquotiens quae interpretis tantum sunt ad exemplar eius Graecum Γ a me relata peccatumque haud raro in ΓM^s codicibus adhibendis mihi esse rectissime demonstravit Busseus. Nolo longus de hac re esse: quae de ea disseruit plurima probo: optime meritus est de nova hac mea editione, ita ut fieret Bekkerianis multo similior quam duae priores. At miro sane iudicio negavit nos 1260^a 4. *ἀρχόντων καὶ* additamento ab optimo vetustae translationis codice oblato nequaquam posse carere: mira sane ratione explicare studuit, quod 1255^b 14. pro *τούτων* „*tales*“ reddidit Guilelmus, quapropter hodieque *τοιούτους* in Γ scriptum fuisse et *τούτων*, etsi nunc repono, infelicem corruptae illius lectionis correctionem esse cum aliis suspicor. Sed hoc incertum est, scirique nequit, utrum 1262^b 32. *τοὺς φύλακας* verba a Guilelmo demum an iam in Γ recto loco posita fuerint, nec minus dubius haereo aliis locis 1257^a 3. 1259^a 6. 1274^b 20 (utrum *ἀποτίνειν* an *ἀποτίννειν*?). 1280^a 24 (utrum *ἐλευθερίᾳ* an *ἐλευθερίῃ*?). 1285^a 25. 1325^b 38. 1297^b 3. 1322^a 27: soli vero Γ libro debemus praeter 1260^a 4. *ἀρχόντων καὶ* has rectas lectiones: 1258^b 40. *Χαρητίδη*. 1260^b 41. *εἷς ὁ τῆς*. 1266^b 2. *δ' ἤδη*. 1271^a 20. *κἂν*

*) Quamquam falsum est quod olim dixi in ed. mai. p. XXXII, eius auctoritatem fortasse paulo maiorem in Politicis esse quam K^b codicis in Ethicis: immo multo minor est, quoniam multo saepius K^b solus veram retinuit lectionem.

(*μὴν Π*: partem veri vidit Busseus). 1276ª 33. *ἔθνος ἓν*. 1285ª 7. *αὐτοκράτωρ*. 1331ª 42. *ἕνια δὲ* (v. Addenda). 1336ª 34. *σπουδασομένων* (aut *σπουδασθησομένων*, quod praebet P^5). 35. *κατὰ*. 1296ª 8. *συστάσεις* (ut videtur). ᵇ38. *πλήθει*. 1320ᵇ 9. *τὴν Ταραντίνων ἀρχήν*. 15. *τῆς αὐτῆς ἀρχῆς*. 1321ª 12. *ὁπλιτικήν*. 1303ª 24. *ἐγγὺς ὄν* (an *ἐγγίζον*?). 1311ª 6. *χρημάτων* (ut videtur), solis ΓP^5 has: 1328ª 5. *παρὰ*. 1336ª 6. *εἰσάγειν*. 1340ª 16. *δῆλον ὅτι δεῖ*. 1321ᵇ 29. *τὰ* om. 1322ᵇ 36. *προσευθύνας* (?). 1306ᵇ 39. *καὶ* om., solis Γ et pr. P^2 1259ᵇ 28. *δὲ*, solis Γp^1 1265ª 16. *παρὰ*. 1272ᵇ 39. *καθ' αὑτὸ*, solis Γ et corr. P^1 1278ᵇ 22. *παρ'*, solis ΓAr. 1289ᵇ 38. *πολέμους*, solis ΓP^5Ar. 1336ª 5. *δὲ*, solis ΓR^b 1303ᵇ 31. *τὰ*, solis ΓAld. corr. P^2 1332ª 33. *τῶ*, solis ΓAr. corr.³ P^2 1335ª 26. *σώματος*, solis Γp^2 1254ª 10. *ἁπλῶς* (*ἁπλῶς ὅλως* M^s P^1, *ὅλως* cet.). Neque fas esse censeo in tali rerum condicione 1260ᵇ 20 et 1280ª 29 codicum servatorum lectionibus *οἱ κοινωνοὶ* et *μνῶν* multo illas exquisitiores et pleniores coloris Aristotelei postponere, quas suppeditat translatio, *οἰκονόμοι* et *ταλάντων*: penitus enim vanae sunt quas Busseus obicit rationes, ut qui ne id quidem didicerit e lucidissimis librorum tertii et sexti (olim quarti) de hac re dissertationibus (1275ª 22 sqq. 1281ª 39—1282ª 41. 1297ᵇ 37 sqq.), secundum Aristotelis doctrinam non modo magistratus, verum etiam comitiorum iudiciorumque sodales *οἰκονόμους* esse *τῆς πολιτείας*. Praeterea in loco corruptissimo 1272ᵇ 40 Γ codicis deperditi lectio *εἴ τι* paulo maius quam superstitum *εἴτε* veri vestigium videtur servasse. Contra e solo P^1 has tantum depromere licet rectas scripturas: 1259ª 13. *ἐλαιουργείων*. 1278ª 36 sqq. rectum ordinem (corr.[1]). ᵇ4. *κἀκείνης* corr.[1] (nisi potius retinendum est *κἀκεῖνος*). 1286ᵇ 17. *μετέβαλον* (nisi idem habuit etiam Γ). 1287ᵇ 38. *βασιλικόν*. 1328ª 5.

ἀπάγχεαι. 1335^{b} 20. *γενομένων.* 1338^{b} 4. *πρότερον* corr.^{1} 1340^{b} 30. *παιδίων.* 1299^{b} 24. *ἑτέρων* pr. 1314^{a} 35. *τὸ ποιεῖν*(?), e solis P^{1} et Ar. has: 1263^{b} 4. *τὸ.* 1280^{b} 19. *εἴησαν*, e solis Ar. et corr. P^{1} has: 1255^{a} 37. *ἔκγονον.* 1299^{a} 14. *πολιτείαις*, e solis P^{1} mg. P^{2} rc. P^{3} 1284^{a} 37. *κολούειν*, quarum nonnullae insuper ita sunt comparatae, ut currente calamo a Demetrio Chalcondyla demum et Leonardo Aretino e suis ingeniis facile potuerint restitui, velut *ἐλαιουργείων*, *πρότερον*, *παιδίων*, *τὸ ποιεῖν*, *εἴησαν*, *ἔκγονον*. Quamquam aliis quoque locis inter utrumque memorabilis conspicitur consensus minimeque fortuitus, v. 1272^{b} 40. *ἢ.* 1283^{a} 27 (quem locum iam supra attuli). 1292^{b} 36. *μὴ μέντοι.* 1300^{a} 37 sqq. (mg. p^{1} Ar.). Solo autem M^{s} codice paene nusquam nititur textus, item nusquam paene solo P^{3}, solo P^{2} 1253^{a} 25 (*καὶ* post *φύσει* om.). 1270^{b} 38 (*εἶποι*). 1325^{a} 29 (*αὐτὸ τὸ* corr.^{1}). 1339^{a} 14. *εἶπειεν*, quibus locis fortasse addendum est 1338^{b} 33. *ἀπαιδαγωγήτους*: quae ex Aretino solo recepi et quae ex solo P^{5}, complura numero sunt, sed quaenam ex eis pro traditis lectionibus habeam, quaenam pro coniecturis probabilibus, prorsus nescio: quamquam in P^{5} codice saltem haec omnia e meris coniecturis originem deduxisse credere malim, item quae ex aliis deprompsi libris deterioribus: 1267^{b} 33. *τὰ* L^{s} corr. U^{b}. 1274^{b} 20. *τί πταίσωσι* L^{s}. 1275^{b} 39. *τοῦτο* L^{s} Ald. et pr. M^{s}. 1331^{a} 24. *θεοῖς* P^{4} Ar. 1295^{a} 28. *ἢ* L^{s} C^{c} Ar. 1317^{a} 12. *τίς* R^{b} Ar. 1302^{b} 39. *τὸ ποσὸν* R^{b}.

Accedit alia res. Magnus enim est numerus variarum lectionum, quae in P^{1} codice adscriptae sunt, magnus correctionum, quae ibi inveniuntur, omniaque haec ab ipsa librari manu profecta sunt: sed duplex potissimum est eorum genus, alterum eodem atramento quo ipsa verba scriptum, alterum pallidiore, plerumque illud (corr.^{1} et

ubi in margine apparet mg.[1]) cum Π^1, hoc (p^1 et mg. p^1) cum Π^2 familia congruens, illud, id quod ex his rebus concludere licet, a Demetrio Chalcondyla illico, cum antigraphum sibi exaratum cum archetypo denuo compararet, hoc postea demum ex alio et alterius quidem recensionis libro adiectum. Atqui inter illius quoque generis mutationes et additamenta deprehenduntur nonnulla, quae textum a consensu cum Γ et M^a libris ad vulgatam recensionem traducant, velut 1262[a] 30. 1268[b] 21. 1275[a] 28. 1278[b] 22. 1281[a] 3. 1339[a] 33. [b]33. 37. 1340[b] 26. 1342[a] 16. 17. 1292[b] 5. 1293[a] 28. 1294[a] 7. 1320[a] 4. 1322[b] 18. 1306[a] 30. 1307[b] 36. 1311[b] 20. 1313[b] 7 (praeterea cf. 1315[a] 38): id quod utrum recte an secus factum sit, hoc loco non quaeritur, sed quinam fons sit harum correctionum. Quas si quis cum Busseo non ex illo Demetri archetypo derivare, sed librarium iam in eo denuo perlustrando alio aliisve quoque codicibus usum esse credere malit, isti hoc non invidebo, neque istum errare mathematica ratione demonstrare queo, at mihi quidem multo verisimilius videtur iam ipsum illud archetypum fuisse hic illic ex altera recensione Π^2 correctum. Quod si verum est, quis nobis spondet tantam Demetri religionem, ut ubique pristinam lectionem cum correctione, nusquam solam correctionem in antigraphum receperit, quis talem archetypi ab eo descripti condicionem, ut doctus ille vir Graecus hoc si voluerit, facere semper potuerit! Ceterum non minus pallidiorum additamentorum nonnulla e contrario Π^1 recensionem sapiunt, id quod ut non una tantum ratione explicari potest, ita hoc loco vix indiget accuratiore disquisitione: ubicunque autem dubius sum, utri generi adnumerandum sit aliquid additamentum, cum admodum variet atramentorum color, aut ubi tertii fortasse vel sine dubio est, simplicem notam corr. P^1 adhibui.

Quae cum ita sint, nullus dubito quin, ubi P^1 recedit a Γ et M^s inter se conspirantibus, saepius Γ et M^s quam P^1 servaverint genuinam Π^1 familiae lectionem sive rectam sive falsam. Ergo non solum ubi Π^1 recensionis ex omnibus eius fontibus superstitibus haustam et Π^2 familiae lectionem aeque admittit sensus, illam semper huic praetuli severae artis regulas secutus, verum etiam idem feci, ubi in eodem rei statu soli Γ et M^s inter se consentiunt. Bene scio haud dubie sic non semper germanam Π^1 familiae propaginem mihi esse receptam, sed tunc quoque haud dubie et saepius, nisi vehementer fallor, errassem, si contrariam rationem essem secutus, quin immo profecto si res hoc tulerit, cum severioribus Musis saepius errasse quam cum laxioribus saepius casu quodam felici verum tenuisse malim: utrum vero hoc tulerit an non, qui demonstrare fortasse denuo studebit, eum frustra laboraturum esse, hoc quidem certe scio: ceterum haec res plerumque tam parvi momenti est, ut paene me poeniteat tot verborum. Una tamen ratione Π^1 recensio posthabenda est alteri vulgatae: quae in illa desunt verba maximam partem non in hac male addita, sed in illa male omissa sunt aut deleta: hic illic dubius sum, quid in hac re sentiam.

Stemma autem Π^1 familiae, si vera sunt quae observavi, hoc fere videtur fuisse:

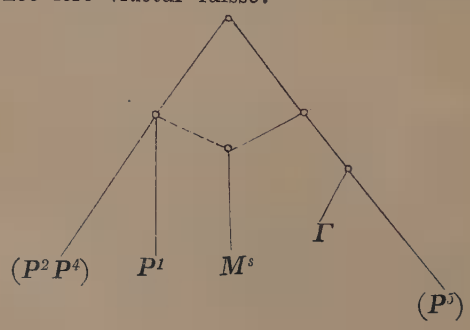

ortamque esse docui in editione critica hanc recensionem inter saeculum quintum exiens et saeculum octavum ex initiis antiquioribus. Etenim iam Alexander Aphrodisiensis 1254ª 15 ante oculos habuisse videtur rectam eius lectionem ὤν, locique apud Iulianum citati magis cum ea quam cum vulgata consentiunt. Inter quos unus est admodum memorabilis 1287ª 28 sqq. pessime nuper a Busseo tractatus, etsi ego dudum veram eius rationem aperueram. Ibi enim cum v. 28. Γ pro νόμον habuerit νοῦν, in $P^{1.2.4}$. vero codicibus νοῦν ad θεὸν potius v. 29. margini inscriptum sit, hoc νοῦν nihil nisi glossam θεὸν vocabuli esse miro errore in Γ cum νόμον permutatam sibi persuasit Busseus hac quoque re ad codicis huius deperditi auctoritatem diminuendam abusus idemque illud νοῦν pro νόμον etiam ab Iuliano lectum esse plane oblitus. Atqui satis docet cetera lectionum varietas aut hunc reapse ab initio huius verbi locum fuisse et deinde demum, postquam altera lectio νόμον meritam ibi victoriam reportavit, νοῦν eidem adscriptum postea in falsum locum paulo inferiorem ad θεὸν transmigrasse aut, id quod ego quidem potius crediderim, postquam v. 29. τὸν νοῦν μόνους in τοὺς νόμους depravatum est, certe νοῦν servatum et modo ad θεὸν v. 29. modo ad νόμον v. 28. falso relatum esse. Apparet enim ex hac varietate duas olim fuisse totius loci lectiones: ὁ μὲν οὖν τὸν νόμον κελεύων ἄρχειν δοκεῖ κελεύειν ἄρχειν τὸν θεὸν καὶ τὸν νοῦν μόνους, ὁ δ' ἄνθρωπον κελεύων προστίθησι καὶ θηρίον· ἥ τε γὰρ ἐπιθυμία τοιοῦτον, καὶ ὁ θυμὸς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἀρίστους ἄνδρας διαφθείρει. διόπερ ἄνευ ὀρέξεως νοῦς ὁ νόμος ἐστίν et ὁ μὲν οὖν τὸν νοῦν κελεύων ἄρχειν δοκεῖ κελεύειν ἄρχειν τὸν θεὸν καὶ τοὺς νόμους, ὁ δ' ἄνθρωπον κελεύων προστίθησι καὶ θηρία· ἥ τε γὰρ ἐπιθυμία τοιοῦτον, καὶ ὁ θυμὸς ἄρχοντας δια-

στρέφει καὶ τοὺς ἀρίστους ἄνδρας. διόπερ ἄνευ ὀρέξεως ὁ νοῦς νόμος ἐστίν*), quae nunc vario modo in omnibus fontibus nostris ita sunt inter se permixtae et confusae, ut quamquam falsam eam, quam posteriore loco posui, Iuliani (nisi quod v. 31. ἄρχοντας omisit) fuisse e verbis eius sequentibus (ep. ad Them. 261 C. D) ὁρᾷς, ὁ φιλόσοφος ... τέλος ἐπιθεὶς τὸν κολοφῶνα τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις νόμον μὲν εἶναί φησι τὸν νοῦν χωρὶς ὀρέξεως patet, tamen unus eius codex praestantissimus Vossianus veram nobis servaverit lectionem v. 29. τὸν νοῦν μόνους pretiosissimam, qua corrupta mihi quidem factum videtur esse, ut confusio diversa ratione non solum in Iuliani exemplar et deinde in utramque recensionem, verum etiam in diversa melioris exempla ingrederetur studio insuper corrigendi aucta. Glossarum autem hoc loco nec vola est nec vestigium.

Locis Politicorum Aristoteleorum a posterioribus scriptoribus aut respectis aut citatis, quos in editionibus duabus prioribus composui, addendi sunt pauci: at critica utilitas haud magna inde capitur. Quid enim inde lucramur, quod apud Michaelem Ephesium in commentario Eth. Nic. *K* legimus fol. 188^{v} διὰ τὸ μήπω δεῖξαι πολλῶν ἁμαρτημάτων γέμουσας τὰς ἐκδεδομένας πολιτείας καὶ νομοθεσίας ὑπό τε Πλάτωνος καὶ τῶν ἄλλων· δείξει δὲ τοῦτο ἐν ταῖς ἑαυτοῦ Πολιτείαις (*B*, 2—8), f. 186^{r} ἡ γὰρ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Κρητῶν καὶ τῶν ἄλλων, ὡς δείξει ἐν ταῖς Πολιτείαις (*B*, 9—12), ἡμαρτημέναι πᾶσαί εἰσι, 188^{v} πολλοὶ γὰρ οὓς ἱστορεῖ ἐν ταῖς Πολιτείαις (*B*, 12. 1274^{a} 22—^{b}26. cf. 1273^{b} 27—35. *B*, 2—8) καὶ νομοθέται γεγόνασι καὶ πολιτείας ἔγραψαν, 187^{v} αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ λέγων ἐν ταῖς

*) Cf. etiam Susemihl. Iulianos und Aristoteles, in Annal. philol. CXVII. 1878. p. 389 sq.

Πολιτείαις τοῦ πολιτικοῦ εἶναι τὸ νομοθετεῖν), 189 ὡς γὰρ δείξει ἐν ταῖς Πολιτείαις (1291^{b} 14—1292^{a} 37. 1292^{b} 22 — 1293^{a} 10), πλείω εἴδη δημοκρατιῶν εἰσί, καὶ τούτων τὰ μὲν βελτίω τὰ δὲ χείρω, 186^{r} (ad 1180^{a} 24 sqq. ἐν μόνῃ δὲ Λακεδαιμονίων πόλει μετ' ὀλίγων ὁ νομοθέτης ἐπιμέλειαν δοκεῖ πεποιῆσθαι τροφῆς τε καὶ ἐπιτηδευμάτων) ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ Λακεδαιμονίων πολιτείᾳ καί τισιν ὀλίγαις ἄλλαις πόλεσι· καὶ ἐρεῖ τίνες αὗται ἐν τρίτῳ καὶ τετάρτῳ τῶν Πολιτειῶν βιβλίῳ**)! Contra Hieronymus Rhodius peripateticus ap. Laert. Diog. I, 26, si revera, id quod satis verisimiliter coniecit Prinzius (De Solonis Plutarchei fontibus, Bonn. MDCCCLXVII. p. 24 sq.), ante oculos habuit 1259^{a} 9 sqq.***), lectionem ab uno P^{1} codice oblatam ἐλαιουργείων egregie confirmat. Simul hoc, si ita se res habet, antiquissimum est testimonium, nisi quod etiam Eudemus in Ethicis suis Politicorum quoque memor hic illic videtur fuisse, qua de re ad illorum Ethicorum editionem, quam Deo adiuvante mox divulgabo, lectores ablego.†)

Opus Politicorum, certe quale nunc legimus, imperfectum esse, non solum in fine frustra quaeri totam de legumlatione doctrinam, verum etiam post septimum novi ordinis librum nonnulla desiderari et quarto quintoque

*) Expressis verbis nusquam hoc invenitur, at Michael collegisse videtur tale quid e diversis locis 1274^{b} 36 sq. 1286^{a} 21 sq. 1289^{a} 11—13.

**) Frustra hoc ibi quaeres.

***) Cf. quae monui de hac re apud Bursianum Jahresberichte XVII. p. 253 sq. n. 5.

†) Unum tamen hoc quoque loco afferam: si (id quod sine causa sufficiente negant Broughton et Wilson) 1331^{b} 19—1332^{b} 11 ab ipso Aristotele scripta sunt, procul dubio Eudemus 1238^{b} 5 sqq. respexit quae 1332^{a} 10—21 et 1248^{b} 26 sqq. quae 1332^{a} 21 sqq. leguntur. Alia iam nunc ei, quibus hoc cordi est, invenient in egregia commentatione Zelleri Zur Geschichte der platonischen und aristotelischen Schriften. 3. Die aristotelische Politik. Herm. XV. 1881. p. 553—556.

optimae reipublicae, qualem sibi finxit Aristoteles, descriptionis priorem tantum partem contineri, ut etiam hac sola adhibita huius operis editione e locis deficientibus ab ipso philosopho citatis posset a lectoribus cognosci, eorum virorum, qui primi ad res eiusmodi animos attendebant, in notis mentione facta in appendice curavi. Sed ipse ille novus librorum ordo *ΑΒΓΗΘΔΖΕ* quibus auctoribus et quibus rationibus nitatur, in prioribus editionibus docuisse satis habeo. Siglis autem Π^1 et Π^2 paulo aliter hic quam illic et ita quidem usus sum, ut illo tres tantum libros $\Gamma M^s P^1$ ubique comprehenderim et in utroque adhibendo, ubi correctiones apparent in P^1 et P^2 ipsius librari, in aliis codicibus etiam recentiorum manuum, ea tantum, quae ab initio scripta erant, respexerim, simul tamen correctionum illarum peculiariter rationem reddiderim. Nam P^2 quoque codicem nullus alius correctionibus instruxit variisque lectionibus nisi ipse scriba et is quoque pigmentis diversi coloris usus, partim eiusdem, quo codicem exaraverat (corr.^{1} aut mg.^{1}), partim nigrioris (corr.^{2}), partim pallidioris et luteoli (corr.^{3} aut mg.^{3}), partim rubri (p^2).

Coniecturarum e prioribus editionibus, e quibus nolo repetere quae ibi de viris doctis, qui in hoc opere edendo, vertendo, interpretando, purgando curam adhibuerunt, collegi, delectum dumtaxat transscripsi, semper tamen quis primus suspicionem moverit vel emendandi periculum fecerit commemoravi. In ipsa verba plures quidem quam in critica, sed pauciores quam in exegetica editione recepi, ceteras, quae mihi placent, in notis spatiis inter litteras dilatatis imprimendas curavi. Novae interea paucae in lucem editae sunt a Busseo et Wilsone (Notes on some passages in the Politics, Journ. of Philol. X. 1881. p. 80—86): duas quas attuli Thompsonis, alteram rectam

alteram falsam, R. D. Hicksii viri optimi debeo benignitati: utilissime praeterea in epistula ad me missa de compluribus locis recte tractandis consilia sua mecum communicavit Freudenthalius, et Chandleri commentariolum „Miscellaneous emendations and suggestions“ (Lond. MDCCCLXVI) ut ipse inspicere tandem aliquando possem, factum est Wilsonis comitate.

Iam de duplicibus recensionibus, quas idem Wilson in Politicis detexisse sibi videtur, quam brevissime referam. Primum enim alteram eiusdem rei tractationem contineri putat versibus 1286^a 8—^{b} 40, alteram sequentibus 1287^a 1—^{b} 34, verumque est*) aut similiter esse iudicandum aut mecum (v. quae adnotavi ad 1286^a 20 sqq.) confugiendum ad transpositiones coacervatas et implicatas, de quarum probabilitate ipse iniquum tuli iudicium in prolegg. Eth. Nic. p. XIII. Attamen non reputavit vir acutissimus verbis 1287^a 1. *περὶ* — 10. *βασιλεύς* idem enuntiatum continuari, cuius initium sunt proxime antecedentia 1286^b 31. *εἰ* — 40. *φύλακας*, et quamvis largiar, ut per se stare queant 1286^a 8—1287^a 10, nisi quod post 1287^a 10. *βασιλεύς* utique lacuna est agnoscenda, sententiarum sequentium acervus minime et ipse plenam et perfectam eiusdem rei disquisitionem efficit: immo ipse Wilson concedere est coactus verbis 1287^a 23. *ἀλλὰ* — 28. *κειμένων* continuationem interrumpi neque aliter statuendum esse de 1287^b 7. *ἀλλὰ* — 15. *συμφράδμονες*, quae revera pro altera recensione sequentium 1287^b 24—34 habenda esse videantur, ut in eis saltem transponendis haud sine causa egerim.

Deinde postquam *Δ* (*H*), 13. 1331^b 26. *ἐπεὶ* — 1332^a 27. *τέχνης* seclusit Congreveus, paulo probabilius, licet

*) V. quae disserui in Philologi XXV. p. 386 sqq.

vix verius totum caput 1331^{b} 26 — 1332^{b} 11 ab Aristotele abiudicavit Broughton. Probat quidem hoc Wilson, ita tamen, ut simul illud caput pro altera recensione venditare velit sequentis. At plane aliud esse illius consilium et finem atque huius neque illo careri posse in serie atque continuatione totius commentationis intellegent qui rationem habebunt eorum, quae breviter indicavi in ed. min. II. p. XXXV sq.

Multo aliter se res habet 1289^{b} 27 — 1291^{b} 13. Ibi enim postquam Congreveus 1290^{b} 22. *διότι* — 1291^{b} 15. *πρότερον* et 1291^{b} 16. *φανερὸν* — 29. *διαφοράν* uncinis inclusit, ego illos potius versus 1289^{b} 27 — 1291^{b} 13 ab Aristotele alienos esse demonstravi dubitanterque ab alio peripatetico priorem, ab alio ratione illius habita deinde posteriorem eorum partem inde a 1290^{b} 21 esse scriptam conieci. Iam de finibus interpolationis deque duplici auctorum persona mecum consentit Wilson, sed a posteriore priorem continuari eam ob causam negat, quia, id quod rectissime monet, posterior pars minime solvit quod promissum est in eius principio 1290^{b} 21 — 23, immo uberius et alia ratione eadem repetit, quae iam in priore 1289^{b} 27 — 1290^{a} 29 proposita sunt*): quapropter 1289^{b} 27 — 1290^{a} 29 et 1290^{b} 21 — 1291^{b} 13 diversas esse diversorum eiusdem quaestionis tractationes esse censet**), quibus interposita sit commentatio in eodem argumento, de quo ipse Aristoteles 1279^{b} 11 — 1280^{a} 6 egerat, versans sententiis ab Aristotele abhorrentibus. At licet posterior ille pars promisso non stet, tamen in ipso

*) Quamquam 1290^{b} 25—39 minime mihi, id quod Wilson contendit, idem argumentum atque 1290^{a} 5 — 7 et 11 — 13, sed alia omnia continere videntur.

**) Quomodo tertiam recensionem esse 1291^{b} 14 — 29 persuadere sibi potuerit Wilson, equidem non intellego.

promisso expressis verbis 1290^{b} 22. *τῶν εἰρημένων* et 1290^{b} 23. *ἀρχὴν λαβόντες τὴν εἰρημένην* priorem citat*): ut igitur ceteroquin verum viderit Wilson, unum tamen ab eo, qui cum viro sagacissimo consentire velit, addi necesse est, dico hoc initium saltem posterioris disputationis insulso modo ab eo editore antiquo peripatetico prorsus mutatum esse, qui haec omnia hoc loco inseruit. Equidem in re tam lubrica nihil certi decernere audeo: sufficit mihi, si omnes illos versus e continuatione sententiarum removendos esse concedis et fortasse ne sequentia quidem prorsus intacta ab editore illo relicta esse mecum suspicaris.**)

Denique cur nequaquam Wilsoni possim concedere verbis 1301^{b} 26. *πανταχοῦ* — 1302^{a} 15 non continuari sed iterari praecedentia 1301^{a} 26 — ^{b}6, iterum intellegent lectores e conspectu argumentorum in ed. mea min. II. p. LVI sq. Neque tollitur hoc remedio critico adhibito difficultas loci interpositi abrupti 1301^{b} 6 — 26. Quae cum ita sint, lacunis potius hoc caput deformatum esse minime dubito: utrum vero alteram earum transpositione verborum 1303^{b} 3. *στασιάζουσι* — 7. *ὄντες* proposita recte expleverim an plane ea quoque perierint, quae hoc loco ante 1301^{b} 26. *πανταχοῦ γὰρ* desiderantur, hoc quidem nihil moror (in talibus enim rebus divinare quaedam, sed nihil asseverare licet): certe verba illa procul dubio alieno loco posita sunt.

Dum autem haec scribo, postquam textus, quem vo-

*) *ἀρχὴν τὴν εἰρημένην* trahi forsitan licere ad librum Δ (*H*) contendit Wilson. Ad quemnam eius locum? et quo tandem trahere vult *τῶν εἰρημένων*? Non ei erat talis difficultas silentio prorsus praetermittenda.

**) Cur hanc suspicionem habeam, sed ulterius in hac re progredi utique nolim, videre licet ex eis, quae scripsi in ed. min. II. p. 273. n. 1193.

cant, iam paene totus reliquit officinam, miserunt mihi Mauricius Schmidtius novam, quam in indice scholarum aestivarum Ienensi hoc anno habendarum edidit primi libri recensionem, Henricus Iackson praeter commentariolum „Aristotle, Politics IV (VII) 13 §§. 5—7. 1332 A 7 sqq.“ inscriptum, quod prodiit his ipsis diebus in Journal of Philology X. p. 311 sq. complures suas coniecturas nondum divulgatas, alias, quas Ridgewayus hoc temporis momento proposuit in Cambridge University Reporter No. 418. p. 355 sq., cum alteris duabus Thompsonis, qua est erga me benevolentia, Hicksius. Iam igitur una cum his Iacksonis Thompsonis Ridgewayi coniecturis Schmidtii quoque eas, quae per se stare possunt nulla novae illius dispositionis universae ratione habita, in Addendis componam: quem vero genuinum totius libri primi ordinem membrorum invenisse sibi videtur vir mihi amicissimus, hic est: 1252^{a} 1 — ^{b}18. *παῖδας.* 1252^{b} 28—31. 32. *οἷον* — 1253^{a} 1. *βέλτιστον.* 1252^{b} 18. *διὸ* — 27. 1253^{a} 19—21. *ἔσται.* 21. *εἰ μὴ ὁμωνύμως.* 23. *πάντα γὰρ* (sic, ut videtur *Γ*) *τῷ* — 24. *ὁμώνυμα.* 26. *εἰ* — 29. *πόλεως.* 6. *ἅτε* — 7. *πεττοῖς.* **. 1. *ἐκ* — *φανερὸν.* 2. *καὶ ὅτι* — 6. *ἐπιθυμητής.* 7. *διότι* — 18. *πόλιν.* 30 — ^{b}14 (13. ⟨*προ-*⟩*θεωρητέον*). 1256^{a} 3. *πρῶτον* — 40. *ἔχουσι.* ^{b}1. *τὴν* — 3. *βίον.* 4. *οἷον* — 22. 1258^{a} 19. *δῆλον* — 38. 1256^{b} 30. *καὶ* — 37. 40 — 1257^{a} 1. *κτήσεως.* 1257^{b} 25 — 30. *κτῆσις.* 1257^{a} 5. *λάβωμεν* — 17. *ἀνθρώπους.* 19. *ἐν* — ^{b}20. *φύσιν.* 32. *διὰ* ⟨*τί δὲ*⟩ — 35. *αἴτιον* ** *διὰ τὸ σύνεγγυς αὐτῶν.* 35. *ἐπαλλάττει* — 1258^{a} 16. *εἴρηται.* 1258^{a} 37. 38. *ἓν* — 39. *γαμική.* 1253^{b} 15 (deleto *δὲ*) — 23. 24. *εἴπομεν οὖν* ⟨*ὅτι*⟩ *ἡ κτῆσις* — 31. *ἐστι.* 32. *καὶ ὁ* — 1255^{b} 15. *τοὐναντίον.* 22. *ἐπιστήμη* — ^{b}39. 1256^{b} 24. *ᾗ* — 26. 1255^{b} 15. *φανερὸν* — 22. *ἐλεύθερος.* 1259^{a} 39. *καὶ* — 1260^{b} 24. Pro addi-

tamentis enim editoris illius peripatetici, qui membra sic potius, ut nunc se excipiunt, copulaverit, haec habet, quae cancellis circumscripta minoribus typis imprimenda curavit: 1252^{b} 32. *ἡ — ἐστίν.* 1253^{a} 21. *ποὺς οὐδὲ χείρ.* 22. *ὥσπερ —* 23. *τοιαύτη.* 25. *ὅτι —* 26. *δῆλον.* 29. *ὥστε — θεός.* 1253^{a} 2. *ὅτι τῶν — ἐστί.* 1256^{a} 1. *ὅλως —* 3. *ἦν.* 41 — ^{b}1. *κομίζονται.* ^{b}3. *ἢ —* 4. *εἶναι.* 23. *διὸ —* 24. *αὐτῆς.* 38 sq. 1257^{a} 1. *ἢν —* 5. *μᾶλλον.* ^{b} 20. *καὶ αὕτη —* 25. 1257^{a} 17. *ἢ —* 19. *ἀλλαγήν.* ^{b} 30. *τῆς —* 31. 1258^{a} 16. *καὶ περὶ —* 19. *ὅρον.* 39. *καπηλικῆς —* 40. *μὲν.* ^{b}1. *μεταβολικῆς.* 1259^{a} 38. *περὶ ἧς εἴρηται πρότερον.* 1253^{b} 15. *δὲ.* 31. *καὶ —* 32. *ἐστί.* Praeterea partim secando talem in modum et urendo partim sarciendo partim transponendo 1252^{b} 28. *πάσης —* 1253^{a} 1 in duas diffindit recensiones, 29. *γινομένη —* 30. *εὖ ζῆν ⟨ἔσχε τὴν αὐτῆς φύσιν⟩.* 32. *οἷον —* 34. *οἰκίας.* 30. *διὸ —* 31. *ἐκείνων* et 28. *⟨ἡ δὴ⟩ πάσης —* 29. *εἰπεῖν.* 33. *⟨μεγίστου ἀγαθοῦ⟩ αἰτία. τὸ ⟨γὰρ⟩ οὗ ἕνεκα —* 1253^{a} 1. *τέλος⟨, ὥστε⟩ καὶ βέλτιστον**), nec non 1253^{a} 26. *εἰ —* 30. *πόλεως* + 6. *ἅτε περ —* 7. *πεττοῖς* alteram recensionem verborum praecedentium 20. *τὸ γὰρ —* 24. *ὁμώνυμα* esse putat**). Cur denique initium totius operis 1252^{a} 1—7 una cum 8. *οὖν* ita secluserit, ut insuper in eo 1. *τινὰ —* 2. *κοινωνίαν,* 5. *καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων,* 5. *καὶ πάσας —* 6. *ἄλλας,* 6 sq. *πόλις καὶ ἡ κοινωνία ἡ* minoribus typis notaverit, prorsus non

*) Ut de ceteris scrupulis taceam tam violenta corrigendi ratione mihi iniectis, duplicem recensionem ibi tantum agnosco, ubi eadem vel similis saltem sententia verbis tantummodo mutatis exprimitur bis: hoc vero loco vel sic sententia ipsa plane variatur. Olim me ipsum maxime offensum eo fuisse monui in editionibus prioribus: nunc Freudenthalio assentior, ut non gladio critico indigeat, sed miti et circumspecta neglegentis et nimium brevis elocutionis Aristoteleae interpretatione.

**) Ne in hanc quis incideret sententiam, cautum esse crediderat translatione mea Germanica.

assequor. Cur autem omnino de omnibus his rebus mihi nulla ratione persuaserit vir sagacissimus, non huius loci est demonstrare. Nihil habeo, quod vituperem in tradito ordine verborum 1252^a 1—1253^b 14: quae nunc ante 1255^b 22. ἐπιστήμη — 38. θηρευτική leguntur, 15. φανερόν — 22. ἐλεύθερος, ea post illa traicere et cum eis 1259^a 39 sqq. καὶ γὰρ κ. τ. λ. coniungere, hoc, si quid video, non emendare est sed depravare sententiarum continuationem: 1256^a 3—1259^a 36, id quod libenter concedo, melius se haberent ante 1253^b 15, at vereor, ne hoc modo ipsum potius Aristotelem corrigamus quam editores eius antiquos: certe cur ab eo ipso in libris celerrime scriptis, nequaquam diligenter ubique elaboratis, incohatis potius quam perfectis optimam semper disponendi rationem esse inventam non sane scio cur credam. Sunt qui nimiae me in criticis operationibus audaciae accusent: largientur isti, ut in hac re a Wilsonibus Schmidtiisque tanta ratione superer, quanta infirmus puerulus a viris validissimis.

Signa critica et compendia eadem adhibui atque in Ethicis Nicomacheis, nisi quod praeterea duobus asteriscis supra versum positis (* *) nonnullos locos, velut illum 1303^b 3—7, circumscripsi, quos licet ab ipso Aristotele minime abiudicaverim, tamen ubi nunc leguntur ineptos esse censeam. In interioribus marginibus adscripsi capita et paragraphos editionis Schneiderianae, cumque malus sit apud quosdam homines doctos usus Politica Aristotelea secundum paginas versusque editionis Bekkerianae minoris citandi, lectorum commoditati quam maxime provisurus etiam paginas saltem eius eodem loco in parenthesibus adieci. Scripturas et huius et maioris editionis et utriusque meae prioris ubi nunc reliqui, semper hoc indicare non minus utile habui. Variarum denique lectio-

num delectus talis est, ut tota traditionis natura ex hac sola editione perspici plene queat.

Iam ut clausulam imponam his prolegomenis, in conspectu ponam sigla fontium et editionum:

Guil. = vetusta translatio.

Thom. = eadem, qualis legitur in editionibus commentarii Thomae Aquinatis.

Γ = codex, ex quo eadem originem deduxit, Graecus deperditus.

Ar. = Leonardi Aretini translatio.

† = eiusdem cum textu huius editionis consensus.

Alb. = Alberti Magni commentarius.

Ald. = operum Aristoteleorum editio princeps Aldina.

P^1 = Parisiensis 2023.

corr.^{1} P^1 = correctiones eiusdem cum codicis textu coloris.

mg.^{1} P^1 = eaedem, ubi in margine sunt.

p^1 = correctiones pallidiores et luteolae.

mg. p^1 = eaedem, ubi in margine inveniuntur.

P^2 = Paris. Coislinianus 161.

corr.^{1} P^2 = correctiones eiusdem cum codicis textu coloris.

mg.^{1} P^2 = eaedem in margine.

corr.^{2} P^2 = correctiones nigriores.

corr.^{3} P^2 = correctiones pallidiores et luteolae.

mg.^{3} P^2 = eaedem in margine.

p^2 = correctiones rubrae.

mg. p^2 = eaedem in margine.

P^3 = Paris. 2026.

P^4 = Paris. 2025.

P^5 = Paris. 1858.

P^6 = Paris. 1857.

C^4 = Florentinus Castiglionensis IV.

L^s = Lipsiensis bibliothecae Paulinae 1335.
M^s = Mediolanensis Ambrosianus B 105 (ord. super.).
Q = Marcianus Venetus 200.
M^b = Marcianus Venetus 213.
Q^b = Laurentianus 81, 5.
R^b = Laurentianus 81, 6.
S^b = Laurentianus 81, 21.
T^b = Urbinas 46.
U^b = Marcian. Venet., append. IV, 3.
V^b = Vaticano-Palatinus 160.
W^b = Reginensis 125.
C^c = codex Camerari.
Π = codices superstites et Ald.
Π^1 = $\Gamma M^s P^1$.
Π^2 = Ald. et ceteri codices praeter Π^1 et P^5.
Π^3 = Ald. et ceteri codices praeter Π^1 et $P^{2.3.5}$.
$Bas.^2$ = operum Aristoteleorum editio Basileensis altera.
$Bas.^3$ = eorundem editio Basileensis tertia.
Bk. = Bekker.
$Bk.^1$ = operum Aristoteleorum editio Bekkeriana.
$Bk.^2$ = Politicorum editio Bekkeriana minor.

Haec ante hos duodecim annos scripsi: nunc non novam quidem editionem quartam, sed tertiae tamen novam formam hic illic, quantum fieri potuit in stereotypis, correctam paraturo adicienda mihi sunt et retractanda complura.

V^m significat fragmentum libri saeculo X° rescripti XII folia continens codici Aristidis Vaticano 1298 agglutinata, in quibus leguntur 1275^a 13 — ^{b}33. 1276^b 17 —1277^b 1. 1278^a 24—1281^a 37. 1286^b 16—1288^b 3.

1288^{b} 5—37. 1290^{a} 36—1292^{b} 20. Varias eius lectiones divulgavit et ita de eis disputavit Heylbutius Zur Ueberlieferung der Politik des Aristoteles, Mus. Rhen. XLII 1887. p. 102—110, ut ex eis iudicium meum, secundum quod paulo saepius in Π^1 quam in Π^2 recensione vera aut veri vestigia servata esse contendi, refutare conatus sit. Neglegentias complures ab hoc viro doctissimo commissas aperui studuique ostendere, quidnam potius reapse ex his reliquiis discendum sit, in dissertatiuncula Die Textüberlieferung der aristotelischen Politik inscripta, quae inserta est Annal. philol. CXXXV. 1887. p. 801—805. Quam Newmanus ut legere nondum potuit, vir eruditissimus et sagacissimus, qui novae Politicorum Aristoteleorum editionis et criticae et exegeticae particulam duos libros priores complectentem nobis tradidit anno MDCCCLXXXVII bonae frugis plenam, ita, quamquam minime negavit post meos demum labores posse artem criticam exerceri suo nomine dignam in huius operis verbis constituendis, et quamquam ea satis multis locis mecum secundum Π^1 familiam constituit aliisque haud paucis haesitavit, tamen Π^2 recensionem potiorem esse sibi visus est demonstrasse. Respondi ei in Quaestionum Aristotelearum partis Π^{ae} Gryphiae MDCCCXLIII editae p. III—IX. Quae ibi attuli, contra ea tam comiter quam fortiter, sed, si rem universam spectamus, me iudice frustra pugnavit vir venerabilis in commentatione, cuius titulus est Prof. Susemihl on the Mss. of Aristotle's Politics, Class. Rev. VII. 1893. p. 304—309. Cur ita iudicem, exposui in Ann. philol. CXLVII. 1893. p. 817—824: quod tamen et Heylbutius et Newmanus ad Bekkerum provocant, ut qui saepius Π^2 quam Π^1 codicum lectiones praetulerit, eodem iure, si vellem, vel potius eadem iniuria liceret mihi contendere ab editore Basileensis tertiae, a Victorio, Schneidero, Corae

praelatam esse Π^1 recensionem, quippe qui saepissime textum Aldinum correxerint secundum vetustam translationem. Revera nemo ante me intellexit harum duarum recensionum discrimen*): Bekker si intellexisset, non plane neglexisset P^1 et M^s codices et certe vetustam translationem, quam paucissimis locis ipse inspexit, accuratius adhibuisset: at acquievit potius in scripturis admodum multis, quas viri illi docti ex ea hauserant, in textu relinquendis: praeterea etiam P^3 librum non consuluit et contra P^2 codicis auctoritatem satis saepe perperam retinuit deteriorum Π^2 familiae exemplarium lectiones inde ab editione principe vulgatas. Deinde ut confugiunt et Heylbutius et Newmanus ad fragmentorum Vaticanorum auctoritatem duobus fere saeculis, ut videtur, codice, quo usus est Guilelmus Moerbecensis, antiquiorum, ita ipsi coguntur confiteri paene nihil in eis inesse novi, quod ad textum reficiendum utile sit. Confirmant enim haec folia duas tantummodo coniecturas, alterum Perizoni 1278^a 34. ἀστῶν**) alteram meam 1287^a 34. καὶ om.: cetera aeque corrupta sunt atque in Π^2 vel in Π^1. Multo saepius consentit codex rescriptus cum Π^2 quam cum Π^1, sed cur hoc memorabile sit atque in Π^2 familiae favorem interpretandum, equidem non assequor. Liber enim manu scriptus ab Iuliano adhibitus rursus compluribus saeculis et his fragmentis et haud dubie etiam eorum archetypo antiquior ex contrario saepius, id quod dixi, cum illa

*) Unus Stahrius cognationem saltem observavit, quae est inter Γ et P^1, sed non recte de ea iudicavit.

**) Accedit quod mera haud dubie ex coniectura hoc praebet etiam cod. Berol. Hamiltonianus 41 saeculi XV^i deterioribus Π^2 familiae libris adnumerandus, cuius et hanc lectionem et complures alias comiter mecum communicavit Hugo Rabeus: fortasse igitur in V^m quoque ἀστῶν non e traditione haustum est, sed ex coniectatione. E ceteris autem Hamiltoniani illius scripturis nihil novi lucramur.

recensione conspiravit quam cum hac. Mitto quod antiquissimus testis Alexander Aphrodisiensis, sicut supra p. XVII monui, eo loco, quem solum citavit, 1254ª 15, non falsam illius lectionem δὲ, sed veram huius ὧν testatur.*) Cogor etiam ea iterare, quae supra p. XVI sq. disserui: demonstravi in editionis criticae maioris p. XIV. XLVI sq. videri quidem duas has recensiones inter quintum demum saeculum et octavum definito divortio discessisse, attamen lectiones utriusque tum bonas tum corruptas iam ante illa tempora extitisse: iam nunc optime hoc confirmatur codicis Vaticani reliquiis, et ita confirmatur, ut, licet magis affinis fuerit hic liber Π^2 familiae, nihilominus ex eis demum cognoscamus reapse in Γ et pr. P^1 infuisse lectionem, quam ipsa praebent, corruptissimam 1292ª 3 τἆλλα μὲν εἶναι.**) Profecto non potuerunt codices ante

*) Haud ab re videtur hoc quoque loco imprimenda curare quae scripsi Jahresbericht LXVII. p. 142. n 31: „Newman I. S. VIII schreibt: 'it is clear that the fragments lend the support of whatever authority they possess rather to the second family than to the first'. Freilich ist das klar, aber es fragt sich eben, 'whatever authority they possess', und hier haben weder Heylbut noch Newman bedacht, dass die Sache genau in demselben Masse durch die Citate von Iulianos und Alexandros zu Gunsten von Π^1 wieder aufgewogen wird, so dass tabula rasa entsteht und wir lediglich nach wie vor nach inneren Gründen entscheiden müssen". Haud legit haec sine dubio Newmanus, antequam typis mandata erat eius commentatio: nam si legisset, non simpliciter, nisi fallor, in ea (p. 305) repetivisset haec: „I think that Prof. Susemihl does not attache sufficient importance, that the Palimpsest Fragments of the Vatican Library agree far more often with the second family etc.", sed refellere conatus esset quae attuli contra hanc argumentandi rationem.

**) Repetam eisdem verbis Germanicis quae monui in Ann. philol. l. l. p. 805: „Dies Fragment ist also in der That lehrreich für die ältere Textgeschichte der aristotelischen Politik, um so mehr da es noch mehrere Erscheinungen darbietet, welche man bei der grösseren Verwandtschaft mit Π^2 nicht erwarten sollte, und auf welche aufmerksam zu machen Heylbut unter-

illa tempora scripti aliter esse comparati atque sic, ut pars, velut Iuliani liber, saepius Π^1 recensionis postea exortae, pars, velut Vaticani archetypus, alterius Π^2 item postea exortae scripturas offerret. Hoc vero discimus ex his foliis etiam post saeculum octavum hic illic descriptos esse codices formae vetustioris eiusmodi. Scripturas, quae in hoc fonte servatorum omnium antiquissimo inveniuntur, nunc variis lectionibus adieci eis vitiis exceptis, quae in hoc solo apparent nulliusque sine dubio sunt momenti, sed librari dumtaxat neglegentiae originem debent.

Una tamen in re sententiam mutavi: iam intellexi scripturas a solis Γ et M^s oblatas falsas esse praeter paucissimas, itaque praeter has paucissimas (1265^b 11. 1323^a 15. 1324^a 4, ubi v. Addenda. 1329^b 15. *τε αὐτοῖς* ante *ἄλλους*. 1290^a 21. 1312^a 29. 1316^b 2, cf. 1263^a 29. 1286^a 13. 1326^a 11. 34. 1290^a 33. 1298^b 6. 1322^b 2) expuli quas antea receperam*). Quaenam eae sint, si quis scire vult, is nova haec exemplaria cum prioribus editionis tertiae ipse comparet: ego eas non indicavi neque potui indicare, cum in eiusdem tertiae

lassen hat. So theilt es 1278^b 22 und 1287^b 13 die Schreibfehler *πολιτειας* und *ερχομενων* mit ΓM^s, von denen P^1 frei geblieben ist, und 1280^b 5 findet sich in P^1 nur der erste Grad der Verderbniss von *διασκοποῦσιν* in *διακοποῦσιν*, im Fragm. aber schon der zweite in *διακονουσιν* wie in ΓM^s ... 1287^a 33 haben $\Gamma\Pi^2$ richtig *γράμματα*, das Fr. *γραμμα* mit M^sP^1. 1278^a 36 ist die Wortstellung dieselbe wie in P^1 und corr. P^4, d. h., wie ich in meiner 3. Ausg. S. X f. gezeigt habe, einem besonderen Zweige von Π^1. 1280^a 24 ist *ἐλευθέριοι* die Lesart von Π^2, ebenso liest man im Fr., aber vielleicht ist es kein Zufall, dass das erste *ι* übergeschrieben ist, da P^1 *ἐλεύθεροι* giebt. Merkwürdig ist endlich auch 1291^a 39, wenn Heylbuts Angabe genau ist: denn dann hat hier das Fr. fehlerhaft mit Π^2 *βουλευόμενον* statt *βουλευσόμενον* und dennoch zugleich richtig *κρινοῦν* mit P^{1c}.

*) Quamquam dubius sum de 1263^a 29 et 1309^b 19.

editionis, qualis anno MDCCCLXXXII apparuit, locum nunc transeat nova haec forma. Ut vero nihilominus paulo maiorem auctoritatem Π^1 quam Π^2 familiae tribuamus, non tamen maiorem, quam ut, ubicunque aeque bonae aut sint aut esse nobis videantur utriusque lectiones, eam semper, quae in Π^1 inest, in textu ponamus*), hoc quoque suadet, quod, sicut supra p. XII sqq. ostendi, rarissime meliora alterius exempla P^2 et P^3 servaverunt sola**) verum vel vestigia veri***), multo saepius solus Γ aut solus P^1 aut, id quod nunc addo, soli ΓM^s aut soli ΓP^1 (secundum quos nunc cum Bernaysio etiam 1320^a 8 correxi: praeterea v. 1257^a 40. 1261^a 27. 1270^a 13. 1285^b 22. 1327^b 34. 1335^b 11. 1289^a 17. 1294^b 29. 1297^a 16. 1298^a 17. 1310^a 21. 1314^a 25, cf. etiam 1285^b 32. 1331^a 34. 1341^a 15) aut soli M^sP^1 (velut 1335^a 16. 1295^a 12. 1302^a 18) aut sola P^1 et corr. P^4 vel corr. P^2 vel corr. $P^{2.4.}$ aut sola M^s vel ΓM^s et corr. P^4. In solo autem Γ infuisse etiam 1287^a 39 rectam lectionem *πεισθέντας* nuperrime demonstravit Stoehrius: praeterea bonis scripturis, quas uni huic codici deperdito debemus, supra p. XII sq. enumeratis addendae esse videntur

*) Res igitur non est admodum magni momenti, sed e minutiarum numero editori probo haud neglegendarum. Concedo tamen, utrum sint aeque bonae an haec vel illa melior, hac de re nequaquam semper eadem esse etiam peritissimorum virorum iudicia.

**) Etiam coniuncta uno tantum loco 1274^a 9. *Φαλέου* (corr.^{1}): praeterea cf. 1269^a 33. *αὐτοῖς* $\Gamma P^{2.3.}$ 1284^a 37. *κολούειν* P^1 et *γρ.* mg. P^2 et rc. P^3. 1285^b 12. *ἐπανάτασις* P^2 Ald. et corr. P^3.

***) Quin saepius deteriora quaedam: locis p. XIV collectis adiciendi sunt hi: 1285^b 39. *αἴρεσιν* $P^{4.6.}L^s$ Ar. 1286^b 33. *φυλάξει* P^4 Ald. 1330^a 30. *ἰδίους* prius om P^4L^s Ar. 38. *αἵ τε* P^4V^b Ald. 1330^b 6. *ὁμβρίοις* $P^5\bar{S}^b$. 1296^a 31. *μᾶλλον* add. $P^{4.6.}L^sU^b$ Ar. 1302^a 4. *ἡ* om. $P^{4.6.}L^sV^b$. 1309^a 40. *αἵρεσιν* corr. P^4 (v. p. XI).

1257^{a} 24. *καὶ* om. 1264^{a} 15. *καὶ* alterum om. 1276^{a} 14. *καὶ* om. (si certo liceret concludere e vet. transl. *κατὰ δημοκρατίαν ἐτράποντο* ab ea vertendo esse expressam, recipienda haec essent). 1282^{a} 27. *μέγιστα.* 1330^{b} 38. *καὶ* om. 1320^{a} 15. *καὶ* om. (omisit tamen fortasse etiam Aretini codex). 1306^{a} 13. *τῶν* om.*), fortasse etiam 1335^{b} 30. *καθάπερ καὶ* et 1342^{b} 27. *καὶ* om., eis, quas soli P^{1}, 1270^{b} 38. *εἴποι.* 1283^{b} 15. *δόξειαν.* 1291^{a} 39. *κρινοῦν* (in M^{s} leniter, in Γ valde, in Π^{2} aliter corruptum). 1314^{b} 11. *ἐπιτίθοιντο,* eis, quas solis P^{1} et Aretino, 1332^{b} 36. *αὐτῷ* (vel *αὐτὸ*) om., nec non 1299^{a} 2, sicut iam supra p. VII dixi, soli retinuerunt ΓP^{4} et Aretini codex *διωρίσθω,* rectaque videtur esse etiam 1335^{a} 33 lectio *ἀρχομένης* a solis Γ et P^{5} servata.

Quae cum ita sint, in collocatione verborum nunc quoque Π^{1} recensionem, licet non amplius solorum Γ et M^{s} codicum consensum, secutus sum. Quamquam enim minime credo tali ratione semper genuina esse restituta, et quamquam fortasse ab alio invenientur certiora indicia veri, tamen iam inventa esse talia nequaquam mihi videntur, neque mihi contigit, ut invenirem. Unum nescio an deprehenderit R. D. Hicksius**), cui genuina videatur ea esse collocatio, quae tollat hiatum. Sed paucis dumtaxat locis haec regula opem fert, et ego quidem dedita opera omitto hanc rem latius persequi: non omitterem, si nova editio mihi esset perficienda.

Ceterum etiam locis p. X sq. compositis addendi sunt nonnulli alii: 1275^{b} 13. *γὰρ* prius om. P^{1}Q^{b} et corr. P^{4}.

*) *τῶν* delendum esse intellexit etiam Hagforsius De praepositionum in Aristotelis Politicis et Atheniensium Politia usu, Helsingfors. (Berol.) MDCCCXCII. p. 77.

**) On the avoidance of hiatus in Aristotle's Politics, Proceedings of the Cambridge philol. Soc. XIII—XV. p. 22 sq.

1276^{b} 33. *τὸν* — 34. *τελείαν* add. ΓP^{1} Ar. et corr.^{3} P^{2} et mg. P^{4}. 1282^{a} 27. *μέγισται* $P^{1.4}$. 1283^{b} 15. *δόξειαν* P^{1}, *δόξειεν* P^{4}: illud recepi.

Quod vero ad P^{5} codicem attinet, de 1307^{b} 32 sqq. me frustra p. X oblocutum esse Busseo in epistula ad me missa allato Platonis de rep. IV. 424 D loco mihi demonstravit idem Hicksius.

Virorum doctorum coniecturas eas, de quibus p. XXIII sq. locutus sum, et alias recentiores nunc, quantum fieri potuit, in apparatum criticum recepi: quantum non potuit, et earum quidem praecipue, quas non probo, maiori parti in Addendis locum tribui. Complures a Conrado Niemeyero mecum communicatas divulgavi in Quaestionum Aristotelearum criticarum et exegeticarum part. I. p. XVII—XIX Gryphiae MDCCCXCII et maximam partem nunc in ipsa verba recipio, velut etiam 1322^{a} 11. 12. 14 quadruplex *τὰ* pro *τὰς*, quod illo loco scripsi me in ea non quidem recepturum esse, si nova mihi paranda esset editio, at in notis tamen valde probabile mihi videri moniturum. Haud paucas fecerunt Welldon in translatione Anglica, quae apparuit Londini MDCCCLXXXIII, et Maur. Schmidtius Aristotelis Politicorum lib. primus, p. II, Ien. MDCCCLXXXII. Rechtfertigungen zu meiner Recension des ersten Buches der aristot. Pol., Ann. philol. CXXV. 1882. p. 801—824, alias Ridgewayus Some notes on the Politics of Aristotle, Cambridge Philol. Transactions II. 1883. p. 124—153 (cf. etiam Berl. philol. Wochenschr. II. 1882. p. 1456—1459 et Journ. of Philol. XV. 1886. p. 164), Flachius Zum fünften Buche der aristot. Pol., Ann. philol. CXXVII. 1883. p. 832—839. Zu Arist. Pol., ibid. CXXIX. 1884. p. 544, Iowettus in transl. Angl., Oxon. MDCCCLXXXV, Bernaysius, Gomperzius Beiträge zur Kritik und Erklärung griechischer Schriftsteller,

Vindob. MDCCCXC, Dielesius Archiv f. Gesch. der Philos. IV. 1891. p. 484, Haeberlinus Arist. Pol. II, 9, Mus. Rhen. XLV. 1890. p. 311—313, Maehlyus in Philologi LI. 1892. p. 197, Zeller Arch. f. Gesch. der Philos. VI. 1893. p. 153. n. 1, nec non de compluribus locis singulis egerunt Stoehrius, Engelius, Widemannus, Schmidinger, Vogelius, qui Curas criticas in Arist. Politica scripserunt in Commentationibus philol. Monacensibus conventui philologorum oblatis Monachii MDCCCXCI (p. 97—114). Cf. Jahresberichte XXX. p. 66 sqq. 97 sq. XXXIV. p. 44 sqq. XLII. p. 36. 253 sqq. L. p. 12. LXVII p. 144. LXXV. p. 102 sqq.

Ceterum de causis, quibus permotus partim has illasve aliorum coniecturas vel probo vel reicio partim novas ipse periclitatus sum, deque permultis aliis rebus ad artem criticam in hoc opere exercendam pertinentibus rationem reddidi in libello Annalium philol. supplemento quintodecimo inserto, cuius titulus est De Politicis Aristoteleis quaestiones criticae, Lips. MDCCCLXXXVI (p. 329—450). Collegi in eo quae antea aliis locis dispersa erant, praeter nonnullas dissertationes paulo longiores. Longior talis accesserat: Drei schwierige Stellen der aristot. Pol. in Herm. XIX. 1884. p. 576—595, in qua contra Iacksonem, Postgateum, Ridgewayum de loco ab eis in Cambr. Philol. Transact. II. 1883. p. 111—131 tractato I, 6. 1255^{a} 1—32 et de alio IV (VII), 16. 1335^{a} 28—35 item a Ridgewayo et Iacksone tentato denuo egi, et ita quidem egi, ut inde appareat, cur illic nunc interpunctionem mutaverim, hic v. 29 nunc Spengelianam emendationem postea ab ipso Spengelio reiectam unice probem, tertium autem locum I, 13. 1260^{a} 8—24 sic constituendum videri demonstravi:

ὥστ' ⟨ἐπεὶ⟩ φύσει πλείω τὰ [ἄρχοντα καὶ] ἀρχόμενα (ἄλλον γὰρ τρόπον τὸ ἐλεύθερον τοῦ δούλου ἄρχει καὶ τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος καὶ ἀνὴρ παιδός), καὶ πᾶσιν ἐνυπάρχει μὲν τὰ μόρια τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐνυπάρχει διαφερόντως (ὁ μὲν γὰρ δοῦλος ὅλως οὐκ ἔχει τὸ βουλευτικόν, τὸ δὲ θῆλυ ἔχει μέν, ἀλλ' ἄκυρον, ὁ δὲ παῖς ἔχει μέν, ἀλλ' ἀτελές), διὸ τὸν μὲν ἄρχοντα τελέαν ἔχειν δεῖ τὴν ⟨διανο-⟩ ητικὴν ἀρετήν (τὸ γὰρ ἔργον ἐστὶν ἁπλῶς τοῦ ἀρχιτέκτονος, ὁ δὲ λόγος ἀρχιτέκτων), τῶν δ' ἄλλων ἕκαστον ὅσον ἐπιβάλλει αὐτοῖς. ὁμοίως τοίνυν ἀναγκαῖον ἔχειν καὶ περὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετάς· ὑπολητπέον δεῖν μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ⟨ἀναγκαῖον?⟩ ἑκάστῳ πρὸς τὸ αὑτοῦ ἔργον· ὥστε φανερὸν ὅτι ⟨ἑκάστου ἰδία ἡ⟩ ἠθικὴ ἀρετὴ τῶν εἰρημένων ἁπάντων, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ σωφροσύνη γυναικὸς καὶ ἀνδρός, οὐδ' ἀνδρεία καὶ δικαιοσύνη, καθάπερ ᾤετο ⟨ὁ?⟩ Σωκράτης, ἀλλ' ἡ μὲν ἀρχικὴ ἀνδρεία ἡ δ' ὑπηρετική, ὁμοίως δ' ἔχει καὶ περὶ τὰς ἄλλας.

Cf. quae disseruit Tyrrellius in Hermathenae no. 12. 1886. p. 23 sqq. Possis v. 20 etiam ⟨ἑκάστου⟩ *ἰδία ἡ ἀρετὴ* vel *ἰδία ἡ ἀρετὴ* ⟨ἑκάστου⟩ vel ⟨*ἰδία ἡ*⟩ *ἠθικὴ ἀρετὴ* ⟨ἑκάστου⟩ conicere vel *οἰκεία* aut *οἰκεία ἡ* cum M. Schmidtio pro *ἰδία ἡ* in omnibus his coniecturis ponere. Denique cur nunc secluserim 1342[a] 9 sq. *ὅταν — μέλεσι* apparet ex eis, quae monui Jahresbericht LXVII. p. 173 sqq., et cur nunc quoque secludam 1267[b] 22. *ὃς — 28. βουλόμενος*, docui in Annal. philol. CXLVII. 1893. p. 192.

Doleo, quod paene perfecta hac nova impressione in manus meas demum venit egregius Wilamowitzi liber Aristoteles und Athen (Berol. 1893), quem nuperrime detrahere conatus est Nissenius*) contumeliis pro argu-

*) Mus. Rhen. XLIX. 1894. p. 1—20.

mentis usus. Sic enim in Addendis demum, cum ea corrigerem, adicere potui viri illustrissimi coniecturas*): contra si potuissem, in ipsa verba recepissem earum complures, certe 1317[b] 23. [ἢ ὀλιγάκις], 1321[b] 35. ⟨τὰς⟩ ἐκ, 1323[a] 7. τὰς pro τινες, etiam 1323[a] 6—9. [τριῶν — δημοτικόν], quamquam Byzantinis demum temporibus haec verba interpolata et archetypum codicum nostrorum ortum esse cur non credam, apparet ex eis, quae supra p. XVII sq. docui. 1317[b] 6. τοῦτ' ἔχειν pro τοῦτ' εἶναι si rectum est, praeferenda videtur hoc quoque loco Π^1 familiae traditio, quam admodum despicit Wilamowitzius**),

*) Sed permultarum coniecturarum, quas proposuit Argyriades *Διορθώσεις εἰς τὰ Ἀριστοτέλους Πολιτικά. Α'.* (Athen. 1893), paucissimas, quae omnino mentione mihi digna videntur, ne ibi quidem iam potui inserere. Quapropter eas hoc loco componam: 1253[a] 34. ἡ γὰρ δίκη] ὁ γὰρ νόμος (verbis 35. ἡ — κρίσις non seclusis). 1275[b] 23. τούτου. 34. ⟨εἰ ἄρα πολίτας φατέον τούτους εἶναι⟩ ὅσοι. 1277[a] 29. ἐπεὶ] πῶς (sine lacuna ante 32. κἀντεῦθεν, at sic certe ἐντεῦθεν restitui opus est). 1282[b] 20 sq. (τὶ — δίκαιον), καὶ — φασιν· ποίων. 1323[b] 7. ὥσπερ — 8. τι post 8. ἐστιν. 1327[b] 23. [πρὸς] recte. 1328[a] 21. ἐπεὶ δὲ ὥσπερ] ὥσπερ δὲ ἐπὶ (immo ὥσπερ aut delendum aut pro ἐπεὶ scribendum est: nam ἐπεὶ et ὥσπερ sunt variae lectiones). 1329[a] 33. [περὶ] (at sic potius [περὶ αὐτοὺς] certe coniciendum erat). 1331[a] 29. τῆς ἀγορᾶς (at sic requirendum potius esset ἀγορᾶς τινος). 1339[a] 18. οὗτοι. 39. ⟨τὰ⟩ περὶ. Uno tantum loco 1327[b] 23 haud dubie verum vidit. — Nota autem ad 1275[a] 23 corrigenda est sic: κρίσεως καὶ] πολιτικῆς Stob., secl. Thurotus.

**) L. l. I. p. 188. n. 3: „es sei mir gestattet kurz anzugeben was 1317[a] 41 ff. gegen Bekker (zweite kleine Ausgabe) am Texte zu ändern ist: von ihm gehe ich aus, um die Fehler der schlechten Ueberlieferung vorab los zu sein". Ceterum ego quidem cum rem spectem, non personas, nihil moror molesta haec verba et Nissenio potius quam Wilamowitzio digna. Namque ad rem nihil proficiunt, immo id obscurant, quod patet ex apparatu meo, dico 1317[b] 29 sq. loco corrupto non a Wilamowitzio demum, sed dudum iam ab auctore editionis Basileensis tertiae atque Schneidero, quos secutus sum, eam, qua indiget, opem esse latam.

h. e. *τέλος*, non *καὶ τέλος*, nam tali ratione *καὶ* (ne nimium dicam) plane saltem fit supervacaneum. Num 1317^{b} 1. *τούτου* — 2. *δημοκρατίαν* altera tantum sit recensio praecedentium 1317^{a} 41—^{b}1. *τοῦτο* — *ἐλευθερίας*, in medio relinquo: concedo aut prioribus aut posterioribus verbis posse careri, at v. quae disseruit Vahlenus Beitr. z. Arist. Poet. II. p. 71 (159) sq. Neque minus concedo 1317^{b} 26. *καὶ* alterum melius deleri quam servari, at etiam si servatur, sententia, si quid video, non mutatur. Quae de secunda parte capitis II, 12 contra Petrum Meyerum (Des Arist. Politik u. d. *Ἀθηναίων πολιτεία*, Bonn. 1891. p. 13—28), cui dumtaxat 1274^{b} 9—15. *Φαλέου* — *ἄχρηστον* et fortasse 1274^{a} 32 —^{b}5. *ἦν* — *κλήρων* atque 1274^{b} 23—26. *ἐγένετο* — *ἄν* spuria videntur, monui in Quaest. Arist. I. p. XVI sq., ea etiam contra Wilamowitzium sufficere puto, qui sola 1274^{b} 9—15 damnat. Nihilominus cur et hunc et ceteros defendendi conatus, quos nobis obtulit vir doctissimus, pro irritis habeam, alio loco dicam. Unum tamen iam nunc addere opus est. Nimia enim cum sua fiducia in eis, quae 1317^{b} 34 leguntur, *καθάπερ εἴρηται πρότερον ἐν τῇ μεθόδῳ τῇ πρὸ ταύτης*, diiudicandis veram rei rationem prorsus in contrarium pervertit Wilamowitzius (I. p. 187. n. 3) verbis usus his valde praeproperis: „wo Aristoteles auf die Stelle *Δ* 1299^{b}/1300 hinweist, die in der *προτέρα μέθοδος* stand, d. h. in einer ganz anderen Gedankenreihe, wie sie es denn auch tut (!). aber die unerträgliche (!) Umstellerei (!) rückt sie glücklich (!) in dieselbe *μέθοδος*“. Quo iure hoc contendam, intelleget unusquisque, si (id quod facere quidem debebat, sed non fecit Wilamowitzius) denuo leget quae de hoc loco invictis argumentis adhibitis disseruit vir immortalis memoriae Leonardus Spengelius Ueb. d. Pol. des Arist. p. 40 sq. Cum enim, ut breviter repetam haec argumenta, si liber

VI^{us} veteris ordinis post V^{um} collocatur, *ἡ πρὸ ταύτης μέθοδος* ea tantum esse possit, quae continetur V°, locus autem citatus non in hoc legatur, sed in IV°, non solum non „intolerabilis“ est transpositio, sed etiam utique necessaria est: et ultima tria libri IV^{i} capita atque liber VI^{us} (etiam hanc ob causam ante V^{um} ponendus) sunt quidem una eademque dissertatio continua, sed quoniam eius illa sunt pars generalis, hic specialis, nihil sane impedit, quominus in speciali proxime praecedens generalis queat appellari *ἡ μέθοδος ἡ πρὸ ταύτης* = die unmittelbar voraufgehende Erörterung.

Non vero, sicut iam supra p. XX dixi, huius loci est etiam ceteras causas repetere spretas a Wilamowitzio, non vero refutatas, quibus cogimur VI^{um} librum ante V^{um}, easque, quibus cogimur VII^{um} et VIII^{um} ante IV^{um} traicere. Nisi tamen admodum fallor, Aristoteles totum opus si ita, ut voluit, perfecisset, etiam libros II. III. VII sic retractasset, ut II^{us} locum magis idoneum inter III^{um} et novi ordinis IV^{um} (veteris VII^{um}) invenisset. At, id quod iam in Quaest. Arist. II. p. XII scripsi, hodie inter omnes constat Politica non esse unius atque continui laboris fetum, sed composita e diversis dissertationibus, quae diversis temporibus, quamquam, si rem universam spectamus secundum idem consilium erant exortae. Neque composita ea esse iam ab ipso Aristotele reor: ut enim haud pauca posteriore demum tempore periisse concedam, nimius tamen est numerus maiorum lacunarum, nimia etiam est confusio totius loci 1286^{a} 20—1287^{b} 34. Accedunt duplices recensiones, accedit in initiis librorum III^{i} et VI (IV)^{i}, ubi *δέ* facillime inseri potuit, huius copulae defectus idemque defectus ullius copulae in initio II^{i}, ubi *δὲ* perperam additum est in Π^{2} familia, *γὰρ* potius desideratur, ut hoc initium stare queat praeterea non mutatum proxime post finem I^{i} et cum eo

concordare. Neque tamen ipsi Aristoteli hac ratione sucurro, sed compositori, qui perperam ultima libri I^i verba 1260^b 23 sq. *καὶ πρῶτον κ. τ. λ.* adiecit.

In rebus orthographicis sequi pergo in hac nova tertiae editionis forma fontes optimos: non pergerem fortasse in nova editione, sed suadente Stapfero*) ad Meisterhansi grammaticam inscriptionum me accommodarem semperque scriberem non solum, id quod nunc feci, *μικρός*, *μικρότης*, verum etiam *μέχρι*, *γίγνεσθαι*, *γιγνώσκειν*, *πλέον* et forsitan etiam *δυοῖν*, *αὔξειν*, breviores comparativorum species in *ους* et *ω* desinentes semper reciperem. Rectam autem formam *φρατρία* pro *φατρία* contra codicum vel omnium vel paene omnium auctoritatem nunc tacite semper restitui: nam *φρ* saepe in eis ita coniuncta scribuntur, ut *ρ* paene dignosci nequeat itaque facile fugere potuerit librariorum oculos vetustiora exemplaria describentium.

Loci, quibus commentatores Ethicorum Nicomacheorum rationem habent Politicorum, extant etiam plures, quam p. XVIII sq. (= p. 619, 18 sqq. 610, 16 sqq. 619, 14 sqq. 616, 6 sq. 620, 10 sqq. 610, 7 sqq. Heylb.) et in apparatu critico enotavi: Mich. in *K.* p. 611, 10 sqq. Heylb. *ὅτι δὲ ἄλλοι μὲν (νόμοι) ἁρμόζουσι τῇ δημοκρατουμένῃ καὶ ἕτεροι τῇ ἀριστοκρατουμένῃ καὶ ἄλλοι τῇ τιμοκρατουμένῃ καὶ ἄλλοι τῇ βασιλευομένῃ, καὶ τίνες ἕκαστοι τούτων εἰσίν, ἐρεῖ ἐν ταῖς Πολιτείαις* (cf. inprimis 1289^a 11 —25, at falsa sunt *καὶ τίνες — εἰσίν*). p. 615, 20 sqq. *τοιοῦτος δ' ἐστὶν (ὁ πολιτικὸς σοφός), ὡς ἐν ταῖς Πολιτείαις ἐρεῖ, ὁ εἰδὼς πόσα εἴδη πολιτειῶν, καὶ τί τὸ διημαρτημένον, καὶ τίς ἡ ἀρίστη πολιτεία, καὶ τίνα τὰ σῴζοντα ἑκάστην καὶ τίνα τὰ φθείροντα, καὶ ποία φθειρομένη εἰς ποίαν μεταβάλλει, οἷον ἡ τῆς δημοκρατίας φθορὰ πότερον εἰς*

*) Krit. Studien zu Arist. Schrift v. d. Seele, Landshut. MDCCCXC. p. 7 sqq.

τιμοκρατίαν μεταβαίνει ἢ εἰς ἀριστοκρατίαν. Anon. in *Δ* f. 55^{r}. p. 190, 4 sq. *τὸ γὰρ πρὸς ἄλλον (ξῆν) δούλου καὶ δουλοπρεπές, ὡς ἐν Πολιτείαις (A,* 4 sq.) *δέδεικται.* Mich. in *K.* p. 619, 14 sqq. *πολλοὶ γάρ, οὓς ἱστορεῖ ἐν ταῖς Πολιτείαις (B,* 2—8 et inprimis *B,* 12. 1274^{a} 22—^{b}26), *καὶ νομοθέται γεγόνασι καὶ πολιτείας ἔγραψαν, ἀλλὰ καὶ Πλάτων αὐτός.* Anon. in *E.* p. 214, 36 sqq. (ad 1130^{b} 26. *περὶ δὲ τῆς* — 28. *ὕστερον διοριστέον). περὶ δὲ τῆς τῶν καθ' ἕκαστα, καθ' ἣν ἁπλῶς ἀνὴρ ἀγαθός ἐστιν ἐρεῖν ἐπαγγέλλεται, καὶ τοῦτο ποιήσει ἐν τοῖς Πολιτικοῖς (Γ,* 4 sq.). p. 231, 38 sqq. *ἀεὶ γὰρ δεῖ τὸν ἄνδρα ἄρχειν· δεῖ μέντοι τινῶν ἔχειν ἐξουσίαν καὶ τὴν γυναῖκα, ἧς ἡ τῶν εἰσκομιζομένων σωτηρία καὶ φυλακή. ἐρεῖ δὲ πλέον περὶ τούτων ἐν τοῖς Πολιτικοῖς (Γ,* 4. 1277^{b} 17—25, cf. *A,* 12 sq. 2. 1252^{a} 34 sqq.). Mich. in *I.* p. 504, 8 sqq. *ὡς γὰρ πόλις κυρίως ἐστὶν οὐ τὰ τείχη οὐδὲ αἱ οἰκίαι οὐδὲ ἁπλῶς οἱ ἐν αὐτῇ οἰκοῦντες, ὡς ἐν ταῖς Πολιτείαις (Γ,* 1. 3. 1276^{a} 19 sqq. c. 9. c. 6. 1278^{b} 10 sqq. c. 7. 1279^{a} 25 sqq.) *εἴρηται καὶ δέδεικται, ἀλλὰ πόλις ἐστὶ τὸ ἄρχον καὶ ἐξουσιάζον, οἷον ἐν μὲν τοῖς βασιλευομένοις πόλις ἐστὶν ὁ βασιλεύς, ἐν δὲ τοῖς δημοκρατουμένοις ὁ δῆμος καὶ ἐν τοῖς ὀλιγαρχουμένοις οἱ εὔποροι καὶ ⟨ἐν⟩ τοῖς ἀριστοκρατουμένοις οἱ ἄριστοι, ὁ τύραννος δὲ ἐν τοῖς τυραννουμένοις κ. τ. λ.* p. 520, 31 sqq. *πόλις οὔτε ἐκ δέκα ἀνδρῶν οἷόν τε γενέσθαι . . . οὔτε ἐξ εἴκοσι μυριάδων, δι' ἃς αὐτὸς ἐν ταῖς Πολιτείαις (Δ* [*H*], 4. 1326^{a} 9—^{b}24) *λέγει αἰτίας.* p. 520, 35 sq. *οὐδὲ πλοῖον ὤφθη ἐν ταῖς Πολιτείαις* (1326^{a} 40 sq.) *πεντήκοντα* (immo *δυοῖν*!) *σταδίων.* p. 521, 5 sqq. *τοῦτο δέ, ὡς ἐν ταῖς Πολιτείαις (Δ* [*H*], 4 sq.] *εἴρηκε, τοιοῦτόν ἐστι· δεῖ, φησὶν ἐκεῖ* (at hoc non dicit Aristoteles!), *ἰδεῖν τοὺς πολιτικοὺς καὶ τὸ κύριον τῆς πόλεως τὴν τῆς πόλεως εἴσοδον ὅση τίς ἐστι καὶ οἵα καὶ τὴν χώραν, ἧς ἄρχει ἡ πόλις, πόσους δύναται τρέφειν καὶ πόσων καὶ οἵων δεῖται στρατιωτῶν εἰς τὴν φυλα-*

κὴν τῆς χώρας. Exscribam nunc etiam quae apud Mich. in *E* f. 70^{r} leguntur: *αἱ μὲν οὖν ἀλλαγαί, ὡς ἐν ταῖς Πολιτείαις* (*A*, 9. 1257^{a} 25 sqq.) *λέγεται, οὕτως ἐγίνοντο πρὸ τῆς τοῦ νομίσματος εὑρέσεως· κλῖναι γὰρ ἐδίδοντο ἀντὶ οἰκίας καὶ τἆλλα ὁμοίως.* Unum praeterea monendum est: non ipse Pseudo-Plutarchus de nobil. locos Aristotelis immiscuit, sed eius demum editor Chr. Wolfius, fortasse impressis tantum, fortasse etiam manu scripto libro usus. Similiter scholia Aristophanea, in quibus Politica citantur, sunt interpolata illa editionis Aldinae in editionibus Dindorfiana et Duebneriana post textum in adnotationibus posita. Antiquissima autem vestigia inter posteros scriptores reliquerunt Politica Aristotelea et apud Eudemum atque Hieronymum Rhodios (v. supra p. XIX) et in Oeconomicorum falso Aristoteli tributorum libris cum secundo tum praecipue primo, v. quae in horum opusculorum editionis meae prolegomenis hac de re disserui, cf. etiam Addenda ad 1258^{b} 9 — 1259^{a} 36. Locos, qui huc pertinent, Ethicorum Eudemiorum, nunc invenies in eorum editione mea sub textu collectos. Dubia res est de Magnis Moralibus, cf. 1184^{b} 32—35 cum 1332^{a} sq. et v. Zeller Phil. d. Gr. II^{3}, 2. p. 151. n. 5, sed Panaetium usum esse Politicis nostris, e Panaetio autem Polybium et Ciceronem hausisse nuper demonstravit Schmekelius Die Philos. der mittleren Stoa p. 47—85. Nec desunt Politica in indice Ptolemaei, sed apparent no. 32: *de regimine civitatum et nominatur bulitikun (s. bolitikun), tr. VIII.*

Scribebam Gryphiae m. Ian. a. 1894.

ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ Α.

Schneid. I. § 1

Ed. Bekk. mai. p. 1252 a

Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ὁρῶμεν κοινωνίαν τινὰ οὖσαν καὶ πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἕνεκεν συνεστηκυῖαν (τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα πράττουσι πάντες), δῆλον ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινος στοχάζονται, μάλιστα δὲ καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων ἡ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας. αὕτη δέ ἐστιν ἡ καλουμένη πόλις καὶ ἡ κοινωνία ἡ πολιτική.

2 Ὅσοι μὲν οὖν οἴονται πολιτικὸν καὶ βασιλικὸν καὶ οἰκονομικὸν καὶ δεσποτικὸν [εἶναι] τὸν αὐτόν, οὐ καλῶς λέγουσιν (πλήθει γὰρ καὶ ὀλιγότητι νομίζουσι διαφέρειν, ἀλλ' οὐκ εἴδει τούτων ἕκαστον, οἷον ἂν μὲν ὀλίγων, δεσπότην, ἂν δὲ πλείονων, οἰκονόμον, ἂν δ' ἔτι πλειόνων, πολιτικὸν ἢ βασιλικόν, ὡς οὐδὲν διαφέρουσαν μεγάλην οἰκίαν ἢ μικρὰν πόλιν· καὶ πολιτικὸν δὲ καὶ βασιλικόν, ὅταν μὲν αὐτὸς ἐφεστήκῃ, βασιλικόν, ὅταν δὲ κατὰ τοὺς λόγους τῆς ἐπιστήμης τῆς τοιαύτης κατὰ μέρος
3 ἄρχων καὶ ἀρχόμενος, πολιτικόν· ταῦτα δ' οὐκ ἔστιν ἀληθῆ)· δῆλον δ' ἔσται τὸ λεγόμενον ἐπισκοποῦσι κατὰ τὴν ὑφηγημένην μέθοδον. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ σύνθετον μέχρι τῶν ἀσυνθέτων ἀνάγκη διαιρεῖν (ταῦτα γὰρ ἐλά-

Lib. I. 1252a, 5. καὶ prius om. $\Pi^1 R^b$ Ar. ‖ πασῶν post κυριωτάτη $M^s P^1$ ‖ 9. εἶναι add. Π^2 Bk., post τὸν rc. M^s ‖ 15. τοὺς om. Π^3 Bk.

(I)

χιστα μόρια τοῦ παντός), οὕτω καὶ πόλιν ἐξ ὧν σύγκειται σκοποῦντες ὀψόμεθα καὶ περὶ τούτων μᾶλλον, τί τε διαφέρουσιν ἀλλήλων, καὶ εἴ τι τεχνικὸν ἐνδέχεται λαβεῖν περὶ ἕκαστον τῶν ῥηθέντων.

2 εἰ δή τις ἐξ ἀρχῆς τὰ πράγματα φυόμενα βλέψειεν (Ed. Bk min. p.) ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν τούτοις, κάλλιστ' ἂν οὕτω θεωρήσειεν. ἀνάγκη δὴ πρῶτον συνδυάζεσθαι τοὺς ἄνευ 4 ἀλλήλων μὴ δυναμένους εἶναι, οἷον θῆλυ μὲν καὶ ἄρρεν τῆς γενέσεως ἕνεκεν (καὶ τοῦτο οὐκ ἐκ προαιρέσεως, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις καὶ φυτοῖς φυσικὸν τὸ ἐφίεσθαι, οἷον αὐτό, τοιοῦτον καταλιπεῖν ἕτερον), ἄρχον δὲ καὶ ἀρχόμενον φύσει διὰ τὴν σωτηρίαν (τὸ μὲν γὰρ δυνάμενον τῇ διανοίᾳ προορᾶν ἄρχον φύσει καὶ δεσπόζον [φύσει], τὸ δὲ δυνάμενον ταῦτα τῷ σώματι ποιεῖν ἀρχόμενον φύσει καὶ δοῦλον· διὸ δεσπότῃ καὶ δούλῳ ταὐτὸ συμφέρει). φύσει μὲν 5
1252b οὖν διώρισται τὸ θῆλυ καὶ τὸ δοῦλον (οὐδὲν γὰρ ἡ φύσις ποιεῖ τοιοῦτον οἷον οἱ χαλκοτύποι τὴν Δελφικὴν μάχαιραν πενιχρῶς, ἀλλ' ἓν πρὸς ἕν· οὕτω γὰρ ἂν ἀποτελοῖτο κάλλιστα τῶν ὀργάνων ἕκαστον, μὴ πολλοῖς ἔργοις ἀλλ' ἑνὶ δουλεῦον)· 5 ἐν δὲ τοῖς βαρβάροις τὸ θῆλυ καὶ τὸ δοῦλον τὴν αὐτὴν ἔχει τάξιν. αἴτιον δὲ ὅτι τὸ φύσει ἄρχον οὐκ ἔχουσιν, ἀλλὰ γίνεται ἡ κοινωνία αὐτῶν δούλης καὶ δούλου. διό φασιν οἱ ποιηταὶ

"βαρβάρων δ' Ἕλληνας ἄρχειν εἰκός,"

ὡς ταὐτὸ φύσει βάρβαρον καὶ δοῦλον ὄν. ἐκ μὲν οὖν τούτων τῶν 6
10 δύο κοινωνιῶν οἰκία πρώτη, καὶ ὀρθῶς Ἡσίοδος εἶπε ποιήσας

"οἶκον μὲν πρώτιστα γυναῖκά τε βοῦν τ' ἀροτῆρα·"

ὁ γὰρ βοῦς ἀντ' οἰκέτου τοῖς πένησίν ἐστιν.

28. *γεννήσεως* Stobaeus Susem.[1.2] ‖ 32. *διανοίᾳ* ‹*τὰ δέοντα*›? Susem. ‖ *φύσει* alterum secl. Thurotus ‖ 33. *ταῦτα* post *τῷ σώματι* Π^2 Bk., secl. Gomperzius ‖ *ποιεῖν*] *διαπονεῖν* Gomperzius ‖ *φύσει καὶ* Ar., *καὶ φύσει* $\Gamma\Pi$ Bk. ‖ 1252b, 2. *οἱ* om. Π^2 Bk. ‖ 5. *τὸ* post *καὶ* om. Π^2 Bk. ‖ 9. *ὄν* om. $M^s P^1$ ‖ 12. *ἐστιν*· * * Susem.[1] (perperam).

(I)

ἡ μὲν οὖν εἰς πᾶσαν ἡμέραν συνεστηκυῖα κοινωνία κατὰ φύσιν οἰκός ἐστιν, οὓς ὁ μὲν Χαρώνδας καλεῖ ὁμοσιπύους, Ἐπιμενίδης δὲ ὁ Κρῆς ὁμοκάπους· ἡ δ' ἐκ πλειόνων οἰκιῶν κοινωνία πρώτη χρήσεως ἕνεκεν μὴ ἐφημέρου κώμη. μάλιστα δὲ κατὰ φύσιν ἔοικεν ἡ κώμη ἀποικία οἰκίας εἶναι, οὓς καλοῦσί τινες ὁμογάλακτας [παῖδάς τε καὶ παίδων παῖδας]. διὸ καὶ τὸ πρῶτον ἐβασιλεύοντο αἱ πόλεις, καὶ νῦν ἔτι τὰ ἔθνη· ἐκ βασιλευομένων γάρ [συνῆλθον]· πᾶσα γὰρ οἰκία βασιλεύεται ὑπὸ τοῦ πρεσβυτάτου, ὥστε καὶ αἱ ἀποικίαι διὰ τὴν συγγένειαν. καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὃ λέγει Ὅμηρος,

"Θεμιστεύει δὲ ἕκαστος
παίδων ἠδ' ἀλόχων."

σποράδες γάρ· καὶ οὕτω τὸ ἀρχαῖον ᾤκουν. καὶ τοὺς θεοὺς δὲ διὰ τοῦτο πάντες φασὶ βασιλεύεσθαι, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ μὲν ἔτι καὶ νῦν οἱ δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐβασιλεύοντο, ὥσπερ δὲ καὶ τὰ εἴδη ἑαυτοῖς ἀφομοιοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ τοὺς βίους τῶν θεῶν.

ἡ δ' ἐκ πλειόνων κωμῶν κοινωνία τέλειος πόλις ἤδη, πάσης ἔχουσα πέρας τῆς αὐταρκείας ὡς ἔπος εἰπεῖν, γινομένη μὲν οὖν τοῦ ζῆν ἕνεκεν, οὖσα δὲ τοῦ εὖ ζῆν. διὸ πᾶσα πόλις φύσει ἐστίν, εἴπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωνίαι. τέλος γὰρ αὕτη ἐκείνων, ἡ δὲ φύσις τέλος ἐστίν· οἷον γὰρ ἕκαστόν ἐστι τῆς γενέσεως τελεσθείσης, ταύτην φαμὲν τὴν φύσιν εἶναι ἑκάστου, ὥσπερ ἀνθρώπου ἵππου οἰκίας. ἔτι τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ τέλος βέλτιστον· ἡ δ' αὐτάρκεια [καὶ] τέλος καὶ βέλτιστον. ἐκ τούτων οὖν φανερὸν ὅτι τῶν φύσει ἡ πόλις ἐστί, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῷον, καὶ ὁ ἄπολις διὰ φύσιν καὶ οὐ διὰ τύχην ἤτοι φαῦλός ἐστιν ἢ κρείττων ἢ ἄνθρωπος (ὥσπερ καὶ ὁ ὑφ' Ὁμήρου λοιδορηθεὶς

"ἀφρήτωρ ἀθέμιστος ἀνέστιος·"

14. οὓς *Χαρώνδας μὲν* Π^2 Bk. ‖ 15. *ὁμοκάπνους* $\Pi^1 P^1 L^s$ Susem.[1] et corr. M^b (fors. recte) ‖ 16. *κατὰ φύσιν* post 17. *ἔοικε* ΓM^s Susem.[1. 2.] ‖ 18. *παῖδάς — παῖδας* secl. Susem. ‖ 20. *συνῆλθον* post *γὰρ* add. Π^2 Ar. Bk. et mg. p^1 ‖ 21. *αἱ* om. $M^s P^1$, secl. Susem.[1. 2.] ‖ 28. *ἤδη* ΓP^1, *ἡ δὲ* $U^b L^s$, *ἡ δὴ* c. c. Bk. ‖ 30. *οὖν* om. $M^s P^1$ ‖ 33. *εἶναι* post *ἑκάστου* $M^s P^1$ ‖ 1253a, 1. *καὶ* ante *τέλος* add. Π^2 ‖ 2. *ὁ* om. Π^2 Bk. ‖ 3. *ἐστι* post *ζῷον* add. ΓM^s Susem.[1. 2.]

(I)

ἅμα γὰρ φύσει τοιοῦτος καὶ πολέμου ἐπιθυμητής), ἅτε περ ἄζυξ ὢν ὥσπερ ἐν πεττοῖς. διότι δὲ πολιτικὸν ζῷον ὁ ἄνθρωπος πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζῴου μᾶλλον, δῆλον. οὐδὲν γάρ, ὡς φαμέν, μάτην ἡ φύσις ποιεῖ· λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζῴων· ἡ μὲν οὖν φωνὴ τοῦ ἡδέος καὶ λυπηροῦ ἐστι σημεῖον, διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει ζῴοις (μέχρι γὰρ τούτου ἡ φύσις αὐτῶν ἐλήλυθε, τοῦ ἔχειν αἴσθησιν λυπηροῦ καὶ ἡδέος καὶ ταῦτα σημαίνειν ἀλλήλοις), ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῷ δηλοῦν ἐστι τὸ συμφέρον καὶ τὶ βλαβερόν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον· τοῦτο γὰρ πρὸς τὰ ἄλλα ζῷα τοῖς ἀνθρώποις ἴδιον, τὸ μόνον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καὶ τῶν ἄλλων αἴσθησιν ἔχειν· ἡ δὲ τούτων κοινωνία ποιεῖ οἰκίαν καὶ πόλιν.

καὶ πρότερον δὲ τῇ φύσει πόλις ἢ οἰκία καὶ ἕκαστος ἡμῶν ἐστίν. τὸ γὰρ ὅλον πρότερον ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ μέρους· ἀναιρουμένου γὰρ τοῦ ὅλου οὐκ ἔσται ποὺς οὐδὲ χείρ, εἰ μὴ ὁμωνύμως, ὥσπερ εἴ τις λέγει τὴν λιθίνην· διαφθαρεῖσα γὰρ ἔσται τοιαύτη, πάντα δὲ τῷ ἔργῳ ὥρισται καὶ τῇ δυνάμει, ὥστε μηκέτι τοιαῦτα ὄντα οὐ λεκτέον τὰ αὐτὰ εἶναι ἀλλ' ὁμώνυμα. ὅτι μὲν οὖν ἡ πόλις καὶ φύσει [καὶ] πρότερον ἢ ἕκαστος, δῆλον· εἰ γὰρ μὴ αὐτάρκης ἕκαστος χωρισθείς, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις μέρεσιν ἔξει πρὸς τὸ ὅλον, ὁ δὲ μὴ δυνάμενος

(p. 4)

7. ἄζυξ — πεττοῖς non vert. Ar., ἄζυξ ὢν om. U^b L^s et in lac. $P^{3.6.}$ Q M^b et pr. P^2 Q^b S^b T^b V^b, ὢν om. R^b et pr. P^4, ἄζυξ ὢν suppl. corr.^{3} P^2, ἄζυξ suppl. rc. Q^b S^b et mg. rc. T^b, ἄνευ ζυγοῦ (ζύγου C^4) τυγχάνων rc. V^b et idem praebet C^4 ‖ πεττοῖς M^s, πετεινοῖς *Γ* et mg. p^1 et γρ. mg. P^4 et mg. rc. S^b ‖ ζῷον post ὁ ἄνθρωπος *Π*^{2} Bk. ‖ 11. λυπηροῦ καὶ ἡδέος *Π*^{2} Bk. ‖ 12. ἐλήλυθε — 13. αἴσθησιν] προῆλθεν (ἐλήλυθεν Ald. Bk.) ὥστε αἰσθάνεσθαι τοῦ $P^{4.6.}$ M^b U^b L^s Ald. Bk. ‖ 19. δὲ Schneider, δὴ *ΓΠ* Bk. ‖ 22. λέγοι P^2 Bk.^{2} Susem.^{1} et fort. *Γ* ‖ ⟨οὐκ⟩ ἔσται R. Schoellius (fors. recte) ‖ 25. καὶ ante φύσει om. *Π*^{1} Par. 963, dubitanter secl. Susem.$^{1.2.}$ ‖ καὶ post φύσει om. P^2, c. c. add. Ar. Bk. ‖ πρότερα *Γ* P^6 L^s Q M^b T^b U^b V^b, πρότερα P^4, προτέρω Q^b R^b S^b †.

(I) κοινωνεῖν ἢ μηδὲν δεόμενος δι' αὐτάρκειαν οὐδὲν μέρος πόλεως, ὥστε ἢ θηρίον ἢ θεός.

φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. ὥσπερ γὰρ καὶ τελεωθὲν βέλτιστον τῶν ζῴων ὁ ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθὲν νόμου καὶ δίκης χείριστον πάντων. χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὅπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὅπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τἀναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χείριστον. ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν [ἡ δὲ δίκη τοῦ δικαίου κρίσις].

II ἐπεὶ δὲ φανερὸν ἐξ ὧν μορίων ἡ πόλις συνέστηκεν, 3 1253b ἀναγκαῖον πρῶτον περὶ οἰκονομίας εἰπεῖν· πᾶσα γὰρ σύγκειται πόλις ἐξ οἰκιῶν. οἰκονομίας δὲ μέρη, ἐξ ὧν πάλιν ἡ οἰκία συνέστηκεν· οἰκία δὲ τέλειος ἐκ δούλων καὶ ἐλευθέρων. ἐπεὶ δ' ἐν τοῖς ἐλαχίστοις πρῶτον ἕκαστον ζητητέον, πρῶτα δὲ καὶ ἐλάχιστα μέρη οἰκίας δεσπότης καὶ δοῦλος καὶ πόσις καὶ ἄλοχος καὶ πατὴρ καὶ τέκνα, περὶ τριῶν τούτων σκε- 2 πτέον ἂν εἴη τί ἕκαστον καὶ ποῖον δεῖ εἶναι. ταῦτα δ' ἐστὶ δεσποτικὴ καὶ γαμική (ἀνώνυμον γὰρ ἡ γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς σύζευξις) καὶ τρίτον πατρική (καὶ γὰρ αὕτη οὐκ

28. *οὐδὲ* $M^s P^1$ ‖ 32. *ὁ* om. Π^2 Bk. (suppl. mg. P^4) ‖ 34. *φρονήσει καὶ ἀρετῇ* secl. Conringius ‖ 35. *ἀρετῇ* corruptum, *καρτερίᾳ*? Susem., *τέχνῃ* ci. Freudenthalius ‖ 38. *ἡ — κρίσις* secl. Hampkeus ‖ *δίκη*] *δικαιοσύνη* ci. Reiskeus, secl. Spengelius ‖ 1253 b, 2. *ἀναγκαῖον* — 4. *συνέστηκεν* om. $Q^b R^b S^b T^b$ et pr. V^b ‖ *πρῶτον — εἰπεῖν*] *περὶ οἰκονομίας* (*οἰκίας* (Bk.^{2}) *εἰπεῖν πρότερον* $P^{4.6.}$ Q $M^b U^b L^s$ Ald. Bk. ‖ *σύγκειται* post 3. *οἰκιῶν* cum eisdem codicibus Ald. Bk. ‖ 3. *οἰκίας* cum eisdem codd. *Γ* Bk. ‖ *πάλιν ἡ οἰκία* aut *πάλιν οἰκία Γ*, *πάλιν οἰκία* $P^{2.3.}$ C^4 et rc. V^b, *ἡ οἰκία πάλιν* $M^s P^1$, *αὖθις οἰκία* $P^{4.6.}$ Q $M^b U^b L^s$ Ald. Bk. ‖ 4. *συνίσταται* $P^{4.6.}$ Q $M^b U^b L^s$ Ald. Bk. ‖ 5. *πρῶτον*] *καὶ πρώτοις* Bender ‖ 7. *τούτων σκεπτέον* post 8. *ἂν* Π^2 Bk. ‖ 9. *ἀνώνυμον* — 10. *πατρική* om. Ald. ‖ 10. *πατρική* Ar., *τεκνοποιητική Γ Π* Bk.

ὠνόμασται ἰδίῳ ὀνόματι). *ἔστωσαν δὴ αὗται τρεῖς ἃς εἴπομεν. ἔστι δέ τι* [*μέρος*] *ὃ δοκεῖ τοῖς μὲν εἶναι οἰκονομία, τοῖς δὲ μέγιστον μέρος αὐτῆς· ὅπως δ' ἔχει, θεωρητέον. λέγω δὲ περὶ τῆς καλουμένης χρηματιστικῆς.* (p. 5)

15 *πρῶτον δὲ περὶ δεσπότου καὶ δούλου εἴπωμεν, ἵνα τά τε πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν ἴδωμεν, κἂν εἴ τι πρὸς τὸ εὐδέναι περὶ αὐτῶν δυναίμεθα λαβεῖν βέλτιον τῶν νῦν ὑπολαμβανομένων. τοῖς μὲν γὰρ δοκεῖ ἐπιστήμη τέ τις εἶναι ἡ δεσποτεία,* 3
καὶ ἡ αὐτὴ οἰκονομία καὶ δεσποτεία καὶ πολιτικὴ καὶ βα-
20 *σιλική, καθάπερ εἴπομεν ἀρχόμενοι· τοῖς δὲ παρὰ φύσιν τὸ δεσπόζειν. νόμῳ γὰρ τὸν μὲν δοῦλον εἶναι τὸν δ' ἐλεύθερον, φύσει δ' οὐδὲν διαφέρειν. διόπερ οὐδὲ δίκαιον· βίαιον γάρ.*

ἐπεὶ οὖν ἡ κτῆσις μέρος τῆς οἰκίας ἐστὶ [*καὶ ἡ κτητικὴ* 4
μέρος τῆς οἰκονομίας] (*ἄνευ γὰρ τῶν ἀναγκαίων ἀδύνατον*
25 *καὶ ζῆν καὶ εὖ ζῆν*)· *ὥσπερ δὴ ταῖς ὡρισμέναις τέχναις ἀναγκαῖον ἂν εἴη ὑπάρχειν τὰ οἰκεῖα ὄργανα, εἰ μέλλει ἀποτελεσθήσεσθαι τὸ ἔργον,* [*οὕτω καὶ τῷ οἰκονομικῷ*] *τῶν δ' ὀργάνων τὰ μὲν ἄψυχα τὰ δὲ ἔμψυχα* (*οἷον τῷ κυβερνήτῃ ὁ μὲν οἴαξ ἄψυχον ὁ δὲ πρῳρεὺς ἔμψυχον· ὁ γὰρ*
30 *ὑπηρέτης ἐν ὀργάνου εἴδει ταῖς τέχναις ἐστίν*), *οὕτω καὶ* ⟨*τῷ οἰκονομικῷ*⟩ *τὸ κτῆμα ὄργανον πρὸς ζωήν ἐστι, καὶ ἡ κτῆσις πλῆθος ὀργάνων ἐστί, καὶ ὁ δοῦλος κτῆμά τι ἔμψυχον. καὶ ὥσπερ ὄργανον πρὸ ὀργάνων πᾶς* [*ὁ*] *ὑπηρέτης. εἰ γὰρ ἠδύ-* 5

11. *δὴ* Susem., *δ' Γ Π* Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ 12. *δ' ἔτι* aut *δέ τι* ⟨*ἔτι*⟩ Susem., *δ' ἔτι* ⟨*δ' τι*⟩ = *δ' ἔτι* ⟨*τέταρτόν τι*⟩ Schmidtius ‖ *μέρος* offendit Zellerum, secl. Susem. ‖ 17. *δυνησόμεθα* Susem.[1. 2], *poterimus* Guil., *δυνάμεθα* $M^s P^1 C^4$ + ‖ 23. *καὶ* — 24. *οἰκονομίας* secl. Susem. ‖ 25. *καὶ εὖ ζῆν* om. Π^1 (suppl. mg. P^1) ‖ *δὴ* Susem.[3], *δὲ* $\Pi^1 P^{2.3} C^4 M^b$, *δὲ ἐν* Q $Q^b R^b S^b T^b V^b$ Bk., om. $P^{4.6} U^b L^s$ Ald., secl. Susem.[1. 2]. ‖ 27. *οὕτω καὶ τῷ οἰκονομικῷ* h. l. secl. et v. 30. *τῷ οἰκονομικῷ* post *οὕτω καὶ* add. Rassovius: vitium detexerat Thurotus ‖ *τῷ οἰκονομικῷ* Π^1 et pr. C^4 et rc. V^b, *τῶν οἰκονομικῶν* c. c. Bk. ‖ 33. *ὁ* om. M^s, del. P^4 ‖ 34. *προαισθόμενον* Coraes.

(II)
τελεῖν τὸ αὐτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ Δαιδάλου φασὶν ἢ τοὺς τοῦ 35
Ἡφαίστου τρίποδας, οὓς φησιν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον
[ὑπο]δύεσθαι ἀγῶνα, οὕτως αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ καὶ τὰ
πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν
ὑπηρετῶν οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων. τὰ μὲν οὖν λεγόμενα 1254a
ὄργανα ποιητικὰ ὄργανά ἐστι, τὸ δὲ κτῆμα πρακτικόν· ἀπὸ
μὲν γὰρ τῆς κερκίδος ἕτερόν τι γίνεται παρὰ τὴν χρῆσιν
αὐτῆς, ἀπὸ δὲ τῆς ἐσθῆτος καὶ τῆς κλίνης ἡ χρῆσις μό-
6 νον. ἔτι δ' ἐπεὶ διαφέρει ἡ ποίησις εἴδει καὶ ἡ πρᾶξις, 5
καὶ δέονται ἀμφότεραι ὀργάνων, ἀνάγκη καὶ ταῦτα τὴν
αὐτὴν ἔχειν διαφοράν. ὁ δὲ βίος πρᾶξις, οὐ ποίησίς ἐστιν·
(p. 6) διὸ καὶ ὁ δοῦλος ὑπηρέτης τῶν πρὸς τὴν πρᾶξιν.

τὸ δὲ κτῆμα λέγεται ὥσπερ καὶ τὸ μόριον. τό τε γὰρ μό-
ριον οὐ μόνον ἄλλου ἐστὶ μόριον, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς ἄλλου· 10
ὁμοίως δὲ καὶ τὸ κτῆμα. διὸ ὁ μὲν δεσπότης τοῦ δούλου
δεσπότης μόνον, ἐκείνου δ' οὐκ ἔστιν· ὁ δὲ δοῦλος οὐ μόνον
δεσπότου δοῦλός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἐκείνου.

7 τίς μὲν οὖν ἡ φύσις τοῦ δούλου καὶ τίς ἡ δύναμις, ἐκ τούτων 5
δῆλον (ὁ γὰρ μὴ αὐτοῦ φύσει ἀλλ' ἄλλου ἄνθρωπος ὤν, οὗτος 15
φύσει δοῦλος ἐστίν, ἄλλου δ' ἐστὶν ἄνθρωπος, ὃς ἂν κτῆμα ᾖ [δοῦ-
λος ἐστίν], κτῆμα δὲ ὄργανον πρακτικὸν καὶ χωριστόν)· πότερον (5)
δ' ἐστί τις φύσει τοιοῦτος ἢ οὔ, καὶ πότερον βέλτιον καὶ δίκαιόν τινι

35. αὐτοῦ *Γ*, αὐτοῦ *Π* ‖ 37. δύεσθαι P^1 Π^2 Bk. ‖ οὕτως] οὕτως εἰ Susem.[1], *sic si* Guil. ‖ αὐταὶ *Γ* et rc. C^4, αὖται cet. 1254a, 6. καὶ δέονται *Π*[1] $P^{2.3.}$ C^4 Ar. Ald., δέονται δ' c. c. Bk. 10. ἁπλῶς *Γ* p^2, ἁπλῶς ὅλως M^s P^1, ὅλως c. c. Bk. Susem.[1.2], ἁπλῶς ἑρμήνεια ἐστὶ τοῦ ὅλως mg.[3] P^2 (immo ὅλως ἑρμήνειά ἐστι τοῦ ἁπλῶς) ‖ 15. ὁ — 16. ἐστίν respicit Alex. Aphrod. in Metaph. p. 15, 6 Bon. ‖ ὢν *Π*[1] Par. 963 Alex. (ut videtur) et corr. P^4 (γρ. δὲ mg. p^1), ἐστὶν rc. C^4, ras. P^3, δὲ c. c. Bk. ‖ 16. ἀλλ' οὐδ' $P^{1.6.}$ L^s Ald., ἀλλ' οὐδὲν M^s ‖ ᾗ *Γ* M^s ‖ δοῦλος ἐστίν ci. et secl. Susem., *servus est* Guil., δοῦλος ὤν M^s C^4 et pr. $P^{1.2.3.}$ Q M^b et fort. *Γ*, ἄνθρωπος ὢν δοῦλος ὤν P^4, ἄνθρωπος ὤν c. c. Ar. Ald. Bk. et p^1 γρ. mg.[1] $P^{2.3.}$ et mg. Q (rubro pigmento) M^b, rec., sed secl. Coraes (fors. recte).

(II)

δουλεύειν ἢ οὔ, ἀλλὰ πᾶσα δουλεία παρὰ φύσιν ἐστί, μετὰ
ταῦτα σκεπτέον. οὐ χαλεπὸν δὲ καὶ τῷ λόγῳ θεωρῆσαι καὶ 8
ἐκ τῶν γινομένων καταμαθεῖν. τὸ γὰρ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι
οὐ μόνον τῶν ἀναγκαίων ἀλλὰ καὶ τῶν συμφερόντων ἐστί.
καὶ εὐθὺς ἐκ γενετῆς ἔνια διέστηκε τὰ μὲν ἐπὶ τὸ ἄρχεσθαι
τὰ δ' ἐπὶ τὸ ἄρχειν. καὶ εἴδη πολλὰ καὶ ἀρχόντων καὶ
ἀρχομένων ἐστίν (καὶ ἀεὶ βελτίων ἡ ἀρχὴ ἡ τῶν βελτιόνων
ἀρχομένων, οἷον ἀνθρώπου ἢ θηρίου· τὸ γὰρ ἀποτελούμενον
ἀπὸ τῶν βελτιόνων βέλτιον ἔργον· ὅπου δὲ τὸ μὲν ἄρχει
τὸ δ' ἄρχεται, ἔστι τι τούτων ἔργον)· ὅσα γὰρ ἐκ πλειόνων 9
συνέστηκε καὶ γίνεται ἕν τι κοινόν, εἴτε ἐκ συνεχῶν εἴτε ἐκ
διῃρημένων, ἐν ἅπασιν ἐμφαίνεται τὸ ἄρχον καὶ τὸ ἀρχό-
μενον, καὶ τοῦτ' ἐκ τῆς ἁπάσης φύσεως ἐνυπάρχει τοῖς
ἐμψύχοις· καὶ γὰρ ἐν τοῖς μὴ μετέχουσι ζωῆς ἔστι τις
ἀρχή, οἷον ἁρμονίας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως ἐξωτερικωτέ-
ρας ἐστὶ σκέψεως· τὸ δὲ ζῷον πρῶτον συνέστηκεν ἐκ ψυχῆς 10
καὶ σώματος, ὧν τὸ μὲν ἄρχον ἐστὶ φύσει τὸ δ' ἀρχό-
μενον — δεῖ δὲ σκοπεῖν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι μᾶλλον
τὸ φύσει, καὶ μὴ ἐν τοῖς διεφθαρμένοις. διὸ καὶ τὸν βέλ-
τιστα διακείμενον καὶ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ ψυχὴν ἄν-
θρωπον θεωρητέον, ἐν ᾧ τοῦτο δῆλον· τῶν γὰρ μοχθηρῶν ἢ
1254 b μοχθηρῶς ἐχόντων δόξειεν ἂν ἄρχειν πολλάκις τὸ σῶμα (p. 7)
τῆς ψυχῆς διὰ τὸ φαύλως καὶ παρὰ φύσιν ἔχειν. ἔστι 11
δ' οὖν, ὥσπερ λέγομεν, πρῶτον ἐν ζῴῳ θεωρῆσαι καὶ δε-
σποτικὴν ἀρχὴν καὶ πολιτικήν· ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ τοῦ σώ-
ματος ἄρχει δεσποτικὴν ἀρχήν, ὁ δὲ νοῦς τῆς ὀρέξεως πο-
λιτικὴν καὶ βασιλικήν· ἐν οἷς φανερόν ἐστιν ὅτι κατὰ φύ-

23. καὶ — 24. ἄρχειν post 28. ἔργον tri. Susem.[1] (perperam) ‖ 27. ὑπὸ Bk.[2] (v. Addenda) ‖ 33. ⟨ἐν⟩ ἁρμονίᾳ? Susem. ‖ 35. ἀρχόμενον] signum interruptae orationis post h. v. pono suadente Bonitzio ‖ 39. μοχθηρῶν ἢ μοχθηρῶς] *pestilentium et prave* Guil., ipseque vereor, ut aut μοχθηρῶν aut μοχθηρῶς sanum sit ‖ 1254 b, 2. καὶ παρὰ φύσιν om. M^s et pr. P^1 (suppl. mg. p^1) ‖ περὶ $P^{2.s.}$ ‖ 6. καὶ βασιλικήν secl. Onckenius (nescio an recte).

σιν καὶ συμφέρον τὸ ἄρχεσθαι τῷ σώματι ὑπὸ τῆς ψυχῆς καὶ τῷ παθητικῷ μορίῳ ὑπὸ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ μορίου τοῦ λόγον ἔχοντος, τὸ δ' ἐξ ἴσου ἢ ἀνάπαλιν βλαβερὸν πᾶσιν.
12 πάλιν ἐν ἀνθρώπῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ὡσαύτως· τὰ 10
μὲν γὰρ ἥμερα τῶν ἀγρίων βελτίω τὴν φύσιν, τούτοις δὲ πᾶσι βέλτιον ἄρχεσθαι ὑπ' ἀνθρώπου· τυγχάνει γὰρ σωτηρίας οὕτως. ἔτι δὲ τὸ ἄρρεν πρὸς τὸ θῆλυ φύσει τὸ μὲν κρεῖττον τὸ δὲ χεῖρον, τὸ μὲν ἄρχον τὸ δὲ ἀρχόμενον. — τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ἐπὶ πάντων ἀνθρω- 15
13 πων. ὅσοι μὲν οὖν τοσοῦτον διεστᾶσιν ὅσον ψυχὴ σώματος καὶ ἄνθρωπος θηρίου (διάκεινται δὲ τοῦτον τὸν τρόπον, ὅσων ἐστὶν ἔργον ἡ τοῦ σώματος χρῆσις, καὶ τοῦτ' ἔστιν ἀπ' αὐτῶν βέλτιστον), οὗτοι μέν εἰσι φύσει δοῦλοι, οἷς βέλτιόν ἐστιν ἄρχεσθαι ταύτην τὴν ἀρχήν, εἴπερ καὶ τοῖς εἰρημένοις. ἔστι γὰρ 20 φύσει δοῦλος ὁ δυνάμενος ἄλλου εἶναι (διὸ καὶ ἄλλου ἐστίν) καὶ ὁ κοινωνῶν λόγου τοσοῦτον ὅσον αἰσθάνεσθαι ἀλλὰ μὴ ἔχειν· τὰ γὰρ ἄλλα ζῷα οὐ λόγῳ αἰσθανόμενα ἀλλὰ
14 παθήμασιν ὑπηρετεῖ. καὶ ἡ χρεία δὲ παραλλάττει μικρόν· 25
ἡ γὰρ πρὸς ταναγκαῖα τῷ σώματι βοήθεια γίνεται παρ' ἀμφοῖν, παρά τε τῶν δούλων καὶ παρὰ τῶν ἡμέρων ζῴων. βούλεται μὲν οὖν ἡ φύσις καὶ τὰ σώματα διαφέροντα ποιεῖν τὰ τῶν ἐλευθέρων καὶ τῶν δούλων, τὰ μὲν ἰσχυρὰ πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρῆσιν, τὰ δ' ὀρθὰ καὶ ἄχρηστα πρὸς τὰς τοιαύτας ἐργασίας, ἀλλὰ χρήσιμα πρὸς πολιτικὸν 30
βίον (οὗτος δὲ καὶ γίνεται διηρημένος εἴς τε τὴν πολεμικὴν χρείαν καὶ τὴν εἰρηνικήν), συμβαίνει δὲ πολλάκις καὶ τοὐ-

14. καὶ post χεῖρον add. Π^1 Susem.$^{1.2}$ ‖ 16. τοσοῦτον (τοιοῦτον P^1) post διεστᾶσι M^sP^1 ‖ 17. δὲ add. ΓQM^bS^b et corr.^{2} P^2, c. c. om. Ar. ‖ 18. ἔστιν (ἐστιν M^s) Π^1, ἔσται S^b, ἐστ' c. c. Bk. ‖ 20. ἔστιν ἄρα? Susem. ‖ 23. λόγου Π^2 Ar. Bk. (fors. recte) ‖ 28. ποιεῖν Π^1P^1 et corr.^{2} P^2, ποιεῖ c. c. Ar. ‖ μὲν ⟨ταπεινὰ καὶ⟩ vel simile quid Schmidtius ‖ 31. οὗτος — 32. εἰρηνικήν secludenda esse ci. Schneider (fors. recte) ‖ καὶ om. L^s, secl. Susem.$^{1.2}$ (fors. recte).

(II)

ναντίον, τοὺς μὲν τὰ σώματα ἔχειν ἐλευθέρων τοὺς δὲ τὰς (p. 8)
ψυχάς· ἐπεὶ τοῦτό γε φανερόν, ὡς εἰ τοσοῦτον γένοιντο διά- 15
φοροι τὸ σῶμα μόνον ὅσον αἱ τῶν θεῶν εἰκόνες, τοὺς ὑπο-
λειπομένους πάντες φαῖεν ἂν ἀξίους εἶναι τούτοις δουλεύειν.
εἰ δ' ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦτ' ἀληθές, πολὺ δικαιότερον ἐπὶ
τῆς ψυχῆς τοῦτο διωρίσθαι· ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ῥᾴδιον ἰδεῖν
τό τε τῆς ψυχῆς κάλλος καὶ τὸ τοῦ σώματος.

6 *ὅτι μὲν τοίνυν εἰσὶ φύσει τινὲς οἳ μὲν ἐλεύθεροι οἳ δὲ δοῦ-*
1255a *λοι, φανερόν, οἷς καὶ συμφέρει τὸ δουλεύειν καὶ δίκαιόν*
ἐστιν· ὅτι δὲ καὶ οἱ τἀναντία φάσκοντες τρόπον τινὰ λέγου- 16
σιν ὀρθῶς, οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. διχῶς γὰρ λέγεται τὸ δουλεύειν
5 *καὶ ὁ δοῦλος. ἔστι γάρ τις καὶ κατὰ νόμον δοῦλος καὶ*
δουλεύων· ὁ γὰρ νόμος ὁμολογία τίς ἐστιν, ἐν ᾧ τὰ κατὰ
πόλεμον κρατούμενα τῶν κρατούντων εἶναί φασιν. τοῦτο δὴ
τὸ δίκαιον πολλοὶ τῶν ἐν τοῖς νόμοις ὥσπερ ῥήτορα γρά-
φονται παρανόμων, ὡς δεινὸν εἰ τοῦ βιάσασθαι δυναμένου
10 *καὶ κατὰ δύναμιν κρείττονος ἔσται δοῦλον καὶ ἀρχόμενον*
τὸ βιασθέν. καὶ τοῖς μὲν οὕτως δοκεῖ τοῖς δὲ ἐκείνως, καὶ
τῶν σοφῶν. αἴτιον δὲ ταύτης τῆς ἀμφισβητήσεως, καὶ ὃ 17
ποιεῖ τοὺς λόγους ἐπαλλάττειν, ὅτι τρόπον τινὰ ἀρετὴ τυγ-
χάνουσα χορηγίας καὶ βιάζεσθαι δύναται μάλιστα, καὶ
15 *ἔστιν ἀεὶ τὸ κρατοῦν ἐν ὑπεροχῇ ἀγαθοῦ τινος, ὥστε δοκεῖν*
μὴ ἄνευ ἀρετῆς εἶναι τὴν βίαν, ἀλλὰ περὶ τοῦ δικαίου μό-
νον εἶναι τὴν ἀμφισβήτησιν (διὰ γὰρ τοῦτο τοῖς μὲν εὔνοια
δοκεῖ τὸ δίκαιον εἶναι, τοῖς δ' αὐτὸ τοῦτο δίκαιον, τὸ τὸν
κρείττονα ἄρχειν)· ἐπεὶ διαστάντων γε χωρὶς τούτων τῶν λό- 18
20 *γων οὔτε ἰσχυρὸν οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε πιθανὸν ἄτεροι λόγοι, ὡς*
οὐ δεῖ τὸ βέλτιον κατ' ἀρετὴν ἄρχειν καὶ δεσπόζειν. ὅλως
δ' ἀντεχόμενοί τινες, ὡς οἴονται, δικαίου τινός (ὁ γὰρ νόμος

1255a, 1. *ὅτι* — b, 3. *δύναται* citat Pseudo-Plut. de nobil. c. 6. p. 932B sqq. vel potius eius editor Chr. Wolfius ‖ 5. *καὶ* ante *κατὰ* om. $\Pi^1 M^b$ Ar. Ald. Plut. et pr. P^3 (suppl. rc.) ‖ 6. *ἐν ᾗ* Bas.^{3} (fors. recte), *ἐφ' ᾧ* ci. et 7. *φασίν* secl. Bernaysius ‖ 17. *εὐνομία* Lambinus (male), ⟨*μετ'*⟩ *εὐνοίας* ci. Schneider.

δίκαιόν τι) τὴν κατα πόλεμον δουλείαν τιθέασι δικαίαν, ἅμα δὲ οὔ φασιν. τήν τε γὰρ ἀρχὴν ἐνδέχεται μὴ δικαίαν εἶναι τῶν πολέμων, καὶ τὸν ἀνάξιον δουλεύειν οὐδα-
9) *μῶς ἂν φαίη τις δοῦλον εἶναι· εἰ δὲ μή, συμβήσεται τοὺς εὐγενεστάτους εἶναι δοκοῦντας δούλους εἶναι καὶ ἐκ δούλων, ἐὰν συμβῇ πραθῆναι ληφθέντας. διόπερ αὐτοὺς οὐ βούλονται λέγειν δούλους, ἀλλὰ τοὺς βαρβάρους. καίτοι ὅταν τοῦτο λέγωσιν, οὐδὲν ἄλλο ζητοῦσιν ἢ τὸ φύσει δοῦλον ὅπερ ἐξ ἀρχῆς εἴπομεν· ἀνάγκη γὰρ εἶναί τινας φάναι τοὺς μὲν*
19 *πανταχοῦ δούλους τοὺς δὲ οὐδαμοῦ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ εὐγενείας· αὑτοὺς μὲν γαρ οὐ μόνον παρ' αὑτοῖς εὐγενεῖς ἀλλὰ πανταχοῦ νομίζουσιν, τοὺς δὲ βαρβάρους οἴκοι μόνον, ὡς ὄν τι τὸ μὲν ἁπλῶς εὐγενὲς καὶ ἐλεύθερον τὸ δ' οὐχ ἁπλῶς, ὥσπερ καὶ ἡ Θεοδέκτου Ἑλένη φησὶ*

> *"Θείων δ' ἀπ' ἀμφοῖν ἔκγονον ῥιζωμάτων*
> *τίς ἂν προσειπεῖν ἀξιώσειεν λάτριν;"*

ὅταν δὲ τοῦτο λέγωσιν, οὐδενὶ ἀλλ' ἢ ἀρετῇ καὶ κακίᾳ διορίζουσι τὸ δοῦλον καὶ ἐλεύθερον καὶ τοὺς εὐγενεῖς καὶ τοὺς
1255 b *δυσγενεῖς. ἀξιοῦσι γάρ, ὥσπερ ἐξ ἀνθρώπου ἄνθρωπον καὶ ἐκ θηρίων γίνεσθαι θηρίον, οὕτω καὶ ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθόν. ἡ δὲ φύσις βούλεται μὲν τοῦτο ποιεῖν, πολλάκις μέντοι οὐ δύναται.*
7 *ὅτι μὲν οὖν ἔχει τινὰ λόγον ἡ ἀμφισβήτησις, καὶ οὐκ εἰσὶν οἳ μὲν φύσει δοῦλοι οἳ δὲ ἐλεύθεροι, δῆλον,* 5

24. ἅμα c. c. γρ. mg. p^1, ὅλως $\Pi^1 P^6 M^b T^b L^s$, ἁπλῶς (ut videtur) Ar. ‖ 32. πανταχοῦ] ἐξ ἀρχῆς Π^1, γρ. ἀπανταχοῦ mg. p^1 ‖ 33. αὐτοὺς $\Pi^1 P^4$ Plut., αὐτοῖς $P^3 S^b T^b$ et pr. P^2 (em. corr.^{2}) ‖ αὐτοῖς Π^1 Plut. ‖ 35. καὶ om. Π^2 (suppl. corr. P^4) ‖ 36. καὶ om. Bk. ‖ ἐλελόγη ΓM^s † ‖ 37. ἔκγονον Ar. et corr. P^1, ἔκγονοιν pr. P^1, ἐκγόνοι $S^b T^b$, ἐκγόνοιν aut ἐκ γόνοιν cet. et Plut. ‖ 38. ἀξιώσειε $M^s P^{1.2.4.}$ Ald. Plut. et rc. P^3 ‖ 39. οὐδὲν Π^1 ‖ 1255 b, 2. γενέσθαι $M^s P^{1.4.6.} Q T^b$ ‖ 3. τοῦτο post ποιεῖν $M^s P^1$ ‖ πολλάκις μέντοι οὐ Ar., πολλάκις, οὐ μέντοι $\Gamma\Pi$ Plut. Bk., id quod defendi quodammodo, sed vix satis defendi potest ‖ 5. οὐκ εἰσὶν haud integra, ⟨εἰσὶ καὶ⟩ οὐκ εἰσὶν Camot. Bk.^{2}, οὐκ ⟨ἀεὶ⟩ εἰσὶν ? Susem., οὐκ εἰσὶν ⟨ἀναμφισβητήτως⟩ vel οὐκ εἰσὶν ⟨ἀπανταχοῦ⟩ Schmidtius ‖ φύσει om. M^s et pr. P^1 (suppl. mg. p^1).

(II)

καὶ ὅτι ἓν τισι διώρισται τὸ τοιοῦτον, ὧν συμφέρει τῷ μὲν τὸ δουλεύειν τῷ δὲ τὸ δεσπόζειν καὶ δίκαιον καὶ δεῖ τὸ μὲν ἄρχεσθαι τὸ δ' ἄρχειν, ἣν πεφύκασιν ἀρχὴν ἄρχειν, ὥστε καὶ δεσπόζειν, τὸ δὲ κακῶς ἀσυμφόρως ἐστὶν ἀμφοῖν (τὸ γὰρ αὐτὸ συμφέρει τῷ μέρει καὶ τῷ ὅλῳ καὶ σώματι καὶ ψυχῇ, ὁ δὲ δοῦλος μέρος τι τοῦ δεσπότου, οἷον ἔμψυχόν τι τοῦ σώματος κεχωρισμένον δὲ μέρος· διὸ καὶ συμφέρον 21
ἐστί τι καὶ φιλία δούλῳ καὶ δεσπότῃ πρὸς ἀλλήλους τοῖς φύσει τούτων ἠξιωμένοις, τοῖς δὲ μὴ τοῦτον τὸν τρόπον,
(7) ἀλλὰ κατὰ νόμον καὶ βιασθεῖσι, τοὐναντίον)· φανερὸν δὲ καὶ ἐκ τούτων, ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι δεσποτεία καὶ πολιτική, οὐδὲ πᾶσαι ἀλλήλαις αἱ ἀρχαί, ὥσπερ τινὲς φα- (p. 10)
σίν. ἡ μὲν γὰρ ἐλευθέρων φύσει ἡ δὲ δούλων ἐστίν, καὶ ἡ μὲν οἰκονομικὴ μοναρχία (μοναρχεῖται γὰρ πᾶς οἶκος), ἡ δὲ πολιτικὴ ἐλευθέρων καὶ ἴσων ἀρχή. ὁ μὲν οὖν δεσπό- 22
της οὐ λέγεται κατὰ ἐπιστήμην, ἀλλὰ τῷ τοιόσδε εἶναι, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ δοῦλος καὶ ὁ ἐλεύθερος· ἐπιστήμη δ' ἂν εἴη καὶ δεσποτικὴ καὶ δουλική, δουλικὴ μὲν οἵαν περ ὁ ἐν Συρακούσαις ἐπαίδευσεν (ἐκεῖ γὰρ λαμβάνων τις μισθὸν ἐδίδασκε τὰ ἐγκύκλια διακονήματα τοὺς παῖδας), εἴη δ' ἂν καὶ ἐπὶ πλεῖον τούτων μάθησις, οἷον ὀψοποιητικὴ καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα γένη τῆς διακονίας. ἔστι γὰρ ἕτερα ἑτέρων τὰ μὲν ἐντιμότερα ἔργα τὰ δ' ἀναγκαιότερα, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν

"δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου."

αἱ μὲν οὖν τοιαῦται πᾶσαι δουλικαὶ ἐπιστῆμαί εἰσι· δεσπο- 23
τικὴ δ' ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ χρηστικὴ δούλων. ὁ γὰρ δεσπότης οὐκ ἐν τῷ κτᾶσθαι τοὺς δούλους, ἀλλ' ἐν τῷ χρῆσθαι

8. ἄρχειν — ἄρχεσθαι $M^s P^1$ Ar. ‖ 12. τοῦ σώματος post μέρος add. Π^1 (del. corr. P^1) ‖ 14. τούτων offendit Schneiderum, τοιούτοις Γ (si accurate vertit Guil.) Susem.$^{1.2}$., τοιούτοις ⟨εἶναι⟩? Susem., τοιούτοις ⟨καὶ⟩ Schmidtius, οὕτως et ᾠκειωμένοις ci. Coraes ‖ 23. ταῖς post ἐν add. Π^1 Susem.^{1} ‖ 24. ἐπαίδευεν Π^2 Bk. ‖ 26. τῶν τοιούτων Π^2 Bk. ‖ ὀψοποικὴ Π^2 Bk. (ὀψοποιηκὴ P^4) ‖ 27. ἕτερα] ἔργα Π^2 (crx. rc. P^3 et γρ. mg. P^4).

(II)
δούλοις. ἔστι δ' αὕτη ἡ ἐπιστήμη οὐδὲν μέγα ἔχουσα οὐδὲ σεμνόν· ἃ γὰρ τὸν δοῦλον ἐπίστασθαι δεῖ ποιεῖν, ἐκεῖνον δεῖ ταῦτα ἐπίστασθαι ἐπιτάττειν. διὸ ὅσοις ἐξουσία μὴ αὐτοὺς 35
κακοπαθεῖν, ἐπίτροπος λαμβάνει ταύτην τὴν τιμήν, αὐτοὶ δὲ πολιτεύονται ἢ φιλοσοφοῦσιν. ἡ δὲ κτητικὴ ἑτέρα ἀμφοτέρων τούτων, οἷον [ἡ] δικαία πολεμική τις οὖσα [ἢ θηρευτική].

III περὶ μὲν οὖν δούλου καὶ δεσπότου τοῦτον διωρίσθω τὸν 8
τρόπον· ὅλως δὲ περὶ πάσης κτήσεως καὶ χρηματιστικῆς θεω- 1256a
ρήσομεν κατὰ τὸν ὑφηγημένον τρόπον, ἐπείπερ καὶ ὁ δοῦλος τῆς κτήσεως μέρος τι ἦν. πρῶτον μὲν οὖν ἀπορήσειεν ἄν τις πότερον ἡ χρηματιστικὴ ἡ αὐτὴ τῇ οἰκονομικῇ ἐστιν ἢ μέρος τι ἢ ὑπηρετική, καὶ εἰ ὑπηρετική, πότερον ὡς ἡ 5
κερκιδοποιητικὴ τῇ ὑφαντικῇ ἢ ὡς ἡ χαλκουργικὴ τῇ ἀνδριαντοποιίᾳ (οὐ γὰρ ὡσαύτως ὑπηρετοῦσιν, ἀλλ' ἡ μὲν ὄργανα παρέχει, ἡ δὲ τὴν ὕλην· λέγω δὲ ὕλην τὸ ὑποκείμενον, ἐξ οὗ τι ἀποτελεῖται ἔργον, οἷον ὑφάντῃ μὲν ἔρια
11) ἀνδριαντοποιῷ δὲ χαλκόν). 10

2 ὅτι μὲν οὖν οὐχ ἡ αὐτὴ τῇ οἰκονομικῇ ἡ χρηματιστική, δῆλον (τῆς μὲν γὰρ τὸ πορίσασθαι, τῆς δὲ τὸ χρήσασθαι· τίς γὰρ ἔσται ἡ χρησομένη τοῖς κατὰ τὴν οἰκίαν παρὰ τὴν οἰκονομικήν;)· πότερον δὲ μέρος αὐτῆς ἐστί τι ἢ ἕτερον εἶδος, ἔχει διαμφισβήτησιν, εἰ γάρ ἐστι τοῦ χρηματιστικοῦ θεωρῆσαι πόθεν χρή- 15
ματα καὶ κτῆσις ἔσται. ἡ δὲ κτῆσις πολλὰ περιείληφε μέρη καὶ ὁ πλοῦτος, ὥστε πρῶτον ἡ γεωργικὴ πότερον μέρος τι τῆς οἰ-

37. ἡ — 38. *θηρευτική* secludenda esse ci. Conringius || 38. ἡ secl. Susem. (nisi potius aut ἡ *δικαία* aut *τις οὖσα* aut cum Conringio totum enuntiatum inducere praestat) || ἢ *θηρευτική* secl. Susem.[2.3.] || 1256a, 6. *κερκιδοποιικὴ Π*[2] Bk. || 9. *ἔριον* *Γ* P[1] Susem.[1.2.] || 10. *χαλκός Γ* P[1] Susem.[1.2.], *χαλ̈* M[s] || 11. *τῇ οἰκονομικῇ ἡ χρηματιστική* Sylburgius, *οἰκονομικὴ* (*ἡ οἰκονομικὴ* Bk. et corr.[2] P[2]) *τῇ χρηματιστικῇ Γ Π* Ar. Bk. || 13. *περὶ* M[s] P[3] S[b] T[b] || 16. *ἔσται*, ** *ἡ* puncto ante 15. *εἰ* posito ci. Susem. || 17. ** *ὥστε* Conringius Susem.[1] || *οἰκονομικῆς* Garveus, *χρηματιστικῆς Γ Π* Ar. Bk.

(III)

κονομικῆς ἢ ἕτερόν τι γένος, καὶ καθόλου ἡ περὶ τὴν τροφὴν ἐπιμέλεια [καὶ κτῆσις].

ἀλλὰ μὴν εἴδη γε πολλὰ τροφῆς, διὸ καὶ βίοι πολλοὶ καὶ 3
τῶν ζῴων καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰσίν· οὐ γὰρ οἷόν τε ζῆν ἄνευ
τροφῆς, ὥστε αἱ διαφοραὶ τῆς τροφῆς τοὺς βίους πεποιήκασι διαφέροντας τῶν ζῴων. τῶν τε γὰρ θηρίων τὰ μὲν ἀγελαῖα τὰ δὲ σποραδικά ἐστιν, ὁποτέρως συμφέρει πρὸς τὴν τροφὴν αὐτοῖς διὰ τὸ
τὰ μὲν ζωοφάγα τὰ δὲ καρποφάγα τὰ δὲ παμφάγα αὐτῶν εἶναι, ὥστε πρὸς τὰς ῥαστώνας καὶ τὴν αἵρεσιν τὴν τούτων ἡ φύσις τοὺς βίους αὐτῶν διώρισεν, ἐπεὶ δ' οὐ ταὐτὸ ἑκάστῳ ἡδὺ κατὰ φύσιν ἀλλὰ ἕτερα ἑτέροις, καὶ αὐτῶν τῶν ζωοφάγων καὶ τῶν καρποφάγων οἱ βίοι πρὸς ἄλληλα διεστᾶσιν· ὁμοίως δὲ
καὶ τῶν ἀνθρώπων. πολὺ γὰρ διαφέρουσιν οἱ τούτων βίοι. 4
οἱ μὲν οὖν ἀργότατοι νομάδες εἰσίν (ἡ γὰρ ἀπὸ τῶν ἡμέρων τροφὴ ζῴων ἄνευ πόνου γίνεται σχολάζουσιν· ἀναγκαίου δὲ ὄντος μεταβάλλειν τοῖς κτήνεσι διὰ τὰς νομὰς καὶ αὐτοὶ ἀναγκάζονται συνακολουθεῖν, ὥσπερ γεωργίαν ζῶσαν
γεωργοῦντες)· οἱ δ' ἀπὸ θήρας ζῶσι, καὶ θήρας ἕτεροι ἑτέρας, οἷον οἱ μὲν ἀπὸ λῃστείας, οἱ δ' ἀφ' ἁλιείας, ὅσοι λίμνας καὶ ἕλη καὶ ποταμοὺς ἢ θάλατταν τοιαύτην προσοικοῦσιν, οἱ δ' ἀπ' ὀρνίθων ἢ θηρίων ἀγρίων· τὸ δὲ πλεῖστον γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς γῆς ζῇ καὶ τῶν ἡμέρων καρ-
πῶν. οἱ μὲν οὖν βίοι τοσοῦτοι σχεδόν εἰσιν, ὅσοι γε αὐτό- 5
φυτον ἔχουσι τὴν ἐργασίαν καὶ μὴ δι' ἀλλαγῆς καὶ κα-
1256b πηλείας κομίζονται τὴν τροφήν, νομαδικὸς γεωργικὸς λη- (p. 12)
στρικὸς ἁλιευτικὸς θηρευτικός. οἱ δὲ καὶ μιγνύντες ἐκ τούτων ἡδέως ζῶσι, προσαναπληροῦντες τὸν ἐνδεέστερον βίον, ἢ

19. καὶ κτῆσιν ci. Stahrius, secl. Susem. ‖ 22. πεποιήκασι post διαφέροντας $M^s P^1$ ‖ 25. τὰ δὲ παμφάγα om. pr. P^1 (suppl. mg. p^1), τὰ δὲ om. M^s ‖ 26. καὶ] κατὰ Bernaysius (fors. recte) ‖ 33. μεταβάλλειν post τοῖς κτήνεσι $M^s P^1$ ‖ 1256b, 1. πορίζονται Π^2 Bk. (fors. recte) ‖ γεωργικὸς om. ΓM^s, post 2. θηρευτικὸς tri. Spengelius (fors. recte) ‖ 3. ἐνδεέστερον Bernaysius, ἐνδεέστατον $\Gamma\Pi$ Bekk., vitium detexit Bas.^{3}

τυγχάνει ἐλλείπων πρὸς τὸ αὐτάρκης εἶναι, οἷον οἱ μὲν νομαδικὸν ἅμα καὶ λῃστρικόν, οἱ δὲ γεωργικὸν καὶ θηρευ- 5
τικόν· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοὺς ἄλλους· ὡς ἂν ἡ χρεία
6 συναναγκάζῃ, τοῦτον τὸν τρόπον διάγουσιν. ἡ μὲν οὖν τοιαύτη κτῆσις ὑπ' αὐτῆς φαίνεται τῆς φύσεως δεδομένη πᾶσιν, ὥσπερ κατὰ τὴν πρώτην γένεσιν εὐθύς, οὕτως καὶ τελειω- 10
θεῖσιν. καὶ γὰρ κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς γένεσιν τὰ μὲν συνεκ-
τίκτει τῶν ζῴων τοσαύτην τροφὴν ὡς ἱκανὴν εἶναι μέχρις οὗ ἂν δύνηται αὐτὸ αὑτῷ πορίζειν τὸ γεννηθέν, οἷον ὅσα σκωληκοτοκεῖ ἢ ᾠοτοκεῖ· ὅσα δὲ ζῳοτοκεῖ, τοῖς γεννωμένοις ἔχει τροφὴν ἐν αὐτοῖς μέχρι τινός, τὴν τοῦ καλουμένου γά- 15
7 λακτος φύσιν. ὥστε ὁμοίως δῆλον, ὅτι καὶ [γενομένοις] οἰη-
τέον τά τε φυτὰ τῶν ζῴων ἕνεκεν εἶναι καὶ τὰ ἄλλα ζῷα τῶν ἀνθρώπων χάριν, τὰ μὲν ἥμερα καὶ διὰ τὴν χρῆσιν καὶ διὰ τὴν τροφήν, τῶν δὲ ἀγρίων, εἰ μὴ πάντα, ἀλλὰ τά γε πλεῖστα τῆς τροφῆς καὶ ἄλλης βοηθείας ἕνεκεν, ἵνα καὶ ἐσθὴς καὶ ἄλλα ὄργανα γίνηται ἐξ αὐτῶν. εἰ οὖν ἡ 20
φύσις μηδὲν μήτε ἀτελὲς ποιεῖ μήτε μάτην, ἀναγκαῖον τῶν ἀνθρώπων ἕνεκεν αὐτὰ πάντα πεποιηκέναι τὴν φύσιν.
8 διὸ καὶ ἡ πολεμικὴ φύσει κτητική πως ἔσται (ἡ γὰρ θηρευτικὴ μέρος αὐτῆς), ᾗ δεῖ χρῆσθαι πρός τε τὰ θηρία καὶ τῶν ἀνθρώπων ὅσοι πεφυκότες ἄρχεσθαι μὴ θέλουσιν, ὡς 25
φύσει δίκαιον ὄντα τοῦτον τὸν πόλεμον.

Ἐν μὲν οὖν εἶδος κτητικῆς κατὰ φύσιν τῆς οἰκονομικῆς μέρος ἐστίν· ὃ δεῖ ἤτοι ὑπάρχειν ἢ πορίζειν αὐτὴν ὅπως ὑπάρχῃ,

8. διδομένη Π^2 Bk. ‖ 13. γενομένοις Π^2 Bk.[1] ‖ 15. γεννωμένοις pr. P^1 (ἄλλως γενομένοις mg.[1] P^1), secl. Goettlingius, τελειωθεῖσιν Ar. Susem.[1.2] (fors. recte) ‖ 18. παν pr. P^4, τὰ παντα corr. P^4, τὰ ἄλλα (τ' ἄλλα P^1) πάντα Π^1 ‖ 20. γένηται $M^s P^1$ ‖ γοῦν Conringius Susem.[2] ‖ 23. ⟨διὸ **.⟩ διο ci. Susem.[1.2] (praeter necessitatem) ‖ 26. ὄντα post τοῦτον Π^2 Bk. ‖ θηρευτικὸν post τὸν add. ΓM^s (τὸν θηρευτικὸν ad τοῦτον glossam praebet p^2) ‖ πρῶτον (καὶ πρῶτον Γ vel certe Guil.) post πόλεμον add. Π^1 et corr. P^2 ‖ 27. κτητικῆς post κατὰ φύσιν $M^s P^1$ ‖ 28. ὃ] ᾗ Lambinus, ἃ ci. et ἃ δεῖ — ὑπάρχῃ post 30. οἰ-

(III)

ὧν ἐστι θησαυρισμὸς χρημάτων πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων καὶ
30 χρησίμων εἰς κοινωνίαν πόλεως ἢ οἰκίας. καὶ ἔοικεν ὅ γ' ἀλη- 9
θινὸς πλοῦτος ἐκ τούτων εἶναι. ἡ γὰρ τῆς τοιαύτης κτήσεως
αὐτάρκεια πρὸς ἀγαθὴν ζωὴν οὐκ ἄπειρός ἐστιν, ὥσπερ Σό-
λων φησὶ ποιήσας (p. 13

"πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνδράσι κεῖται."

35 κεῖται γὰρ ὥσπερ καὶ ταῖς ἄλλαις τέχναις· οὐδὲν γὰρ ὄργανον ἄπει-
ρον οὐδεμιᾶς ἐστι τέχνης οὔτε πλήθει οὔτε μεγέθει, ὁ δὲ πλοῦτος
ὀργάνων πλῆθός ἐστιν οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν.

9 ὅτι μὲν τοίνυν ἔστι τις κτητικὴ κατὰ φύσιν τοῖς οἰκο-
νόμοις καὶ τοῖς πολιτικοῖς, καὶ δι' ἣν αἰτίαν, δῆλον·
40 ἔστι δὲ γένος ἄλλο κτητικῆς, ἣν μάλιστα καλοῦσι, καὶ 10
δίκαιον αὐτὸ καλεῖν, χρηματιστικήν, δι' ἣν οὐδὲν δοκεῖ
1257a πέρας εἶναι πλούτου καὶ κτήσεως. ἣν ὡς μίαν καὶ τὴν
αὐτὴν τῇ λεχθείσῃ πολλοὶ νομίζουσι διὰ τὴν γειτνίασιν·
ἔστι δ' οὔτε ἡ αὐτὴ τῇ εἰρημένῃ οὔτε πόρρω ἐκείνης. ἔστι δ'
ἡ μὲν φύσει ἡ δ' οὐ φύσει αὐτῶν, ἀλλὰ δι' ἐμπειρίας
5 τινὸς καὶ τέχνης γίνεται μᾶλλον. λάβωμεν δὲ περὶ αὐτῆς 11
τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν. ἑκάστου γὰρ κτήματος διττὴ ἡ χρῆσίς
ἐστιν, ἀμφότεραι δὲ καθ' αὐτὸ μὲν ἀλλ' οὐχ ὁμοίως καθ'
αὐτό, ἀλλ' ἡ μὲν οἰκεία ἡ δ' οὐκ οἰκεία τοῦ πράγματος,
οἷον ὑποδήματος ἥ τε ὑπόδεσις καὶ ἡ μεταβλητική. ἀμ-
10 φότεραι γὰρ ὑποδήματος χρήσεις· καὶ γὰρ ὁ ἀλλαττό-
μενος τῷ δεομένῳ ὑποδήματος ἀντὶ νομίσματος ἢ τροφῆς
χρῆται τῷ ὑποδήματι ᾗ ὑπόδημα, ἀλλ' οὐ τὴν οἰκείαν
χρῆσιν· οὐ γὰρ ἀλλαγῆς ἕνεκεν γέγονεν. τὸν αὐτὸν δὲ
τρόπον ἔχει καὶ περὶ τῶν ἄλλων κτημάτων. ἔστι γὰρ ἡ

κίας tri. Rassovius ‖ 29. οὗ ἐστι Rassovius, ᾧ ἔνεστι Madvigius ‖ κτημάτων Bernaysius (fors. recte) ‖ 32. ἀγαθῶν $P^{2.3.}QS^bT^b$ Ar. et pr. P^1 (ἀγαθην corr.[1]) ‖ 35. κεῖται om. M^s, κεῖται γὰρ om. pr. P^1 (suppl. mg. p^1) ‖ 41. οὕτω mg. Bas.[3] ‖ 1257a, 3. ἐκείνης] κειμένη Susem.[1.2.] et, ut videtur, *Γ*, *posita* Guil. † ‖ 6. χρήματος ΓM^s et mg. p^1.

μεταβλητικὴ πάντων, ἀρξαμένη τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τοῦ 15
κατὰ φύσιν, τῷ τὰ μὲν πλείω τὰ δ' ἐλάττω τῶν ἱκανῶν
12 ἔχειν τοὺς ἀνθρώπους. ἦ καὶ δῆλον, ὅτι οὐκ ἔστι φύσει τῆς
χρηματιστικῆς ἡ καπηλική· ὅσον γὰρ ἱκανὸν αὐτοῖς, ἀναγ-
καῖον ἦν ποιεῖσθαι τὴν ἀλλαγήν. ἐν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ
κοινωνίᾳ (τοῦτο δ' ἐστὶν οἰκία) φανερὸν ὅτι οὐδέν ἐστιν ἔργον 20
αὐτῆς, ἀλλ' ἤδη πλείονος τῆς κοινωνίας οὔσης. οἱ μὲν γὰρ
τῶν αὐτῶν ἐκοινώνουν πάντων, οἱ δὲ κεχωρισμένοι πολλῶν
πάλιν καὶ ἑτέρων ∗∗· ὧν κατὰ τὰς δεήσεις ἀναγκαῖον ⟨ἦν⟩
14) ποιεῖσθαι τὰς μεταδόσεις, καθάπερ ἔτι πολλὰ ποιεῖ [καὶ] τῶν
βαρβαρικῶν ἐθνῶν, κατὰ τὴν ἀλλαγήν. αὐτὰ γὰρ τὰ 25
χρήσιμα πρὸς αὐτὰ καταλλάττονται, ἐπὶ πλέον δ' οὐδέν,
οἷον οἶνον πρὸς σῖτον διδόντες καὶ λαμβάνοντες, καὶ τῶν
13 ἄλλων τῶν τοιούτων ἕκαστον. — ἡ μὲν οὖν τοιαύτη μεταβλη-
τικὴ οὔτε παρὰ φύσιν οὔτε χρηματιστικῆς ἐστιν εἶδος οὐδέν
(εἰς ἀναπλήρωσιν γὰρ τῆς κατὰ φύσιν αὐταρκείας ἦν)· ἐκ 30
μέντοι ταύτης ἐγένετ' ἐκείνη κατὰ λόγον. ξενικωτέρας γὰρ
γενομένης τῆς βοηθείας τῷ εἰσάγεσθαι ὧν ἐνδεεῖς καὶ ἐκ-
πέμπειν ὧν ἐπλεόναζον, ἐξ ἀνάγκης ἡ τοῦ νομίσματος ἐπο-
ρίσθη χρῆσις. οὐ γὰρ εὐβάστακτον ἕκαστον τῶν κατὰ φύσιν
14 ἀναγκαίων· διὸ πρὸς τὰς ἀλλαγὰς τοιοῦτόν τι συνέθεντο 35
πρὸς σφᾶς αὐτοὺς διδόναι καὶ λαμβάνειν, ὃ τῶν χρησίμων
αὐτὸ ὂν εἶχε τὴν χρείαν εὐμεταχείριστον πρὸς τὸ ζῆν, οἷον
σίδηρος καὶ ἄργυρος κἂν εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, τὸ μὲν πρῶ-
τον ἁπλῶς ὁρισθὲν μεγέθει καὶ σταθμῷ, τὸ δὲ τελευταῖον

18. χρηματιστικῆς] μεταβλητικῆς Bernaysius ‖ 22. τῶν om. Π^1 Ar. (suppl. mg. p^1) ‖ 23. ἑτέρων ∗∗ Fuellebornius, ἑτέρων ⟨ἐδέοντο⟩ Schneider, ἑτέρων ⟨ἠπόρουν⟩ Schmidtius, ⟨ἕτεροι⟩ ἑτέρων Bernaysius, ἑτέρων ⟨ἕτεροι ἠπόρουν⟩? Susem., ἐδέοντο Welldon ‖ ἦν add. Coraes ‖ 24. καὶ non vertit Guil., secl. Susem., ante πολλὰ (?) tri. Busseus (haud male), καὶ ⟨νῦν⟩ ci. Schmidtius et Bernaysius (fors. recte) ‖ 25. sqq. respicit Michael Ephes. in Aristot. Eth. f. 70ª ‖ 32. γενομένης Coraes, γινομένης Π Bk. ‖ 37. ζῆν corruptum, ⟨μετακομί-⟩ζειν Reiskeus (fors. recte), ⟨βαστά-⟩ζειν Bernaysius ‖ 38. καὶ εἴ ΓP^1 Susem.[1. 2].

καὶ χαρακτῆρα ἐπιβαλόντων, ἵν' ἀπολύσῃ τῆς μετρήσεως
αὐτούς· ὁ γὰρ χαρακτὴρ ἐτέθη τοῦ ποσοῦ σημεῖον. πορι- 15
σθέντος οὖν ἤδη νομίσματος ἐκ τῆς ἀναγκαίας ἀλλαγῆς
θάτερον εἶδος τῆς χρηματιστικῆς ἐγένετο, τὸ καπηλικόν, τὸ
μὲν οὖν πρῶτον ἁπλῶς ἴσως γινόμενον, εἶτα δι' ἐμπειρίας
ἤδη τεχνικώτερον, πόθεν καὶ πῶς μεταβαλλόμενον πλεῖστον
ποιήσει κέρδος. διὸ δοκεῖ ἡ χρηματιστικὴ μάλιστα περὶ τὸ
νόμισμα εἶναι, καὶ ἔργον αὐτῆς τὸ δύνασθαι θεωρῆσαι πόθεν
ἔσται πλῆθος [χρημάτων]· ποιητικὴ γὰρ [εἶναι] τοῦ πλούτου
καὶ χρημάτων. καὶ γὰρ τὸν πλοῦτον πολλάκις τιθέασι νο- 16
μίσματος πλῆθος, διὰ τὸ περὶ τοῦτ' εἶναι τὴν χρηματιστικὴν
καὶ τὴν καπηλικήν. ὁτὲ δὲ πάλιν λῆρος εἶναι δοκεῖ τὸ
νόμισμα καὶ νόμος παντάπασι, φύσει δ' οὐδέν, ὅτι μετα-
θεμένων τε τῶν χρωμένων οὐδενὸς ἄξιον οὐδὲ χρήσιμον πρὸς
οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων ἐστί, καὶ νομίσματος πλουτῶν πολλά-
κις ἀπορήσει τῆς ἀναγκαίας τροφῆς· καίτοι ἄτοπον τοιοῦτον
εἶναι πλοῦτον οὗ εὐπορῶν λιμῷ ἀπολεῖται, καθάπερ καὶ τὸν (p. 15)
Μίδαν ἐκεῖνον μυθολογοῦσι διὰ τὴν ἀπληστίαν τῆς εὐχῆς
πάντων αὐτῷ γινομένων τῶν παρατιθεμένων χρυσῶν. διὸ 17
ζητοῦσιν ἕτερόν τι τὸν πλοῦτον καὶ τὴν χρηματιστικήν, ὀρθῶς
ζητοῦντες. ἔστι γὰρ ἑτέρα ἡ χρηματιστικὴ καὶ ὁ πλοῦτος ὁ
κατὰ φύσιν, καὶ αὕτη μὲν οἰκονομική, ἡ δὲ καπηλική,
ποιητικὴ χρημάτων οὐ πάντως, ἀλλ' ἢ διὰ χρημάτων με-
ταβολῆς. καὶ δοκεῖ περὶ τὸ νόμισμα αὕτη εἶναι· τὸ γὰρ
νόμισμα στοιχεῖον καὶ πέρας τῆς ἀλλαγῆς ἐστιν. καὶ ἄπει-
ρος δὴ οὗτος ὁ πλοῦτος ὁ ἀπὸ ταύτης τῆς χρηματιστικῆς.

40. ἐπιβαλλόντων M^s Π^2 Bk. ‖ 1257b, 3. οὖν om. Π^2 Bk. (suppl. corr. P^4) ‖ γενόμενον? Susem. ‖ 7. χρημάτων secl. Gifanius ‖ γὰρ] δ' Bernaysius ‖ εἶναι om. Π^1, post 10. καὶ traiciendum esse ci. Susem. ‖ τοῦ om. M^s, secl. Coraes, ὄντως? Susem. ‖ 8. καὶ ⟨γὰρ⟩ χρημάτων Bernaysius ‖ πολλάκις post τιθέασι M^s · P^1 ‖ 9. διὰ τὸ] διὸ? Susem. ‖ 10. καὶ ⟨εἶναι⟩? Susem. (v. quae adnotavi ad v. 7) ‖ 11. νόμῳ Lambinus ‖ 12. οὐδὲ Bk., οὔτε Π ‖ 21. ἢ Rassovius Susem.[1] (perperam) ‖ χρημάτων alterum secl. Bernaysius ‖ 24. δὲ Gifanius ‖ οὗτος om. Π^1, secl. Susem.[1. 2.] (fors. recte) †.

ὥσπερ γὰρ ἡ ἰατρικὴ τοῦ ὑγιαίνειν εἰς ἄπειρόν ἐστι καὶ ἑκάστη τῶν τεχνῶν τοῦ τέλους εἰς ἄπειρον (ὅτι μάλιστα γὰρ ἐκεῖνο βούλονται ποιεῖν), τῶν δὲ πρὸς τὸ τέλος οὐκ εἰς ἄπειρον (πέρας γὰρ τὸ τέλος πάσαις), οὕτω καὶ ταύτης τῆς χρηματιστικῆς οὐκ ἔστι τοῦ τέλους πέρας, τέλος δὲ ὁ τοιοῦτος
18 πλοῦτος καὶ χρημάτων κτῆσις. τῆς δ' οἰκονομικῆς [οὐ χρηματιστικῆς] ἔστι πέρας· οὐ γὰρ τοῦτο τῆς οἰκονομικῆς ἔργον. διὸ τῇ μὲν φαίνεται ἀναγκαῖον εἶναι παντὸς πλούτου πέρας, ἐπὶ δὲ τῶν γινομένων ὁρῶ⟨-μεν⟩ συμβαῖνον τοὐναντίον· πάντες γὰρ εἰς ἄπειρον αὔξουσιν οἱ χρηματιζόμενοι τὸ νόμισμα. αἴτιον δὲ τὸ σύνεγγυς αὐτῶν. ἐπαλλάττει γὰρ ἡ χρῆσις τοῦ αὐτοῦ οὖσα ἑκατέρας τῆς χρηματιστικῆς. τῆς γὰρ αὐτῆς ἐστι κτήσεως χρῆσις, ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτόν, ἀλλὰ τῆς μὲν ἕτερον τέλος, τῆς δ' ἡ αὔξησις. ὥστε δοκεῖ τισι τοῦτ' εἶναι τῆς οἰκονομικῆς ἔργον, καὶ διατελοῦσιν ἢ σῴζειν οἰόμενοι
19 δεῖν ἢ αὔξειν τὴν τοῦ νομίσματος οὐσίαν εἰς ἄπειρον. αἴτιον δὲ ταύτης τῆς διαθέσεως τὸ σπουδάζειν περὶ τὸ ζῆν, ἀλλὰ μὴ τὸ εὖ ζῆν· εἰς ἄπειρον οὖν ἐκείνης τῆς ἐπιθυμίας οὔσης, καὶ τῶν ποιητικῶν ἀπείρων ἐπιθυμοῦσιν. ὅσοι δὲ καὶ τοῦ εὖ ζῆν ἐπιβάλλονται, τὸ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις τὰς σωματικὰς ζητοῦσιν, ὥστ' ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἐν τῇ κτήσει φαίνεται ὑπάρ-
16) χειν, πᾶσα ἡ διατριβὴ περὶ τὸν χρηματισμόν ἐστι, καὶ τὸ ἕτερον εἶδος τῆς χρηματιστικῆς διὰ τοῦτ' ἐλήλυθεν. ἐν ὑπερβολῇ γὰρ οὔσης τῆς ἀπολαύσεως, τὴν τῆς ἀπολαυστικῆς ὑπερβολῆς ποιητικὴν ζητοῦσιν· κἂν μὴ διὰ τῆς χρηματιστι-

30. *οὐ*] *αὖ* Bernaysius (fors. recte), *οὐ χρηματιστικῆς* secl. Reiskeus ‖ *χρηματιστικὴ* corr.^{2} P^2 ‖ 32. *μὲν ⟨φύσει⟩*? Susem. ‖ 33. *ὁρῶ⟨-μεν⟩* Sylburgius ‖ 36. *ἑκατέρας τῆς χρηματιστικῆς* Ar. et codices Sepulvedae, *ἑκατέρᾳ τῇ χρηματιστικῇ* Bernaysius (fors. recte), *ἑκατέρᾳ* (*ἑκατέρᾳ* Schneider) *τῆς χρηματιστικῆς Γ Π* et editores priores ‖ 36. *τῆς γὰρ* — 37. *χρῆσις* secl. Fuellebornius ‖ 37. *κτήσεως χρῆσις* Goettlingius, *χρήσεως κτῆσις Γ Π* Ar. Bk. ‖ 1258 a, 2. *ὅσοι* — 3. *ἐπιβάλλονται* respicit Eustath. in Il. p. 625, 36 ‖ 4. *ὑπάρχον* Coraes.

κῆς δύνωνται πορίζειν, δι᾽ ἄλλης αἰτίας τοῦτο πειρῶνται,
ἑκάστῃ χρώμενοι τῶν δυνάμεων οὐ κατὰ φύσιν. ἀνδρίας 20
γὰρ οὐ χρήματα ποιεῖν ἐστιν ἀλλὰ θάρσος, οὐδὲ στρατηγικῆς
καὶ ἰατρικῆς, ἀλλὰ τῆς μὲν νίκην τῆς δ᾽ ὑγίειαν. οἳ δὲ
πάσας ποιοῦσι χρηματιστικάς, ὡς τοῦτο τέλος ὄν, πρὸς δὲ
τὸ τέλος ἅπαντα δέον ἀπαντᾶν.

περὶ μὲν οὖν τῆς τε μὴ ἀναγκαίας χρηματιστικῆς, καὶ τίς,
καὶ δι᾽ αἰτίαν τίνα ἐν χρείᾳ ἐσμὲν αὐτῆς, εἴρηται, καὶ περὶ
τῆς ἀναγκαίας, ὅτι ἑτέρα μὲν αὐτῆς οἰκονομικὴ δὲ κατὰ φύσιν
ἡ περὶ τὴν τροφήν, οὐχ ὥσπερ αὐτὴ ἄπειρος ἀλλὰ ἔχουσα
(10) ὅρον· δῆλον δὲ καὶ τὸ ἀπορούμενον ἐξ ἀρχῆς, πότερον τοῦ 21
οἰκονομικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἐστιν ἡ χρηματιστικὴ ἢ οὔ, ⟨ἀλλὰ**⟩
ἀλλὰ δεῖ τοῦτο μὲν ὑπάρχειν (ὥσπερ γὰρ καὶ ἀνθρώπους οὐ
ποιεῖ ἡ πολιτική, ἀλλὰ λαβοῦσα παρὰ τῆς φύσεως χρῆται
αὐτοῖς, οὕτω καὶ τροφὴν τὴν φύσιν δεῖ παραδοῦναι γῆν ἢ
θάλατταν ἢ ἄλλο τι), ἐκ δὲ τούτων, ὡς δεῖ ταῦτα διαθεῖ-
ναι προσήκει τὸν οἰκονόμον. οὐ γὰρ τῆς ὑφαντικῆς ἔρια
ποιῆσαι, ἀλλὰ χρήσασθαι αὐτοῖς, καὶ γνῶναι δὲ τὸ ποῖον
χρηστὸν καὶ ἐπιτήδειον ἢ φαῦλον καὶ ἀνεπιτήδειον. καὶ γὰρ 22
ἀπορήσειεν ἄν τις, διὰ τί ἡ μὲν χρηματιστικὴ μόριον τῆς
οἰκονομίας, ἡ δ᾽ ἰατρικὴ οὐ μόριον· καίτοι δεῖ ὑγιαίνειν τοὺς
κατὰ τὴν οἰκίαν ὥσπερ ζῆν ἢ ἄλλο τι τῶν ἀναγκαίων. ἐπεὶ
δὲ ἔστι μὲν ὡς τοῦ οἰκονόμου καὶ τοῦ ἄρχοντος καὶ περὶ
ὑγιείας ἰδεῖν, ἔστι δὲ ὡς οὔ, ἀλλὰ τοῦ ἰατροῦ, οὕτω καὶ περὶ
τῶν χρημάτων ἔστι μὲν ὡς τοῦ οἰκονόμου, ἔστι δὲ ὡς οὔ, ἀλλὰ
τῆς ὑπηρετικῆς· μάλιστα δέ, καθάπερ εἴρηται πρότερον, δεῖ
φύσει τοῦτο ὑπάρχειν. φύσεως γάρ ἐστιν ἔργον τροφὴν τῷ
γεννηθέντι παρέχειν· παντὶ γάρ, ἐξ οὗ γίνεται, τροφὴ τὸ

17. ⟨καὶ⟩ κατὰ Thurotus ‖ 18. ἢ Schneider, aut hoc probandum aut ἡ — τροφήν secludenda esse ci. Susem. ‖ 20. οὔ** Schmidtius, οὔ, ⟨ἀλλὰ ἑτέρου. οὐ γὰρ αὐτοῦ ἐστι πάντα τὰ ἀναγκαῖα χρήματα ποιεῖν⟩ vel simile quid ci. Susem., vitium detexit Conringius ‖ 29. δεῖ post ὑγιαίνειν M^s P^1, δεῖν P^4.

p. 17) λειπόμενόν ἐστιν. διὸ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ χρηματιστικὴ πᾶσιν ἀπὸ τῶν καρπῶν καὶ τῶν ζῴων.

23 διπλῆς δ' οὔσης αὐτῆς, ὥσπερ εἴπομεν, καὶ τῆς μὲν καπηλικῆς τῆς δ' οἰκονομικῆς, καὶ ταύτης μὲν ἀναγκαίας καὶ ἐπαινουμένης, τῆς δὲ μεταβλητικῆς ψεγομένης δικαίως (οὐ γὰρ κατὰ 1258b φύσιν ἀλλ' ἀπ' ἀλλήλων ἐστίν), εὐλογώτατα μισεῖται ἡ ὀβολοστατικὴ διὰ τὸ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ νομίσματος εἶναι τὴν κτῆσιν καὶ οὐκ ἐφ' ᾧπερ ἐπορισάμεθα. μεταβολῆς γὰρ ἐγένετο χάριν, ὁ δὲ τόκος αὐτὸ ποιεῖ πλέον. ὅθεν καὶ τοὔνομα τοῦτ' εἴληφεν· 5 ὅμοια γὰρ τὰ τικτόμενα τοῖς γεννῶσιν αὐτά ἐστιν, ὁ δὲ τόκος γίνεται νόμισμα ἐκ νομίσματος. ὥστε καὶ μάλιστα παρὰ φύσιν οὗτος τῶν χρηματισμῶν ἐστιν.

IV ἐπεὶ δὲ τὰ πρὸς τὴν γνῶσιν διωρίκαμεν ἱκανῶς, τὰ 11 πρὸς τὴν χρῆσιν δεῖ διελθεῖν. πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα τὴν 10 μὲν θεωρίαν ἐλεύθερον ἔχει, τὴν δ' ἐμπειρίαν ἀναγκαίαν. ἔστι δὲ τῆς χρηματιστικῆς μέρη χρήσιμα τὸ περὶ τὰ κτήματα ἔμπειρον εἶναι, ποῖα λυσιτελέστατα καὶ ποῦ καὶ πῶς, οἷον ἵππων κτῆσις ποία τις ἢ βοῶν ἢ προβάτων, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν λοιπῶν ζῴων (δεῖ γὰρ ἔμπειρον εἶναι πρὸς ἄλληλά τε 15 τούτων τίνα λυσιτελέστατα, καὶ ποῖα ἐν ποίοις τόποις· ἄλλα γὰρ ἐν ἄλλαις εὐθηνεῖ χώραις), εἶτα περὶ γεωργίας, καὶ ταύτης ἤδη ψιλῆς τε καὶ πεφυτευμένης, καὶ μελιττουργίας, καὶ τῶν ἄλλων ζῴων τῶν πλωτῶν ἢ πτηνῶν, ἀφ' 2 ὅσων ἔστι τυγχάνειν βοηθείας. τῆς μὲν οὖν οἰκειοτάτης χρη- 20 ματιστικῆς ταῦτα μόρια καὶ πρῶτα, τῆς δὲ μεταβλητικῆς μέγιστον μὲν ἐμπορία (καὶ ταύτης μέρη τρία, ναυκληρία φορτηγία παράστασις· διαφέρει δὲ τούτων ἕτερα ἑτέρων τῷ τὰ μὲν ἀσφαλέστερα εἶναι, τὰ δὲ πλείω πορίζειν τὴν ἐπι-

1258b, 1. μεταβολικῆς M^s Susem.$^{1.2.}$ et pr. P^1 (crx. γρ. mg. p^1), μεταβλητικῆς ⟨καὶ⟩ olim ci., postea fort. recte secl. Schmidtius || 3. ἐπ' Iackson, ἀπ' cum fontibus Bk. Susem.$^{1.2.}$ || 4. ὅπερ ἐπορίσθη Π^2 Bk. || 7. ἐκ om. Π^2 fort. recte (suppl. corr. P^4) || 9. ἔπεὶ — 1259a, 36. μόνον secludenda esse ci. Newmanus, nescio an recte, v. tamen Addenda || 12. δὴ Lambinus (fors. recte) || κτήματα] κτήνη Bernaysius.

καρπίαν), δεύτερον δὲ τοκισμός, τρίτον δὲ μισθαρνία (ταύτης δ' ἡ μὲν τῶν βαναύσων τεχνῶν, ἡ δὲ τῶν ἀτέχνων καὶ τῷ σώματι μόνῳ χρησίμων)· τρίτον δὲ εἶδος χρηματιστικῆς μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς πρώτης (ἔχει γὰρ καὶ τῆς κατὰ φύσιν τι μέρος καὶ τῆς μεταβλητικῆς), ὅσα ἀπὸ γῆς καὶ τῶν ἀπὸ γῆς γινομένων, ἀκάρπων μὲν χρησίμων δέ, (p. 18) οἷον ὑλοτομία τε καὶ πᾶσα μεταλλευτική. αὕτη δὲ πολλὰ ἤδη περιείληφε γένη· πολλὰ γὰρ εἴδη τῶν ἐκ γῆς μεταλλευομένων ἐστίν. [περὶ ἑκάστου δὴ τούτων καθόλου μὲν εἴρηται 3 καὶ νῦν, τὸ δὲ κατὰ μέρος ἀκριβολογεῖσθαι χρήσιμον μὲν πρὸς τὰς ἐργασίας, φορτικὸν δὲ τὸ ἐνδιατρίβειν]. εἰσὶ δὲ τεχνικώταται μὲν τῶν ἐργασιῶν ὅπου ἐλάχιστον τύχης, βαναυσόταται δ' ἐν αἷς τὰ σώματα λωβῶνται μάλιστα, δουλικώταται δὲ ὅπου τοῦ σώματος πλεῖσται χρήσεις, ἀγεννέσταται δὲ ὅπου ἐλάχιστον προσδεῖ ἀρετῆς. * ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἐνίοις 4 γεγραμμένα περὶ τούτων, οἷον Χαρητίδῃ τῷ Παρίῳ καὶ 1259a Ἀπολλοδώρῳ τῷ Λημνίῳ περὶ γεωργίας καὶ ψιλῆς καὶ πεφυτευμένης, ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλοις περὶ ἄλλων, ταῦτα μὲν ἐκ τούτων θεωρείτω ὅτῳ ἐπιμελές· ἔτι δὲ καὶ τὰ λεγόμενα σποράδην, δι' ὧν ἐπιτετυχήκασιν ἔνιοι χρηματιζόμενοι, δεῖ συλλέγειν. πάντα γὰρ ὠφέλιμα ταῦτ' ἐστὶ τοῖς τιμῶσι τὴν χρηματιστικήν, οἷον καὶ τὸ Θάλεω τοῦ Μιλησίου· τοῦτο γάρ ἐστι κατανόημά τι χρηματιστικόν, ἀλλ' ἐκείνῳ 5 μὲν διὰ τὴν σοφίαν προσάπτουσι, τυγχάνει δὲ καθόλου τι ὄν. ὀνειδιζόντων γὰρ αὐτῷ διὰ τὴν πενίαν ὡς ἀνωφελοῦς

26. *τεχνιτῶν* Vermehrenus (fors. recte) ‖ 27. *τέταρτον* Π^1 et corr. P^4 (*ἄλλως τρίτον* mg p^1) ‖ 29. *οὖσα* Bernaysius ‖ 31. *ἡ λατομία* Thomas Aquinas, perperam rec. Susem.[1] ‖ 33. *περὶ* — 35. *ἐνδιατρίβειν* falso loco posita esse intellexit Montecatinus, post 39. *ἀρετῆς* tri. Susem. ‖ *δὴ* Susem., *δὲ* $\Gamma\,\Pi$ Bk. ‖ 36. *τῆς* ante *τύχης* add. $P^{4.6}$ Q S^b T^b Bk. ‖ 38. *ἀγενέσταται* M^s $P^{1.4}$ Q Ald. (nescio an recte) ‖ 40. *Χαρητίδῃ Γ, χάρητι* (*χάριτι* M^s) *δὴ* Π Ar. Bk. ‖ 1259a, 6. *οἷον* — 18. *σπουδάζουσιν* in usum suum vertisse videtur Hieronymus Rhodius ap. Laert. Diog. I, 26.

τῆς φιλοσοφίας οὔσης, κατανοήσαντά φασιν αὐτὸν ἐλαιῶν 10
φορὰν ἐσομένην ἐκ τῆς ἀστρολογίας, ἔτι χειμῶνος ὄντος
εὐπορήσαντα χρημάτων ὀλίγων ἀρραβῶνας διαδοῦναι τῶν
ἐλαιουργείων τῶν τ' ἐν Μιλήτῳ καὶ Χίῳ πάντων, ὀλίγου
μισθωσάμενον ἅτ' οὐδενὸς ἐπιβάλλοντος· ἐπειδὴ δ' ὁ καιρὸς
ἦκε, πολλῶν ζητουμένων ἅμα καὶ ἐξαίφνης, ἐκμισθοῦντα 15
ὃν τρόπον ἠβούλετο, πολλὰ χρήματα συλλέξαντα ἐπιδεῖξαι,
ὅτι ῥᾴδιόν ἐστι πλουτεῖν τοῖς φιλοσόφοις, ἂν βούλωνται, ἀλλ'
6 οὐ τοῦτ' ἐστὶ περὶ ὃ σπουδάζουσιν. Θαλῆς μὲν οὖν λέγεται τοῦτον
τὸν τρόπον ἐπίδειξιν ποιήσασθαι τῆς σοφίας· ἔστι δ', ὥσπερ
εἴπομεν, καθόλου τὸ τοιοῦτον χρηματιστικόν, ἐάν τις δύνηται 20
p. 19) μονοπωλίαν αὑτῷ κατασκευάζειν. διὸ καὶ τῶν πόλεων ἔνιαι
τοῦτον ποιοῦνται τὸν πόρον, ὅταν ἀπορῶσι χρημάτων· μονο-
7 πωλίαν γὰρ τῶν ὠνίων ποιοῦσιν. ἐν Σικελίᾳ δέ τις τεθέντος
παρ' αὐτῷ νομίσματος συνεπρίατο πάντα τὸν σίδηρον ἐκ
τῶν σιδηρείων, μετὰ δὲ ταῦτα ὡς ἀφίκοντο ἐκ τῶν ἐμπο- 25
ρίων οἱ ἔμποροι, ἐπώλει μόνος, οὐ πολλὴν ποιήσας ὑπερβο-
λὴν τῆς τιμῆς· ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τοῖς πεντήκοντα ταλάντοις
8 ἐπέλαβεν ἑκατόν. τοῦτον μὲν οὖν ὁ Διονύσιος αἰσθόμενος τὰ
μὲν χρήματα ἐκέλευσεν ἐκκομίσασθαι, μὴ μέντοι γε ἔτι
μένειν ἐν Συρακούσαις, ὡς πόρους εὑρίσκοντα τοῖς αὑτοῦ 30
πράγμασιν ἀσυμφόρους· τὸ μέντοι ὅραμα Θάλεω καὶ τοῦτο
ταὐτόν ἐστιν (ἀμφότεροι γὰρ ἑαυτοῖς ἐτέχνασαν γενέσθαι
μονοπωλίαν)· χρήσιμον δὲ γνωρίζειν ταῦτα καὶ τοῖς πολι-
τικοῖς. πολλαῖς γὰρ πόλεσι δεῖ χρηματισμοῦ καὶ τοιούτων
πόρων, ὥσπερ οἰκίᾳ, μᾶλλον δέ. διόπερ τινὲς καὶ πολι- 35
τεύονται τῶν πολιτευομένων ταῦτα μόνον.

13. *ἐλαιουργείων* P^1 et Hieron., *ἐλαιουργίων* $P^{2.3}$ Ald. Bk., *ἐλαιουργῶν* *Γ* Susem.$^{1.2}$, *ἐλαιούργων* P^4, *ἐλαιουργιῶν* aut *ἐλεουργιῶν* cet. ‖ 25. *ἐμπορίων* $P^{2.3}$, *πορίων* M^s ‖ 28. *τοῦτο* S^b Bk. ‖ *ὁ* om. $M^s P^1$, secl. Susem.$^{1.2}$ ‖ 30. *αὐτοῦ* *Γ*, *αὐτοῦ* *Π* Bk. ‖ 31. *Θάλῃ καὶ τούτῳ* Susem.$^{1.2}$ et *Γ*, si accurate vertit Guil.: id quod si sciri posset, etiam nunc putarem sic scripsisse Aristotelem eumve, qui hoc inseruit caput.

12 ἐπεὶ δὲ τρία μέρη τῆς οἰκονομικῆς ἦν, ἓν μὲν δε- V
σποτική, περὶ ἧς εἴρηται πρότερον, ἓν δὲ πατρική, τρίτον δὲ
γαμική, * * καὶ γὰρ γυναικὸς ἄρχειν καὶ τέκνων, ὡς ἐλευθέ-
40 ρων μὲν ἀμφοῖν, οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ
1259b γυναικὸς μὲν πολιτικῶς τέκνων δὲ βασιλικῶς· τό τε γὰρ
ἄρρεν φύσει τοῦ θήλεος ἡγεμονικώτερον, εἰ μή που συνέ-
στηκε παρὰ φύσιν, καὶ τὸ πρεσβύτερον καὶ τέλειον τοῦ νεω-
τέρου καὶ ἀτελοῦς. ἐν μὲν οὖν ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς ταῖς 2
5 πλείσταις μεταβάλλει τὸ ἄρχον καὶ τὸ ἀρχόμενον (ἐξ ἴσου
γὰρ εἶναι βούλεται τὴν φύσιν καὶ διαφέρειν μηδέν), ὅμως
δέ, ὅταν τὸ μὲν ἄρχῃ τὸ δὲ ἄρχηται, ζητεῖ διαφορὰν εἶναι
καὶ σχήμασι καὶ λόγοις καὶ τιμαῖς, ὥσπερ καὶ Ἄμασις εἶπε
τὸν περὶ τοῦ ποδανιπτῆρος λόγον· τὸ δ' ἄρρεν ἀεὶ πρὸς τὸ θῆλυ
10 τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. ἡ δὲ τῶν τέκνων ἀρχὴ βασιλική·
τὸ γὰρ γεννῆσαν καὶ κατὰ φιλίαν ἄρχον καὶ κατὰ πρε-
σβείαν ἐστίν, ὅπερ ἐστὶ βασιλικῆς εἶδος ἀρχῆς. διὸ καλῶς Ὅμη-
ρος τὸν Δία προσηγόρευσεν εἰπὼν
"πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε" (p. 20)
15 τὸν βασιλέα τούτων ἁπάντων. φύσει γὰρ τὸν βασιλέα δια-
φέρειν μὲν δεῖ, τῷ γένει δ' εἶναι τὸν αὐτόν· ὅπερ πέπονθε τὸ
πρεσβύτερον πρὸς τὸ νεώτερον καὶ ὁ γεννήσας πρὸς τὸ τέκνον.
13 φανερὸν τοίνυν ὅτι πλείων ἡ σπουδὴ τῆς οἰκονομίας 3
περὶ τοὺς ἀνθρώπους ἢ περὶ τὴν τῶν ἀψύχων κτῆσιν, καὶ
20 περὶ τὴν ἀρετὴν τούτων ἢ περὶ τὴν τῆς κτήσεως, ὃν καλοῦμεν
πλοῦτον, καὶ τῶν ἐλευθέρων μᾶλλον ἢ δούλων.
πρῶτον μὲν οὖν περὶ δούλων ἀπορήσειεν ἄν τις, πότερον ἔστιν
ἀρετή τις δούλου παρὰ τὰς ὀργανικὰς καὶ διακονικὰς ἄλλη τιμι-
ωτέρα τούτων, οἷον σωφροσύνη καὶ ἀνδρία καὶ δικαιοσύνη καὶ
25 τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἕξεων, ἢ οὐκ ἔστιν οὐδεμία παρὰ
τὰς σωματικὰς ὑπηρεσίας (ἔχει γὰρ ἀπορίαν ἀμφοτέρως· εἴτε

37. μέρη om. Π^2 (suppl. rc. S^b) ‖ 39. * * καὶ γὰρ Conringius ‖ 1259b, 2. που] πως Π^1 (crx. p^1) ‖ 15. πατέρα εἰπών post ἁπάντων add. ΓM^3 (δηλονότι πατέρα εἰπών glossam praebet p^2).

(V)
γὰρ ἔστιν, τί διοίσουσι τῶν ἐλευθέρων; εἴτε μὴ ἔστιν, ὄντων
4 ἀνθρώπων καὶ λόγου κοινωνούντων ἄτοπον)· σχεδὸν δὲ
ταὐτόν ἐστι τὸ ζητούμενον καὶ περὶ γυναικὸς καὶ παιδός,
πότερα καὶ τούτων εἰσὶν ἀρεταί, καὶ δεῖ τὴν γυναῖκα σώφρονα 30
εἶναι καὶ ἀνδρείαν καὶ δικαίαν, καὶ παῖς ἐστι καὶ ἀκό-
λαστος καὶ σώφρων, ἢ οὔ; καὶ καθόλου δὴ τοῦτ' ἐστὶν ἐπισκε-
πτέον περὶ ἀρχομένου φύσει καὶ ἄρχοντος, πότερον ἡ αὐτὴ
ἀρετὴ ἢ ἑτέρα. εἰ μὲν γὰρ δεῖ ἀμφοτέρους μετέχειν καλο-
καγαθίας, διὰ τί τὸν μὲν ἄρχειν δέοι ἂν τὸν δὲ ἄρχεσθαι 35
καθάπαξ; (οὐδὲ γὰρ τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον οἷόν τε διαφέ-
ρειν· τὸ μὲν γὰρ ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν εἶδει διαφέρει, τὸ
5 δὲ μᾶλλον καὶ ἧττον οὐδέν)· εἰ δὲ τὸν μὲν δεῖ τὸν δὲ μή,
θαυμαστόν. εἴτε γὰρ ὁ ἄρχων μὴ ἔσται σώφρων καὶ δί-
καιος, πῶς ἄρξει καλῶς; εἴθ' ὁ ἀρχόμενος, πῶς ἀρχθή- 40
σεται καλῶς; ἀκόλαστος γὰρ ὢν καὶ δειλὸς οὐδὲν ποιήσει 1260a
τῶν προσηκόντων. — φανερὸν τοίνυν ὅτι ἀνάγκη μὲν μετέχειν
ἀμφοτέρους ἀρετῆς, ταύτης δ' εἶναι διαφοράς, ὥσπερ καὶ τῶν
φύσει ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. καὶ τοῦτο εὐθὺς ὑφηγεῖται πε-
ρὶ τὴν ψυχήν· ἐν ταύτῃ γάρ ἐστι φύσει τὸ μὲν ἄρχον τὸ δ' 5
p. 21) ἀρχόμενον, ὧν ἑτέραν φαμὲν εἶναι ἀρετήν, οἷον τοῦ λόγον
6 ἔχοντος καὶ τοῦ ἀλόγου. δῆλον τοίνυν ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον
ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥστε φύσει πλείω τὰ [ἄρχοντα
καὶ] ἀρχόμενα. ἄλλον γὰρ τρόπον τὸ ἐλεύθερον τοῦ δούλου
ἄρχει καὶ τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος καὶ ἀνὴρ παιδός. καὶ πᾶσιν 10
ἐνυπάρχει μὲν τὰ μόρια τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐνυπάρχει δια-

28. δὲ *Γ* et pr. P^2, δὴ c. c. corr.^{2} P^2 ‖ 30. σώφρονα post 31. εἶναι Π^2 Bk. ‖ 31. καὶ post ἔστι om. Π^1 ‖ 32. καὶ alterum om. *Γ* M^3, secl. Susem.$^{1.\,2.}$ ‖ 1260a, 4. ἀρχόντων καὶ om. *Π* Ar. Bk. ‖ ὑφήγηται Π^2 Bk. et mg. p^1, ὑφηγεῖται ⟨τὰ⟩ Schuetzius, praeter necessitatem rec. Susem.^{1} ‖ 6. μὲν εἶναι φαμὲν M^3 P^1, μὲν φαμὲν εἶναι corr. P^4 ‖ 8. ὥστ' ⟨ἐπεὶ⟩ scribendum verbaque 9. ἄλλον — 10. παιδός et 12. ὁ — 14. ἀτελές parenthesium signis circumscribenda esse recte, ni fallor, ci., sed haud recte a 14. ὁμοίως apodosin incipit Bernaysius ‖ πλείω τὰ Ramus (Bernaysius), τὰ πλείω *ΓΠ* Bk. ‖ ἄρχοντα καὶ secl. Susem.^{3}.

(V)

φερόντως. ὁ μὲν γὰρ δοῦλος ὅλως οὐκ ἔχει τὸ βουλευτικόν, τὸ δὲ θῆλυ ἔχει μέν, ἀλλ' ἄκυρον, ὁ δὲ παῖς ἔχει μέν, ἀλλ' ἀτελές. ὁμοίως τοίνυν ἀναγκαῖον ἔχειν καὶ περὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετάς· ὑποληπτέον δεῖν μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ αὐτοῦ ἔργον. διὸ τὸν μὲν ἄρχοντα τελέαν ἔχειν δεῖ τὴν ἠθικὴν ἀρετήν (τὸ γὰρ ἔργον ἐστὶν ἁπλῶς τοῦ ἀρχιτέκτονος, ὁ δὲ λόγος ἀρχιτέκτων), τῶν δ' ἄλλων ἕκαστον, ὅσον ἐπιβάλλει αὐτοῖς. ὥστε φανερὸν ὅτι ἐστὶν ἠθικὴ ἀρετὴ τῶν εἰρημένων 8
ἁπάντων, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ σωφροσύνη γυναικὸς καὶ ἀνδρός, οὐδ' ἀνδρία καὶ δικαιοσύνη, καθάπερ ᾤετο Σωκράτης, ἀλλ' ἡ μὲν ἀρχικὴ ἀνδρία ἡ δ' ὑπηρετική, ὁμοίως δ' ἔχει καὶ περὶ τὰς ἄλλας. — δῆλον δὲ τοῦτο καὶ κατὰ μέρος μᾶλλον ἐπισκοποῦσιν· καθόλου γὰρ οἱ λέγοντες ἐξαπατῶσιν ἑαυτοὺς ὅτι τὸ εὖ ἔχειν τὴν ψυχὴν ἀρετή, ἢ τὸ ὀρθοπραγεῖν, ἤ τι τῶν τοιούτων· πολὺ γὰρ ἄμεινον λέγουσιν οἱ ἐξαριθμοῦντες τὰς ἀρετάς, ὥσπερ Γοργίας, τῶν οὕτως ὁριζομένων. διὸ δεῖ, ὥσπερ ὁ ποιητὴς εἴρηκε περὶ γυναικός, οὕτω νομίζειν ἔχειν περὶ πάντων·

"γυναικὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει," 9

ἀλλ' ἀνδρὶ οὐκέτι τοῦτο. — ἐπεὶ δὲ παῖς ἀτελής, δῆλον ὅτι τούτου μὲν καὶ ἡ ἀρετὴ οὐκ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν ἐστιν, ἀλλὰ πρὸς τὸ τέλος καὶ τὸν ἡγούμενον. ὁμοίως δὲ καὶ δούλου πρὸς δεσπότην.

ἔθεμεν δὲ πρὸς τἀναγκαῖα χρήσιμον εἶναι τὸν δοῦλον, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ἀρετῆς δεῖται μικρᾶς, καὶ τοσαύτης ὅπως 10
μήτε δι' ἀκολασίαν μήτε διὰ δειλίαν ἐλλείψῃ τῶν ἔργων. ἀπο- (p. 22)

14. ὁμοίως — 17. ἔργον post 20. αὐτοῖς tri. Thurotus (Susem.[1. 2.]) ‖ ἀναγκαῖον post 16. ὅσον tri. et interpunctione ante 15. ὑποληπτέον deleta comma post hoc verbum posuit Bernaysius ‖ 16. αὐτοῦ Bk., αὐτοῦ $\Gamma\Pi$ ‖ 17. διανοητικὴν Thurotus (rec. Susem.[2]) ‖ 20. ἠθικὴ] ⟨ἑκάστου⟩ ἰδία ἡ? Susem., secl. Thurotus ‖ ἁπάντων Π^1P^4, πάντων c. c. Bk. ‖ 22. ὁ ante Σωκράτης add. P^4 (fors. recte) ‖ 26. ἢ τὸ $\Pi^1P^{4.6}L^s$ Ald., καὶ τὸ Q Ar., τὸ $P^{2.3}S^bT^b$ ‖ τῶν τοιούτων] τοιοῦτον M^sP^1 ‖ 31. ὁ ante παῖς add. Π^2 Bk. ‖ 33. τὸν τέλειον $P^{4.6}L^s$ Ar. Ald. Bk. ‖ 36. ἐλλείψει pr. P^3 (em. corr.[1]) Goettl. Susem.[1. 2.]

V)
22) ρήσειε δ' ἄν τις, τὸ νῦν εἰρημένον εἰ ἀληθές, ἆρα καὶ τοὺς τεχνίτας δεήσει ἔχειν ἀρετήν· πολλάκις γὰρ δι' ἀκολασίαν ἐλλείπουσι τῶν ἔργων. ἢ διαφέρει τοῦτο πλεῖστον; ὁ μὲν γὰρ δοῦλος κοινωνὸς ζωῆς, ὁ δὲ πορρώτερον, καὶ τοσοῦτον ἐπι- 40
βάλλει ἀρετῆς ὅσον περ καὶ δουλείας· ὁ γὰρ βάναυσος τε- 1260b
χνίτης ἀφωρισμένην τινὰ ἔχει δουλείαν, καὶ ὁ μὲν δοῦλος
τῶν φύσει, σκυτοτόμος δ' οὐδείς, οὐδὲ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν.
11 φανερὸν τοίνυν ὅτι τῆς τοιαύτης ἀρετῆς αἴτιον εἶναι δεῖ τῷ
δούλῳ τὸν δεσπότην, ἀλλ' οὐ ⟨τὸν⟩ τὴν διδασκαλικὴν ἔχοντα τῶν
ἔργων [δεσποτικήν]. διὸ λέγουσιν οὐ καλῶς οἱ λόγου τοὺς δούλους 5
ἀποστεροῦντες καὶ φάσκοντες ἐπιτάξει χρῆσθαι μόνον· νουθε-
τητέον γὰρ μᾶλλον τοὺς δούλους ἢ τοὺς παῖδας.

ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· περὶ
δ' ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ πατρός, τῆς τε περὶ
ἕκαστον αὐτῶν ἀρετῆς καὶ τῆς πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ὁμιλίας, 10
τί τὸ καλῶς καὶ μὴ καλῶς ἐστι, καὶ πῶς δεῖ τὸ μὲν εὖ διώ-
κειν τὸ δὲ κακῶς φεύγειν, ἐν τοῖς περὶ [τὰς] πολιτείας ἀναγ-
12 καῖον ἐπελθεῖν. ἐπεὶ γὰρ οἰκία μὲν πᾶσα μέρος πόλεως, ταῦτα
δ' οἰκίας, τὴν δὲ τοῦ μέρους πρὸς τὴν τοῦ ὅλου δεῖ βλέπειν
ἀρετήν, ἀναγκαῖον πρὸς τὴν πολιτείαν βλέποντας παιδεύειν 15
καὶ τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, εἴπερ τι διαφέρει πρὸς τὸ
τὴν πόλιν εἶναι σπουδαίαν καὶ τοὺς παῖδας εἶναι σπουδαίους
καὶ τὰς γυναῖκας σπουδαίας. ἀναγκαῖον δὲ διαφέρειν· αἱ μὲν
γὰρ γυναῖκες ἥμισυ μέρος τῶν ἐλευθέρων, ἐκ δὲ τῶν παίδων
οἰκονόμοι γίνονται τῆς πολιτείας. ὥστ' ἐπεὶ περὶ μὲν τούτων 20
διώρισται, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἐν ἄλλοις λεκτέον, ἀφέντες ὡς τέλος
ἔχοντας τοὺς νῦν λόγους, ἄλλην ἀρχὴν ποιησάμενοι λέγωμεν,

37. ἆρα *Γ Π*^{2} ‖ 39. τούτων *Π*^{1} (crx. p^1) ‖ 41. περ om. M^s et fort. *Γ* ‖ 1260 b, 4. ⟨τὸν⟩ τὴν aut τὸν Ar., ⟨τὸν⟩ τὴν Schneider, τὸν Reiskeus et Scaliger ‖ 5. δεσποτικήν secl. Gifanius, δουλικήν ci. Bender ‖ 12. τὰς om. Ar., secl. Nickesius ‖ 17. καὶ om. *Π*^{1}, non vertit Ar., secl. Susem.$^{1.\,2.}$ ‖ 20. οἰκονόμοι *Γ*, οἱ κοινωνοὶ *Π* Bk., *qui gubernant* (οἰακονόμοι?) Ar.

καὶ πρῶτον ἐπισκεψώμεθα περὶ τῶν ἀποφηναμένων περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας.

B.

ἐπεὶ [*δὲ*] *προαιρούμεθα θεωρῆσαι περὶ τῆς κοινωνίας τῆς* I
πολιτικῆς, τίς κρατίστη πασῶν τοῖς δυναμένοις ζῆν ὅτι μά- (p. 23)
λιστα κατ' εὐχήν, δεῖ καὶ τὰς ἄλλας ἐπισκέψασθαι πολι-
τείας, αἷς τε χρῶνταί τινες τῶν πόλεων τῶν εὐνομεῖσθαι
λεγομένων, κἂν εἴ τινες ἕτεραι τυγχάνουσιν ὑπὸ τινῶν εἰρη-
μέναι καὶ δοκοῦσαι καλῶς ἔχειν, ἵνα τὸ τ' ὀρθῶς ἔχον ὀφθῇ
καὶ τὸ χρήσιμον, ἔτι δὲ τὸ ζητεῖν τι παρ' αὐτὰς ἕτερον μὴ
δοκῇ πάντως εἶναι σοφίζεσθαι βουλομένων, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ
καλῶς ἔχειν ταύτας τὰς νῦν ὑπαρχούσας, διὰ τοῦτο ταύτην
δοκῶμεν ἐπιβάλλεσθαι τὴν μέθοδον.

ἀρχὴν δὲ πρῶτον ποιητέον, ἣ περ πέφυκεν ἀρχὴ ταύτης 2
τῆς σκέψεως. ἀνάγκη γὰρ ἤτοι πάντας πάντων κοινωνεῖν τοὺς
πολίτας, ἢ μηδενός, ἢ τινῶν μὲν τινῶν δὲ μή. τὸ μὲν οὖν μηδενὸς
κοινωνεῖν φανερὸν ὡς ἀδύνατον (ἡ γὰρ πολιτεία κοινωνία τίς
ἐστι, καὶ πρῶτον ἀνάγκη τοῦ τόπου κοινωνεῖν· ὁ μὲν γὰρ τόπος εἷς
1261a *ὁ τῆς μιᾶς πόλεως, οἱ δὲ πολῖται κοινωνοὶ τῆς μιᾶς πόλεως)·*
ἀλλὰ πότερον ὅσων ἐνδέχεται κοινωνῆσαι, πάντων βέλτιον
κοινωνεῖν τὴν μέλλουσαν οἰκήσεσθαι πόλιν καλῶς, ἢ τινῶν
μὲν τινῶν δὲ οὔ βέλτιον; ἐνδέχεται γὰρ καὶ τέκνων καὶ

24. *πολιτείας τῆς ἀρίστης* Π^2 Bk.

Lib. II. 1260b, 27. *δὲ* om. Π^1 Ar., *γὰρ*? Susem. ‖ 28. *τίς* Π^1 et corr. P^4, *ἢ* Π^2 Bk. ‖ 31. *καὶ* Γ(?)M^s Susem.[1. 2.] ‖ *τυγχά-νουσιν* pr. P^3 et fort. Γ, *τυγχάνωσιν* c. c. Bk.[1] et rc. P^3 ‖ 32. *τ'* om. $M^s P^1$ ‖ 33. *τι* om. ΓM^s, secl. Susem.[1]† ‖ 36. *ἐπιβαλέσθαι* Π^2 Bk. (fors. recte) ‖ 40. *πολιτεία* Π Bk., *πόλις* Ar. (?) Susem.[1. 2.] et Γ, si fides est Guilelmo ‖ 41. *τοῦ τόπου* post *κοινωνεῖν* M^s P^1 ‖ *εἷς ὁ τῆς* Γ, *ἰσότης* Π Ar. ‖ 1261a, 2. *ἀλλὰ* — b, 15.. *αἱρε-τώτερον* refutare conatur Eubulus in Angeli Mai Script. vet. nov. coll. Vat. II. p. 671 sqq., — 27. *ἑλκύσει* post 29. *Ἀρκάδες* male tri. Susem.[1] ‖ *πάντων* non vert. Guil., haud recte secl. Susem.[1].

γυναικῶν καὶ κτημάτων κοινωνεῖν τοὺς πολίτας ἀλλήλοις, 5
ὥσπερ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ Πλάτωνος· ἐκεῖ γὰρ ὁ Σωκράτης
φησὶ δεῖν κοινὰ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας εἶναι καὶ τὰς
κτήσεις. τοῦτο δὴ πότερον ὡς νῦν οὕτω βέλτιον ἔχειν, ἢ
κατὰ τὸν ἐν τῇ πολιτείᾳ γεγραμμένον νόμον;

3 ἔχει δὲ δυσχερείας ἄλλας τε πολλὰς τὸ πάντων εἶναι τὰς 2
γυναῖκας κοινάς, καὶ δι' ἣν αἰτίαν φησὶ δεῖν νενομοθετῆσθαι τὸν 11
τρόπον τοῦτον ὁ Σωκράτης, οὐ φαίνεται συμβαῖνον ἐκ τῶν λόγων.
ἔτι δὲ πρός, τὸ τέλος ὅ φησι τῇ πόλει δεῖν ὑπάρχειν, ὡς μὲν
εἴρηται νῦν, ἀδύνατον, πῶς δὲ δεῖ διελεῖν, οὐδὲν διώρισται.
λέγω δὲ τὸ μίαν εἶναι τὴν πόλιν ὡς ἄριστον ὂν ὅτι μάλιστα 15
πᾶσαν· λαμβάνει γάρ ταύτην ὑπόθεσιν ὁ Σωκράτης.

4 καίτοι φανερόν ἐστιν ὡς προϊοῦσα καὶ γινομένη μία μᾶλ-
λον οὐδὲ πόλις ἔσται· πλῆθος γάρ τι τὴν φύσιν ἐστὶν ἡ πόλις,
γινομένη τε μία μᾶλλον οἰκία μὲν ἐκ πόλεως ἄνθρωπος δ' ἐξ
24) οἰκίας ἔσται· μᾶλλον γὰρ μίαν τὴν οἰκίαν τῆς πόλεως φαίημεν 20
ἄν, καὶ τὸν ἕνα τῆς οἰκίας· ὥστ' εἰ καὶ δυνατός τις εἴη τοῦτο
δρᾶν, οὐ ποιητέον· ἀναιρήσει γὰρ τὴν πόλιν. οὐ μόνον δ' ἐκ
πλειόνων ἀνθρώπων ἐστὶν ἡ πόλις, ἀλλὰ καὶ ἐξ εἰδει δια-
φερόντων. οὐ γὰρ γίνεται πόλις ἐξ ὁμοίων. ἕτερον γὰρ συμ-
μαχία καὶ πόλις· τὸ μὲν γὰρ τῷ ποσῷ χρήσιμον, κἂν ᾖ 25
τὸ αὐτὸ τῷ εἴδει (βοηθείας γὰρ χάριν ἡ συμμαχία πέφυ-
5 κεν), ὥσπερ ἂν εἰ σταθμὸς πλεῖον ἑλκύσει (διοίσει δὲ τῷ

6. πλάτωνος πολιτεία $M^s P^1$, πολιτεία τοῦ πλάτωνος $Q^b U^b$ L^s Ald. ‖ 10. ἔχει — 1269a, 27. διαφοράν respicit Mich. Eph. l. l. f. 188^b p. 619, 14 sqq. 18 sqq. Heylb. ‖ δὲ M^s, δὴ cet. (fors. recte) ‖ 13. ἔτι δὲ πρός, τὸ Bernaysius (cf. Soph. el. 166a, 35), ἔτι δὲ πρὸς τὸ defendit Thurotus, πρὸς secl. Susem.$^{1.2.}$, πρὸς ὃ τέλος φησὶ ci. Busseus ‖ 14. διῄρηται Zwinger ‖ δεῖ om. M^s et pr. P^1 (suppl. corr.^{1}) ‖ διελθεῖν $M^s P^{2.3.} C^4 Q^b T^b$, εἰπεῖν? Susem. ‖ 15. ὂν om. Π^2 Bk. (suppl. corr. P^4 et mg. rc. P^4) ‖ 16. πᾶσαν ante 15. ὡς Π^2 Bk. (crx. mg. rc. P^4) ‖ 18. οὐ $M^s P^1$ ‖ ἡ om. $M^s P^1$, secl. Susem.$^{1.2.}$ ‖ 21. καὶ post εἰ om. ΓM^s, secl. Susem.^{1} ‖ 22. δ' ἐκ Π^2, δὲ Π^1, δὲ [ἐκ] Susem.$^{1.2.}$ ‖ 27. ἑλκύση Π^2 Bk., ἑλκύση M^s.

τοιούτῳ καὶ πόλις ἔθνους, ὅταν μὴ κατὰ κώμας ὥσι κεχωρισμένοι τὸ πλῆθος, ἀλλ' οἷον Ἀρκάδες)· ἐξ ὧν δὲ δεῖ ἓν γενέσθαι, εἴδει διαφέρει. διόπερ τὸ ἴσον τὸ ἀντιπεπονθὸς σῴζει τὰς πόλεις, ὥσπερ ἐν τοῖς ἠθικοῖς εἴρηται πρότερον· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ἐλευθέροις καὶ ἴσοις ἀνάγκη τοῦτ' εἶναι· ἅμα γὰρ οὐχ οἷόν τε πάντας ἄρχειν, ἀλλ' ἢ κατ' ἐνιαυτὸν ἢ κατά τινα ἄλλην τάξιν ἢ χρόνον. καὶ συμβαίνει δὴ τὸν τρόπον τοῦτον ὥστε πάντας ἄρχειν, ὥσπερ ἂν εἰ μετέβαλλον οἱ σκυτεῖς καὶ οἱ τέκτονες καὶ μὴ ἀεὶ οἱ αὐτοὶ σκυτοτόμοι καὶ τέκτονες ἦσαν. ἐπεὶ δὲ **βέλτιον οὕτως ἔχειν καὶ τὰ περὶ 6
τὴν κοινωνίαν τὴν πολιτικήν, δῆλον ὡς τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ βέλτιον ἄρχειν, εἰ δυνατόν· ἐν οἷς δὲ μὴ δυνατὸν διὰ τὸ τὴν
1261b φύσιν ἴσους εἶναι πάντας, ἅμα δὴ καὶ δίκαιον, εἴτ' ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον τῷ ἄρχειν, πάντας αὐτοῦ μετέχειν, τοῦτο δὲ μιμεῖται τὸ ἐν μέρει τοὺς ἴσους εἴκειν τὸ ἀνομοίους εἶναι ἐξ ἀρχῆς. οἱ μὲν γὰρ ἄρχουσιν οἱ δ' ἄρχονται [κατὰ μέρος]
5 ὥσπερ ἂν ἄλλοι γενόμενοι. καὶ τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ἀρχόντων ἕτεροι ἑτέρας ἄρχουσιν ἀρχάς. — φανερὸν τοίνυν ἐκ τούτων ὡς 7
οὐ πέφυκε μίαν οὕτως εἶναι τὴν πόλιν ὥσπερ λέγουσί τινες, καὶ τὸ λεχθὲν ὡς μέγιστον ἀγαθὸν ἐν ταῖς πόλεσιν ὅτι τὰς

28. καὶ πόλις] πόλις καί? Susem. ‖ 30. γίνεσθαι? Susem. ‖ εἴδει διαφέρειν M^s, εἴδει ⟨δεῖ⟩ διαφέρειν Buecheler ‖ 33. γὰρ] δὲ ΓM^s ‖ 34. ἢ] καὶ Ar. ‖ 35. μετέβαλον $M^s P^1$ Susem.$^{1.2.}$ ‖ 36. ἀεὶ post οἱ αὐτοὶ Π^2 (om. pr. P^3, suppl. rc.) ‖ 37. ** βέλτιον Conringius et Schneider, ⟨βέλτιον ἐν ἑκάστῳ γένει ταὐτὸν ἔργον ἀεὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀποτελεῖται, καὶ πέφυκε δὴ⟩ βέλτιον vel simile quid Thurotus ‖ 1261b, 1. δὴ Susem., δὲ $\Gamma\Pi$ Ar. Bk., δεῖ Bas.^{3} ‖ 2. τῷ Susem., τὸ $\Gamma\Pi$ Ar. Bk., ⟨πρὸς⟩ τὸ Thurotus ‖ τοῦτο] ἐν τούτοις Π^2 Ar. Bk. et γρ. mg. p^1 ‖ 3. μιμεῖσθαι Π^2 Ar. Bk. et γρ. mg. p^1 ‖ τῷ ἐν Schottius Susem.^{2} (speciosius fortasse quam verius) ‖ οἰκεῖν P^2T^b et pr. C^4, οἰκεῖον corr. C^4, om. in lac. pr. P^3, ·ικεῖν rc. P^3 ‖ τὸ ἀνομοίους Susem., τὸ δυσομοίους Schmidtius, τὸ δ' (τόδ' Γ) ὡς ὁμοίους Π^1, ὁμοίους $P^{2.s.}$ Ar., ὁμοίως Π^3 Bk. et γρ. mg. p^1 ‖ εἶναι Π^1, τῆς C^4U^b, τοῖς c. c. Bk. et γρ. mg. p^1 ‖ 4. παρὰ μέρος Victorius Bk., om. Π^1 ‖ 5. καὶ om. Π^2 Ar. Bk. ‖ 7. οὔτε Π^2 Bk. (fors. recte) ‖ οὕτως post εἶναι $M^s P^1$.

πόλεις ἀναιρεῖ· καίτοι τό γε ἑκάστου ἀγαθὸν σῴζει ἕκαστον.— ἔστι δὲ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον φανερὸν ὅτι τὸ λίαν ἑνοῦν ζητεῖν τὴν πόλιν οὐκ ἔστιν ἄμεινον. οἰκία μὲν γὰρ αὐταρκέστερον ἑνός, πόλις δ' οἰκίας, καὶ βούλεταί γ' ἤδη τότ' εἶναι πόλις, ὅταν αὐτάρκη συμβαίνῃ τὴν κοινωνίαν εἶναι τοῦ πλήθους· εἴπερ οὖν αἱρετώτερον τὸ αὐταρκέστερον, καὶ τὸ ἧττον ἓν τοῦ μᾶλλον αἱρετώτερον.

8 ἀλλὰ μὴν οὐδ' εἰ τοῦτο ἄριστόν ἐστι, τὸ μίαν ὅτι μάλιστ' εἶναι τὴν κοινωνίαν, οὐδὲ τοῦτο ἀποδείκνυσθαι φαίνεται κατὰ τὸν λόγον, ἐὰν πάντες ἅμα λέγωσι τὸ ἐμὸν καὶ τὸ μὴ ἐμόν· τοῦτο γὰρ οἴεται ὁ Σωκράτης σημεῖον εἶναι τοῦ τὴν πόλιν τελέως εἶναι μίαν. τὸ γὰρ πάντες διττόν. εἰ μὲν οὖν ὡς ἕκαστος, τάχ' ἂν εἴη μᾶλλον ὃ βούλεται ποιεῖν ὁ Σωκράτης (ἕκαστος γὰρ υἱὸν ἑαυτοῦ φήσει τὸν αὐτὸν καὶ γυναῖκα δὴ τὴν αὐτήν, καὶ περὶ τῆς οὐσίας καὶ περὶ ἑκάστου
9 δὴ τῶν συμβαινόντων ὡσαύτως)· νῦν δ' οὐχ οὕτως φήσουσιν οἱ κοιναῖς χρώμενοι ταῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, ἀλλὰ πάντες μέν, οὐχ ὡς ἕκαστος δ' αὐτῶν, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν οὐσίαν πάντες μέν, οὐχ ὡς ἕκαστος δ' αὐτῶν. ὅτι μὲν τοίνυν παραλογισμός τίς ἐστι τὸ λέγειν πάντας, φανερόν (τὸ γὰρ πάντες καὶ ἀμφότερα καὶ περιττὰ καὶ ἄρτια διὰ τὸ διττὸν καὶ ἐν τοῖς λόγοις ἐριστικοὺς ποιεῖ συλλογισμούς· διό ἐστι τὸ πάντας τὸ αὐτὸ λέγειν ὧδὶ μὲν καλόν, ἀλλ' οὐ δυνατόν, ὧδὶ δὲ οὐδὲν ὁμονοητικόν)· πρὸς δὲ τούτοις ἑτέραν ἔχει βλάβην τὸ
10 λεγόμενον. — ἥκιστα γὰρ ἐπιμελείας τυγχάνει τὸ πλείστων κοινόν· τῶν γὰρ ἰδίων μάλιστα φροντίζουσιν, τῶν δὲ κοινῶν ἧττον, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλει· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ὡς ἑτέρου φροντίζοντος ὀλιγωροῦσι μᾶλλον, ὥσπερ ἐν ταῖς οἰκετικαῖς διακονίαις οἱ πολλοὶ θεράποντες ἐνίοτε χεῖρον ὑπηρε-
11 τοῦσι τῶν ἐλαττόνων. γίνονται δ' ἑκάστῳ χίλιοι τῶν πολιτῶν

19. ὁ om. $M^s P^1$, secl. Susem.[1] (male) ‖ 25. τοῖς om. $M^s P^1$ ‖ 27. πάντες om. ΓM^s ‖ 28. τίς om. $M^s P^1$ ‖ 30. ἔστη $P^{2.3.} Q^b T^b$ ‖ 34. φροντίσουσιν? Susem.

υἱοί, καὶ οὗτοι οὐχ ὡς ἑκάστου, ἀλλὰ τοῦ τυχόντος ὁ τυχὼν
1262a ὁμοίως ἐστὶν υἱός· ὥστε πάντες ὁμοίως ὀλιγωρήσουσιν, ἔτι οὕτως
ἕκαστος ἐμὸς λέγει τὸν εὖ πράττοντα τῶν πολιτῶν ἢ κακῶς,
ὁπόστος τυγχάνει τὸν ἀριθμὸν ὤν, οἷον ἐμὸς ἢ τοῦ δεῖνος, τοῦ-
τον τὸν τρόπον λέγων καθ' ἕκαστον τῶν χιλίων, ἢ ὅσων ἡ
5 πόλις ἐστί, καὶ τοῦτο διστάζων· ἄδηλον γὰρ ᾧ συνέβη γενέ- (p. 26
σθαι τέκνον καὶ σωθῆναι γενόμενον. καίτοι πότερον οὕτω 12
κρεῖττον τὸ ἐμὸν λέγειν ἕκαστον, τὸ αὐτὸ μὲν προσαγορεύον-
τας δισχιλίων καὶ μυρίων, ἢ μᾶλλον ὡς νῦν ἐν ταῖς πόλεσι
τὸ ἐμὸν λέγουσιν; ὃ μὲν γὰρ υἱὸν αὑτοῦ ὃ δὲ ἀδελφὸν αὑτοῦ
10 προσαγορεύει τὸν αὐτόν, ὃ δ' ἀνεψιόν, ἢ κατ' ἄλλην τινὰ
συγγένειαν, ἢ πρὸς αἵματος ἢ κατ' οἰκειότητα καὶ κηδείαν
αὑτοῦ πρῶτον ἢ τῶν αὑτοῦ, πρὸς δὲ τούτοις ἕτερος φράτορα,
φυλέτην. κρεῖττον γὰρ ἴδιον ἀνεψιὸν εἶναι ἢ τὸν τρόπον τοῦ-
τον υἱόν. — οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ διαφυγεῖν δυνατὸν τὸ μή τινας 13
15 ὑπολαμβάνειν ἑαυτῶν ἀδελφούς τε καὶ παῖδας καὶ πατέρας
καὶ μητέρας· κατὰ γὰρ τὰς ὁμοιότητας, αἳ γίνονται τοῖς
τέκνοις πρὸς τοὺς γεννήσαντας, ἀναγκαῖον λαμβάνειν περὶ
ἀλλήλων τὰς πίστεις. ὅπερ φασὶ καὶ συμβαίνειν τινὲς τῶν
τὰς τῆς γῆς περιόδους πραγματευομένων· εἶναι γάρ τισι
20 τῶν ἄνω Λιβύων κοινὰς τὰς γυναῖκας, τὰ μέντοι γενόμενα
τέκνα διαιρεῖσθαι κατὰ τὰς ὁμοιότητας. εἰσὶ δέ τινες καὶ
γυναῖκες καὶ τῶν ἄλλων ζῴων, οἷον ἵπποι καὶ βόες, αἳ

1262 a, 1. ἔτι si probarem, punctum ante h. v. esset ponendum, at recte aut ἐπεὶ ci. Buecheler aut ὅτι Susem. ‖ 2. λέξει Susem.[1.2], *dicet* Guil., *dicent* Ar. ‖ 3. τῶν ἀριθμῶν (ἀριθμῶν T^b) P^3 T^b et pr. $P^{1.2}$ Q^b ‖ ὤν om. Π^2 Ar. ‖ τοῦ δεῖνος] τοῦδ' υἱός Susem.[1], *huius filius* Guil. ‖ 7. μὲν] ὄνομα Bonitzius (fors. recte), μηδὲν commate post τὸ αὐτὸ traiecto Bernaysius ‖ προσαγορεύοντα Bernaysius (fort. recte) ‖ 8. καὶ] ἢ Susem.[1], *aut* Guil. ‖ 9. αὐτοῦ — αὑτοῦ *Γ*, αὑτοῦ — αὑτοῦ ceteri fontes aut omnes aut paene omnes ‖ 12. αὑτοῦ — αὐτοῦ Bk., αὐτοῦ — αὑτοῦ *Γ Π* ‖ ἕτερος Lindauius, ἕτερον *Γ Π* Ar. Bk., ἕτεροι Bernaysius, ἑταῖρον Spengelius ‖ 13. ἢ ante φυλέτην add. cum editionibus inde a Bas.[3] Susem.[1], *aut* Guil.

(1) σφόδρα πεφύκασιν ὅμοια ἀποδιδόναι τὰ τέκνα τοῖς γονεῦ-
14 σιν, ὥσπερ ἡ ἐν Φαρσάλῳ κληθεῖσα Δικαία ἵππος. — ἔτι δὲ 4
καὶ τὰς τοιαύτας δυσχερείας οὐ ῥᾴδιον εὐλαβηθῆναι τοῖς 25
ταύτην κατασκευάζουσι τὴν κοινωνίαν, οἷον αἰκίας καὶ φόνους
ἀκουσίους τοὺς δὲ ἑκουσίους καὶ μάχας καὶ λοιδορίας· ὧν
οὐδὲν ὅσιόν ἐστι γίνεσθαι πρὸς πατέρας καὶ μητέρας καὶ τοὺς
μὴ πόρρω τῆς συγγενείας ὄντας, ὥσπερ πρὸς τοὺς ἄπωθεν·
ἀλλὰ καὶ πλεῖον συμβαίνειν ἀναγκαῖον ἀγνοούντων ἢ γνω- 30
ριζόντων, καὶ γενομένων τῶν μὲν γνωριζόντων ἐνδέχεται τὰς
15 νομιζομένας γίνεσθαι λύσεις, τῶν δὲ μηδεμίαν. — ἄτοπον δὲ
καὶ τὸ κοινοὺς ποιήσαντα τοὺς υἱοὺς τὸ συνεῖναι μόνον ἀφε-
λεῖν τῶν ἐρώντων, τὸ δ' ἐρᾶν μὴ κωλῦσαι, μηδὲ τὰς χρή-
σεις τὰς ἄλλας, ἃς πατρὶ πρὸς υἱὸν εἶναι πάντων ἐστὶν 35
ἀπρεπέστατον καὶ ἀδελφῷ πρὸς ἀδελφόν, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐρᾶν
b. 27) μόνον. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τὴν συνουσίαν ἀφελεῖν δι' ἄλλην
μὲν αἰτίαν μηδεμίαν, ὡς λίαν δὲ ἰσχυρᾶς τῆς ἡδονῆς γινο-
μένης· ὅτι δ' ὃ μὲν πατὴρ ἢ υἱός, οἳ δ' ἀδελφοὶ ἀλλήλων,
μηδὲν οἴεσθαι διαφέρειν. — ⌈ἔοικε δὲ μᾶλλον τοῖς γεωργοῖς 40
εἶναι χρήσιμον τὸ κοινὰς εἶναι τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖ-
δας ἢ τοῖς φύλαξιν· ἧττον γὰρ ἔσται φιλία κοινῶν ὄντων 1262b
τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν, δεῖ δὲ τοιούτους εἶναι τοὺς ἀρ-
16 χομένους πρὸς τὸ πειθαρχεῖν καὶ μὴ νεωτερίζειν. —⌋ ὅλως δὲ
συμβαίνειν ἀνάγκη τοὐναντίον διὰ τὸν τοιοῦτον νόμον ὧν προ- 5
σήκει τοὺς ὀρθῶς κειμένους νόμους αἰτίους γίνεσθαι, καὶ δι' ἣν
αἰτίαν ὁ Σωκράτης οὕτως οἴεται δεῖν τάττειν τὰ περὶ τὰ τέ-
κνα καὶ τὰς γυναῖκας. φιλίαν τε γὰρ οἰόμεθα μέγιστον

27. *ἀκουσίους τοὺς δὲ* secl. Bender, *τοὺς δὲ ἀκουσίους* om. P^2, secl. Congreveus Susem.[1], *ἀκουσίους — ἑκουσίους* fort. secludenda esse ci. Susem. ‖ 30. *ἀλλὰ*] ἃ Π^1 (crx. mg.[1] P^1) ‖ 32. ⟨*μὴ*⟩ *μηδεμίαν* Schneider, *μὴ* ⟨*οὐ-*⟩*δεμίαν* Iackson ‖ 33. *ποιήσαντας Γ* Ar. et pr. M^s ‖ 35. *εἶναι* om. M^s et pr. P^1 (suppl. p^1) ‖ 40. *ἔοικε* — b, 3. *νεωτερίζειν* post 1264a, 40. *κοινωνίαν* tri. Thurotus, post 1262b, 24. *πολιτευομένοις* Susem.‖ *δὴ* Susem. ‖ 6. *οὕτως* om. $M^s P^1$ ‖ 7. *τε*] *quidem* Guil., sed inde de *Γ* nihil est concludendum, om. $M^s P^1$.

(I)

εἶναι τῶν ἀγαθῶν ταῖς πόλεσιν (οὕτως γὰρ ἂν ἥκιστα στασιάζοιεν), καὶ τὸ μίαν εἶναι τὴν πόλιν ἐπαινεῖ μάλισθ' ὁ Σωκράτης, ὃ καὶ δοκεῖ κἀκεῖνος εἶναί φησι τῆς φιλίας ἔργον, καθάπερ ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς λόγοις ἴσμεν λέγοντα τὸν Ἀριστοφάνην ὡς τῶν ἐρώντων διὰ τὸ σφόδρα φιλεῖν ἐπιθυμούντων συμφυῆναι καὶ γενέσθαι ἐκ δύο ὄντων [ἀμφοτέρους] ἕνα· ἐνταῦθα μὲν οὖν ἀνάγκη ἀμφοτέρους ἐφθάρθαι ἢ τὸν ἕνα, ἐν 17 δὲ τῇ πόλει τὴν φιλίαν ἀναγκαῖον ὑδαρῆ γίνεσθαι διὰ τὴν κοινωνίαν τὴν τοιαύτην, καὶ ἥκιστα λέγειν τὸν ἐμὸν ἢ υἱὸν πατέρα ἢ πατέρα υἱόν. ὥσπερ γὰρ μικρὸν γλυκὺ εἰς πολὺ ὕδωρ μιχθὲν ἀναίσθητον ποιεῖ τὴν κρᾶσιν, οὕτω συμβαίνει καὶ τὴν οἰκειότητα τὴν πρὸς ἀλλήλους τὴν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τούτων, διαφροντίζειν ἥκιστα ἀναγκαῖον ὃν ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ τοιαύτῃ ἢ πατέρα ὡς υἱοῦ ἢ υἱὸν ὡς πατρός, ἢ ὡς ἀδελφοὺς ἀλλήλων. δύο γάρ ἐστιν ἃ μάλιστα ποιεῖ κήδεσθαι τοὺς ἀνθρώπους καὶ φιλεῖν, τό τε ἴδιον καὶ τὸ ἀγαπητόν· ὧν οὐδέτερον οἷόν τε ὑπάρχειν τοῖς οὕτω πολιτευομένοις. * ἀλλὰ 18 μὴν καὶ περὶ τοῦ μεταφέρειν τὰ γενόμενα τέκνα, τὰ μὲν ἐκ τῶν γεωργῶν καὶ τεχνιτῶν εἰς τοὺς φύλακας, τὰ δ' ἐκ τούτων εἰς ἐκείνους, πολλὴν ἔχει ταραχήν, τίνα ἔσται τρόπον· καὶ γινώσκειν ἀναγκαῖον τοὺς διδόντας καὶ μεταφέροντας (p. 28) τίσι τίνας διδόασιν. — ἔτι δὲ καὶ τὰ πάλαι λεχθέντα μᾶλλον ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖον συμβαίνειν, οἷον αἰκίας ἔρωτας φόνους· οὐ γὰρ ἔτι προσαγορεύουσιν ἀδελφοὺς καὶ τέκνα καὶ πατέρας καὶ μητέρας [τοὺς φύλακας] οἵ τε εἰς τοὺς ἄλλους πολίτας δοθέν-

13. *συμφυῆναι* Π^1, *συμφυῆαι* pr. P^4, *συμφυνῆαι* corr. P^4, *συμφῦναι* c. c. Bk. ‖ *ἀμφοτέρους* secl. Congreveus ‖ 14. *εἰ τὸν ἕνα* Conringius, *εἰ τὸν ἕνα* ⟨*συμβαίνει*⟩? Susem. ‖ 19. *καὶ*] *κατὰ* Lambinus, *καὶ* ⟨*κατὰ*⟩ eodem tempore ci. Bernaysius et dubitanter Vahlenus (Zeitschr. f. d. öst. Gymn. XXIII. 1872. p. 539) ‖ 20. *ἀναγκαῖον ὃν*] *ἀναγκάζειν* commate ante *διαφροντίζειν* omisso Bender ‖ 21. *υἱοῦ* $\Pi^1 P^4$, *υἱῶν* c. c. Bk. ‖ 25. *γενόμενα* Susem., *γινόμενα* Π Bk., *γεννώμενα* ci. Goettlingius ‖ 28. ⟨*γὰρ*⟩ *γινώσκειν* Bernaysius (fors. recte) ‖ 31. *προσαγορεύσουσιν* Coraes ‖ 32. *τοὺς φύλακας* post *δοθέντες* tri. Susem. et, ut

(I) τες * καὶ πάλιν οἱ παρὰ τοῖς φύλαξι τοὺς ἄλλους πολίτας, ὥστε εὐλαβεῖσθαι τῶν τοιούτων τι πράττειν διὰ τὴν συγγένειαν.

περὶ μὲν οὖν τῆς περὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας κοινωνίας διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· ἐχόμενον δὲ τούτων ἐστὶν ἐπισκέψασθαι περὶ τῆς κτήσεως, τίνα τρόπον δεῖ κατασκευάζεσθαι τοῖς μέλλουσι πολιτεύεσθαι τὴν ἀρίστην πολιτείαν, πότερον κοινὴν ἢ μὴ κοινὴν εἶναι τὴν κτῆσιν. τοῦτο δ' ἄν τις καὶ χωρὶς σκέψαιτο ἀπὸ τῶν περὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας νενομοθετημένων, λέγω δὲ [τὰ περὶ τὴν κτῆσιν] πότερον κἂν ᾖ ἐκεῖνα χωρίς, καθ' ὃν νῦν τρόπον ἔχει πᾶσι, τάς τε κτήσεις κοινὰς εἶναι βέλτιον καὶ τὰς χρήσεις * *, οἷον τὰ μὲν γήπεδα χωρίς, τοὺς δὲ καρποὺς εἰς τὸ κοινὸν φέροντας ἀναλίσκειν (ὅπερ ἔνια ποιεῖ τῶν ἐθνῶν), ἢ τοὐναντίον τὴν μὲν γῆν κοινὴν εἶναι καὶ γεωργεῖν κοινῇ, τοὺς δὲ καρποὺς διαιρεῖσθαι πρὸς τὰς ἰδίας χρήσεις (λέγονται δέ τινες καὶ τοῦτον τὸν τρόπον κοινωνεῖν τῶν βαρβάρων), ἢ καὶ τὰ γήπεδα καὶ τοὺς καρποὺς κοινούς. — ἑτέρων μὲν οὖν ὄντων τῶν γεωργούντων ἄλλος ἂν εἴη τρόπος καὶ ῥᾴων, αὐτῶν δ' αὑτοῖς διαπονούντων τὰ περὶ τὰς κτήσεις πλείους ἂν παρέχοι δυσκολίας. καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἀπολαύσεσι καὶ ἐν τοῖς ἔργοις μὴ γινομένων ἴσων ἀλλ' ἀνίσων ἀναγκαῖον ἐγκλήματα γίνεσθαι πρὸς τοὺς ἀπολαύοντας μὲν [ἢ λαμβάνοντας] πολλά, ὀλίγα δὲ πονοῦντας τοῖς ἐλάττω μὲν λαμβάνουσι, πλείω δὲ πονοῦσιν. ὅλως δὲ τὸ συζῆν καὶ κοινωνεῖν τῶν ἀν-

II 36 1263a 5 10 15

videtur, *Γ*, om. $M^s P^1$ ‖ 33. *εἰς* post *φύλαξιν* add. $\Pi^2 p^1$ Ar. Bk. ‖ 39. *ἢ μὴ κοινὴν* post 40. *εἶναι* $M^s P^1$ ‖ 1263a, 1. *τὰ — κτῆσιν* secl. Susem. ‖ 2. *ἔχει, πάσας Γ* Susem.[1. 2]. Freudenthalius (fors. recte), *ἔχει πασῶν* M^s ‖ * * *τὰς* Susem.[1. 2], ⟨*τὰς κτήσεις ἢ τὰς χρήσεις ἢ*⟩ *τάς* vel ⟨*τὰς χρήσεις ἢ τὰς κτήσεις ἢ*⟩ *τάς* Spengelius ‖ 3. *χρήσεις* ⟨*ἢ μόνας τὰς κτήσεις ἢ τὰς χρήσεις*⟩ Freudenthalius, *χρήσεις* ⟨*ἢ τὰς κτήσεις μόνον ἢ τὰς χρήσεις*⟩ Busseus, *χρήσεις* ⟨*ἢ*⟩ Heinsius ‖ 12. *ἀλλ' ἀνίσων* om. Π^2 Ar. Bk. (suppl. mg. P^4) ‖ 13. *μὲν ἢ λαμβάνοντας* om. U^b Ald., *ἢ λαμβάνοντας* secl. Congreveus.

θρωπικῶν πάντων χαλεπόν, καὶ μάλιστα τῶν τοιούτων. δηλοῦσι δ' αἱ τῶν συναποδήμων κοινωνίαι· σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι διαφερόμενοι ἐκ τῶν ἐν ποσὶ καὶ ἐκ μικρῶν προσκρούοντες ἀλλήλοις. ἔτι δὲ τῶν θεραπόντων τούτοις μάλιστα (p. 29)
προσκρούομεν οἷς πλεῖστα προσχρώμεθα πρὸς τὰς διακονίας τὰς ἐγκυκλίους. τὸ μὲν οὖν κοινὰς εἶναι τὰς κτήσεις ταύτας τε καὶ ἄλλας τοιαύτας ἔχει δυσχερείας· ὃν δὲ νῦν τρόπον 4
ἔχει [καὶ] ἐπικοσμηθὲν ἔθεσι καὶ τάξει νόμων ὀρθῶν, οὐ μικρὸν ἂν διενέγκαι. ἕξει γὰρ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων ἀγαθόν.
λέγω δὲ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τὸ ἐκ τοῦ κοινὰς εἶναι τὰς κτήσεις καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἰδίας. δεῖ γὰρ πῶς μὲν εἶναι κοινάς, ὅλως δ' ἰδίας. αἱ μὲν γὰρ ἐπιμέλειαι διηρημέναι τὰ ἐγκλήματα πρὸς ἀλλήλους οὐ ποιήσουσιν, μᾶλλον δὲ ἐπιδώσουσιν ὡς πρὸς ἴδιον ἑκάστου προσεδρεύοντος· δι' ἀρετὴν δ' ἔσται πρὸς τὸ χρῆ-
σθαι κατὰ τὴν παροιμίαν κοινὰ τὰ φίλων. ἔστι δὲ καὶ νῦν 5
τὸν τρόπον τοῦτον ἐν ἐνίαις πόλεσιν οὕτως ὑπογεγραμμένον, ὡς οὐκ ὂν ἀδύνατον, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς καλῶς οἰκουμέναις τὰ μὲν ἔστι τὰ δὲ γένοιτ' ἄν· ἰδίαν γὰρ ἕκαστος τὴν κτῆσιν ἔχων τὰ μὲν χρήσιμα ποιεῖ τοῖς φίλοις, τοῖς δὲ χρῆται
κοινοῖς, οἷον καὶ ἐν Λακεδαίμονι τοῖς τε δούλοις χρῶνται τοῖς ἀλλήλων ὡς εἰπεῖν ἰδίοις, ἔτι δ' ἵπποις καὶ κυσίν, κἂν δεηθῶσιν ἐφοδίων, ⟨τοῖς⟩ ἐν τοῖς ἀγροῖς κατὰ τὴν χώραν. φανερὸν τοίνυν ὅτι βέλτιον εἶναι μὲν ἰδίας τὰς κτήσεις, τῇ δὲ χρήσει ποιεῖν κοινάς· ὅπως δὲ γίνωνται τοιοῦτοι, τοῦ νομοθέτου
τοῦτ' ἔργον ἴδιόν ἐστιν. — ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἡδονὴν ἀμύθητον ὅσον 6
διαφέρει τὸ νομίζειν ἴδιόν τι. μὴ γὰρ οὐ μάτην τὴν πρὸς

18. διαφέρονται Coraes ‖ προσκρούουσι Congreveus ‖ 22. νῦν post τρόπον ἔχει M^3P^1 ‖ 23. καὶ post ἕξει add. Π^2 Bk. ‖ ἤθεσι Π^2 Ar. Bk. ‖ 28. μᾶλλόν τε? Susem. ‖ 29. ἑκάστῳ προσεδρεύοντες ΓM^3 Susem.$^{1.2.}$ (fors. recte) ‖ 33. γίνοιτ'? Susem. ‖ 35. ὡς ante κοινοῖς add. Susem.$^{1.2.}$, *tamquam* Guil. ‖ 36. εἰπεῖν secl. Gifanius, ἐπίπαν ci. Susem. ‖ 37. ἐφοδίων] *pro viaticis* Guil., quamquam vix differebat Γ a Π ‖ τοῖς aut πᾶσι τοῖς ante κατὰ add. Sauppeus, ante ἐν Susem. ‖ ταῖς ἄγραις ci. Busseus ‖ θήραν ci. Buecheler (nescio an recte).

(II) αὐτὸν αὐτὸς ἔχει φιλίαν ἕκαστος, ἀλλ' ἔστι τοῦτο φυσικόν. 1263b
τὸ δὲ φίλαυτον εἶναι ψέγεται δικαίως· οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο τὸ
φιλεῖν ἑαυτόν, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἢ δεῖ φιλεῖν, καθάπερ
καὶ τὸ φιλοχρήματον, ἐπεὶ φιλοῦσί γε πάντες ὡς εἰπεῖν
ἕκαστον τῶν τοιούτων. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ χαρίσασθαι καὶ 5
βοηθῆσαι φίλοις ἢ ξένοις ἢ ἑταίροις ἥδιστον· ὃ γίνεται τῆς
7 κτήσεως ἰδίας οὔσης. — ταῦτά τε δὴ συμβαίνει τοῖς λίαν ἐν
ποιοῦσι τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τούτοις ἀναιροῦσιν ἔργα δυοῖν
ἀρεταῖν φανερῶς, σωφροσύνης μὲν περὶ τὰς γυναῖκας
. 30) (ἔργον γὰρ καλὸν ἀλλοτρίας οὔσης ἀπέχεσθαι διὰ σωφρο- 10
σύνην), ἐλευθεριότητος δὲ περὶ τὰς κτήσεις (οὔτε γὰρ ἔσται
φανερὸς ἐλευθέριος ὤν, οὔτε πράξει πρᾶξιν ἐλευθέριον οὐδε-
μίαν· ἐν τῇ γὰρ χρήσει τῶν κτημάτων τὸ τῆς ἐλευθε-
8 ριότητος ἔργον ἐστίν). — εὐπρόσωπος μὲν οὖν ἡ τοιαύ-
τη νομοθεσία καὶ φιλάνθρωπος ἂν εἶναι δόξειεν· 15
ὁ γὰρ ἀκροώμενος ἄσμενος ἀποδέχεται, νομίζων ἔσε-
σθαι φιλίαν τινὰ θαυμαστὴν πᾶσι πρὸς ἅπαντας, ἄλ-
λως τε καὶ ὅταν κατηγορῇ τις τῶν νῦν ὑπαρχόντων
ἐν ταῖς πολιτείαις κακῶν ὡς γινομένων διὰ τὸ μὴ κοι-
νὴν εἶναι τὴν οὐσίαν, λέγω δὲ δίκας τε πρὸς ἀλλήλους 20
περὶ συμβολαίων καὶ ψευδομαρτυριῶν κρίσεις καὶ πλουσίων
9 κολακείας. ὧν οὐδὲν γίνεται διὰ τὴν ἀκοινωνησίαν ἀλλὰ
διὰ τὴν μοχθηρίαν, ἐπεὶ καὶ τοὺς κοινὰ κεκτημένους καὶ κοι-
νωνοῦντας πολλῷ διαφερομένους μᾶλλον ὁρῶμεν ἢ τοὺς χωρὶς
τὰς οὐσίας ἔχοντας· ἀλλὰ θεωροῦμεν ὀλίγους τοὺς ἐκ τῶν κοι- 25
νωνιῶν διαφερομένους πρὸς πολλοὺς συμβάλλοντες τοὺς κεκτη-

1263b, 1. αὐτὸς om. Π^1, secl. Susem.$^{1.2.}$ ‖ 3. τὸ om. $Q^b T^b U^b$ et pr. P^2 (suppl. corr.^{3}) ‖ 4. τὸ P^1 Ar., τὸν cet. ‖ φιλοχρήματον ⟨καὶ τὸ φιλότιμον⟩ ci. Coraes ‖ 5. ἕκαστος Π^2 (em. corr.^{3} P^2) ‖ 6. ἑτέροις Π^1 Susem.$^{1.2.}$ (crx. p^1) † ‖ 7. οὗ post δὴ add. Π^2 Bk. ‖ 9. τὸ post μὲν add. Π^2 Bk. ‖ 11. ἐλευθεριότητα P^1, ἐλευθεριότατα M^s ‖ τὸ post δὲ add. Π^2 Bk. ‖ 13. τῇ post γὰρ Ald. Bk. ‖ 15. ἄν post δόξειεν $M^s P^1$ ‖ 17. τινὰ (τινὶ M^s) ante φιλίαν $M^s P^1$.

μένους ἰδίᾳ τὰς κτήσεις. — ἔτι δὲ δίκαιον μὴ μόνον λέγειν ὅσων στερήσονται κακῶν κοινωνήσαντες, ἀλλὰ καὶ ὅσων ἀγαθῶν· φαίνεται δ' εἶναι πάμπαν ἀδύνατος ὁ βίος.

30 αἴτιον δὲ τῷ Σωκράτει τῆς παρακρούσεως χρὴ νομίζειν τὴν ὑπόθεσιν οὐκ οὖσαν ὀρθήν. δεῖ μὲν γὰρ εἶναι πὼς μίαν καὶ τὴν οἰκίαν καὶ τὴν πόλιν, ἁλλ' οὐ πάντη. ἔστι μὲν γὰρ ὡς οὐκ ἔσται προϊοῦσα πόλις, ἔστι δ' ὡς ἔσται μέν, ἐγγὺς δ' οὖσα τοῦ μὴ πόλις εἶναι χείρων πόλις, ὥσπερ κἂν εἴ τις τὴν
35 συμφωνίαν ποιήσειεν ὁμοφωνίαν ἢ τὸν ῥυθμὸν βάσιν μίαν. ἀλλὰ δεῖ πλῆθος ὄν, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, διὰ τὴν παι- 10
δείαν κοινὴν καὶ μίαν ποιεῖν· καὶ τόν γε μέλλοντα παιδείαν εἰσάγειν, καὶ νομίζοντα διὰ ταύτης ἔσεσθαι τὴν πόλιν σπουδαίαν, ἄτοπον τοῖς τοιούτοις οἴεσθαι διορθοῦν, ἀλλὰ μὴ τοῖς
40 ἔθεσι καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τοῖς νόμοις, ὥσπερ τὰ περὶ τὰς κτήσεις ἐν Λακεδαίμονι καὶ Κρήτῃ τοῖς συσσιτίοις ὁ
1264a νομοθέτης ἐκοίνωσεν. — δεῖ δὲ μηδὲ τοῦτο αὐτὸ ἀγνοεῖν, ὅτι χρὴ (p. 31)
προσέχειν τῷ πολλῷ χρόνῳ καὶ τοῖς πολλοῖς ἔτεσιν, ἐν οἷς οὐκ ἂν ἔλαθεν, εἰ ταῦτα καλῶς εἶχεν· πάντα γὰρ σχεδὸν εὕρηται μέν, ἁλλὰ τὰ μὲν οὐ συνῆκται, τοῖς δ' οὐ χρῶνται
5 γινώσκοντες. — μάλιστα δ' ἂν γένοιτο φανερόν, εἴ τις τοῖς ἔρ- 11
γοις ἴδοι τὴν τοιαύτην πολιτείαν κατασκευαζομένην· οὐ γὰρ δυνήσεται μὴ μερίζων αὐτὰ καὶ χωρίζων ποιῆσαι τὴν πόλιν, τὰ μὲν εἰς συσσίτια τὰ δὲ εἰς φρατρίας καὶ φυλάς. ὥστε οὐδὲν ἄλλο συμβήσεται νενομοθετημένον πλὴν μὴ γεωρ-
10 γεῖν τοὺς φύλακας· ὅπερ καὶ νῦν Λακεδαιμόνιοι ποιεῖν ἐπιχειροῦσιν. — οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ ὁ τρόπος τῆς ὅλης πολιτείας τίς ἔσται τοῖς κοινωνοῦσιν, οὔτ' εἴρηκεν ὁ Σωκράτης οὔτε ῥᾴδιον

32. πάντως Π^2 p^1 Bk. ‖ ἔσται M^s et pr. P^1 ‖ 33. πόλις post ἔσται μὲν tri. Walfordius ‖ 34. ἔσται post εἶναι add. Victorius Bk. Susem.$^{1.2}$ Guilelmi translatione abusi ‖ 39. ⟨δεῖν⟩ διορθοῦν ci. Spengelius ‖ 1264a, 1. ἐκοινώνησε M^s et pr. P^1 ‖ μὴ Π^1 ‖ αὐτὸ om. Bk.^{2} ‖ 2. ἔθεσιν Ar., ἔθνεσιν Bernaysius (vix recte) ‖ 7. αὐτῶν Ald., αὐτὴν Thom., αὐτοὺς Boecker, αὖ Bernaysius, αὐτίκα Welldon, ἄττα Iackson ‖ 10. καὶ νῦν] τοίνυν Trieber.

(II)
εἰπεῖν. καίτοι σχεδὸν τό γε πλῆθος τῆς πόλεως τὸ τῶν ἄλλων πολιτῶν γίνεται πλῆθος, περὶ ὧν οὐδὲν διώρισται, πότερον καὶ τοῖς γεωργοῖς κοινὰς εἶναι δεῖ τὰς κτήσεις ἢ [καὶ] καθ' ἕκαστον ἰδίας, ἔτι δὲ καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας ἰδίους
12 ἢ κοινούς. εἰ μὲν γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον κοινὰ πάντα πάντων, τί διοίσουσιν οὗτοι ἐκείνων τῶν φυλάκων; ἢ τί πλεῖον τοῖς ὑπομένουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν; ἢ τί παθόντες ὑπομενοῦσι τὴν ἀρχήν, ἐὰν μή τι σοφίζωνται τοιοῦτον οἷον Κρῆτες; (ἐκεῖνοι γὰρ τἆλλα ταὐτὰ τοῖς δούλοις ἐφέντες μόνον ἀφῃρήκασι τὰ γυμνάσια καὶ τὴν τῶν ὅπλων κτῆσιν)· εἰ δέ, καθάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι, καὶ παρ' ἐκείνοις ἔσται τὰ τοιαῦτα, τίς ὁ τρόπος ἔσται τῆς κοινωνίας; ἐν μιᾷ γὰρ πόλει δύο πόλεις ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ ταύτας ὑπεναντίας ἀλλήλαις. ποιεῖ γὰρ τοὺς μὲν φύλακας οἷον φρουρούς, τοὺς δὲ
13 γεωργοὺς καὶ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας. ἐγκλήματα δὲ καὶ δίκαι, καὶ ὅσα ἄλλα τοῖς πόλεσιν ὑπάρχειν φησὶ κακά, πάνθ' ὑπάρξει καὶ τούτοις. καίτοι λέγει ὁ Σωκράτης ὡς οὐ πολλῶν δεήσονται νομίμων διὰ τὴν παιδείαν, οἷον ἀστυνομικῶν καὶ ἀγορανομικῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ἀποδιδοὺς μόνον τὴν παιδείαν τοῖς φύλαξιν. ἔτι δὲ
p. 32) κυρίους ποιεῖ τῶν κτημάτων τοὺς γεωργοὺς ἀποφορὰν φέροντας· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰκὸς εἶναι χαλεποὺς καὶ φρονημάτων πλήρεις ἢ τὰς παρ' ἐνίοις εἱλωτείας τε καὶ πενεστείας
14 καὶ δουλείας. ἀλλὰ γὰρ εἴτ' ἀναγκαῖα ταῦθ' ὁμοίως εἴτε μή, νῦν γε οὐδὲν διώρισται, καὶ περὶ τῶν ἐχομένων, τίς ἡ τούτων τε πολιτεία καὶ παιδεία καὶ νόμοι τίνες. ἔστι δ' οὔτε

15. καὶ post ἢ non vert. Guil., secl. Susem. ‖ 16. καὶ post δὲ om. Π^1, secl. Susem.$^{1.2.}$ ‖ 19. ὑπομένουσι] ἄρχουσι vel simile quid Lambinus ‖ μαθόντες $P^1\Pi^2$ Bk. (em. corr. P^4) ‖ ὑπομενοῦσι Ar., ὑπομένουσι $\Gamma\Pi$ ‖ 21. ἀπειρήκασι Π^2 Bk. (em. corr. P^4), fors. recte ‖ 35. πενιστείας $P^{2.3.}T^b$ ‖ 36. καὶ δουλείας secludenda aut καὶ ⟨τοιαύτας⟩ δουλείας scribendum esse ci. Susem., καὶ περιοικίας ci. Schneider ‖ 37. διώρισται ⟨καὶ περὶ αὐτῶν⟩ καὶ? Susem.

(II)

εὑρεῖν ῥᾴδιον, οὔτε τὸ διαφέρον μικρόν, τὸ ποίους τινας εἶναι
40 τούτους πρὸς τὸ σῴζεσθαι τὴν τῶν φυλάκων κοινωνίαν. ἀλλὰ
1264b μὴν εἴ γε τὰς μὲν γυναῖκας ποιήσει κοινὰς τὰς δὲ κτήσεις
ἰδίας, τίς οἰκονομήσει ὥσπερ τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οἱ ἄνδρες
αὐτῶν; κἂν εἰ κοιναὶ αἱ κτήσεις καὶ αἱ τῶν γεωργῶν γυναῖ-
κες **. — ἄτοπον δὲ καὶ τὸ ἐκ τῶν θηρίων ποιεῖσθαι τὴν πα- 15
5 ραβολήν, ὅτι δεῖ τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύειν τὰς γυναῖκας τοῖς
ἀνδράσιν, οἷς οἰκονομίας οὐδὲν μέτεστιν. — ἐπισφαλὲς δὲ καὶ
τοὺς ἄρχοντας ὡς καθίστησιν ὁ Σωκράτης· ἀεὶ γὰρ ποιεῖ τοὺς
αὐτοὺς ἄρχοντας, τοῦτο δὲ στάσεως αἴτιον γίνεται καὶ παρὰ
τοῖς μηδὲν ἀξίωμα κεκτημένοις, ἥπουθεν δὴ παρά γε Θυ-
10 μοειδέσι καὶ πολεμικοῖς ἀνδράσιν. ὅτι δὲ ἀναγκαῖον αὐτῷ
ποιεῖν τοὺς αὐτοὺς ἄρχοντας, φανερόν· οὐ γὰρ ὅτὲ μὲν ἄλλοις
ὅτὲ δὲ ἄλλοις μέμικται ταῖς ψυχαῖς ὁ παρὰ τοῦ Θεοῦ χρυ-
σός, ἀλλ' ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς. φησὶ δὲ τοῖς μὲν εὐθὺς γινομέ-
νοις μίξαι χρυσόν, τοῖς δ' ἄργυρον, χαλκὸν δὲ καὶ σίδηρον
15 τοῖς τεχνίταις μέλλουσιν ἔσεσθαι καὶ γεωργοῖς. — ἔτι δὲ καὶ 16
τὴν εὐδαιμονίαν ἀφαιρούμενος τῶν φυλάκων, ὅλην φησὶ δεῖν
εὐδαίμονα ποιεῖν τὴν πόλιν τὸν νομοθέτην. ἀδύνατον δὲ
εὐδαιμονεῖν ὅλην, μὴ τῶν πλείστων ἢ [μὴ] πάντων μερῶν ἢ
τινῶν ἐχόντων τὴν εὐδαιμονίαν. οὐ γὰρ τῶν αὐτῶν τὸ εὐδαι-
20 μονεῖν ὥνπερ τὸ ἄρτιον· τοῦτο μὲν γὰρ ἐνδέχεται τῷ ὅλῳ
ὑπάρχειν, τῶν δὲ μερῶν μηδετέρῳ, τὸ δὲ εὐδαιμονεῖν ἀδύ-
νατον. ἀλλὰ μὴν εἰ οἱ φύλακες μὴ εὐδαίμονες, τίνες ἕτε-
ροι; οὐ γὰρ δὴ οἵ γε τεχνῖται καὶ τὸ πλῆθος τὸ τῶν βαναύσων.

39. *ποιούς τινας* $P^{2.3.4}$.Q^b Bk. ‖ *εἶναι* ⟨*δεῖ*⟩ Scaliger, ⟨*δεῖ*⟩ *εἶναι* Spengelius ‖ 1264b, 3. *κἂν — γυναῖκες* ante 2. *ὥσπερ* Π^1 (crx. mg. p^1), secl. Sylburgius Bk., lacunam post haec verba statuit Thurotus ‖ 9. *εἴπουθεν δὴ* ΓM^3, *ἦ που δὴ* Victorius Bk.[1], *ἦ που δῆθεν* ci. Goettlingius, *ἦ δήπουθέν γε* Spengelius ‖ 13. *δὲ*] *γὰρ*? Susem. ‖ 18. *μὴ πάντων ἢ τῶν πλείστων μερῶν* Boiesenius ‖ *εἰ μὴ* Victorius, at sic certe *εἰ μὴ πάντων* post 19. *τινῶν* transponenda essent ‖ *μὴ* alterum secl. Lindauius, post *μερῶν ἢ* tri. Busseus ‖ 20. *ὥσπερ* M^3 et pr. P^1 (crx. p^1) et corr.[1] P^2, *ὥνπερ* c. c. sine dubio Γ, etsi ap. Guil. legitur: *quorum et.*

III ἡ μὲν οὖν πολιτεία περὶ ἧς ὁ Σωκράτης εἴρηκεν, ταύτας 6
33) τε τὰς ἀπορίας ἔχει καὶ τούτων οὐκ ἐλάττους ἑτέρας· σχε- 25
δὸν δὲ παραπλησίως καὶ τὰ περὶ τοὺς νόμους ἔχει τοὺς ὕστε-
ρον γραφέντας, διὸ καὶ περὶ τῆς ἐνταῦθα πολιτείας ἐπι-
σκέψασθαι μικρὰ βέλτιον. καὶ γὰρ ἐν τῇ πολιτείᾳ περὶ
ὀλίγων πάμπαν διώρικεν ὁ Σωκράτης, περί τε γυναικῶν
καὶ τέκνων κοινωνίας, πῶς ἔχειν δεῖ, καὶ περὶ κτήσεως, [καὶ 30
τῆς πολιτείας τὴν τάξιν (διαιρεῖται δὲ εἰς δύο μέρη τὸ
πλῆθος τῶν οἰκούντων, τὸ μὲν εἰς τοὺς γεωργούς, τὸ δὲ εἰς τὸ
προπολεμοῦν μέρος· τρίτον δ' ἐκ τούτων τὸ βουλευόμενον καὶ
κύριον τῆς πόλεως), περὶ δὲ τῶν γεωργῶν καὶ τῶν τεχνιτῶν,
πότερον οὐδεμιᾶς ἢ μετέχουσί τινος ἀρχῆς, καὶ πότερον ὅπλα 35
δεῖ κεκτῆσθαι καὶ τούτους καὶ συμπολεμεῖν ἢ μή, περὶ τού-
των οὐδὲν διώρικεν ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας
οἴεται δεῖν συμπολεμεῖν καὶ παιδείας μετέχειν τῆς αὐτῆς
τοῖς φύλαξιν, τὰ δ' ἄλλα τοῖς ἔξωθεν λόγοις πεπλήρωκε
τὸν λόγον·] καὶ περὶ τῆς παιδείας, ποίαν τινὰ δεῖ γίνεσθαι 40
2 τῶν φυλάκων, * τῶν δὲ νόμων τὸ μὲν πλεῖστον μέρος νόμοι 1265a
τυγχάνουσιν ὄντες, ὀλίγα δὲ περὶ τῆς πολιτείας εἴρηκεν. καὶ
ταύτην βουλόμενος κοινοτέραν ποιεῖν ταῖς πόλεσι κατὰ μι-
κρὸν περιάγει πάλιν εἰς τὴν ἑτέραν πολιτείαν. ἔξω γὰρ
τῆς τῶν γυναικῶν κοινωνίας καὶ τῆς κτήσεως, τὰ ἄλλα 5
ταὐτὰ ἀποδίδωσιν ἀμφοτέραις ταῖς πολιτείαις· καὶ γὰρ
παιδείαν τὴν αὐτήν, καὶ τὸ τῶν ἔργων τῶν ἀναγκαίων ἀπε-
χομένους ζῆν, καὶ περὶ συσσιτίων ὡσαύτως· πλὴν ἐν ταύτῃ
φησὶ δεῖν εἶναι συσσίτια καὶ γυναικῶν, καὶ τὴν μὲν χιλίων
τῶν ὅπλα κεκτημένων, ταύτην δὲ πεντακισχιλίων. 10

26. *τὰ* om. Π^2 Bk. ‖ 30. *καὶ* — 40. *λόγον* post 1265a, 1. *φυλάκων* tri. Susem. (prb. Schmidtius) ‖ *καὶ*] *κατὰ* ci. Schmidtius ‖ 31. *δὲ*] *γὰρ* Π^2 Ar. Bk. ‖ 39. *λόγοις* post *πεπλήρωκε* Susem.$^{1.2.}$ (male e Guil. idem de *Γ* ratiocinatus), om. M^sP^1 Bender ‖ 40. *τὸν λόγον* non vertit Guil., secl. Susem.$^{1.2.}$, at de *Γ* res dubia est, et aut, id quod nunc credo, Π^2 aut M^sP^1 codices sequi praestat ‖ 1265a, 4. *εἰς*] *πρὸς* Π^2 Bk. ‖ 9. *καὶ* ante *γυναικῶν*

τὸ μὲν οὖν περιττὸν ἔχουσι πάντες οἱ τοῦ Σωκράτους 3
λόγοι καὶ τὸ κομψὸν καὶ τὸ καινοτόμον καὶ [τὸ] ζητητικόν, καλῶς δὲ πάντα ἴσως χαλεπόν, ἐπεὶ καὶ τὸ νῦν εἰρημένον πλῆθος δεῖ μὴ λανθάνειν ὅτι χώρας δεήσει τοῖς τοσούτοις Βαβυλωνίας ἢ τινος ἄλλης ἀπεράντου τὸ πλῆθος, ἐξ ἧς ἀργοὶ πεντακισχίλιοι θρέψονται, καὶ παρὰ τούτους γυναικῶν καὶ θεραπόντων ἕτερος ὄχλος πολλαπλάσιος. δεῖ μὲν οὖν ὑποτίθεσθαι (p. 34
κατ' εὐχήν, μηδὲν μέντοι ἀδύνατον. — λέγεται δ' ὡς δεῖ τὸν 4
νομοθέτην πρὸς δύο βλέποντα τιθέναι τοὺς νόμους, πρός τε τὴν χώραν καὶ τοὺς ἀνθρώπους. ἔτι δὲ καλῶς ἔχει προσθεῖναι καὶ πρὸς τοὺς γειτνιῶντας τόπους, εἰ δεῖ τὴν πόλιν ζῆν βίον πολεμικόν (οὐ γὰρ μόνον ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὴν τοιούτοις χρῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον ὅπλοις ἃ χρήσιμα κατὰ τὴν οἰκείαν χώραν ἐστίν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἔξω τόπους)· εἰ δέ
τις μὴ τοιοῦτον ἀποδέχεται βίον, μήτε τὸν ἴδιον μήτε τὸν κοινὸν τῆς πόλεως, ὅμως οὐδὲν ἧττον δεῖ φοβεροὺς εἶναι τοῖς πολεμίοις, μὴ μόνον ἐλθοῦσιν εἰς τὴν χώραν ἀλλὰ καὶ ἀπ[ελθ]οῦσιν. — καὶ τὸ πλῆθος δὲ τῆς κτήσεως ὁρᾶν δεῖ, μή ποτε 5
βέλτιον ἑτέρως διορίσαι τῷ σαφῶς μᾶλλον. τοσαύτην γὰρ εἶναί φησι δεῖν ὥστε ζῆν σωφρόνως, ὥσπερ ἂν εἴ τις εἶπεν ὥστε ζῆν εὖ (τοῦτο γάρ ἐστι καθόλου μᾶλλον, ἔτι δ' ἔστι σωφρόνως μὲν ταλαιπώρως δὲ ζῆν)· ἀλλὰ βελτίων ὅρος τὸ σωφρόνως καὶ ἐλευθερίως (χωρὶς γὰρ ἑκατέρῳ τῷ μὲν τὸ

om. Γ(?) et pr. P^1 (suppl. corr.[1]) ‖ 12. τὸ ante ζητητικὸν add. Π^2 Bk. (fors. recte) ‖ 14. δεήσει τοῖς τοσούτοις post 15. ἀπεράντου Guil. et fort. ipse Γ (fors. recte) ‖ 16. παρὰ Γp^1, περὶ c. c. Bk. ‖ 18. μὴ $M^s P^1$, om. Q^b ‖ 19. τε om. P^1, τε τὴν om. M^s ‖ 21. πρῶτον μὲν ante εἰ add. Π^1 et mg. P^4, rec. Susem.[1.2], neque nunc scio quid sentiam ‖ 22. πολεμικόν Muretus, πολιτικὸν $\Gamma\Pi^2$ Ar. Bk., ὁπλιτικόν Montecatinus, ⟨ἡγεμονικὸν καὶ μὴ μόνον⟩ πολιτικὸν Thurotus, πολιτικὸν μὴ μονωστικὸν Γ, πολιτικὸν μὴ μονωτικὸν P^1, πολιτικὸν μὴ μονώτερον M^s, πολιτικὸν μὴ μονοτικὸν mg. P^4 ‖ 23. ὅπλοις] ὁρίοις Onckenius, νομίμοις? Susem. ‖ 25. ⟨καὶ⟩ μὴ Schmidtius ‖ 28. ἀποῦσιν Bender ‖ 30. εἴ om. Π^1 ‖ 31. ἔτι δ'] ἐπειδὴ Susem. ‖ 33. ἑκατέρῳ Coraes, ἑκάτερον $\Gamma\Pi$ Ar. Bk. ‖ τὸ Π^2 Ar. Bk. ‖ τῷ Π^2 Ar. Bk. et pr. M^s.

τρυφᾶν ἀκολουθήσει, τῷ δὲ τὸ ἐπιπόνως), ἐπεὶ μόναι γ' εἰσὶν [ἕξεις] ἀρεταὶ περὶ τὴν τῆς οὐσίας χρῆσιν αὗται, οἷον οὐσίᾳ πράως [μὲν] ἢ ἀνδρείως χρῆσθαι οὐκ ἔστιν, σωφρόνως δὲ καὶ ἐλευθερίως ἔστιν, ὥστε καὶ τὰς ἕξεις ἀναγκαῖον εἶναι 6 περὶ αὐτὴν ταύτας. — ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τὰς κτήσεις ἰσάζοντα τὸ περὶ τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν μὴ κατασκευάζειν, ἀλλ' ἀφεῖναι τὴν τεκνοποιίαν ἀόριστον ὡς ἱκανῶς ἂν ὁμαλισθησομένην εἰς τὸ αὐτὸ πλῆθος διὰ τὰς ἀτεκνίας ὁσωνοῦν γεννωμένων, ὅτι δοκεῖ τοῦτο καὶ νῦν συμβαίνειν περὶ τὰς πόλεις. δεῖ δὲ τοῦτ' οὐχ ὁμοίως ἀκριβῶς ἔχειν [περὶ τὰς πόλεις] τότε καὶ νῦν· νῦν μὲν γὰρ οὐδεὶς ἀπορεῖ διὰ τὸ μερίζεσθαι τὰς οὐσίας εἰς ὁποσονοῦν πλῆθος, τότε δὲ ἀδιαιρέτων οὐσῶν ἀνάγκη τοὺς παράζυγας μηδὲν ἔχειν, ἐάν τε ἐλάττους ὦσι τὸ πλῆθος ἐάν τε 7 πλείους. μᾶλλον δὲ δεῖν ὑπολάβοι τις ἂν ὡρίσθαι τῆς οὐσίας τὴν τεκνοποιίαν, ὥστε ἀριθμοῦ τινὸς μὴ πλείονα γεννᾶν· τοῦτο δὲ τιθέναι τὸ πλῆθος ἀποβλέποντα πρὸς τὰς τύχας, ἂν συμβαίνῃ τελευτᾶν τινας τῶν γεννηθέντων, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀτεκνίαν. τὸ δ' ἀφεῖσθαι, καθάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι, πενίας ἀναγκαῖον αἴτιον γίνεσθαι τοῖς πολίταις, ἡ δὲ πενία στάσιν ἐμποιεῖ καὶ κακουργίαν. Φείδων μὲν οὖν ὁ Κορίνθιος, ὢν νομοθέτης τῶν ἀρχαιοτάτων, τοὺς οἴκους ἴσους ᾠήθη δεῖν διαμένειν καὶ τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν, καὶ εἰ τὸ πρῶτον ἀνίσους εἶχον τοὺς κλήρους πάντες κατὰ μέγεθος· ἐν δὲ τοῖς νόμοις τούτοις τοὐναντίον ἐστίν. — ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων πῶς ἂν οἰόμεθα βέλτιον ἔχειν, λεκτέον ὕστερον·

34. τὸ Π^2 Ar. Bk. ‖ τῶ P$^{2.3.}$Q^b Ar. Ald. Bk. ‖ ἐπιπόνως] *laboriose vivere* Guil. suo haud dubie periculo, male igitur ζῆν add. Susem.$^{1.2.}$ ‖ 35. ἕξεις secl. Susem. ‖ αἱρεταὶ Victorius Bk., secludendum esse ci. Schneider ‖ χρῆσιν] ἕξιν Π^1 ‖ 36. μὲν om. $\Gamma\Pi^2$ Bk. ‖ 37. ἕξεις Susem., χρήσεις $\Gamma\Pi$ Ar. Bk., vitium detexit Madvigius ‖ εἶναι post 38. αὐτὴν Π^2 Bk. ‖ 40. ἂν ὁμαλισθησομένην] ἀνομαλισθησομένην Madvigius ‖ 1265b, 2. περὶ τὰς πόλεις secl. Bender ‖ 4. περίζυγας Π^1 (crx. p^1) ‖ 11. ἄλλαις ΓM^s, πλείσταις c. c. Ar. Bk. ‖ 15. τοὺς κλήρους ante ἀνίσους Π^2 Bk., ante εἶχον M^{s}P^1 ‖ πάντας Bk.^{2} ‖ 17. ἂν post βέλτιον Π^2 Bk.

(III)

ἐλλέλειπται δὲ τοῖς νόμοις τούτοις καὶ τὰ περὶ τοὺς ἄρχον- 8
τας πῶς ἔσονται διαφέροντες τῶν ἀρχομένων. φησὶ γὰρ
δεῖν, ὥσπερ ἐξ ἑτέρου τὸ στημόνιον ἐρίου γίνεται τῆς κρόκης,
οὕτω καὶ τοὺς ἄρχοντας ἔχειν δεῖν πρὸς τοὺς ἀρχομένους. — ἐπεὶ
δὲ τὴν πᾶσαν οὐσίαν ἐφίησι γίνεσθαι μείζονα μέχρι πεντα-
πλασίας, διὰ τί τοῦτ' οὐκ ἂν εἴη ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι τινός; —
καὶ τὴν τῶν οἰκοπέδων δὲ διαίρεσιν δεῖ σκοπεῖν, μή ποτ' οὐ
συμφέρει πρὸς οἰκονομίαν· δύο γὰρ οἰκόπεδα ἑκάστῳ ἔνειμε
διελὼν χωρίς, χαλεπὸν δὲ οἰκίας δύο οἰκεῖν. — ἡ δὲ σύνταξις 9
ὅλη βούλεται μὲν εἶναι μήτε δημοκρατία μήτε ὀλιγαρχία,
μέση δὲ τούτων, ἣν καλοῦσι πολιτείαν· ἐκ γὰρ τῶν ὁπλι-
τευόντων ἐστίν. εἰ μὲν οὖν ὡς κοινοτάτην ταύτην κατασκευά-
ζει ταῖς πόλεσι τῶν ἄλλων πολιτειῶν, καλῶς εἴρηκεν ἴσως·
εἰ δ' ὡς ἀρίστην μετὰ τὴν πρώτην πολιτείαν, οὐ καλῶς.
τάχα γὰρ τὴν τῶν Λακώνων τις ἂν ἐπαινέσειε μᾶλλον, ἢ κἂν
ἄλλην τινὰ ἀριστοκρατικωτέραν. ἔνιοι μὲν οὖν λέγουσιν ὡς δεῖ 10
τὴν ἀρίστην πολιτείαν ἐξ ἁπασῶν εἶναι τῶν πολιτειῶν μεμι-
γμένην, διὸ καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων ἐπαινοῦσιν (εἶναι
γὰρ αὐτὴν οἱ μὲν ἐξ ὀλιγαρχίας καὶ μοναρχίας καὶ δημο-
κρατίας φασίν, λέγοντες τὴν μὲν βασιλείαν μοναρχίαν, τὴν
δὲ τῶν γερόντων ἀρχὴν ὀλιγαρχίαν, δημοκρατεῖσθαι δὲ
κατὰ τὴν τῶν ἐφόρων ἀρχὴν διὰ τὸ ἐκ τοῦ δήμου εἶναι τοὺς
ἐφόρους· οἱ δὲ τὴν μὲν ἐφορείαν εἶναι τυραννίδα, δημοκρα- (p. 36)
τεῖσθαι δὲ κατά τε τὰ συσσίτια καὶ τὸν ἄλλον βίον τὸν
1266a καθ' ἡμέραν)· ἐν δὲ τοῖς νόμοις εἴρηται τούτοις ὡς δέον συγ- 11
κεῖσθαι τὴν ἀρίστην πολιτείαν ἐκ δημοκρατίας καὶ τυραννί-
δος, ἃς ἧ τὸ παράπαν οὐκ ἄν τις θείη πολιτείας ἢ χειρίστας
πασῶν. βέλτιον οὖν λέγουσιν οἱ πλείους μιγνύντες[· ἡ γὰρ ἐκ

19. ὅπως Π^2Bk. || 21. δεῖ Π^1 || ἐπεὶ — 26. οἰκεῖν secl. Schmidtius (f. r.) || 25. συμφέρη $P^4 Q^b T^b U^b$ Bk. et corr.^{1} P^2 et rc. P^3 et fort. Γ || 27. βούλεται post μὲν $M^s P^1$ || 29. εἰ — 1266a, 6. δημοκρατικά secl. Schmidtius, ni fallor, recte || 30. πολιτειῶν Π^1 et γρ. mg.^{1} P^2 et rc. P^3, πολιτείαν c. c. Bk. || 32 τις post ἄν Π^2 Bk. || 35. τὴν om. M^s et fort. Γ || 39. τῶν om. $M^s P^1$, secl. Susem.$^{1.2.}$ || 1266a, 3. χειρίστους P^2 et pr. P^3 (crx. rc.) || 4. ἡ — 5. βελτίων secl. Rieseus.

πλειόνων συγκειμένη πολιτεία βελτίων]. ἔπειτα οὐδ' ἔχουσα φαίνεται μοναρχικὸν οὐδέν, ἀλλ' ὀλιγαρχικὰ καὶ δημοκρατικά· μᾶλλον δ' ἐγκλίνειν βούλεται πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν. δῆλον δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀρχόντων καταστάσεως· τὸ μὲν γὰρ ἐξ αἱρετῶν κληρωτοὺς κοινὸν ἀμφοῖν, τὸ δὲ τοῖς μὲν εὐπορωτέροις ἐπάναγκες ἐκκλησιάζειν εἶναι καὶ φέρειν ἄρχοντας ἢ τι ποιεῖν ἄλλο τῶν πολιτικῶν, τοὺς δ' ἀφεῖσθαι, τοῦτο δ' ὀλιγαρχικόν, καὶ τὸ πειρᾶσθαι πλείους ἐκ τῶν εὐπόρων εἶναι τοὺς ἄρχοντας, καὶ τὰς μεγίστας ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων. ὀλιγαρχικὴν δὲ ποιεῖ καὶ τὴν τῆς βουλῆς αἵρεσιν. αἱροῦνται μὲν γὰρ πάντες ἐξ ἀνάγκης [ἀλλ'] ἐκ τοῦ πρώτου τιμήματος, εἶτα πάλιν ἴσως ἐκ τοῦ δευτέρου, εἶτ' ἐκ τῶν τρίτων, πλὴν οὐ πᾶσιν ἐπάναγκες, ⟨ἀλλ'⟩ ἢ τοῖς [ἐκ] τῶν τριῶν [ἢ] τιμημάτων, ἐκ δὲ τοῦ τετάρτου [τῶν τετάρτων] μόνοις ἐπάναγκες τοῖς πρώτοις καὶ τοῖς δευτέροις· εἶτ' ἐκ τούτων ἴσον ἀφ' ἑκάστου τιμήματος ἀποδεῖξαί φησι δεῖν ἀριθμόν. ἔσονται δὴ πλείους οἱ ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων καὶ βελτίους διὰ τὸ ἐνίους μὴ αἱρεῖσθαι τῶν δημοτικῶν διὰ τὸ μὴ ἐπάναγκες. — ὡς μὲν οὖν οὐκ ἐκ δημοκρατίας καὶ μοναρχίας δεῖ συνεστάναι τὴν τοιαύτην πολιτείαν, ἐκ τούτων φανερὸν καὶ τῶν ὕστερον ῥηθησομένων, ὅταν ἐπιβάλλῃ περὶ τῆς τοιαύτης πολιτείας ἡ σκέψις·

15. ἐξ ἀνάγκης e Plat. Leg. VI. 765B sqq. Schmidtius, ἐπάναγκες *ΓΠ* Bk., secl. Schlosser Susem.[1] ‖ ἀλλ' secl. Madvigius, post 17. ἐπάναγκες tri. Susem., ἀλλὰ ⟨πρῶτον⟩ ci. Lambinus, πρῶτον ci. Bender ‖ πρώτου ⟨πρῶτον⟩? Susem. ‖ 16. ἴσως sec. Plat. (κατὰ ταὐτὰ) Nickesius, ἴσους *ΓΠ* Ar. Bk. Susem.[1] ‖ εἶτα ⟨δ'⟩ ἐκ τῶν τρίτων οὐ πᾶσιν ἐπάναγκες ⟨πλὴν ἀλλ'⟩ ἢ τοῖς ἐκ τῶν τριῶν τιμημάτων, ἐκ τε? Susem. ‖ 17. πλὴν secl. Madvigius ‖ ἢ Goettlingius, ἦν *ΓΠ* Ar. Bk., πλὴν olim Goettlingius, prb. Madvigius ‖ ἐκ om. Plat. ‖ τριῶν τιμημάτων e Plat. Goettlingius, τρίτων ἢ τετάρτων *ΓΠ* Ar. Bk., [τρίτων ἢ] τετάρτων Engelhardtius, τριῶν [ἢ τετάρτων] olim Goettlingius, prb. Madvigius ‖ τῶν τεττάρων codices Sepulvedae, τῶν τιμημάτων Goettlingius, secl. Engelhardtius ‖ 20. δὲ *Π*[1] (crx. p[1]) ‖ 22. ὡς — 25. σκέψις secl. Schmidtius, ni fallor, recte ‖ 23. οὐκ om. *Π*[1] (suppl. p[1]) ‖ συνεστάναι *Π*[1] et pr. P[3] et corr.[1] P[2], συνιστάναι c. c. Bk. et pr. P[2] et corr.[1] P[3] (fors. recte).

(III)

ἔχει δὲ καὶ περὶ τὴν αἵρεσιν τῶν ἀρχόντων τὸ ἐξ αἱρετῶν αἱρετοὺς ἐπικίνδυνον. εἰ γάρ τινες συστῆναι θέλουσι καὶ μέτριοι τὸ πλῆθος, αἱεὶ κατὰ τὴν τούτων αἵρεθήσονται βούλησιν.

7 τὰ μὲν οὖν περὶ τὴν πολιτείαν τὴν ἐν τοῖς νόμοις τοῦ- IV
30 τον ἔχει τὸν τρόπον· εἰσὶ δέ τινες πολιτεῖαι καὶ ἄλλαι, αἳ μὲν [ἰδιωτῶν αἳ δὲ] φιλοσόφων καὶ * πολιτικῶν, πᾶσαι (p. 37)
δὲ τῶν καθεστηκυιῶν καὶ καθ' ἃς πολιτεύονται νῦν ἐγγύτερόν εἰσι τούτων ἀμφοτέρων. οὐδεὶς γὰρ οὔτε τὴν περὶ τὰ τέκνα κοινότητα καὶ τὰς γυναῖκας ἄλλος
35 κεκαινοτόμηκεν, οὔτε περὶ τὰ συσσίτια τῶν γυναικῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀναγκαίων ἄρχονται μᾶλλον. δοκεῖ γάρ τισι τὸ περὶ τὰς οὐσίας εἶναι [ἀναγκαῖον] μέγιστον τετάχθαι καλῶς· περὶ γὰρ τούτων ποιεῖσθαί φασι τὰς στάσεις πάντας. διὸ Φαλέας ὁ Χαλκηδόνιος τοῦτ' εἰσήνεγκε πρῶτος·
40 φησὶ γὰρ δεῖν ἴσας εἶναι τὰς κτήσεις τῶν πολιτῶν. τοῦτο 2
1266b δὲ κατοικιζομέναις μὲν εὐθὺς οὐ χαλεπὸν ᾤετο ποιεῖν, τὰς δ' ἤδη κατοικουμένας ἐργωδέστερον μέν, ὅμως δὲ τάχιστ' ἂν ὁμαλισθῆναι τῷ τὰς προῖκας τοὺς μὲν πλουσίους διδόναι μὲν λαμβάνειν δὲ μή, τοὺς δὲ πένητας μὴ διδόναι μὲν λαμβά-
5 νειν δέ. Πλάτων δὲ τοὺς νόμους γράφων μέχρι μέν τινος ᾤετο δεῖν ἐᾶν, πλεῖον δὲ τοῦ πενταπλασίαν εἶναι τῆς ἐλαχίστης μηδενὶ τῶν πολιτῶν ἐξουσίαν εἶναι κτήσασθαι, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον.

δεῖ δὲ μηδὲ τοῦτο λανθάνειν τοὺς οὕτω νομοθετοῦντας, ὃ λαν- 3
10 θάνει νῦν, ὅτι τὸ τῆς οὐσίας τάττοντας πλῆθος προσήκει καὶ τῶν τέκνων τὸ πλῆθος τάττειν· ἐὰν γὰρ ὑπεραίρῃ τῆς οὐσίας τὸ μέγεθος ὁ τῶν τέκνων ἀριθμός, ἀνάγκη τόν γε νόμον λύεσθαι, καὶ χω-

31. ἰδιωτῶν αἳ δὲ post φιλοσόφων καὶ tri. Spengelius, φιλοσόφων καὶ ἰδιωτῶν αἳ δὲ πολιτικῶν coniecerat Piccartus ‖ 37. ἀναγκαῖον om. Π^2 Ar. Bk., del. p^1 ‖ 39. φαλλέας Π^1 et sic semper ‖ πρῶτον Q^b Ar. (fors. recte), πρώτως Piccartus ‖ 1266b, 2. δ' ἤδη Γ, δὴ $P^1\Pi^2$, δὲ M^s Ar. ‖ 3. τὰς om. $M^s P^1$, secl. Susem.[1] (fors. recte) ‖ 5. Πλάτων — 8. πρότερον fort. secludenda esse ci. Susem. ‖ 6. ἐᾶν om. Π^1, secl. Susem.[1] (perperam) ‖ 9. μὴ Bender ‖ 12. τόν τε νόμον Bas.[3], τὸν γενόμενον $M^s U^b$.

ρὶς τῆς λύσεως φαῦλον τὸ πολλοὺς ἐκ πλουσίων γίνεσθαι πένητας·
4 ἔργον γὰρ μὴ νεωτεροποιοὺς εἶναι τοὺς τοιούτους. — διότι μὲν
οὖν ἔχει τινὰ δύναμιν εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν ἡ τῆς οὐ- 15
σίας ὁμαλότης, καὶ τῶν πάλαι τινὲς φαίνονται διεγνωκότες, οἷον
καὶ Σόλων ἐνομοθέτησεν, καὶ παρ' ἄλλοις ἔστι νόμος ὃς κωλύει
κτᾶσθαι γῆν ὅσην ἂν βούληταί τις, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν
οὐσίαν πωλεῖν οἱ νόμοι κωλύουσιν, ὥσπερ ἐν Λοκροῖς νόμος
ἐστὶ μὴ πωλεῖν, ἐὰν μὴ φανερὰν ἀτυχίαν δείξῃ συμβεβη- 20
κυῖαν, ἔτι δὲ τοὺς παλαιοὺς κλήρους διασῴζειν (τοῦτο δὲ λυ-
θὲν καὶ περὶ Λευκάδα δημοτικὴν ἐποίησε λίαν τὴν πολιτείαν
38) αὐτῶν· οὐ γὰρ ἔτι συνέβαινεν ἀπὸ τῶν ὡρισμένων τιμημά-
5 των εἰς τὰς ἀρχὰς βαδίζειν)· ἀλλ' ἔστι τὴν ἰσότητα μὲν
ὑπάρχειν τῆς οὐσίας, ταύτην δὲ ἢ λίαν εἶναι πολλήν, ὥστε 25
τρυφᾶν, ἢ λίαν ὀλίγην, ὥστε ζῆν γλίσχρως. δῆλον οὖν ὡς
οὐχ ἱκανὸν τὸ τὰς οὐσίας ἴσας ποιῆσαι τὸν νομοθέτην, ἀλλὰ
τοῦ μέσου στοχαστέον. — ἔτι δ' εἴ τις καὶ τὴν μετρίαν τάξειεν
οὐσίαν πᾶσιν, οὐδὲν ὄφελος· μᾶλλον γὰρ δεῖ τὰς ἐπιθυμίας
ὁμαλίζειν ἢ τὰς οὐσίας, τοῦτο δ' οὐκ ἔστι μὴ παιδευομένοις 30
6 ἱκανῶς ὑπὸ τῶν νόμων. ἀλλ' ἴσως ἂν εἴπειεν ὁ Φαλέας ὅτι
ταῦτα τυγχάνει λέγων αὐτός· οἴεται γὰρ δυοῖν τούτοιν ἰσό-
τητα δεῖν ὑπάρχειν ταῖς πόλεσιν, κτήσεως καὶ παιδείας.
ἀλλὰ τήν τε παιδείαν ἥτις ἔσται δεῖ λέγειν, καὶ τὸ μίαν
εἶναι καὶ τὴν αὐτὴν οὐδὲν ὄφελος· ἔστι γὰρ τὴν αὐτὴν μὲν 35
εἶναι καὶ μίαν, ἀλλὰ ταύτην εἶναι τοιαύτην ἐξ ἧς ἔσονται
προαιρετικοὶ τοῦ πλεονεκτεῖν ἢ χρημάτων ἢ τιμῆς ἢ συναμ-
7 φοτέρων, ἔτι στασιάζουσιν οὐ μόνον διὰ τὴν ἀνισότητα τῆς
κτήσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τῶν τιμῶν, τοὐναντίον δὲ περὶ
ἑκάτερον (οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ διὰ τὸ περὶ τὰς κτήσεις ἄνι- 40
σον, οἱ δὲ χαρίεντες περὶ τῶν τιμῶν, ἐὰν ἴσαι· ὅθεν καὶ 1267 a

19. οἱ *νόμοι*] *ἔνιοι* Buecheler (nescio an recte) ‖ 24. *ἔστι*] *εἰς τὸ* $P^{3.4.}$ U^{b} Ar. Ald. et pr. P^{2} (crx. *γρ.* mg.^{3}), *εἰς* $Q^{b}T^{b}$ ‖ 28. *τάξει* $M^{s}P^{1}$ ‖ 31. *ἂν εἴποιεν* M^{s}, *εἴποι ἂν* Π^{2} Bk. (*εἴποιεν* pr. P^{3}, sed *εἴποι ἄν* rc.) ‖ 38. *ἔπει* Spengelius Susem.^{2}, *ὅτι*? Susem. ‖ 39. *διὰ τὴν* om. M^{s}, *διὰ* om. P^{1}.

"ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ ἡμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός"),
οὐ μόνον δ' οἱ ἄνθρωποι διὰ τὰ ἀναγκαῖα ἀδικοῦσιν, ὧν ἄκος
εἶναι νομίζει τὴν ἰσότητα τῆς οὐσίας, ὥστε μὴ λωποδυτεῖν διὰ τὸ
ῥιγοῦν ἢ πεινῆν, ἀλλὰ καὶ ὅπως χαίρωσι καὶ μὴ ἐπιθυμῶσιν·
ἐὰν γὰρ μείζω ἔχωσιν ἐπιθυμίαν τῶν ἀναγκαίων, διὰ τὴν
ταύτης ἰατρείαν ἀδικήσουσιν, οὐ τοίνυν διὰ ταύτην μόνον,
ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπιθυμοῖεν, ἵνα χαίρωσι ταῖς ἄνευ λυπῶν
ἡδοναῖς. τί οὖν ἄκος τῶν τριῶν τούτων; τοῖς μὲν οὐσία βρα- 8
χεῖα καὶ ἐργασία, τοῖς δὲ σωφροσύνη· τρίτον δ', εἴ τινες
βούλοιντο δι' αὑτῶν χαίρειν, οὐκ ἂν ἐπιζητοῖεν εἰ μὴ παρὰ
φιλοσοφίας ἄκος. αἱ γὰρ ἄλλαι ἀνθρώπων δέονται. ἐπεὶ
ἀδικοῦσί γε τὰ μέγιστα διὰ τὰς ὑπερβολάς, ἀλλ' οὐ διὰ
τὰ ἀναγκαῖα, οἷον τυραννοῦσιν οὐχ ἵνα μὴ ῥιγῶσιν (διὸ καὶ
αἱ τιμαὶ μεγάλαι, ἂν ἀποκτείνῃ τις οὐ κλέπτην ἀλλὰ (p. 8
τύραννον)· ὥστε πρὸς τὰς μικρὰς ἀδικίας βοηθητικὸς μόνον
ὁ τρόπος τῆς Φαλέου πολιτείας. — [ἔτι τὰ πολλὰ βούλεται 9
κατασκευάζειν ἐξ ὧν τὰ πρὸς αὐτοὺς πολιτεύσονται καλῶς,
δεῖ δὲ καὶ πρὸς τοὺς γειτνιῶντας καὶ τοὺς ἔξωθεν πάντας.
ἀναγκαῖον ἄρα τὴν πολιτείαν συντετάχθαι πρὸς τὴν πολε-
μικὴν ἰσχύν, περὶ ἧς ἐκεῖνος οὐδὲν εἴρηκεν. ὁμοίως δὲ καὶ
περὶ τῆς κτήσεως. δεῖ γὰρ οὐ μόνον πρὸς τὰς πολιτικὰς
χρήσεις ἱκανὴν ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν κιν-
δύνους· διόπερ οὔτε τοσοῦτον δεῖ πλῆθος ὑπάρχειν ὧν οἱ
πλησίον καὶ κρείττους ἐπιθυμήσουσιν, οἱ δὲ ἔχοντες ἀμύνειν

1267a, 2. καὶ om. Γ(?) et pr. M^s ‖ 3. Θ' Susem.^{2} ‖ 8. ἂν ἐπιθυμοῖεν] ἄνευ ἐπιθυμιῶν aut ἀνεπιθύμητοι Boiesenius, vitium detexerat Lambinus ‖ 11. βούλοιντο] δύναιντο ΓM^s Susem.$^{1.2}$ † ‖ αὑτῶν P^1, αὐτῶν cet. ‖ 12. ἐπεὶ non vert. Guil., temere vocem etiam in Γ omissam fuisse inde ratiocinatus secl. et 13. ἀδικοῦσι δὲ secundum eundem Guil. scripsit Susem.$^{1.2}$, ἔτι aut ἐπεὶ ⟨δ'⟩ ci. Rassovius ‖ 17. ἔτι — 37. πολιορκίας post b, 13. ἑατέον tri. Susem., cf. quae adnotabo ad v. 37 sqq. ‖ βουλεύεται M^s, nihilque nisi Γ quoque hoc loco corruptum fuisse colligere licet e Guilelmi translatione, e qua perperam δεῖ κατασκευάζεσθαι elicuit Susem.^{1} ‖ 25. ἐπιθυμοῦ M^s, ἐπιθυμοῦσιν P^1 ‖ ἀμύνεσθαι Ridgewayus.

IV) οὐ δυνήσονται τοὺς ἐπιόντας, οὔθ' οὕτως ὀλίγην ὥστε μὴ δύ-
10 νασθαι πόλεμον ὑπενεγκεῖν μηδὲ τῶν ἴσων καὶ τῶν ὁμοίων. ἐκεῖ-
νος μὲν οὖν οὐδὲν διώρικεν, δεῖ δὲ τοῦτο μὴ λανθάνειν, [ὅ] τί
συμφέρει πλῆθος οὐσίας. ἴσως οὖν ἄριστος ὅρος τὸ μὴ λυσι-
τελεῖν τοῖς κρείττοσι διὰ τὴν ὑπερβολὴν πολεμεῖν, ἀλλ' 30
οὕτως ὡς ἂν καὶ μὴ ἐχόντων τοσαύτην οὐσίαν. οἷον Εὔβου-
λος Αὐτοφραδάτου μέλλοντος Ἀταρνέα πολιορκεῖν ἐκέλευ-
σεν αὐτόν, σκεψάμενον ἐν πόσῳ χρόνῳ λήψεται τὸ χωρίον,
λογίσασθαι τοῦ χρόνου τούτου τὴν δαπάνην· ἐθέλειν γὰρ ἔλατ-
τον τούτου λαβὼν ἐκλείπειν ἤδη τὸν Ἀταρνέα· ταῦτα δ' εἰ- 35
πὼν ἐποίησε τὸν Αὐτοφραδάτην σύννουν γενόμενον παύσα-
11 σθαι τῆς πολιορκίας. —] ‖ ἔστι μὲν οὖν τι τῶν συμφερόντων τὸ
τὰς οὐσίας ἴσας εἶναι τοῖς πολίταις πρὸς τὸ μὴ στασιάζειν
πρὸς ἀλλήλους, οὐ μὴν μέγα οὐδὲν ὡς εἰπεῖν. καὶ γὰρ ἂν οἱ
χαρίεντες ἀγανακτοῖεν [ἂν] ὡς οὐκ ἴσων ὄντες ἄξιοι, διὸ καὶ 40
φαίνονται πολλάκις ἐπιτιθέμενοι καὶ στασιάζοντες· ἔτι δ'
ἡ πονηρία τῶν ἀνθρώπων ἄπληστον, καὶ τὸ πρῶτον μὲν ἱκα- 1267b
νὸν διωβολία μόνον, ὅταν δ' ἤδη τοῦτ' ᾖ πάτριον, ἀεὶ δέον-
ται τοῦ πλείονος, ἕως εἰς ἄπειρον ἦλθωσιν. ἄπειρος γὰρ ἡ
τῆς ἐπιθυμίας φύσις, ἧς πρὸς τὴν ἀναπλήρωσιν οἱ πολλοὶ
12 ζῶσιν. τῶν οὖν τοιούτων ἀρχή, μᾶλλον τοῦ τὰς οὐσίας ὁμα- 5
. 40) λίζειν, τὸ τοὺς μὲν ἐπιεικεῖς τῇ φύσει τοιούτους παρασκευά-
ζειν ὥστε μὴ βούλεσθαι πλεονεκτεῖν, τοὺς δὲ φαύλους ὥστε μὴ
δύνασθαι· τοῦτο δ' ἐστίν, ἂν ἧττους τε ὦσι καὶ μὴ ἀδικῶν-
ται. — ‖ οὐ καλῶς δὲ οὐδὲ τὴν ἰσότητα τῆς οὐσίας εἴρηκεν. περὶ
γὰρ τὴν τῆς γῆς κτῆσιν ἰσάζει μόνον, ἔστι δὲ καὶ δούλων 10

28. *δεῖ* — b, 13. *ἑατέον* secl. Bender, — 37. *πολιορκίας* secl. Susem.[2] (haud recte) ‖ *τί* Conringius, *ὅτι* cum fontibus Bk., *ὅ τι* Stahrius Susem.[1] ‖ 35. *ἐκλιπεῖν* Π^2 Bk. ‖ 37. *ἔστι* — b, 8. *ἀδικοῦνται*, cum quibus cohaerent b, 9. *οὐ* — 13. *ἑατέον* alteram recensionem esse antecedentium 1266b, 38. *ἔτι* — 1267a, 17. *πολιτείας* censet Susem. ‖ 38. *ἴσας* post *εἶναι* Π^2 Bk. ‖ 40. *ἂν* add. Π^2 Bk. ‖ 1267b, 5. *ἀρχή* corruptum, *ἄκη* Scaliger, *ἄκος* Schneider, *ἀρωγή* Vermehrenus, ⟨*ἀπαλλαγῆς*⟩ vel ⟨*ἰατρείας*⟩ *ἀρχή* Schmidtius, *ἀλκή* Madvigius.

(IV)

καὶ βοσκημάτων πλοῦτος καὶ νομίσματος, καὶ κατασκευὴ πολλὴ τῶν καλουμένων ἐπίπλων· ἢ πάντων οὖν τούτων ἰσότητα ζητητέον ἢ τάξιν τινὰ μετρίαν, ἢ πάντα ἐατέον. — * φαί- 13
νεται δ' ἐκ τῆς νομοθεσίας κατασκευάζων τὴν πόλιν μι-
κράν, εἰ γ' οἱ τεχνῖται πάντες δημόσιοι ἔσονται καὶ μὴ πλήρωμά τι παρέξονται τῆς πόλεως. ἀλλ' εἴπερ δεῖ δημοσίους εἶναι τοὺς τὰ κοινὰ ἐργαζομένους, δεῖ καθάπερ ἐν Ἐπιδάμνῳ τε, καὶ Διόφαντός ποτε κατεσκεύαζεν Ἀθήνησι, τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον.

8 περὶ μὲν οὖν τῆς Φαλέου πολιτείας σχεδὸν ἐκ τούτων ἄν
21 τις θεωρήσειεν, εἴ τι τυγχάνει καλῶς εἰρηκὼς ἢ μὴ καλῶς· Ἱππόδαμος δὲ Εὐρυφῶντος Μιλήσιος[, ὃς καὶ τὴν τῶν V
πόλεων διαίρεσιν εὗρε καὶ τὸν Πειραιᾶ κατέτεμεν, γενόμενος καὶ περὶ τὸν ἄλλον βίον περιττότερος διὰ φιλοτιμίαν οὕτως
25 ὥστε δοκεῖν ἐνίοις ζῆν περιεργότερον τριχῶν τε πλήθει καὶ κόμης, ἔτι δὲ ἐσθῆτος εὐτελοῦς μὲν ἀλεεινῆς δὲ οὐκ ἐν τῷ χειμῶνι μόνον ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς θερινοὺς χρόνους, λόγιος δὲ καὶ περὶ τὴν ὅλην φύσιν εἶναι βουλόμενος,] πρῶτος τῶν μὴ πολιτευομένων ἐνεχείρησέ τι περὶ πολιτείας
30 εἰπεῖν τῆς ἀρίστης. κατεσκεύαζε δὲ τὴν πόλιν τῷ πλήθει 2
μὲν μυρίανδρον, εἰς τρία δὲ μέρη διῃρημένην· ἐποίει γὰρ ἓν μὲν μέρος τεχνίτας, ἓν δὲ γεωργούς, τρίτον δὲ τὸ προπολεμοῦν καὶ τὰ ὅπλα ἔχον. διῄρει δ' εἰς τρία μέρη ⟨καὶ⟩ τὴν χώραν, τὴν μὲν ἱερὰν τὴν δὲ δημοσίαν τὴν δ' ἰδίαν· ὅθεν
35 μὲν τὰ νομιζόμενα ποιήσουσι πρὸς τοὺς θεούς, ἱεράν, ἀφ' ὧν

16. δεῖ] δὴ Π^2 Ar. (em. corr.^{2} P^2) ‖ 17. εἶναι, τοὺς — ἐργαζομένους δεῖ Welldon ‖ δεῖ] καὶ commate post 16. εἴπερ posito Bernaysius ‖ 18. ὡς post καὶ add. Morelius Bk. ‖ 22. ὃς — 28. βουλόμενος, quae offenderunt iam Fuellebornium, secludenda esse ci. Congreveus, secl. Susem.$^{2.3.}$ ‖ 23. πειρεᾶ $P^{2.3.4.}$ $Q^b T^b$ ‖ 26. κόμης] κόσμῳ πολυτελεῖ Π^2 Ar. Bk. Bern. et γρ. mg. p^1, κόσμῳ Ridgewayus ‖ ἔτι δὲ] ἐπ' Bernaysius, om. T^b Ridgewayus et codices Sepulvedae ‖ 28. λόγιος $P^{2.3.}T^b$, σπουδαῖος L^s Ar. Ald. ‖ 33. τὰ L^s et corr. U^b, τὸ cet. ‖ ⟨καὶ⟩ Schmidtius ‖ 35. ἱερά $P^3 Q^b T^b L^s$ et pr. P^2 (em. corr.^{2}).

(V)
δ' οἱ προπολεμοῦντες βιώσονται, κοινήν, τὴν δὲ τῶν γεωργῶν ἰδίαν. ᾤετο δ' εἴδη καὶ τῶν νόμων εἶναι τρία μόνον· περὶ
. 41) ὧν γὰρ αἱ δίκαι γίνονται, τρία ταῦτ' εἶναι τὸν ἀριθμόν,
3 ὕβριν βλάβην θάνατον. ἐνομοθέτει δὲ καὶ δικαστήριον ἐν τὸ κύριον, εἰς ὃ πάσας ἀνάγεσθαι δεῖν τὰς μὴ καλῶς κεκρί- 40
σθαι δοκούσας δίκας· τοῦτο δὲ κατεσκεύαζεν ἐκ τινῶν γερόντων αἱρετῶν. τὰς δὲ κρίσεις ἐν τοῖς δικαστηρίοις οὐ διὰ 1268a
ψηφοφορίας ᾤετο γίνεσθαι δεῖν, ἀλλὰ φέρειν ἕκαστον πινάκιον, ἐν ᾧ γράφειν, εἰ καταδικάζοι ἁπλῶς [τὴν δίκην], εἰ δ' ἀπολύοι ἁπλῶς, κενὸν ⟨ἐᾶν⟩, εἰ δὲ τὸ μὲν τὸ δὲ μή, τοῦτο διορίζειν. νῦν γὰρ οὐκ ᾤετο νενομοθετῆσθαι καλῶς· ἀναγκά- 5
4 ζειν γὰρ ἐπιορκεῖν [ἢ] ταῦτα ἢ ταῦτα δικάζοντας. ἔτι δὲ νόμον ἐτίθει περὶ τῶν εὑρισκόντων τι τῇ πόλει συμφέρον, ὅπως τυγχάνωσι τιμῆς, καὶ τοῖς παισὶ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτώντων ἐκ δημοσίου γίνεσθαι τὴν τροφήν, ὡς οὔπω τοῦτο παρ' ἄλλοις νενομοθετημένον· ἔστι δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις οὗτος 10
ὁ νόμος νῦν καὶ ἐν ἑτέραις τῶν πόλεων. τοὺς δ' ἄρχοντας ὑπὸ τοῦ δήμου αἱρετοὺς εἶναι πάντας· δῆμον δ' ἐποίει τὰ τρία μέρη τῆς πόλεως· τοὺς δ' αἱρεθέντας ἐπιμελεῖσθαι κοινῶν καὶ ξενικῶν καὶ ὀρφανικῶν.

5 τὰ μὲν οὖν πλεῖστα καὶ τὰ μάλιστα ἀξιόλογα τῆς Ἱπποδάμου τάξεως ταῦτ' ἐστίν· ἀπορήσειε δ' ἄν τις πρῶτον μὲν τὴν διαίρεσιν τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν. οἵ τε γὰρ τεχνῖται καὶ οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας πάντες, οἱ μὲν γεωργοὶ οὐκ ἔχοντες ὅπλα, οἱ δὲ τεχνῖται οὔτε γῆν οὔτε ὅπλα, ὥστε γίνονται σχεδὸν δοῦλοι τῶν τὰ ὅπλα κεκτημένων.

40. δεῖ Π^1 ‖ 1268a, 3. καταδικάζει P^1 et pr. $P^{2.3.}$ (em. corr.[1]) ‖ τὴν δίκην add. Π^2 Ar. Bk. ‖ 4. ἀπολύει $M^s P^1 Q^b$ ‖ ⟨ἐᾶν⟩ Meier (De bon. damn. p. 85) Susem.$^{2.3.}$ ‖ ⟨καὶ⟩ τοῦτο Meier ‖ 6. ἢ prius om. $\Pi^1 L^s$ (suppl. p^1) ‖ ταῦτα prius om. L^s et pr. P^1 (suppl. p^1) ‖ ἔτι — 7. ἐτίθει] ἐτίθει (ἔτι pr. P^4) δὲ νόμον Π^2 Bk., ἔτι δὲ ἐτίθει νόμον mg. P^4 ‖ 11. ἑτέροις Π^2 (em. corr.[2] P^2) ‖ ὑπὸ τοῦ δήμου post 12. αἱρετοὺς Π^2 Bk. ‖ 14. καὶ ξενικῶν om. M^s et pr. P^1 (suppl. mg. p^1) ‖ 17. οἱ om. $M^s P^1$, secl. Susem.[1].

(V)

μετέχειν μὲν οὖν πασῶν τῶν τιμῶν ἀδύνατον (ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν τὰ ὅπλα ἐχόντων καθίστασθαι καὶ στρατηγοὺς καὶ πολιτοφύλακας καὶ τὰς κυριωτάτας ἀρχὰς ὡς εἰπεῖν)· μὴ μετέχοντας δὲ τῆς πολιτείας πῶς οἷόν τε φιλικῶς ἔχειν
25 πρὸς τὴν πολιτείαν; ἀλλὰ δεῖ καὶ κρείττους εἶναι τοὺς τὰ ὅπλα 6
γε κεκτημένους ἀμφοτέρων τῶν μερῶν· τοῦτο δ' οὐ ῥᾴδιον μὴ πολλοὺς ὄντας· εἰ δὲ τοῦτ' ἔσται, τί δεῖ τοὺς ἄλλους μετέχειν τῆς πολιτείας καὶ κυρίους εἶναι τῆς τῶν ἀρχόντων καταστάσεως; — ἔτι οἱ γεωργοὶ τί χρήσιμοι τῇ πόλει; τεχνίτας
30 μὲν γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι (πᾶσα γὰρ δεῖται πόλις τεχνιτῶν), (p. 42)
καὶ δύνανται διαγίνεσθαι καθάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἀπὸ τῆς τέχνης· οἱ δὲ γεωργοὶ πορίζοντες μὲν τοῖς τὰ ὅπλα κεκτημένοις τὴν τροφὴν εὐλόγως ἂν ἦσάν τι τῆς πόλεως μέρος, νῦν δ' ἰδίαν ἔχουσιν, καὶ ταύτην ἰδίᾳ γεωρ-
35 γήσουσιν. ἔτι δὲ τὴν κοινήν, ἀφ' ἧς οἱ προπολεμοῦντες ἕξουσι 7
τὴν τροφήν, εἰ μὲν αὐτοὶ γεωργήσουσιν, οὐκ ἂν εἴη τὸ μάχιμον ἕτερον καὶ τὸ γεωργοῦν, βούλεται δ' ὁ νομοθέτης· εἰ δ' ἕτεροί τινες ἔσονται τῶν τε τὰ ἴδια γεωργούντων καὶ τῶν μαχίμων, τέταρτον αὖ μόριον ἔσται τοῦτο τῆς πόλεως, οὐδε-
40 νὸς μετέχον, ἀλλὰ ἀλλότριον τῆς πολιτείας· ἀλλὰ μὴν εἴ τις τοὺς αὐτοὺς θήσει τούς τε τὴν ἰδίαν καὶ τοὺς τὴν κοινὴν γεωργοῦντας, τό τε πλῆθος ἄπορον ἔσται τῶν καρπῶν ἐξ ὧν
1268b ἕκαστος γεωργήσει δύο οἰκίας, καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εὐθὺς ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῶν αὐτῶν κλήρων αὐτοῖς τε τὴν τροφὴν

25. καὶ om. Π^2 Ar. Bk. ‖ 26. γε add. Π^2 Bk., secl. Susem.$^{1.2.}$ ‖ 34. ἰδίᾳ] ἰδίαν Π^1 † ‖ γεωργοῦσιν Ar. Morelius Bk. ‖ 37. γεωργεῖν M^sP^1 ‖ ἕτερον εἶναι post νομοθέτης add. ΓM^s, τούτους ἑτέρους εἶναι glossam praebet mg. p^2 ‖ 39. τοῦτο post τῆς πόλεως M^sP^1 ‖ 1268b, 1. γεωργήσει] *ministrabit* Guil., *habeant ministrare* Ar. meram haud dubie coniecturam secuti, haud recte igitur ὑπουργήσει Victorius Susem.$^{1.2.}$ aliique editores ‖ δύο οἰκίας vix sana, δυοῖν οἰκίαις Ar. Camerarius, ⟨εἰς⟩ δύο οἰκίας Bernaysius, δύο [οἰκίας] satis infeliciter Busseus ‖ 2. τῆς ⟨αὐτῆς⟩ Boecker (haud male), ⟨ὅλης⟩ τῆς Madvigius, καὶ potius secl. Bernaysius Susem.^{2}, certe inest corruptela.

(V)
λήψονται καὶ τοῖς μαχίμοις παρέξουσιν; ταῦτα δὴ πάντα πολ-
8 λὴν ἔχει ταραχήν. — οὐ καλῶς δ' οὐδ' ὁ περὶ τῆς κρίσεως
ἔχει νόμος, τὸ κρίνειν ἀξιοῦν διαιροῦντας τῆς δίκης ἁπλῶς 5
γεγραμμένης, καὶ γίνεσθαι τὸν δικαστὴν διαιτητήν. τοῦτο γὰρ
ἐν μὲν τῇ διαίτῃ καὶ πλείοσιν ἐνδέχεται (κοινολογοῦνται γὰρ
ἀλλήλοις περὶ τῆς κρίσεως), ἐν δὲ τοῖς δικαστηρίοις οὐκ
ἔστιν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον τούτου τῶν νομοθετῶν οἱ πολλοὶ
παρασκευάζουσιν ὅπως οἱ δικασταὶ μὴ κοινολογῶνται πρὸς 10
9 ἀλλήλους. ἔπειτα πῶς οὐκ ἔσται ταραχώδης ἡ κρίσις, ὅταν
ὀφείλειν μὲν ὁ δικαστὴς οἴηται, μὴ τοσοῦτον δ' ὅσον ὁ δι-
καζόμενος; ὃ μὲν γὰρ εἴκοσι μνᾶς, ὁ δὲ δικαστὴς κρινεῖ
δέκα μνᾶς (ἢ ὃ μὲν πλέον ὃ δ' ἔλασσον), ἄλλος δὲ πέντε, ὃ
δὲ τέτταρας (καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον δῆλον ὅτι μεριοῦ- 15
σιν), οἳ δὲ πάντα καταδικάσουσιν, οἳ δ' οὐδέν. τίς οὖν ὁ τρό-
πος ἔσται τῆς διαλογῆς τῶν ψήφων; ἔτι [δ'] οὐδεὶς ἐπιορκεῖν
ἀναγκάζει τὸν ἁπλῶς ἀποδικάσαντα ἢ καταδικάσαντα, εἴ-
περ ἁπλῶς τὸ ἔγκλημα γέγραπται δικαίως· οὐ γὰρ μη-
43) δὲν ὀφείλειν ὁ ἀποδικάσας κρίνει, ἀλλὰ τὰς εἴκοσι μνᾶς· 20
ἀλλ' ἐκεῖνος ἤδη ἐπιορκεῖ ὁ καταδικάσας μὴ νομίζων ὀφεί-
10 λειν τὰς εἴκοσι μνᾶς. — περὶ δὲ τοῦ τοῖς εὑρίσκουσί τι τῇ πό-
λει συμφέρον ὡς δεῖ γίνεσθαί τινα τιμήν, οὐκ ἔστιν ἀσφα-
λὲς τὸ νομοθετεῖν, ἀλλ' εὐόφθαλμον ἀκοῦσαι μόνον· ἔχει
γὰρ συκοφαντίας καὶ κινήσεις, ἂν τύχῃ, πολιτείας. ἐμ- 25
πίπτει δ' εἰς ἄλλο πρόβλημα καὶ σκέψιν ἑτέραν· ἀποροῦσι
γάρ τινες πότερον βλαβερὸν ἢ συμφέρον ταῖς πόλεσι τὸ
κινεῖν τοὺς πατρίους νόμους, ἂν ᾖ τις ἄλλος βελτίων. διόπερ

5. ὁ *κρίνειν ἀξιῶν* Susem.$^{1.2.}$ (perperam) ‖ *διαιροῦντας* Π^1 P^4 Ar., *διαιροῦνται* L^s, *διαιροῦντα* c. c. Bk. ‖ *δίκης* Π^1 Ar., *κρίσεως* Π^2 Bk. ‖ 6. *γὰρ* Ar., *δὲ* $\Gamma\Pi$ Bk. ‖ 9. *καὶ* om. Γ M^s † ‖ *τούτῳ τῶν* $p^1P^{2.3.4.}Q^bT^b$ Bk., *τούτων* L^s Ald. ‖ 12. *μὲν* post Π^2 ‖ *δ'* om. Γ (ut videtur) et M^s ‖ 13. *κρινεῖ* Bk.^{2}, *κρίνει* $\Gamma\Pi$ Bk.^{1} ‖ 16. *οὐδέν*] *οὔ* Π^1 (crx. mg. P^1) † ‖ 17. *δ'* add. Π^2 Bk. ‖ 21. *ἀλλ'* — 22. *μνᾶς* om. M^s, *ἤδη* om. Γ et pr. P^1 (suppl. corr.^{1}), haud recte secl. Susem.^{1} † ‖ 23. *γενέσθαι* M^sP^1.

(V)

οὐ ῥᾴδιον τῷ λεχθέντι ταχὺ συγχωρεῖν, εἴπερ μὴ συμφέ-
30 ρει κινεῖν. ἐνδέχεται γὰρ εἰσηγεῖσθαί τινας νόμων λύσιν ἢ
πολιτείας ὡς κοινὸν ἀγαθόν. ἐπεὶ δὲ πεποιήμεθα μνείαν, 11
ἔτι μικρὸν περὶ αὐτοῦ διαστείλασθαι βέλτιον. ἔχει γάρ,
ὥσπερ εἴπομεν, ἀπορίαν, καὶ δόξειεν ἂν βέλτιον εἶναι τὸ
κινεῖν. ἐπὶ γοῦν τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν τοῦτο συνενήνοχεν,
35 οἷον ἰατρικὴ κινηθεῖσα παρὰ τὰ πάτρια καὶ γυμναστικὴ
καὶ ὅλως αἱ τέχναι πᾶσαι καὶ αἱ δυνάμεις, ὥστ' ἐπεὶ μίαν
τούτων θετέον καὶ τὴν πολιτικήν, δῆλον ὅτι καὶ περὶ ταύ-
την ἀναγκαῖον ὁμοίως ἔχειν. σημεῖον δ' ἂν γεγονέναι φαίη
τις ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων· τοὺς γὰρ ἀρχαίους νόμους λίαν
40 ἁπλοῦς εἶναι καὶ βαρβαρικούς. ἐσιδηροφοροῦντό τε γὰρ οἱ Ἕλ- 12
ληνες, καὶ τὰς γυναῖκας ἐωνοῦντο παρ' ἀλλήλων, ὅσα τε
λοιπὰ τῶν ἀρχαίων ἐστί που νομίμων, εὐήθη πάμπαν ἐστίν,
1269 a οἷον ἐν Κύμῃ περὶ τὰ φονικὰ νόμος ἐστίν, ἂν πλῆθός
τι παράσχηται μαρτύρων ὁ διώκων τὸν φόνον τῶν αὐτοῦ
συγγενῶν, ἔνοχον εἶναι τῷ φόνῳ τὸν φεύγοντα. ζητοῦσι δὲ
ὅλως οὐ τὸ πάτριον ἀλλὰ τἀγαθὸν πάντες· εἰκός τε τοὺς
5 πρώτους, εἴτε γηγενεῖς ἦσαν εἴτ' ἐκ φθορᾶς τινος ἐσώθησαν,
ὁμοίους εἶναι καὶ τοὺς τυχόντας καὶ τοὺς ἀνοήτους, ὥσπερ καὶ
λέγεται κατὰ τῶν γηγενῶν, ὥστε ἄτοπον τὸ μένειν ἐν τοῖς
τούτων δόγμασιν. πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲ τοὺς γεγραμμένους ἐᾶν
ἀκινήτους βέλτιον. ὥσπερ γὰρ καὶ περὶ τὰς ἄλλας τέχνας, (p. 44)
10 καὶ τὴν πολιτικὴν τάξιν ἀδύνατον ἀκριβῶς πάντα γραφῆναι·
καθόλου γὰρ ἀναγκαῖον γράφειν, αἱ δὲ πράξεις περὶ τῶν 13
καθ' ἕκαστόν εἰσιν. ἐκ μὲν οὖν τούτων φανερὸν ὅτι κινη-
τέοι καὶ τινὲς καὶ ποτὲ τῶν νόμων εἰσίν· ἄλλον δὲ τρόπον
ἐπισκοποῦσιν εὐλαβείας ἂν δόξειεν εἶναι πολλῆς. ὅταν γὰρ
15 ᾖ τὸ μὲν βέλτιον μικρόν, τὸ δ' ἐθίζειν εὐχερῶς λύειν τοὺς

30. γὰρ Spengelius Susem.$^{2.3}$, δὲ $\Gamma\Pi$ Ar. Bk. ‖ 32. μικρὰ Π^2 Ar. Bk. ‖ 40. ἐσιδηροφόρουν γὰρ τότε Susem.^{1} abusus vetusta translatione ‖ 1269 a, 1. κόμη Γ M^3 † ‖ 6. ὁμοίως Π^1 Ar. ‖ 11. γραφῆναι Π^2 Bk.

(V) *νόμους φαῦλον, φανερὸν ὡς ἐατέον ἐνίας ἁμαρτίας καὶ τῶν νομοθετῶν καὶ τῶν ἀρχόντων· οὐ γὰρ τοσοῦτον ὠφελήσεται κινήσας, ὅσον βλαβήσεται τοῖς ἄρχουσιν ἀπειθεῖν ἐθισθείς.*

14 *ψεῦδος δὲ καὶ τὸ παράδειγμα τὸ περὶ τῶν τεχνῶν· οὐ γὰρ ὅμοιον τὸ κινεῖν τέχνην καὶ νόμον· ὁ γὰρ νόμος ἰσχὺν* 20 *οὐδεμίαν ἔχει πρὸς τὸ πείθεσθαι παρὰ τὸ ἔθος, τοῦτο δ' οὐ γίνεται εἰ μὴ διὰ χρόνου πλῆθος, ὥστε τὸ ῥᾳδίως μεταβάλλειν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων νόμων εἰς ἑτέρους νόμους καινοὺς ἀσθενῆ ποιεῖν ἐστι τὴν τοῦ νόμου δύναμιν. ἔτι δὲ* 25 *εἰ καὶ κινητέοι, πότερον πάντες καὶ ἐν πάσῃ πολιτείᾳ, ἢ οὔ; καὶ πότερον τῷ τυχόντι ἢ τισίν; ταῦτα γὰρ ἔχει μεγάλην διαφοράν.*

διὸ νῦν μὲν ἀφῶμεν ταύτην τὴν σκέψιν (ἄλλων γάρ 9
VI *ἐστι καιρῶν)· περὶ δὲ τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας καὶ τῆς* 30 *Κρητικῆς, σχεδὸν δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν δύο εἰσὶν αἱ σκέψεις, μία μὲν εἴ τι καλῶς ἢ μὴ καλῶς πρὸς τὴν ἀρίστην νενομοθέτηται τάξιν, ἑτέρα δ' εἴ τι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸν τρόπον ὑπεναντίως τῆς προκειμένης αὐτοῖς πολιτείας.*

2 *ὅτι μὲν οὖν δεῖ τῇ μελλούσῃ καλῶς πολιτεύεσθαι τὴν* 35 *τῶν ἀναγκαίων ὑπάρχειν σχολήν, ὁμολογούμενόν ἐστιν· τίνα δὲ τρόπον ὑπάρχειν, οὐ ῥᾴδιον λαβεῖν. ἥ τε γὰρ Θετταλῶν πενεστεία πολλάκις ἐπέθετο τοῖς Θετταλοῖς, ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς Λάκωσιν οἱ εἵλωτες (ὥσπερ γὰρ ἐφεδρεύοντες*
3 *τοῖς ἀτυχήμασι διατελοῦσιν)· περὶ δὲ τοὺς Κρῆτας οὐδέν* 40 *πω τοιοῦτον συμβέβηκεν. αἴτιον δ' ἴσως τὸ τὰς γειτνιώσας*

17. *ὠφελήσεταί τις* $M^s P^1$, *ὠφελήσεται ὁ* Susem.$^{1.2.}$ abusus Guilelmi et Aretini translationibus ‖ 18. *ὑπάρχουσιν* Bernaysius ‖ 21. *παρὰ*] *πλὴν* corr.^{1} $P^{2.3.}$, *πλὴν παρὰ* Π^3 Bk. ‖ 23. *νόμον* $P^3 T^b$ et pr. P^2 (em. corr.^{2}) ‖ 25. *καὶ* ante *κινητέοι* om. ΓM^s, secl. Susem.$^{1.2.}$ ‖ *καὶ* ante *πάντες* add. $P^4 Q^b T^b L^s$ Bk. ‖ 28. *διὸ* — 1273 b, 24. *ἡσυχίας* respicit Mich. Eph. l. l. f. 186^a. p. 610, 16 sqq. Heylb. ‖ 33. ⟨*ἢ*⟩ *ὑπεναντίως* Scaliger, *ὑπεναντίως* ⟨*ἢ μὴ ὑπεναντίως*⟩ malit Susem., at nihil mutandum est ‖ *αὐτῆς* $M^s Q^b T^b L^s$ et pr. P^4, *αὐτῶ* P^1 et corr. P^4, *αὐτῷ* Ar. ‖ 38. *οἱ* om. $M^s P^1 L^s$, secl. Susem.$^{1.2.}$

1269 b πόλεις, καίπερ πολεμούσας ἀλλήλαις, μηδεμίαν εἶναι σύμμαχον τοῖς ἀφισταμένοις διὰ τὸ μὴ συμφέρειν καὶ αὐταῖς (p. 45)
κεκτημέναις περιοίκους, τοῖς δὲ Λάκωσιν οἱ γειτνιῶντες
ἐχθροὶ πάντες ἦσαν, Ἀργεῖοι καὶ Μεσήνιοι καὶ Ἀρκάδες·
5 ἐπεὶ καὶ τοῖς Θετταλοῖς κατ' ἀρχὰς ἀφίσταντο διὰ τὸ
πολεμεῖν ἔτι τοῖς προσχώροις, Ἀχαιοῖς καὶ Περαιβοῖς καὶ
Μάγνησιν. ἔοικε δὲ καὶ εἰ μηδὲν ἕτερον, ἀλλὰ τό γε τῆς 4
ἐπιμελείας ἐργῶδες εἶναι, τίνα δεῖ πρὸς αὐτοὺς ὁμιλῆσαι
τρόπον· ἀνιέμενοί τε γὰρ ὑβρίζουσι καὶ τῶν ἴσων ἀξιοῦσιν
10 ἑαυτοὺς τοῖς κυρίοις, καὶ κακοπαθῶς ζῶντες ἐπιβουλεύουσι
καὶ μισοῦσιν. δῆλον οὖν ὡς οὐκ ἐξευρίσκουσι τὸν βέλτιστον
τρόπον, οἷς τοῦτο συμβαίνει περὶ τὴν εἰλωτείαν. — ἔτι δὲ ἡ 5
περὶ τὰς γυναῖκας ἄνεσις καὶ πρὸς τὴν προαίρεσιν τῆς πολιτείας βλαβερὰ καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν πόλεως. ὥσπερ γὰρ
15 οἰκίας μέρος ἀνὴρ καὶ γυνή, δῆλον ὅτι καὶ πόλιν ἐγγὺς
τοῦ δίχα διηρῆσθαι δεῖ νομίζειν εἴς τε τὸ τῶν ἀνδρῶν πλῆθος καὶ τὸ τῶν γυναικῶν, ὥστε ἐν ὅσαις πολιτείαις φαύλως
ἔχει τὸ περὶ τὰς γυναῖκας, τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως εἶναι δεῖ
νομίζειν ἀνομοθέτητον. ὅπερ ἐκεῖ συμβέβηκεν· ὅλην γὰρ
20 τὴν πόλιν ὁ νομοθέτης εἶναι βουλόμενος καρτερικήν, κατὰ
μὲν τοὺς ἄνδρας τοιοῦτός ἐστιν, ἐπὶ δὲ τῶν γυναικῶν
ἐξημέλησεν· ζῶσι γὰρ ἀκολάστως πρὸς ἅπασαν ἀκολασίαν
καὶ τρυφερῶς. ὥστε ἀναγκαῖον ἐν τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ 6
τιμᾶσθαι τὸν πλοῦτον, ἄλλως τε κἂν τύχωσι γυναικοκρα-

3. περὶ οἴκους M^s et, ut videtur, Γ (*praedia circa domus* Guil.) ‖ 6. περραιβοῖς Π^2 Bk. Susem.[1] ‖ 9. ἀνειμένοι Trieber ‖ 10. κακοπαθοῦντες pr. P^1 (γρ. κακοπαθῶς ζῶντες mg.[1]) ‖ 11. ⟨δ'⟩ οὖν vel γοῦν ci. Susem. ‖ 12. ἔτι — 1270 a, 8. πάλιν] similia ex Aristotele affert Plut. Lyc. 14, sed e Politia Lacedaemoniorum, ut recte iudicat Heitzius Die verlorenen Schriften des Arist. p. 30 ‖ 14. εὐνομίαν P^4 T^b L^s Ar. Ald. et corr.[1] $P^{2.3}$ et mg. p^1 (male) ‖ 16. εἴς τε] ὥστε M^s et, ut videtur, pr. Γ ‖ 18. εἶναι post 19. νομίζειν ΓM^s Susem.[1.2] ‖ 21. τοιοῦτος ἐστίν] φανερός ἐστι τοιοῦτος ὤν Π^2 Ar. Bk. (fors. recte), φανερός ἐστι τούτου τυχών Bender ‖ 24. τυγχάνωσι Ald. et corr.[1] $P^{2.3}$, τύχωσι καὶ M^s.

(VI)
τούμενοι, καθάπερ τὰ πολλὰ τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολε- 25
μικῶν γενῶν, ἔξω Κελτῶν ἢ κἂν εἴ τινες ἕτεροι φανερῶς
τετιμήκασι τὴν πρὸς τοὺς ἄρρενας συνουσίαν. ἔοικε γὰρ
ὁ μυθολογήσας πρῶτος οὐκ ἀλόγως συζεῦξαι τὸν Ἄρην
πρὸς τὴν Ἀφροδίτην· ἢ γὰρ πρὸς τὴν τῶν ἀρρένων ὁμιλίαν
ἢ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν φαίνονται κατακώχιμοι πάντες 30
7 οἱ τοιοῦτοι. διὸ παρὰ τοῖς Λάκωσι τοῦθ' ὑπῆρχεν, καὶ πολλὰ
διῳκεῖτο ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν. καίτοι
τί διαφέρει γυναῖκας ἄρχειν ἢ τοὺς ἄρχοντας ὑπὸ τῶν
p. 46) γυναικῶν ἄρχεσθαι; ταὐτὸ γὰρ συμβαίνει. χρησίμου δ' οὔ- 35
σης τῆς θρασύτητος πρὸς οὐδὲν τῶν ἐγκυκλίων, ἀλλ' εἴπερ,
πρὸς τὸν πόλεμον, βλαβερώτατα καὶ πρὸς ταῦθ' αἱ τῶν
Λακώνων ἦσαν. ἐδήλωσαν δ' ἐπὶ τῆς Θηβαίων ἐμβολῆς·
χρήσιμοι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦσαν, ὥσπερ ἐν ἑτέραις πόλεσιν,
8 θόρυβον δὲ παρεῖχον πλείω τῶν πολεμίων. ἐξ ἀρχῆς μὲν 40
οὖν ἔοικε συμβεβηκέναι τοῖς Λάκωσιν εὐλόγως ἡ τῶν γυ-
ναικῶν ἄνεσις. ἔξω γὰρ τῆς οἰκείας διὰ τὰς στρατείας 1270 a
ἀπεξενοῦντο πολὺν χρόνον, πολεμοῦντες τόν τε πρὸς Ἀργείους
πόλεμον καὶ πάλιν τὸν πρὸς Ἀρκάδας καὶ Μεσηνίους·
σχολάσαντες δὲ αὐτοὺς μὲν παρεῖχον τῷ νομοθέτῃ προωδο- 5
πεποιημένους διὰ τὸν στρατιωτικὸν βίον (πολλὰ γὰρ ἔχει
μέρη τῆς ἀρετῆς), τὰς δὲ γυναῖκάς φασι μὲν ἄγειν ἐπιχει-
ρῆσαι τὸν Λυκοῦργον ἐπὶ τοὺς νόμους, ὡς δ' ἀντέκρουον,
9 ἀποστῆναι πάλιν. αἰτίαι μὲν οὖν εἰσιν αὗται τῶν γενομέ-
νων, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ταύτης τῆς ἁμαρτίας· ἀλλ' ἡμεῖς 10
οὐ τοῦτο σκοποῦμεν, τίνι δεῖ συγγνώμην ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν,
ἀλλὰ περὶ τοῦ ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς. τὰ δὲ περὶ τὰς γυ-
ναῖκας ἔχοντα μὴ καλῶς ἔοικεν, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον,

26. φανερῶς add. Π^2 Ar. Bk. et mg. p^1, secl. Susem.[1] || 28. πρώτως $M^s P^1$ || ἄρη $P^{2.3.} Q^b$ Ald. Bk. (fors. recte) || 32. διώκητο $M^s P^1$ || 35. ἥπερ Sylburgius Susem.[1.2.] Guilelmi translatione abusi || 1270 a, 1. τῆς οἰκείας om. M^s et pr. P^1 (suppl. mg. p^1) || 7. ἐπὶ] ὑπὸ ci. Coraes || 8. γινομένων $M^s P^1$ || 12. ἔοικεν om. ΓM^s.

οὐ μόνον ἀπρέπειάν τινα ποιεῖν τῆς πολιτείας αὐτῆς καθ' αὑτήν, ἀλλὰ συμβάλλεσθαί τι πρὸς τὴν φιλοχρηματίαν. ∗∗. — μετὰ γὰρ τὰ νῦν ῥηθέντα τοῖς περὶ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς κτήσεως ἐπιτιμήσειεν ἄν τις. τοῖς μὲν γὰρ αὐτῶν συμβέβηκε κεκτῆσθαι πολλὴν λίαν οὐσίαν, τοῖς δὲ πάμπαν μικράν· διόπερ εἰς ὀλίγους ἦκεν ἡ χώρα. τοῦτο δὲ καὶ διὰ τῶν νόμων τέτακται φαύλως· ὠνεῖσθαι μὲν γὰρ ἢ πωλεῖν τὴν ὑπάρχουσαν ἐποίησεν οὐ καλόν, ὀρθῶς ποιήσας, διδόναι δὲ καὶ καταλείπειν ἐξουσίαν ἔδωκε τοῖς βουλομένοις· καίτοι ταὐτὸ συμβαίνειν ἀναγκαῖον ἐκείνως τε καὶ οὕτως. ἔστι δὲ καὶ τῶν γυναικῶν σχεδὸν τῆς πάσης χώρας τῶν πέντε μερῶν τὰ δύο, τῶν τ' ἐπικλήρων πολλῶν γινομένων, καὶ διὰ τὸ προῖκας διδόναι μεγάλας. καίτοι βέλτιον ἦν μηδεμίαν ἢ ὀλίγην ἢ καὶ μετρίαν τετάχθαι. ∗∗ νῦν δ' ἔξεστι (p. 47) δοῦναί τε τὴν ἐπίκληρον ὅτῳ ἂν βούληται· κἂν ἀποθάνῃ μὴ διαθέμενος, ὃν ἂν καταλίπῃ κληρονόμον, οὗτος ᾧ ἂν θέλῃ δίδωσιν. τοιγαροῦν δυναμένης τῆς χώρας χιλίους ἱππεῖς τρέφειν καὶ πεντακοσίους καὶ ὁπλίτας τρισμυρίους, οὐδὲ χίλιοι τὸ πλῆθος ἦσαν. γέγονε δὲ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν δῆλον ὅτι φαύλως αὐτοῖς εἶχε τὰ περὶ τὴν τάξιν ταύτην· μίαν γὰρ πληγὴν οὐχ ὑπήνεγκεν ἡ πόλις, ἀλλ' ἀπώλετο διὰ τὴν ὀλιγανθρωπίαν. λέγουσι δ' ὡς ἐπὶ μὲν τῶν προτέρων βασιλέων μετεδίδοσαν τῆς πολιτείας, ὥστ' οὐ γίνεσθαι τότε ὀλιγανθρωπίαν πολεμούντων πολὺν χρόνον, καί φασιν εἶναί ποτε τοῖς Σπαρτιάταις καὶ μυρίους· οὐ μὴν ἀλλ' εἴτ'

13. αὐτὴν M^s Π^2 Bk., αὐτὰ Ar. ‖ 14. αὐτά Ar. ‖ ἀλλὰ ⟨καὶ⟩ Coraes ‖ 15. ∗∗ μετὰ γὰρ Susem., μετὰ δὲ Zwinger ‖ 17. λίαν om. M^s P^1 ‖ τοῖς] τὸν M^s, τῶν P^1 ‖ 18. ἦκει ci. Congreveus ‖ 20. οὐκ ante ἐποίησεν add. Π^1 (del. corr. P^1) † ‖ 21. καταλιπεῖν M^s P^1 Susem.[1] ‖ 23. καὶ om. Π^1, secl. Susem.[1] ‖ 24. γενομένων Coraes ‖ 25. ἦν om. Π^1, dubitanter secl. Susem.[1. 2.] ‖ 26. ∗∗νῦν Buecheler ‖ 27. τε om. M^s P^1 et fort. Γ, secl. Susem.[1. 2.] ‖ 33. οὐδὲ μίαν γὰρ πληγὴν ὑπήνεγκεν Susem.[1. 2.] abusus vetusta translatione ‖ 34. μὲν om. Π^1, secl. Susem.[1. 2.] ‖ 37. τοὺς Σπαρτιάτας Buecheler Susem.[2], haesit in hoc loco pri-

(VI)
ἐστὶν ἀληθῆ ταῦτα εἴτε μή, βέλτιον τὸ διὰ τῆς κτήσεως
13 ὡμαλισμένης πληθύειν ἀνδρῶν τὴν πόλιν. ὑπεναντίος δὲ
καὶ ὁ περὶ τὴν τεκνοποιίαν νόμος πρὸς ταύτην τὴν διόρθω- 40
σιν. βουλόμενος γὰρ ὁ νομοθέτης ὡς πλείστους εἶναι τοὺς 1270 b
Σπαρτιάτας, προάγεται τοὺς πολίτας ὅτι πλείστους ποιεῖσθαι
παῖδας· ἔστι γὰρ αὐτοῖς νόμος τὸν μὲν γεννήσαντα τρεῖς
υἱοὺς ἄφρουρον εἶναι, τὸν δὲ τέτταρας ἀτελῆ πάντων. καίτοι
φανερὸν ὅτι πολλῶν γινομένων, τῆς δὲ χώρας οὕτω διῃρη- 5
μένης, ἀναγκαῖον πολλοὺς γίνεσθαι πένητας.
14 ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ περὶ τὴν ἐφορείαν ἔχει φαύλως. ἡ γὰρ ἀρ-
χὴ κυρία μὲν αὐτὴ τῶν μεγίστων αὐτοῖς ἐστίν, γίνονται δ' ἐκ
τοῦ δήμου παντός, ὥστε πολλάκις ἐμπίπτουσιν ἄνθρωποι σφό-
δρα πένητες εἰς τὸ ἀρχεῖον, οἳ διὰ τὴν ἀπορίαν ὤνιοι ἦσαν. 10
ἐδήλωσαν δὲ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον, καὶ νῦν δ' ἐν
τοῖς Ἀνδρίοις· διαφθαρέντες γὰρ ἀργυρίῳ τινές, ὅσον ἐφ'
ἑαυτοῖς, ὅλην τὴν πόλιν ἀπώλεσαν. καὶ διὰ τὸ τὴν ἀρ-
χὴν εἶναι λίαν μεγάλην καὶ ἰσοτύραννον δημαγωγεῖν αὐ-
τοὺς ἠναγκάζοντο καὶ οἱ βασιλεῖς, ὥστε καὶ ταύτῃ συν- 15
15 επιβλάπτεσθαι τὴν πολιτείαν· δημοκρατία γὰρ ἐξ ἀριστο-
κρατίας συνέβαινεν. συνέχει μὲν οὖν τὴν πολιτείαν τὸ
p. 48) ἀρχεῖον τοῦτο (ἠσυχάζει γὰρ ὁ δῆμος διὰ τὸ μετέχειν τῆς
μεγίστης ἀρχῆς, ὥστ' εἴτε διὰ τὸν νομοθέτην εἴτε διὰ τὴν
τύχην τοῦτο συμπέπτωκεν, συμφερόντως ἔχει τοῖς πράγμα- 20
σιν· δεῖ γὰρ τὴν πολιτείαν τὴν μέλλουσαν σῴζεσθαι πάντα
βούλεσθαι τὰ μέρη τῆς πόλεως εἶναι καὶ διαμένειν ταὐτά·

mus Thurotus ‖ 1270 b, 2. προάγει Spengelius ‖ τοὺς πολίτας om. $M^s P^1$ ‖ 8. αὕτη Ar., om. ΓM^s Welldon ‖ 9. παντός Sauppeus, πάντες ΓΠ Ar. Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 12. ἀντρείοις $Π^1$, ἀνδρείοις corr. P^1 et pr. P^3, ἀνδρίοις c. c. Bk.^{1} et γρ. mg. p^1 et rc. P^3 ‖ 14. αὐτοὺς secl. Onckenius, αὐτοὶ ci. Ridgewayus, et simile quid iam voluisse videtur Ar. (‘reges ipsos populares fieri compulerant’) ‖ αὐτοὺς ἠνάγκαζον καὶ βασιλεῖς Susem.^{1} Guilelmi, αὐτοὺς ἠνάγκαζον καὶ τοὺς βασιλεῖς Susem.^{2} Aretini translatione falsus ‖ 19. τὴν om. $Π^2$ Bk. ‖ 22. ταὐτά haud sanum, τὴν αὐτὴν scribendum aut vocem secludendam esse ci. Schneider, ⟨κατὰ⟩ ταὐτά Ber-

οἱ μὲν οὖν βασιλεῖς διὰ τὴν αὐτῶν τιμὴν οὕτως ἔχουσιν,
οἱ δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ διὰ τὴν γερουσίαν — ἄθλον γὰρ ἡ ἀρχὴ
αὕτη τῆς ἀρετῆς ἐστιν —, ὁ δὲ δῆμος διὰ τὴν ἐφορείαν — κα-
θίσταται γὰρ ἐξ ἁπάντων —)· ἀλλ' αἱρετὴν ἔδει τὴν ἀρχὴν 16
εἶναι ταύτην ἐξ ἁπάντων μέν, μὴ τὸν τρόπον δὲ τοῦτον ὃν
νῦν (παιδαριώδης γάρ ἐστι λίαν). ἔτι δὲ καὶ κρίσεων μεγά-
λων εἰσὶ κύριοι, ὄντες οἱ τυχόντες, διόπερ οὐκ αὐτογνώ-
μονας βέλτιον κρίνειν ἀλλὰ κατὰ γράμματα καὶ τοὺς
νόμους. ἔστι δὲ καὶ ἡ δίαιτα τῶν ἐφόρων οὐχ ὁμολογουμένη
τῷ βουλήματι τῆς πόλεως· αὕτη μὲν γὰρ ἀνειμένη λίαν
ἐστίν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις μᾶλλον ὑπερβάλλει ἐπὶ τὸ σκλη-
ρόν, ὥστε μὴ δύνασθαι καρτερεῖν ἀλλὰ λάθρᾳ τὸν νόμον
ἀποδιδράσκοντας ἀπολαύειν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν. — ἔχει 17
δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν τῶν γερόντων ἀρχὴν οὐ καλῶς αὐτοῖς.
ἐπιεικῶν μὲν γὰρ ὄντων καὶ πεπαιδευμένων ἱκανῶς πρὸς
ἀνδραγαθίαν τάχα ἂν εἴποι τις συμφέρειν τῇ πόλει, καί-
τοι τό γε διὰ βίου κυρίους εἶναι κρίσεων μεγάλων ἀμφι-
σβητήσιμον (ἔστι γάρ, ὥσπερ καὶ σώματος, καὶ διανοίας
γῆρας)· τὸν τρόπον δὲ τοῦτον πεπαιδευμένων ὥστε καὶ τὸν
νομοθέτην αὐτὸν ἀπιστεῖν ὡς οὐκ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, οὐκ
ἀσφαλές. φαίνονται δὲ καὶ καταδωροδοκούμενοι καὶ κατα- 18
χαριζόμενοι πολλὰ τῶν κοινῶν οἱ κεκοινωνηκότες τῆς ἀρ-
χῆς ταύτης. διόπερ βέλτιον αὐτοὺς μὴ ἀνευθύνους εἶναι·
νῦν δ' εἰσίν. δόξειε δ' ἂν ἡ τῶν ἐφόρων ἀρχὴ πάσας εὐ-
θύνειν τὰς ἀρχάς· τοῦτο δὲ τῇ ἐφορείᾳ μέγα λίαν τὸ δῶ-
ρον, καὶ τὸν τρόπον οὐ τοῦτον λέγομεν διδόναι δεῖν τὰς εὐθύ-
νας. ἔτι δὲ καὶ τὴν αἵρεσιν ἣν ποιοῦνται τῶν γερόντων, κατά
τε τὴν κρίσιν ἐστὶ παιδαριώδης, καὶ τὸ αὐτὸν αἱτεῖσθαι (p. 49)

naysius ‖ 26. ἔδει] ἤδη $M^s P^1$ ‖ 28. κρίσεών εἰσι μεγάλων Π^2 Bk. ‖ 30. τὰ post κατὰ add. Π^3 Bk. ‖ 32. πολιτείας Scaliger ‖ αὐτὴ Π^2 Bk. ‖ 38. εἶποι P^1, εἶπη M^s et corr. P^4, εἶπειέ Bk.[1] et pr. P^2 (é eras.) et rc. P^3, εἶποιε $Q^b T^b$ Ald. et pr. P^3, εἶπειέν Bk.[2] ‖ 1271 a, 5. ἀνυπευθύνους Sylburgius (fors. recte).

(VI) τὸν ἀξιωθησόμενον τῆς ἀρχῆς οὐκ ὀρθῶς ἔχει· δεῖ γὰρ καὶ βουλόμενον καὶ μὴ βουλόμενον ἄρχειν τὸν ἄξιον τῆς ἀρχῆς.
19 νῦν δ' ὅπερ καὶ περὶ τὴν ἄλλην πολιτείαν ὁ νομοθέτης φαίνεται ποιῶν· φιλοτίμους γὰρ κατασκευάζων τοὺς πολίτας τούτῳ κέχρηται πρὸς τὴν αἵρεσιν τῶν γερόντων. οὐδεὶς γὰρ ἂν ἄρχειν αἰτήσαιτο μὴ φιλότιμος ὤν. καίτοι τῶν γ' ἀδικημάτων τῶν ἑκουσίων τὰ πλεῖστα συμβαίνει σχεδὸν διὰ
20 φιλοτιμίαν καὶ διὰ φιλοχρηματίαν τοῖς ἀνθρώποις. — περὶ δὲ βασιλείας, εἰ μὲν βέλτιόν ἐστιν ὑπάρχειν ταῖς πόλεσιν ἢ μὴ βέλτιον, ἄλλος ἔστω λόγος· ἀλλὰ κἂν βέλτιον, ∗ ∗ γε μὴ καθάπερ νῦν, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ βίον ἕκαστον κρίνεσθαι τῶν βασιλέων. ὅτι δὲ ὁ νομοθέτης οὐδ' αὐτὸς οἴεται δύνασθαι ποιεῖν καλοὺς κἀγαθούς, δῆλον· ἀπιστεῖ γοῦν ὡς οὐκ οὖσιν ἱκανῶς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν· διόπερ ἐξέπεμπον συμπρεσβευτὰς τοὺς ἐχθρούς, καὶ σωτηρίαν ἐνόμιζον τῇ πόλει
21 εἶναι τὸ στασιάζειν τοὺς βασιλεῖς. — οὐ καλῶς δ' οὐδὲ περὶ τὰ συσσίτια τὰ καλούμενα φιδίτια νενομοθέτηται τῷ καταστήσαντι πρῶτον. ἔδει γὰρ ἀπὸ κοινοῦ μᾶλλον εἶναι τὴν σύνοδον, καθάπερ ἐν Κρήτῃ· παρὰ δὲ τοῖς Λάκωσιν ἕκαστον δεῖ φέρειν, καὶ σφόδρα πενήτων ἐνίων ὄντων καὶ τοῦτο τὸ ἀνά-
30 λωμα οὐ δυναμένων δαπανᾶν, ὥστε συμβαίνει τοὐναντίον τῷ νομοθέτῃ τῆς προαιρέσεως. βούλεται μὲν γὰρ δημοκρατικὸν εἶναι τὸ κατασκεύασμα τῶν συσσιτίων, γίνεται δ' ἥκιστα δημοκρατικὸν οὕτω νενομοθετημένον. μετέχειν μὲν γὰρ οὐ ῥᾴδιον τοῖς λίαν πένησιν, ὅρος δὲ τῆς πολιτείας
35 οὗτός ἐστιν αὐτοῖς ὁ πάτριος, τὸν μὴ δυνάμενον τοῦτο τὸ

14. κατασκενάζει P^1 et corr. P^4 ‖ 15. τούτοις $p^1 \Pi^2$ (em. corr. P^4) Ar. Bk. ‖ 16. ἂν om. $M^s P^1$ ‖ 17. τῶν om. Π^2 Bk.[1] ‖ 18. διὰ om. M^s et fort. Γ, secl. Susem.[1. 2.] ‖ 19. βέλτιόν — 20. μὴ βέλτιον] μὴ βέλτιόν — βέλτιον Π^2 Bk. (μὴ in ras. P^3) † ‖ 20. κἂν Γ, μὴν Π Ar. Bk., μὴν εἰ καὶ ci. Schneider, rec. Susem.[1. 2.] ‖ ⟨βέλτιόν⟩ γε vel ⟨δεῖ⟩ γε ci. Susem., ⟨συνοίσει⟩ γε Schmidtius ‖ 21. αὐτοῦ Bk., αὐτοῦ $\Gamma \Pi$ ‖ 27. φιλίτια Π^1 (em. corr. P^1) † ‖ 31. συμβαίνειν $Q^b T^b$ Bk. ‖ 36. ἐστιν (ἔστιν M^s) ante οὗτος M^s et pr. P^1 (em. corr.[1]).

(VI)

τέλος φέρειν μὴ μετέχειν αὐτῆς. — τῷ δὲ περὶ τοὺς ναυάρ- 22
χους νόμῳ καὶ ἕτεροί τινες ἐπιτετιμήκασιν, ὀρθῶς ἐπιτιμῶντες. στάσεως γὰρ γίνεται αἴτιος· ἐπὶ γὰρ τοῖς βασιλεῦσιν
40 οὖσι στρατηγοῖς ἀιδίοις ἡ ναυαρχία σχεδὸν ἑτέρα βασιλεία καθέστηκεν. — καὶ ᾧδὶ δὲ τῇ ὑποθέσει τοῦ νομοθέτου ἐπιτιμή-
1271 b σειεν ἄν τις, ὅπερ καὶ Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις ἐπιτετίμηκεν· (p. 50)
πρὸς γὰρ μέρος ἀρετῆς ἡ πᾶσα σύνταξις τῶν νόμων ἐστί, τὴν πολεμικήν· αὕτη γὰρ χρησίμη πρὸς τὸ κρατεῖν. τοι-
γαροῦν ἐσῴζοντο μὲν πολεμοῦντες, ἀπώλλυντο δὲ ἄρξαντες
5 διὰ τὸ μὴ ἐπίστασθαι σχολάζειν μηδ' ἠσκηκέναι μηδεμίαν ἄσκησιν ἑτέραν κυριωτέραν τῆς πολεμικῆς. τούτου δὲ 23
ἁμάρτημα οὐκ ἔλαττον· νομίζουσι μὲν γὰρ γίνεσθαι τἀγαθὰ τὰ περιμάχητα δι' ἀρετῆς μᾶλλον ἢ κακίας, καὶ
τοῦτο μὲν καλῶς, ὅτι μέντοι ταῦτα κρείττω τῆς ἀρετῆς
10 ὑπολαμβάνουσιν, οὐ καλῶς. — φαύλως δὲ ἔχει καὶ περὶ τὰ κοινὰ χρήματα τοῖς Σπαρτιάταις. οὔτε γὰρ ἐν τῷ κοινῷ τῆς πόλεως ἔστιν οὐδὲν πολέμους μεγάλους ἀναγκαζομένοις πολεμεῖν, εἰσφέρουσί τε κακῶς· διὰ γὰρ τὸ τῶν Σπαρτιατῶν εἶναι τὴν πλείστην γῆν οὐκ ἐξετάζουσιν ἀλλήλων
15 τὰς εἰσφοράς. ἀποβέβηκέ τε τοὐναντίον τῷ νομοθέτῃ τοῦ συμφέροντος· τὴν μὲν γὰρ πόλιν πεποίηκεν ἀχρήματον, τοὺς δ' ἰδιώτας φιλοχρημάτους.

10 περὶ μὲν οὖν τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω (ταῦτα γάρ ἐστιν ἃ μάλιστ' ἄν τις ἐπιτιμή-
20 σειεν)· ἡ δὲ Κρητικὴ πολιτεία πάρεγγυς μέν ἐστι ταύτης, VII
ἔχει δὲ μικρὰ μὲν οὐ χεῖρον, τὸ δὲ πλεῖον ἧττον γλαφυ-

37. αὐτῶν P^2, αὐτοῦ pr. P^3 (crx. rc.), αὐτοῖς Π^3 ‖ 40. ἀίδιος Π^2 Ar. Bk., ἄλλως ἀίδιος mg. p^1 ‖ 1271 b, 3. αὐτὴ $M^s P^1$ ‖ χρησίμη ⟨μόνον⟩? Susem. ‖ 5. ἠσκηκέναι] *ad virtutem exercitari* Guil. suo haud dubie periculo, haud recte igitur πρὸς ἀρετὴν ἠσκηκέναι Susem.[1] ‖ 6. τούτο P^1, τοῦτο $P^4 Q^b$ Ar. et pr. P^2 (em. corr.[1]) et, ut videtur, Γ ‖ 7. μὲν om. ΓM^s, secl. Susem.[1] (fors. recte) ‖ γίνεσθαι post τἀγαθα $M^s P^1$ ‖ 12. ἀναγκαζομένους $P^{2.3}$ Ald.

ρῶς. καὶ γὰρ ἔοικε καὶ λέγεται δὲ τὰ πλεῖστα μεμιμῆσθαι
τὴν Κρητικὴν πολιτείαν ἡ τῶν Λακώνων· τὰ δὲ πλεῖστα
τῶν ἀρχαίων ἧττον διήρθρωται τῶν νεωτέρων. φασὶ γὰρ
τὸν Λυκοῦργον, ὅτε τὴν ἐπιτροπείαν τὴν Χαρίλλου τοῦ 25
βασιλέως καταλιπὼν ἀπεδήμησεν, τότε τὸν πλεῖστον δια-
τρῖψαι χρόνον περὶ Κρήτην διὰ τὴν συγγένειαν· ἄποι-
κοι γὰρ οἱ Λύκτιοι τῶν Λακώνων ἦσαν, κατέλαβον δ' οἱ
πρὸς τὴν ἀποικίαν ἐλθόντες τὴν τάξιν τῶν νόμων ὑπάρχου-
σαν ἐν τοῖς τότε κατοικοῦσιν. [διὸ καὶ νῦν οἱ περίοικοι τὸν 30
αὐτὸν τρόπον χρῶνται αὐτοῖς, ὡς κατασκευάσαντος Μίνω
2 πρώτου τὴν τάξιν τῶν νόμων. δοκεῖ δ' ἡ νῆσος καὶ πρὸς
51) τὴν ἀρχὴν τὴν Ἑλληνικὴν πεφυκέναι καὶ κεῖσθαι καλῶς·
πάσῃ γὰρ ἐπίκειται τῇ θαλάσσῃ, σχεδὸν τῶν Ἑλλήνων
ἱδρυμένων περὶ τὴν θάλασσαν πάντων· ἀπέχει γὰρ τῇ μὲν 35
τῆς Πελοποννήσου μικρόν, τῇ δὲ τῆς Ἀσίας τοῦ περὶ Τριόπιον
τόπου καὶ Ῥόδου. διὸ καὶ τὴν τῆς θαλάσσης ἀρχὴν κατέ-
σχεν ὁ Μίνως, καὶ τὰς νήσους τὰς μὲν ἐχειρώσατο τὰς
δ' ᾤκισεν, τέλος δὲ ἐπιθέμενος τῇ Σικελίᾳ τὸν βίον ἐτελεύ-
τησεν ἐκεῖ περὶ Κάμικον.] 40

3 ἔχει δ' ἀνάλογον ἡ Κρητικὴ τάξις πρὸς τὴν Λακωνικήν. γε-
ωργοῦσί τε γὰρ τοῖς μὲν εἵλωτες τοῖς δὲ Κρησὶν οἱ περίοικοι, 1272 a
καὶ συσσίτια παρ' ἀμφοτέροις ἔστιν, καὶ τό γε ἀρχαῖον ἐκάλουν οἱ
Λάκωνες οὐ φιδίτια ἀλλὰ ἀνδρεῖα, καθάπερ οἱ Κρῆτες, ᾗ καὶ
δῆλον ὅτι ἐκεῖθεν ἐληλυθεν. ἔτι δὲ τῆς πολιτείας ἡ τάξις. οἱ

22. δὲ] τε $M^s P^1$, *quidem* (?) Guil. ‖ 25. *Χαριλάου* Bas.[1] ‖ 26. *τότε* om. Π^1, non vert. Ar., secl. Susem.[1] ‖ 27. *περὶ*] *περὶ τὴν* Π^3 Bk. ‖ 28. *Λύκτιοι*] *κρῆτες* Π^1 (*ἄλλως λύκτιοι* mg. p^1) ‖ 30. *διὸ* — 40. *Κάμικον* secl. Susem. ‖ *οἱ περίοικοι* secl. Spengelius ‖ 32. *τὴν* — *νόμων* secludenda esse ci. Stahrius ‖ 34. *πάσῃ* — 35. *πάντων* respicit Theod. Metoch. Miscell. p. 644 Kiessl. ‖ 35. *τῇ μὲν τῆς*] *τῆς μὲν* ΓM^s † ‖ 37. *ῥόδον* Π^2 Ar. Bk. ‖ 40. *Κάμικον* Victorius, *Καμικόν* mg. Bas.[1] (fors. recte), *κάμεινον* $Q^b T^b$, *κάμινον* cet., *Camerinam* Albertus Magnus et Ar. ‖ 1272 a, 1. *τε* om. $M^s P^1$ et fort. Γ, secl. Susem.[1. 2.] ‖ 3. *φιλίτια* Π^1 (crx. p^1) ‖ *ἀντρεῖα* M^s, *ἄνδρια* Π^2 Bk., *ἄλλως ἄνδρια* mg. p^1.

μὲν γὰρ ἔφοροι τὴν αὐτὴν ἔχουσι δύναμιν τοῖς ἐν τῇ Κρήτῃ καλουμένοις κόσμοις, πλὴν οἱ μὲν ἔφοροι πέντε τὸν ἀριθμὸν οἱ δὲ κόσμοι δέκα εἰσίν· οἱ δὲ γέροντες τοῖς γέρουσιν, οὓς καλοῦσιν οἱ Κρῆτες βουλήν, ἴσοι· βασιλεία δὲ πρότερον μὲν ἦν, εἶτα κατέλυσαν οἱ Κρῆτες, καὶ τὴν ἡγεμονίαν οἱ κόσμοι τὴν κατὰ πόλεμον ἔχουσιν· ἐκκλησίας δὲ μετέ- 4
χουσι πάντες, κυρία δ' οὐδενός ἐστιν ἀλλ' ἢ συνεπιψηφίσαι τὰ δόξαντα τοῖς γέρουσι καὶ τοῖς κόσμοις.

τὰ μὲν οὖν τῶν συσσιτίων ἔχει βέλτιον τοῖς Κρησὶν ἢ τοῖς Λάκωσιν (ἐν μὲν γὰρ Λακεδαίμονι κατὰ κεφαλὴν ἕκαστος εἰσφέρει τὸ τεταγμένον, εἰ δὲ μή, μετέχειν νόμος κωλύει τῆς πολιτείας, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον, ἐν δὲ Κρήτῃ κοινοτέρως· ἀπὸ πάντων γὰρ τῶν γινομένων καρπῶν τε καὶ βοσκημάτων ἐκ τῶν δημοσίων καὶ ** φόρων οὓς φέρουσιν οἱ περίοικοι, τέτακται μέρος τὸ μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὰς κοινὰς λειτουργίας, τὸ δὲ τοῖς συσσιτίοις, ὥστ' ἐκ κοινοῦ τρέφεσθαι πάντας, καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ ἄνδρας· πρὸς 5
δὲ τὴν ὀλιγοσιτίαν ὡς ὠφέλιμον πολλὰ πεφιλοσόφηκεν ὁ νομοθέτης, καὶ πρὸς τὴν διάζευξιν τῶν γυναικῶν, ἵνα μὴ πολυτεκνῶσι, τὴν πρὸς τοὺς ἄρρενας ποιήσας ὁμιλίαν, (p. 52)
περὶ ἧς εἰ φαύλως ἢ μὴ φαύλως, ἕτερος ἔσται τοῦ διασκέψασθαι καιρός)· ὅτι δὴ τὰ περὶ τὰ συσσίτια βέλτιον τέτακται τοῖς Κρησὶν ἢ τοῖς Λάκωσι, φανερόν, τὰ δὲ περὶ τοὺς κόσμους ἔτι χεῖρον τῶν ἐφόρων. ὁ μὲν γὰρ ἔχει κακὸν τὸ τῶν ἐφόρων ἀρχεῖον, ὑπάρχει καὶ τούτοις

8. βουλήν glossam esse, sub qua lateat Creticum nomen, suspicatur Spengelius. ‖ 18. ἐκ] καὶ ἐκ Q^b T^b Bk. et fort. Γ, secludere vult Congreveus, ἐκ τῶν δημοσίων secludenda esse ci. Goettlingius ‖ καὶ ⟨ἀπὸ μορίου τῶν⟩ vel καὶ ⟨ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν⟩? Susem., καὶ ⟨ἐκ τῶν⟩ ci. Congreveus, secl. Lambinus ‖ 21. πρὸς — 26. καιρός post 27. φανερόν male tri. Susem.[1] ‖ 24. ποιήσας corruptum, ⟨νομίμην⟩ ποιήσας? Susem., πορίσας Schmidtius ‖ 26. δὴ Lambinus, δὲ Γ Π Ar. Bk. Susem.[1] ‖ 29. τούτων $Π^2$Bk., τούτῳ ci. Sylburgius, ⟨τῷ⟩τούτων Bernaysius.

(γίνονται γὰρ οἱ τυχόντες)· ὃ δ' ἐκεῖ συμφέρει πρὸς τὴν 30
πολιτείαν, ἐνταῦθα οὐκ ἔστιν. ἐκεῖ μὲν γάρ, διὰ τὸ τὴν
αἵρεσιν ἐκ πάντων εἶναι, μετέχων ὁ δῆμος τῆς μεγίστης
ἀρχῆς βούλεται μένειν τὴν πολιτείαν· ἐνταῦθα δ' οὐκ ἐξ ἁπάν-
των αἱροῦνται τοὺς κόσμους ἀλλ' ἐκ τινῶν γενῶν, καὶ τοὺς
6 γέροντας ἐκ τῶν κεκοσμηκότων, περὶ ὧν τοὺς αὐτοὺς ἄν τις 35
εἴπειε λόγους καὶ περὶ τῶν ἐν Λακεδαίμονι γερόντων (τὸ
γὰρ ἀνυπεύθυνον καὶ τὸ διὰ βίου μεῖζόν ἐστι γέρας τῆς
ἀξίας αὐτοῖς, καὶ τὸ μὴ κατὰ γράμματα ἄρχειν ἀλλ' αὐ-
τογνώμονας ἐπισφαλές). τὸ δ' ἡσυχάζειν μὴ μετέχοντα τὸν
δῆμον οὐδὲν σημεῖον τοῦ τετάχθαι καλῶς. οὐδὲν γὰρ λήμ- 40
ματός τι τοῖς κόσμοις ὥσπερ τοῖς ἐφόροις, πόρρω γ'
ἀποικοῦσιν ἐν νήσῳ τῶν διαφθερούντων. ἣν δὲ ποιοῦνται 1272 b
τῆς ἁμαρτίας ταύτης ἰατρείαν, ἄτοπος καὶ οὐ πολιτικὴ ἀλλὰ
7 δυναστευτική. πολλάκις γὰρ ἐκβάλλουσι συστάντες τινὲς τοὺς
κόσμους ἢ τῶν συναρχόντων αὐτῶν ἢ τῶν ἰδιωτῶν· ἔξεστι
δὲ καὶ μεταξὺ τοῖς κόσμοις ἀπειπεῖν τὴν ἀρχήν. ταῦτα δὴ 5
πάντα βέλτιον γίνεσθαι κατὰ νόμον ἢ κατ' ἀνθρώπων βού-
λησιν· οὐ γὰρ ἀσφαλὴς ὁ κανών. πάντων δὲ φαυλότατον τὸ
τῆς ἀκοσμίας, ἣν καθιστᾶσι πολλάκις οἱ ἂν μὴ δίκας βούλων-
ται δοῦναι τῶν δυνατῶν· ᾗ καὶ δῆλον ὅτι ἔχει τι πολιτείας
ἡ τάξις, ἀλλ' οὐ πολιτεία ἐστὶν ἀλλὰ δυναστεία μᾶλλον. εἰώ- 10
θασι γὰρ διαλαμβάνοντες τὸν δῆμον καὶ τοὺς φίλους ἀναρ-
8 χίαν ποιεῖν καὶ στασιάζειν καὶ μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους· καίτοι
p. 53) τί διαφέρει τὸ τοιοῦτον ἢ διά τινος χρόνου μηκέτι πόλιν
εἶναι τὴν τοιαύτην, ἀλλὰ λύεσθαι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν;

35. ἔκ τινων Π^1 ‖ 36. εἴπειεν pr. P^3 (crx. rc.), εἴποιε M^s P^1 Q^b T^b Ald., εἴποι P^4 et corr.^{2} P^2 ‖ τῶν Bas.^{3}, ὧν Π ‖ γερόντων Congreveus, γενομένων Q^b, γινομένων c. c. Ar. Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 40. οὐδὲ Γ Bk. ‖ 41. γ'] γὰρ Susem.$^{1.2}$, enim Guil., at inde nihil sequitur de Γ ‖ 1272 b, 1. διαφερόντων ΓM^s, διαφερούντων pr. P^4 ‖ 5. δὴ] δὲ Congreveus ‖ 8. οἱ ἂν Coraes, ὅταν $\Gamma\Pi$ Ar. Bk. ‖ 9. τῶν δυνατῶν ante 8. ἣν καθιστᾶσι Π^2 Ar. Bk. et mg. p^1 ‖ δυναστῶν Π^1 Susem.$^{1.2}$ (crx. mg. p^1) ‖ 11. γὰρ Susem.$^{2.3}$ e Bernaysi transl., δὲ $\Gamma'\Pi$ Ar. Bk. Susem.^{1} ‖ ἀναρχίαν Bernaysius, μοναρχίαν $\Gamma\Pi$ Ar. Bk. Susem.^{1}.

(VII)

15 ἔστι δ' ἐπικίνδυνος οὕτως ἔχουσα πόλις * * τοῖς βουλομένοις ἐπιτίθεσθαι καὶ δυναμένοις. ἀλλὰ καθάπερ εἴρηται, σῴζεται διὰ τὸν τόπον· ξενηλασίας γὰρ τὸ πόρρω πεποίηκεν. διὸ καὶ τὸ τῶν περιοίκων μένει τοῖς Κρησίν, οἱ δ' εἴλωτες ἀφίστανται πολλάκις. οὔτε γὰρ ἐξωτερικῆς ἀρχῆς
20 κοινωνοῦσιν οἱ Κρῆτες, νεωστί τε πόλεμος ξενικὸς διαβέβηκεν εἰς τὴν νῆσον, ὃς πεποίηκε φανερὰν τὴν ἀσθένειαν τῶν ἐκεῖ νόμων.

11 περὶ μὲν οὖν ταύτης εἰρήσθω τοσαῦθ' ἡμῖν τῆς πολιτείας· πολιτεύεσθαι δὲ δοκοῦσι καὶ Καρχηδόνιοι καλῶς καὶ VIII
25 πολλὰ περιττῶς πρὸς τοὺς ἄλλους, μάλιστα δ' ἕνια παραπλησίως τοῖς Λάκωσιν. αὗται γὰρ αἱ πολιτεῖαι τρεῖς ἀλλήλαις τε σύνεγγύς πώς εἰσι καὶ τῶν ἄλλων πολὺ διαφέρουσιν, ἥ τε Κρητικὴ καὶ ἡ Λακωνικὴ καὶ τρίτη τούτων ἡ τῶν Καρχηδονίων. καὶ πολλὰ τῶν τεταγμένων ἔχει παρ' αὐτοῖς
30 καλῶς· σημεῖον δὲ πολιτείας συντεταγμένης τὸ τὸν δῆμον ἔχουσαν διαμένειν ἐν τῇ τάξει τῆς πολιτείας, καὶ μήτε στάσιν, ὅ τι καὶ ἄξιον εἰπεῖν, γεγενῆσθαι μήτε τύραννον.

ἔχει δὲ παραπλήσια τῇ Λακωνικῇ πολιτείᾳ τὰ μὲν συσ- 2
35 σίτια τῶν ἑταιριῶν τοῖς φιδιτίοις, τὴν δὲ τῶν ἑκατὸν καὶ τεττάρων ἀρχὴν τοῖς ἐφόροις (πλὴν οὐ χεῖρον· οἱ μὲν γὰρ ἐκ τῶν τυχόντων εἰσί, ταύτην δ' αἱροῦνται τὴν ἀρχὴν

15. ἐπικίνδυνος] *valde periculosa* Guil. ex suo fortasse ingenio, haud igitur recte *λίαν ἐπικίνδυνος* Susem.[1. 2.] ‖ *τῶν βουλομένων* — 16. *δυναμένων* Π^2 Ar. Bk., cui lectioni *ὄντων* praemisit Bas.[3], *ἀπὸ* Busseus: si vero altera potius scriptura ipsius Aristotelis est, infinitivum excidisse recte intellexit Buecheler ‖ 23. *τοσαῦθ' ἡμῖν* ante *εἰρήσθω* ΓM^s Susem.[1. 2.] ‖ 24. *καὶ καρχηδόνιοι* post *καλῶς* M^sP^1 ‖ 28. *ἡ* prius om. M^sP^1, secl. Susem.[1. 2.] ‖ 30. *σημεῖόν τε*? Susem. ‖ *⟨εὖ⟩ συντεταγμένης* Schneider, *εὖ τεταγμένης* Bergkius ‖ 31. *ἔχουσαν* corruptum om. M^sP^1, non vert. Ar., *ἑκούσιον* ci. Spengelius, rec. Susem.[2] ‖ *ἐν* om. M^sP^1, del. p^2 ‖ 34. *φιλιτίοις* Π^1 (crx. p^1) ‖ *τὴν* — 35. *ἀρχὴν* respicit Theod. Metoch. Miscell. p. 667 Kiessl. ‖ 36. *γὰρ* add. Π^1P^1 Ar., c. c. om. Bk.

ἀριστίνδην), τοὺς δὲ βασιλεῖς καὶ τὴν γερουσίαν ἀνάλογον τοῖς ἐκεῖ βασιλεῦσι καὶ γέρουσιν, καὶ βέλτιον δὲ τοὺς βασιλεῖς μήτε καθ' αὑτὸ εἶναι γένος μήτε τοῦτο τὸ τυχόν, εἴ τι διαφέρον ἐκ τούτων αἱρετοὺς μᾶλλον ἢ καθ' ἡλικίαν. μεγάλων γὰρ κύριοι καθεστῶτες, ἂν εὐτελεῖς ὦσι, μεγάλα βλάπτουσι, καὶ ἔβλαψαν ἤδη τὴν πόλιν τὴν τῶν Λακεδαιμονίων. 1273 a

3 τὰ μὲν οὖν πλεῖστα τῶν ἐπιτιμηθέντων ἂν διὰ τὰς παρεκβάσεις ** κοινὰ τυγχάνει πάσαις ὄντα ταῖς εἰρημέναις πολιτείαις· τῶν δὲ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τῆς πολιτείας ** τὰ μὲν εἰς δῆμον ἐκκλίνει μᾶλλον, 5

(p. 54) τὰ δ' εἰς ὀλιγαρχίαν. τοῦ μὲν γὰρ τὰ μὲν προσάγειν τὰ δὲ μὴ προσάγειν πρὸς τὸν δῆμον οἱ βασιλεῖς κύριοι μετὰ τῶν γερόντων, ἂν ὁμογνωμονῶσι πάντες, εἰ δὲ μή, καὶ τούτων ὁ δῆμος, ἃ δ' ἂν εἰσφέρωσιν οὗτοι οὐ διακοῦσαι μόνον ἀποδιδόασι τῷ δήμῳ τὰ δόξαντα τοῖς ἄρ- 10

χουσιν, ἀλλὰ κύριοι κρίνειν εἰσὶ καὶ τῷ βουλομένῳ τοῖς εἰσφερομένοις ἀντειπεῖν ἔξεστιν, ὅπερ ἐν ταῖς ἑτέραις πολι-

4 τείαις οὐκ ἔστιν· τὸ δὲ τὰς πενταρχίας κυρίας οὔσας πολλῶν καὶ μεγάλων ὑφ' αὑτῶν αἱρετὰς εἶναι, καὶ τὴν τῶν ἑκατὸν ταύτας αἱρεῖσθαι τὴν μεγίστην ἀρχήν, ἔτι δὲ ταύτας 15

39. καθ' αὐτὸ *Γ* et *γρ.* mg. p¹, κατ' αὐτὸ pr. P¹, καυταυτὸ pr. M^s, καταυτὸ corr. M^s, κατὰ τὸ αὐτὸ p¹ *Π*² Bk. ‖ *μήτε* Schneider, *μηδὲ Π* Bk. Susem.¹ in textu ‖ *εἴ τι Γ*, εἴτε M^s *Π*² Bk. et mg. p¹, ἤ Ar. et pr. P¹, non sanum esse hunc locum intellexit Conringius, *τοὺς δὲ γέροντας τῷ αἱρετοὺς* Schneider, *τοὺς δὲ γέροντας κατὰ πλοῦτον αἱρετοὺς* Io. Brandisius, *εἰς δὲ γερουσίαν ἐκ τῶν πλουσίων αἱρετοὺς* Bernaysius, *ἔτι δὲ γέροντας κατὰ πλοῦτον αἱρετοὺς* Buecheler ‖ 1273 a, 3. *παρεκβάσεις* ⟨*τὰς τῆς ἀρίστης τάξεως*⟩ vel simile quid Susem., vitium suspicatus erat iam Fuellebornius ‖ 4. *ὑπόθεσιν* ⟨*ὑπεναντίων*⟩ Bernaysius ‖ 5. *πολιτείας* ⟨*τοῖς Καρχηδονίοις*⟩ vel simile quid Susem. ‖ *ἐκκλίνει* ⟨*τοῖς Καρχηδονίοις*⟩ potius coniecerat Thurotus ‖ 6. *γὰρ τὸ* Morelius Bk. ‖ 7. *τὰ Π*¹ Ar. et pr. Q^b, *τὸ* c. c. Bk. ‖ 9. *καὶ* post *τούτων* tri. Susem.¹·² ‖ *εἰσφέρουσιν Π*² (em. corr.¹ P²) ‖ *οὗτοι* om. *Π*¹, secl. Susem.¹·² (nescio an recte) ‖ 10. *τὰ δόξαντα*] *τάξαντα Π*¹ (sine acc. P¹).

(VIII)

πλέονα ἄρχειν χρόνον τῶν ἄλλων (καὶ γὰρ ἐξεληλυθότες ἄρχουσι καὶ μέλλοντες) ὀλιγαρχικόν, τὸ δὲ ἀμίσθους καὶ μὴ κληρωτὰς ἀριστοκρατικὸν θετέον, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, καὶ τὸ τὰς δίκας ὑπὸ τινῶν ἀρχείων δικάζεσθαι πάσας, καὶ μὴ ἄλλας ὑπ' ἄλλων, καθάπερ ἐν Λακεδαίμονι. παρεκβαίνει δὲ τῆς ἀριστοκρατίας ἡ τάξις τῶν Καρχηδονίων μάλιστα πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν κατά τινα διάνοιαν ἣ συνδοκεῖ τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ μόνον ἀριστίνδην ἀλλὰ καὶ πλουτίνδην οἴονται δεῖν αἱρεῖσθαι τοὺς ἄρχοντας· ἀδύνατον γὰρ τὸν ἀποροῦντα καλῶς ἄρχειν καὶ σχολάζειν. εἴπερ οὖν τὸ μὲν αἱρεῖσθαι πλουτίνδην ὀλιγαρχικὸν τὸ δὲ κατ' ἀρετὴν ἀριστοκρατικόν, αὕτη τις ἂν εἴη τάξις τρίτη, καθ' ἣν περ συντέτακται [καὶ] τοῖς Καρχηδονίοις τὰ περὶ τὴν πολιτείαν· αἱροῦνται γὰρ εἰς δύο ταῦτα βλέποντες, καὶ μάλιστα τὰς μεγίστας, τούς τε βασιλεῖς καὶ τοὺς στρατηγούς. δεῖ δὲ νομίζειν ἁμάρτημα νομοθέτου τὴν παρέκβασιν εἶναι 6 τῆς ἀριστοκρατίας ταύτην. ἐξ ἀρχῆς γὰρ τοῦθ' ὁρᾶν ἐστι τῶν ἀναγκαιοτάτων, ὅπως οἱ βέλτιστοι δύνωνται σχολάζειν καὶ μηδὲν ἀσχημονεῖν, μὴ μόνον ἄρχοντες ἀλλὰ μηδ' ἰδιωτεύοντες. [εἰ δὲ δεῖ βλέπειν καὶ πρὸς εὐπορίαν χάριν σχολῆς, φαῦλον τὸ τὰς μεγίστας ὠνητὰς εἶναι τῶν ἀρχῶν, τήν τε βασιλείαν καὶ τὴν στρατηγίαν. ἔντιμον γὰρ ὁ νόμος οὗτος ποιεῖ τὸν πλοῦτον μᾶλλον τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν πόλιν (p. 55) ὅλην φιλοχρήματον. ὅ τι γὰρ ἂν ὑπολάβῃ τίμιον εἶναι τὸ 7 κύριον, ἀνάγκη καὶ τὴν τῶν ἄλλων πολιτῶν δόξαν ἀκολουθεῖν τούτοις. ὅπου δὲ μὴ μάλιστα ἀρετὴ τιμᾶται, ταύτην

16. πλέον M^s, πλείονα Π^2 (πλείονας pr. P^3, crx. rc.) Bk. Susem.[1] ‖ 19. τινῶν ἀρχείων Coraes, τῶν ἀρχείων πάντων $P^{4.6}$. Ar., τῶν ἀρχείων c. c. Bk. Susem.[1] in textu, τῶν ⟨αὐτῶν⟩ ἀρχείων Victorius ‖ 28. καὶ non vert. Ar., secl. Susem., ante συντέτακται tri. Congreveus, καὶ ⟨παρεκβέβηκε⟩ ci. Thurotus ‖ 33. βέλτιστον $P^{2.3.}$ ‖ 35. εἰ — b, 6. ἄρχειν post b, 7. σχολῆς tri. Susem. ‖ δεῖ] δὴ δεῖ $P^{2.3.}$, δὴ T^b et pr. Q^b (crx. rc.) ‖ 39. ὅ τι P^2, ὅτι c. c. Bk. ‖ γὰρ Ar., δ' $\Gamma\Pi$ Bk. ‖ 40. πολιτειῶν ΓM^s.

οὐχ οἷόν τε βεβαίως ἀριστοκρατεῖσθαι τὴν πολιτείαν. ἐθί- 1273b
ζεσθαι δ' εὔλογον κερδαίνειν τοὺς ὠνουμένους, ὅταν δαπα-
νήσαντες ἄρχωσιν· ἄτοπον γὰρ εἰ πένης μὲν ὢν ἐπιεικὴς
δὲ βουλήσεται κερδαίνειν, φαυλότερος δ' ὢν οὐ βουλήσεται
δαπανήσας. διὸ δεῖ τοὺς δυναμένους ἄριστ' ἄρχειν, τούτους 5
ἄρχειν.] βέλτιον δ', εἰ καὶ προεῖτο τὴν εὐπορίαν τῶν ἐπιεικῶν
ὁ νομοθέτης, ἀλλὰ ἀρχόντων γε ἐπιμελεῖσθαι τῆς σχολῆς. *
8 φαῦλον δ' ἂν δόξειεν εἶναι καὶ τὸ πλείους ἀρχὰς τὸν
αὐτὸν ἄρχειν· ὅπερ εὐδοκιμεῖ παρὰ τοῖς Καρχηδονίοις. ἓν γὰρ
ὑφ' ἑνὸς ἔργον ἄριστ' ἀποτελεῖται. δεῖ δὴ ὅπως γίνηται τοῦτο 10
ὁρᾶν τὸν νομοθέτην, καὶ μὴ προστάττειν τὸν αὐτὸν αὐλεῖν
καὶ σκυτοτομεῖν. ὥσθ' ὅπου μὴ μικρὰ πόλις, πολιτικώτερον
πλείονας μετέχειν τῶν ἀρχῶν, καὶ δημοτικώτερον· κοινότερόν
τε γάρ, [καθάπερ εἴπομεν] καὶ * κάλλιον ἕκαστον ἀποτελεῖ-
ται τῶν αὐτῶν καὶ θᾶττον. δῆλον δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν πολε- 15
μικῶν καὶ τῶν ναυτικῶν· ἐν τούτοις γὰρ ἀμφοτέροις διὰ
πάντων ὡς εἰπεῖν διελήλυθε τὸ ἄρχειν καὶ τὸ ἄρχεσθαι.
9 ὀλιγαρχικῆς δ' οὔσης τῆς πολιτείας ἄριστα ⟨στάσιν⟩ ἐκ-
φεύγουσι τῷ πλουτεῖν, αἰεί τι τοῦ δήμου μέρος ἐκπέμποντες
ἐπὶ τὰς πόλεις. τούτῳ γὰρ ἰῶνται καὶ ποιοῦσι μόνιμον τὴν 20
πολιτείαν. ἀλλὰ τουτί ἐστι τύχης ἔργον, δεῖ δὲ ἀστασιά-
στους εἶναι διὰ τὸν νομοθέτην. νῦν δέ, ἂν ἀτυχία γένηταί
τις καὶ τὸ πλῆθος ἀποστῇ τῶν ἀρχομένων, οὐδὲν ἔστι φάρ-
μακον διὰ τῶν νόμων τῆς ἡσυχίας.

1273b, 1. τε — τὴν] τ' εἶναι βεβαίως ἀριστοκρατικὴν Π^2 Bk. ‖ 2. τοὺς] τοὔτ' Π^1 (crx. mg. p^1), rec. et τοῦτ' ὠνουμένους, quae non vertit Ar., secl. Susem.$^{1.2.}$ ‖ 3. μὲν ante γὰρ add. Π^1 ‖ 4. ὢν] ἂν ΓM^s ‖ 5. ἄριστ' ἄρχειν Spengelius, ἀριστ*ἄρχειν $\Gamma\Pi$ Bk. ‖ 6. ἀπορίαν ΓM^s Bk. Susem.$^{1.2.}$ † ‖ 10. δὴ Susem., δ' $\Gamma\Pi$ (δὲ M^s) Ar. Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 14. καθάπερ εἴπομεν post καὶ tri. Susem. ‖ 15. τῶν αὐτῶν haud integra esse monuit Susem., τῶν ἔργων ci. Bernaysius, secl. Bender ‖ 18. στάσιν add. Bernaysius, vitium detexerat Schneider ‖ 19. τῷ πλουτίζειν Schneider Susem.$^{1.2.}$, *inditando* Guil., sed de Γ nihil inde licet colligere.

(VIII)

12 περὶ μὲν οὖν τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας καὶ Κρη-
26 τικῆς καὶ τῆς Καρχηδονίων, αἵπερ δικαίως εὐδοκιμοῦσι,
τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον· τῶν δὲ ἀποφηναμένων τι περὶ πο- IX
λιτείας ἔνιοι μὲν οὐκ ἐκοινώνησαν πράξεων πολιτικῶν οὐδ'
ὠντινωνοῦν, ἀλλὰ διετέλεσαν ἰδιωτεύοντες τὸν βίον, περὶ (p. 56)
30 ὧν εἴ τι ἀξιόλογον, εἴρηται σχεδὸν περὶ πάντων, ἔνιοι δὲ
νομοθέται γεγόνασιν, οἳ μὲν ταῖς οἰκείαις πόλεσιν οἳ δὲ καὶ
τῶν ὀθνείων τισί, πολιτευθέντες αὐτοί· καὶ τούτων οἳ μὲν ἐγέ-
νοντο δημιουργοὶ νόμων, οἳ δὲ καὶ πολιτείας, οἷον καὶ Λυ-
κοῦργος καὶ Σόλων· οὗτοι γὰρ καὶ νόμους καὶ πολιτείας κατέ-
35 στησαν. — περὶ μὲν οὖν τῆς Λακεδαιμονίων εἴρηται, Σόλωνα δ' 2
ἔνιοι μὲν οἴονται γενέσθαι νομοθέτην σπουδαῖον. ὀλιγαρχίαν
τε γὰρ καταλῦσαι λίαν ἄκρατον οὖσαν, καὶ δουλεύοντα τὸν
δῆμον παῦσαι, καὶ δημοκρατίαν καταστῆσαι τὴν πάτριον,
μίξαντα καλῶς τὴν πολιτείαν· εἶναι γὰρ τὴν μὲν ἐν Ἀρείῳ
40 πάγῳ βουλὴν ὀλιγαρχικόν, τὸ δὲ τὰς ἀρχὰς αἱρετὰς ἀρι-
στοκρατικόν, τὸ δὲ δικαστήριον δημοτικόν. ἔοικε δὲ Σόλων
274a ἐκεῖνα μὲν ὑπάρχοντα πρότερον οὐ καταλῦσαι, τήν τε βου-
λὴν καὶ τὴν τῶν ἀρχῶν αἵρεσιν, τὸν δὲ δῆμον καταστῆσαι,
τὰ δικαστήρια ποιήσας ἐκ πάντων. διὸ καὶ μέμφονταί τινες 3
αὐτῷ· λῦσαι γὰρ θάτερον, κύριον ποιήσαντα τὸ δικαστή-
5 ριον πάντων, κληρωτὸν ὄν. ἐπεὶ γὰρ τοῦτ' ἴσχυσεν, ὥσπερ
τυράννῳ τῷ δήμῳ χαριζόμενοι τὴν πολιτείαν εἰς τὴν νῦν
δημοκρατίαν μετέστησαν· καὶ τὴν μὲν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βου-
λὴν Ἐφιάλτης ἐκόλουσε καὶ Περικλῆς, τὰ δὲ δικαστήρια
μισθοφόρα κατέστησε Περικλῆς, καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον

25. περὶ — 1274b, 26. ἄν secl. Goettlingius, respicit Mich. Eph. l. l. f. 188b. p. 619, 14 sqq. 18 sqq. H. ‖ κρήτης M^sP^1 ‖ 26. αἵπερ vix rectum est, εἰ[περ]? Susem. ‖ 27. τι om. Π^1, secl. Susem.[1. 2.] (fors. recte) † ‖ 32. μὲν — 33. νόμων] μὲν νόμων — μόνον Π^2 Ar. Bk. ‖ 36. γενέσθαι post νομοθέτην Π^2 Bk. ‖ 37. γὰρ om. M^sP^1 ‖ 41. τὰ δὲ δικαστήρια Π^2 Ar. Bk. ‖ 1274a, 4. θάτερον Π^1 Susem.[1] in textu, θάτερα Coraes Susem.[2] † ‖ 5. ἴσχυεν Π^2 Bk. ‖ 7. μετέστησαν Teggeus, κατέστησαν $\Gamma\Pi$ Ar. Bk. Susem.[1] ‖ 8. καὶ Περικλῆς secl. Sauppeus, καὶ Θεμιστοκλῆς ci. Dielesius ‖ τὰ — 9. Περικλῆς om. ΓM^s.

ἕκαστος τῶν δημαγωγῶν προήγαγεν αὔξων εἰς τὴν νῦν δη- 10
4 μοκρατίαν. φαίνεται δὲ οὐ κατὰ τὴν Σόλωνος γενέσθαι τοῦτο
προαίρεσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ συμπτώματος (τῆς ναυαρ-
χίας γὰρ ἐν τοῖς Μηδικοῖς ὁ δῆμος αἴτιος γενόμενος ἐφρο-
νηματίσθη καὶ δημαγωγοὺς ἔλαβε φαύλους ἀντιπολιτευο-
μένων τῶν ἐπιεικῶν), ἐπεὶ Σόλων γε ἔοικε τὴν ἀναγκαιο- 15
τάτην ἀποδιδόναι τῷ δήμῳ δύναμιν, τὸ τὰς ἀρχὰς αἱρεῖ-
σθαι καὶ εὐθύνειν (μηδὲ γὰρ τούτου κύριος ὢν ὁ δῆμος
δοῦλος ἂν εἴη καὶ πολέμιος), τὰς δ' ἀρχὰς ἐκ τῶν γνωρί-
(p. 57) μων καὶ τῶν εὐπόρων κατέστησε πάσας, ἐκ τῶν πεντακοσιο-
μεδίμνων καὶ ζευγιτῶν καὶ [τρίτου τέλους] τῆς καλουμένης 20
ἱππάδος· τὸ δὲ τέταρτον τὸ θητικόν, οἷς οὐδεμιᾶς ἀρχῆς μετῆν.
5 [νομοθέται δὲ ἐγένοντο Ζάλευκός τε Λοκροῖς τοῖς ἐπιζε-
φυρίοις, καὶ Χαρώνδας ὁ Καταναῖος τοῖς αὑτοῦ πολίταις καὶ
ταῖς ἄλλαις ταῖς Χαλκιδικαῖς πόλεσι ταῖς περὶ Ἰταλίαν καὶ
Σικελίαν. πειρῶνται δέ τινες καὶ συνάγειν ὡς Ὀνομακρί- 25
του μὲν γενομένου πρώτου δεινοῦ περὶ νομοθεσίαν, γυμνα-
σθῆναι δ' αὐτὸν ἐν Κρήτῃ Λοκρὸν ὄντα καὶ ἐπιδημοῦντα
κατὰ τέχνην μαντικήν· τούτου δὲ γενέσθαι Θάλητα ἑταῖρον,
Θάλητος δ' ἀκροατὴν Λυκοῦργον καὶ Ζάλευκον, Ζαλεύκου
δὲ Χαρώνδαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν λέγουσιν ἀσκεπτότερον τῶν 30
6 χρόνων ἔχοντες· ἐγένετο δὲ καὶ Φιλόλαος ὁ Κορίνθιος
νομοθέτης Θηβαίοις. ἦν δ' ὁ Φιλόλαος τὸ μὲν γένος τῶν
Βακχιαδῶν, ἐραστὴς δὲ γενόμενος Διοκλέους τοῦ νικήσαντος

14. *ἀντὶ πολιτευομένων* ΓP^2 Ar. ‖ 17. *ὁ δῆμος ὢν κύριος* Γ, si fides in hac re est Guilelmo, et Susem.^{i}, *ὢν ὁ δῆμος κύριος* $M^s P^1$ Susem.^{2} ‖ 19. *ἐμπόρων* $P^{2.\,3.} Q^b T^b$ † ‖ *πεντακοσίων μεδίμνων* ΓM^s ‖ 20. *τρίτου τέλους* secl. Susem., certe non est integer locus, *τοῦ τέλους* olim. ci., postea ante *καὶ* alterum verba tri. Spengelius, *δευτέρου τέλους* ci. Dielesius (fors. recte) ‖ 21. *τὸ* alterum om. Π^2 Bk. ‖ 22. *νομοθέται* — b, 26. *ἄν* secl. Boiesenius, cf. quae adnotavi 1273b, 25sqq. ‖ 23. *αὐτοῦ* ΓP^1, *αὑτοῦ* cet. ‖ 25. *δέ*] *δὲ καί* Π^2 Bk. ‖ 27. *καὶ ⟨ἐκεῖ⟩* vel *κἀκεῖ* Teggeus ‖ 28. *μαντικήν* om. ΓM^s ‖ *Θάλητα* et 29. *Θάλητος* ΓM^s ‖ 30. *τῶν χρόνων* Ar., *τῷ χρόνῳ* $\Gamma\Pi$ Bk. ‖ 31. *ἔχοντες* Susem., *λέγοντες* $\Gamma\Pi$ Ar. Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 33. *βακχιδῶν* ΓM^s.

(IX)

Ὀλυμπίασιν, ὡς ἐκεῖνος τὴν πόλιν ἔλιπε διαμισήσας τὸν
35 ἔρωτα τὸν τῆς μητρὸς Ἀλκυόνης, ἀπῆλθεν εἰς Θήβας· κἀκεῖ
τὸν βίον ἐτελεύτησαν ἀμφότεροι. καὶ νῦν ἔτι δεικνύουσι τοὺς
τάφους αὐτῶν ἀλλήλοις μὲν εὐσυνόπτους ὄντας, πρὸς δὲ τὴν
τῶν Κορινθίων χώραν τοῦ μὲν συνόπτου τοῦ δ' οὐ συνόπτου·
μυθολογοῦσι γὰρ αὐτοὺς οὕτω τάξασθαι τὴν ταφήν, τὸν μὲν 7
40 Διοκλέα διὰ τὴν ἀπέχθειαν τοῦ πάθους, ὅπως μὴ ἄποπτος
ἔσται ἡ Κορινθία ἀπὸ τοῦ χώματος, τὸν δὲ Φιλόλαον, ὅπως
1274b ἄποπτος. ᾤκησαν μὲν οὖν διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν παρὰ
τοῖς Θηβαίοις, νομοθέτης δ' αὐτοῖς ἐγένετο Φιλόλαος περί
τ' ἄλλων τινῶν καὶ περὶ τῆς παιδοποιίας, οὓς καλοῦσιν
ἐκεῖνοι νόμους θετικούς· καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἰδίως ὑπ' ἐκείνου
5 νενομοθετημένον, ὅπως ὁ ἀριθμὸς σῴζηται τῶν κλήρων. Χα- 8
ρώνδου δ' οὐδέν ἐστιν ἴδιον πλὴν αἱ δίκαι τῶν ψευδο-
μαρτυριῶν (πρῶτος γὰρ ἐποίησε τὴν ἐπίσκηψιν), τῇ δ' ἀκρι-
βείᾳ τῶν νόμων ἐστὶ γλαφυρώτερος καὶ τῶν νῦν νομοθετῶν.
Φαλέου δ' ἴδιον ἡ τῶν οὐσιῶν ἀνομάλωσις, Πλάτωνος δ' ἥ (p. 58)
10 τε τῶν γυναικῶν καὶ παίδων καὶ τῆς οὐσίας κοινότης καὶ
τὰ συσσίτια τῶν γυναικῶν, ἔτι δ' ὁ περὶ τὴν μέθην νόμος,
τὸ τοὺς νήφοντας συμποσιαρχεῖν, καὶ τὴν ἐν τοῖς πολεμι-
κοῖς ἄσκησιν ὅπως ἀμφιδέξιοι γίνωνται κατὰ τὴν μελέτην,
ὡς δέον μὴ τὴν μὲν χρήσιμον εἶναι ταῖν χεροῖν τὴν δὲ
15 ἄχρηστον. Δράκοντος δὲ νόμοι μὲν εἰσί, πολιτείᾳ δ' ὑπαρ- 9
χούσῃ τοὺς νόμους ἔθηκεν· ἴδιον δ' ἐν τοῖς νόμοις οὐδέν
ἐστιν ὅ τι καὶ μνείας ἄξιον, πλὴν ἡ χαλεπότης διὰ τὸ τῆς ζη-
μίας μέγεθος. ἐγένετο δὲ καὶ Πιττακὸς νόμων δημιουργὸς

34. Ὀλυμπιάσιν Goettlingius (nescio an recte) ‖ 39. γραφήν Π^2 (crx. mg. P^4) ‖ 1274b, 1. τὴν om. $P^{2.3.}$ ‖ 5. σῴζεται Buecheler ‖ 6. ἴδιον μὲν (μὲν om. P^4) οὐδέν ἐστι Π^2 Bk. ‖ ψευδομαρτυριῶν — 7. ἐπίσκηψιν Scaliger et Bentleius, ψευδομαρτύρων — ἐπίσκεψιν $\Gamma\Pi$ Ar. ‖ 8. τῶν νόμων om. Π^1, non vert. Ar., secl. Susem.$^{1.2.}$ (fors. recte) ‖ 9. φαλέου corr.^{1} $P^{2.3.}$, φιλολάου c. c. Ar. ‖ ἀνομάλωσις Bk., ἀνωμάλωσις Π, ὁμάλωσις Chandler ‖ 13. γίνωνται Π^1 Ald., γίνονται cet. ‖ 14. ταῖν Π^1 (τὴν pr. M^3) P^4, τοῖν c. c. Bk. (fors. recte).

(IX)

ἀλλ' οὐ πολιτείας· νόμος δ' ἴδιος αὐτοῦ τὸ τοὺς μεθύοντας, ἄν τι πταίσωσι, πλείω ζημίαν ἀποτίνειν τῶν νηφόντων· διὰ γὰρ τὸ πλείους ὑβρίζειν μεθύοντας ἢ νήφοντας οὐ πρὸς τὴν συγγνώμην ἀπέβλεψεν, ὅτι δεῖ μεθύουσιν ἔχειν μᾶλλον, ἀλλὰ πρὸς τὸ συμφέρον. ἐγένετο δὲ καὶ Ἀνδροδάμας Ῥηγῖνος νομοθέτης Χαλκιδεῦσι τοῖς ἐπὶ Θρᾴκης, οὗ περί τε τὰ φονικὰ καὶ τὰς ἐπικλήρους ἐστίν· οὐ μὴν ἀλλὰ ἴδιόν γε οὐδὲν αὐτοῦ λέγειν ἔχοι τις ἄν.]

Γ.

τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς πολιτείας, τάς τε κυρίας καὶ τὰς ὑπὸ τινῶν εἰρημένας, ἔστω τεθεωρημένα τὸν τρόπον τοῦτον· τῷ περὶ πολιτείας ἐπισκοποῦντι, καὶ τίς ἑκάστη καὶ ποία τις, σχεδὸν πρώτη σκέψις περὶ πόλεως ἰδεῖν, τί ποτέ ἐστιν ἡ πόλις. νῦν γὰρ ἀμφισβητοῦσιν, οἱ μὲν φάσκοντες τὴν πόλιν πεπραχέναι τὴν πρᾶξιν, οἱ δ' οὐ τὴν πόλιν ἀλλὰ τὴν ὀλιγαρχίαν ἢ τὸν τύραννον· τοῦ δὲ πολιτικοῦ καὶ τοῦ νομοθέτου πᾶσαν ὁρῶμεν τὴν πραγματείαν οὖσαν περὶ πόλιν, ἡ δὲ πολιτεία τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἐστὶ τάξις τίς. ἐπεὶ δ' ἡ πόλις τῶν συγκειμένων, καθάπερ ἄλλο τι τῶν ὅλων μὲν συνεστώτων δ' ἐκ πολλῶν μορίων, δῆλον ὅτι πρότερον ὁ πολίτης ζητητέος· ἡ γὰρ πόλις πολιτῶν τι πλῆθός ἐστιν. ὥστε τίνα χρὴ καλεῖν πολίτην καὶ τίς ὁ πολίτης ἐστὶ σκεπτέον. καὶ γὰρ ὁ πολίτης ἀμφισβητεῖται πολλάκις· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσι πάντες εἶναι πολίτην· ἔστι γάρ τις ὃς ἐν δημοκρατίᾳ πολίτης ὢν ἐν ὀλιγαρχίᾳ πολλάκις οὐκ

20. τι πταίσωσι L^s, τι πταίωσι C^c, τυπήσωσι M^s, τυπτέσωσι U^b, τυπτήσωσι c. c. Ar. Bk. ‖ ἀποτίνειν Γ(?) Ar., ἀποτίννειν P^2, ἀποτείνειν cet. ‖ 21. γὰρ om. Γ M^s ‖ 24. ⟨τὰ⟩ περί Coraes Susem.^{2}

Lib. III. 1274b, 27. τὰ — 28. τοῦτον cum *B* coniungunt fontes et editiones ‖ 32. τῷ ⟨δὲ⟩? Susem. ‖ 38. ἥ τε? Susem. ‖ ἐστίν (ἐστιν P^1) post τάξις τις $M^s P^1$.

(I)

ἔστι πολίτης. — τοὺς μὲν οὖν ἄλλως πως τυγχάνοντας ταύ- 3
της τῆς προσηγορίας, οἷον τοὺς ποιητοὺς πολίτας, ἀφετέον·/
ὁ δὲ πολίτης οὐ τῷ οἰκεῖν που πολίτης ἐστίν (καὶ γὰρ μέτοικοι καὶ δοῦλοι κοινωνοῦσι τῆς οἰκήσεως), οὐδ' οἱ τῶν δικαίων μετέχοντες οὕτως ὥστε καὶ δίκην ὑπέχειν καὶ δικάζεσθαι (τοῦτο γὰρ ὑπάρχει καὶ τοῖς ἀπὸ συμβόλων κοινωνοῦσιν — καὶ γὰρ ταῦτα τούτοις ὑπάρχει —· πολλαχοῦ μὲν οὖν οὐδὲ τούτων τελέως οἱ μέτοικοι μετέχουσιν, ἀλλὰ νέμειν ἀνάγκη προστάτην, ὥστε ἀτελῶς πως μετέχουσι τῆς τοιαύτης κοινωνίας), ἀλλὰ καθάπερ καὶ παῖδας τοὺς μήπω δι' 4
ἡλικίαν ἐγγεγραμμένους καὶ τοὺς γέροντας τοὺς ἀφειμένους φατέον εἶναι μέν πως πολίτας, οὐχ ἁπλῶς δὲ λίαν ἀλλὰ προστιθέντας τοὺς μὲν ἀτελεῖς τοὺς δὲ παρηκμακότας ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον (οὐδὲν γὰρ διαφέρει· δῆλον γὰρ τὸ λεγόμενον). ζητοῦμεν δὲ τὸν ἁπλῶς πολίτην καὶ μηδὲν ἔχοντα τοιοῦτον ἔγκλημα διορθώσεως δεόμενον, ἐπεὶ καὶ περὶ τῶν ἀτίμων καὶ φυγάδων ἔστι τὰ τοιαῦτα καὶ διαπορεῖν καὶ λύειν. πολίτης δ' ἁπλῶς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὁρίζεται μᾶλλον ἢ τῷ μετέχειν [κρίσεως καὶ] ἀρχῆς. τῶν δ' ἀρχῶν αἱ μέν εἰσι διῃρημέναι κατὰ χρόνον, ὥστ' ἐνίας μὲν ὅλως δὶς τὸν αὐτὸν οὐκ ἔξεστιν ἄρχειν, ἢ διὰ τινῶν ὡρισμένων χρόνων· ὁ δ' ἀόριστος, οἷον ὁ δικαστὴς καὶ ἐκκλησιαστής. τάχα 5
μὲν οὖν ἂν φαίη τις οὐδ' ἄρχοντας εἶναι τοὺς τοιούτους, οὐδὲ μετέχειν διὰ ταῦτα ἀρχῆς· καίτοι γελοῖον τοὺς κυριωτάτους ἀποστερεῖν ἀρχῆς. ἀλλὰ διαφερέτω μηδέν· περὶ ὀνόματος

1275a, 10. καὶ τοῖς ⟨μετοίκοις καὶ τοῖς⟩ Buecheler (nisi fallor, recte) ‖ 11. καὶ — ὑπάρχει om. Π^1, non vert. Ar., secl. Susem.[1] ‖ 13. ὥστε] διὸ Victorius Bk. ‖ 16. λίαν non vert. Ar., secl. Coraes, at corruptum potius videtur, πολίτας fort. recte ci. Spengelius ‖ 17. ἀτελεῖν $P^{2.3}$ Q^b T^b ‖ ** ἤ Thurotus Susem.[1] (haud recte) ‖ 19. δὲ Ar. Conringius, γὰρ $\Gamma\Pi V^m$ Bk. ‖ 23. κρίσεως καὶ ἀρχῆς] πολιτικῆς Stob., κρίσεως καὶ secl. Thurotus ‖ 24. διωρισμέναι Scaliger Susem.[2] ‖ 27. ἂν φαίη $\Gamma P^{1.4.6.} V^m$, φαίη M^s, ἀντιφαίη cet., ἄν ἀντιφαίη ci. Goettlingius ‖ 28. καίτοι — 29. ἀρχῆς om. Π^1 (suppl. mg.[1] P^1) †.

γὰρ ὁ λόγος· ἀνώνυμον γὰρ τὸ κοινὸν ἐπὶ δικαστοῦ καὶ ἐκκλησιαστοῦ, τί δεῖ ταῦτ' ἄμφω καλεῖν. ἔστω δὴ διορισμοῦ χάριν ἀόριστος ἀρχή. τίθεμεν δὴ πολίτας τοὺς οὕτω μετέ-
p. 60) χοντας. — ὁ μὲν οὖν μάλιστ' ἂν ἐφαρμόσας πολίτης ἐπὶ πάν-
6 τας τοὺς λεγομένους πολίτας σχεδὸν τοιοῦτός ἐστιν· δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ὅτι τῶν πραγμάτων ἐν οἷς τὰ ὑποκείμενα διαφέρει τῷ εἴδει, καὶ τὸ μὲν αὐτῶν ἐστι πρῶτον τὸ δὲ δεύτερον τὸ δ' ἐχόμενον, ἢ τὸ παράπαν οὐδ' ἔνεστιν, ἢ τοιαῦτα, τὸ κοινόν, ἢ γλίσχρως. τὰς δὲ πολιτείας ὁρῶμεν εἴδει διαφερούσας ἀλλήλων, καὶ τὰς μὲν ὑστέρας τὰς δὲ προτέρας οὔσας· τὰς γὰρ ἡμαρτημένας καὶ παρεκβεβηκυίας 1275b
ἀναγκαῖον ὑστέρας εἶναι τῶν ἀναμαρτήτων (τὰς δὲ παρεκβεβηκυίας πῶς λέγομεν, ὕστερον ἔσται φανερόν). ὥστε καὶ τὸν πολίτην ἕτερον ἀναγκαῖον εἶναι τὸν καθ' ἑκάστην πολι-
7 τείαν. διόπερ ὁ λεχθεὶς ἐν μὲν δημοκρατίᾳ μάλιστ' ἐστὶ 5
πολίτης, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἐνδέχεται μέν, οὐ μὴν ἀναγκαῖον. ⟨ἐν⟩ ἐνίαις γὰρ οὐκ ἔστι δῆμος, οὐδ' ἐκκλησίαν νομίζουσιν ἀλλὰ συγκλήτους, καὶ τὰς δίκας δικάζουσι κατὰ μέρος, οἷον ἐν Λακεδαίμονι τὰς τῶν συμβολαίων δικάζει τῶν ἐφόρων ἄλλος ἄλλας, οἱ δὲ γέροντες τὰς φονικάς, 10
ἑτέρα δ' ἴσως ἀρχή τις ἑτέρας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ Καρχηδόνα· πάσας γὰρ ἀρχαί τινες κρίνουσι τὰς δίκας.
8 ἀλλ' ἔχει γὰρ διόρθωσιν ὁ τοῦ πολίτου διορισμός. ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις πολιτείαις οὐχ ὁ ἀόριστος ἄρχων ἐκκλησιαστής ἐστι καὶ δικαστής, ἀλλ' ὁ κατὰ τὴν ἀρχὴν ὡρισμένος· τού- 15
των γὰρ ἢ πᾶσιν ἢ τισὶν ἀποδέδοται τὸ βουλεύεσθαι καὶ δικάζειν ἢ περὶ πάντων ἢ περὶ τινῶν. — τίς μὲν οὖν ἐστιν 2
ὁ πολίτης, ἐκ τούτων φανερόν (ᾧ γὰρ ἐξουσία κοινωνεῖν ἀρχῆς βουλευτικῆς καὶ κριτικῆς, πολίτην ἤδη λέγομεν εἶναι ταύ-

37. οὐδ' ἔνεστιν Madvigius, οὐδέν ἐστιν ΓΠV^{m} Ar. Susem.^{1} in textu ‖ ἢ τοιαῦτα secl. Bas.^{2} ‖ 1275b, 7. ἐν add. Coraes ‖ 13. γὰρ post ἔχει om. P^{1}Q^{b} et in ras. P^{4} ‖ 16. βούλεσθαι Π^{2}V^{m} (em. corr. P^{4}) ‖ 17. περὶ alterum om. M^{s}P^{1} (nescio an recte) ‖ 19. καὶ Ar. Spengelius, ἢ ΓΠV^{m} Bk. Susem.^{1} in textu.

(1) της τῆς πόλεως, πόλιν δὲ τὸ τῶν τοιούτων πλῆθος ἱκανὸν
(2) πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν)· ὁρίζονται δὲ πρὸς 9
τὴν χρῆσιν πολίτην τὸν ἐξ ἀμφοτέρων πολιτῶν καὶ μὴ
θατέρου μόνον, οἷον πατρὸς ἢ μητρός, οἳ δὲ καὶ τοῦτ'
ἐπὶ πλέον ζητοῦσιν, οἷον ἐπὶ πάππους δύο ἢ τρεῖς ἢ πλείους.
οὕτω δὲ ὁριζομένων πολιτικῶς καὶ ταχέως, ἀποροῦσί τινες τὸν
τρίτον ἐκεῖνον ἢ τέταρτον, πῶς ἔσται πολίτης. Γοργίας μὲν (p. 61)
οὖν ὁ Λεοντῖνος, τὰ μὲν ἴσως ἀπορῶν τὰ δ' εἰρωνευόμενος,
ἔφη, καθάπερ ὅλμους εἶναι τοὺς ὑπὸ τῶν ολμοποιῶν πεποιη-
μένους, οὕτω καὶ Λαρισαίους τοὺς ὑπὸ τῶν δημιουργῶν πεποιη-
μένους[, εἶναι γάρ τινας λαρισοποιούς]· ἔστι δ' ἁπλοῦν. εἰ
γὰρ μετεῖχον κατὰ τὸν ῥηθέντα διορισμὸν τῆς πολιτείας,
ἦσαν πολῖται· καὶ γὰρ οὐδὲ δυνατὸν ἐφαρμόττειν τὸ ἐκ πολίτου
ἢ ἐκ πολίτιδος ἐπὶ τῶν πρώτων οἰκησάντων ἢ κτισάντων.
ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνο μᾶλλον ἔχει ἀπορίαν, ὅσοι με- 10
τέσχον μεταβολῆς γενομένης πολιτείας, οἷον Ἀθήνησιν
ἐποίησε Κλεισθένης μετὰ τὴν τῶν τυράννων ἐκβολήν· πολ-
λοὺς γὰρ ἐφυλέτευσε ξένους καὶ δούλους μετοίκους. τὸ δ'
ἀμφισβήτημα πρὸς τούτους ἐστὶν οὐ τίς πολίτης, ἀλλὰ πότε-
ρον ἀδίκως ἢ δικαίως. καίτοι κἂν τοῦτό τις ἔτι προσαπορή-
1276a σειεν, ἆρ' εἰ μὴ δικαίως πολίτης, οὐ πολίτης, ὡς ταὐτὸ δυνα-
μένου τοῦ τ' ἀδίκου καὶ τοῦ ψευδοῦς. ἐπεὶ δ' ὁρῶμεν καὶ ἄρ-

21. δὲ Γ (vel certe Guil.) Ar., δὴ ΠV^{m} Bk. ‖ 25. δὴ P^{3}Π^{3} Ar. Bk. ‖ παχέως Camerarius ‖ 30. εἶναι — λαρισοποιούς secl. Ridgewayus Susem.^{3} ‖ λαρισαιοποιούς Camerarius Susem.^{2} ‖ 32. ἦσαν Π^{1}P^{4} (in ras.) V^{m} Ald., ἢ ἂν U^{b}, ἦσαν ἂν c. c. Ar. Bk. καὶ γὰρ οὐ P^{4}Q^{b}T^{b}L^{s} Bk., οὐδὲ γὰρ Susem.^{1} vet. translatione abusus ‖ 33. ἐκ om. P^{1} et fort. Γ, secl. Susem.$^{1.2}$ ‖ 34. ἐκεῖνο Victorius et v. d. in mg. Aldinae Monacensis, ἐκείνη Susem.^{1} in textu et corr. P$^{1.4}$, ἐκείνην aut ἐκείνη M^{s}, ἐκείνην. P$^{2.6}$ Q M^{b} Q^{b}T^{b}U^{b} Ar. Ald. et pr. P^{1} (ras. super ει) et pr. P^{4} et corr. P^{3}, ἐκεῖνοι pr. P^{3} (ut videtur) et editores inde a Victorio et Morelio posteaque ἔχουσι ex abusu vetustae translationis ‖ 35. οἷον ⟨ἃ⟩ ci. Chandler ‖ 37. δούλους ⟨καὶ⟩ Ar. Bk.^{2} (haud recte) ‖ 39. κἂν Bekk.^{2}, καὶ ΓΠ Ar. Bk.^{1}, ἂν post προσαπορήσειαν inseruerat Goettlingius ‖ τοῦτό L^{s} Ald. et pr. M^{s}, τούτω cet.

χοντάς τινας ἀδίκως, οὓς ἄρχειν μὲν φήσομεν ἀλλ' οὐ δικαίως,
ὁ δὲ πολίτης ἀρχῇ τινὶ διωρισμένος ἐστίν (ὁ γὰρ κοινωνῶν
τῆς τοιᾶσδε ἀρχῆς πολίτης ἐστίν, ὡς ἔφαμεν), δῆλον ὅτι πο- 5
λίτας μὲν εἶναι φατέον καὶ τούτους, περὶ δὲ τοῦ δικαίως ἢ 3
μὴ δικαίως συνάπτει πρὸς τὴν εἰρημένην πρότερον ἀμφι-
σβήτησιν. — ἀποροῦσι γάρ τινες πόθ' ἡ πόλις ἔπραξε καὶ πότε
οὐχ ἡ πόλις, οἷον ὅταν ἐξ ὀλιγαρχίας ἢ τυραννίδος γένηται
δημοκρατία (τότε γὰρ οὔτε τὰ συμβόλαια ἔνιοι βούλονται 10
διαλύειν, ὡς οὐ τῆς πόλεως ἀλλὰ τοῦ τυράννου λαβόντος,
οὔτ' ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων, ὡς ἐνίας τῶν πολιτειῶν τῷ
11 κρατεῖν οὔσας, ἀλλ' οὐ διὰ τὸ κοινῇ συμφέρον)· εἴπερ οὖν
[καὶ] δημοκρατοῦνταί τινες κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, ὁμοίως
τῆς πόλεως φατέον εἶναι [ταύτης] τὰς τῆς πολιτείας ταύ- 15
της πράξεις καὶ τὰς ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας καὶ τῆς τυραννίδος; —
ἔοικε δ' ὁ λόγος οἰκεῖος εἶναι τῆς ἀπορίας ταύτης, πῶς
ποτὲ χρὴ λέγειν τὴν πόλιν εἶναι τὴν αὐτὴν ἢ μὴ τὴν αὐ-
62) τὴν ἀλλ' ἑτέραν. ἡ μὲν οὖν ἐπιπολαιοτάτη τῆς ἀπορίας
ζήτησις περὶ τὸν τόπον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐστίν· ἐνδέχε- 20
ται γὰρ διαζευχθῆναι [τὸν τόπον καὶ τοὺς ἀνθρώπους], καὶ
τοὺς μὲν ἕτερον τοὺς δὲ ἕτερον οἰκῆσαι τόπον. ταύτην μὲν οὖν
πραοτέραν θετέον τὴν ἀπορίαν (πολλαχῶς γὰρ τῆς πόλεως
12 λεγομένης, ἐστί πως εὐμάρεια τῆς τοιαύτης ζητήσεως)· ὁμοί-
ως δὲ καὶ τῶν τὸν αὐτὸν κατοικούντων ἀνθρώπων πότε 25

1276a, 5. *τῆς* om. $M^s P^1$, secl. Susem.[1] || *φαμέν* ΓM^s Susem.[1. 2.] † || 13. *συμφέρον.* ∗ ∗ Susem.[1. 2.] || 14. *καὶ δημοκρατοῦνται*] *κατὰ δημοκρατίαν ἐτράποντό* Susem.[1. 2.], *in democratiam versae fuerunt* Guil., sed quam sic reddidit lectionem, eadem fortasse erat atque codicum nostrorum, *καὶ* tamen om. *Γ*, secl. Niemeyer Susem.[3] || 15. *οὐ* ante *τῆς* add. Hayduckius Susem.[1. 2.] || *ταύτης* ante *τὰς* supervacaneum videbatur Eatoni, secl. Thurotus, *τῆς αὐτῆς* coniecerat Coraes || 17. [*πῶς*] *πότε* Spengelius Susem.[1] (perperam) || 21. *τὸν — ἀνθρώπους* secl. Susem., *τὸν τόπον καὶ* secl. Buecheler || 25. *τῶν τὸν αὐτὸν τόπον* $P^{4. 6.}$ Ar. Bk. Susem.[1. 2.] et *Γ*, si accurate vertit Guil., *τὸν αὐτὸν τόπον* L^s, *τὸν τόπον* Ald., *τῶν τὸν αὐτὸν* cet.

(I)

δεῖ νομίζειν μίαν εἶναι τὴν πόλιν; οὐ γὰρ δὴ τοῖς τείχεσιν· εἴη γὰρ ἂν Πελοποννήσῳ περιβαλεῖν ἓν τεῖχος. τοιαύτη δ' ἴσως ἐστὶ καὶ Βαβυλὼν καὶ πᾶσα ἥτις ἔχει περιγραφὴν μᾶλλον ἔθνους ἢ πόλεως· ἧς γέ φασιν ἑαλωκυίας τρίτην ἡμέραν οὐκ αἰσθέσθαι τι μέρος τῆς πόλεως. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης τῆς ἀπορίας εἰς ἄλλον καιρὸν χρήσιμος ἡ σκέψις (περὶ γὰρ μεγέθους τῆς πόλεως, τό τε πόσον καὶ πότερον ἓν ἔθνος ἢ πλείω συμφέρει, δεῖ μὴ λανθάνειν τὸν πολιτικόν)· ἀλλὰ τῶν αὐτῶν κατοικούντων τὸν αὐτὸν τόπον, 13
πότερον ἕως ἂν ᾖ τὸ γένος ταὐτὸ τῶν κατοικούντων, τὴν αὐτὴν εἶναι φατέον πόλιν, καίπερ αἰεὶ τῶν μὲν φθειρομένων τῶν δὲ γινομένων, ὥσπερ καὶ ποταμοὺς εἰώθαμεν λέγειν τοὺς αὐτοὺς καὶ κρήνας τὰς αὐτάς, καίπερ ἀεὶ τοῦ μὲν ἐπιγινομένου νάματος τοῦ δ' ὑπεξιόντος, ἢ τοὺς μὲν ἀνθρώπους φατέον εἶναι τοὺς αὐτοὺς διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν, τὴν
1276b δὲ πόλιν ἑτέραν; εἴπερ γάρ ἐστι κοινωνία τις ἡ πόλις, ἔστι δὲ κοινωνία πολιτῶν πολιτείας, γινομένης ἑτέρας τῷ εἴδει καὶ διαφερούσης τῆς πολιτείας ἀναγκαῖον εἶναι δόξειεν ἂν καὶ τὴν πόλιν εἶναι μὴ τὴν αὐτήν, ὥσπερ γε καὶ χορὸν ὁτὲ μὲν κωμικὸν ὁτὲ δὲ τραγικὸν ἕτερον εἶναί φαμεν, τῶν αὐτῶν πολλάκις ἀνθρώπων ὄντων, ὁμοίως δὲ καὶ πᾶσαν ἄλ- 14
λην κοινωνίαν καὶ σύνθεσιν ἑτέραν, ἂν εἶδος ἕτερον τῆς συνθέσεως ᾖ, οἷον ἁρμονίαν τῶν αὐτῶν φθόγγων ἑτέραν εἶναι λέγομεν, ἂν ὁτὲ μὲν ᾖ Δώριος ὁτὲ δὲ Φρύγιος. εἰ δὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, φανερὸν ὅτι μάλιστα λεκτέον τὴν αὐτὴν πόλιν εἰς τὴν πολιτείαν βλέποντας· ὄνομα δὲ καλεῖν (p. 68)

26. *μίαν* post *εἶναι* $M^{s}P^{1}$ ‖ *τὴν* secl. Schneider ‖ 32. *ποσὸν* $M^{s}P^{1}$ ‖ 33. *ἔθνος ἓν*] *ὂν ἔθνος* M^{s}, *ἔθνος* om. Π^{2} Ar. et in lac. P^{1} (spatium bis vocem complecti poterat) ‖ 1276b, 2. *πολιτῶν* secludendum esse ci. Susem. ‖ *πολιτείας* supervacaneum et corruptelam fortasse in his verbis esse censet Eaton, *πολιτεία* scripsit Congreveus ‖ 3. *ἂν* om. $M^{s}P^{1}$ ‖ 7. *τῆς συνθέσεως* post 8. *ᾖ* Π^{2} Bk. ‖ 9. *λέγομεν* Alb. Ar. Morelius, *λέγοιμεν* ΓΠ.

ἕτερον ἢ ταὐτὸν ἔξεστι καὶ τῶν αὐτῶν κατοικούντων αὐτὴν καὶ πάμπαν ἑτέρων ἀνθρώπων. εἰ δὲ δίκαιον διαλύειν ἢ μὴ διαλύειν, ὅταν εἰς ἑτέραν πολιτείαν μεταβάλῃ ἡ πόλις, λόγος ἕτερος.

II τῶν δὲ νῦν εἰρημένων ἐχόμενόν ἐστιν ἐπισκέψασθαι πότερον τὴν αὐτὴν ἀρετὴν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ πολίτου σπουδαίου θετέον, ἢ μὴ τὴν αὐτήν. ἀλλὰ μὴν εἴ γε τοῦτο τυχεῖν δεῖ ζητήσεως, τὴν τοῦ πολίτου τύπῳ τινὶ πρῶτον ληπτέον. ὥσπερ οὖν ὁ πλωτὴρ εἷς τις τῶν κοινωνῶν ἐστίν, οὕτω καὶ τὸν πολίτην φαμέν. τῶν δὲ πλωτήρων καίπερ ἀνομοίων ὄντων τὴν δύναμιν (ὁ μὲν γάρ ἐστιν ἐρέτης, ὁ δὲ κυβερνήτης, ὁ δὲ πρῳρεύς, ὁ δ' ἄλλην τινὰ ἔχων τοιαύτην ἐπωνυμίαν) δῆλον· ὡς ὁ μὲν ἀκριβέστατος ἑκάστου λόγος ἴδιος ἔσται τῆς ἀρετῆς, ὁμοίως δὲ καὶ κοινός τις ἐφαρμόσει πᾶσιν. ἡ γὰρ σωτηρία τῆς ναυτιλίας ἔργον ἐστὶν αὐτῶν
2 πάντων· τούτου γὰρ ἕκαστος ὀρέγεται τῶν πλωτήρων. ὁμοίως τοίνυν καὶ τῶν πολιτῶν, καίπερ ἀνομοίων ὄντων, ἡ σωτηρία τῆς κοινωνίας ἔργον ἐστί, κοινωνία δ' ἐστὶν ἡ πολιτεία· διὸ τὴν ἀρετὴν ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ πολίτου πρὸς τὴν πολιτείαν. εἴπερ οὖν ἔστι πλείω πολιτείας εἴδη, δῆλον ὡς οὐκ ἐνδέχεται τοῦ σπουδαίου πολίτου μίαν ἀρετὴν εἶναι τὴν τελείαν· τὸν δ' ἀγαθὸν ἄνδρα φαμὲν κατὰ μίαν ἀρετὴν εἶναι τὴν τελείαν. ὅτι μὲν οὖν ἐνδέχεται πολίτην ὄντα σπουδαῖον μὴ κεκτῆσθαι τὴν ἀρετὴν καθ' ἣν σπουδαῖος ἀνήρ, φανερόν·
3 οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἔστι διαποροῦντας ἐπελθεῖν τὸν αὐτὸν λόγον περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας. εἰ γὰρ

14. *πολιτείαν* post *μεταβάλῃ* Π^2 Bk. ‖ *μεταβάλλῃ* Π^3 Bk. ‖ 17. *ἀνδρὸς* post *ἀγαθοῦ* M^s Susem.$^{1.2.}$ et, si fides in hac re Guilelmo est, *Γ* ‖ 20. *κοινῶν* Π^1 ‖ 25. *ὁμως* Victorius ‖ 28. *καὶ* om. *Γ*M^s ‖ 30. *διόπερ Γ*M^s Susem.$^{1.2.}$ ‖ 33. *τὸν* — 34. *τελείαν* add. *Γ*P^1 Ar. et corr.^{3} P^2 et mg. P^4 et editores inde a Victorio et Morelio ‖ *μίαν* om. editores cum Alb. et Thom. ‖ *εἶναι* ante *κατὰ* Guilelmum secuti editores ‖ 34. *τὴν* om. editores et pr. P^1 (suppl. corr.^{1}), supra versum habet mg. P^4 ‖ 36. *ἀλλὰ* om. $\Pi^1 V^m$ (suppl. p^1) ‖ 37. *παρὰ*? Susem.

(II)

ἀδύνατον ἐξ ἁπάντων σπουδαίων ὄντων εἶναι πόλιν, [δεῖ δ' ἕκαστον τὸ καθ' ἑαυτὸν ἔργον εὖ ποιεῖν, τοῦτο δὲ ἀπ' ἀρετῆς·]
40 ἐπειδὴ ἀδύνατον ὁμοίους εἶναι πάντας τοὺς πολίτας, * οὐκ ἂν
1277a εἴη ἀρετὴ μία πολίτου καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. τὴν μὲν γὰρ τοῦ σπουδαίου πολίτου δεῖ πᾶσιν ὑπάρχειν (οὕτω γὰρ ἀρίστην ἀναγκαῖον εἶναι τὴν πόλιν), τὴν δὲ τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἀγα- (p. 64
Θοῦ ἀδύνατον, εἰ μὴ πάντας ἀναγκαῖον ἀγαθοὺς εἶναι τοὺς
5 ἐν τῇ σπουδαίᾳ πόλει πολίτας. [ἔτι ἐπεὶ ἐξ ἀνομοίων ἡ πό- 4
λις, ὥσπερ ζῷον εὐθὺς ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ ψυχὴ ἐκ λόγου καὶ ὀρέξεως καὶ οἰκία ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ κτῆσις ἐκ δεσπότου καὶ δούλου, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ πόλις ἐξ ἁπάντων τε τούτων καὶ πρὸς τούτοις ἐξ ἄλλων ἀνομοίων
10 συνέστηκεν εἰδῶν· ἀνάγκη μὴ μίαν εἶναι τὴν τῶν πολιτῶν πάντων ἀρετήν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν χορευτῶν κορυφαίου καὶ παραστάτου.] — διότι μὲν τοίνυν ἁπλῶς οὐχ ἡ αὐτή, φανερὸν 5
ἐκ τούτων· ἀλλ' ἆρα ἔσται τινὸς ἡ αὐτὴ ἀρετὴ πολίτου τε σπουδαίου καὶ ἀνδρὸς σπουδαίου; φαμὲν δὴ τὸν ἄρχοντα τὸν
15 σπουδαῖον εἶναι ** ἀγαθὸν καὶ φρόνιμον, τὸν δὲ πολιτικὸν ἀναγκαῖον εἶναι φρόνιμον. καὶ τὴν παιδείαν δ' εὐθὺς ἑτέραν εἶναι λέγουσί τινες ἄρχοντος, ὥσπερ καὶ φαίνονται οἱ τῶν βασιλέων υἱεῖς ἱππικὴν καὶ πολεμικὴν παιδευόμενοι, καὶ Εὐριπίδης φησὶ

"μή μοι τὰ κομψὰ ....,
ἀλλ' ὧν πόλει δεῖ",

20 ὡς οὖσάν τινα ἄρχοντος παιδείαν. εἰ δὴ ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἄρ- 6
χοντός τε ἀγαθοῦ καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, πολίτης δ' ἐστὶ καὶ

38. δεῖ — 39. ἀρετῆς post 40. πολίτας tri. Thurotus ‖ 40. ἐπειδὴ δὲ P^1, ἐπεὶ δὲ Π^2V^m Ar., ἐπεὶ δ' Bk. ‖ 1277a, 1. ἀρετὴ post μία Π^2V^m Bk. ‖ 4. ἀγαθοὺς corruptum, ⟨ἄνδρας⟩ ἀγαθοὺς ci. Susem., ὁμοίους Bernaysius (nescio an recte) ‖ 5. ἔτι — 12. παραστάτου, quae offenderunt iam Thurotus, secl. Susem.$^{2.3}$ ‖ 8. κτῆσις ἐκ secl. Bernaysius, κτῆσις ἐκ secl. Welldon ‖ 12. λαυροστάτου ci. Schmidtius ‖ ἁπλῶς om. Π^1 ‖ 15. εἶναι post ἀγαθὸν Π^2V^m Bk. ‖ ⟨ἄνδρα⟩ ἀγαθὸν Buecheler ‖ τόν τε Susem. ‖ πολιτικὸν] πολίτην οὐκ Congreveus ‖ 17. τοῦ ante ἄρχοντος add. Π^3 Bk. ‖ 19. κομψὰ .... Spengelius, κόμψ' Π^2V^m Bk. ‖ 20. δὲ Π^2V^m Ar. Bk.

ὁ ἀρχόμενος, οὐχ ἡ αὐτὴ ἂν εἴη ἁπλῶς πολίτου καὶ ἀνδρός,
τινὸς μέντοι πολίτου· οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ ἄρχοντος καὶ πολίτου,
καὶ διὰ τοῦτ' ἴσως Ἰάσων ἔφη πεινῆν ὅτε μὴ τυραννοῖ, ὡς
7 οὐκ ἐπιστάμενος ἰδιώτης εἶναι. — ἀλλὰ μὴν ἐπαινεῖταί γε τὸ 25
δύνασθαι ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, καὶ πολίτου δοκεῖ που ἡ ἀρετὴ
εἶναι τὸ δύνασθαι καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι καλῶς. εἰ οὖν
τὴν μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς τίθεμεν ἀρχικήν, τὴν δὲ τοῦ πο-
λίτου ἄμφω, οὐκ ἂν εἴη ἄμφω ἐπαινετὰ ὁμοίως. ἐπεὶ οὖν
ποτε δοκεῖ ἀμφότερα καὶ οὐ ταὐτὰ δεῖν τὸν ἄρχοντα μαν- 30
θάνειν καὶ τὸν ἀρχόμενον, τὸν δὲ πολίτην ἀμφότερ' ἐπί-
στασθαι καὶ μετέχειν ἀμφοῖν, ** κἀντεῦθεν ἂν κατίδοι τίς.
8 ἔστι γὰρ ἀρχὴ δεσποτική· ταύτην δὲ τὴν περὶ τὰ ἀναγκαῖα
65) λέγομεν, ἃ ποιεῖν ἐπίστασθαι τὸν ἄρχοντ' οὐκ ἀναγκαῖον,
ἀλλὰ χρῆσθαι μᾶλλον· θάτερον δὲ καὶ ἀνδραποδῶδες. λέγω 35
δὲ θάτερον τὸ δύνασθαι καὶ ὑπηρετεῖν τὰς διακονικὰς
πράξεις. δούλου δὲ εἴδη πλείω λέγομεν· αἱ γὰρ ἐργασίαι
πλείους. ὧν ἓν μέρος κατέχουσιν οἱ χερνῆτες· οὗτοι δ'
εἰσίν, ὥσπερ σημαίνει καὶ τοὔνομα αὐτούς, οἱ ζῶντες ἀπὸ
τῶν χειρῶν, ἐν οἷς ὁ βάναυσος τεχνίτης ἐστίν. διὸ παρ' 1277b
ἐνίοις οὐ μετεῖχον οἱ δημιουργοὶ τὸ παλαιὸν ἀρχῶν, πρὶν
9 δῆμον γενέσθαι τὸν ἔσχατον. τὰ μὲν οὖν ἔργα τῶν ἀρχο-

22. ἂν εἴη post ἁπλῶς $\Pi^2 V^m$ Bk. ‖ 23. τοῦ δυναμένου ἄρχειν μόνου (μόνον P^4, μόνου supra versum P^1) post μέντοι add. Π^1 et γρ. mg. P^4 (del. mg. p^1) ‖ 24. ἴσως om. Π^1 (suppl. corr. P^1), secl. Susem.[1] † ‖ τυραννεῖ Π^1 et pr. P^2 (em. corr.[1]) ‖ 26. δοκεῖ που ἡ Iackson et Welldon, δοκίμου ἡ ΓΠ Ar. Bk. Susem.[1. 2]. in textu, δοκεῖ ἡ Gifanius, δοκεῖ μὲν ἡ Zwinger, δοκεῖ αὕτη Rassovius, ⟨δοκεῖ⟩ δοκίμου ἡ Bernaysius ‖ 27. οὖν] δὲ? Susem. ‖ 29. ἐπεὶ] ἕως Schlosser, ὅτι Coraes, εἰ μὲν ci. Rassovius ‖ 30. ἄμφω ἕτερα Bernaysius, ἕτερα Coraes ‖ κἂν Schlosser, καί ⟨ποτε⟩ Welldon, secl. Spengelius ‖ 33. ⟨τοῦτο νῦν σκοπῶμεν ἀκριβέστερον,⟩ κἀντεῦθεν vel simile quid Susem., κατένθεν M^s, τοὐντεῦθεν $\Pi^2 V^m$ Ar. Bk., ἐντεῦθεν Coraes et Rassovius ‖ 34. λέγομεν, ἃ Lambinus, λεγόμενα ΓΠ V^m Ar. ‖ 38. χερνῆται p^1 et corr. P^4 ‖ τοὔνομ' $\Pi^2 V^m$ Bk.

μένων οὕτως οὐ δεῖ [τὸν ἀγαθὸν] οὐδὲ τὸν πολιτικὸν οὐδὲ τὸν πολίτην τὸν ἀγαθὸν μανθάνειν, εἰ μή ποτε χρείας χάριν αὐτῷ πρὸς αὐτόν· οὐ γὰρ ἔτι συμβαίνει γίνεσθαι τοτὲ μὲν δεσπότην τοτὲ δὲ δοῦλον. ἀλλ' ἔστι τις ἀρχὴ καθ' ἣν ἄρχει τῶν ὁμοίων τῷ γένει καὶ τῶν ἐλευθέρων. ταύτην γὰρ λέγομεν εἶναι τὴν πολιτικὴν ἀρχήν, ἣν δεῖ τὸν ἄρχοντα ἀρχόμενον μαθεῖν, οἷον ἱππαρχεῖν ἱππαρχηθέντα, στρατηγεῖν στρατηγηθέντα καὶ ταξιαρχήσαντα καὶ λοχαγήσαντα. διὸ λέγεται καὶ τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι μὴ ἀρχθέντα. τούτων δὲ ἀρετὴ μὲν ἑτέρα, δεῖ δὲ τὸν πολίτην τὸν ἀγαθὸν ἐπίστασθαι καὶ δύνασθαι καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, καὶ αὕτη ἀρετὴ πολίτου, τὸ τὴν τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴν ἐπίστασθαι ἐπ' ἀμφότερα. καὶ ἀνδρὸς δὴ ἀγαθοῦ ἄμφω. καὶ εἰ ἕτερον εἶδος σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ἀρχικῆς καὶ [γὰρ] ἀρχομένου μὲν ἐλευθέρου δέ, δῆλον ὅτι οὐ μία ἂν εἴη τοῦ ἤθους ἀρετή, οἷον δικαιοσύνη, ἀλλ' εἴδη ἔχουσα καθ' ἃ ἄρξει καὶ ἄρξεται, ὥσπερ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἑτέρα σωφροσύνη καὶ ἀνδρία (δόξαι γὰρ ἂν εἶναι δειλὸς. ἀνήρ, εἰ οὕτως ἀνδρεῖος εἴη ὥσπερ γυνὴ ἀνδρεία, καὶ γυνὴ ἀκόλαστος, εἰ οὕτω κοσμία εἴη ὥσπερ ὁ ἀνὴρ ὁ ἀγα-

1277b, 4. τὸν ἀγαθὸν] τὸν ἄρχοντα Rassovius, secl. Welldon, ἀγαθὸν οὐδὲ τὸν olim secl. Susem., οὐδὲ τὸν πολίτην τὸν ἀγαθόν secl. Thurotus ‖ 6. γὰρ ἔτι] γάρ τοι? Rieseus ‖ τοτὲ — 7. τοτὲ Rieseus, τὸν — τὸν *ΓΠ* Ar. Bk. Susem.[1], vitium suspicatus erat, sed male τῶν — τῶν coniecerat Lindauius ‖ 7. ⟨καί⟩ τις? Susem. ‖ 10. καὶ post ἱπαρχηθέντα Guilelmi et Aretini translationibus abusus add. Susem.[1. 2] ‖ 12. καὶ post διὸ add. $P^4Q^bT^b$ Bk. ‖ 14. ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν *Π*[2] Bk. † ‖ 16. ἄμφω] comma post h. v., maiorem interpunctionem post 17. ἀρχικῆς ponunt Bernaysius et editores praeter Goettlingium ‖ 18. γὰρ secl. Goettlingius, τῆς ci. Susem., γὰρ ⟨ἄρχοντος καὶ⟩ commate post δὲ deleto Bernaysius ‖ 19. τοῦ ἤθους Susem., τοῦ ἀγαθοῦ *ΓΠ* Ar. Bk. Susem.[1] in textu, καὶ ἄρχοντος Rassovius ‖ 20. ὡς γὰρ *Π*[1] (ἄλλως ὥσπερ p^1) ‖ 23. ἀκόλαστος Susem., ἄλαλος P^4 Susem.[1] in textu, λάλος *Π*[1] Bk., ἄλλως Ald., *inhonesta* Ar., ἄλλος cet., corruptam esse vocem intellexit Schmidtius.

(II)
θός, ἐπεὶ καὶ οἰκονομία ἑτέρα ἀνδρὸς καὶ γυναικός· τοῦ
11 μὲν γὰρ κτᾶσθαι τῆς δὲ φυλάττειν ἔργον ἐστίν)· ἡ δὲ φρό- 25
νησις ἄρχοντος ἴδιος ἀρετὴ μόνη. τὰς γὰρ ἄλλας ἔοικεν
ἀναγκαῖον εἶναι κοινὰς καὶ τῶν ἀρχομένων καὶ τῶν
p. 66) ἀρχόντων, ἀρχομένου δέ γε οὐκ ἔστιν ἀρετὴ φρόνησις,
ἀλλὰ δόξα ἀληθής· ὥσπερ γὰρ αὐλοποιὸς ὁ ἀρχόμε-
νος, ὁ δ' ἄρχων αὐλητὴς ὁ χρώμενος. — πότερον μὲν οὖν 5
ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ πολίτου σπουδαίου ἢ 31
ἑτέρα, καὶ πῶς ἡ αὐτὴ καὶ πῶς ἑτέρα, φανερὸν ἐκ τού-
III των· περὶ δὲ τὸν πολίτην ἔτι λείπεταί τις τῶν ἀποριῶν. (5)
ὡς ἀληθῶς γὰρ πότερον πολίτης ἐστὶν ᾧ κοινωνεῖν ἔξ-
εστιν ἀρχῆς, ἢ καὶ τοὺς βαναύσους πολίτας θετέον; εἰ μὲν 35
οὖν καὶ τούτους θετέον οἷς μὴ μέτεστιν ἀρχῶν, οὐχ οἷόν
τε παντὸς εἶναι πολίτου τὴν τοιαύτην ἀρετήν (οὗτος γὰρ πο-
λίτης)· εἰ δὲ μηδεὶς τῶν τοιούτων πολίτης, ἐν τίνι μέρει θε-
τέος ἕκαστος; οὐδὲ γὰρ μέτοικος οὐδὲ ξένος. ἢ διά γε τοῦτον
τὸν λόγον οὐδὲν φήσομεν συμβαίνειν ἄτοπον; οὐδὲ γὰρ οἱ 1278a
2 δοῦλοι τῶν εἰρημένων οὐδέν, οὐδ' οἱ ἀπελεύθεροι. τοῦτο
γὰρ ἀληθές, ὡς οὐ πάντας θετέον πολίτας ὧν ἄνευ οὐκ ἂν εἴη
πόλις, ἐπεὶ οὐδ' οἱ παῖδες ὡσαύτως πολῖται καὶ οἱ ἄνδρες, ἀλλ'
οἱ μὲν ἁπλῶς οἱ δ' ἐξ ὑποθέσεως· πολῖται μὲν γάρ εἰσιν, 5
ἀλλ' ἀτελεῖς. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις παρ' ἐνίοις
ἦν δοῦλον τὸ βάναυσον ἢ ξενικόν, διόπερ οἱ πολλοὶ τοιοῦ-
τοι καὶ νῦν· ἡ δὲ βελτίστη πόλις οὐ ποιήσει βάναυσον πολί-
την. εἰ δὲ καὶ οὗτος πολίτης, ἀλλὰ πολίτου ἀρετὴν ἣν εἴπομεν
λεκτέον οὐ παντός, οὐδ' ἐλευθέρου μόνον, ἀλλ' ὅσοι τῶν ἔρ- 10
3 γων εἰσὶν ἀφειμένοι τῶν ἀναγκαίων. τῶν δ' [ἀναγκαίων] οἱ μὲν

29. γὰρ post αὐλοποιὸς Π^2 Bk. (em. corr. P^4) ‖ 37. οὗτος γὰρ πολίτης non vert. Ar., offenderunt Schneiderum, οὗτος γὰρ πολίτης ⟨ἀγαθὸς ὁ δυνάμενος ἄρχειν⟩ vel simile quid ci. Thurotus ‖ 1278a, 11. ἀναγκαίων suspectum offendit Congreveum, neutrum esse placet Postgateo, secl. Susem.[3] (etsi malim τῶν δὲ ⟨μὴ⟩), ἄλλων Bernaysius, ⟨μὴ ἀφειμένων τῶν⟩ ἀναγκαίων coniecerat Susem.

(III)

ἑνὶ λειτουργοῦντες τὰ τοιαῦτα δοῦλοι, οἱ δὲ κοινῇ βάναυσοι καὶ θῆτες. φανερὸν δ' ἐντεῦθεν μικρὸν ἐπισκεψαμένοις πῶς ἔχει περὶ αὐτῶν· αὐτὸ γὰρ φανὲν τὸ λεχθὲν ποιεῖ δῆλον. ἐπεὶ γὰρ πλείους εἰσὶν αἱ πολιτεῖαι, καὶ εἴδη πολίτου ἀναγκαῖον εἶναι πλείω, καὶ μάλιστα τοῦ ἀρχομένου πολίτου, ὥστ' ἐν μὲν τινὶ πολιτείᾳ τὸν βάναυσον ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὸν θῆτα πολίτας, ἐν τισὶ δ' ἀδύνατον, οἷον εἴ τίς ἐστιν ἣν καλοῦσιν ἀριστοκρατικὴν καὶ ἐν ᾗ κατ' ἀρετὴν αἱ τιμαὶ δίδονται καὶ κατ' ἀξίαν· οὐ γὰρ οἷόν τ' ἐπιτηδεῦσαι τὰ τῆς ἀρετῆς ζῶντα βίον βάναυσον ἢ θητικόν. ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις θῆτα μὲν οὐκ ἐνδέχεται εἶναι πολίτην (ἀπὸ τιμημάτων γὰρ μακρῶν αἱ μεθέξεις τῶν ἀρχῶν), βάναυσον δὲ ἐνδέχεται· πλουτοῦσι γὰρ καὶ [οἱ] πολλοὶ τῶν τεχνιτῶν. ἐν Θήβαις δὲ νόμος ἦν τὸν δέκα ἐτῶν μὴ ἀπεσχημένον τῆς ἀγορᾶς μὴ μετέχειν ἀρχῆς. ἐν πολλαῖς δὲ πολιτείαις προσεφέλκεται καὶ τῶν ξένων ὁ νόμος· ὁ γὰρ ἐκ πολίτιδος ἔν τισι δημοκρατίαις πολίτης ἐστίν, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει καὶ τὰ περὶ τοὺς νόθους παρὰ πολλοῖς. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ δι' ἔνδειαν τῶν γνησίων πολιτῶν ποιοῦνται πολίτας τοὺς τοιούτους (διὰ γὰρ ὀλιγανθρωπίαν οὕτω χρῶνται τοῖς νόμοις), εὐπορουῦντες δὴ ὄχλου κατὰ μικρὸν παραιροῦνται τοὺς ἐκ δούλου πρῶτον ἢ δούλης, εἶτα τοὺς ἀπὸ γυναικῶν, τέλος δὲ μόνον τοὺς ἐξ ἀμφοῖν ἀστῶν πολίτας ποιοῦσιν. ὅτι μὲν οὖν εἴδη πλείω πολίτου, φανερὸν ἐκ τούτων, καὶ ὅτι λέγεται μάλιστα πολίτης ὁ μετέχων τῶν τιμῶν, ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἐποίησεν

"ὡς εἴ τιν' ἀτίμητον μετανάστην·"

(p. 67) 4 5 6

12. κοινοὶ Π^2 Bk. ‖ 14. φανὲν vix sanum, non vert. Ar., offendit ed. Bas.^{2} et Schneiderum, ἐπάνω? Susem.^{2} ‖ 24. οἱ secludendum esse ci. Schneider, secl. Susem. ‖ 26. ἀρετῆς Γ M^s † ‖ 27. προσεφέλκεται καὶ] προσεφέλκει τινὰς Rieseus ‖ τοὺς ξένους P^4 ‖ 31. [διὰ] παρ' Bernaysius ‖ 32. ἀποροῦντες Γ M^s † ‖ δὴ Susem.^{3}, δ' Π Bk. (Bern.), non vert. Guil. Ar., secl. Sylburgius Susem.$^{1.2}$, γ'? Susem. ‖ 34. ἀστῶν V^m et cod. Berol., coniecerat Perizonius, αὐτῶν ΓΠ ‖ 36. ὥσπερ — 38. μετέχων post 40. ἐστίν V^m et pr. P^1 et corr. P^4, 37. ὡς εἴ — 38. μετέχων ibidem Π^2 Ar.,

ὥσπερ μέτοικος γάρ ἐστιν ὁ τῶν τιμῶν μὴ μετέχων. ἀλλ' ὅπου τὸ τοιοῦτον ἐπικεκρυμμένον ἐστίν, ἀπάτης χάριν τῶν συνοικούντων ἐστίν. 40

πότερον μὲν οὖν ἑτέραν ἢ τὴν αὐτὴν θετέον, καθ' ἣν 6
ἀνὴρ ἀγαθός ἐστι καὶ πολίτης σπουδαῖος, δῆλον ἐκ τῶν 1278 b
εἰρημένων, ὅτι τινὸς μὲν πόλεως ὁ αὐτὸς τινὸς δ' ἕτερος,
κἀκείνης δ' οὐ πᾶς ἀλλ' ὁ πολιτικὸς καὶ κύριος ἢ δυνά-
μενος εἶναι κύριος, ἢ καθ' αὑτὸν ἢ μετ' ἄλλων, τῆς τῶν 5
IV κοινῶν ἐπιμελείας· ἐπεὶ δὲ ταῦτα διώρισται, τὸ μετὰ (6)
ταῦτα σκεπτέον, πότερον μίαν θετέον πολιτείαν ἢ πλείους,
κἂν εἰ πλείους, τίνες καὶ πόσαι, καὶ διαφοραὶ τίνες αὐ-
τῶν εἰσιν. ἔστι δὲ πολιτεία πόλεως τάξις τῶν τε ἄλλων
ἀρχῶν καὶ μάλιστα τῆς κυρίας πάντων. κύριον μὲν γὰρ 10
πανταχοῦ τὸ πολίτευμα τῆς πόλεως, πολίτευμα δέ ἐστιν
ἡ πολιτεία. λέγω δὲ οἷον ἐν μὲν ταῖς δημοκρατικαῖς
. 68) κύριος ὁ δῆμος, οἱ δ' ὀλίγοι τοὐναντίον ἐν ταῖς ὀλιγαρ-
χίαις· φαμὲν δὴ καὶ πολιτείαν ἑτέραν εἶναι τούτων. τὸν
αὐτὸν δὲ τοῦτον ἐροῦμεν λόγον καὶ περὶ τῶν ἄλλων. 15

2 ὑποθετέον δὴ πρῶτον τίνος χάριν συνέστηκε πόλις, καὶ
τῆς ἀρχῆς εἴδη πόσα τῆς περὶ ἄνθρωπον καὶ τὴν κοινω-
νίαν τῆς ζωῆς.

εἴρηται δὲ κατὰ τοὺς πρώτους λόγους, ἐν οἷς περὶ
οἰκονομίας διωρίσθη καὶ δεσποτείας, καὶ ὅτι φύσει μέν ἐστιν 20

38. ὥσπερ — μετέχων ibidem ΓM^s, verum ordinem restituit corr.^{1} P^1 ‖ 1278 b, 1. αὐτὴν ⟨ἀρετὴν⟩ Schneider Susem.^{2} ‖ 2. ἐκ τῶν εἰρημένων om. Π^1 (suppl. mg. P^1), secl. Susem.^{1} ‖ 4. κἀκείνης corr.^{1} P^1, κακεῖνος c. c. Ar. Bk.^{1} (fors. recte), κἀκείνος corr.^{1} P^1 (κἀκεῖνος in κἀκείνης correctum et ο superscriptum) ‖ δ' om. $\Pi^2 V^m$ Bk. ‖ ἢ — 5. κύριος add. $\Pi^1 P^2 V^m$ et mg. $P^{3.4}$ ‖ 8. καὶ εἰ πλείους ΓP^1 Susem.$^{1.2}$, om. M^s ‖ 12. δημοκρατιαῖς P^4, δημοκρατίαις Sylburgius ‖ 14. δὴ Spengelius, δὲ $\Gamma\Pi V^m$ Ar. Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 16. δὲ Bk. et pr. Q^b ‖ 17. καὶ] κατὰ Bernaysius Susem.^{2} ‖ 19. δὲ $\Pi^1 P^4$, δὴ c. c. V^m Bk. ‖ καὶ post δὲ add. P^1 Bk. et corr. P^4 et, si fides est Bekkeri silentio, Q^b T^b ‖ 20. καὶ ante ὅτι non vert. Guil. Ar., del. editores praeter Goettlingium et Susem. inde a Victorio et Morelio omnes.

(IV)

ὁ ἄνθρωπος ζῷον πολιτικόν. διὸ καὶ μηδὲν δεόμενοι τῆς παρ' ἀλλήλων βοηθείας [οὐκ ἔλαττον] ὀρέγονται τοῦ συζῆν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον συνάγει, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει μέρος ἑκάστῳ τοῦ ζῆν καλῶς. μάλιστα μὲν οὖν τοῦτ' ἐστὶ τέλος, καὶ κοινῇ πᾶσι καὶ χωρίς· συνέρχονται δὲ καὶ τοῦ ζῆν ἕνεκεν αὐτοῦ καὶ συνέχουσι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. ἴσως γὰρ ἔνεστί τι τοῦ καλοῦ μόριον καὶ κατὰ τὸ ζῆν αὐτὸ μόνον, ἂν μὴ τοῖς χαλεποῖς κατὰ τὸν βίον ὑπερβάλλῃ λίαν. δῆλον δ' ὡς καρτεροῦσι πολλὴν κακοπάθειαν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων γλιχόμενοι τοῦ ζῆν, ὡς ἐνούσης τινὸς εὐημερίας ἐν αὐτῷ καὶ γλυκύτητος φυσικῆς. 3

ἀλλὰ μὴν καὶ τῆς ἀρχῆς τοὺς λεγομένους τρόπους ῥᾴδιον διελεῖν· καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις διοριζόμεθα περὶ αὐτῶν πολλάκις. ἡ μὲν γὰρ δεσποτεία, καίπερ ὄντος κατ' ἀλήθειαν τῷ τε φύσει δούλῳ καὶ τῷ φύσει δεσπότῃ ταὐτοῦ συμφέροντος, ὅμως ἄρχει πρὸς τὸ τοῦ δεσπότου συμφέρον οὐδὲν ἧττον, πρὸς δὲ τὸ τοῦ δούλου κατὰ συμβεβηκός (οὐ γὰρ ἐνδέχεται φθειρομένου τοῦ δούλου σῴζεσθαι τὴν δεσποτείαν)· ἡ δὲ τέκνων ἀρχὴ καὶ γυναικὸς [καὶ τῆς οἰκίας πάσης], ἣν δὴ καλοῦμεν οἰκονομικήν, ἤτοι τῶν ἀρχομένων χάριν ἐστὶν ἢ ⟨εἰ⟩ κοινοῦ τινὸς ἀμφοῖν, καθ' αὑτὸ μὲν τῶν ἀρχομένων, ὡς ὁρῶμεν καὶ τὰς ἄλλας τέχνας, οἷον ἰατρικὴν καὶ γυμναστικήν, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶν αὐτῶν εἶεν. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸν παιδοτρίβην ἕνα τῶν γυμναζομένων ἐνίοτ' εἶναι καὶ αὐτόν, ὥσπερ ὁ κυβερνήτης εἷς ἐστιν ἀεὶ τῶν πλωτήρων· ὁ μὲν οὖν παιδοτρίβης (p. 69)

4

5

21. ὁ om. Π^2V^m Bk. ‖ 22. παρ'] περὶ $M^s\Pi^2V^m$ et pr. P^1 ‖ πολιτείας ΓM^sV^m † ‖ οὐκ ἔλαττον om. Π^1V^m (suppl. mg^1 P^1) ‖ 26. καὶ — κοινωνίαν post 27. μόριον Π^2 Ar. Bk. et corr. (corr.^{1}, ut videtur) P^1 ‖ 28. ὑπερβάλλει $P^{1.4}$, ὑπερβάλῃ $P^{2.3}Q^bT^bV^m$ ‖ δ'] γὰρ aut γ' aut commate post λίαν posito Θ' ci. Susem. ‖ 31. γε post ἀρχῆς add. $P^{2.3}V^m$ ‖ λεγομένους] ἐνδεχομένους? Susem. ‖ 39. καὶ — πάσης secl. Susem.$^{2.3}$, cui etiam sequentia ἣν — οἰκονομικήν suspecta sunt ‖ 40. ἢ om. V^m, εἰ add. Susem. ‖ 41. ὥσπερ Π^2V^m Bk. ‖ καὶ ⟨κατὰ⟩? Susem. ‖ 1279a, 2. ἕνα] εἶναι Π^1, secl. Susem.$^{1.2}$ ‖ 3. εἶναι om. Π^1.

IV) ἡ κυβερνήτης σκοπεῖ τὸ τῶν ἀρχομένων ἀγαθόν, ὅταν δὲ 5
τούτων εἷς γένηται καὶ αὐτός, κατὰ συμβεβηκὸς μετέχει
τῆς ὠφελείας. ὃ μὲν γὰρ πλωτήρ, ὃ δὲ τῶν γυμναζομέ-
6 νων εἷς γίνεται παιδοτρίβης ὤν. διὸ καὶ τὰς πολιτικὰς
ἀρχάς, ὅταν ᾖ κατ' ἰσότητα τῶν πολιτῶν συνεστηκυῖα καὶ
καθ' ὁμοιότητα, κατὰ μέρος ἀξιοῦσιν ἄρχειν, πρότερον μέν, 10
ᾗ πέφυκεν, ἀξιοῦντες ἐν μέρει λειτουργεῖν, καὶ σκοπεῖν τινα
πάλιν τὸ αὐτοῦ ἀγαθόν, ὥσπερ πρότερον αὐτὸς ἄρχων ἐσκό-
πει τὸ ἐκείνου συμφέρον· νῦν δὲ διὰ τὰς ὠφελείας τὰς
ἀπὸ τῶν κοινῶν καὶ τὰς ἐκ τῆς ἀρχῆς βούλονται συνεχῶς
ἄρχειν, οἷον εἰ συνέβαινεν ὑγιαίνειν ἀεὶ τοῖς ἄρχουσι νοσα- 15
κεροῖς οὖσιν. καὶ γὰρ ἂν οὕτως ἴσως ἐδίωκον τὰς ἀρχάς.
7 φανερὸν τοίνυν ὡς ὅσαι μὲν πολιτεῖαι τὸ κοινῇ συμφέρον
σκοποῦσιν, αὗται μὲν ὀρθαὶ τυγχάνουσιν οὖσαι κατὰ τὸ
ἁπλῶς δίκαιον, ὅσαι δὲ τὸ σφέτερον μόνον τῶν ἀρχόντων,
ἡμαρτημέναι καὶ πᾶσαι παρεκβάσεις τῶν ὀρθῶν πολιτειῶν· 20
δεσποτικαὶ γάρ, ἡ δὲ πόλις κοινωνία τῶν ἐλευθέρων ἐστίν.
V διωρισμένων δὲ τούτων ἐχόμενόν ἐστι τὰς πολιτείας ἐπι- 7
σκέψασθαι, πόσαι τὸν ἀριθμὸν καὶ τίνες εἰσί, καὶ πρῶ-
τον τὰς ὀρθὰς αὐτῶν· καὶ γὰρ αἱ παρεκβάσεις ἔσονται
φανεραὶ τούτων διορισθεισῶν. ἐπεὶ δὲ πολιτεία μὲν καὶ τὸ 25
πολίτευμα σημαίνει ταὐτόν, πολίτευμα δ' ἐστὶ τὸ κύριον
τῶν πόλεων, ἀνάγκη δ' εἶναι κύριον ἢ ἕνα ἢ ὀλίγους ἢ τοὺς
πολλούς· ὅταν μὲν ὁ εἷς ἢ οἱ ὀλίγοι ἢ οἱ πολλοὶ πρὸς τὸ κοι-
νὸν συμφέρον ἄρχωσι, ταύτας μὲν ὀρθὰς ἀναγκαῖον εἶναι
τὰς πολιτείας, τὰς δὲ πρὸς τὸ ἴδιον ἢ τοῦ ἑνὸς ἢ τῶν ὀλί- 30
γων ἢ τοῦ πλήθους παρεκβάσεις. ἢ γὰρ οὐ πολίτας φατέον
εἶναι τοὺς μετέχοντας, ἢ δεῖ κοινωνεῖν τοῦ συμφέροντος.
2 καλεῖν δ' εἰώθαμεν τῶν μὲν μοναρχιῶν τὴν πρὸς τὶ κοινὸν

9. πολιτῶν ⟨πόλις⟩ Schlosser, at, ut videtur, nihil mutandum est ‖ 12. αὐτοῦ P^1 Ald., αὐτοῦ cet. ‖ 13. κείνου V^m, κοινῇ Sylburgius, κοινὸν Boiesenius (haud recte) ‖ 18 αὗται ΓM^s † ‖ 20. καὶ post πᾶσαι Π^3 Bk. † ‖ 25. τὸ om. Π^2 Bk. ‖ 27. ὀλίγον ΓM^s † ‖ 32. ⟨μὴ⟩ μετέχοντας Bernaysius.

(V)

ἀποβλέπουσαν συμφέρον βασιλείαν, τὴν δὲ τῶν ὀλίγων μὲν πλειόνων δὲ ἑνὸς ἀριστοκρατίαν (ἢ διὰ τὸ τοὺς ἀρίστους ἄρχειν, ἢ διὰ τὸ πρὸς τὸ ἄριστον τῇ πόλει καὶ τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτῆς), ὅταν δὲ τὸ πλῆθος πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύηται συμφέρον, καλεῖται τὸ κοινὸν ὄνομα πασῶν τῶν πολιτειῶν, πολιτεία. [συμβαίνει δ' εὐλόγως. ἕνα μὲν γὰρ διαφέρειν κατ' ἀρετὴν ἢ ὀλίγους ἐνδέχεται, πλείους δ' ἤδη χαλεπὸν ἠκριβῶσθαι πρὸς πᾶσαν ἀρετήν, ἀλλὰ μάλιστα τὴν πολεμικήν· αὕτη γὰρ ἐν πλήθει γίνεται· διόπερ κατὰ ταύτην τὴν πολιτείαν κυριώτατον τὸ προπολεμοῦν.] καὶ μετέχουσιν αὐτῆς οἱ κεκτημένοι τὰ ὅπλα. * παρεκβάσεις δὲ τῶν εἰρημένων τυραννὶς μὲν βασιλείας, ὀλιγαρχία δὲ ἀριστοκρατίας, δημοκρατία δὲ πολιτείας. ἡ μὲν γὰρ τυραννίς ἐστι μοναρχία πρὸς τὸ συμφέρον τὸ τοῦ μοναρχοῦντος, ἡ δ' ὀλιγαρχία πρὸς τὸ τῶν εὐπόρων, ἡ δὲ δημοκρατία πρὸς τὸ συμφέρον τὸ τῶν ἀπόρων· πρὸς δὲ τὸ τῷ κοινῷ λυσιτελοῦν οὐδεμία αὐτῶν.

(p. 70)

3

4

8 δεῖ δὲ μικρῷ διὰ μακροτέρων εἰπεῖν τίς ἑκάστη τούτων τῶν πολιτειῶν ἐστιν· καὶ γὰρ ἔχει τινὰς ἀπορίας, τῷ δὲ περὶ ἑκάστην μέθοδον φιλοσοφοῦντι καὶ μὴ μόνον ἀποβλέποντι πρὸς τὸ πράττειν οἰκεῖόν ἐστι τὸ μὴ παρορᾶν μηδέ τι καταλείπειν, ἀλλὰ δηλοῦν τὴν περὶ ἕκαστον ἀλήθειαν. ἔστι δὲ τυραννὶς μὲν μοναρχία, καθάπερ εἴρηται, δεσποτικὴ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, ὀλιγαρχία δ' ὅταν ὧσι κύριοι τῆς πολιτείας οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες, δημοκρατία δὲ τοὐναντίον ὅταν οἱ μὴ κεκτημένοι πλῆθος οὐσίας ἀλλ' ἄποροι. πρώτη δ' ἀπορία πρὸς τὸν διορισμὸν ἐστίν. εἰ γὰρ εἶεν οἱ πλείους ὄντες εὔποροι κύριοι τῆς πόλεως, δημοκρατία δέ ἐστιν

5

34. τῶν om. $M^s P^1$, secl. Susem.$^{1.2.}$ ‖ 37. ⟨πολεμικὸν⟩ πλῆθος Zeller ‖ 39. συμβαίνει — b, 3. προπολεμοῦν post b, 4. ὅπλα transp. Schmidtius, vitium detexit Spengelius ‖ 1279b, 15. τι om. Π^1, non vert. Ar. ‖ 16. δὴ aut γὰρ ci. Spengelius (nescio an recte) ‖ 19. πλῆθος secl. Spengelius ‖ 20. ⟨τοῦτον⟩ τὸν? Susem. ‖ 21. πολιτείας Schneider.

(V)
ὅταν ᾖ κύριον τὸ πλῆθος, ὁμοίως δὲ πάλιν κἂν εἴ που συμβαίνει τοὺς ἀπόρους ἐλάττους μὲν εἶναι τῶν εὐπόρων, κρείττους δ' ὄντας κυρίους εἶναι τῆς πολιτείας, ὅπου δ' ὀλίγον κύριον πλῆθος, ὀλιγαρχίαν εἶναί φασιν· οὐκ ἂν καλῶς δόξειεν διωρίσθαι περὶ τῶν πολιτειῶν. ἀλλὰ μὴν κἂν ⟨εἴ⟩ τις συνθεὶς τῇ μὲν εὐπορίᾳ τὴν ὀλιγότητα τῇ δ' ἀπορίᾳ τὸ πλῆθος οὕτω προσαγορεύοι τὰς πολιτείας, ὀλιγαρχίαν μὲν ἐν ᾗ τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν οἱ εὔποροι ὀλίγοι τὸ πλῆθος ὄντες, δημοκρατίαν δὲ ἐν ᾗ οἱ ἄποροι πολλοὶ τὸ πλῆθος ὄντες· ἄλλην ἀπορίαν ἔχει. τίνας γὰρ ἐροῦμεν τὰς ἄρτι λεχθείσας πολιτείας, τὴν ἐν ᾗ πλείους εὔποροι καὶ ἐν ᾗ ἐλάττους οἱ ἄποροι, κύριοι δ' ἑκάτεροι τῶν πολιτειῶν, εἴπερ μηδεμία ἄλλη πολιτεία παρὰ τὰς εἰρημένας ἔστιν; ἔοικε τοίνυν ὁ λόγος ποιεῖν δῆλον ὅτι τὸ μὲν ὀλίγους ἢ πολλοὺς εἶναι κυρίους συμβεβηκός ἐστιν, τὸ μὲν ταῖς ὀλιγαρχίαις τὸ δὲ ταῖς δημοκρατίαις, διὰ τὸ τοὺς μὲν εὐπόρους ὀλίγους, πολλοὺς δ' εἶναι τοὺς ἀπόρους πανταχοῦ (διὸ καὶ οὐ συμβαίνει ⟨διὰ⟩ τὰς ῥηθείσας αἰτίας γίνεσθαι διαφοράς), ᾧ δὲ διαφέρουσιν ἥ τε δημοκρατία καὶ ἡ ὀλιγαρχία ἀλλήλων, πενία καὶ πλοῦτός ἐστιν, καὶ ἀναγκαῖον μέν, ὅπου ἂν ἄρχωσι διὰ πλοῦτον ἄν τ' ἐλάττους ἄν τε πλείους, εἶναι ταύτην ὀλιγαρχίαν, ὅπου δ' οἱ ἄποροι, δημοκρατίαν, ἀλλὰ συμβαίνει, καθάπερ εἴπομεν, τοὺς μὲν ὀλίγους εἶναι τοὺς δὲ πολλούς. εὐποροῦσι μὲν γὰρ ὀλίγοι, τῆς δὲ ἐλευθερίας μετέχουσι πάντες· δι' ἃς αἰτίας ἀμφισβητοῦσιν ἀμφότεροι τῆς πολιτείας.

ληπτέον δὲ πρῶτον τίνας ὅρους λέγουσι τῆς ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας, καὶ τί τὸ δίκαιον τό τε ὀλιγαρχικὸν καὶ

22. ᾖ] εἴη $M^s P^1$ ‖ *συμβαίνει* $P^{1.4}$, *συμβαίνοι* Schneider, *συμβαίνη* c. c. V^m Ar. Bk.[1] ‖ 26. *κἂν* ⟨εἴ⟩ Susem., *κἄν* $P^1 \Pi^2$ Bk. et fort. Γ Ar., *ἐάν* M^s et fort Γ Ar. ‖ 28. *προσαγορεύει* $Q^b T^b$ V^m Ald., *προσαγορεύῃ* Morelius Bk. † ‖ 32. *οἱ* ante *εὔποροι* add. Sylburgius Bk. ‖ 38. *διὰ* add. Susem.[3] ‖ 39. ⟨*ἀπορίας*⟩ *αἰτίας* Coraes, ⟨*πολιτείας*⟩ *αἰτίας* Bernaysius ‖ *διαφορᾶς* Γ et cum aliis editoribus Coraes Bk. Bernaysius ‖ 1280a, 6. *πολιτείας*. ** Conringius (fors. recte).

(V)

δημοκρατικόν. πάντες γὰρ ἅπτονται δικαίου τινός, ἀλλὰ
μέχρι τινὸς προέρχονται, καὶ λέγουσιν οὐ πᾶν τὸ κυρίως
δίκαιον. οἷον δοκεῖ ἴσον τὸ δίκαιον εἶναι, καὶ ἔστιν, ἀλλ'
οὐ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ἴσοις· καὶ [τὸ ἄνισον δοκεῖ δίκαιον
εἶναι, καὶ] γὰρ * ἔστιν, ἀλλ' οὐ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ἀνίσοις·
οἱ δὲ τοῦτ' ἀφαιροῦσι, τὸ οἷς, καὶ κρίνουσι κακῶς. τὸ δ'
αἴτιον ὅτι περὶ αὑτῶν ἡ κρίσις· σχεδὸν δ' οἱ πλεῖστοι κριταὶ
φαῦλοι περὶ τῶν οἰκείων. ὥστ' ἐπεὶ τὸ δίκαιον τισίν, καὶ 9
διῄρηται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπί τε τῶν πραγμάτων καὶ οἷς,
καθάπερ εἴρηται πρότερον ἐν τοῖς ἠθικοῖς, τὴν μὲν τοῦ
πράγματος ἰσότητα ὁμολογοῦσι, τὴν δὲ οἷς ἀμφισβητοῦσι, (p. 72)
μάλιστα μὲν διὰ τὸ λεχθὲν ἄρτι, διότι κρίνουσι τὰ περὶ
αὑτοὺς κακῶς, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὸ λέγειν μέχρι τινὸς ἑκατέ-
ρους δίκαιόν τι νομίζουσι δίκαιον λέγειν ἁπλῶς. οἱ μὲν γὰρ
ἂν κατά τι ἄνισοι ὦσιν, οἷον χρήμασιν, ὅλως οἴονται ἄνι-
σοι εἶναι, οἱ δ' ἂν κατά τι ἴσοι, οἷον ἐλευθερίᾳ, ὅλως
ἴσοι. τὸ δὲ κυριώτατον οὐ λέγουσιν. εἰ μὲν γὰρ τῶν κτη- 10
μάτων χάριν ἐκοινώνησαν καὶ συνῆλθον, τοσοῦτον μετέχουσι
τῆς πόλεως ὅσον περ καὶ τῆς κτήσεως, ὥσθ' ὁ τῶν ὀλι-
γαρχικῶν λόγος δόξειεν ἂν ἰσχύειν (οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον ἴσον
μετέχειν τῶν ἑκατὸν ταλάντων τὸν εἰσενεγκόντα μίαν μνᾶν τῷ
δόντι τὸ λοιπὸν πᾶν, οὔτε τῶν ἐξ ἀρχῆς οὔτε τῶν ἐπιγινο-
μένων)· εἰ δὲ μήτε τοῦ ζῆν ἕνεκεν μόνον ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ
εὖ ζῆν (καὶ γὰρ ἂν δούλων καὶ τῶν ἄλλων ζῴων ἦν πό-
λις· νῦν δ' οὐκ ἔστι διὰ τὸ μὴ μετέχειν εὐδαιμονίας μηδὲ
τοῦ ζῆν κατὰ προαίρεσιν), μήτε συμμαχίας ἕνεκεν, ὅπως

11. καὶ ⟨γὰρ⟩ Bas.^{2} ‖ 12. καὶ — 13. ἀνίσοις om. ΓM^s † ‖ 13. γὰρ ante 12. τὸ tri. Boiesenius, secl. Schneider ‖ 15. κριταὶ post 16. φαῦλοι Π^{2}V^m Bk. ‖ 22. νομίζουσι ⟨τὸ⟩ Spengelius ‖ 24. ἐλευθερίᾳ Victorius, ἐλευθερίᾳ aut ἐλευθερίᾳ Γ Ar., ἐλευθερίᾳ M^s, ἐλευθέριοι Π^2 et V^m (sed ibi ι prius superscr.), ἐλεύθεροι P^1 (haud absurde) ‖ 29. ταλάντων Γ, μνᾶν ΠV^m Ar. Bk. ‖ εἰσενέγκαντα Π^{2}V^m Bk. ‖ 31. ἕνεκεν post μόνον. Π^{2}V^m Bk., om. pr. P^1 (suppl. mg.^{1}) ‖ 34. ἕνεκα M^{s}P^1.

V) ὑπὸ μηδενὸς ἀδικῶνται, μήτε διὰ τὰς ἀλλαγὰς καὶ τὴν 35
χρῆσιν τὴν πρὸς ἀλλήλους — καὶ γὰρ ἂν Τυρρηνοὶ καὶ Καρ-
χηδόνιοι, καὶ πάντες οἷς ἔστι σύμβολα πρὸς ἀλλήλους, ὡς
11 μιᾶς ἂν πολῖται πόλεως ἦσαν. εἰσὶ γοῦν αὐτοῖς συνθῆκαι
περὶ τῶν εἰσαγωγίμων καὶ σύμβολα περὶ τοῦ μὴ ἀδικεῖν
καὶ γραφαὶ περὶ συμμαχίας. ἀλλ' οὔτ' ἀρχαὶ πᾶσιν ἐπὶ 40
τούτοις κοιναὶ καθεστᾶσιν, ἀλλ' ἕτεραι παρ' ἑκατέροις, οὔτε 1280b
τοῦ ποίους τινὰς εἶναι δεῖ φροντίζουσιν ἄτεροι τοὺς ἑτέρους,
οὐδ' ὅπως μηδεὶς ἄδικος ἔσται τῶν ὑπὸ τὰς συνθήκας μηδὲ
μοχθηρίαν ἕξει μηδεμίαν, ἀλλὰ μόνον ὅπως μηδὲν ἀδικη-
σουσιν ἀλλήλους. περὶ δὲ ἀρετῆς καὶ κακίας [πολιτικῆς] δια- 5
σκοποῦσιν ὅσοι φροντίζουσιν εὐνομίας. ᾗ καὶ φανερὸν ὅτι
δεῖ περὶ ἀρετῆς ἐπιμελὲς εἶναι τῇ γ' ὡς ἀληθῶς ὀνομαζο-
μένῃ πόλει, μὴ λόγου χάριν. γίνεται γὰρ ἡ κοινωνία συμ-
μαχία τῶν ἄλλων τόπῳ διαφέρουσα μόνον τῶν ἄπωθεν
συμμαχιῶν, καὶ ὁ νόμος συνθήκη καί, καθάπερ ἔφη Λυ- 10
73) κόφρων ὁ σοφιστής, ἐγγυητὴς ἀλλήλοις τῶν δικαίων, ἀλλ'
12 οὐχ οἷος ποιεῖν ἀγαθοὺς καὶ δικαίους τοὺς πολίτας. ὅτι δὲ
τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, φανερόν. εἰ γάρ τις καὶ συναγάγοι
τοὺς τόπους εἰς ἕν, ὥστε ἅπτεσθαι τὴν Μεγαρέων πόλιν καὶ
Κορινθίων τοῖς τείχεσιν, ὅμως οὐ μία πόλις. οὐδ' εἰ πρὸς 15
ἀλλήλους ἐπιγαμίας ποιήσαιντο· καίτοι τοῦτο τῶν ἰδίων ταῖς
πόλεσι κοινωνημάτων ἐστίν. ὁμοίως δὲ οὐδ' εἴ τινες οἰκοῖεν

36. ἀλλήλους —] signum interruptae orationis posuerunt Thurotus et Bonitzius: si sententiam spectas, apodosis sunt 1281a, 4 sqq. διόπερ κ. τ. λ. ‖ τυρηννοὶ P^4V^m, τύραννοι $P^{2.5.}$ T^b et pr. Q^b † ‖ 38. συνθῆναι] σωθῆναι $P^{2.6.}T^b$ et pr. Q^b et, ut videtur, pr. P^4 ‖ 1280b, 1. ἑκατέροις] ἑτέροις Ar. Coraes (fors. recte) ‖ 2. τοῦ om. Π^1V^m, secl. Susem.$^{1.2.}$ (fors. recte) ‖ 4. ἕξει $\Pi^1P^4V^m$ et corr. Q^b, ἕξειν cet. ‖ ἀδικήσουσιν Morelius, ἀδικήσωσιν $\Gamma\Pi V^m$ Ar. ‖ 5. πολιτικῆς add. Π^2V^m Ar. Bk. et post ἀρετῆς mg. p^1 ‖ διακοποῦσιν pr. P^1 (crx. p^1), διακονοῦσιν ΓM^s V^m † ‖ 6. εὐνομίας ⟨πόλεως μιᾶς⟩ Bernaysius ‖ 9. ἄπωθεν pr. P^2, ἄπωθε V^m, ἄποθεν c. c. Bk.^{1} ‖ 10. συμμαχιῶν Conringius, συμμάχων $\Gamma\Pi V^m$ Ar. Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 13. συνάγοι Π^3 Bk.

(V)

χωρὶς μέν, μὴ μέντοι τοσοῦτον ἄπωθεν ὥστε μὴ κοινωνεῖν, ἀλλ' εἴησαν αὐτοῖς νόμοι τοῦ μὴ σφᾶς αὐτοὺς ἀδικεῖν περὶ τὰς μεταδόσεις, οἷον εἰ ὁ μὲν εἴη τέκτων ὁ δὲ γεωργὸς ὁ δὲ σκυτοτόμος ὁ δ' ἄλλο τι τοιοῦτον, καὶ τὸ πλῆθος εἶεν μύριοι, μὴ μέντοι κοινωνοῖεν ἄλλου μηδενὸς ἢ τῶν τοιούτων, οἷον ἀλλαγῆς καὶ συμμαχίας, οὐδ' οὕτω πω πόλις. διὰ 13
τίνα δή ποτ' αἰτίαν; οὐ γὰρ δὴ διὰ τὸ μὴ σύνεγγυς τῆς κοινωνίας. εἰ γὰρ καὶ συνέλθοιεν οὕτω κοινωνοῦντες, ἕκαστος μέντοι χρῷτο τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ ὥσπερ πόλει καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὡς ἐπιμαχίας οὔσης βοηθοῦντες ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας μόνον, οὐδ' οὕτως ἂν εἶναι δόξειε πόλις τοῖς ἀκριβῶς θεωροῦσιν, εἴπερ ὁμοίως ὁμιλοῖεν συνελθόντες καὶ χωρίς. φανερὸν τοίνυν ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ πόλις κοινωνία τόπου καὶ τοῦ μὴ ἀδικεῖν σφᾶς αὐτοὺς καὶ τῆς μεταδόσεως χάριν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, εἴπερ ἔσται πόλις, οὐ μὴν οὐδ' ὑπαρχόντων τούτων ἁπάντων ἤδη πόλις, ἀλλ' ἡ τοῦ εὖ ζῆν κοινωνία καὶ ταῖς οἰκίαις καὶ τοῖς γένεσι, ζωῆς τελέας χάριν καὶ αὐτάρκους. οὐκ ἔσται μέντοι τοῦτο μὴ τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα κατοικούντων τόπον καὶ χρωμένων ἐπιγαμίαις. διὸ κηδεῖαί τ' ἐγένοντο κατὰ τὰς πόλεις καὶ φρατρίαι καὶ θυσίαι καὶ διαγωγαὶ τοῦ συζῆν. τὸ δὲ τοιοῦτον φιλίας ἔργον· ἡ γὰρ τοῦ συζῆν προαίρεσις φιλία. τέλος μὲν οὖν πόλεως τὸ εὖ ζῆν, ταῦτα δὲ τοῦ τέλους χάριν. πόλις δὴ ἡ γενῶν καὶ κωμῶν 1281a
κοινωνία ζωῆς τελείας καὶ αὐτάρκους ⟨χάριν⟩. τοῦτο δ' ἐστίν, ὡς φαμέν, τὸ ζῆν εὐδαιμόνως καὶ καλῶς. τῶν καλῶν ἄρα πρά- (p. 74)
ξεων [χάριν] θετέον εἶναι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, ἀλλ' οὐ τοῦ συζῆν. διόπερ ὅσοι συμβάλλονται πλεῖστον εἰς τὴν τοιαύ- 15
την κοινωνίαν, τούτοις τῆς πόλεως μέτεστι πλεῖον ἢ τοῖς

18. ἄπωθεν V^m Bk.^{2}, ἄποθεν Π Bk.^{1} ‖ 19. εἴησαν P^1 Ar., εἶ ἦσαν cet. ‖ 22. μυρίοι Ald. Bk.^{1} ‖ 23. πω Ar. Bk., που ΠV^m Susem.^{1} in textu ‖ 30. οὐκ ἔστι post ἡ πόλις $\Pi^2 V^m$ Bk. ‖ 34. τελείας Π^2 Bk. ‖ 40. δὴ ἡ aut δὴ Susem., δὲ ἡ $\Gamma\Pi V^m$ Ar. Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 1281a, 1. χάριν add. Scaliger Susem.$^{2.3}$ ‖ 3. χάριν add. $\Pi^2 V^m$ Ar. Bk. et corr.^{1} P^1, secl. Scaliger.

(V)
κατὰ μὲν ἐλευθερίαν καὶ γένος ἴσοις ἢ μείζοσι κατὰ δὲ τὴν
πολιτικὴν ἀρετὴν ἀνίσοις, ἢ τοῖς κατὰ πλοῦτον ὑπερέχουσι
κατ' ἀρετὴν δ' ὑπερεχομένοις.

ὅτι μὲν οὖν πάντες οἱ περὶ τῶν πολιτειῶν ἀμφισβητοῦν- 10
τες μέρος τι τοῦ δικαίου λέγουσι, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημέ- 10
VI νων· ἔχει δ' ἀπορίαν, τί δεῖ τὸ κύριον εἶναι τῆς πόλεως.
ἢ γάρ τοι τὸ πλῆθος, ἢ τοὺς πλουσίους, ἢ τοὺς ἐπιεικεῖς, ἢ
τὸν βέλτιστον ἕνα πάντων, ἢ τύραννον. ἀλλὰ ταῦτα πάντα
ἔχειν φαίνεται δυσκολίαν. τί γάρ; ἂν οἱ πένητες διὰ τὸ
πλείους εἶναι διανέμωνται τὰ τῶν πλουσίων, τοῦτ' οὐκ ἄδικόν 15
ἐστιν (ἔδοξε γὰρ [ἂν] νὴ Δία τῷ κυρίῳ δικαίως)· τὴν οὖν ἀδι-
κίαν τί δεῖ λέγειν τὴν ἐσχάτην; πάλιν τε πάντων ληφθέντων,
οἱ πλείους τὰ τῶν ἐλαττόνων ἂν διανέμωνται, φανερὸν ὅτι
φθείρουσι τὴν πόλιν. ἀλλὰ μὴν οὐχ ἥ γ' ἀρετὴ φθείρει τὸ
ἔχον αὐτήν, οὐδὲ τὸ δίκαιον πόλεως φθαρτικόν· ὥστε δῆλον 20
2 ὅτι καὶ τὸν νόμον τοῦτον οὐχ οἷόν τ' εἶναι δίκαιον. ἔτι καὶ
τὰς πράξεις ὅσας ὁ τύραννος ἔπραξεν, ἀναγκαῖον εἶναι πάσας
δικαίας· βιάζεται γὰρ ὢν κρειττων, ὥσπερ καὶ τὸ πλῆ-
θος τοὺς πλουσίους. ἀλλ' ἆρα τοὺς ἐλάττους ἄρχειν δίκαιον
καὶ τοὺς πλουσίους; ἂν οὖν κἀκεῖνοι ταὐτὰ ποιῶσι καὶ διαρ- 25
πάζωσι καὶ τὰ κτήματα ἀφαιρῶνται τοῦ πλήθους, τοῦτ' ἐστὶ
δίκαιον; καὶ θάτερον ἄρα. ταῦτα μὲν τοίνυν ὅτι φαῦλα πάντα
3 καὶ οὐ δίκαια, φανερόν· ἀλλὰ τοὺς ἐπιεικεῖς ἄρχειν δεῖ
καὶ κυρίους εἶναι πάντων; οὐκοῦν ἀνάγκη τοὺς ἄλλους
ἀτίμους εἶναι πάντας, μὴ τιμωμένους ταῖς πολιτικαῖς ἀρ- 30
χαῖς· τιμὰς γὰρ λέγομεν εἶναι τὰς ἀρχάς, ἀρχόντων δ'
αἰεὶ τῶν αὐτῶν ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς ἄλλους ἀτίμους. ἀλλ'
75) ἕνα τὸν σπουδαιότατον ἄρχειν βέλτιον; ἀλλ' ἔτι τοῦτο ὀλι-

13. ἢ τύραννον] ἢ τὸν νόμον? Spengelius haud recte, multo melius secl. idem ‖ 16. ἂν add. ΓM^s Susem.$^{1.2.}$ † ‖ 17. δεῖ] χρὴ Π^2 V^m Bk. ‖ 24. ἆρα Π^2 et pr. M^s † ‖ ἄρχειν post δίκαιον $\Pi^2 V^m$ Bk. ‖ 25. ταὐτὰ e Lambini et Victori translationibus Montecatinus (?), ταῦτα $\Gamma\Pi$ Ar. ‖ 27. φαῦλα post πάντα $\Pi^2 V^m$ Bk. ‖ 28. δίκαια] σπουδαῖα Π^1.

γαρχικώτερον· οἱ γὰρ ἄτιμοι πλείους. ἀλλ' ἴσως φαίη τις ἂν
35 τὸ κύριον ὅλως ἄνθρωπον εἶναι φαῦλον ἔχοντά γε τὰ συμβαί-
νοντα πάθη περὶ τὴν ψυχὴν ἀλλὰ μὴ νόμον. ἂν οὖν ᾖ νό-
μος μὲν ὀλιγαρχικὸς δὲ ἡ δημοκρατικός, τί διοίσει περὶ τῶν
ἠπορημένων; συμβήσεται γὰρ ὁμοίως τὰ λεχθέντα πρότερον.
11 περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἔστω τις ἕτερος λόγος· ὅτι 4
40 δὲ δεῖ κύριον εἶναι μᾶλλον τὸ πλῆθος ἢ τοὺς ἀρίστους μὲν
ὀλίγους δέ, δόξειεν ἂν λύεσθαι καί τιν' ἔχειν ἀπορίαν,
τάχα δὲ κἂν ἀληθειαν. τοὺς γὰρ πολλούς, ὧν ἕκαστός ἐστιν
1281b οὐ σπουδαῖος ἀνήρ, ὅμως ἐνδέχεται συνελθόντας εἶναι βελ-
τίους ἐκείνων, οὐχ ὡς ἕκαστον ἀλλ' ὡς σύμπαντας, οἷον τὰ
συμφορητὰ δεῖπνα τῶν ἐκ μιᾶς δαπάνης χορηγηθέντων·
πολλῶν γὰρ ὄντων ἕκαστον μόριον ἔχειν ἀρετῆς καὶ φρο-
5 νήσεως, καὶ γίνεσθαι συνελθόντων ὥσπερ ἕνα ἄνθρωπον
τὸ πλῆθος πολύποδα καὶ πολύχειρα καὶ πολλὰς ἔχοντ' 5
αἰσθήσεις, οὕτω καὶ περὶ τὰ ἤθη καὶ τὴν διάνοιαν. διὸ
καὶ κρίνουσιν ἄμεινον οἱ πολλοὶ καὶ τὰ τῆς μουσικῆς ἔργα
καὶ τὰ τῶν ποιητῶν· ἄλλοι γὰρ ἄλλο τι μόριον, πάντα δὲ
10 πάντες. ἀλλὰ τούτῳ διαφέρουσιν οἱ σπουδαῖοι τῶν ἀνδρῶν 5
ἕκαστοι τῶν πολλῶν, ὥσπερ καὶ τῶν μὴ καλῶν τοὺς καλούς
φασι καὶ τὰ γεγραμμένα διὰ τέχνης τῶν ἀληθινῶν, τῷ συνῆ-
χθαι τὰ διεσπαρμένα χωρὶς εἰς ἕν, ἐπεὶ κεχωρισμένων γε
κάλλιον ἔχειν τοῦ γεγραμμένου τουδὶ μὲν τὸν ὀφθαλμὸν ἐτέ-

35. φαῦλον post 36. νόμον ΓM^s Susem.$^{1.2.}$ ‖ 41. λύεσθαι — 42. ἀλήθειαν] vitium in his verbis inesse primus animadvertit Camerarius, τιν' ἔχειν ἀπορίαν, τάχα δὲ καὶ λύεσθαι κατ' ἀλήθειαν Thurotus, λύεσθαι secl. Goettlingius, λύεσθαι καὶ secl. Susem.^{1} ‖ τιν'] τινος ΓM^s † ‖ εὐπορίαν Coraes, rec. Bernaysius Susem.^{2} ‖ 1281b, 1. οὐ Π^1 P^4 Ar., ὁ cet. ‖ 5. καὶ ⟨ὡς⟩ vel καὶ ⟨ὥσπερ⟩ dubitanter ci. Susem. ‖ συνελθόντων Π^1 et pr. $P^{2.3.}$, συνελθόντας c. c. Ar. Bk. et corr.^{1} $P^{2.3.}$ ‖ 7. περὶ] τὰ περὶ Γ, si accurate vertit Guil., et Susem.^{1} ‖ τὴν] περὶ τὴν M^s Susem.$^{1.2.}$ et fort. Γ ‖ 8. κρίης ΓM^s † ‖ 11. ἕκαστοι Thurotus, ἑκάστου $\Gamma\Pi$ Ar. Susem.^{1} in textu ‖ 13. κεχωρισμένον Γ Susem.$^{1.2.}$, καὶ χωρισμένον M^s ‖ γε ⟨οὐδὲν κωλύει⟩? Spengelius, melius esset 14. ⟨ἔστιν⟩ ἔχειν, at nihil desiderandum est.

ρου δέ τινος ἕτερον μόριον. εἰ μὲν οὖν περὶ πάντα δῆμον καὶ περὶ πᾶν πλῆθος ἐνδέχεται ταύτην εἶναι τὴν διαφορὰν τῶν πολλῶν πρὸς τοὺς ὀλίγους σπουδαίους, ἄδηλον, ἴσως δὲ νὴ Δία δῆλον ὅτι περὶ ἐνίων ἀδύνατον (ὁ γὰρ αὐτὸς κἂν ἐπὶ τῶν θηρίων ἁρμόσειε λόγος· καίτοι τί διαφέρουσιν ἔνιοι τῶν θηρίων ὡς ἔπος εἰπεῖν;)· ἀλλὰ περὶ τὶ πλῆθος
6 οὐδὲν εἶναι κωλύει τὸ λεχθὲν ἀληθές. — διὸ καὶ τὴν πρότερον εἰρημένην ἀπορίαν λύσειεν ἄν τις διὰ τούτων καὶ τὴν
76) ἐχομένην αὐτῆς, τίνων δεῖ κυρίους εἶναι τοὺς ἐλευθέρους καὶ τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν. τοιοῦτοι δ' εἰσὶν ὅσοι μήτε πλούσιοι μήτε ἀξίωμα ἔχουσιν ἀρετῆς μηδέν. τὸ μὲν γὰρ μετέχειν αὐτοὺς τῶν ἀρχῶν τῶν μεγίστων οὐκ ἀσφαλές (διά τε γὰρ ἀδικίαν καὶ δι' ἀφροσύνην τὰ μὲν ἀδικεῖν ἂν τὰ δ' ἁμαρτάνειν αὐτούς)· τὸ δὲ μὴ μεταδιδόναι μηδὲ μετέχειν φοβερόν (ὅταν γὰρ ἄτιμοι πολλοὶ καὶ πένητες ὑπάρχωσι, πολεμίων ἀναγκαῖον εἶναι πλήρη τὴν πόλιν ταύτην). λεί-
7 πεται δὴ τοῦ βουλεύεσθαι καὶ κρίνειν μετέχειν αὐτούς. διόπερ καὶ Σόλων καὶ τῶν ἄλλων τινὲς νομοθετῶν τάττουσιν ἐπί τε τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ τὰς εὐθύνας τῶν ἀρχόντων, ἄρχειν δὲ κατὰ μόνας οὐκ ἐῶσιν. πάντες μὲν γὰρ ἔχουσι συνελθόντες ἱκανὴν αἴσθησιν, καὶ μιγνύμενοι τοῖς
8 βελτίοσι τὰς πόλεις ὠφελοῦσιν, καθάπερ ἡ μὴ καθαρὰ τροφὴ μετὰ τῆς καθαρᾶς τὴν πᾶσαν ποιεῖ χρησιμωτέραν τῆς ὀλίγης· χωρὶς δ' ἕκαστος περὶ τὸ κρίνειν ἀτελής ἐστιν. — ἔχει δ' ἡ τάξις αὕτη τῆς πολιτείας ἀπορίαν πρώτην μὲν ὅτι δόξειεν ἂν τοῦ αὐτοῦ εἶναι τὸ κρῖναι τίς ὀρθῶς ἰάτρευκεν, οὗπερ καὶ τὸ ἰατρεῦσαι καὶ ποιῆσαι ὑγιᾶ τὸν κάμνοντα τῆς νόσου τῆς παρούσης· οὗτος δ' ἐστὶν ὁ ἰατρός. ὁμοίως δὲ

18. περὶ] ἐπὶ Sylburgius ‖ ἔνιον Spengelius ‖ 24. μήτε πλούσιοι om. ΓM^s † ‖ 25. μηδὲ ἕν? Susem., μηδὲ ἓν P^1, μὴ δὲ ἓν M^s, μηδέεν $P^{2.3}$, μηδ' ἓν P^4, μηδεὲν Ald. ‖ 27. ἂν] ἀνάγκη Rassovius Susem.^{2}, vitium detexit Schneider ‖ 28. μηδὲ μετέχειν] μηδεμιῶν ἀρχῶν Boecker Susem.^{2} ‖ 38. περὶ τὸ κρίνειν post ἀτελὴς Π^2 Bk. ‖ 42. ὁ om. Π^2 Bk. ‖ καὶ post δὲ

1282a τοῦτο καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἐμπειρίας καὶ τέχνας. ὥσπερ οὖν
ἰατρὸν δεῖ διδόναι τὰς εὐθύνας ἐν ἰατροῖς, οὕτω καὶ τοὺς ἄλ-
λους ἐν τοῖς ὁμοίοις. ἰατρὸς δὲ ὅ τε δημιουργὸς καὶ ὁ ἀρχι-
τεκτονικὸς καὶ τρίτος ὁ πεπαιδευμένος περὶ τὴν τέχνην· εἰσὶ
5 γάρ τινες καὶ τοιοῦτοι περὶ πάσας ὡς εἰπεῖν τὰς τέχνας, ἀπο-
δίδομεν δὲ τὸ κρίνειν οὐδὲν ἧττον τοῖς πεπαιδευμένοις ἢ τοῖς
εἰδόσιν. ἔπειτα καὶ περὶ τὴν αἵρεσιν τὸν αὐτὸν ἂν δό- 9
ξειεν ἔχειν τρόπον. καὶ γὰρ τὸ ἑλέσθαι ὀρθῶς τῶν εἰδό-
των ἔργον ἐστίν, οἷον γεωμέτρην τε τῶν γεωμετρικῶν καὶ
10 κυβερνήτην τῶν κυβερνητικῶν. εἰ γὰρ καὶ περὶ ἐνίων ἔργων
καὶ τεχνῶν μετέχουσι καὶ τῶν ἰδιωτῶν τινες, ἀλλ' οὔ τι τῶν
εἰδότων γε μᾶλλον. ὥστε κατὰ μὲν τοῦτον τὸν λόγον οὐκ
ἂν εἴη τὸ πλῆθος ποιητέον κύριον οὔτε τῶν ἀρχαιρεσιῶν οὔτε (p. 77
τῶν εὐθυνῶν. ἀλλ' ἴσως οὐ πάντα ταῦτα λέγεται καλῶς 10
15 διά τε τὸν πάλαι λόγον, ἂν ᾖ τὸ πλῆθος μὴ λίαν ἀνδρα-
ποδῶδες (ἔσται γὰρ ἕκαστος μὲν χείρων κριτὴς τῶν εἰδότων,
ἅπαντες δὲ συνελθόντες ἢ βελτίους ἢ οὐ χείρους), καὶ ὅτι
περὶ ἐνίων οὔτε μόνον ὁ ποιήσας οὔτ' ἄριστ' ἂν κρίνειεν,
ὅσων τἄργα γινώσκουσι καὶ οἱ μὴ ἔχοντες τὴν τέχνην, οἷον
20 οἰκίαν οὐ μόνον ἐστὶ γνῶναι τοῦ ποιήσαντος, ἀλλὰ καὶ βέλ-
τιον ὁ χρώμενος αὐτῇ κρινεῖ (χρῆται δ' ὁ οἰκονόμος), καὶ
πηδάλιον κυβερνήτης τέκτονος, καὶ θοίνην ὁ δαιτυμὼν ἀλλ'
οὐχ ὁ μάγειρος. — ταύτην μὲν οὖν τὴν ἀπορίαν τάχα δόξειέν
τις ἂν οὕτω λύειν ἱκανῶς· ἄλλη δ' ἐστὶν ἐχομένη ταύτης.
25 δοκεῖ γὰρ ἄτοπον εἶναι τὸ μειζόνων εἶναι κυρίους τοὺς φαύ- 11
λους τῶν ἐπιεικῶν, αἱ δ' εὔθυναι καὶ αἱ τῶν ἀρχῶν αἱρέ-
σεις εἰσὶ μέγιστα· ἃς ἐν ἐνίαις πολιτείαις, ὥσπερ εἴρηται,

add. Γ M^s † ‖ 1282a, 5. καὶ post τοιοῦτοι $Π^2$ Bk., non vert. Guil. Ar. ‖ 7. καὶ om. $Π^1$, secl. Susem.$^{1.2.}$ ‖ 9. τε om. $P^{1.4.}$ ‖ 10. περὶ aut περὶ ἐνίων secl. Spengelius ‖ 11. οὔ τι] οὗτοι Bas.^{3}, οὔ τοι Coraes Bk.^{2} Susem.^{2}, at v. Ind. Ar. 539b, 18 sqq. ‖ 17. ἢ prius om. $Π^1$, secl. Susem.$^{1.2.}$ ‖ 18. μόνος Susem.$^{1.2.}$, *solus* Guil. ‖ 21. κρίνει $Π^1$ Ar. ‖ 26. εὐθύναι M^s Ald., εὐθῦναι c. c. Bk. Susem.$^{1.2.}$ (fors. recte) ‖ 27. μέγιστα Γ, μέγισται $P^{1.4.}$ (Welldon), μέγιστοι M^s, μέγιστον c. c. Ar. Bk. ‖ ἐν om. M^sP^1.

τοῖς δήμοις ἀποδιδόασιν· ἡ γὰρ ἐκκλησία κυρία πάντων τῶν τοιούτων ἐστίν. καίτοι τῆς μὲν ἐκκλησίας μετέχουσι καὶ βουλεύουσι καὶ δικάζουσιν ἀπὸ μικρῶν τιμημάτων καὶ τῆς τυχούσης ἡλικίας, ταμιεύουσι δὲ καὶ στρατηγοῦσι καὶ τὰς 12 μεγίστας ἀρχὰς ἄρχουσιν ἀπὸ μειζόνων. ὁμοίως δή τις ἂν λύσειε καὶ ταύτην τὴν ἀπορίαν. ἴσως γὰρ ἔχει καὶ ταῦτ' ὀρθῶς. οὐ γὰρ ὁ δικαστὴς οὐδ' ὁ βουλευτὴς οὐδ' ὁ ἐκκλησιαστὴς ἄρχων ἐστίν, ἀλλὰ τὸ δικαστήριον καὶ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος· τῶν δὲ ῥηθέντων ἕκαστος μόριόν ἐστι τούτων (λέγω δὲ μόριον τὸν βουλευτὴν καὶ τὸν ἐκκλησιαστὴν καὶ τὸν δικαστήν)· ὥστε δικαίως κύριον μειζόνων τὸ πλῆθος· ἐκ γὰρ πολλῶν ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλὴ καὶ τὸ δικαστήριον. καὶ τὸ τίμημα δὲ πλεῖον τὸ τούτων πάντων ἢ τὸ τῶν καθ' ἕνα καὶ κατ' 13 ὀλίγους μεγάλας ἀρχὰς ἀρχόντων. — ταῦτα μὲν οὖν διωρίσθω τοῦτον τὸν τρόπον· ἡ δὲ πρώτη λεχθεῖσα ἀπορία ποιεῖ φανε- 1282 b ρὸν οὐδὲν οὕτως ἕτερον ὡς ὅτι δεῖ τοὺς νόμους εἶναι κυρίους κειμένους ὀρθῶς, τὸν ἄρχοντα δέ, ἄν τε εἷς ἄν τε 78) πλείους ὦσι, περὶ τούτων εἶναι κυρίους περὶ ὅσων ἐξαδυνατοῦσιν οἱ νόμοι λέγειν ἀκριβῶς διὰ τὸ μὴ ῥᾴδιον εἶναι καθόλου διορίσαι περὶ πάντων. ὁποίους μέντοι τινὰς δεῖ εἶναι τοὺς ὀρθῶς κειμένους νόμους, οὐδέν πω δῆλον, ἀλλ' ἔτι μένει τὸ πάλαι διαπορηθέν. [ἀλλὰ γὰρ κἂν ὁμοίως ταῖς πολιτείαις ἀκάγκη καὶ τοὺς νόμους φαύλους ἢ σπουδαίους εἶναι καὶ δικαίους ἢ ἀδίκους.] πλὴν τοῦτό γε φανερὸν ὅτι δεῖ πρὸς τὴν πολιτείαν κεῖσθαι τοὺς νόμους. * ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο, δῆλον ὅτι

32. ἄρχωσιν M^s, ἔχουσιν Π^2 ‖ μεγάλων Π^2 Ar. Bk. ‖ δέ Spengelius Susem.[2] (nisi fallor, recte) ‖ 40. τὸ prius om. $M^s P^1$, secl. Susem.[1. 2.] ‖ τούτων post πάντων Π^2 Bk. ‖ 41. ἐχόντων Π^2 ‖ 1282 b, 1. τοῦτον post τὸν τρόπον $M^s P^1$ ‖ 6. διορίσαι] δηλῶσαι Π^2 Bk. ‖ δεῖ post εἶναι Π^2 Bk. ‖ 8. ἀλλὰ — 10. ἀδίκους post 11. νόμους transp. Congreveus, vitium primus animadvertit Schneider, 10. πλὴν — 11. τοῦτο alteram horum verborum recensionem esse perperam credidit Susem.[1. 2.] ‖ 8. καὶ Π^2 Bk. et, ut videtur, Ar., ἂν Susem.[1. 2.] de Γ Guilelmo temere fisus, si Guil.

(VI)

τοὺς μὲν κατὰ τὰς ὀρθὰς πολιτείας ἀναγκαῖον εἶναι δικαίους τοὺς δὲ κατὰ τὰς παρεκβεβηκυίας οὐ δικαίους.

12 ἐπεὶ δ' ἐν πάσαις μὲν ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τέχναις VII
15 ἀγαθὸν τὸ τέλος, μέγιστον δὴ καὶ μάλιστα ἐν τῇ κυριωτάτῃ πασῶν, αὕτη δ' ἐστὶν ἡ πολιτικὴ δύναμις. ἔστι δὲ πολιτικὸν ἀγαθὸν τὸ δίκαιον, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ κοινῇ συμφέρον. δοκεῖ δὲ πᾶσιν ἴσον τι τὸ δίκαιον εἶναι, καὶ μέχρι γέ τινος ὁμολογοῦσι τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν λόγοις, ἐν οἷς
20 διώρισται περὶ τῶν ἠθικῶν (τὶ γὰρ καὶ τισὶ τὸ δίκαιον, καὶ δεῖν τοῖς ἴσοις ἴσον εἶναί φασιν)· ποίων δ' ἰσότης ἐστὶ καὶ ποίων ἀνισότης, δεῖ μὴ λανθάνειν. ἔχει γὰρ τοῦτ' ἀπορίαν καὶ φιλοσοφίαν πολιτικήν. ἴσως γὰρ ἂν φαίη τις κατὰ 2
παντὸς ὑπεροχὴν ἀγαθοῦ δεῖν ἀνίσως νενεμῆσθαι τὰς ἀρ-
25 χάς, εἰ πάντα τὰ λοιπὰ μηδὲν διαφέροιεν ἀλλ' ὅμοιοι τυγχάνοιεν ὄντες· τοῖς γὰρ διαφέρουσιν ἕτερον εἶναι τὸ δίκαιον καὶ τὸ κατ' ἀξίαν. ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτ' ἀληθές, ἔσται καὶ κατὰ χρῶμα καὶ κατὰ μέγεθος καὶ καθ' ὁτιοῦν τῶν ἀγαθῶν πλεονεξία τις τῶν πολιτικῶν δικαίων τοῖς ὑπερέ-
30 χουσιν. ἢ τοῦτο ἐπιπόλαιον τὸ ψεῦδος; φανερὸν δ' ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων· τῶν γὰρ ὁμοίων αὐλητῶν τὴν τέχνην οὐ δοτέον πλεονεξίαν τῶν αὐλῶν τοῖς εὐγενεστέροις· οὐδὲν γὰρ αὐλήσουσι βέλτιον, δεῖ δὲ τῷ κατὰ τὸ ἔργον ὑπερέχοντι διδόναι καὶ τῶν ὀργάνων τὴν ὑπεροχήν. (p. 7
35 εἰ δὲ μήπω δῆλον τὸ λεγόμενον, ἔτι μᾶλλον αὐτὸ προαγα- 3
γοῦσιν ἔσται φανερόν. εἰ γὰρ εἴη τις ὑπερέχων μὲν κατὰ τὴν αὐλητικήν, πολὺ δ' ἐλλείπων κατ' εὐγένειαν ἢ κάλ-

14. ἐπεὶ — 1284 b, 34. πόλεσιν alteram recensionem esse antecedentium 1280 a, 7. ληπτέον — 1282 b, 13. δικαίους et sequentium 1287 a, 1. περὶ — 1288 a, 29. ἁπλῶς vix recte putat Bernaysius, haeserat iam Schlosser ‖ 15. δὲ Π^2 Ar. Bk. Bonitzius alii ‖ 17. ⟨τὸ⟩ πολιτικὸν Susem.^{2} ‖ 21. δ'] δὴ Bonitzius, om. P^4 C^c, at v. quae adnotavi ad v. 15 ‖ 23. ἴσως — 1283 b, 32. δίκαιον citat Pseudo-Plut. de nobil. c. 8. p. 937 A sqq. vel potius editor eius Chr. Wolfius ‖ 33. οὐδὲ ΓM^s †.

λος, εἰ καὶ μεῖζον ἕκαστον ἐκείνων ἀγαθόν ἐστι τῆς αὐλητικῆς (λέγω δὲ τήν τ' εὐγένειαν καὶ τὸ κάλλος), καὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ὑπερέχουσι πλέον τῆς αὐλητικῆς ἢ ἐκεῖνος κατὰ τὴν αὐλητικήν· ὅμως τούτῳ δοτέον τοὺς διαφέροντας τῶν αὐλῶν. δεῖ γὰρ εἰς τὸ ἔργον συμβάλλεσθαι τὴν ὑπεροχὴν καὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐγενείας, συμβάλλονται δ' οὐδέν. ἔτι κατά γε τοῦτον τὸν λόγον πᾶν ἀγαθὸν πρὸς πᾶν ἂν εἴη συμβλητόν. εἰ γὰρ μᾶλλον τὸ τί μέγεθος, καὶ ὅλως ἂν τὸ μέγεθος ἐνάμιλλον εἴη καὶ πρὸς πλοῦτον καὶ πρὸς ἐλευθερίαν. ὥστ' εἰ πλεῖον ὁδὶ διαφέρει κατὰ μέγεθος ἢ ὁδὶ κατ' ἀρετήν, καὶ πλεῖον ἀρετῆς μέγεθος ὅλως ὑπερέχειν ∗∗, εἴη ἂν συμβλητὰ πάντα. τοσόνδε γὰρ [μέγεθος] εἰ κρεῖττον τοσοῦδε, τοσόνδε δῆλον ὡς ἴσον. ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἀδύνατον, δῆλον ὡς καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν εὐλόγως οὐ κατὰ πᾶσαν ἀνισότητ' ἀμφισβητοῦσι τῶν ἀρχῶν (εἰ γὰρ οἳ μὲν βραδεῖς οἳ δὲ ταχεῖς, οὐδὲν διὰ τοῦτο δεῖ τοὺς μὲν πλεῖον τοὺς δ' ἔλαττον ἔχειν, ἀλλ' ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ἡ τούτων διαφορὰ λαμβάνει τὴν τιμήν)· ἀλλ' ἐξ ὧν πόλις συνέστηκεν, ἐν τούτοις ἀναγκαῖον ποιεῖσθαι τὴν ἀμφισβήτησιν. διόπερ εὐλόγως ἀντιποιοῦνται τῆς τιμῆς οἱ ἐπιεικεῖς καὶ πλούσιοι καὶ ἐλεύθεροι. δεῖ γὰρ ἐλευθέρους τ' εἶναι καὶ τίμημα φέροντας (οὐ γὰρ ἂν εἴη πόλις ἐξ ἀπόρων πάντων, ὥσπερ οὐδ' ἐκ δούλων)· ἀλλὰ μὴν εἰ δεῖ τούτων, δῆλον ὅτι καὶ δικαιοσύνης καὶ τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς. οὐδὲ γὰρ ἄνευ τού-

1283 a, 4. *μᾶλλον* secl. Ridgewayus, *ἐνάμιλλον* ci. Ingramus ‖ 6. *ἢ* — 7. *ὑπερέχειν* om. $Q^b R^b$ ‖ 7. *⟨εἰ⟩ καὶ* Bernaysius ‖ *ὅλως* ante *ἀρετῆς* et *ὅλως ἀρετῆς μέγεθος* post *ὑπερέχειν* Π^2 Plut. Bk. (Bern.) ‖ *ἀρετὴ μεγέθους* Bernaysius ‖ *ὑπερέχειν ⟨ἐνδέχεται⟩*? Susem., *ὑπερέχει* Ar. Plut. Bk. Susem.[1] (Bern.) et corr. P^1 et fort. *Γ* ‖ 8. *πάντα* secl. Bernaysius ‖ *μέγεθος* secl. Susem. ‖ 10. *καὶ* om. Π^1, non vert. Ar., secl. Susem.[1. 2.] ‖ 11. *ἀνισότητα* $P^4 p^1$ Plut., *ἰσότητ' Γ* M^3, *ἰσότητα* pr. P^1 † ‖ 16. *ἐπιεικεῖς* Susem., *συγγενεῖς* $Q^b T^b$, *εὐγενεῖς* c. c. Plut. Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ *καὶ πλούσιοι* post 17. *καὶ ἐλεύθεροι* Π^2 Ar. Plut. Bk. ‖ 17. *τ'* add. Π^2 Plut. Bk., secl. Susem.[1. 2.] ‖ 20. *πολιτικῆς* P^4 Plut. †.

(VII)

τῶν οἰκεῖσθαι πόλιν δυνατόν· πλὴν ἄνευ μὲν τῶν προτέρων ἀδύνατον εἶναι πόλιν, ἄνευ δὲ τούτων οἰκεῖσθαι καλῶς. πρὸς μὲν οὖν τὸ πόλιν εἶναι δόξειεν ἂν ἢ πάντα ἢ ἔνιά γε τούτων ὀρθῶς ἀμφισβητεῖν, πρὸς μέντοι ζωὴν ἀγαθὴν ἡ παιδεία καὶ ἡ ἀρετὴ μάλιστα δικαίως ἂν ἀμφισβητοίησαν, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον. ἐπεὶ δ' οὔτε πάντων ἴσον ἔχειν δεῖ τοὺς ἴσους ἕν τι μόνον ὄντας οὔτε ἄνισον τοὺς ἀνίσους καθ' ἕν, ἀνάγκη πάσας εἶναι τὰς τοιαύτας πολιτείας παρεκβάσεις. εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρότερον ὅτι διαμφισβητοῦσι τρόπον τινὰ δικαίως πάντες, ἁπλῶς δ' οὐ πάντες δικαίως. οἱ πλούσιοι μὲν ὅτι πλεῖον μέτεστι τῆς χώρας αὐτοῖς, ἡ δὲ χώρα κοινόν, ἔτι πρὸς τὰ συμβόλαια πιστοὶ μᾶλλον ὡς ἐπὶ τὸ πλέον· οἱ δ' ἐλεύθεροι καὶ εὐγενεῖς ὡς ἐγγὺς ἀλλήλων (πολῖται γὰρ μᾶλλον οἱ γενναιότεροι τῶν ἀγεννῶν, ἡ δ' εὐγένεια παρ' ἑκάστοις οἴκοι τίμιος· ἔτι διότι βελτίους εἰκὸς τοὺς ἐκ βελτιόνων, εὐγένεια γάρ ἐστιν ἀρετὴ γένους)· ὁμοίως δὴ φήσομεν δικαίως καὶ τὴν ἀρετὴν ἀμφισβητεῖν * *, κοινωνικὴν γὰρ ἀρετὴν εἶναί φαμεν τὴν δικαιοσύνην, ᾗ πάσας ἀναγκαῖον ἀκολουθεῖν τὰς ἄλλας· ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ πλείους πρὸς τοὺς ἐλάττους, καὶ γὰρ κρείττους καὶ πλουσιώτεροι καὶ βελτίους εἰσίν, ὡς λαμβανομένων τῶν πλειόνων πρὸς τοὺς ἐλάττους. ἆρ' οὖν εἰ πάντες εἶεν ἐν μιᾷ πόλει, λέγω δ' οἷον οἵ τ' ἀγαθοὶ καὶ οἱ πλούσιοι καὶ εὐγενεῖς, ἔτι δὲ πλῆθος ἄλλο τι πολιτικόν, πότερον ἀμφισβήτησις ἔσται τίνας ἄρχειν δεῖ, ἢ οὐκ ἔσται; καθ' ἑκάστην μὲν οὖν πολιτείαν τῶν εἰρημένων ἀναμφισβήτητος ἡ κρίσις τίνας ἄρχειν δεῖ (τοῖς γὰρ κυρίοις

(p. 80)

27. ἴσον Π^1 Plut. et rc. Q^b, ἴσων ἴσον Ar. et mg. $P^{1.4.}$ ἴσων c. c. p^1 ‖ 32. τὰ om. $M^s P^1$, secl. Susem.$^{1.2.}$ ‖ 35. δ'] τ' Zwinger, τ' aut γὰρ Susem. ‖ 37. δὲ Plut. Susem.$^{1.2.}$ et Γ, si accurate vertit Guil. (fors. recte) ‖ 38. ἀμφισβητεῖν ⟨καὶ μάλιστα τὴν δικαιοσύνην⟩ vel simile quid Susem. ‖ 42. συλλαμβανομένων ci. Stahrius ‖ 1283 b, 2. τι om. Π^1, secl. Susem.$^{1.2}$ (fors. recte).

διαφέρουσιν ἀλλήλων, οἷον ἡ μὲν τῷ διὰ πλουσίων ἡ δὲ τῷ διὰ τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη τὸν αὐτὸν τρόπον)· ἀλλ' ὅμως σκοποῦμεν, ὅταν περὶ τὸν αὐτὸν ταῦθ' ὑπάρχῃ χρόνον, πῶς διοριστέον.

10 [** εἰ δὴ τὸν ἀριθμὸν εἶεν ὀλίγοι πάμπαν οἱ τὴν ἀρετὴν 10
ἔχοντες, τίνα δεῖ διελεῖν τρόπον; ἢ τὸ ὀλίγοι πρὸς τὸ ἔργον δεῖ σκοπεῖν, εἰ δυνατοὶ διοικεῖν τὴν πόλιν ἢ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὥστ' εἶναι πόλιν ἐξ αὐτῶν;]

ἔστι δὲ ἀπορία τις πρὸς ἅπαντας τοὺς διαμφισβητοῦντας περὶ τῶν πολιτικῶν τιμῶν. δόξειαν γὰρ ⟨ἂν⟩ οὐδὲν λέγειν 15
81) δίκαιον οἱ διὰ τὸν πλοῦτον ἀξιοῦντες ἄρχειν, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ κατὰ γένος· δῆλον γὰρ ὡς εἴ τις πάλιν εἷς πλουσιώτερος ἁπάντων ἐστί, [δῆλον] ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ δίκαιον τοῦτον ἄρχειν τὸν ἕνα ἁπάντων δεήσει, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν εὐγενείᾳ διαφέροντα
11 τῶν ἀμφισβητούντων δι' ἐλευθερίαν. ταὐτὸ δὲ τούτοις συμβή- 20
σεται καὶ περὶ τὰς ἀριστοκρατίας ἐπὶ τῆς ἀρετῆς· εἰ γάρ τις εἷς ἀμείνων ἀνὴρ εἴη τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι σπουδαίων ὄντων, τοῦτον εἶναι δεῖ κύριον κατὰ ταὐτὸ δίκαιον. οὐκοῦν εἰ καὶ τὸ πλῆθος εἶναί γε δεῖ κύριον διότι κρείττους εἰσὶ τῶν ὀλίγων, κἂν εἷς ἢ πλείους μὲν τοῦ ἑνὸς ἐλάττους δὲ τῶν 25
πόλλων κρείττους ὦσι τῶν ἄλλων, τούτους ἂν δέοι κυρίους
12 εἶναι μᾶλλον ἢ τὸ πλῆθος. πάντα δὴ ταῦτ' ἔοικε ποιεῖν φανερὸν ὅτι τούτων τῶν ὅρων οὐδεὶς ὀρθός ἐστι, καθ' ὃν ἀξιοῦσιν αὐτοὶ μὲν ἄρχειν τοὺς δ' ἄλλους ὑπὸ σφῶν ἄρχεσθαι πάντας. καὶ γὰρ δὴ καὶ πρὸς τοὺς κατ' ἀρετὴν ἀξιοῦντας 30

9. ὑπαῤ M^s, ὑπάρχει P^1 ‖ 10. εἰ — 13. αὐτῶν lacunae signo praemisso post 1284 a, 3. ἀρετήν vel potius ante 1284 a, 4. εἰ tri. Thurotus, lacunam illo loco detexerat iam Conringius ‖ δὲ Susem.^{2} ‖ 12. ἢ secl. Schneider (nisi fallor, recte) ‖ 15. δόξειαν P^1, δόξειε M^s, δόξειεν corr. P^4, δόξαιε Ald., δόξαιεν c. c. Plut. Bk. ‖ ἂν add. Coraes Bk.^{2}, ante γὰρ Goettlingius ‖ 18. δῆλον ὅτι secl. Camerarius Bk.^{2}, δῆλον secl. Vahlenus ‖ 20. τούτοις Π^1, τοῦτο (τοῦτ' Q^b T^b Ald. Bk.) ἴσως Π^2 Plut. Ar. Bk. (fors. recte) ‖ 27. ποιεῖν post φανερὸν Π^2 Plut. Bk.

κυρίους εἶναι τοῦ πολιτεύματος, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς κατὰ πλοῦτον, ἔχοιεν ἂν λέγειν τὰ πλήθη λόγον τινὰ δίκαιον· οὐδὲν γὰρ κωλύει ποτὲ τὸ πλῆθος εἶναι βέλτιον τῶν ὀλίγων καὶ πλουσιώτερον, οὐχ ὡς καθ' ἕκαστον ἀλλ' ὡς ἀθρόους. διὸ καὶ πρὸς τὴν ἀπορίαν, ἣν ζητοῦσι καὶ προβάλλουσί τινες, ἐνδέχεται τοῦτον τὸν τρόπον ἀπαντᾶν (ἀποροῦσι γάρ 13 τινες πότερον τῷ νομοθέτῃ νομοθετητέον, βουλομένῳ τίθεσθαι τοὺς ὀρθοτάτους νόμους, πρὸς τὸ τῶν βελτιόνων συμφέρον ἢ πρὸς τὸ τῶν πλειόνων), ὅταν συμβαίνῃ τὸ λεχθέν. τὸ γὰρ ὀρθὸν ληπτέον ἴσως· τὸ δ' ἴσως ὀρθὸν πρὸς τὸ τῆς πόλεως ὅλης συμφέρον καὶ πρὸς τὸ κοινὸν τὸ τῶν πολιτῶν· πολίτης δὲ κοινῇ μὲν ὁ μετέχων τοῦ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαί
1284 a ἐστι, καθ' ἑκάστην δὲ πολιτείαν ἕτερος, πρὸς δὲ τὴν ἀρίστην ὁ δυνάμενος καὶ προαιρούμενος ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν πρὸς τὸν βίον τὸν κατ' ἀρετήν.

* εἰ δέ τίς ἐστιν εἷς τοσοῦτον διαφέρων κατ' ἀρετῆς ὑπερ-
5 βολήν, ἢ πλείους μὲν ἑνὸς μὴ μέντοι δυνατοὶ πλήρωμα πα- VIII
ρέχεσθαι πόλεως, ὥστε μὴ συμβλητὴν εἶναι τὴν τῶν ἄλλων ἀρετὴν πάντων μηδὲ τὴν δύναμιν αὐτῶν τὴν πολιτικὴν πρὸς (p. 82)
τὴν ἐκείνων, εἰ πλείους, εἰ δ' εἷς, τὴν ἐκείνου μόνον, οὐκέτι θετέον τούτους μέρος πόλεως· ἀδικήσονται γὰρ ἀξιούμενοι τῶν ἴσων,
10 ἄνισοι τοσοῦτον κατ' ἀρετὴν ὄντες καὶ τὴν πολιτικὴν δύναμιν· ὥσπερ γὰρ θεὸν ἐν ἀνθρώποις εἰκὸς εἶναι τὸν τοιοῦτον. ὅθεν δῆλον ὅτι καὶ τὴν νομοθεσίαν ἀναγκαῖον εἶναι περὶ τοὺς ἴσους 2 καὶ τῷ γένει καὶ τῇ δυνάμει, κατὰ δὲ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος. αὐτοὶ γάρ εἰσι νόμος. καὶ γὰρ γελοῖος ἂν εἴη νομοθετεῖν τις
15 πειρώμενος κατ' αὐτῶν. λέγοιεν γὰρ ἂν ἴσως ἅπερ Ἀντισθένης ἔφη τοὺς λέοντας δημηγορούντων τῶν δασυπόδων καὶ τὸ

34. ἀθρόους corr.^{2} P^{2} et rc. P^{3} (fors. recte) ‖ 37. βουλομένῳ ⟨γε⟩ ci. Schneider ‖ 40. γὰρ Susem., δ' Γ Π Plut. Bk. Susem.^{1} ‖ 1284 a, 1. πρὸς] κατὰ Schneider ‖ 4. εἷς] εἰς Π^{1} P^{4} (em. corr. P^{1}) ‖ 5. δυνατὸν Γ M^{s} ‖ παρασχέσθαι Π^{2} Bk. ‖ 16. δημιγορούντων P^{4} et pr. M^{s}, δημιουργούντων Γ †.

ἴσον ἀξιούντων πάντας ἔχειν. διὸ καὶ τίθενται τὸν ὀστρακισμὸν αἱ δημοκρατούμεναι πόλεις, διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν· αὗται γὰρ δὴ δοκοῦσι διώκειν τὴν ἰσότητα μάλιστα πάντων, ὥστε τοὺς δοκοῦντας ὑπερέχειν δυνάμει διὰ πλοῦτον ἢ πολυ- 20
φιλίαν ἤ τινα ἄλλην πολιτικὴν ἰσχὺν ὠστράκιζον καὶ με-
3 θίστασαν ἐκ τῆς πόλεως χρόνους ὡρισμένους. μυθολογεῖται δὲ καὶ τοὺς Ἀργοναύτας τὸν Ἡρακλέα καταλιπεῖν διὰ τοιαύτην αἰτίαν· οὐ γὰρ ἐθέλειν αὐτὸν ἄγειν τὴν Ἀργὼ μετὰ τῶν ἄλλων ὡς ὑπερβάλλοντα πολὺ τῶν πλωτήρων. 25
διὸ καὶ τοὺς ψέγοντας τὴν τυραννίδα καὶ τὴν Περιάνδρου Θρασυβούλῳ συμβουλίαν οὐχ ἁπλῶς οἰητέον ὀρθῶς ἐπιτιμᾶν (φασὶ γὰρ τὸν Περίανδρον εἰπεῖν μὲν οὐδὲν πρὸς τὸν πεμφθέντα κήρυκα περὶ τῆς συμβουλίας, ἀφαιροῦντα δὲ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν σταχύων ὁμαλῦναι τὴν ἄρουραν· ὅθεν 30
ἀγνοοῦντος μὲν τοῦ κήρυκος τοῦ γινομένου τὴν αἰτίαν, ἀπαγγείλαντος δὲ τὸ συμπεσόν, συννοῆσαι τὸν Θρασύβουλον ὅτι
4 δεῖ τοὺς ὑπερέχοντας ἄνδρας ἀναιρεῖν). τοῦτο γὰρ οὐ μόνον συμφέρει τοῖς τυράννοις, οὐδὲ μόνον οἱ τύραννοι ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁμοίως ἔχει καὶ περὶ τὰς ὀλιγαρχίας καὶ τὰς δημο- 35
κρατίας· ὁ γὰρ ὀστρακισμὸς τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν τρό-
(p. 83) πον τινὰ τῷ κολούειν τοὺς ὑπερέχοντας καὶ φυγαδεύειν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τὰς πόλεις καὶ τὰ ἔθνη ποιοῦσιν οἱ κύριοι τῆς δυνάμεως, οἷον Ἀθηναῖοι μὲν περὶ Σαμίους καὶ Χίους καὶ Λεσβίους (ἐπεὶ γὰρ θᾶττον ἐγκρατῶς ἔσχον τὴν 40
ἀρχήν, ἐταπείνωσαν αὐτοὺς παρὰ τὰς συνθήκας), ὁ δὲ Περσῶν βασιλεὺς Μήδους καὶ Βαβυλωνίους καὶ τῶν ἄλλων τοὺς 1284b
πεφρονηματισμένους διὰ τὸ γενέσθαι ποτ' ἐπ' ἀρχῆς ἐπέ-
5 κοπτε πολλάκις. τὸ δὲ πρόβλημα καθόλου περὶ πάσας ἐστὶ τὰς πολιτείας, καὶ τὰς ὀρθάς· αἱ μὲν γὰρ παρεκβεβηκυῖαι

19. ταύτας γὰρ δεῖ P^1 ‖ δοκοῦσι om. Π^1 ‖ διώκειν] *persecuntur* Guil. ‖ 37. τῷ $P^{1.2.3.}$ Ar., τὸ cet. ‖ κολούειν P^1 et *γρ.* mg. P^2 et mg. rc. P^3, κωλύειν cet. ‖ καὶ φυγαδεύειν secl. Valckenarius (fors. recte) ‖ 41. παρὰ $\Pi^1 P^4$ Ar., περὶ cet.

(VIII)

πρὸς τὸ ἴδιον ἀποσκοποῦσαι τοῦτο δρῶσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ περὶ τὰς τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ἐπισκοπούσας τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν· οὔτε γὰρ γραφεὺς ἐάσειεν ἂν τὸν ὑπερβάλλοντα πόδα τῆς συμμετρίας ἔχειν τὸ ζῷον, οὐδ' εἰ διαφέροι τὸ κάλλος, οὔτε πρύμναν ναυπηγὸς ἢ τῶν ἄλλων τι μορίων τῶν τῆς νεώς, οὐδὲ δὴ χοροδιδάσκαλος τὸν μεῖζον καὶ κάλλιον τοῦ παντὸς χοροῦ φθεγγόμενον ἐάσει συγχορεύειν. [ὥστε διὰ τοῦτο μὲν οὐδὲν κωλύει τοὺς μονάρχας 6
συμφωνεῖν ταῖς πόλεσιν, εἰ τῆς οἰκείας ἀρχῆς ὠφελίμου ταῖς πόλεσιν οὔσης τοῦτο δρῶσιν.] διὸ κατὰ τὰς ὁμολογουμένας ὑπεροχὰς ἔχει τι δίκαιον πολιτικὸν ὁ λόγος ὁ περὶ τὸν ὀστρακισμόν. βέλτιον μὲν οὖν τὸν νομοθέτην ἐξ ἀρχῆς οὕτω συστῆσαι τὴν πολιτείαν ὥστε μὴ δεῖσθαι τοιαύτης ἰατρείας· δεύτερος δὲ πλοῦς, ἂν συμβῇ, πειρᾶσθαι τοιούτῳ τινὶ διορθώματι διορθοῦν. * ὅπερ οὐκ ἐγίνετο περὶ τὰς πόλεις· οὐ γὰρ ἔβλεπον πρὸς τὸ τῆς πολιτείας τῆς οἰκείας συμφέρον, ἀλλὰ στασιαστικῶς ἐχρῶντο τοῖς ὀστρακισμοῖς. ἐν μὲν οὖν ταῖς παρεκβεβηκυίαις πολιτείαις ὅτι μὲν ἰδίᾳ συμφέρει καὶ δίκαιόν ἐστι, φανερόν, ἴσως δὲ καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς δίκαιον, καὶ τοῦτο φανερόν· ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας 7
ἔχει πολλὴν ἀπορίαν, οὐ κατὰ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τὴν ὑπεροχήν, οἷον ἰσχύος καὶ πλούτου καὶ πολυφιλίας, ἀλλὰ (p. 84)
ἄν τις γένηται διαφέρων κατ' ἀρετήν, τί χρὴ ποιεῖν; οὐ γὰρ δὴ φαῖεν ἂν δεῖν ἐκβάλλειν καὶ μεθιστάναι τὸν τοιοῦτον· ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἄρχειν γε τοῦ τοιούτου (παραπλήσιον γὰρ κἂν εἰ τοῦ Διὸς ἄρχειν ἀξιοῖεν), μερίζοντες τὰς ἀρχάς.

1284 b, 10. πρύμναν post ναυπηγὸς Π^2 Bk. ‖ 11. τι om. Π^1, secl. Susem.$^{1.2.}$ (fors. recte) ‖ 13. ὥστε — 15. δρῶσιν post 20. διορθοῦν tri. Thurotus, ante 7. δῆλον Bernaysius (an spuria sunt?) ‖ μονάρχους Π^2 Bk. ‖ 14. τῆς — 15. οὔσης num sana sint dubito, τῇ οἰκείᾳ ἀρχῇ (⟨ὡς⟩? Susem.) ὠφέλιμον ci. et 15. ταῖς πόλεσιν οὔσης secl. Thurotus ‖ 24. οὐχ temere secl. Bernaysius ‖ 25. ἐπεὶ $P^{2.3.}$ ‖ 31. ἀξιοῖμεν Γ Susem.$^{1.2.}$, ἀξιοῖ μὲν M^s † ‖ μερί-

λείπεται τοίνυν, ὅπερ ἔοικε πεφυκέναι, πείθεσθαι τῷ τοιούτῳ πάντας ἀσμένως, ὥστε βασιλέας εἶναι τοὺς τοιούτους ἀιδίους ἐν ταῖς πόλεσιν.

IX ἴσως δὲ καλῶς ἔχει μετὰ τοὺς εἰρημένους λόγους μεταβῆναι καὶ σκέψασθαι περὶ βασιλείας· φαμὲν γὰρ τῶν ὀρθῶν πολιτειῶν μίαν εἶναι ταύτην. σκεπτέον δὲ πότερον συμφέρει τῇ μελλούσῃ καλῶς οἰκήσεσθαι καὶ πόλει καὶ χώρᾳ βασιλεύεσθαι, ἢ οὔ, ἀλλ' ἄλλη τις πολιτεία μᾶλλον, ἢ τισὶ μὲν συμφέρει τισὶ δ' οὐ συμφέρει. δεῖ δὲ πρῶτον διελέσθαι πότερον ἕν τι γένος ἐστὶν αὐτῆς ἢ πλείους ἔχει διαφοράς. 14 36 40

2 ῥᾴδιον δὴ τοῦτό γε καταμαθεῖν, ὅτι πλείω τε γένη περιέχει καὶ τῆς ἀρχῆς ὁ τρόπος ἐστὶν οὐχ εἷς πασῶν. ἡ γὰρ ἐν τῇ Λακωνικῇ πολιτείᾳ δοκεῖ μὲν εἶναι βασιλεία μάλιστα τῶν κατὰ νόμον, οὐκ ἔστι δὲ κυρία πάντων, ἀλλ' ὅταν ἐξέλθῃ τὴν χώραν, ἡγεμών ἐστι τῶν πρὸς τὸν πόλεμον· ἔτι δὲ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ἀποδέδοται τοῖς βασιλεῦσιν. αὕτη μὲν οὖν ἡ βασιλεία οἷον στρατηγία τις αὐτοκράτωρ καὶ ἀίδιος ἐστίν· κτεῖναι γὰρ οὐ κύριος, εἰ μὴ ἐν τινί [βασιλείᾳ], καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων, ἐν ταῖς πολεμικαῖς ἐξόδοις ἐν χειρὸς νόμῳ. δηλοῖ δ' Ὅμηρος· Ἀγαμέμνων γὰρ κακῶς μὲν ἀκούων ἠνείχετο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐξελθόντων δὲ καὶ κτεῖναι κύριος ἦν. λέγει γοῦν 1285 a 5 10

"ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης...
οὔ οἱ...
ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας ἠδ' οἰωνούς·
πὰρ γὰρ ἐμοὶ θάνατος."

ζοντας? Susem., an delenda sunt signa parentheseos praecedentia a Susem.[2. 3.] secundum Hampkeum posita? ‖ 32. καὶ ante ἔοικε add. Susem.[1. 2.] et, ut videtur, *Γ* (nescio an recte) † ‖ 33. βασιλείας P[2. 3.] T[b] ‖ 35. ὡρισμένους *Γ* M[s] ‖ 37. δὴ Susem.[2] ‖ 40. δὲ *Π*[3] Ar., δὴ cet. ‖ 41. ἕν τι] ἓν τὸ *Π*[2] Bk. ‖ αὐτῶν *Π*[2] Ar. ‖ 1285 a, 1. ῥᾶον M[s] P[1] † ‖ δὲ Susem.[2] (fors. recte) ‖ 6. τοὺς om. M[s] P[1], secl. Susem.[1. 2.] ‖ 7. αὐτοκράτωρ *Γ*, αὐτοκρατόρων *Π* Bk.[1] ‖ 8. ἕν τινι βασιλείᾳ secl. Gifanius, βασιλείᾳ eodem tempore secl. Bernaysius et Susem., ἕν τινι, βασιλεία coniecerat Boiesenius ‖ 9. νομῷ Faesius (fors. recte) ‖ 10. ὁ γὰρ ἀγαμέμνων *Π*[2] Bk. ‖ 11. οὖν P[4], γὰρ *Π*[1] Susem.[1. 2.] ‖ 12. μάχης] νοήσω pr.

ἓν μὲν οὖν τοῦτ' εἶδος βασιλείας, στρατηγία διὰ βίου, τούτων 3
δ' αἱ μὲν κατὰ γένος εἰσὶν αἱ δ' αἱρεταί· παρὰ ταύτην δ' ἄλλο μοναρχίας εἶδος, οἷαι παρ' ἐνίοις εἰσὶ βασιλεῖαι τῶν βαρβάρων. ἔχουσι δ' αὗται τὴν δύναμιν πᾶσαι παραπλησίαν τυραννίσιν, εἰσὶ δὲ καὶ κατὰ νόμον καὶ πατρικαί· διὰ γὰρ (p. 85)
τὸ δουλικώτεροι τὰ ἤθη εἶναι φύσει οἱ μὲν βάρβαροι τῶν Ἑλλήνων οἱ δὲ περὶ τὴν Ἀσίαν τῶν περὶ τὴν Εὐρώπην, ὑπομένουσι τὴν δεσποτικὴν ἀρχὴν οὐδὲν δυσχεραίνοντες. τυραννικαὶ μὲν οὖν διὰ τὸ τοιοῦτόν εἰσιν, ἀσφαλεῖς δὲ διὰ τὸ πάτριοι καὶ κατὰ νόμον εἶναι. καὶ ἡ φυλακὴ δὲ βασι- 4
λικὴ καὶ οὐ τυραννικὴ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. οἱ γὰρ πολῖται φυλάττουσιν ὅπλοις τοὺς βασιλεῖς, τοὺς δὲ τυράννους ξενικόν· οἷς μὲν γὰρ κατὰ νόμον καὶ ἑκόντων οἱ δ' ἀκόντων ἄρχουσιν. ὥσθ' οἱ μὲν παρὰ τῶν πολιτῶν οἱ δ' ἐπὶ τοὺς πολίτας ἔχουσι τὴν φυλακήν. δύο μὲν οὖν εἴδη ταῦτα 5
μοναρχίας, ἕτερον δ' ὅπερ ἦν ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, οὓς καλοῦσιν αἰσυμνήτας. ἔστι δὲ τοῦθ' ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν αἱρετὴ τυραννίς, διαφέρουσα δὲ τῆς βαρβαρικῆς οὐ τῷ μὴ κατὰ νόμον ἀλλὰ τῷ μὴ πάτριος εἶναι μόνον. ἦρχον δ' οἱ μὲν διὰ βίου τὴν ἀρχὴν ταύτην, οἱ δὲ μέχρι τινῶν ὡρισμένων χρόνων ἢ πράξεων, οἷον εἵλοντό ποτε Μιτυληναῖοι Πιττακὸν πρὸς τοὺς φυγάδας ὧν προειστήκεσαν Ἀντιμενίδης καὶ

P¹, μάχης νοήσω corr.¹ P¹, μάχης φεύγοντα (?) νοήσω Γ Ar. Susem.¹·²· ‖ 18. παραπλαισίαν pr. P³ (crx. ead. m.), παραπλησίως P⁴·⁶· C⁴ Lˢ Q Mᵇ Qᵇ Rᵇ Sᵇ Tᵇ Uᵇ Vᵇ et pr. P² (em. corr.³) †‖ 19. τυραννίσιν, εἰσὶ δὲ καὶ κατὰ Susem., τυραννίσι καὶ κατὰ Γ Mˢ, τυραννίσι κατὰ P¹ et corr.³ P², τυραννι κατὰ P³ Tᵇ Vᵇ et pr. P², τυραννικ κατὰ C⁴, τυραννικαί κατὰ Qᵇ Rᵇ Sᵇ, τυραννικὴν εἰσὶ δ' ὅμως κατὰ P⁴·⁶· Lˢ Q Mᵇ Uᵇ, τυραννίδι (?) εἰσὶ δ' ὅμως κατὰ Ar., τυραννικῇ εἰσὶ δ' ὅμως κατὰ Ald. Bk.‖ πατρικάς Γ Mˢ, πατρικά Rᵇ, πάτριοι ci. Spengelius ‖ 20. δουλικώτερα P⁴ Q Uᵇ Ar. Ald., δουλικώτερας Mᵇ ‖ εἶναι τὰ ἤθη Bk., εἶναι τὰ ἔθνη Π² Ar. ‖ 24. πάτριαι Π² Bk., πατρικαὶ Schneider ‖ 25. αὐτὴν Π Ar., τοιαύτην Γ (ut videtur) Susem.¹·²· (fors. recte) ‖ 35. οἷαν Mˢ, οἷαν P¹, οἷαν P⁴ ‖ φιττακὸν et sic postea quoque Π¹.

(IX)
6 Ἀλκαῖος ὁ ποιητής. δηλοῖ δ' Ἀλκαῖος ὅτι τύραννον εἵλοντο τὸν Πιττακὸν ἔν τινι τῶν σκολιῶν μελῶν· ἐπιτιμᾷ γὰρ ὅτι

"τὸν κακοπάτριδα
Πιττακὸν πόλεως τᾶς ἀχόλω καὶ βαρυδαίμονος
ἑστάσαντο τύραννον μέγ' ἐπαινέοντες ἀολλέες." 1285 b

αὗται μὲν οὖν εἰσί τε καὶ ἦσαν διὰ μὲν τὸ [τυραννικαὶ] εἶναι [δεσποτικαί], διὰ δὲ τὸ αἱρεταὶ καὶ ἑκόντων βασιλικαί·
7 τέταρτον δ' εἶδος μοναρχίας βασιλικῆς αἱ κατὰ τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους ἑκουσιοί τε καὶ πάτριοι γινόμεναι κατὰ νόμον. διὰ γὰρ τὸ τοὺς πρώτους γενέσθαι τοῦ πλήθους εὐεργέτας κατὰ τέχνας ἢ πόλεμον, ἢ διὰ τὸ συναγαγεῖν ἢ πορίσαι χώραν, ἐγίνοντο βασιλεῖς ἑκόντων καὶ τοῖς παραλαμβάνουσι πάτριοι. κύριοι δ' ἦσαν τῆς τε κατὰ πόλεμον ἡγεμονίας καὶ τῶν θυσιῶν, ὅσαι μὴ ἱερατικαί, καὶ πρὸς τούτοις τὰς δίκας ἔκρινον. τοῦτο δ' ἐποίουν οἱ μὲν οὐκ ὀμνύοντες
p. 86) οἱ δ' ὀμνύοντες· ὁ δ' ὅρκος ἦν τοῦ σκήπτρου ἐπανάτασις.
8 οἱ μὲν οὖν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων [καὶ] τὰ κατὰ πόλιν καὶ τὰ ἔνδημα καὶ τὰ ὑπερόρια συνεχῶς ἦρχον· ὕστερον δὲ τὰ μὲν αὐτῶν παριέντων τῶν βασιλέων, τὰ δὲ τῶν ὄχλων παραιρουμένων, ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν αἱ πάτριοι θυσίαι κατελείφθησαν τοῖς βασιλεῦσι μόνον, ὅπου δ' ἄξιον εἰπεῖν εἶναι βασιλείαν, ἐν τοῖς ὑπερορίοις τῶν πολεμικῶν τὴν ἡγεμονίαν μόνον εἶχον.

X βασιλείας μὲν οὖν εἴδη ταῦτα, τέτταρα τὸν ἀριθμόν, μία μὲν ἡ περὶ τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους (αὕτη δ' ἦν ἑκόντων

38. *σκολίων* Goettlingius ‖ 40. *πόλιος* Schneidewinus ‖ *ἀσχόλω* Camerarius, *διχόλῳ* Schmidtius, rec. Bergkius ‖ 1285 b, 1. *μὲν* Π^1 (em. corr. P^1) ‖ *ἐπαίνεντες* ci. H. L. Ahrensius ‖ 2. *τυραννικαὶ* — 3. *δεσποτικαί*] *δεσποτικαὶ* — *τυραννικαί* Sepulveda ‖ 5. *ἑκούσιαί* — *πάτριαι* Π^2 Bk. ‖ 8. *βασιλεῖαι* Casaubonus ‖ 10. *οὐσιῶν* Π^1 et *γρ.* mg. P^4 ‖ 12. *ἐπανάτασις* P^2 Ald. et corr.^{1} P^3, *ἐπανάστασις* $M^s P^{1.4}$ et pr. P^3, *ἀνάστασις* $Q^b T^b$ et *γρ.* mg.^{1} P^3 et *γρ.* P^3, *elevatio* Guil. Ar. ‖ 13. *καὶ* secl. Hilarius Susem.$^{2.3}$ ‖ 16. *αἱ πάτριαι* M^s, om. Π^2 Ar. Bk. ‖ *οὐσίαι* Π^1 †.

(X)

μέν, ἐπὶ τισὶ δ' ὡρισμένοις· στρατηγός τε γὰρ ἦν καὶ δικαστὴς ὁ βασιλεύς, καὶ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς κύριος), δευτέρα δ' ἡ βαρβαρικὴ (αὕτη δ' ἐστὶν ἐκ γένους ἀρχὴ δεσποτικὴ κατὰ νόμον), τρίτη δὲ ἣν αἰσυμνητείαν προσαγορεύουσιν (αὕτη δέ ἐστιν αἱρετὴ τυραννίς), τετάρτη δὲ ἡ Λακωνικὴ τούτων (αὕτη δ' ἐστὶν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν στρατηγία κατὰ γένος ἀίδιος)· αὗται μὲν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον διαφέρουσιν ἀλλήλων, πέμπτον δ' εἶδος βασιλείας, ὅταν ἧ πάντων κύριος εἷς ὢν ὥσπερ ἕκαστον ἔθνος καὶ πόλις ἑκάστη τῶν κοινῶν, τεταγμένη κατὰ τὴν οἰκονομικήν. ὥσπερ γὰρ ἡ οἰκονομικὴ βασιλεία τις οἰκίας ἐστίν, οὕτως ἡ ⟨παμ-⟩βασιλεία πόλεως [καὶ ἔθνους ἑνὸς ἢ πλειόνων] οἰκονομία. 2

σχεδὸν δὴ δύο ἐστὶν ὡς εἰπεῖν εἴδη βασιλείας περὶ ὧν σκεπτέον, αὕτη τε καὶ ἡ Λακωνική. τῶν γὰρ ἄλλων αἱ πολλαὶ μεταξὺ τούτων εἰσίν. ἐλαττόνων μὲν γὰρ κύριοι τῆς παμβασιλείας, πλειόνων δ' εἰσὶ τῆς Λακωνικῆς. ὥστε τὸ σκέμμα σχεδὸν περὶ δυοῖν ἐστιν, ἐν μὲν πότερον συμφέρει ταῖς πόλεσι στρατηγὸν ἀίδιον εἶναι, καὶ τοῦτον ἢ κατὰ γένος ἢ κατὰ αἵρεσιν, ἢ οὐ συμφέρει, ἐν δὲ πότερόν ποτε ἕνα συμφέρει κύριον εἶναι πάντων, ἢ οὐ συμφέρει. τὸ μὲν οὖν περὶ τῆς τοιαύτης στρατηγίας ἐπισκοπεῖν νόμων ἔχει μᾶλλον εἶδος ἢ πολιτείας (ἐν ἁπάσαις γὰρ ἐνδέχεται γίνεσθαι τοῦτο ταῖς πολιτείαις), (p. 87) ὥστ' ἀφείσθω τὴν πρώτην· ὁ δὲ λοιπὸς τρόπος τῆς βασιλείας πολιτείας εἶδός ἐστιν, ὥστε περὶ τούτου δεῖ θεωρῆσαι καὶ τὰς ἀπορίας ἐπιδραμεῖν τὰς ἐνούσας. 3

22. ὡρισμένων M^s Π^2 Ar. (?) ‖ τε om. Π^2 Bk. ‖ 27. ἁπλῶς post εἰπεῖν Π^2 Bk. ‖ 30. εἷς om. Γ M^s Q^b T^b ‖ ὥσπερ Buecheler, ὥσπερ — ἑκάστη secluserat Conringius ‖ 31. τεταγμένων Montecatinus, τεταγμένης, si omnino mutatione opus sit, Buecheler ‖ 32. ἡ παμβασιλεία Susem.$^{2.3.}$ ‖ 33. καὶ — πλειόνων secl. Susem.$^{2.3.}$ ‖ πλείονος M^s Π^2 (em. corr.^{1} $P^{2.3.}$) ‖ οἰκονομίας Π^2 (em. aut corr.^{1} aut corr.^{2} P^2) ‖ 36. βασιλείας Π^1 + ‖ 39. αἵρεσιν $P^{4.6.}$ L^s Ar., μέρος c. c. Bk., ἀρετὴν mg. Bas.^{3} ‖ 1286 a, 1. ποτε om. Π^2 Ar. (?) Bk. (fors. recte) ‖ 3. ἔχεται ci. et εἶδος secl. Bernaysius.

ἀρχὴ δ' ἐστὶ τῆς ζητήσεως αὕτη, πότερον συμφέρει μᾶλλον
4 ὑπὸ τοῦ ἀρίστου ἀνδρὸς ἄρχεσθαι ἢ ὑπὸ τῶν ἀρίστων νόμων. δο-
κεῖ δὴ τοῖς νομίζουσι συμφέρειν βασιλεύεσθαι τὸ καθόλου μόνον ὁ 10
νόμος λέγειν, ἀλλ' οὐ πρὸς τὰ προσπίπτοντα ἐπιτάττειν. ὥστε
ἐν ὁποιαοῦν τέχνῃ τὸ κατὰ γράμματ' ἄρχειν ἠλίθιον· καί πως
ἐν Αἰγύπτῳ μετὰ τὴν τριήμερον κινεῖν ἔξεστι τοῖς ἰατροῖς,
ἐὰν δὲ πρότερον, ἐπὶ τῷ αὐτοῦ κινδύνῳ. φανερὸν τοίνυν ὡς
οὐκ ἔστιν ἡ κατὰ γράμματα καὶ νόμους ἀρίστη πολιτεία 15
διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνον δεῖ ὑπάρχειν
τὸν λόγον τὸν καθόλου τοῖς ἄρχουσιν· κρεῖττον δὲ ᾧ μὴ
πρόσεστι τὸ παθητικὸν ὅλως ἢ ᾧ συμφυές. τῷ μὲν οὖν
νόμῳ τοῦτο οὐχ ὑπάρχει, ψυχὴν δ' ἀνθρωπίνην ἀνάγκη τοῦτ'
5 ἔχειν πᾶσαν. ἀλλ' ἴσως ἂν φαίη τις ὡς ἀντὶ τούτου βου- 20
λεύσεται περὶ τῶν καθ' ἕκαστα κάλλιον. ὅτι μὲν τοίνυν
ἀνάγκη νομοθέτην αὐτὸν εἶναι, δῆλον, καὶ κεῖσθαι νόμους,
ἀλλὰ μὴ κυρίους ᾖ παρεκβαίνουσιν, ἐπεὶ περὶ τῶν γ' ἄλλων
εἶναι δεῖ κυρίους· ὅσα δὲ μὴ δυνατὸν τὸν νόμον κρίνειν ἢ
ὅλως ἢ εὖ, πότερον ἕνα τὸν ἄριστον δεῖ ἄρχειν ἢ πάντας; 25
καὶ γὰρ νῦν συνιόντες δικάζουσι καὶ βουλεύονται καὶ κρί-
νουσιν, αὗται δ' εἰσὶν αἱ κρίσεις πᾶσαι περὶ τῶν καθ' ἕκα-

9. *δοκοῦσι* Bas.[3] Bk. ‖ 10. *ὁ νόμος* Goettlingius, *οἱ νόμοι* *ΓΠ* Ar. Bk. ‖ 12. *πως* (*πῶς* M[s]) add. *Π*[1] et corr. P[4], c. c. om. Ar. Bk., *πως* ⟨*καὶ*⟩? Susem. ‖ 13. *τριήμερον* *Γ* M[s] Ar., *τετρήμερον* c. c. Bk. (nescio an recte) ‖ 14. *αὐτοῦ* *Γ*, *αὐτῷ* M[s], *αὐτοῦ* c. c. Bk. ‖ 19. *τοῦτο*] *τούτῳ* P[3] Ald. et pr. P[2] (em. corr.[1]) ‖ 20. *ἀλλ'* — 1287 b, 34. *ὁμοίως* perturbata esse senserunt Gifanius Zwinger Schneider Spengelius, lacunis permultis deformata credidit Conringius, pristinum ordinem hunc fuisse: 1287 a, 28. *ὁ* — b, 7. *ἔθος*, 1286 a, 20. *ἀλλ'* — 21. *κάλλιον*, 1287 a, 23. *ἀλλὰ* — 28. *κειμένων*, 1286 a, 21. *ὅτι* — 24. *κυρίους*, 1286 a, 24. *ὅσα* — b, 3. *εἷς* (= 1287 b, 16. *εἰσὶ* — 34. *ὁμοίως*), 1287 b, 7. *ἀλλὰ* — 15. *συμφράδμονες*, 1286 b, 3. *εἰ* — 1287 a, 10. *βασιλεύς* * *, 1287 a, 10. *δοκεῖ* — 23. *πάντων* ci. Susem., de Wilsonis sententia v. prolegg. ‖ 21. *ὅτι* — 22. *δῆλον* et 1289 a, 11. *μετὰ* — 13. *ἁρμόττοντας* respicere videtur Mich. Eph. l. l. f. 187[b] ‖ 25. *πάντας* *Π*[1] P[4], *πάνυ* c. c. mg. p[1], *multos* Ar. ‖ 27. *εἰσὶ* post *αἱ κρίσεις* *Π*[2] Bk.

(X)

στον. καθ' ἕνα μὲν οὖν συμβαλλόμενος ὁστισοῦν ἴσως χείρων· ἀλλ' ἐστὶν ἡ πόλις ἐκ πολλῶν, ὥσπερ ἑστίασις συμφορητὸς καλλίων μιᾶς καὶ ἁπλῆς. διὰ τοῦτο καὶ κρίνει ἄμεινον ὄχλος πολλὰ ἢ εἷς ὁστισοῦν. ἔτι μᾶλλον ἀδιάφθορον τὸ 6
πολύ, καθάπερ ὕδωρ τὸ πλεῖον, οὕτω καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀλίγων ἀδιαφθορώτερον· τοῦ γὰρ ἑνὸς ὑπ' ὀργῆς κρατηθέντος ἢ τινος ἑτέρου πάθους τοιούτου ἀναγκαῖον διεφθάρθαι τὴν κρίσιν, ἐκεῖ δ' ἔργον ἅμα πάντας ὀργισθῆναι καὶ ἁμαρτεῖν. ἔστω δὲ τὸ πλῆθος οἱ ἐλεύθεροι, μηδὲν παρὰ τὸν νόμον (p. 88
πράττοντες, ἀλλ' ἢ περὶ ὧν ἐκλείπειν ἀναγκαῖον αὐτόν. εἰ δὲ δὴ μὴ τοῦτο ῥᾴδιον ἐν πολλοῖς, ἀλλ' εἰ πλείους εἶεν ἀγαθοὶ καὶ ἄνδρες καὶ πολῖται, πότερον ὁ εἷς ἀδιαφθορώτερος ἄρχων, ἢ μᾶλλον οἱ πλείους μὲν τὸν ἀριθμὸν ἀγαθοὶ
1286b δὲ πάντες; ἢ δῆλον ὡς οἱ πλείους; ἀλλ' οἳ μὲν στασιάσουσιν ὁ δὲ εἷς ἀστασίαστος. ἀλλὰ πρὸς τοῦτ' ἀντιθετέον ἴσως ὅτι σπουδαῖοι τὴν ψυχήν, ὥσπερ κἀκεῖνος ὁ εἷς. εἰ δὴ τὴν μὲν 7
τῶν πλειόνων ἀρχὴν ἀγαθῶν δ' ἀνδρῶν πάντων ἀριστοκρατίαν θετέον, τὴν δὲ τοῦ ἑνὸς βασιλείαν, αἱρετώτερον ἂν εἴη ταῖς πόλεσιν ἀριστοκρατία βασιλείας, καὶ μετὰ δυνάμεως καὶ χωρὶς δυνάμεως οὔσης τῆς ἀρχῆς, ἂν ᾖ λαβεῖν πλείους ὁμοίους. καὶ διὰ τοῦτ' ἴσως ἐβασιλεύοντο πρότερον, ὅτι σπάνιον ἦν εὑρεῖν ἄνδρας πολὺ διαφέροντας κατ' ἀρετήν, ἄλλως τε καὶ τότε μικρὰς οἰκοῦντας πόλεις· ἐπειδὴ ἀπ' εὐεργεσίας καθίστασαν τοὺς βασιλεῖς, ὅπερ ἐστὶν ἔργον τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν. ἐπεὶ δὲ συνέβαινε γίνεσθαι πολλοὺς ὁμοίους πρὸς ἀρετήν, οὐκέτι ὑπέμενον ἀλλ' ἐζήτουν κοινόν τι καὶ πολιτείαν καθίστασαν. ἐπεὶ δὲ χείρους γενόμενοι ἐχρηματίζοντο ἀπὸ τῶν κοινῶν, 8
ἐντεῦθέν ποθεν εὔλογον γενέσθαι τὰς ὀλιγαρχίας· ἔντιμον

30. κρίνειν M^s Π^3 † ‖ 32. καθάπερ ⟨γὰρ⟩ Bk.^{2} (temere) ‖ 33. γὰρ Susem., δ' $\Gamma\Pi$ Ar. Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 37. ὧν Π^1 Ar., ὃν Q^b T^b, ὃν cet. ‖ 38. μὴ post τοῦτο Π^2 Bk. (fors. recte) ‖ 1286b, 1. δὲ πάντες] δ' ἄνδρες ΓM^s † ‖ στασιάζουσιν Ar. Morelius Bk. ‖ 7. ὁμοίως $\Gamma\Pi^3$ Ar. ‖ 10. ἐπειδὴ Susem.^{3}, ἐπεὶ Iackson, ἔτι δ' $\Gamma\Pi$ Ar. Susem.$^{1.2}$ ‖ 13. καὶ ⟨ἀριστοκρατίαν καὶ⟩? Susem. ‖ 14. γιγνόμενοι Π^2 Bk.

γὰρ ἐποίησαν τὸν πλοῦτον. ἐκ δὲ τούτων πρῶτον εἰς τυραννίδας μετέβαλον, ἐκ δὲ τῶν τυραννίδων εἰς δημοκρατίαν· αἰεὶ γὰρ εἰς ἐλάττους ἄγοντες δι' αἰσχροκέρδειαν ἰσχυρότερον τὸ πλῆθος κατέστησαν, ὥστ' ἐπιθέσθαι καὶ γενέσθαι δημοκρατίας. ἐπεὶ δὲ καὶ μείζους εἶναι συμβέβηκε τὰς πόλεις, ἴσως οὐδὲ ῥᾴδιον ἔτι γίνεσθαι πολιτείαν ἑτέραν παρὰ
9 δημοκρατίαν. εἰ δὲ δή τις ἄριστον θείη τὸ βασιλεύεσθαι ταῖς πόλεσιν, πῶς ἕξει τὰ περὶ τῶν τέκνων; πότερον καὶ τὸ γένος δεῖ βασιλεύειν; ἀλλὰ γινομένων ὁποῖοί τινες ἔτυχον, βλαβερόν. ἀλλ' οὐ παραδώσει κύριος ὢν τοῖς τέκνοις. ἀλλ' οὐκ ἔτι ῥᾴδιον τοῦτο πιστεῦσαι· χαλεπὸν γάρ,
10 καὶ μείζονος ἀρετῆς ἢ κατ' ἀνθρωπίνην φύσιν. ἔχει δ'
89) ἀπορίαν καὶ περὶ τῆς δυνάμεως, πότερον ἔχειν δεῖ τὸν μέλλοντα βασιλεύειν ἰσχύν τινα περὶ αὐτόν, ἥ δυνήσεται βιάζεσθαι τοὺς μὴ βουλομένους πειθαρχεῖν, ἢ πῶς ἐνδέχεται τὴν ἀρχὴν διοικεῖν; εἰ γὰρ [καὶ] κατὰ νόμον εἴη κύριος, μηδὲν πράττων κατὰ τὴν αὑτοῦ βούλησιν παρὰ τὸν νόμον, ὅμως ἀναγκαῖον ὑπάρχειν αὐτῷ δύναμιν ἥ φυλάξει τοὺς νόμους. τάχα μὲν οὖν τὰ περὶ τὸν βασιλέα τὸν τοιοῦτον οὐ χαλεπὸν διορίσαι (δεῖ γὰρ αὐτὸν μὲν ἔχειν ἰσχύν, εἶναι δὲ τοσαύτην τὴν ἰσχὺν ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλειόνων κρείττω τοῦ δὲ πλήθους ἥττω, καθάπερ οἵ τ' ἀρχαῖοι τὰς φυλακὰς ἐδίδοσαν, ὅτε καθισταῖέν τινα τῆς πόλεως ὃν ἐκάλουν αἰσυμνήτην ἢ τύραννον, καὶ Διονυσίῳ τις, ὅτ' ἤτει τοὺς φύλακας, συν-

17. μετέβαλον P^1, μετέβαλλον $M^s\Pi^2V^m$ Bk.^{1} ‖ 22. εἰ — 27. φύσιν citat Iulian. ep. ad Them. p. 260 D sq. ‖ 24. ὁποῖοί (ὁποῖοι M^s) Π^1 Iulian. et corr. P^2, ὁποῖόν P^3 Ald. et pr. P^2, ὁποίων P^4 L^s Q^b T^b C^c ‖ 25. ἀλλ' — 26. τέκνοις] ἀλλ' οὐ καταλείψει τοὺς υἱεῖς διαδόχους ὁ βασιλεὺς ἐπ' ἐξουσίας ἔχων τοῦτο ποιῆσαι $P^{4.6.}$ L^s Q M^b U^b C^c, om. Q^b T^b ‖ τοῖς] τοιούτοις Ar. Susem.$^{1.2.}$ (nescio an recte), om. Iulian. ‖ 26. ῥᾴδιον τοῦτο Iulian., τοῦτο ῥᾴδιον Π Bk. (fors. recte) ‖ 29. αὐτὸν Bas.^{3}, αὐτὸν $\Gamma\Pi$ ‖ ἥ Γ $P^{1.4.}$ Ar., ἢ cet. ‖ 31. καὶ om. Π^1V^m, non vert. Ar. ‖ 32. αὐτοῦ Γ, αὐτοῦ Π ‖ 33. φυλάξει P^4 Ald., φυλάξεται Π^1, φυλάξαι cet. ‖ 36. ἑκάστων Susem.$^{1.2.}$, *singulorum* Guil. ‖ 39. ἢ τύραννον secludenda esse ci. Susem.

εβούλευε τοῖς Συρακουσίοις διδόναι τοσούτους τοὺς φύλακας)·
16 περὶ δὲ τοῦ βασιλέως τοῦ κατὰ τὴν αὑτοῦ βούλησιν πάντα XI
1287 a πράττοντος ὅ τε λόγος ἐφέστηκε νῦν καὶ ποιητέον τὴν σκέ-
ψιν. ὁ μὲν γὰρ κατὰ νόμον λεγόμενος βασιλεὺς οὐκ ἔστιν
εἶδος, καθάπερ εἴπομεν, πολιτείας (ἐν πάσαις γὰρ ὑπάρ-
χειν ἐνδέχεται στρατηγίαν ἀίδιον, οἷον ἐν δημοκρατίᾳ καὶ
ἀριστοκρατίᾳ, καὶ πολλοὶ ποιοῦσιν ἕνα κύριον τῆς διοικήσεως·
τοιαύτη γὰρ ἀρχή τις ἔστι καὶ περὶ Ἐπίδαμνον, καὶ περὶ
Ὀποῦντα δὲ κατά τι μέρος ἔλαττον)· περὶ δὲ τῆς παμβα- 2
σιλείας καλουμένης, αὕτη δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἄρχει πάντων κατὰ
τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν ὁ βασιλεύς, **. δοκεῖ δέ τισιν οὐδὲ κατὰ
φύσιν εἶναι τὸ κύριον ἕνα πάντων εἶναι τῶν πολιτῶν, ὅπου
συνέστηκεν ἐξ ὁμοίων ἡ πόλις· τοῖς γὰρ ὁμοίοις φύσει τὸ
αὐτὸ δίκαιον ἀναγκαῖον καὶ τὴν αὐτὴν ἀξίαν κατὰ φύσιν
εἶναι, ὥστ' εἴπερ καὶ τὸ ἴσην ἔχειν τοὺς ἀνίσους τροφὴν ἢ
ἐσθῆτα βλαβερὸν τοῖς σώμασιν, ⟨καὶ⟩ οὕτως ἔχει καὶ τὰ περὶ
τὰς τιμάς, ὁμοίως καὶ τὸ ἄνισον τοὺς ἴσους· διόπερ οὐδένα 3
μᾶλλον ἄρχειν ἢ ἄρχεσθαι δίκαιον, καὶ τὸ ἀνὰ μέρος. τοί-
νυν ὡσαύτως. τοῦτο δ' ἤδη νόμος· ἡ γὰρ τάξις νόμος. τὸν (p. 90)
ἄρα νόμον ἄρχειν αἱρετώτερον μᾶλλον ἢ τῶν πολιτῶν ἕνα
τινά, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον τοῦτον, κἂν εἴ τινας ἄρχειν
βέλτιον, τούτους καταστατέον νομοφύλακας καὶ ὑπηρέτας τοῖς
νόμοις· ἀναγκαῖον γὰρ εἶναί τινας ἀρχάς, ἀλλ' οὐχ ἕνα τοῦ-
τον εἶναί φασι δίκαιον ὁμοίων γε ὄντων πάντων. ἀλλὰ μὴν 4

1287 a, 4. πολιτείας Camerarius et Victorius, βασιλείας Γ ΠV[m] Ar. Susem.[1] in textu ‖ 8. ἐλάττων Schneider ‖ περὶ — 13. ἀναγκαῖον citat Iulian. l. l. p. 631 A sq. ‖ 9. πάντων Iulian., πάντα ΠV[m], πᾶν Iuliani cod. Voss. ‖ 10. αὐτοῦ Iulian., αὑτοῦ Hertleinius ‖ λεκτέον post βασιλεύς add. Γ, κατὰ κοινοῦ τὸ λεκτέον glossam offert p[2] ‖ δή Sylburgius, om. Iulian. ‖ τὸ ante κατὰ add. Iulian. ‖ 11. εἶναι πάντων τῶν πολιτῶν ἕνα Γ M[s] Susem.[1,2] ‖ ὅπου — 12. πόλις et 13. καὶ — φύσιν om. Iulian. ‖ 15. καὶ add. Goettlingius, vitiosum esse locum intellexerat Schneider ‖ τὸ P[4]L[s]Q[b]T[b] Bk. ‖ 16. τοίνυν ante καὶ add. Π[2]V[m] Bk. ‖ οὐδένα Bernaysius, οὐδὲν ΓΠV[m] Ar. Bk. Susem.[1] ‖ 23. ὁμοίως Π[2] †.

ὅσα γε μὴ δοκεῖ δύνασθαι διορίζειν ὁ νόμος, οὐδ' ἄνθρωπος
ἂν δύναιτο γνωρίζειν. ἀλλ' ἐπίτηδες παιδεύσας ὁ νόμος 25
ἐφίστησι τὰ λοιπὰ τῇ δικαιοτάτῃ γνώμῃ κρίνειν καὶ διοικεῖν
τοὺς ἄρχοντας. ἔτι δ' ἐπανορθοῦσθαι δίδωσιν, ὅ τι ἂν δόξῃ
πειρωμένοις ἄμεινον εἶναι τῶν κειμένων. ὁ μὲν οὖν τὸν νό-
μον κελεύων ἄρχειν δοκεῖ κελεύειν ἄρχειν τὸν θεὸν καὶ τὸν νοῦν
μόνους, ὁ δ' ἄνθρωπον κελεύων προστίθησι καὶ θηρίον· ἥ τε 30
γὰρ ἐπιθυμία τοιοῦτον, καὶ ὁ θυμὸς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἀρίστους
5 ἄνδρας διαφθείρει. διόπερ ἄνευ ὀρέξεως νοῦς ὁ νόμος ἐστίν. τὸ
δὲ τῶν τεχνῶν εἶναι δοκεῖ παράδειγμα ψεῦδος, ὅτι τὸ κατὰ
γράμματα ἰατρεύεσθαι φαῦλον, ἀλλὰ [καὶ] αἱρετώτερον χρῆ-
σθαι τοῖς ἔχουσι τὰς τέχνας. οἳ μὲν γὰρ οὐδὲν διὰ φιλίαν 35
παρὰ τὸν λόγον ποιοῦσιν, ἀλλ' ἄρνυνται τὸν μισθὸν τοὺς
κάμνοντας ὑγιάσαντες· οἱ δ' ἐν ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς
πολλὰ πρὸς ἐπήρειαν καὶ χάριν εἰώθασι πράττειν, ἐπεὶ καὶ
τοὺς ἰατροὺς ὅταν ὑποπτεύωσι πεισθέντας τοῖς ἐχθροῖς δια-
φθείρειν διὰ κέρδος, τότε τὴν ἐκ τῶν γραμμάτων θεραπείαν 40
6 ζητήσαιεν ἂν μᾶλλον. ἀλλὰ μὴν εἰσάγονταί γ' ἐφ' ἑαυτοὺς
οἱ ἰατροὶ κάμνοντες ἄλλους ἰατροὺς καὶ οἱ παιδοτρίβαι γυμνα- 1287b
ζόμενοι παιδοτρίβας, ὡς οὐ δυνάμενοι κρίνειν τὸ ἀληθὲς διὰ τὸ
κρίνειν περί τε οἰκείων καὶ ἐν πάθει ὄντες. ὥστε δῆλον ὅτι τὸ δί-

25. *ἐπίτηδες*] *universale* Guil. e glossa, nisi fallor, *Γ* codicis, unde perperam *τὰ μὲν καθόλου* ante *ἐπίτηδες* inseruit in commentario Schneider, *τὸ καθόλου* Susem.$^{1.2.}$ et post h. v. Coraes ‖ *παιδεύσας* om. Π^1 ‖ 27. *πάντα* post *ἔτι δὲ* add. Susem.$^{1.2.}$ Guilelmi translatione abusus ‖ 28. *ὁ* — 32. *ἐστίν* citat Iulian. l. l. p. 261B sq. ‖ *νόμον*] *νοῦν Γ* Iulian. Bk.^{1} ‖ 29. *δοκεῖ* — *ἄρχειν* om. Iuliani cod. Voss. ‖ *θεὸν*] *γρ. νοῦν* mg.^{1} P^1 et mg.^{3} P^2, *ἄλλως νοῦν* mg. P^4 † ‖ *τὸν νοῦν μόνους* Iuliani cod. Voss., *τοὺς νόμους* $\Gamma\Pi V^m$ Ar. Iulian. Bk.^{1} ‖ 30. *θηρία* Iuliani cod. Voss. ‖ *ἥ τε*] *ὅ τε* M^s, *ὅτε Γ* † ‖ 31. *τοῦτον* Iuliani cod. Voss. ‖ *ἄρχοντας* om. Iulian., *ἄρχον τέλος*, ut videtur, *Γ* ‖ 32. *φθείρει* pr. P^1, *interimet* Guil., *διαστρέφει* ante 31. *καὶ τοὺς* $\Pi^2 V^m$ Iulian. Bk. et mg. p^1 ‖ *νοῦς* post *ὁ* $\Pi^1 V^m$ Iulian. (em. corr. P^1) ‖ *μόνος* Iuliani cod. Voss. ‖ 34. *γράμμα* $M^s P^1 V^m$ ‖ *ἀλλὰ* non vert. Ar., secl. Schneider ‖ *καὶ* om. V^m, secluserat Susem. ‖ 36. *ἄρνυνται* cum ras. ante *υ* P^1, *ἀρνοῦνται* M^s Ar. ‖ 39. *πεισθέντας Γ* (ut videtur) Schneider, *πιστευθέντας* ΠV^m Bk.^{1} Susem.$^{1.2.}$

καιον ζητοῦντες τὸ μέσον ζητοῦσιν· ὁ δὲ νόμος τὸ μέσον. ἔτι
κυριώτεροι καὶ περὶ κυριωτέρων τῶν κατὰ γράμματα νόμων οἱ
κατὰ τὰ ἤθη εἰσίν, ὥστ' εἰ τῶν κατὰ γράμματα ἄνθρωπος ἄρχων
ἀσφαλέστερος, ἀλλ' οὐ τῶν κατὰ τὸ ἔθος. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ῥᾴδιον (p. 91)
ἐφορᾶν πολλὰ τὸν ἕνα· δεήσει ἄρα πλείονας εἶναι τοὺς ὑπ' αὐτοῦ 7
καθισταμένους ἄρχοντας, ὥστε τί διαφέρει τοῦτο ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς
ὑπάρχειν ἢ τὸν ἕνα καταστῆσαι τοῦτον τὸν τρόπον; ἔτι[, ὃ καὶ
πρότερον εἰρημένον ἐστίν,] εἴπερ * ὁ ἀνὴρ ὁ σπουδαῖος, διότι βελ-
τίων, ἄρχειν δίκαιος, τοῦ δὲ ἑνὸς οἱ δύο ἀγαθοὶ βελτίους· τοῦτο
γάρ ἐστι τὸ "σύν τε δύ' ἐρχομένω"
καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ Ἀγαμέμνονος
"τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες".
‖ εἰσὶ δὲ καὶ νῦν περὶ ἐνίων αἱ ἀρχαὶ κύριαι κρίνειν, ὥσπερ ὁ δικα-
στής, περὶ ὧν ὁ νόμος ἀδυνατεῖ διορίζειν, ἐπεὶ περὶ ὧν γε δυνατός,
οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ περὶ τούτων ὡς οὐκ ἂν ἄριστα ὁ νόμος ἄρξειε
καὶ κρίνειεν. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν ἐνδέχεται περιληφθῆναι τοῖς νόμοις 8
τὰ δὲ ἀδύνατα, ταῦτ' ἐστὶν ἃ ποιεῖ διαπορεῖν καὶ ζητεῖν πότερον
τὸν ἄριστον νόμον ἄρχειν αἱρετώτερον ἢ τὸν ἄνδρα τὸν ἄρι-
στον. περὶ ὧν γὰρ βουλεύονται νομοτεθῆσαι τῶν ἀδυνάτων
ἐστίν. οὐ τοίνυν τοῦτό γ' ἀντιλέγουσιν, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον ἄν-
θρωπον εἶναι τὸν κρινοῦντα περὶ τῶν τοιούτων, ἀλλ' ὅτι
οὐχ ἕνα μόνον ἀλλὰ πολλούς. κρίνει γὰρ ἕκαστος ἄρχων πεπαι-

1287b, 4. δὲ Thurotus, γὰρ $\Gamma\Pi V^m$ Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ 6. εἰ ⟨καὶ⟩ Schneider, om. Π^2 Bk. † ‖ 8. πολλὰ om. Π^3 Ar. et pr. P^3 (suppl. mg. P^4 et mg. rc. P^3) ‖ 10. ὃ — 11. ἐστίν post 11. εἴπερ transponenda esse ci. Susem.[3] ‖ 13. ἐρχομένων $\Gamma M^s V^m$ ‖ 15. δέκα] δέ M^s, non vert. Guil. ‖ ὡς οὐχ ἕνα λοιπὸν ἄρχειν δίκαιον post συμφράδμονες add. ΓM^s, ἀπὸ κοινοῦ τὸ ὡς οὐχ' ἕνα λοιπὸν ἄρχειν δίκαιον glossam praebent p^2 et mg. rubr. P^1 ‖ 16. εἰσὶ — 34. ὁμοίως alteram recensionem esse praecedentium 1286a, 26. καὶ γὰρ — b, 3. εἴς censet Susem. ‖ 17. γε om. Π^2 Bk. ‖ 18. ὡς — 19. κρίνειεν ante 17. ἐπεὶ Π^2, non vert. Ar. ‖ 19. καὶ om. Γ et pr. P^1 (suppl. p^1) ‖ ἐπειδὴ $\Pi^2 V^m$ Bk. ‖ 22. νενομοθετῆσθαι Susem.[1.2], *lege statuta esse* Guil. ‖ 25. κρινεῖ Spengelius (fors. recte).

XI)
9 δευμένος ὑπὸ τοῦ νόμου καλῶς, ἄτοπον τ' ἴσως ἂν εἶναι δό-
ξειεν εἰ βέλτιον ἔχοι τις δυοῖν ὄμμασι καὶ δυσὶν ἀκοαῖς
κρίνων, καὶ πράττων δυσὶ ποσὶ καὶ χερσίν, ἢ πολλοὶ πολ-
λοῖς, ἐπεὶ καὶ νῦν ὀφθαλμοὺς πολλοὺς οἱ μονάρχαι ποιοῦσιν
αὐτῶν καὶ ὦτα καὶ χεῖρας καὶ πόδας. τοὺς γὰρ τῇ ἀρχῇ καὶ 30
αὐτοῦ φίλους ποιοῦνται συνάρχους. μὴ φίλοι μὲν οὖν ὄντες οὐ
ποιήσουσι κατὰ τὴν τοῦ μονάρχου προαίρεσιν· εἰ δὲ φίλοι κἀκεί-
νου καὶ τῆς ἀρχῆς, ὅ γε φίλος ἴσος καὶ ὅμοιος, ὥστ' εἰ τούτους οἴε-
ται δεῖν ἄρχειν, τοὺς ἴσους καὶ ὁμοίους ἄρχειν οἴεται δεῖν ὁμοίως.

ἃ μὲν οὖν οἱ διαμφισβητοῦντες πρὸς τὴν βασιλείαν λέγου- 17
10 σι, σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν· ἀλλ' ἴσως ταῦτ' ἐπὶ μὲν τινῶν ἔχει 36
τὸν τρόπον τοῦτον, ἐπὶ δὲ τινῶν οὐχ οὕτως. ἔστι γάρ τι φύσει
δεσποτικὸν καὶ ἄλλο βασιλικὸν καὶ ἄλλο πολιτικὸν καὶ
92) δίκαιον καὶ συμφέρον· τυραννικὸν δ' οὐκ ἔστι κατὰ φύσιν,
οὐδὲ τῶν ἄλλων πολιτειῶν ὅσαι παρεκβάσεις εἰσίν· ταῦτα 40
γὰρ γίνεται παρὰ φύσιν. ἀλλ' ἐκ τῶν εἰρημένων γε φα-
νερὸν ὡς ἐν μὲν τοῖς ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον 1288a
ἐστὶν οὔτε δίκαιον ἕνα κύριον εἶναι πάντων, οὔτε μὴ ὄντων νό-
μων, ἀλλ' αὐτὸν ὡς ὄντα νόμον, οὔτε νόμων ὄντων, οὔτε ἀγα-
θὸν ἀγαθῶν οὔτε μὴ ἀγαθῶν μὴ ἀγαθόν, οὐδ' ἂν κατ' ἀρετὴν
ἀμείνων ᾖ, εἰ μὴ τρόπον τινά. τίς δ' ὁ τρόπος, λεκτέον· 5
11 εἴρηται δέ πως ἤδη καὶ πρότερον. [πρῶτον δὲ διοριστέον τί τὸ

26. ἄτοπον — 31. συνάρχους citant Schol. Aristoph. Ach. 92 ‖ τ'] δ' Π^2 Ar. Schol. Aristoph. Bk. ‖ 27. ἔχοι Susem., ἴδοι cum fontibus Bk. Susem.[1] in textu (Conr.) ‖ 28. πράττοι Conringius ‖ 29. μόναρχοι $\Pi^2 V^m$ Schol. Aristoph. Bk. ‖ 30. αὐτῶν Morelius, αὑτῶν Π Schol. Aristoph., αὑτοῖς Susem.[1.2], sibi Guil. Ar. ‖ 31. αὐτοῦ Susem.[3] et fort. P^1, αὐτοῦ c. c. Bk.[1] (fors. recte), αὐτοῖς Schol. Aristoph. Susem.[1.2] (id quod nunc quoque probaverim), αὑτοῖς Bk.[2] ‖ 33. ὅ τε Γ, ὅτε P^4 T^b Ald., οὔτε Q^b, ὁ δὲ(?) Ar. ‖ φίλους ἴσως ΓM^s † ‖ 38. δεσποτὸν $\Pi^2 V^m$ (em. corr. P^4), δεσποστὸν Sylburgius Bk. ‖ καὶ ἄλλο βασιλικὸν om. Π^1 (tertio atramenti genere suppl. mg. P^1) † ‖ βασιλευτὸν $\Pi^2 V^m$ Bk., βασιλευτικὸν corr. P^4 ‖ 41. τὰ ante παρὰ add. $\Pi^1 V^m$ † ‖ 1288a, 2. ὄντων post νόμων $M^s \Pi^2 V^m$ Bk. ‖ 6. ἤδη om. Π^1, secl. Susem.[1] ‖ πρῶτον — 15. ἀρχάς praeeunte quodammodo Krohnio secl. Susem.[2.3].

(XI

βασιλευτὸν καὶ τί τὸ ἀριστοκρατικὸν καὶ τί τὸ πολιτικόν. βασιλευτὸν μὲν οὖν τὸ τοιοῦτόν ἐστι πλῆθος ὃ πέφυκε φέρειν γένος ὑπερέχον κατ' ἀρετὴν πρὸς ἡγεμονίαν πολιτικήν, ἀριστοκρατικὸν δὲ πλῆθος ὃ πέφυκε φέρειν [[πλῆθος ἄρχεσθαι δυνάμενον]] τὴν τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴν ὑπὸ τῶν κατ' ἀρετὴν ἡγεμονικῶν πρὸς πολιτικὴν ἀρχήν, πολιτικὸν δὲ πλῆθος ἐν ᾧ πέφυκε ἐγγίνεσθαι πλῆθος πολεμικὸν δυνάμενον ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι κατὰ νόμον τὸν κατ' ἀξίαν διανέμοντα τοῖς εὐπόροις τὰς ἀρχάς.] ὅταν οὖν ᾖ γένος ὅλον ἢ καὶ τῶν 12
ἄλλων ἕνα τινὰ συμβῇ διαφέροντα γενέσθαι κατ' ἀρετὴν τοσοῦτον ὥσθ' ὑπερέχειν τὴν ἐκείνου τῆς τῶν ἄλλων πάντων, τότε δίκαιον τὸ γένος εἶναι τοῦτο βασιλικὸν καὶ κύριον πάντων καὶ βασιλέα τὸν ἕνα τοῦτον. καθάπερ γὰρ εἴρηται πρότερον, οὐ μόνον οὕτως ἔχει κατὰ τὸ δίκαιον, ὃ προφέρειν εἰώθασιν οἱ τὰς πολιτείας καθιστάντες οἵ τε τὰς ἀριστοκρατικὰς καὶ οἱ τὰς ὀλιγαρχικὰς καὶ πάλιν οἱ τὰς δημοκρατικὰς (πάντῃ γὰρ καθ' ὑπεροχὴν ἀξιοῦσιν, ἀλλὰ ὑπεροχὴν οὐ τὴν αὐτήν), ἀλλὰ ⟨καὶ⟩ κατὰ τὸ πρότερον λεχθέν. οὔτε γὰρ κτείνειν ἢ 13
φυγαδεύειν οὐδ' ὀστρακίζειν δή που τὸν τοιοῦτον πρέπον ἐστίν,

10. *πλῆθος* — *φέρειν* secl. Victorius Bk.^{2} ‖ *πλῆθος* — 11. *δυνάμενον* non vert. Ar., secl. Schneider, fort. erant altera recensio praecedentium *πλῆθος* — *φέρειν* ‖ 11. *ἀρχὴν* om. M^s P^1 ‖ 12. *πλῆθος* — 13. *ἐγγίνεσθαι* secl. Spengelius Bk.^{2}, *ἐν* — 13. *πολεμικὸν* secl. Hercher ‖ 13. *καὶ ἓν* ante *ἐγγίνεσθαι* add. Π^2 †, secl. Bk.^{1} ‖ *ἦθος πολεμικόν, δυνάμενον* Hayduckius (fors. recte) ‖ *πολιτικόν* Π^1V^m (em. corr. P^1) † ‖ *καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι* M^s, *ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν* Π^2V^m Bk. ‖ 15. *ἀπόροις* Π^2V^m Ar. et v. l. ap. Guil. et mg. P^1 (*εὐπόροις* em. et in mg. *γρ. ἀπόροις* add. corr.^{3} P^2), *εὐπόροις καὶ ἀπόροις* ci. Stahrius, *πολίταις* ci. Coraes ‖ *ᾖ*] ἢ $P^1\Pi^2$ Ar. Bk. Susem.^{1}: si haec lectio praestat, *τῶν ἄλλων*, in quibus iam haesit Alb., aut secludenda (secl. Susem.^{1}) aut transponenda sunt vel post 16. *τινὰ* vel, id quod placuit Schmidtio, post 19. *βασιλέα* ‖ 16. *τινὰ* om. Π^1, secl. Susem.^{1} ‖ 20. *οὐ μόνον* secl. Boiesenius, at v. quae adnotabo ad v. 24 ‖ 21. *ἀριστοκρατίας* — 22. *ὀλιγαρχίας* ΓM^s Susem.^{1} ‖ 22. *δημοκρατίας* Γ Susem.^{1} et pr. M^s ‖ 23. *πάντες* Π^2 Ar. Bk. (em. corr. P^4) ‖ 24. *καὶ* add. Schneider Susem.$^{2.3}$.

XI) οὔτ' ἀξιοῦν ἄρχεσθαι κατὰ μέρος· οὐ γὰρ πέφυκε τὸ μέρος
ὑπερέχειν τοῦ παντός, τῷ δὲ τὴν τηλικαύτην ὑπερβολὴν ἔχοντι
τοῦτο συμβέβηκεν. ὥστε λείπεται μόνον τὸ πείθεσθαι τῷ
93) τοιούτῳ καὶ κύριον εἶναι μὴ κατὰ μέρος [τοῦτον] ἀλλ' ἁπλῶς.
XII περὶ μὲν οὖν βασιλείας, τίνας ἔχει διαφοράς, καὶ πότερον 18
οὐ συμφερει ταῖς πόλεσιν ἢ συμφέρει, καὶ τίσι, καὶ πῶς, 31
διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· ἐπεὶ δὲ τρεῖς φαμεν εἶναι τὰς
ὀρθὰς πολιτείας, τούτων δὲ ἀναγκαῖον ἀρίστην εἶναι τὴν ὑπὸ
τῶν ἀρίστων οἰκονομουμένην, τοιαύτη δ' ἐστὶν ἐν ᾗ συμβέβη-
κεν ἢ ἕνα τινὰ συμπάντων ἢ γένος ὅλον ἢ πλῆθος ὑπερέχον 35
εἶναι κατ' ἀρετήν, τῶν μὲν ἄρχεσθαι δυναμένων τῶν δ'
ἄρχειν πρὸς τὴν αἱρετωτάτην ζωήν, ἐν δὲ τοῖς πρώτοις ἐδείχ-
θη λόγοις ὅτι τὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον ἀνδρὸς ἀρετὴν εἶναι καὶ
πολίτου τῆς ἀρίστης πόλεως· φανερὸν ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἀνήρ τε γίνεται σπουδαῖος καὶ πόλιν συ- 40
2 στήσειεν ἂν τις ἀριστοκρατουμένην ἢ βασιλευομένην, ὥστε ἔσται
καὶ παιδεία καὶ ἔθη ταὐτὰ σχεδὸν τὰ ποιοῦντα σπουδαῖον 1288b
ἄνδρα καὶ τὰ ποιοῦντα πολιτικὸν [καὶ βασιλικόν]. διωρισμέ-
νων δὲ τούτων περὶ τῆς πολιτείας ἤδη πειρατέον λέγειν τῆς
ἀρίστης, τίνα πέφυκε γίνεσθαι τρόπον καὶ καθίστασθαι πῶς.

Δ (H).

ἀνάγκη δὲ τὸν μέλλοντα περὶ αὐτῆς ποιήσασθαι τὴν προσή- 5

27. *τὴν* om. $M^s P^4 Q^b T^b$ Bk. ‖ 29. *εἶναι* post *μέρος* V^m ‖ *τοῦτον* add. $\Pi^2 V^m$ Ar. Bk. (fors. recte) ‖ 36. *ἄρχεσθαι* ⟨*καὶ ἄρχειν*⟩ Spengelius Bk.[2] ‖ 39. *τῆς πόλεως τῆς ἀρίστης* $\Pi^2 V^m$ Bk. ‖ 41. ⟨*ἄριστ' ἢ*⟩ *ἀριστοκρατουμένην* Buecheler ‖ *ἢ βασιλευομένην* secludenda esse ci. Spengelius ‖ 1288b, 2. *πολιτικὸν*] *πολίτην ἀγαθὸν* olim ci. Spengelius ‖ *καὶ βασιλικόν* secl. Spengelius, *καὶ βασιλικὸν* ⟨*καὶ ἀριστοκρατικόν*⟩ coniecerat Conringius.

Lib. IV (VII). 1288b, 5. *ἀνάγκη* — 6. *σκέψιν* (quae cum libro III. coniungunt fontes et editiones, om. Bk.[2]) + 1323a, 15. *διορίσασθαι* — 1324a, 13. *σπουδαιοτέραν* e scholis Aristotelis addita esse ci. Susem., v. quae adnotabo ad 1325b, 35 ‖ *δὲ* Spengelius, *γὰρ* (omissis *τὸν μέλλοντα*) $P^{4.6} L^s$ Ar., *δὴ* c. c. V^m Bk Susem.[1] in textu

1323a κουσαν σκέψιν [περὶ πολιτείας ἀρίστης τὸν μέλλοντα ποιήσα- I
15 σθαι τὴν προσήκουσαν ζήτησιν ἀνάγκη] διορίσασθαι πρότερον τίς
αἱρετώτατος βίος. ἀδήλου γὰρ ὄντος τούτου καὶ τὴν ἀρίστην
ἀναγκαῖον ἄδηλον εἶναι πολιτείαν· ἄριστα γὰρ πράττειν
προσήκει τοὺς ἄριστα πολιτευομένους ἐκ τῶν ὑπαρχόντων
αὐτοῖς, ἐὰν μή τι γίνηται παράλογον. διὸ δεῖ πρῶτον
20 ὁμολογεῖσθαι τίς ὁ πᾶσιν ὡς εἰπεῖν αἱρετώτατος βίος, μετὰ
δὲ τοῦτο πότερον κοινῇ καὶ χωρὶς ὁ αὐτὸς ἢ ἕτερος. (p. 9

νομίσαντας οὖν ἱκανῶς πολλὰ λέγεσθαι καὶ τῶν ἐν τοῖς ἐξω- 2
τερικοῖς λόγοις περὶ τῆς ἀρίστης ζωῆς, καὶ νῦν χρηστέον αὐτοῖς.
ὡς ἀληθῶς γὰρ πρός γε μίαν διαίρεσιν οὐδεὶς ἀμφισβητή-
25 σειεν ἂν ὡς οὐ τριῶν οὐσῶν μερίδων, τῶν τε ἐκτὸς καὶ τῶν ἐν
τῷ σώματι καὶ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ, πάντα ταῦτα ὑπάρχειν
τοῖς μακαρίοις χρή. οὐδεὶς γὰρ ἂν φαίη μακάριον τὸν μηδὲν
μόριον ἔχοντα ἀνδρίας μηδὲ σωφροσύνης μηδὲ δικαιοσύνης
μηδὲ φρονήσεως, ἀλλὰ δεδιότα μὲν τὰς παραπετομένας
30 μυίας, ἀπεχόμενον δὲ μηδενός, ἂν ἐπιθυμήσῃ τοῦ φαγεῖν ἢ τοῦ
πιεῖν, τῶν ἐσχάτων, ἕνεκα δὲ τεταρτημορίου διαφθείροντα τοὺς
φιλτάτους φίλους, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν διάνοιαν
οὕτως ἄφρονα καὶ διεψευσμένον ὥσπερ τι παιδίον ἢ μαινό-
μενον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν λεγόμενα ὥσπερ πάντες ἂν συγ- 3
35 χωρήσειαν, διαφέρονται δ' ἐν τῷ ποσῷ καὶ ταῖς ὑπεροχαῖς.
τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς ἔχειν ἱκανὸν εἶναι νομίζουσιν ὁποσονοῦν,
πλούτου δὲ καὶ χρημάτων καὶ δυνάμεως καὶ δόξης καὶ πάν-

1323a, 14. περὶ — 15. ἀνάγκη (= 1288b, 5. ἀνάγκη — 6. σκέψιν) secl. Spengelius ‖ δὲ post περὶ add. P^2 et corr. P^5 † ‖ τῆς ante ἀρίστης add. P^1 et mg. P^4 ‖ πρῶτον P^1 Π^2 Bk. † ‖ 19. παρὰ λόγον Guil. Ar. ‖ 20. ὁμολογῆσθαι Susem.$^{1.2}$, *confessum esse* Guil. ‖ 21. ⟨καὶ⟩ κοινῇ ci. Stoebrius ‖ 27. χρή add. Π^1 Ar. et mg. P^4, δεῖ Victorius Bk. ‖ 29. μηδὲ φρονήσεως secl. Susem.^{1}, v. quae adnotabo ad v. 32 ‖ 30. τοῦ post ἢ om. Π^2P^5 Bk. ‖ 31. ποιεῖν P^1 et pr. M^s † ‖ 32. φίλους secl. Coraes Bk.^{2} ‖ τὴν διάνοιαν om. in lac. 4 vel 5 litterarum M^s, om., ut videtur, etiam Γ †, *prudentiam se habent: neque enim beatificant* Guil. ex addita, nisi fallor, glossa: male igitur τὴν φρόνησιν ἔχει, οὐδὲ γὰρ μακαρίζουσιν Susem.$^{1.2}$ ‖ 34. ⟨ἁπλῶς⟩ ὥσπερ? Susem., ἁπλῶς Bernaysius.

(I)

των τῶν τοιούτων εἰς ἄπειρον ζητοῦσι τὴν ὑπερβολήν. ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς ἐροῦμεν ὅτι ῥᾴδιον μὲν περὶ τούτων καὶ διὰ τῶν ἔργων [δια-]λαμβάνειν τὴν πίστιν, ὁρῶντας ὅτι κτῶνται καὶ φυλάττουσιν οὐ τὰς ἀρετὰς τοῖς ἐκτὸς ἀλλ' ἐκεῖνα ταύταις, καὶ τὸ ζῆν εὐδαιμόνως, εἴτ' ἐν τῷ χαίρειν ἐστὶν εἴτ' ἐν ἀρετῇ 1323b τοῖς ἀνθρώποις εἴτ' ἐν ἀμφοῖν, ὅτι μᾶλλον ὑπάρχει τοῖς τὸ ἦθος μὲν καὶ τὴν διάνοιαν κεκοσμημένοις εἰς ὑπερβολήν, περὶ δὲ τὴν ἔξω κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν μετριάζουσιν, ἢ τοῖς ἐκεῖνα μὲν κεκτημένοις πλείω τῶν χρησίμων, ἐν δὲ τούτοις 5
4 ἐλλείπουσιν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λόγον σκοπουμένοις εὐσύνοπτόν ἐστιν. τὰ μὲν γὰρ ἐκτὸς ἔχει πέρας, ὥσπερ ὄργανόν τι (πᾶν γὰρ τὸ ∗∗ χρήσιμόν ἐστιν, ὧν τὴν ὑπερβολὴν ἢ βλάπτειν ἀναγκαῖον ἢ μηδὲν ὄφελος εἶναι αὐτῶν τοῖς ἔχουσιν)· τῶν δὲ περὶ ψυχὴν ἕκαστον ἀγαθῶν, ὅσῳ περ ἂν 10
p. 95) ὑπερβάλλῃ, τοσούτῳ μᾶλλον χρήσιμον [εἶναι], εἰ δεῖ καὶ τούτοις ἐπιλέγειν μὴ μόνον τὸ καλὸν ἀλλὰ καὶ τὸ χρήσιμον. ὅλως τε δῆλον ὡς ἀκολουθεῖν φήσομεν τὴν διάθεσιν τὴν ἀρίστην ἑκάστου πράγματος πρὸς ἄλληλα κατὰ τὴν ὑπεροχήν, ἥνπερ εἴληχε διάστασιν ὧν φαμεν εἶναι αὐτὰς ταύτας διά- 15
θεσεις. ὥστ' εἴπερ ἐστὶν ἡ ψυχὴ τιμιώτερον καὶ τῆς κτήσεως καὶ τοῦ σώματος καὶ ἁπλῶς καὶ ἡμῖν, ἀνάγκη καὶ τὴν διάθεσιν τὴν ἀρίστην ἑκάστου ἀνάλογον τούτων ἔχειν. ἔτι δὲ [καὶ] τῆς ψυχῆς ἕνεκεν αἱρετὰ πέφυκε ταῦτα καὶ δεῖ πάντας αἱρεῖσθαι τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἀλλ' οὐκ ἐκείνων ἕνεκεν τὴν ψυχήν. 20

40. λαμβάνειν Lambinus, διαλαμβάνειν Π^2 p^1 P^5 Ar. Bk.[1], διαβαίνειν Π^1 ‖ 1323b, 6. ἀλλὰ om. M^s et pr. P^1 (de Γ res dubia est) ‖ 8. γὰρ Susem., δὲ Γ Π Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ 〈χρήσιμον τοῦτ' ἔχει πέρας εἰς ὅ〉 χρήσιμόν ἐστιν vel simile quid Susem., χρήσιμον ἕς τί Vahlenus (v. Addenda), corruptelam detexerat Bernaysius ‖ ὧν] ὥστε Bernaysius, ὥστε αὐτῶν Susem.[1] (perperam) ‖ 9. αὐτῶν om. Π^1, secl. Susem.[1] ‖ 11. εἶναι secl. Schneider Bk.[2] ‖ 15. εἴληφε Π^2 Bk.[1] (em. corr.[3] P^2) ‖ αὐτὰς εἶναι διαθέσεις ταύτας $\Pi^2 P^5$ Bk. ‖ ταύτας] τοιαύτας Bernaysius ‖ 16. τιμιώτερον post 17. σώματος Π^2, τιμιωτέραν M^s, *pretiosior* Guil. ‖ 18. καὶ add. ΓM^s Susem.[1. 2], c. c. om. Bk. ‖ 19. ταῦτα πέφυκεν αἱρετὰ $\Pi^2 P^5$ Bk. ‖ 20. καὶ ante τοὺς add. ΓM^s.

(I)

ὅτι μὲν οὖν ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβάλλει τοσοῦτον ὅσον περ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως καὶ τοῦ πράττειν κατὰ ταύτας, ἔστω συνωμολογημένον ἡμῖν, μάρτυρι τῷ θεῷ χρωμένοις, ὃς εὐδαίμων μέν ἐστι καὶ μακάριος, δι' οὐδὲν δὲ τῶν ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν ἀλλὰ δι' αὐτὸν αὐτὸς καὶ τῷ ποιός τις εἶναι τὴν φύσιν, ἐπεὶ καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς εὐδαιμονίας διὰ ταῦτ' ἀναγκαῖον ἑτέραν εἶναι (τῶν μὲν γὰρ ἐκτὸς ἀγαθῶν τῆς ψυχῆς αἴτιον ταὐτόματον καὶ ἡ τύχη, δίκαιος δὲ οὐδεὶς οὐδὲ σώφρων ἀπὸ τύχης οὐδὲ διὰ τὴν τύχην ἐστίν)· ἐχόμενον δ' ἐστὶ καὶ τῶν αὐτῶν λόγων δεόμενον καὶ πόλιν εὐδαίμονα τὴν ἀρίστην εἶναι καὶ πράττουσαν καλῶς. ἀδύνατον γὰρ καλῶς πράττειν τοῖς μὴ τὰ καλὰ πράττουσιν· οὐδὲν δὲ καλὸν ἔργον οὔτ' ἀνδρὸς οὔτε πόλεως χωρὶς ἀρετῆς καὶ φρονήσεως· ἀνδρία δὲ πόλεως καὶ δικαιοσύνη καὶ φρόνησις τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν καὶ μορφήν, ὧν μετασχὼν ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων λέγεται δίκαιος καὶ φρόνιμος καὶ σώφρων.

ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον ἔστω πεφροιμιασμένα τῷ λόγῳ (οὔτε γὰρ μὴ θιγγάνειν αὐτῶν δυνατόν, οὔτε πάντας τοὺς οἰκείους ἐπεξελθεῖν ἐνδέχεται λόγους, ἑτέρας γάρ ἐστιν ἔργον σχολῆς ταῦτα· νῦν δὲ ὑποκείσθω τοσοῦτον, ὅτι βίος μὲν ἄριστος, καὶ χωρὶς ἑκάστου καὶ κοινῇ ταῖς πόλεσιν, ὁ μετ' ἀρετῆς κεχορηγημένης ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε μετέχειν τῶν κατ' ἀρετὴν πράξεων, πρὸς δὲ τοὺς ἀμφισβητοῦντας, ἐάσαντας ἐπὶ τῆς νῦν μεθόδου, διασκεπτέον ὕστερον, εἴ τις τοῖς εἰρημένοις τυγχάνει μὴ πειθόμενος)· πότερον δὲ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν

6 (p 96) 1324a (2) II

25. τῷ] τὸ $M^s P^1$ ‖ 28. τῆς ψυχῆς secl. Spengelius Susem.[1] ‖ 31. γὰρ Bernaysius, δὲ Γ Π Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ 32. τοῖς — πράττουσαν M^s, τὴν — πράττουσαν Spengelius Susem.[2] ‖ 34. καὶ σωφροσύνη post φρόνησις et 36. ἀνδρεῖος καὶ ante δίκαιος add. Coraes Pk.[2] (haud recte) ‖ 37. ἀλλὰ — 1324a, 4. πειθόμενος] v. quae adnotabo ad 1325b, 35 ‖ 40. καὶ — 41. ἑκάστου om. $P^4 \bar{V}^b$ Ald. et pr. $P^3 S^b$ (suppl. mg. rc. P^3 et mg.[1] S^b) † ‖ 41. ἑκάστῳ P^2 Bk. et, ut videtur, mg. rc. P^3 ‖ 1324a, 4. πότερον — 13. σπουδαιοτέραν alteram recensionem esse antecedentium 1323b, 29. ἐχόμενον — 36. σώφρων intellexit Susem.,

αὐτὴν εἶναι φατέον ἑνός τε ἑκάστου τῶν ἀνθρώπων καὶ πόλεως ἢ μὴ τὴν αὐτήν, λοιπόν ἐστιν εἰπεῖν. φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο. πάντες γὰρ ἂν ὁμολογήσειαν εἶναι τὴν αὐτήν. ὅσοι γὰρ ἐν πλούτῳ τὸ ζῆν εὖ τίθενται ἐφ' ἑνός, οὗτοι καὶ τὴν πόλιν ὅλην, ἐάν ᾖ πλουσία, μακαρίζουσιν· ὅσοι τε τὸν τυραννικὸν βίον μάλιστα τιμῶσιν, οὗτοι καὶ πόλιν τὴν πλείστων ἄρχουσαν εὐδαιμονεστάτην εἶναι φαῖεν ἄν· εἴ τέ τις τὸν ἕνα δι' ἀρετὴν ἀποδέχεται, καὶ πόλιν εὐδαιμονεστέραν φήσει τὴν σπουδαιοτέραν. ‖ [ἀλλὰ ταῦτ' ἤδη δύο ἐστὶν ἃ δεῖται σκέψεως, ἓν μὲν πότερος αἱρετώτερος βίος, ὁ διὰ τοῦ συμπολιτεύεσθαι καὶ κοινωνεῖν πόλεως ἢ μᾶλλον ὁ ξενικὸς καὶ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ἀπολελυμένος, ἔτι δὲ τίνα πολιτείαν θετέον καὶ ποίαν διάθεσιν πόλεως ἀρίστην, εἴτε πᾶσιν ὄντος αἱρετοῦ κοινωνεῖν πόλεως εἴτε καὶ τισὶ μὲν μὴ τοῖς δὲ πλείστοις. ἐπεὶ δὲ τῆς πολιτικῆς διανοίας καὶ θεωρίας τοῦτ' ἐστὶν ἔργον, ἀλλ' οὐ τὸ περὶ ἕκαστον αἱρετόν, ἡμεῖς δὲ ταύτην νῦν προῃρήμεθα τὴν σκέψιν, ἐκεῖνο μὲν [[γὰρ]] πάρεργον ἂν εἴη τοῦτο δ' ἔργον τῆς μεθόδου ταύτης.

ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον εἶναι πολιτείαν ἀρίστην ταύτην καθ' ἣν τάξιν κἂν ὁστισοῦν ἄριστα πράττοι καὶ ζῴη μακαρίως, φανερόν ἐστιν· ἀμφισβητεῖται δὲ παρ' αὐτῶν τῶν ὁμολογούντων τὸν μετ' ἀρετῆς εἶναι βίον αἱρετώτατον, πότερον ὁ πολιτικὸς καὶ πρακτικὸς βίος αἱρετὸς ἢ μᾶλλον ὁ πάντων τῶν ἐκτὸς ἀπολελυμένος, οἷον θεωρητικός τις, ὃν μόνον τινές φασιν εἶναι φιλόσοφον. σχεδὸν γὰρ τούτους τοὺς δύο βίους τῶν ἀνθρώπων οἱ φιλοτιμότατοι πρὸς ἀρετὴν φαί-

deinde etiam, qui, postquam haesit Schlosser, vitium aperuerat, Spengelius ‖ 12. ἂν ante εἶναι Π^2 Bk. et mg. P^5, om. pr. P^5 ‖ 13. ἀλλὰ — 1325b, 34. πρότερον secl. Susem.$^{2.3}$., cf. quae adnotabo ad 1325b, 32. 34. 35 ‖ 14. πότερον $\Gamma P^5 S^b$ Ar. et, ut videtur, M^s ‖ 18. αἱρετοῦ ⟨τοῦ⟩ Coraes ‖ 19. ἐπεὶ δὲ] ἐπεὶ διὰ M^s, τὸ δὲ περισσόν mg. p^2 ‖ 21. νῦν post προῃρήμεθα $\Pi^2 P^5$ Bk. ‖ 22. γὰρ om. $\Gamma P^{4.6.}$ L^s Bk. † ‖ 24. ἧς Ar. ‖ ζῇ M^s, ζῃ pr. P^1 (em. corr.^{1}) ‖ 29. τούτους post τοὺς δύο $M^s P^1$.

νονται προαιρούμενοι, καὶ τῶν προτέρων καὶ τῶν νῦν· λέγω δὲ δύο τόν τε πολιτικὸν καὶ τὸν φιλόσοφον. διαφέρει δὲ οὐ μικρὸν ποτέρως ἔχει τὸ ἀληθές· ἀνάγκη γὰρ τόν γε εὖ (p. 9 φρονοῦντα πρὸς τὸν βελτίω σκοπὸν συντάττεσθαι καὶ τῶν ἀνθρώπων ἑκάστῳ καὶ κοινῇ τῇ πολιτείᾳ. νομίζουσι δ' οἱ μὲν τὸ τῶν πέλας ἄρχειν δεσποτικῶς μὲν γινόμενον μετ' ἀδικίας τινὸς εἶναι τῆς μεγίστης, πολιτικῶς δὲ τὸ μὲν ἄδικον οὐκ ἔχειν, ἐμπόδιον δὲ ἔχειν τῇ περὶ αὐτὸν εὐημερίᾳ· τούτων δ' ὥσπερ ἐξ ἐναντίας ἕτεροι τυγχάνουσι δοξάζοντες. μόνον γὰρ ἀνδρὸς τὸν πρακτικὸν εἶναι βίον καὶ πολιτικόν· ἐφ' ἑκάστης γὰρ ἀρετῆς οὐκ εἶναι πράξεις μᾶλλον τοῖς ἰδιώταις 1324b ἢ τοῖς τὰ κοινὰ πράττουσι καὶ πολιτευομένοις. ** οἱ μὲν οὖν οὕτως ὑπολαμβάνουσιν, οἱ δὲ τὸν δεσποτικὸν καὶ τυραννικὸν τρόπον τῆς πολιτείας εἶναι μόνον εὐδαιμονά φασιν. παρ' ἐνίοις δ' οὗτος καὶ τῶν νόμων καὶ τῆς πολιτείας ὅρος, ὅπως δεσπόζωσι τῶν πέλας. διὸ καὶ τῶν πλείστων νομίμων χύδην ὡς εἰπεῖν κειμένων παρὰ τοῖς πλείστοις, ὅμως εἴ πού τι πρὸς ἓν οἱ νόμοι βλέπουσι, τοῦ κρατεῖν στοχάζονται πάντες, ὥσπερ ἐν Λακεδαίμονι καὶ Κρήτῃ πρὸς τοὺς πολέμους συντέτακται σχεδὸν ἥ τε παιδεία καὶ τὸ τῶν νόμων πλῆθος· ἔτι δ' ἐν τοῖς ἔθνεσι πᾶσι τοῖς δυναμένοις πλεονεκτεῖν ἡ τοιαύτη τετίμηται δύναμις, οἷον ἐν Σκύθαις καὶ Πέρσαις καὶ Θρᾳξὶ καὶ Κελτοῖς. ἐν ἐνίοις γὰρ καὶ νόμοι τινές εἰσι παροξύνον- 6 τες πρὸς τὴν ἀρετὴν ταύτην, καθάπερ ἐν Καρχηδόνι φασὶ τὸν ἐκ τῶν κρίκων κόσμον λαμβάνειν ὅσας ἂν στρατεύσων-

33. γε Spengelius, om. P^5, τε c. c. Bk. Susem.^{1}, secl. Congreveus ‖ 35. ἕκαστον $\Pi^2 P^5$ Ar. Bk. (Speng.) et γρ. mg. P^1 (fors. recte) ‖ τὴν πολιτείαν (πολιτεῖαν pr. P^3) Π^2 Ar. Bk. et γρ. mg. P^1 (fors. recte), τὴν πόλιν Spengelius ‖ 37. τινὸς om. Π^1 ‖ 38. αὐτὸν Γ (fors. recte) ‖ 1324b, 1. ** οἱ Susem. et Boecker, ⟨ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πόλεις ἀμφισβητεῖται. οἱ μὲν γὰρ **⟩ οἱ vel simile quid ci. Susem. ‖ 4. δ' — ὅρος ΓM^s, δ' οὗτος καὶ τῆς πολιτείας ὅρος τῶν νόμων P^1, δὲ καὶ τῆς πολιτείας οὗτος ὅρος (ὅρος om. $P^{4.6}$, καὶ recte add. Congreveus) τῶν νόμων Π^2 Bk. (Congr.), v. Addenda ‖ 8. πολεμίους Π^1 †.

ται στρατείας· ἦν δέ ποτε καὶ περὶ Μακεδονίαν νόμος τὸν μηδένα ἀπεκταγκότα πολέμιον ἄνδρα περιεζῶσθαι τὴν φορβειάν· ἐν δὲ Σκύθαις οὐκ ἐξῆν πίνειν ἐν ἑορτῇ τινι σκύφον περιφερόμενον τῷ μηδένα ἀπεκταγκότι πολέμιον· ἐν δὲ τοῖς Ἴβηρσιν, ἔθνει πολεμικῷ, τοσούτους τὸν ἀριθμὸν ὀβελίσκους καταπηγνύουσι περὶ τὸν τάφον ὅσους ἂν διαφθείρῃ τῶν πολεμίων· καὶ ἕτερα δὴ παρ' ἑτέροις ἔστι τοιαῦτα πολλά, τὰ μὲν νόμοις κατειλημμένα τὰ δὲ ἔθεσιν.

7 καίτοι δόξειεν ἂν ἄγαν ἄτοπον ἴσως εἶναι τοῖς βουλομένοις
(p. 98) ἐπισκοπεῖν, εἰ τοῦτ' ἐστὶν ἔργον τοῦ πολιτικοῦ, τὸ δύνασθαι θεωρεῖν ὅπως ἄρχῃ καὶ δεσπόζῃ τῶν πλησίον καὶ βουλομένων καὶ μὴ βουλομένων. πῶς γὰρ ἂν εἴη τοῦτο πολιτικὸν ἢ νομοθετικόν, ὅ γε μηδὲ νόμιμόν ἐστιν; οὐ νόμιμον δὲ τὸ μὴ μόνον δικαίως ἀλλὰ καὶ ἀδίκως ἄρχειν, κρατεῖν δ' ἔστι καὶ μὴ δικαίως.

8 ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις τοῦτο ὁρῶμεν· οὔτε γὰρ τοῦ ἰατροῦ οὔτε τοῦ κυβερνήτου ἔργον ἐστὶ τὸ [[ἢ]] πεῖσαι ἢ τὸ βιάσασθαι τοῦ μὲν τοὺς θεραπευομένους τοῦ δὲ τοὺς πλωτῆρας. ἀλλ' ἐοίκασιν οἱ πολλοὶ τὴν δεσποτικὴν πολιτικὴν οἴεσθαι εἶναι, καὶ ὅπερ αὑτοῖς ἕκαστοι οὗ φασιν εἶναι δίκαιον οὐδὲ συμφέρον, τοῦτ' οὐκ αἰσχύνονται πρὸς τοὺς ἄλλους ἀσκοῦντες· αὐτοὶ μὲν γὰρ παρ' αὑτοῖς τὸ δικαίως ἄρχειν ζητοῦσι, πρὸς

9 δὲ τοὺς ἄλλους οὐδὲν μέλει τῶν δικαίων. ἄτοπον δὲ εἰ μὴ φύσει τὸ μὲν δεσποστόν ἐστι τὸ δὲ οὐ δεσποστόν, ὥστε εἴπερ ἔχει τὸν τρόπον τοῦτον, οὐ δεῖ πάντων πειρᾶσθαι δεσπόζειν,

16. ἀπεκτονότα $P^{1.5.}$, ἀπεκτανκότα pr. P^3 (crx. mg. rc.), ἀπεκτακότα $P^{4.6.}$, ἐπτακότα M^s ‖ 18. ἀπεκτακότι $M^s P^{1.4.6.}$, ἀπεκτανκότι pr. P^3 (crx. rc.), ἀπεκτονότι P^5 ‖ 27. μόνον post δικαίως P^5 Susem.$^{1.2.}$ et, ut videtur, Γ ‖ 29. ἀλλὰ — ὁρῶμεν om. Π^1 (suppl. mg. P^1) ‖ 30. ἢ ante πεῖσαι add. $\Pi^2 P^5$ Bk. ‖ 31. τὸ om. $\Pi^2 P^5$ Bk. ‖ ἰάσασθαι Π^1 (em. corr. P^1) † ‖ 33. ὅπερ παρ' vel ὃ παρ' ci. Spengelius (fors. recte) ‖ 36. μὴ κ. τ. λ. vix recte se habent, μὴ secl. Thurotus (fort. recte), lacunam suspicatus est Schneider, μὴ ⟨φύσει πειθόμεθα, καὶ⟩ vel simile quid ci. Susem. ‖ 37. δεσποστόν — δεσποστόν Stahrius, δεσποτόν — δεσποτόν Gifanius, δεσπόζον — δεσπόζειν Γ Π Ar. Bk. Susem.^{1} in textu.

(II)

ἀλλὰ τῶν δεσποστῶν, ὥσπερ οὐδὲ θηρεύειν ἐπὶ θοίνην ἢ θυσίαν ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸ πρὸς τοῦτο θηρευτόν· ἔστι δὲ θηρευτὸν ὃ ἂν ἄγριον ᾖ ἐδεστὸν ζῷον. ἀλλὰ μὴν εἴη γ' ἂν καὶ καθ' ἑαυτὴν μία πόλις εὐδαίμων, ἣ πολιτεύεται δηλονότι καλῶς, εἴπερ ἐνδέχεται πόλιν οἰκεῖσθαί που καθ' ἑαυτὴν νόμοις χρωμένην σπουδαίοις, ἧς τῆς πολιτείας ἡ σύνταξις οὐ πρὸς πόλεμον οὐδὲ πρὸς τὸ κρατεῖν ἔσται τῶν πολεμίων· μηδὲν γὰρ ὑπαρχέτω τοιοῦτον.

δῆλον ἄρα ὅτι πάσας τὰς πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιμελείας καλὰς μὲν θετέον, οὐχ ὡς τέλος δὲ πάντων ἀκρότατον, ἀλλὰ ἐκείνου χάριν ταύτας. τοῦ δὲ νομοθέτου τοῦ σπουδαίου ἐστὶ τὸ θεάσασθαι πόλιν καὶ γένος ἀνθρώπων καὶ πᾶσαν ἄλλην κοινωνίαν, ζωῆς ἀγαθῆς πῶς μεθέξουσι καὶ τῆς ἐνδεχομένης αὐτοῖς εὐδαιμονίας. διοίσει μέντοι τῶν ταττομένων ἕνια νομίμων· καὶ τοῦτο τῆς νομοθετικῆς ἐστιν ἰδεῖν, ἐάν τινες ὑπάρχωσι γειτνιῶντες, ποῖα πρὸς (p. 99) ποίους ἀσκητέον ἢ πῶς τοῖς καθήκουσι πρὸς ἑκάστους χρηστέον.

ἀλλὰ τοῦτο μὲν κἂν ὕστερον τύχοι τῆς προσηκούσης σκέψεως, πρὸς τί τέλος δεῖ τὴν ἀρίστην πολιτείαν συντείνειν· πρὸς δὲ τοὺς ὁμολογοῦντας μὲν τὸν μετ' ἀρετῆς εἶναι βίον III αἱρετώτατον, διαφερομένους δὲ περὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ, λεκτέον ἡμῖν πρὸς ἀμφοτέρους αὐτούς (οἱ μὲν γὰρ ἀποδοκιμάζουσι τὰς πολιτικὰς ἀρχάς, νομίζοντες τόν [τε] τοῦ ἐλευθέρου βίον ἕτερόν τινα εἶναι τοῦ πολιτικοῦ καὶ πάντων αἱρετώτατον, οἱ δὲ τοῦτον ἄριστον· ἀδύνατον γὰρ τὸν μηδὲν πράττοντα πράττειν εὖ, τὴν δ' εὐπραγίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν εἶναι ταὐτόν), ὅτι τὰ μὲν ἀμφότεροι λέγουσιν ὀρθῶς τὰ δὲ οὐκ ὀρθῶς, οἱ μὲν ὅτι ὁ τοῦ ἐλευθέρου βίος τοῦ δεσποτικοῦ ἀμείνων. τοῦτο γὰρ ἀληθές· οὐδὲν γὰρ τό γε δούλῳ, ᾗ δοῦλος, χρῆσθαι

39. *δεσποστῶν* rc. P^5 et Lambinus, *δεσποτικῶν* $P^{4.6}$. L^s, *δεσποτῶν* cet. ‖ 40. ⟨*πρὸς τοῦτο*⟩ *θηρευτόν* Onckenius ‖ 1325a, 6. *ἄρα* post *ὅτι* M^s $P^{1.2.3.}$ S^b V^b † ‖ 8. *τοῦ* alterum om. M^s P^1 ‖ 18. *οἱ* — 23. *ταὐτόν* litteris *α β γ* superscriptis post 24. *ὀρθῶς* tri. $P^{2.3.}$ ‖ 19. *τε* secl. Spengelius ‖ 22. *εἶναι* ante *καὶ* M^s P^1 ‖ 25. *τό*] *τῷ* M^s $P^{1.2.4.}$ Ald.

σεμνόν· ἡ γὰρ ἐπίταξις ἡ περὶ τῶν ἀναγκαίων οὐδενὸς με-
2 τέχει τῶν καλῶν. τὸ μέντοι νομίζειν πᾶσαν ἀρχὴν εἶναι δε-
σποτείαν οὐκ ὀρθόν· οὐ γὰρ ἔλαττον διέστηκεν ἡ τῶν ἐλευθέρων
ἀρχὴ τῆς τῶν δούλων ἢ αὐτὸ τὸ φύσει ἐλεύθερον τοῦ φύσει δού-
λου. διώρισται δὲ περὶ αὐτῶν ἱκανῶς ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις. 30
τὸ δὲ μᾶλλον ἐπαινεῖν τὸ ἀπρακτεῖν τοῦ πράττειν οὐκ ἀλη-
θές· ἡ γὰρ εὐδαιμονία πρᾶξίς ἐστιν, ἔτι δὲ πολλῶν καὶ κα-
λῶν τέλος ἔχουσιν αἱ τῶν δικαίων καὶ σωφρόνων πράξεις.
3 καίτοι τάχ' ἂν ὑπολάβοι τις τούτων οὕτω διωρισμένων
ὅτι τὸ κύριον εἶναι πάντων ἄριστον· οὕτω γὰρ ἂν πλεί- 35
στων καὶ καλλίστων κύριος εἴη πράξεων. ὥστε οὐ δεῖν τὸν
δυνάμενον ἄρχειν παριέναι τῷ πλησίον, ἀλλὰ μᾶλλον
ἀφαιρεῖσθαι, καὶ μήτε πατέρα παίδων μήτε παῖδας πα-
τρὸς μήθ' ὅλως φίλον φίλου μηδένα ὑπολογίζειν μηδὲ πρὸς
τοῦτο φροντίζειν· τὸ γὰρ ἄριστον αἱρετώτατον, τὸ δ' εὖ πράτ- 40
4 τειν ἄριστον. τοῦτο μὲν οὖν ἀληθῶς ἴσως λέγουσιν, εἴπερ ὑπάρ-
ξει τοῖς ἀποστεροῦσι καὶ βιαζομένοις τὸ τῶν ὄντων αἱρετώ- 1325b
100) τατον· ἀλλ' ἴσως οὐχ οἷόν τε ὑπάρχειν, ἀλλ' ὑποτίθενται
τοῦτο ψεῦδος. οὐ γὰρ ἔτι καλὰς τὰς πράξεις ἐνδέχεται εἶναι
τῷ μὴ διαφέροντι τοσοῦτον ὅσον ἀνὴρ γυναικὸς ἢ πατὴρ
τέκνων ἢ δεσπότης δούλων· ὥστε ὁ παραβαίνων οὐδὲν ἂν τη- 5
λικοῦτον κατορθώσειεν ὕστερον ὅσον ἤδη παρεκβέβηκε τῆς
ἀρετῆς. τοῖς γὰρ ὁμοίοις τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον ἐν τῷ
〈ἐν〉 μέρει, τοῦτο γὰρ ἴσον καὶ ὅμοιον· τὸ δὲ μὴ ἴσον τοῖς ἴσοις
καὶ τὸ μὴ ὅμοιον τοῖς ὁμοίοις παρὰ φύσιν, οὐδὲν δὲ τῶν
παρὰ φύσιν καλόν. διὸ κἂν ἄλλος τις ᾖ κρείττων κατ' 10
ἀρετὴν καὶ κατὰ δύναμιν τὴν πρακτικὴν τῶν ἀρίστων, τούτῳ
καλὸν ἀκολουθεῖν καὶ τούτῳ πείθεσθαι δίκαιον. δεῖ δ' οὐ μό-

27. δεσποτικὴν P^1 et fort. Γ (fors. recte) ‖ 29. αὐτὸ τὸ corr.^{1} P^2, αὖ τὸ Γ$P^{1.4.5.}$, αὐτὸ M^s Ald., αὐτῶ $P^3S^bV^b$ et pr. P^2 ‖ 36. δεῖν Susem., δεῖ Π Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 39. ὑπολογίζειν Bas.^{3}, ὑπολογεῖν S^b Bk., ὑπολογιεῖν c. c. Susem.^{1} in textu ‖ 1325b, 3. ψεῦδος non vert. Guil., secl. Susem.^{1}, ψευδῶς ci. Casaubonus ‖ 8. ἐν add. Thurotus.

(III)

νον ἀρετὴν ἀλλὰ καὶ δύναμιν ὑπάρχειν, καθ' ἣν ἔσται πρα-
κτικός. ἀλλ' εἰ ταῦτα λέγεται καλῶς καὶ τὴν εὐδαιμονίαν 5
εὐπραγίαν θετέον, καὶ κοινῇ πάσης πόλεως ἂν εἴη καὶ καθ'
ἕκαστον ἄριστος βίος ὁ πρακτικός. ἀλλὰ τὸν πρακτικὸν οὐκ
ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς ἑτέρους, καθάπερ οἴονταί τινες, οὐδὲ τὰς
διανοίας εἶναι μόνας ταύτας πρακτικὰς τὰς τῶν ἀποβαι-
νόντων χάριν γινομένας ἐκ τοῦ πράττειν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλ-
λον τὰς αὐτοτελεῖς καὶ τὰς αὐτῶν ἕνεκεν θεωρίας καὶ δια-
νοήσεις. ἡ γὰρ εὐπραξία τέλος, ὥστε καὶ πρᾶξίς τις· μά-
λιστα δὲ πράττειν λέγομεν κυρίως καὶ τῶν ἐξωτερικῶν
πράξεων τοὺς ταῖς διανοίαις ἀρχιτέκτονας. ἀλλὰ μὴν οὐδ'
ἀπρακτεῖν ἀναγκαῖον τὰς καθ' αὑτὰς πόλεις ἱδρυμένας καὶ
ζῆν οὕτω προῃρημένας· ἐνδέχεται γὰρ κατὰ μέρη καὶ τοῦτο 6
συμβαίνειν· πολλαὶ γὰρ κοινωνίαι πρὸς ἄλληλα τοῖς μέρεσι
τῆς πόλεώς εἰσιν. ὁμοίως δὲ τοῦτο ὑπάρχει καὶ καθ' ἑνὸς
ὁτουοῦν τῶν ἀνθρώπων· σχολῇ γὰρ ἂν ὁ θεὸς ἔχοι καλῶς
καὶ πᾶς ὁ κόσμος, οἷς οὐκ εἰσὶν ἐξωτερικαὶ πράξεις παρὰ
τὰς οἰκείας τὰς αὐτῶν.

4 ὅτι μὲν οὖν τὸν αὐτὸν βίον ἀναγκαῖον εἶναι τὸν ἄριστον
ἑκάστῳ τε τῶν ἀνθρώπων καὶ κοινῇ ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς ἀνθρώ-
(4) ποις, φανερόν ἐστιν· ἐπεὶ δὲ πεφροιμίασται τὰ νῦν εἰρημένα περὶ IV
αὐτῶν καὶ περὶ τὰς ἄλλας πολιτείας ἡμῖν τεθεώρηται πρό- (p. 101)
τερον,] ἀρχὴ τῶν λοιπῶν εἰπεῖν πρῶτον ποίας τινὰς δεῖ τὰς ὑπο-

20. αὐτῶν Victorius, αὐτῶν *Γ Π* ‖ διανοήσεις — 21. μάλιστα] an διανοήσεις· ἡ — πρᾶξίς τις. μάλιστα? ‖ 21. μάλιστα — 23. ἀρχιτέκτονας citat Iulian. ep. ad Them. p. 263 D ‖ 22. καὶ post δὲ add. *Π*² P⁵ Bk. † ‖ τῶν] τὸ Iulian. ‖ 23. τῆς διανοίας Iulian. ‖ 32. καὶ τοῖς ἀνθρώποις secludenda esse ci. Coraes, secl. Bk.² Susem.¹ ‖ 33. περὶ αὐτῶν secludenda esse ci. Schneider, περὶ τούτων ci. Nickesius (fors. recte) ‖ 34. καὶ — πρότερον secludenda esse olim ci. Spengelius, secl. Bk.² Susem.¹ (v. Addenda) ‖ 35. τῶν λοιπῶν secl. Spengelius, recte, si ipse, qua de re v. quae adnotavi ad 1288 b, 5 + 1323 a, 15, Aristoteles initium huius libri a verbis ἀρχὴ κ. τ. λ. facere voluit: sin recipiunt haec verba membrum prius 1323 b, 37. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν — 1324 a, 4.

θέσεις εἶναι περὶ τῆς μελλούσης κατ' εὐχὴν συνεστάναι πόλεως. οὐ γὰρ οἷόν τε πολιτείαν γενέσθαι τὴν ἀρίστην ἄνευ συμμέτρου χορηγίας. διὸ δεῖ πολλὰ προϋποτεθεῖσθαι καθάπερ εὐχομένους, εἶναι μέντοι μηδὲν τούτων ἀδύνατον. λέγω δὲ
2 οἷον περί τε πλήθους πολιτῶν καὶ χώρας. ὥσπερ γὰρ καὶ 40
τοῖς ἄλλοις δημιουργοῖς, οἷον ὑφάντῃ καὶ ναυπηγῷ, δεῖ τὴν 1326 a
ὕλην ὑπάρχειν ἐπιτηδείαν οὖσαν πρὸς τὴν ἐργασίαν (ὅσῳ γὰρ ἂν αὕτη τυγχάνῃ παρεσκευασμένη βέλτιον, ἀνάγκη καὶ τὸ γενόμενον ὑπὸ τῆς τέχνης εἶναι κάλλιον), οὕτω καὶ τῷ πολιτικῷ καὶ τῷ νομοθέτῃ δεῖ τὴν οἰκείαν ὕλην ὑπάρχειν ἐπιτηδείως ἔχουσαν. 5

ἔστι δὲ πολιτικῆς χορηγίας πρῶτον τό τε πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, πόσους τε καὶ ποίους τινὰς ὑπάρχειν δεῖ φύσει, καὶ κατὰ τὴν χώραν ὡσαύτως, πόσην τε εἶναι καὶ ποίαν τινὰ ταύτην.
3 οἴονται μὲν οὖν οἱ πλεῖστοι προσήκειν μεγάλην εἶναι τὴν εὐδαίμονα πόλιν· εἰ δὲ τοῦτ' ἀληθές, ἀγνοοῦσι ποία μεγάλη καὶ 10
ποία μικρὰ πόλις. κατ' ἀριθμοῦ γὰρ πλῆθος τῶν ἐνοικούντων κρίνουσι τὴν μεγάλην, δεῖ δὲ μᾶλλον μὴ εἰς τὸ πλῆθος εἰς δὲ δύναμιν ἀποβλέπειν. ἔστι γάρ τι καὶ πόλεως ἔργον, ὥστε τὴν δυναμένην τοῦτο μάλιστα ἀποτελεῖν, ταύτην οἰητέον εἶναι μεγίστην, οἷον Ἱπποκράτην οὐκ ἄνθρωπον ἀλλ' ἰατρὸν εἶναι μείζω φήσει- 15
4 εν ἄν τις τοῦ διαφέροντος κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος. οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν εἰ δεῖ κρίνειν πρὸς τὸ πλῆθος ἀποβλέποντας, οὐ κατὰ τὸ τυχὸν πλῆθος τοῦτο οἰητέον (ἀναγκαῖον γὰρ ἴσως ἐν ταῖς πόλεσιν ὑπάρχειν καὶ δούλων ἀριθμὸν πολλῶν

πειθόμενος, ab ipso philosopho ἀρχὴ ⟨δὲ⟩ τῶν λοιπῶν scriptum esse necesse est ‖ 36. περὶ om. M^s, secl. Susem.$^{1.2.}$ (nescio an recte) ‖ 37. γενήσεσθαι Susem.$^{1.2.}$, *fore* Guil., γίνεσθαι? Susem. ‖ 38. προϋποτίθεσθαι ci. Sylburgius, rec. Susem.$^{1.2.}$ (fors. recte), *praesupponi* Guil., unde si certo concludendum esset de Γ codicis lectione, nunc quoque προϋποτίθεσθαι reciperem ‖ 39. εὐχομένοις altera est haud mala coniectura Sylburgi ‖ 1326 a, 3. αὐτὴ Π^2 P^5 Bk. ‖ 8. πόσην Sylburgius, ὅσην Π Bk.^{1} Susem.^{1} in textu ‖ 11. ποία add. Γ M^s Ar., c. c. om. Bk. ‖ 14. οἰητέον om. Π^1, secl. Susem.^{1} (fors. recte) ‖ 18. ποιητέον Camerarius Bk.^{2}, ὁριστέον Schmidtius ‖ ἴσως post 19. πόλεσιν Π^2 P^5 Bk.

καὶ μετοίκων καὶ ξένων), ἀλλ' ὅσοι μέρος εἰσὶ πόλεως καὶ ἐξ ὧν συνίσταται πόλις οἰκείων μερῶν· ἡ γὰρ τούτων ὑπεροχὴ τοῦ πλήθους μεγάλης πόλεως σημεῖον, ἐξ ἧς δὲ βάναυσοι μὲν ἐξέρχονται πολλοὶ τὸν ἀριθμὸν ὁπλῖται δὲ ὀλίγοι, (p. 1
ταύτην ἀδύνατον εἶναι μεγάλην· οὐ γὰρ ταὐτὸν μεγάλη τε πόλις καὶ πολυάνθρωπος. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτό γε ἐκ τῶν 5
ἔργων φανερὸν ὅτι χαλεπόν, ἴσως δ' ἀδύνατον εὐνομεῖσθαι τὴν λίαν πολυάνθρωπον. τῶν γοῦν δοκουσῶν πολιτεύεσθαι καλῶς οὐδεμίαν ὁρῶμεν οὖσαν ἀνειμένην πρὸς τὸ πλῆθος. τοῦτο δὲ δῆλον καὶ διὰ τῆς τῶν λόγων πίστεως. ὅ τε γὰρ νόμος τάξις τίς ἐστι, καὶ τὴν εὐνομίαν ἀναγκαῖον εὐταξίαν εἶναι, ὁ δὲ λίαν ὑπερβάλλων ἀριθμὸς οὐ δύναται μετέχειν τάξεως· θείας γὰρ δὴ τοῦτο δυνάμεως ἔργον, ἥτις καὶ τόδε συνέχει τὸ πᾶν. [ἐπεὶ τό γε καλὸν ἐν πλήθει καὶ μεγέθει εἴωθε γίνεσθαι.] διὸ καὶ πόλιν ἧς μετὰ μεγέθους ὁ λεχθεὶς ὅρος ὑπάρχει, ταύτην εἶναι καλλίστην ἀναγκαῖον, * ἀλλ' ἔστι 6
τι καὶ πόλεως μεγέθους μέτρον, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων πάντων, ζώων φυτῶν ὀργάνων· καὶ γὰρ τούτων ἕκαστον οὔτε λίαν μικρὸν οὔτε πατὰ μέγεθος ὑπερβάλλον ἕξει τὴν αὑτοῦ δύναμιν, ἀλλ' ὁτὲ μὲν ὅλως ἐστερημένον ἔσται τῆς φύσεως ὁτὲ δὲ φαύλως ἔχον, οἷον πλοῖον σπιθαμιαῖον μὲν οὐκ ἔσται πλοῖον ὅλως, οὐδὲ δυοῖν σταδίοιν, εἰς δὲ τὶ μέγεθος ἐλθὸν ὁτὲ
1326b μὲν διὰ σμικρότητα φαύλην ποιήσει τὴν ναυτιλίαν, ὁτὲ δὲ διὰ τὴν ὑπερβολήν· ὁμοίως δὲ καὶ πόλις ἡ μὲν ἐξ ὀλίγων 7
λίαν οὐκ αὐτάρκης (ἡ δὲ πόλις αὔταρκες), ἡ δὲ ἐκ πολλῶν ἄγαν ἐν μὲν τοῖς ἀναγκαίοις αὐτάρκης, ὥσπερ ἔθνος, ἀλλ'
5 οὐ πόλις· πολιτείαν γὰρ οὐ ῥᾴδιον ὑπάρχειν· τίς γὰρ στρατη-

20. εἰσὶ μέρος πόλεως Γ (ut videtur), πόλεώς εἰσι μέρος Π^2 P^5 Bk. ‖ 21. μορίων Π^2 P^5 Bk. ‖ 25. οὐ μὴν ἀλλὰ Π^1, ἀλλὰ μὴν Π^2 P^5 Bk. ‖ 29. τε add. Π^2 P^5, secl. Susem.[1] ‖ 33. ἐπεὶ — 34. γίνεσθαι post 35. ἀναγκαῖον tri. Boecker, vitium detexerat Schneider ‖ 34. πόλις P^1 Π^2 et pr. P^5 ‖ ἧ Coraes ‖ 36. πόλεσι Π^2 P^5 Bk. ‖ 1326b, 3. ἡ δὲ πόλις αὔταρκες om. $P^{1.5.}$ Π^3 Ar. ‖ 4. μὲν τοῖς $M^s P^{1.5.}$ Ald., τοῖς μὲν $P^{2.3.4.}$ $S^b V^b$ Bk. ‖ ⟨αὐτάρκης δὲ⟩ ὥσπερ vel ὥσπερ ⟨δ'⟩ ci. Iackson ‖ 5. πο-

γὸς ἔσται τοῦ λίαν ὑπερβάλλοντος πλήθους, ἢ τίς κῆρυξ μὴ Στεντόρειος; διὸ πρώτην μὲν εἶναι πόλιν ἀναγκαῖον τὴν ἐκ τοσούτου πλήθους ὃ πρῶτον πλῆθος αὔταρκες πρὸς τὸ ζῆν εὖ ἐστι κατὰ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν· ἐνδέχεται δὲ καὶ τὴν ταύτης ὑπερβάλλουσαν κατὰ πλῆθος εἶναι [μείζω] πόλιν, ἀλλὰ τοῦτ' οὐκ ἔστιν, ὥσπερ εἴπομεν, ἀόριστον. τίς δ' ἐστὶν ὁ τῆς ὑπερβολῆς ὅρος, ἐκ τῶν ἔργων ἰδεῖν ῥᾴδιον. εἰσὶ γὰρ αἱ πράξεις τῆς πόλεως τῶν μὲν ἀρχόντων τῶν δ' ἀρχομένων, 103) ἄρχοντος δ' ἐπίταξις καὶ κρίσις ἔργον· πρὸς δὲ τὸ κρίνειν περὶ τῶν δικαίων καὶ πρὸς τὸ τὰς ἀρχὰς διανέμειν κατ' ἀξίαν ἀναγκαῖον γνωρίζειν ἀλλήλους, ποῖοί τινές εἰσι, τοὺς πολίτας, ὡς ὅπου τοῦτο μὴ συμβαίνει γίνεσθαι, φαύλως ἀνάγκη γίνεσθαι τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς κρίσεις. περὶ ἀμφότερα γὰρ οὐ δίκαιον αὐτοσχεδιάζειν, ὅπερ ἐν 8 τῇ πολυανθρωπίᾳ τῇ λίαν ὑπάρχει φανερῶς. ἔτι δὲ ξένοις καὶ μετοίκοις ῥᾴδιον μεταλαμβάνειν τῆς πολιτείας· οὐ γὰρ χαλεπὸν τὸ λανθάνειν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πλήθους. δῆλον τοίνυν ὡς οὗτός ἐστι πόλεως ὅρος ἄριστος, ἡ μεγίστη τοῦ πλήθους ὑπερβολὴ πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς εὐσύνοπτος.

περὶ μὲν οὖν μεγέθους πόλεως διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦ- V τον· παραπλησίως δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς χώρας ἔχει. περὶ 26 μὲν γὰρ τοῦ ποίαν τινά, δῆλον ὅτι τὴν αὐταρκεστάτην πᾶς τις ἂν ἐπαινέσειεν (τοιαύτην δ' ἀναγκαῖον εἶναι τὴν παντοφόρον· τὸ γὰρ πάντα ὑπάρχειν καὶ δεῖσθαι μηδενὸς αὐτάρκες)· πλήθει δὲ καὶ μεγέθει τοσαύτην ὥστε δύνασθαι τοὺς οἰκοῦντας ζῆν σχολάζοντας ἐλευθερίως ἅμα καὶ σωφρόνως. τοῦτον δὲ τὸν ὅρον εἰ καλῶς ἢ μὴ καλῶς λέγομεν, ὕστερον ἐπισκεπτέον ἀκριβέστερον, ὅταν ὅλως περὶ κτήσεως καὶ τῆς περὶ τὴν οὐσίαν εὐπορίας συμβαίνῃ ποιεῖσθαι

λιτείαν] πολῖ $P^{2\,3}$, πολίτην $S^b V^b$ ‖ 8. ζῆν post 9. εὖ $\Pi^2 P^5$ Bk. ‖ 10. μείζω secl. Schneider Bk.[2] ‖ 20. πολυανθρωπίᾳ τῇ] πολυανθρώπῳ Susem.[1], *quae valde multorum hominum* Guil. ‖ 32. τοῦτο L^8 Ar. Ald. ‖ τὸν ὅρον om. Π^2 Ar. (suppl. corr.[3] P^2).

(V)

μνείαν, πῶς δεῖ καὶ τίνα τρόπον ἔχειν πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτήν· πολλαὶ γὰρ περὶ τὴν σκέψιν ταύτην εἰσὶν ἀμφισβητήσεις διὰ τοὺς ἕλκοντας ἐφ' ἑκατέραν τοῦ βίου τὴν ὑπερβολήν, τοὺς μὲν ἐπὶ τὴν γλισχρότητα τοὺς δὲ ἐπὶ τὴν τρυφήν.

τὸ δ' εἶδος τῆς χώρας οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν, δεῖ δ' ἔνια 2 πείθεσθαι καὶ τοῖς περὶ τὴν στρατηγίαν ἐμπείροις, ὅτι χρὴ μὲν τοῖς πολεμίοις εἶναι δυσέμβολον αὐτοῖς δ' εὐέξοδον. ἔτι δ' ὥσπερ τὸ πλῆθος τὸ τῶν ἀνθρώπων ἔφαμεν εὐσυνόπτον εἶναι δεῖν, οὕτω καὶ τὴν χώραν· τὸ δ' εὐσύνοπτον τὸ εὐβοήθητον εἶναι τὴν χώραν ἐστίν.

τῆς δὲ πόλεως τὴν θέσιν εἰ χρὴ ποιεῖν κατ' εὐχήν, πρός τε τὴν θάλατταν προσήκει κεῖσθαι καλῶς πρός τε τὴν χώραν. (p. 10 εἷς μὲν ὁ λεχθεὶς ὅρος (δεῖ γὰρ πρὸς τὰς ἐκβοηθείας κοινὴν εἶναι τῶν τόπων ἁπάντων)· ὁ δὲ λοιπὸς πρὸς τὰς τῶν γινομένων καρπῶν παραπομπάς, ἔτι δὲ τῆς περὶ ξύλα ὕλης, κἂν εἴ τινα ἄλλην ἐργασίαν ἡ χώρα τυγχάνοι κεκτημένη τοιαύτην εὐπαρακόμιστον. — περὶ δὲ τῆς 6 πρὸς τὴν θάλατταν κοινωνίας, πότερον ὠφέλιμος ταῖς 11 εὐνομουμέναις πόλεσιν ἢ βλαβερά, πολλοὶ τυγχάνουσιν ἀμφισβητοῦντες· τό τε γὰρ ἐπιξενοῦσθαί τινας ἐν ἄλλοις τεθραμμένους νόμοις ἀσύμφορόν φασιν εἶναι πρὸς τὴν εὐνομίαν, καὶ τὴν πολυανθρωπίαν· γίνεσθαι μὲν γὰρ ἐκ τοῦ χρῆσθαι τῇ θαλάσσῃ διαπέμποντας καὶ δεχομένους ἐμπόρων πλῆθος, ὑπεναντίαν δ' εἶναι πρὸς τὸ πολιτεύεσθαι καλῶς. ὅτι μὲν οὖν, εἰ ταῦτα μὴ συμβαίνει, βέλτιον καὶ 4 πρὸς ἀσφάλειαν καὶ πρὸς εὐπορίαν τῶν ἀναγκαίων μετέχειν τὴν πόλιν καὶ τῆς χώρας ⟨καὶ⟩ τῆς θαλάττης, οὐκ ἄδηλον.

38. τὴν prius om. $P^{1.5}$ Π^3 ‖ 41. μὲν τοῖς] τοῖς μέν? Susem. (cf. v. l. v. 4) ‖ 1327 a, 1. ἔφαμεν post εὐσύνοπτον Π^2 P^5 Bk. ‖ 6. μὲν ⟨οὖν⟩ Schneider ‖ 10. τοιαύτην ante κεκτημένην M^s P^1, ante 9. ἡ, ut videtur, Γ ‖ περὶ — b, 18. τοῦτον secl. Broughton ‖ 12. πολλοὶ Camerarius et fort. M^s et pr. P^1, πολλὰ c. c. et fort. M^s Bk.[1] ‖ 14. ἀσύμφορον εἶναί φασι Π^2 P^5 Bk. ‖ 20. τὴν πόλιν om. Γ M^s † ‖ τῆς χώρας ⟨καὶ⟩ Boiesenius, τὴν χώραν

καὶ γὰρ πρὸς τὸ ῥᾷον φέρειν τοὺς πολέμους εὐβοηθήτους εἶναι δεῖ κατ' ἀμφότερα τοὺς σωθησομένους, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· καὶ πρὸς τὸ βλάψαι τοὺς ἐπιτιθεμένους, εἰ μὴ κατ' ἄμφω δυνατόν, ἀλλὰ κατὰ θάτερον ὑπάρξει μᾶλλον ἀμφοτέρων μετέχουσιν. ὅσα τ' ἂν μὴ τυγχάνῃ παρ' αὐτοῖς ὄντα, δέξασθαι ταῦτα καὶ τὰ πλεονάζοντα τῶν γινομένων ἐκπέμψασθαι τῶν ἀναγκαίων ἐστίν. αὐτῇ γὰρ ἐμπορικήν, ἀλλ' οὐ τοῖς ἄλλοις δεῖ εἶναι τὴν πόλιν· οἱ δὲ παρέχοντες σφᾶς αὐτοὺς πᾶσιν ἀγορὰν προσόδου χάριν ταῦτα πράττουσιν· ἣν δὲ μὴ δεῖ πόλιν τοιαύτης μετέχειν πλεονεξίας, οὐδ' ἐμπόριον δεῖ κεκτῆσθαι τοιοῦτον. ἐπεὶ δὲ καὶ νῦν ὁρῶμεν πολλαῖς ὑπάρχοντα καὶ χώραις καὶ πόλεσιν ἐπίνεια καὶ λιμένας εὐφυῶς κείμενα πρὸς τὴν πόλιν, ὥστε μήτε τὸ αὐτὸ νέμειν ἄστυ μήτε πόρρω λίαν, ἀλλὰ κρατεῖσθαι τείχεσι καὶ τοιούτοις ἄλλοις ἐρύμασι, φανερὸν ὡς εἰ μὲν ἀγαθόν τι συμβαίνει γίνεσθαι διὰ τῆς κοινωνίας αὐτῶν, ὑπάρξει τῇ πόλει τοῦτο τὸ ἀγαθόν, εἰ δέ τι βλαβερόν, φυλάξασθαι ῥᾴδιον τοῖς νόμοις φράζοντας καὶ διορίζοντας τίνας οὐ δεῖ καὶ τίνας ἐπιμίσγεσθαι δεῖ πρὸς ἀλλήλους. — περὶ δὲ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ὅτι μὲν βέλτιστον ὑπάρχειν μέχρι τινὸς πλήθους, οὐκ ἄδηλον (οὐ γὰρ μόνον αὐτοῖς ἀλλὰ καὶ τῶν πλησίον τισὶ δεῖ καὶ φοβεροὺς εἶναι καὶ δύνασθαι βοηθεῖν, ὥσπερ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν)· περὶ δὲ πλήθους ἤδη καὶ μεγέθους τῆς δυνάμεως ταύτης πρὸς τὸν βίον ἀποσκεπτέον τῆς πόλεως. εἰ μὲν γὰρ ἡγεμονικὸν καὶ πολιτικὸν ζήσεται βίον, ἀναγκαῖον καὶ ταύ-

Γ Π Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ 21. *πολέμους* Sylburgius, *πολεμίους Γ Π* Ar. Susem.[1] in textu ‖ 30. *ἣν* P[2. 3. 4]. V[b] Ald. et, ut videtur, Ar. ‖ 32. *ἐπεὶ δὲ*] *ἐπειδὴ Π*[2] Ar. ‖ *ὑπάρχοντα καὶ* Welldon, *ὑπάρχοντα* Congreveus Susem.[2], *ὑπάρχον καὶ Γ Π* Susem.[1] in textu, *ὑπάρχειν καὶ* Schneider Bk.[2] ‖ 34. *τὸ αὐτὸ* (*αὐτὸν* P[4]) *νέμειν* M[s]P[1]*Π*[2] et rc. P[5], *νέμειν αὐτὸ τὸ Γ* Ar. Susem.[1. 2.] (fors. recte), *αὐτὸ τὸ* post lacunam pr. P[5] ‖ 1327 b, 1. *καὶ φοβεροὺς εἶναι* post 2. *βοηθεῖν* tri. Camerarius et Lambinus (fors. recte) ‖ 5. *πολεμικὸν* Schneider (in translatione) Bk.[2], ‹*μὴ μόνον*› *πολιτικὸν* ci. Schneider.

(V)

την τὴν δύναμιν ὑπάρχειν πρὸς τὰς πράξεις σύμμετρον. τὴν δὲ πολυανθρωπίαν τὴν γινομένην περὶ τὸν ναυτικὸν 7
ὄχλον οὐκ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ταῖς πόλεσιν. οὐδὲν γὰρ αὐτοὺς μέρος εἶναι δεῖ τῆς πόλεως. τὸ μὲν γὰρ ἐπιβατι-
κὸν ἐλεύθερον καὶ τῶν πεζευόντων ἐστίν, ὃ κύριόν ἐστι καὶ κρατεῖ τῆς ναυτιλίας· πλήθους δὲ ὑπάρχοντος περιοίκων καὶ τῶν τὴν χώραν γεωργούντων, ἀφθονίαν ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ναυτῶν. ὁρῶμεν δὲ τοῦτο καὶ νῦν ὑπάρχον τισίν, οἷον τῇ πόλει τῶν Ἡρακλεωτῶν· πολλὰς γὰρ ἐκπληροῦσι τριήρεις κεκτημένοι τῷ μεγέθει πόλιν ἑτέρων ἐμμελεστέραν.
7 περὶ μὲν οὖν χώρας [καὶ λιμένων] καὶ πόλεως * καὶ θαλάττης καὶ περὶ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως ἔστω διωρισμένα τὸν τρόπον τοῦτον· περὶ δὲ τοῦ πολιτικοῦ πλήθους, τίνα μὲν VI
ὅρον ὑπάρχειν χρή, πρότερον εἴπομεν, ποίους δέ τινας τὴν φύσιν εἶναι δεῖ, νῦν λέγωμεν. σχεδὸν δὴ κατανοήσειεν ἄν τις τοῦτό γε, βλέψας ἐπί τε τὰς πόλεις τὰς εὐδοκιμούσας τῶν Ἑλλήνων καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὡς διείληπται τοῖς ἔθνεσιν. τὰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ψυχροῖς τόποις ἔθνη καὶ τὰ περὶ τὴν Εὐρώπην θυμοῦ μέν ἐστι πλήρη, διανοίας δὲ ἐνδεέστερα καὶ τέχνης, διόπερ ἐλεύθερα μὲν διατελεῖ μᾶλλον, ἀπολίτευτα δὲ καὶ τῶν πλησίον ἄρχειν οὐ δυνάμενα· τὰ δὲ περὶ τὴν Ἀσίαν διανοητικὰ μὲν καὶ τεχνικὰ τὴν ψυχήν, ἄθυμα δέ, διόπερ ἀρχόμενα καὶ δουλεύοντα (p. 1
διατελεῖ· τὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων γένος ὥσπερ μεσεύει κατὰ τοὺς τόπους, οὕτως ἀμφοῖν μετέχει. καὶ γὰρ ἔνθυμον καὶ διανοητικόν ἐστιν· διόπερ ἐλεύθερόν τε διατελεῖ καὶ βέλτιστα πολιτευόμενον καὶ δυνάμενον ἄρχειν πάντων, μιᾶς

8. οὐδὲ ΓM^{s} † ‖ 13. καὶ post δὲ add. $Π^{2}$ Bk. † ‖ 16. καὶ λιμένων post πόλεως tri. Susem.$^{1.3}$, [καὶ] λιμένων illuc tri. Welldon ‖ πόλεως Congreveus, ἐπινείων coniecerat Coraes, πόλεων ΓΠ Ar. Bk. Susem.$^{1.2}$ in textu ‖ 17. διωρισμένον L^{s}P$^{5.6}$ Ald. Bk.^{2} et corr. P^{4}, διορισμῆνον pr. P^{4}, διωρισμένους S^{b}V^{b} ‖ 24. καὶ secl. Spengelius Susem.^{2}, τὰ secludendum esse ci. Susem. ‖ 28. μὲν post ἀρχόμενα add. $Π^{1}$ † ‖ 31. μάλιστα Γ (ut videtur) Susem.$^{1.2}$ †.

τυγχάνον πολιτείας. τὴν αὐτὴν δ' ἔχει διαφορὰν καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἔθνη [καὶ] πρὸς ἄλληλα· τὰ μὲν γὰρ ἔχει τὴν φύσιν μονόκωλον, τὰ δὲ εὖ [τε] κέκραται πρὸς ἀμφοτέρας τὰς δυνάμεις ταύτας. φανερὸν τοίνυν ὅτι δεῖ διανοητικούς τε εἶναι καὶ θυμοειδεῖς τὴν φύσιν τοὺς μέλλοντας εὐαγώγους ἔσεσθαι τῷ νομοθέτῃ πρὸς τὴν ἀρετήν. ὅπερ γάρ φασί τινες δεῖν ὑπάρχειν τοῖς φύλαξι, τὸ φιλητικοὺς μὲν εἶναι τῶν γνωρίμων πρὸς δὲ τοὺς ἀγνῶτας ἀγρίους, ὁ θυμός ἐστιν ὁ ποιῶν τὸ φιλητικόν. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τῆς ψυχῆς δύναμις ἧ φιλοῦμεν. σημεῖον δέ· πρὸς γὰρ τοὺς συνήθεις καὶ φίλους ὁ θυμὸς αἴρεται μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς ἀγνῶτας, ὀλιγωρεῖσθαι νομίσας. διὸ καὶ Ἀρχίλοχος προσηκόντως τοῖς φίλοις ἐγκαλῶν διαλέγεται πρὸς τὸν θυμόν·

"σὺ γὰρ δὴ παρὰ φίλων ἀπάγχεαι."

καὶ τὸ ἄρχον δὲ καὶ τὸ ἐλεύθερον ἀπὸ τῆς δυνάμεως ταύτης ὑπάρχει πᾶσιν· ἀρχικὸν γὰρ καὶ ἀήττητον ὁ θυμός. οὐ καλῶς δ' ἔχει λέγειν χαλεποὺς εἶναι πρὸς τοὺς ἀγνῶτας· πρὸς οὐδένα γὰρ εἶναι χρὴ τοιοῦτον, οὐδέ εἰσιν οἱ μεγαλόψυχοι τὴν φύσιν ἄγριοι, πλὴν πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας. τοῦτο δὲ μᾶλλον ἔτι πρὸς τοὺς συνήθεις πάσχουσιν, ὅπερ εἴρηται πρότερον, ἂν ἀδικεῖσθαι νομίσωσιν. καὶ τοῦτο συμβαίνει κατὰ λόγον· παρ' οἷς γὰρ ὀφείλεσθαι δεῖν τὴν εὐεργεσίαν ὑπολαμβάνουσι, πρὸς τῷ βλάβει καὶ ταύτης ἀποστερεῖσθαι νομίζουσιν· ὅθεν εἴρηται

"χαλεποὶ πόλεμοι γὰρ ἀδελφῶν"

34. καὶ add. M^s Π^2 Bk.† ‖ 35. τὲ (τε Bk.) add. Π^2 (in ras. P^3) Bk.[1] ‖ 1328 a, 5. σὺ Schneider Bergkius, οὐ $\Gamma\Pi$ Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ δεῖ M^s, non vert. Guil. ‖ παρὰ ΓP^5 Ar. Bergkius, περὶ c. c. Bk. ‖ ἀπάγχεαι P^1, ἀπέγχεαι M^s et, ut videtur, Γ, ἀπάγχεο $P^{2.3.6.}$ L^s Ald. Bk. Bergkius, ἀπάγχετο P^4, ἀπήγχεο P^5, ἀπέγχεο S^b V^b et, ut videtur, Ar. ‖ 13. δεῖν] δεῖ M^s, δέ, ut videtur, pr. P^1 (crx. p^1), non vert. Guil., secl. Schneider Susem.[1] (fors. recte) ‖ ὑπολαμβάνουσι] νομίζουσι Π^1 ‖ 15. πόλεμοι (πολέμιοι Γ) γὰρ Π^1 Plut. de frat. am. 480 D, γὰρ πόλεμοι Π^2 P^5 Bk.

καὶ

16 "οἵ τοι πέραν στέρξαντες οἵδε καὶ πέραν
μισοῦσιν."

8 περὶ μὲν οὖν τῶν πολιτευομένων, πόσους τε ὑπάρχειν
18 δεῖ καὶ ποίους τινὰς τὴν φύσιν, ἔτι δὲ τὴν χώραν πόσην
τέ τινα καὶ ποίαν τινά, διώρισται σχεδόν (οὐ γὰρ τὴν (p. 10
20 αὐτὴν ἀκρίβειαν δεῖ ζητεῖν διά τε τῶν λόγων καὶ τῶν γινο-
(8) μένων διὰ τῆς αἰσθήσεως)· ἐπεὶ δὲ ὥσπερ τῶν ἄλλων τῶν VII
κατὰ φύσιν συνεστώτων οὐ ταὐτά ἐστι μόρια τῆς ὅλης συ-
στάσεως ὧν ἄνευ τὸ ὅλον οὐκ ἂν εἴη, δῆλον ὡς οὐδὲ πό-
λεως μέρη θετέον ὅσα ταῖς πόλεσιν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν
25 ⌈οὐδ' ἄλλης κοινωνίας οὐδεμιᾶς ἐξ ἧς ἕν τι τὸ γένος. ἓν γάρ
τι [καὶ] κοινὸν εἶναι δεῖ καὶ ταὐτὸ τοῖς κοινωνοῖς, ἄν τε ἴσον
ἄν τε ἄνισον μεταλαμβάνωσιν.] (οἷον εἴτε τροφὴ τοῦτό ἐστιν
εἴτε χώρας πλῆθος εἴτ' ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἐστίν), * ⌈ὅταν 2
δ' ἡ τὸ μὲν τούτου ἕνεκεν τὸ δὲ οὗ ἕνεκεν, οὐδὲν ἓν γε τούτοις
30 κοινὸν ἀλλ' ἢ τῷ μὲν ποιῆσαι τῷ δὲ λαβεῖν· λέγω δ' οἷον ὀρ-
γάνῳ τε παντὶ πρὸς τὸ γινόμενον ἔργον καὶ τοῖς δημιουργοῖς·
οἰκία γὰρ πρὸς οἰκοδόμον οὐδέν ἐστιν ὃ γίνεται κοινόν, ἀλλ'
ἔστι τῆς οἰκίας χάριν ἡ τῶν οἰκοδόμων τέχνη. διὸ κτήσεως
μὲν δεῖ ταῖς πόλεσιν, οὐδὲν δ' ἐστὶν ἡ κτῆσις μέρος τῆς
35 πόλεως. πολλὰ δ' ἔμψυχα μέρη τῆς κτήσεώς ἐστιν.] ἡ δὲ
πόλις κοινωνία τίς ἐστι τῶν ὁμοίων, ἕνεκεν δὲ ζωῆς τῆς ἐνδε-
χομένης ἀρίστης. ἐπεὶ δ' ἐστὶν εὐδαιμονία τὸ ἄριστον, αὕτη δὲ 3

16. *πέρα — πέρα* Π^2P^5 Bk. Susem.[1], *πέρα — πέρα* Nauckius (fors. recte) ‖ *οἵδε* Gomperzius, *οἳ δὲ* cum fontibus Bk. Susem.[1. 2]. ‖ 18. *ὁπόσην* M^sP^1 ‖ 22. *ταυτά* M^sP^1, *ταὐτὰ* Bk.[1], *ταὐτ'* P^4 ‖ 25. *οὐδ'* — 27. *μεταλαμβάνωσιν* post 28. *ἐστίν* tri. Boiesenius ‖ *ἐξ* secl. Postgateus ‖ *τὸ* secl. Coraes ‖ *γένος*] *τέλος* ci. Postgateus ‖ 26. *τι*] *τοι* M^s $P^{2.3}$, secl. Coraes ‖ *καὶ* secl. Susem. ‖ *δεῖ* Π^1P^4 Ar. Bk., *δὴ* cet. ‖ *τοῦτο* Π^1 ‖ 28. *ὅταν* — 35. *ἐστίν* post b, 1. *πολιτείας* tri. Susem. ‖ 29. *δ' ἡ*] *δὴ* Π^2, *δὲ* Ar. ‖ *οὐδὲν*] *οὐδὲ* ΓM^s † ‖ *ἕν* M^s et, ut videtur, P^1 ‖ 30. *λαβεῖν*] *παθεῖν* Postgateus (nescio an recte) ‖ 33. *δεῖ μὲν κτήσεως* Susem.[1. 2], *δεῖ κτήσεως* ΓM^s † ‖ 34. *οὐδὲν δ' ἡ κτῆσις μέρος τῆς πόλεως ἐστί* (*ἐστι* P^1) M^sP^1, *ἡ δὲ κτῆσις οὐδὲν μέρος ἐστὶ τῆς πόλεως* Γ, ut videtur.

(VII)
ἀρετῆς ἐνέργεια καὶ χρῆσίς τις τέλειος, συμβέβηκε δὲ οὕτως ὥστε τοὺς μὲν ἐνδέχεσθαι μετέχειν αὐτῆς τοὺς δὲ μικρὸν ἢ μηδέν, δῆλον ὡς τοῦτ' αἴτιον τῷ γίνεσθαι πόλεως εἴδη καὶ διαφορὰς καὶ πολιτείας πλείους· ἄλλον γὰρ τρόπον καὶ δι' ἄλλων ἕκαστοι τοῦτο θηρεύοντες τούς τε βίους ἑτέρους ποιοῦνται καὶ τὰς πολιτείας.* 1328 b

ἐπισκεπτέον δὲ καὶ πόσα ταυτί ἐστιν ὧν ἄνευ πόλις οὐκ ἂν εἴη· καὶ γὰρ ἃ λέγομεν εἶναι μέρη πόλεως, ἐν τούτοις ἂν εἴη. διὸ ** ἀναγκαῖον ὑπάρχειν. ληπτέον τοίνυν τῶν ἔργων τὸν ἀριθμόν· ἐκ τούτων γὰρ ἔσται δῆλον. πρῶτον μὲν οὖν ὑπάρχειν δεῖ τροφήν, ἔπειτα τέχνας (πολλῶν γὰρ ὀργάνων δεῖται τὸ ζῆν), τρίτον δὲ ὅπλα (τοὺς γὰρ κοινωνοῦντας ἀναγκαῖον [καὶ] ἐν αὐτοῖς ἔχειν ὅπλα πρός τε τὴν (p. 108) ἀρχήν, τῶν ἀπειθούντων χάριν, καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν ἀδικεῖν ἐπιχειροῦντας), ἔτι χρημάτων τινὰ εὐπορίαν, ὅπως ἔχωσι καὶ πρὸς τὰς καθ' αὑτοὺς χρείας καὶ πρὸς ⟨τὰς⟩ πολεμικάς, πέμπτον δὲ καὶ πρῶτον τὴν περὶ τὸ θεῖον ἐπιμέλειαν, ἣν καλοῦσιν ἱερατείαν, ἕκτον δὲ τὸν ἀριθμὸν καὶ πάντων ἀναγκαιότατον κρίσιν περὶ τῶν συμφερόντων καὶ τῶν δικαίων τῶν πρὸς ἀλλήλους.

τὰ μὲν οὖν ἔργα ταῦτ' ἐστὶν ὧν δεῖται πᾶσα πόλις ὡς εἰπεῖν (ἡ γὰρ πόλις πλῆθός ἐστιν οὐ τὸ τυχὸν ἀλλὰ πρὸς ζωὴν αὔταρκες, ὥς φαμεν, ἐὰν δέ τι τούτων τυγχάνῃ ἐκλεῖπον, ἀδύνατον ἁπλῶς αὐτάρκη τὴν κοινωνίαν εἶναι ταύτην· ἀνάγκη τοίνυν κατὰ τὰς ἐργασίας ταύτας συνεστάναι πόλιν· δεῖ ἄρα γεωργῶν τ' εἶναι πλῆθος, οἳ παρασκευάζουσι τὴν τροφήν, καὶ τεχνίτας, καὶ τὸ μάχιμον, καὶ τὸ εὔπορον, καὶ ἱερεῖς, καὶ κριτὰς τῶν δικαίων καὶ συμφερόντων)·

40. τῷ] τοῦ Π^2 P^5 Bk. ‖ 1328 b, 2. ταῦτα Bas.^{3}, ταῦτ' Schneider Bk.^{2} ‖ 4. διὸ om. Π^2 P^5 Ar. Bk. (Vict.) ‖ ** ἀναγκαῖον Victorius ‖ 8. καὶ secl. Coraes ‖ αὐτοῖς P^5 (?), αὑτοῖς cet. ‖ 11. πρὸς ⟨τὰς⟩ Schneider Bk.^{2} ‖ 16. ὧν] ἃ M^s P^1 ‖ 18. τούτων post τυγχάνῃ Π^2 P^5 Bk. ‖ 20. συνεστᾶναι M^s P^1 ‖ 21. παρασκευάσουσι $P^{2.3.5}$ Bk. ‖ 23. δικαίων Lambinus, ἀναγκαίων Γ Π Ar. Bk.^{1} Susem.^{1} in textu.

(9) διωρισμένων δὲ τούτων λοιπὸν σκέψασθαι πότερον πᾶσι κοι- VIII
νωνητέον πάντων τούτων (ἐνδέχεται γὰρ τοὺς αὐτοὺς ἅπαντας εἶναι καὶ γεωργοὺς καὶ τεχνίτας καὶ τοὺς βουλευομένους καὶ δικάζοντας), ἢ καθ' ἕκαστον ἔργον τῶν εἰρημένων ἄλλους ὑποθετέον, ἢ τὰ μὲν ἴδια τὰ δὲ κοινὰ τούτων ἐξ ἀνάγκης ἐστίν. οὐκ ἐν πάσῃ δὲ ταὐτὸ πολιτείᾳ. καθάπερ γὰρ εἴπομεν, ἐνδέχεται καὶ πάντας κοινωνεῖν πάντων καὶ μὴ πάντας πάντων ἀλλὰ τινὰς τινῶν. ταῦτα γὰρ καὶ ποιεῖ τὰς πολιτείας ἑτέρας· ἐν μὲν γὰρ ταῖς δημοκρατίαις μετέχουσι πάντες πάντων, ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις τοὐναντίον. ἐπεὶ δὲ 2
τυγχάνομεν σκοποῦντες περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας, αὕτη δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἡ πόλις ἂν εἴη μάλιστ' εὐδαίμων, τὴν δ' εὐδαιμονίαν ὅτι χωρὶς ἀρετῆς ἀδύνατον ὑπάρχειν εἴρηται πρότερον, φανερὸν ἐκ τούτων ὡς ἐν τῇ κάλλιστα πολιτευομένῃ πόλει καὶ τῇ κεκτημένῃ δικαίους ἄνδρας ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, οὔτε βάναυσον βίον οὔτ' ἀγοραῖον δεῖ ζῆν τοὺς πολίτας (ἀγεννὴς γὰρ ὁ τοιοῦτος βίος καὶ πρὸς (p. 109)
τὴν ἀρετὴν ὑπεναντίος), οὐδὲ δεῖ γεωργοὺς εἶναι τοὺς μέλ- 1329 a
λοντας ἔσεσθαι (δεῖ γὰρ σχολῆς καὶ πρὸς τὴν γένεσιν τῆς ἀρετῆς καὶ πρὸς τὰς πράξεις τὰς πολιτικάς). ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ 3
πολεμικὸν καὶ τὸ βουλευόμενον περὶ τῶν συμφερόντων καὶ κρῖνον περὶ τῶν δικαίων ἐνυπάρχει καὶ μέρη φαίνεται τῆς πόλεως μάλιστα ὄντα, πότερον ἕτερα ⟨ἑτέροις⟩ καὶ ταῦτα θετέον ἢ τοῖς αὐτοῖς ἀποδοτέον ἄμφω; φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο, διότι τρόπον μέν τινα τοῖς αὐτοῖς τρόπον δέ τινα καὶ ἑτέροις. ἧ μὲν γὰρ ἑτέρας ἀκμῆς ἑκάτερον τῶν ἔργων, καὶ τὸ μὲν δεῖται φρονήσεως τὸ δὲ δυνάμεως, ἑτέροις· ἧ δὲ τῶν ἀδυ-
νάτων ἐστὶ τοὺς δυναμένους βιάζεσθαι καὶ κωλύειν, τούτους

29. ταὐτὸ Susem., τοῦτο ΓΠ Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ 32. μὲν om. Π[1], secl. Susem.[1] † ‖ 37. κάλιστα P[4], καλλίστη Π[1] † ‖ 40. ζῆν] ζητεῖν Γ P[5] ‖ 41. δεῖ] δὴ Π[2] P[5] Ar. Bk. ‖ 1329 a, 1. πολίτας post ἔσεσθαι add. P[4] L[8] Ar. Ald. ‖ 5. ἑτέροις add. Coraes Bk.[2] Susem.[2. 3.], vitium detexit Schneider ‖ 6. δὴ Π[1].

ὑπομένειν ἀρχομένους ἀεί, ταύτῃ δὲ τοὺς αὐτούς. οἱ γὰρ τῶν ὅπλων κύριοι καὶ μένειν ἢ μὴ μένειν κύριοι τὴν πολιτείαν. λείπεται τοίνυν τοῖς αὐτοῖς μὲν ἀμφοτέροις ἀποδιδόναι τὴν πολιτείαν ταύτην, μὴ ἅμα δέ, ἀλλ' ὥσπερ πέφυκεν ἡ μὲν δύναμις ἐν νεωτέροις, ἡ δὲ φρόνησις ἐν πρεσβυτέροις ἐστίν· οὐκοῦν οὕτως ἀμφοῖν νενεμῆσθαι συμφέρει καὶ δίκαιον [εἶναι]· ἔχει γὰρ αὕτη ἡ διαίρεσις τὸ κατ' ἀξίαν. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς κτήσεις δεῖ ⟨εἶναι⟩ περὶ τούτους. ἀναγκαῖον γὰρ εὐπορίαν ὑπάρχειν τοῖς πολίταις, πολῖται δὲ οὗτοι. τὸ γὰρ βάναυσον οὐ μετέχει τῆς πόλεως, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν μέρος ὃ μὴ τῆς ἀρετῆς δημιουργόν ἐστιν. τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῆς ὑποθέσεως· τὸ μὲν γὰρ εὐδαιμονεῖν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν μετὰ τῆς ἀρετῆς, εὐδαίμονα δὲ πόλιν οὐκ εἰς μέρος τι βλέψαντας δεῖ λέγειν αὐτῆς, ἀλλ' εἰς πάντας τοὺς πολίτας. φανερὸν δὲ καὶ [ὅτι] δεῖ τὰς κτήσεις εἶναι τούτων, [εἴπερ] ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς γεωργοὺς δούλους ἢ βαρβάρους [ἢ] περιοίκους. λοιπὸν δ' ἐκ τῶν καταριθμηθέντων τὸ τῶν ἱερέων γένος. φανερὰ δὲ καὶ ἡ τούτων τάξις. οὔτε γὰρ γεωργὸν οὔτε βάναυσον ἱερέα καταστατέον (ὑπὸ γὰρ τῶν πολιτῶν πρέπει τιμᾶσθαι τοὺς θεούς)· ἐπεὶ δὲ διῄρηται τὸ πολιτικὸν εἰς δύο μέρη, τοῦτ' ἐστὶ τό τε ὁπλιτικὸν καὶ τὸ βουλευτικόν, πρέπει δὲ τήν τε θεραπείαν ἀποδιδόναι τοῖς θεοῖς καὶ τὴν ἀνάπαυσιν ἔχειν περὶ αὐτοὺς τοὺς διὰ τὸν χρόνον ἀπειρηκότας, τούτοις ἂν εἴη τὰς ἱερωσύνας ἀποδοτέον.

11. δὲ non vert. Guil., δεῖ ci. Goettlingius ‖ τοῖς αὐτοῖς Camerarius Bk.[2] Susem.[2] ‖ 13. ἀμφότερα ci. Susem. ‖ 14. ταύτην offendit Thurotum, ταῦτα ci. Susem., τὴν αὐτὴν Ueberwegius ‖ 16. ἐστίν — 17. εἶναι] εἶναι — ἐστίν Lambinus, ἐστίν — ἐστίν Welldon ‖ 17. εἶναι post 18. τούτους tri. Camerarius, post 18. δεῖ Susem.[2 3], εἶναι δοκεῖ P^5, et sic vertunt Guil. Ar. ‖ 18. εἶναι add. P^5Bk., et sic vertunt Guil. Ar. ‖ 20. μέρος] γένος Π^2P^5 Ar. Bk. (fors. recte) ‖ 25. ὅτι — εἴπερ] εἴπερ — ὅτι Hayduckius ‖ 26. ἢ secl. Susem., v. 1330a, 29 et quae ibi adnotabo ‖ 27. ἱερέων ΓP^5L^s Ar. Ald., ἱερῶν cet. ‖ 33. αὐτοὺς? Susem. ‖ τούτους Γ Bk. et pr. P^5 † ‖ 34 τὰς ἱεροσύνας Ar. Bas.[3], ταῖς ἱεροσύναις ΓΠ Bk.

(VIII)

10 ὧν μὲν τοίνυν ἄνευ πόλις οὐ συνίσταται καὶ ὅσα μέρη
36 πόλεως, εἴρηται (γεωργοὶ μὲν γὰρ καὶ τεχνῖται καὶ πᾶν τὸ
θητικὸν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ταῖς πόλεσιν, μέρη δὲ τῆς
πόλεως τό τε ὁπλιτικὸν καὶ βουλευτικόν, καὶ κεχώ-
39 ρισται δὴ τούτων ἕκαστον, τὸ μὲν ἀεὶ τὸ δὲ πατὰ μέρος)·
(10) [ἔοικε δὲ οὐ νῦν οὐδὲ νεωστὶ τοῦτ' εἶναι γνώριμον τοῖς περὶ IX
πολιτείας φιλοσοφοῦσιν, ὅτι δεῖ διῃρῆσθαι χωρὶς κατὰ γένη
1329 b τὴν πόλιν καὶ τό τε μάχιμον ἕτερον εἶναι καὶ τὸ γεωρ-
γοῦν. ἐν Αἰγύπτῳ τε γὰρ ἔχει τοῦτον τὸν τρόπον ἔτι
καὶ νῦν, τά τε περὶ τὴν Κρήτην, τὰ μὲν οὖν περὶ Αἴγυπτον
Σεσώστριος, ὡς φασιν, οὕτω νομοθετήσαντος, Μίνω δὲ τὰ
5 περὶ Κρήτην. ἀρχαία δ' ἔοικεν εἶναι καὶ τῶν συσσιτίων ἡ 2
τάξις, τὰ μὲν περὶ Κρήτην, γενόμενα περὶ τὴν Μίνω βα-
σιλείαν, τὰ δὲ περὶ τὴν Ἰταλίαν πολλῷ παλαιότερα τού-
των. φασὶ γὰρ οἱ λόγιοι τῶν ἐκεῖ κατοικούντων Ἰταλόν
τινα γενέσθαι βασιλέα τῆς Οἰνωτρίας, ἀφ' οὗ τό τε ὄνομα
10 μεταβαλόντας Ἰταλοὺς ἀντ' Οἰνωτρῶν κληθῆναι καὶ τὴν
ἀκτὴν ταύτην τῆς Εὐρώπης Ἰταλίαν τοὔνομα λαβεῖν, ὅση
τετύχηκεν ἐντὸς οὖσα τοῦ κόλπου τοῦ Σκυλλητικοῦ καὶ τοῦ
Λαμητικοῦ· ἀπέχει δὲ ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων ὁδὸν ἡμι-
σείας ἡμέρας. τοῦτον δὴ λέγουσι τὸν Ἰταλὸν νομάδας τοὺς 3
15 Οἰνωτροὺς ὄντας ποιῆσαι γεωργούς, καὶ νόμους τε αὐτοῖς ἄλ-
λους θέσθαι καὶ τὰ συσσίτια καταστῆσαι πρῶτον· διὸ
καὶ νῦν ἔτι τῶν ἀπ' ἐκείνου τινὲς χρῶνται τοῖς συσσιτίοις
καὶ τῶν νόμων ἐνίοις. ᾤκουν δὲ τὸ μὲν πρὸς τὴν Τυρρη-

36. γεωργοὶ — 37. ὑπάρχειν vix sana, γεωργοὺς et τεχνίτας ci. Scaliger, ὑπάρχειν secl. Spengelius ‖ 39. δὴ] δὲ Schneider Susem.² ‖ 40. ἔοικε — b, 39. χώραν secl. Susem., b, 3. τά τε — 25. Σεσώστριος secluserat iam Chandler et ante eum b, 5. ἀρχαία — 25. Σεσώστριος Boiesenius ‖ 1329 b, 2. τε om. $P^{2.5}$ S^b V^b ‖ τοῦτον post τὸν τρόπον Π^2 P^5 Bk. et γρ. mg. P^1 ‖ δὲ post ἔτι add. Π^1 (del. γρ. mg. P^1) † ‖ 4. μένω Γ M^s † ‖ 13. Ναπετίνου e Dion. Hal. A. R. I, 35 ci. Sylburgius ‖ δὲ] γὰρ Π^2 P^5 Bk. † ‖ 15. τε αὐτοῖς ἄλλοις M^s, τ' ἄλλους αὐτοῖς P^5, ἄλλους τε αὐτοῖς P^1 Π^2 Bk. ‖ 18. τυρηνίαν M^s $P^{2.3.4.5}$ S^b V^b et fort. Γ.

(IX)
νίαν Ὀπικοὶ καὶ πρότερον καὶ νῦν καλούμενοι τὴν ἐπωνυμίαν Αὔσονες, τὸ δὲ πρὸς τὴν Ἰαπυγίαν καὶ τὸν Ἰόνιον Χῶνες, τὴν καλουμένην Σιρῖτιν· ἦσαν δὲ καὶ οἱ Χῶνες Οἰνωτροὶ τὸ γένος. ἡ μὲν οὖν τῶν συσσιτίων τάξις ἐντεῦθεν γέγονε πρῶτον, ὁ δὲ χωρισμὸς ὁ κατὰ γένος τοῦ πολιτικοῦ πλήθους ἐξ Αἰγύπτου· πολὺ γὰρ ὑπερτείνει τοῖς χρόνοις τὴν Μίνω βασιλείαν ἡ Σεσώστριος. σχεδὸν μὲν οὖν καὶ τὰ ἄλλα δεῖ νομίζειν εὑρῆσθαι πολλάκις ἐν τῷ πολλῷ χρόνῳ, μᾶλλον δ' ἀπειράκις. τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα τὴν χρείαν εἰκὸς διδάσκειν αὐτήν, τὰ δὲ εἰς εὐσχημοσύνην καὶ περιουσίαν ὑπαρχόντων ἤδη τούτων εὔλογον λαμβάνειν τὴν αὔξησιν· ὥστε καὶ τὰ περὶ τὰς πολιτείας οἴεσθαι δεῖ τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον. ὅτι δὲ πάντα ἀρχαῖα, σημεῖον τὰ περὶ Αἴγυπτόν ἐστιν· οὗτοι γὰρ ἀρχαιότατοι μὲν δοκοῦσιν εἶναι, νόμων δὲ τετυχήκασιν ⟨ἀεὶ⟩ καὶ τάξεως πολιτικῆς. διὸ δεῖ τοῖς μὲν εἰρημένοις ἱκανῶς χρῆσθαι, τὰ δὲ παραλελειμμένα πειρᾶσθαι ζητεῖν.

ὅτι μὲν οὖν δεῖ τὴν χώραν εἶναι τῶν ὅπλα κεκτημένων καὶ τῶν τῆς πολιτείας μετεχόντων, εἴρηται πρότερον, καὶ διότι τοὺς γεωργοῦντας αὐτῶν ἑτέρους εἶναι δεῖ, καὶ πόσην τινὰ χρὴ καὶ ποίαν εἶναι τὴν χώραν·] περὶ δὲ τῆς διανομῆς καὶ τῶν γεωργούντων, τίνας καὶ ποίους εἶναι χρή, λεκτέον πρῶτον, ἐπειδὴ οὔτε κοινὴν φαμεν δεῖν εἶναι τὴν κτῆσιν, ὥσπερ τινὲς εἰρήκασιν, ἀλλὰ τῇ χρήσει φιλικῶς γινομένῃ κοινήν, οὔτ' ἀπορεῖν οὐδένα τῶν πολιτῶν τροφῆς.

21. *Χάωνες* (*Χάονες* $S^b V^b$) $\Pi^2 P^5$ Ar. ‖ *Σιρῖτιν* Goettlingius Bk.², *Syrtem* Guil., *σύρτην* P^5 et pr. P^3, *σύρτιν* c. c. Ar. Bk.¹ Susem.¹ in textu et rc. P^3, *Σίριν* (immo *Σῖριν*) ex Aristot. fr. 542 R. Heyneus ‖ *Χάωνες* $\Pi^2 P^5$ Ar. ‖ 28. *εἰκὸς* post *διδάσκειν* $\Pi^2 P^5$ Bk. ‖ 30. *τὰ* om. *Γ* et pr. P^1 (suppl. corr.¹) ‖ 31. *δὲ*] *γὰρ* Susem. ‖ *πάντες* $P^{4.6.}$ L^s Ald., *ταῦτα* Stob. ‖ 33. *ἀεὶ* eodem tempore add. Bernaysius et Susem., lacunam detexerat Schneider ‖ 34. *εὑρημένοις* Lambinus Bk.² ‖ 36. *τῶν* ⟨*τὰ*⟩ Spengelius ‖ 41. *δεῖν* post *εἶναι* $\Pi^2 P^5$ Bk. ‖ 1330 a, 2. *γινομένῃ* Congreveus, *γινομένη* ⟨*γίνεσθαι*⟩ Susem.², *γινομένην Γ Π*

(IX)

περὶ συσσιτίων τε συνδοκεῖ πᾶσι χρήσιμον εἶναι ταῖς εὖ κατεσκευασμέναις πόλεσιν ὑπάρχειν· δι' ἣν δ' αἰτίαν συνδοκεῖ καὶ ἡμῖν, ὕστερον ἐροῦμεν. δεῖ δὲ τούτων κοινωνεῖν πάντας τοὺς πολίτας, οὐ ῥᾴδιον δὲ τοὺς ἀπόρους ἀπὸ τῶν ἰδίων τε εἰσφέρειν τὸ συντεταγμένον καὶ διοικεῖν τὴν ἄλλην οἰκίαν. ἔτι δὲ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς δαπανήματα κοινὰ 7 πάσης τῆς πόλεώς ἐστιν. — ἀναγκαῖον τοίνυν εἰς δύο μέρη διῃρῆσθαι τὴν χώραν, καὶ τὴν μὲν εἶναι κοινὴν τὴν δὲ τῶν ἰδιωτῶν, καὶ τούτων ἑκατέραν διῃρῆσθαι δίχα πάλιν, τῆς μὲν κοινῆς τὸ μὲν ἕτερον μέρος εἰς τὰς πρὸς τοὺς θεοὺς λειτουργίας τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὴν τῶν συσσιτίων δαπάνην, (p. 112) τῆς δὲ τῶν ἰδιωτῶν τὸ ἕτερον μέρος τὸ πρὸς τὰς ἐσχατιάς, ἕτερον δὲ τὸ πρὸς τὴν πόλιν, ἵνα δύο κλήρων ἑκάστῳ νεμηθέντων ἀμφοτέρων τῶν τόπων πάντες μετέχωσιν. τό 8 τε γὰρ ἴσον οὕτως ἔχει καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας πολέμους ὁμονοητικώτερον. ὅπου γὰρ μὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, οἱ μὲν ὀλιγωροῦσι τῆς πρὸς τοὺς ὁμόρους ἔχθρας, οἱ δὲ λίαν φροντίζουσι καὶ παρὰ τὸ καλόν. διὸ παρ' ἐνίοις νόμος ἐστὶ τοὺς γειτνιῶντας τοῖς ὁμόροις μὴ συμμετέχειν βουλῆς τῶν πρὸς αὐτοὺς πολέμων, ὡς διὰ το ἴδιον οὐκ ἂν δυναμένους βουλεύσασθαι καλῶς.

τὴν μὲν οὖν χώραν ἀνάγκη διῃρῆσθαι τὸν τρόπον τοῦτον διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας· τοὺς δὲ γεωργήσοντας μάλιστα μέν, 9 εἰ δεῖ κατ' εὐχήν, δούλους εἶναι, μήτε ὁμοφύλων πάντων μήτε θυμοειδῶν (οὕτω γὰρ ἂν πρός τε τὴν ἐργασίαν εἶεν χρήσιμοι καὶ πρὸς τὸ μηδὲν νεωτερίζειν ἀσφαλεῖς), δεύτερον δὲ βαρβάρους περιοίκους παραπλησίους τοῖς εἰρημένοις τὴν φύ-

Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ 4. *δοκεῖ*? Susem. ‖ 14. *τὸ μὲν ἕτερον* Stob. et Paris. 2042 ‖ *τὸ* post *μέρος* om. Stob. ‖ *ταῖς ἐσχατίαις* Stob.: ceterum huius loci rationem habent Suid. et Phot. v. *ἐσχατίαν* ‖ 15. *ἕτερον δὲ τὸ*] *τὸ δὲ ἕτερον* Stob. ‖ *τῇ πόλει* Stob.‖ 20. *διὸ παρ'*] *διόπερ* Π^1 ‖ 22. *βουλῆς*] *τιμῆς* ΓM^s † ‖ 26. *εἰ* ⟨*εἶναι*⟩ Spengelius ‖ 29. ⟨*ἢ*⟩ *περιοίκους* Schneider, immo v. 1329 a, 26 c. n.

σιν, τούτων δὲ τοὺς μὲν [ἰδίους] ἐν τοῖς ἰδίοις εἶναι ἰδίους 30
τῶν κεκτημένων τὰς οὐσίας, τοὺς δ' ἐπὶ τῇ κοινῇ γῇ κοινούς.
.τίνα δὲ δεῖ τρόπον χρῆσθαι δούλοις, καὶ διότι βέλτιον πᾶσι τοῖς
δούλοις ἆθλον προκεῖσθαι τὴν ἐλευθερίαν, ὕστερον ἐροῦμεν.
X τὴν δὲ πόλιν ὅτι μὲν δεῖ κοινὴν εἶναι τῆς ἠπείρου τε 11
καὶ τῆς θαλάττης καὶ τῆς χώρας ἁπάσης ὁμοίως ἐκ τῶν 35
ἐνδεχομένων, εἴρηται πρότερον· αὐτῆς δὲ πρὸς αὐτὴν εἶναι
τὴν θέσιν εὔχεσθαι δεῖ κατατυγχάνειν πρὸς τέτταρα δὴ βλέ-
ποντας. πρῶτον μέν, ὡς ἀναγκαῖον, πρὸς ὑγίειαν (αἵ τε
γὰρ πρὸς ἕω τὴν ἔγκλισιν ἔχουσαι καὶ πρὸς τὰ πνεύματα
τὰ πνέοντα ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ὑγιεινότεραι, δεύτερον δὲ 40
2 κατὰ βορέαν· εὐχείμεροι γὰρ αὗται μᾶλλον)· τῶν δὲ λοι-
πῶν ** πρός τε τὰς πολιτικὰς πράξεις καὶ πολεμικὰς παλῶς 1330 b
ἔχειν. πρὸς μὲν οὖν τὰς πολεμικὰς αὐτοῖς μὲν εὐέξοδον
εἶναι χρή, τοῖς δ' ἐναντίοις δυσπρόσοδον καὶ δυσπερίληπτον,
113) ὑδάτων δὲ καὶ ναμάτων μάλιστα μὲν ὑπάρχειν πλῆθος 5
οἰκεῖον, εἰ δὲ μή, τοῦτό γε εὑρηται διὰ τοῦ κατασκευάζειν
ὑποδοχὰς ὀμβρίοις ὕδασιν ἀφθόνους καὶ μεγάλας, ὥστε
μηδέποτε ὑπολείπειν εἰργομένους τῆς χώρας διὰ πόλεμον·
3 ἐπεὶ δὲ δεῖ περὶ ὑγιείας φροντίζειν τῶν ἐνοικούντων, τοῦτο

30. *ἰδίους* ante *ἐν* om. $P^4 L^s$ Ar., c. c. add. Bk. ‖ *ἰδίους* alterum om. ΓP^5 Bk. † ‖ 35. *θαλάττης* M^s, *θαλάσσης* c. c. Bk. Susem.$^{1.2.}$ ‖ 36. *εἶναι* — 37. *δὴ*] *εἰ κατ' εὐχὴν δεῖ κατατυγχάνειν, τὴν θέσιν πρὸς τέτταρα ** δὴ* (*δεῖ* ci. Schneider, rec. Susem.^{2}) Susem.$^{1.2.}$ (male), *si ad votum oportet adipisci positionem, quattuor utique respicientes* Guil., qui glossam, nisi fallor, vertit ‖ *εἶναι* om. P^5, secl. Bk.^{2} ‖ 37. *πρὸς* om. Π^1 (suppl. p^1) † ‖ *δή* om. $\Pi^2 P^5$ Bk. ‖ 38. *αἵ τε*] *ἅτε* $P^{2.3.} S^b$, *αἱ* Π^1 ‖ 40. *δὲ* ⟨*αἱ*⟩ Coraes, *δ' αἱ* Susem. ‖ 41. *εὐχείμεροι*] *νεαροὶ* Susem.^{1} in textu, *recentiores* Guil. ‖ 1330 b, 1. ⟨*πρὸς μὲν τὸν κόσμον ** , τὸ δὲ μέγιστόν ἐστι τὴν θέσιν τῆς πόλεως*⟩ *πρός* vel simile quid Susem. ‖ 2. *μὲν* om. Π^1, secl. Susem.^{1} ‖ 4. *δὲ* Γ P^5 Ar., *τε* c. c. Bk. ‖ 5. *εὐρῆσθαι* Lambinus Bk.^{2} ‖ 6. *ὀμβρίοις* $P^5 S^b$ et fort. Γ, *ὀμβρίους* cet. ‖ *ὕδατος* P^2 (possis igitur conicere *ὀμβρίου ὕδατος*) ‖ 7. *ἐπιλείπειν* Coraes Bk.^{2} (sine causa). ‖ 8. *ἐπεὶ*] *εἴπερ* ci. et *εἴπερ* — 17. *χρείαν* ante a, 41. *τῶν* transp. Boecker ‖ *δεῖ* ⟨*καὶ*⟩? Susem.

(X)

δ' ἐστὶν ἐν τῷ κεῖσθαι τὸν τόπον ἔν τε τοιούτῳ καὶ πρὸς τοιοῦτον καλῶς, δεύτερον δὲ ὕδασιν ὑγιεινοῖς χρῆσθαι, καὶ τούτου τὴν ἐμπιμέλειαν ἔχειν μὴ παρέργως. οἷς γὰρ πλείστοις χρώμεθα πρὸς τὸ σῶμα καὶ πλειστάκις, ταῦτα πλεῖστον συμβάλλεται πρὸς τὴν ὑγίειαν· ἡ δὲ τῶν ὑδάτων καὶ τοῦ πνεύματος δύναμις ταύτην ἔχει τὴν φύσιν. διόπερ ἐν ταῖς εὖ φρονούσαις δεῖ διωρίσθαι πόλεσιν, ἐὰν μὴ πάνθ' ὅμοια μήτ' ἀφθονία τοιούτων ᾖ ναμάτων, χωρὶς τά τε εἰς τροφὴν ὕδατα καὶ τὰ πρὸς τὴν ἄλλην χρείαν. περὶ δὲ 4
τόπων [τῶν] ἐρυμνῶν οὐ πάσαις ὁμοίως ἔχει τὸ συμφέρον ταῖς πολιτείαις· οἷον ἀκρόπολις ὀλιγαρχικὸν καὶ μοναρχικόν, δημοκρατικὸν δ' ὁμαλότης, ἀριστοκρατικὸν δὲ οὐδέτερον, ἀλλὰ μᾶλλον ἰσχυροὶ τόποι πλείους. ἡ δὲ τῶν ἰδίων οἰκήσεων διάθεσις ἡδίων μὲν νομίζεται καὶ χρησιμωτέρα πρὸς τὰς ἄλλας πράξεις, ἂν εὔτομος ᾖ κατὰ τὸν νεώτερον καὶ τὸν Ἱπποδάμειον τρόπον, πρὸς δὲ τὰς πολεμικὰς ἀσφαλείας τοὐναντίον ὡς εἶχον κατὰ τὸν ἀρχαῖον χρόνον· δυσέξοδος γὰρ ἐκείνη τοῖς ξενικοῖς καὶ δυσεξερεύνητος τοῖς ἐπιτιθεμένοις. διὸ δεῖ ἀμφοτέρων τούτων μετέχειν (ἐνδέχε- 5
ται γάρ, ἄν τις οὕτως κατασκευάζῃ καθάπερ ἐν τοῖς γεωργίοις ἃς καλοῦσί τινες τῶν ἀμπέλων συστάδας) καὶ τὴν μὲν ὅλην μὴ ποιεῖν πόλιν εὔτομον, κατὰ μέρη δὲ καὶ τόπους· οὕτω γὰρ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ πρὸς κόσμον ἕξει καλῶς. περὶ δὲ τειχῶν, οἱ μὴ φάσκοντες δεῖν ἔχειν τὰς τῆς ἀρε-

10. ⟨δεῖ⟩ καὶ τούτων Welldon ‖ 11. ἔχειν ⟨δεῖ⟩? Susem., δεῖ ante τὴν potius inseruit Schneider ‖ 14. τοιαύτην Π^2P^5 Ar. Bk. ‖ 16. τοιούτων $\Pi^1P^{4.6}L^s$ et corr. P^5, τούτων c. c. Ar. $Bk.^1$ ‖ 18. τῶν om. M^sP^1, et ante et post τόπων add. P^5V^b, post τόπων c. c. Bk. ‖ 21. ἰδίων] οἰκείων M^s et pr. P^1 (crx. mg.) ‖ 22. μὲν om. Π^1, secl. $Susem.^1$ ‖ 23. καὶ ante κατὰ add. Π^2P^5 Bk. ‖ 24. καὶ secl. Schneider $Susem.^{1.2}$ ‖ ἱπποδάμιον Π^2P^5 ‖ 25. χρόνον] τρόπον ΓM^s ‖ 27. ἀμφοτέρων post τούτων Π^2P^5 Bk. ‖ 28. γεωργίοις Scaliger, γεωργοῖς ΓΠ Ar. Bk. $Susem.^1$ in textu, γεωργικοῖς Camerarius ‖ 30. πόλιν ante μὴ ποιεῖν ΓM^s $Susem.^{1.2}$, om. P^1 ‖ 31. πρὸς ante κόσμον om. Π^2P^5 Bk.

(X)

τῆς ἀντιποιουμένας πόλεις λίαν ἀρχαίως ὑπολαμβάνουσιν,
καὶ ταῦθ' ὁρῶντες ἐλεγχομένας ἔργῳ τὰς ἐκείνως καλλω-
6 πισαμένας. ἔστι δὲ πρὸς μὲν τοὺς ὁμοίους καὶ μὴ πολὺ τῷ 35
114) πλήθει διαφέροντας οὐ καλὸν τὸ πειρᾶσθαι σῴζεσθαι διὰ
τῆς τῶν τειχῶν ἐρυμνότητος· ἐπεὶ δὲ καὶ συμβαίνει καὶ
ἐνδέχεται πλείω τὴν ὑπεροχὴν γίνεσθαι τῶν ἐπιόντων [καὶ]
τῆς ἀνθρωπίνης καὶ τῆς ἐν τοῖς ὀλίγοις ἀρετῆς, εἰ δεῖ σῴ-
ζεσθαι καὶ μὴ πάσχειν κακῶς μηδὲ ὑβρίζεσθαι, τὴν 40
ἀσφαλεστάτην ἐρυμνότητα τῶν τειχῶν οἰητέον εἶναι πολε-
μικωτάτην, ἄλλως τε καὶ νῦν εὑρημένων τῶν περὶ τὰ 1331a
βέλη καὶ τὰς μηχανὰς εἰς ἀκρίβειαν πρὸς τὰς πολιορκίας.
7 ὅμοιον γὰρ τὸ τείχη μὴ περιβάλλειν ταῖς πόλεσιν ἀξιοῦν
καὶ τὸ τὴν χώραν εὐέμβολον ζητεῖν καὶ περιαιρεῖν τοὺς
ὀρεινοὺς τόπους, ὁμοίως δὲ καὶ ταῖς ἰδίαις οἰκήσεσι μὴ 5
περιβάλλειν τοίχους ὡς ἀνάνδρων ἐσομένων τῶν κατοικούν-
των. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτό γε δεῖ λανθάνειν, ὅτι τοῖς μὲν
περιβεβλημένοις τείχη περὶ τὴν πόλιν ἔξεστιν ἀμφοτέρως
χρῆσθαι ταῖς πόλεσιν, καὶ ὡς ἐχούσαις τείχη καὶ ὡς μὴ
8 ἐχούσαις, τοῖς δὲ μὴ κεκτημένοις οὐκ ἔξεστιν. εἰ δὴ τοῦτον 10
ἔχει τὸν τρόπον, οὐχ ὅτι τείχη μόνον περιβλητέον, ἀλλὰ
καὶ τούτων ἐπιμελητέον, ὅπως καὶ πρὸς κόσμον ἕξῃ τῇ
πόλει πρεπόντως καὶ πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας, τάς τε
ἄλλας καὶ τὰς νῦν ἐπεξευρημένας. ὥσπερ γὰρ τοῖς ἐπι-
τιθεμένοις ἐπιμελές ἐστι δι' ὧν τρόπων πλεονεκτήσουσιν, 15
οὕτω τὰ μὲν εὕρηται τὰ δὲ ζητεῖν δεῖ καὶ φιλοσοφεῖν καὶ
τοὺς φυλαττομένους· ἀρχὴν γὰρ οὐδ' ἐπιχειροῦσιν ἐπιτίθε- 12

37. καὶ *συμβαίνει* καὶ *ἐνδέχεται* displicent, καὶ prius om. M^s, secl. Coraes, καὶ *συμβαίνει* post *ἐνδέχεται* transp. Stahrius ‖ 38. καὶ non vert. Guil., secl. Spengelius ‖ 39. καὶ secl. Spengelius (haud recte) ‖ 1331a, 5. *ὁρινοὺς* $\Pi^2 P^5$ ‖ *ταῖς οἰκήσεσι ταῖς ἰδίαις* $\Pi^2 P^5$ Bk. ‖ 10. *τοῖς — κεκτημένοις* Ar., *ταῖς — κεκτημέναις* $\Gamma\Pi$ Bk.[1] ‖ 13. *χρείας* ⟨*αὐταρκούντως*⟩ vel simile quid Schneider ‖ 16. *δεῖ* ante *ζητεῖν* $\Pi^2 P^5$ Bk., om. pr. P^1 (suppl. corr.[1]).

(X)

σθαι τοῖς εὖ παρεσκευασμένοις. ἐπεὶ δὲ δεῖ τὸ μὲν πλῆθος τῶν πολιτῶν ἐν συσσιτίοις κατανενεμῆσθαι, τὰ δὲ τείχη διειλῆφθαι φυλακτηρίοις καὶ πύργοις κατὰ τόπους ἐπικαίρους, δῆλον ὡς αὐτὰ προκαλεῖται παρασκευάζειν ἔνια τῶν συσσιτίων ἐν τούτοις τοῖς φυλακτηρίοις. καὶ ταῦτα μὲν δὴ τοῦτον ἄν τις διακοσμήσειε τὸν τρόπον· τὰς δὲ τοῖς θεοῖς ἀποδεδομένας οἰκήσεις XI καὶ τὰ κυριώτατα τῶν ἀρχείων συσσίτια ἁρμόττει τόπον ἐπιτήδειόν τε ἔχειν καὶ τὸν αὐτόν, ὅσα μὴ τῶν ἱερῶν ὁ νόμος ἀφορίζει χωρὶς ἤ τι μαντεῖον ἄλλο πυθό- (p. 11
χρηστον. εἴη δ' ἂν τοιοῦτος ὁ τόπος ὅστις ἐπιφάνειάν τε ἔχει πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς θέσιν ἱκανῶς καὶ πρὸς τὰ γειτνιῶντα μέρη τῆς πόλεως ἐρυμνοτέρως. πρέπει δ' ὑπὸ μὲν τοῦτον 2
τὸν τόπον τοιαύτης ἀγορᾶς εἶναι κατασκευὴν οἵαν καὶ περὶ Θετταλίαν νομίζουσιν, ἣν ἐλευθέραν καλοῦσιν, αὕτη δ' ἐστὶν ἣν δεῖ καθαρὰν εἶναι τῶν ὠνίων πάντων, καὶ μήτε βάναυσον μήτε γεωργὸν μήτ' ἄλλον μηδένα τῶν τοιούτων παραβάλλειν μὴ καλούμενον ὑπὸ τῶν ἀρχόντων (εἴη δ' ἂν εὔχαρις ὁ τόπος, εἰ καὶ τὰ γυμνάσια τῶν πρεσβυτέρων ἔχοι τὴν τάξιν ἐνταῦθα· πρέπει γὰρ διηρῆσθαι κατὰ τὰς ἡλικίας καὶ τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ παρὰ μὲν τοῖς νεωτέροις ἄρχοντάς τινας διατρίβειν, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους παρὰ τοῖς ἄρχουσιν· ἡ γὰρ ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν ἀρχόντων παρουσία μάλιστα ἐμποιεῖ τὴν ἀληθινὴν αἰδῶ καὶ τὸν τῶν ἐλευ-

21. δῆλον — 22. φυλακτηρίοις om. Π^1 (suppl. mg. p^1)† ‖ αὐτὸ Bonitzius ‖ 24. θεοῖς P^4 Ar., θείοις c. c. Bk.[1] ‖ 25. τὰ τῶν κυριωτάτων ἀρχείων? Susem., ⟨τὰ⟩ τῶν Ridgewayus, at v. b, 6 sqq. ‖ ἀρχείων P^5, ἀρχῶν $P^{4.6}L^s$ Ar. Ald., ἀρχαίων cet. ‖ συσσίτια secl. Spengelius ‖ 27. ἀφωρίζει M^3 et, ut videtur, Γ ‖ 28. ἐπιφάνειάν — 29. θέσιν haud integra, θέσιν — ἐπιφάνειαν Thomas Aquinas ‖ 29. ἀρετῆς] ἱερατείας? Iackson ‖ θέσιν] θέαν Sqneider, prb. et 28. ἐπιφάνειάν τε post θέαν tri. Buecheler ‖ 32. νομίζουσιν Lambinus, ὀνομάζουσιν Γ Π Ar. Bk.[1] Susem.[1] in textu ‖ 34. τῶν τοιούτων] τοιοῦτον M^s Π^2 P^5 Bk. et corr. P^1 et, ut videtur, Ar. (fors. recte) ‖ 39. τὰς — πρεσβυτέρας Γ, τὰ — πρεσβύτερα M^s.

(XI) θέρων φόβον)· τὴν δὲ τῶν ὠνίων ἀγορὰν ἑτέραν τε δεῖ ταύ- 1331b
της εἶναι καὶ χωρίς, ἔχουσαν τόπον εὐσυνάγωγον τοῖς τε
ἀπὸ τῆς θαλάττης πεμπομένοις καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς χώρας
3 πᾶσιν. ἐπεὶ δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως διαιρεῖται εἰς ἱερεῖς
εἰς ἄρχοντας, πρέπει καὶ τῶν ἱερέων συσσίτια περὶ τὴν 5
τῶν ἱερῶν οἰκοδομημάτων ἔχειν τὴν τάξιν. τῶν δ' ἀρχείων
ὅσα περὶ τὰ συμβόλαια ποιεῖται τὴν ἐπιμέλειαν, περί τε γρα-
φὰς δικῶν καὶ τὰς κλήσεις καὶ τὴν ἄλλην τὴν τοιαύτην
διοίκησιν, ἔτι δὲ περὶ τὴν ἀγορανομίαν καὶ τὴν καλουμένην
ἀστυνομίαν, πρὸς ἀγορᾷ μὲν δεῖ καὶ συνόδῳ τινὶ κοινῇ κα- 10
τεσκευάσθαι, τοιοῦτος δ' ὁ περὶ τὴν ἀναγκαίαν ἀγοράν ἐστι
τόπος· ἐνσχολάζειν μὲν γὰρ τὴν ἄνω τίθεμεν, ταύτην δὲ
πρὸς τὰς ἀναγκαίας πράξεις.

4 νενεμῆσθαι δὲ χρὴ τὴν εἰρημένην τάξιν καὶ τὰ περὶ τὴν
χώραν· καὶ γὰρ ἐκεῖ τοῖς ἄρχουσιν, οὓς καλοῦσιν οἱ μὲν ὑλωροὺς 15
οἱ δὲ ἀγρονόμους, καὶ φυλακτήρια καὶ συσσίτια πρὸς φυλακὴν
ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, ἔτι δὲ ἱερὰ κατὰ τὴν χώραν εἶναι νενεμη-
μένα, τὰ μὲν θεοῖς τὰ δὲ ἥρωσιν.

116) ἀλλὰ τὸ διατρίβειν νῦν ἀκριβολογουμένους καὶ λέγον- 13
τας περὶ τῶν τοιούτων ἀργόν ἐστιν. οὐ γὰρ χαλεπόν ἐστι 20
τὰ τοιαῦτα νοῆσαι, ἀλλὰ ποιῆσαι μᾶλλον· τὸ μὲν γὰρ
λέγειν εὐχῆς ἔργον ἐστί, τὸ δὲ συμβῆναι τύχης. διὸ περὶ
μὲν τῶν τοιούτων τό γε ἐπὶ πλεῖον ἀφείσθω τὰ νῦν,
XII περὶ δὲ τῆς πολιτείας αὐτῆς, ἐκ τίνων καὶ ποίων δεῖ (13)

1331b, 4. τῆς πόλεως post διαιρεῖται Π^2 P^5 Bk., recte haesit Congreveus, τοῦ πολιτεύματος? Susem. ‖ 5. ⟨καὶ⟩ εἰς Alb. Thom. Lambinus Bk.[2] (fors. recte), ⟨στρατιώτ-⟩ας vel ⟨ὁπλίτ-⟩ας, si 4. τῆς πόλεως proba sunt, coniciat Susem., καὶ ἄρχοντας ⟨καὶ ὁπλίτας⟩ Welldon ‖ τὴν om. Π^1 (suppl. corr. P^1), non vert. Ar., τὰ ci. Ridgewayus ‖ 6. οἰκοδομημάτων ⟨χώραν εἶναι καὶ τὰ τῶν ἀρχόντων ἐν τοῖς ἀρχείοις τὴν αὐτὴν⟩ Spengelius, οἰκοδομήματα ci. Ridgewayus ‖ 8. τὴν post ἄλλην om. $M^s P^1$, secl. Susem.[1] (fors. recte) ‖ 10. καὶ] κἂν? Susem. ‖ κατεσκευᾶσθαι P^1, κατασκευάσθαι $S^b V^b$, κατασκευάσασθαι M^s ‖ 14. μεμιμῆσθαι $\Pi^2 P^5$ Ar. Ald. (em. corr. P^2, νενεμιμῆσθαι in ras. P^4) ‖ 24. ἐκ ante ποίων add. $\Pi^2 P^5$ Ar. Bk.[1], secl. Bk.[2].

συνεστάναι τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι πόλιν μακαρίαν καὶ πολιτεύεσθαι καλῶς, λεκτέον. ἐπεὶ δὲ δύο ἐστὶν ἐν οἷς γίνεται τὸ εὖ πᾶσι, τούτοιν δ' ἐστὶν ἓν μὲν ἐν τῷ τὸν σκοπὸν κεῖσθαι καὶ τὸ τέλος τῶν πράξεων ὀρθῶς, ἓν δὲ τὰς πρὸς τὸ τέλος φερούσας πράξεις εὑρίσκειν (ἐνδέχεται γὰρ ταῦτα καὶ διαφωνεῖν ἀλλήλοις καὶ συμφωνεῖν· ἐνίοτε γὰρ ὁ μὲν σκοπὸς ἔκκειται καλῶς, ἐν δὲ τῷ πράττειν τοῦ τυχεῖν αὐτοῦ διαμαρτάνουσιν, ὁτὲ δὲ τῶν μὲν πρὸς τὸ τέλος πάντων ἐπιτυγχάνουσιν, ἀλλὰ τὸ τέλος ἔθεντο φαῦλον, ὁτὲ δὲ ἑκατέρου διαμαρτάνουσιν, οἷον περὶ ἰατρικὴν οὔτε [γὰρ] ποιόν τι δεῖ τὸ ὑγιαῖνον εἶναι σῶμα κρίνουσιν ἐνίοτε καλῶς, οὔτε πρὸς τὸν ὑποκείμενον αὐτοῖς ὅρον τυγχάνουσι τῶν ποιητικῶν· δεῖ δ' ἐν ταῖς τέχναις καὶ ἐπιστήμαις ταῦτα ἀμφότερα κρατεῖσθαι, τὸ τέλος καὶ τὰς εἰς τὸ τέλος πράξεις)· ὅτι μὲν οὖν τοῦ τε εὖ ζῆν καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐφίενται 2
πάντες, φανερόν, ἀλλὰ τούτων τοῖς μὲν ἐξουσία τυγχάνειν, τοῖς δὲ οὔ, διά τινα φύσιν ἢ τύχην (δεῖται γὰρ καὶ χορηγίας τινὸς τὸ ζῆν καλῶς, τούτου δὲ ἐλάττονος μὲν τοῖς ἄμεινον διακειμένοις, πλείονος δὲ τοῖς χεῖρον), οἱ δ' εὐθὺς οὐκ ὀρθῶς ζητοῦσι τὴν εὐδαιμονίαν, ἐξουσίας ὑπαρχούσης. ἐπεὶ δὲ τὸ προκείμενόν ἐστι τὴν ἀρίστην πολιτείαν ἰδεῖν, αὕτη δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἄριστ' ἂν πολιτεύοιτο πόλις, ἄριστα δ' ἂν πολιτεύοιτο καθ' ἣν εὐδαιμονεῖν μάλιστα ἐνδέχεται τὴν πόλιν· δῆλον ὅτι τὴν εὐδαιμονίαν δεῖ, τί ἐστι, μὴ λανθάνειν.

φαμὲν δὲ καὶ διωρίσμεθα ἐν τοῖς ἠθικοῖς, εἴ τι τῶν λόγων 3
ἐκείνων ὄφελος, ἐνέργειαν εἶναι καὶ χρῆσιν ἀρετῆς τελείαν, καὶ

25. συνεστᾶναι $M^s P^1$ ‖ 26. πολιτεύεσθαι Coraes Bk.^{2} Susem.^{2} ‖ ἐπεὶ — 1332a, 27. τέχνης secl. Congreveus, — 1332b, 11. ἀκούοντες Broughton, cf. quae adnotabo ad 1334b, 6 sqq., de Wilsonis autem sententia v. prolegg. ‖ 31. καλὸς Γ M^s † ‖ 32. ὅτε P^4, ἐνίοτε P^2 Bk. ‖ 34. γὰρ add. $\Pi^2 P^5$ Ar. Bk. (fors. recte) ‖ 41. τύχην ἢ φύσιν M^s (?) $\Pi^2 P^5$ Ar. Bk. ‖ 1332a, 4. τὴν om. $M^s P^1$, secl. Susem.^{1} ‖ 6. ἐνδέχοιτο M^s et fort. Γ ‖ 8. διωρίσμεθα om. $\Pi^2 P^5$ Ar. Bk. ‖ τι] τε M^s, τι γε corr.^{1} P^1, non vert. Guil.

(p. 117) ταύτην οὐκ ἐξ ὑποθέσεως ἀλλ' ἁπλῶς. λέγω δ' ἐξ ὑποθέσεως τἀναγκαῖα, τὸ δ' ἁπλῶς τὸ καλῶς· οἷον τὰ περὶ τὰς δικαίας πράξεις αἱ δίκαιαι τιμωρίαι καὶ κολάσεις ἀπ' ἀρετῆς μέν εἰσιν, ἀναγκαῖαι δέ, καὶ τὸ καλῶς ἀναγκαίως ἔχουσιν (αἱρετώτερον μὲν γὰρ μηδενὸς δεῖσθαι τῶν τοιούτων μήτε τὸν ἄνδρα μήτε τὴν πόλιν), αἱ δ' ἐπὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰς εὐπορίας ἁπλῶς εἰσι κάλλισται πράξεις. τὸ μὲν γὰρ ἕτερον κακοῦ τινος ἀναίρεσίς ἐστιν, αἱ τοιαῦται δὲ πράξεις τοὐναντίον· κατασκευαὶ γὰρ ἀγαθῶν εἰσι καὶ γεννήσεις.

4 χρήσαιτο δ' ἂν ὁ σπουδαῖος ἀνὴρ καὶ πενίᾳ καὶ νόσῳ καὶ ταῖς ἄλλαις τύχαις ταῖς φαύλαις καλῶς· ἀλλὰ τὸ μακάριον ἐν τοῖς ἐναντίοις ἐστίν. καὶ γὰρ τοῦτο διώρισται κατὰ τοὺς ἠθικοὺς λόγους, ὅτι τοιοῦτός ἐστιν ὁ σπουδαῖος, ᾧ διὰ τὴν ἀρετὴν [τὰ] ἀγαθὰ ἐστι τὰ ἁπλῶς ἀγαθά. δῆλον δὴ ὅτι καὶ τὰς χρήσεις ἀναγκαῖον σπουδαίας καὶ καλὰς εἶναι ταύτας ἁπλῶς. διὸ καὶ νομίζουσιν ἄνθρωποι τῆς εὐδαιμονίας αἴτια τὰ ἐκτὸς εἶναι τῶν ἀγαθῶν, ὥσπερ εἰ τοῦ καθαρίζειν λαμπρὸν καὶ καλῶς αἰτιῷτο τὴν λύραν μᾶλλον τῆς τέχνης.

5 ἀναγκαῖον τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων τὰ μὲν ὑπάρχειν, τὰ δὲ παρασκευάσαι τὸν νομοθέτην. διὸ κατατυχεῖν εὐχόμεθα τὴν τῆς πόλεως σύστασιν ὧν ἡ τύχη κυρία (κυρίαν γὰρ ὑπάρχειν τίθεμεν)· τὸ δὲ σπουδαίαν εἶναι τὴν πόλιν οὐκέτι τῆς τύχης ἔργον ἀλλ' ἐπιστήμης καὶ προαιρέσεως. ἀλλὰ μὴν σπουδαία γε πόλις ἐστὶ τῷ τοὺς πολίτας τοὺς μετέχοντας τῆς πολιτείας εἶναι σπουδαίους· ἡμῖν δὲ πάντες οἱ πολῖται

10. ταύτης ci. Stahrius (haud male) ‖ 12. αἱ ⟨γὰρ⟩ Reizius ‖ δίκαι αἱ τιμωρίαι ΓM^{s} et, ut videtur, Ar., διὰ τὰς τιμωρίας Iackson ‖ 13. καὶ ante ἀναγκαῖαι add. ΓM^{s} Susem.$^{1.2.}$ ‖ 14. μὲν secl. Coraes (fors. recte) ‖ 17. ἀναίρεσις Schneider, αἵρεσις ΓΠ Ar. Bk.^{1} Susem.^{1} in textu ‖ 22. τὴν om. M^{s}P^{1}, secl. Susem.^{1} ‖ 23. τὰ prius secl. Reizius Bk.^{2} ‖ δὴ Sepulveda, δ' ΓΠ Ar. Bk.^{1} Susem.^{1} in textu ‖ 27. αἰτιῷτό ⟨τις⟩ P^{5} Bk.^{2} ‖ 29. κατατυχεῖν Coraes, καὶ τυχεῖν Madvigius, κατ' εὐχὴν ΓΠ Ar. Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 31. αὐτὴν post γὰρ add. P^{4}L^{s} Ar. Bk. ‖ 32. τῆς om. Π^{2}P^{5} Bk. ‖ 33. γε om. Π^{2}P^{5} Bk. ‖ τῶ Γ Ald. et corr.^{1} P^{2}, τὸ c. c. Ar.

(XII)

μετέχουσι τῆς πολιτείας. τοῦτ' ἄρα σκεπτέον, πῶς ἀνὴρ γίνεται σπουδαῖος. καὶ γὰρ εἰ πάντας ἐνδέχεται σπουδαίους εἶναι, μὴ καθ' ἕκαστον δὲ τῶν πολιτῶν, οὕτως αἱρετώτερον· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ καθ' ἕκαστον καὶ τὸ πάντας.

ἀλλὰ μὴν ἀγαθοί γε καὶ σπουδαῖοι γίνονται διὰ τριῶν. τὰ 6
τρία δὲ ταῦτ' ἐστι φύσις ἔθος λόγος. καὶ γὰρ φῦναι δεῖ πρῶτον οἷον ἄνθρωπον ἀλλὰ μὴ τῶν ἄλλων τι ζῴων, εἶτα καὶ (p. 118
ποιόν τινα τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν. ἔνια δὲ οὐδὲν ὄφελος
1332b φῦναι· τὰ γὰρ ἔθη μεταβάλλειν ποιεῖ· ἔνια γάρ ἐστι διὰ τῆς φύσεως ἐπαμφοτερίζοντα διὰ τῶν ἐθῶν ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ τὸ βέλτιον. [τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῶν ζῴων μάλιστα μὲν 7
τῇ φύσει ζῇ, μικρὰ δ' ἔνια καὶ τοῖς ἔθεσιν, ἄνθρωπος δὲ
5 καὶ λόγῳ· μόνον γὰρ ἔχει λόγον·] ὥστε δεῖ ταῦτα συμφωνεῖν ἀλλήλοις. * πολλὰ γὰρ παρὰ τοὺς ἐθισμοὺς καὶ τὴν φύσιν πράττουσι διὰ τὸν λόγον, ἐὰν πεισθῶσιν ἄλλως ἔχειν βέλτιον.

τὴν μὲν τοίνυν φύσιν οἵους εἶναι δεῖ τοὺς μέλλοντας εὐχειρώτους ἔσεσθαι τῷ νομοθέτῃ, διωρίσμεθα πρότερον·
10 τὸ δὲ λοιπὸν ἔργον ἤδη παιδείας. τὰ μὲν γὰρ ἐθιζόμενοι μανθάνουσι τὰ δ' ἀκούοντες.

14 ἐπεὶ δὲ πᾶσα πολιτικὴ κοινωνία συνέστηκεν ἐξ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, τοῦτο ἤδη σκεπτέον, εἰ [ἑτέρους] εἶναι XIII
δεῖ τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἀρχομένους ἢ [τοὺς αὐτοὺς] διὰ
15 βίου· δῆλον γὰρ ὡς ἀκολουθεῖν δεήσει καὶ τὴν παιδείαν κατὰ τὴν διαίρεσιν ταύτην. — εἰ μὲν τοίνυν εἴηισαν τοσοῦτον διαφέροντες ἕτεροι τῶν ἄλλων ὅσον τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς

41. εἶτα rc. P^5 et Lambinus, οὕτω c. c. Ar. Susem.[1] in textu ‖ 42. ἔνια δὲ *Γ*, ἔνιά τε *Π* Ar. Bk. ‖ 1332b, 1. μεταβαλεῖν $Π^2$ Bk. ‖ ἔνια — 3. βέλτιον lacunosa esse intellexit Conringius ‖ 2. ⟨ἃ διάγεται⟩ διὰ? Susem., ⟨ἃ⟩ διὰ et ⟨ῥέπει⟩ ἐπὶ Schmidtius, ἐθῶν ⟨δὲ μεταβαλλόμενα⟩ ci. Conringius, διὰ ⟨δὲ⟩ Welldon ‖ 3. βέλτιον ⟨ἀγόμενα⟩ Welldon ‖ τὰ — 5. λόγον post 6. ἀλλήλοις tri. Boecker, vitium detexerat Susem. ‖ 5. μόνος Spengelius ‖ 8. τοίνυν om. et δὴ post φύσιν add. M^s et pr. P^1 (crx. p^1) ‖ 10. ἐθιζόμενα $Π^2$ † ‖ 13. ἤδη] εἶναι pr. P^1, δὴ $Π^2P^5$ Bk. et corr. P^1 ‖ ἑτέρους — 14. τοὺς αὐτοὺς] τοὺς αὐτοὺς — ἑτέρους Susem., vitium detexit Madvigius.

ἥρωας ἡγούμεθα τῶν ἀνθρώπων διαφέρειν, εὐθὺς πρῶτον κατὰ τὸ σῶμα πολλὴν ἔχοντας ὑπερβολήν, εἶτα κατὰ τὴν ψυχήν, ὥστε ἀναμφισβήτητον εἶναι καὶ φανερὰν τὴν ὑπεροχὴν τοῖς ἀρχομένοις τὴν τῶν ἀρχόντων, δῆλον ὅτι βέλτιον ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς τοὺς μὲν ἄρχειν τοὺς δ' ἄρχεσθαι
2 καθάπαξ· ἐπεὶ δὲ τοῦτ' οὐ ῥᾴδιον λαβεῖν οὐδὲ ἔστιν ὥσπερ ἐν Ἰνδοῖς φησι Σκύλαξ εἶναι τοὺς βασιλέας τοσοῦτον διαφέροντας τῶν ἀρχομένων, φανερὸν ὅτι διὰ πολλὰς αἰτίας ἀναγκαῖον πάντας ὁμοίως κοινωνεῖν τοῦ κατὰ μέρος ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι. τό τε γὰρ ἴσον ** ταὐτὸν τοῖς ὁμοίοις, καὶ χαλεπὸν μένειν τὴν πολιτείαν τὴν συνεστηκυῖαν παρὰ τὸ δίκαιον. μετὰ γὰρ τῶν ἀρχομένων ὑπάρχουσι νεωτερίζειν βουλόμενοι πάντες οἱ κατὰ τὴν χώραν· τοσούτους τε εἶναι
(. 119) τοὺς ἐν τῷ πολιτεύματι τὸ πλῆθος ὥστ' εἶναι κρείττους πάν-
3 των τούτων, ἕν τι τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. ἀλλὰ μὴν ὅτι γε δεῖ τοὺς ἄρχοντας διαφέρειν τῶν ἀρχομένων, ἀναμφισβήτητον. πῶς οὖν ταῦτ' ἔσται καὶ πῶς μεθέξουσι, δεῖ σκέψασθαι τὸν νομοθέτην. εἴρηται δὲ πρότερον περὶ αὐτοῦ. ἡ γὰρ φύσις δέδωκε τὴν διαίρεσιν, ποιήσασα [αὐτῷ] τῷ γένει ταὐτὸ τὸ μὲν νεώτερον τὸ δὲ πρεσβύτερον, ὧν τοῖς μὲν ἄρχεσθαι πρέπει τοῖς δ' ἄρχειν· ἀγανακτεῖ δὲ οὐδεὶς καθ' ἡλικίαν ἀρχόμενος, οὐδὲ νομίζει εἶναι κρείττων, ἄλλως τε καὶ μέλλων ἀντιλαμβάνειν τὸν τοιοῦτον ἔρανον, ὅταν τύχῃ
4 τῆς ἱκνουμένης ἡλικίας. — ἔστι μὲν ἄρα ὡς τοὺς αὐτοὺς ἄρχειν

26. ἄρχεσθαι καὶ κατὰ μέρος ἄρχειν Spengelius, corruptelam animadvertit Schneider ‖ 27. ἴσον ⟨τῷ δικαίῳ⟩ Thurotus, ἴσον ⟨καὶ τὸ δίκαιον⟩ e Duebneri translatione Susem. ‖ 29. νεωτερίζειν βουλόμενοι post 30. χώραν tri. Lambinus Thurotus ‖ 30. βουλομένων e Victori translatione Reizius ‖ 31. πάντων post 32. τούτων ΓM^{s} Susem.$^{1.2.}$ ‖ 36. διαίρεσιν Ar., αἵρεσιν Γ Π Bk. ‖ αὐτῷ add. M^{s} Ald. Bk. et post τῷ Γ, αὐτὸ P$^{2.3.4.5.}$ S^{b} V^{b} L^{s}, om. P^{1} Ar. ‖ τῶν Ald. ‖ 37. ταὐτῷ M^{s} et pr. P^{1} (em. corr.^{1}), non vert. Guil. ‖ τὸ — τὸ] τοτὲ — τοτὲ M^{s}P^{1} ‖ 39. οὐδ' εἰ νομίζει Sepulveda, οὐδ' εἰ νομίζοι Coraes (haud male) ‖ 40. τὸν τοιοῦτον] τοῦτον τὸν Π^{2}P^{5} Bk.

καὶ ἄρχεσθαι φατέον, ἔστι δὲ ὡς ἑτέρους. ὥστε καὶ τὴν
1333a παιδείαν ἔστιν ὡς τὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον, ἔστι δ' ὡς ἑτέραν
εἶναι. τόν τε γὰρ μέλλοντα καλῶς ἄρχειν ἀρχθῆναί φασι
δεῖν πρῶτον. ἔστι δὲ ἀρχή, καθάπερ ἐν τοῖς πρώτοις εἴρη-
ται λόγοις, ἡ μὲν τοῦ ἄρχοντος χάριν ἡ δὲ τοῦ ἀρχομένου.
5 τούτων δὲ τὴν μὲν δεσποτικὴν εἶναί φαμεν, τὴν δὲ τῶν
ἐλευθέρων. ** διαφέρει δ' ἕνια τῶν ἐπιταττομένων οὐ τοῖς ἔρ- 5
γοις ἀλλὰ τῷ τίνος ἕνεκα. διὸ πολλὰ τῶν εἶναι δοκούντων δια-
κονικῶν ἔργων καὶ τῶν νέων τοῖς ἐλευθέροις καλὸν διακο-
νεῖν· πρὸς γὰρ τὸ καλὸν καὶ τὸ μὴ καλὸν οὐχ οὕτως δια-
10 φέρουσιν αἱ πράξεις καθ' αὑτὰς ὡς ἐν τῷ τέλει καὶ τῷ
τίνος ἕνεκεν. ἐπεὶ δὲ πολιτικοῦ καὶ ἄρχοντος τὴν αὐτὴν
ἀρετὴν εἶναί φαμεν καὶ τοῦ ἀρίστου ἀνδρός, τὸν δ' αὐτὸν
ἀρχόμενόν τε δεῖν γίνεσθαι πρότερον καὶ ἄρχοντα ὕστερον,
τοῦτ' ἂν εἴη τῷ νομοθέτῃ πραγματευτέον, ὅπως ἄνδρες ἀγα-
15 θοὶ γίνωνται, καὶ διὰ τίνων ἐπιτηδευμάτων, καὶ τί τὸ
τέλος τῆς ἀρίστης ζωῆς.

διῄρηται δὲ δύο μέρη τῆς ψυχῆς, ὧν τὸ μὲν ἔχει λόγον καθ' 6
αὑτό, τὸ δ' οὐκ ἔχει μὲν καθ' αὑτό, λόγῳ δ' ὑπακούειν δυνά-
μενον. ὧν φαμεν τὰς ἀρετὰς εἶναι καθ' ἃς ἀνὴρ ἀγαθὸς λέγε-
20 ταί πως. τούτων δ' ἐν ποτέρῳ μᾶλλον τὸ τέλος, τοῖς μὲν οὕτως
διαιροῦσιν ὡς ἡμεῖς φαμεν οὐκ ἄδηλον πῶς λεκτέον. ἀεὶ γὰρ τὸ
χεῖρον τοῦ βελτίονός ἐστιν ἕνεκεν, καὶ τοῦτο φανερὸν ὁμοίως ἔν (p. 120
τε τοῖς κατὰ τέχνην καὶ τοῖς κατὰ φύσιν· βέλτιον δὲ τὸ λόγον
ἔχον. [διῄρηταί τε διχῇ, καθ' ὅνπερ εἰώθαμεν τρόπον διαι- 7
25 ρεῖν· ὃ μὲν γὰρ πρακτικός ἐστι λόγος ὃ δὲ θεωρητικός.
ὡσαύτως οὖν ἀνάγκη διῃρῆσθαι καὶ τοῦτο τὸ μέρος δηλον-
ότι.] καὶ τὰς πράξεις δ' ἀνάλογον ἐροῦμεν ἔχειν, καὶ δεῖ τὰς
τοῦ φύσει βελτίονος αἱρετωτέρας εἶναι τοῖς δυναμένοις τυγ-

1333a, 1. ἔστιν] ἔστι μὲν Bk.² ‖ 6. ** διαφέρει Conringius, cf. Γ, 4. 1277a, 29 — b, 30 ‖ 11. πολιτικοῦ Rassovius, πολιτεια Mˢ, πολίτου c. c. Ar. Bk. Susem.¹ in textu ‖ 24. διῄρηται — 27. δηλονότι secl. Susem. ‖ 26. διῃρῆσθαι post μέρος ΓMˢ Susem.¹·²·

XIII)

χάνειν ἢ πασῶν ἢ τοῖν δυοῖν· αἰεὶ γὰρ ἑκάστῳ τοῦθ' αἱρε-
8 τώτατον οὗ τυχεῖν ἔστιν ἀκροτάτου. — διῄρηται δὲ καὶ πᾶς ὁ 30
βίος εἰς ἀσχολίαν καὶ εἰς σχολὴν καὶ πόλεμον καὶ εἰρήνην, καὶ τῶν πρακτῶν τὰ μὲν εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα τὰ δὲ εἰς τὰ καλά. περὶ ὧν ἀνάγκη τὴν αὐτὴν αἵρεσιν εἶναι καὶ τοῖς τῆς ψυχῆς μέρεσι καὶ ταῖς πράξε-
σιν αὐτῶν, πόλεμον μὲν εἰρήνης χάριν, ἀσχολίαν δὲ σχο- 35
λῆς, τὰ δ' ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα τῶν καλῶν ἕνεκεν. —
9 πρὸς πάντα μὲν τοίνυν τῷ πολιτικῷ βλέποντι νομοθετητέον, καὶ κατὰ τὰ μέρη τῆς ψυχῆς καὶ κατὰ τὰς πράξεις αὐτῶν, μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ βελτίω καὶ τὰ τέλη. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ τοὺς βίους καὶ τὰς τῶν πραγμά- 40
των αἱρέσεις· δεῖ μὲν γὰρ ἀσχολεῖν δύνασθαι καὶ πο-
λεμεῖν, μᾶλλον δ' εἰρήνην ἄγειν καὶ σχολάζειν, καὶ τὰ- 1333b
ναγκαῖα καὶ τὰ χρήσιμα [δὲ] πράττειν, τὰ δὲ καλὰ δεῖ μᾶλλον. ὥστε πρὸς τούτους τοὺς σκοποὺς καὶ παῖδας ἔτι ὄντας παιδευτέον καὶ τὰς ἄλλας ἡλικίας, ὅσαι δέονται παι-
10 δείας. — οἱ δὲ νῦν ἄριστα δοκοῦντες πολιτεύεσθαι τῶν Ἑλ- 5
λήνων, καὶ τῶν νομοθετῶν οἱ ταύτας καταστήσαντες τὰς πολιτείας, οὔτε πρὸς τὸ βέλτιστον τέλος φαίνονται συντάξαντες τὰ περὶ τὰς πολιτείας οὔτε πρὸς πάσας τὰς ἀρετὰς τοὺς νόμους καὶ τὴν παιδείαν, ἀλλὰ φορτικῶς ἀπέκλιναν πρὸς τὰς χρησίμους εἶναι δοκούσας καὶ πλεονεκτικωτέρας. 10
παραπλησίως δὲ τούτοις καὶ τῶν ὕστερόν τινες γραψάντων
ἀπεφήναντο τὴν αὐτὴν δόξαν· ἐπαινοῦντες γὰρ τὴν Λακε-
p. 121) δαιμονίων πολιτείαν ἄγανται τοῦ νομοθέτου τὸν σκοπόν, ὅτι
11 πάντα πρὸς τὸ κρατεῖν καὶ πρὸς πόλεμον ἐνομοθέτησεν. ἃ

29. ἢ prius secl. Ridgewayus, ἢ prius et ἢ *τοῖν δυοῖν* secludenda esse ci. Susem. ‖ *τῶν* Lindauius, ⟨*τῶν*⟩ *τοῖν* Ed. Mueller ‖ 31. καὶ alterum secl. Reizius ‖ 41. *αἱρέσεις* Coraes (v. v. 34), *διαιρέσεις* (*δι' αἱρέσεις* P^4) *ΓΠ* Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ *μὲν* om. *Γ*P^5, secl. Susem.[1] ‖ 1333b, 2. *δὲ* ante *πράττειν* add. $Π^2$ Bk., ante *καὶ* P^5, *δεῖ* ci. Stahrius ‖ 7. *βέλτιον* $Π^2P^5$ Bk. † ‖ 8. *πάσας* om. $Π^1$ † ‖ 14. *ἐνομοθέτησαν* *Γ*M^3 †.

καὶ κατὰ τὸν λόγον ἐστὶν εὐέλεγκτα καὶ τοῖς ἔργοις ἐξελήλεγκται νῦν. ὥσπερ γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ζηλοῦσι τὸ πολλῶν δεσπόζειν, ὅτι πολλὴ χορηγία γίνεται τῶν εὐτυχημάτων, οὕτω καὶ Θίμβρων ἀγάμενος φαίνεται τὸν τῶν Λακώνων νομοθέτην, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος τῶν γραφόντων περὶ ⟨τῆς⟩ πολιτείας αὐτῶν, ὅτι διὰ τὸ γεγυμνάσθαι πρὸς τοὺς κινδύνους πολλῶν ἦρχον· καίτοι δῆλον ὡς ἐπειδὴ 12 νῦν γε οὐκέτι ὑπάρχει τοῖς Λάκωσι τὸ ἄρχειν, οὐκ εὐδαίμονες, οὐδ' ὁ νομοθέτης ἀγαθός. ἔτι δὲ τοῦτο γελοῖον, εἰ μένοντες ἐν τοῖς νόμοις αὐτοῦ, καὶ μηδενὸς ἐμποδίζοντος πρὸς τὸ χρῆσθαι τοῖς νόμοις, ἀποβεβλήκασι τὸ ζῆν καλῶς. οὐκ ὀρθῶς δ' ὑπολαμβάνουσιν οὐδὲ περὶ τῆς ἀρχῆς ἣν δεῖ τιμῶντα φαίνεσθαι τὸν νομοθέτην· τοῦ γὰρ δεσποτικῶς ἄρχειν ἡ τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴ καλλίων καὶ μᾶλλον μετ' ἀρετῆς. ἔτι δὲ οὐ διὰ τοῦτο δεῖ τὴν πόλιν εὐδαίμονα νομί- 13 ζειν καὶ τὸν νομοθέτην ἐπαινεῖν, ὅτι κρατεῖν ἤσκησεν ἐπὶ τὸ τῶν πέλας ἄρχειν. ταῦτα γὰρ μεγάλην ἔχει βλάβην. δῆλον γὰρ ὅτι καὶ τῶν πολιτῶν τῷ δυναμένῳ τοῦτο πειρατέον διώκειν, ὅπως δύνηται τῆς οἰκείας πόλεως ἄρχειν· ὅπερ ἐγκαλοῦσιν οἱ Λάκωνες Παυσανίᾳ τῷ βασιλεῖ, καίπερ ἔχοντι τηλικαύτην τιμήν. οὔτε δὴ πολιτικὸς τῶν τοιούτων νόμων καὶ λόγων οὐδεὶς οὔτε ὠφέλιμος οὔτε ἀληθής ἐστιν. ταὐτὰ γὰρ ἄριστα καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ, τόν ⟨τε⟩ νομοθέτην ἐμποιεῖν δεῖ ταῦτα ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων· τήν τε τῶν 14 πολεμικῶν ἄσκησιν οὐ τούτου χάριν δεῖ μελετᾶν, ἵνα κατα-

16. νῦν om. Π^1, secl. Susem.^{1} ‖ ζητοῦσι Camot. Bk. ‖ 17. τὸ] τῶν Π^3 P^5 Bk. ‖ πολλῆ ΓM^s † ‖ γίνονται ΓM^s † ‖ 18. Θίβρων Π^2 P^5 Ar. Bk. ‖ 20. τῆς add. Schneider Bk.^{2} ‖ γεγυμνᾶσθαι M^s P^1 ‖ 21. ἐπειδή γε νῦν M^s P^1 ‖ 23. ἔστι δὲ Congreveus, ἔστι γὰρ Susem. ‖ 30. κρατεῖν secl. Reizius, καρτερεῖν ci. Congreveus (nescio an recte) ‖ ἴσχυσεν ΓP^2, ἤσχυσεν M^s † ‖ 31. τὸ] τῷ Scaliger Bk.^{2} ‖ 36. λόγων (om. P^4) καὶ νόμων Π^2 P^5 Ar.(?) Bk. ‖ 37. ταὐτὰ $P^{2.3.5.}$ L^s V^b Ar., ταῦτα cet. ‖ τόν ⟨τε⟩ Thurotus Susem.$^{2.3.}$, ⟨καὶ⟩ τὸν Congreveus ‖ 38. ταῦτα om. $P^{4.6.}$ L^s, secl. Bk.^{2} ‖ ἀνθρώπων — τῶν bis Π^1 † ‖ 39. πολεμίων ΓM^s †.

δουλώσωνται τοὺς ἀναξίους, ἀλλ' ἵνα πρῶτον μὲν αὐτοὶ μὴ 40
δουλεύσωσιν ἑτέροις, ἔπειτα ὅπως ζητῶσι τὴν ἡγεμονίαν τῆς
ὠφελείας ἕνεκα τῶν ἀρχομένων, ἀλλὰ μὴ πάντων δεσπο- 1334a
τείας, τρίτον δὲ τὸ δεσπόζειν τῶν ἀξίων δουλεύειν. ὅτι δὲ
δεῖ τὸν νομοθέτην μᾶλλον σπουδάζειν ὅπως καὶ τὴν περὶ
122) τὰ πολεμικὰ καὶ τὴν ἄλλην νομοθεσίαν τοῦ σχολάζειν 5
ἕνεκεν τάξῃ καὶ τῆς εἰρήνης, μαρτυρεῖ τὰ γινόμενα τοῖς
λόγοις. αἱ γὰρ πλεῖσται τῶν τοιούτων πόλεων πολεμοῦσαι
μὲν σῴζονται, κατακτησάμεναι δὲ τὴν ἀρχὴν ἀπόλλυνται.
τὴν γὰρ βαφὴν ἀφιᾶσιν, ὥσπερ ὁ σίδηρος, εἰρήνην ἄγον-
τες. αἴτιος δ' ὁ νομοθέτης οὐ παιδεύσας δύνασθαι σχο- 10
λάζειν.

16 ἐπεὶ δὲ τὸ αὐτὸ τέλος εἶναι φαίνεται καὶ κοινῇ καὶ 15
ἰδίᾳ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὸν αὐτὸν ὅρον ἀναγκαῖον εἶναι
τῷ τε ἀρίστῳ ἀνδρὶ καὶ τῇ ἀρίστῃ πολιτείᾳ, φανερὸν ὅτι
δεῖ τὰς εἰς τὴν σχολὴν ἀρετὰς ὑπερέχειν· τέλος γάρ,
ὥσπερ εἴρηται πολλάκις, εἰρήνη μὲν πολέμου σχολὴ δ' 15
17 ἀσχολίας. χρήσιμοι δὲ τῶν ἀρετῶν εἰσι πρὸς τὴν σχολὴν
καὶ διαγωγήν, ὧν τε ἐν τῇ σχολῇ τὸ ἔργον καὶ ὧν ἐν τῇ
ἀσχολίᾳ. δεῖ γὰρ πολλὰ τῶν ἀναγκαίων ὑπάρχειν, ὅπως
ἐξῇ σχολάζειν· διὸ [σώφρονα] τὴν πόλιν εἶναι προσήκει
καὶ ἀνδρείαν καὶ καρτερικήν· κατὰ γὰρ τὴν παροιμίαν, οὐ 20
σχολὴ δούλοις, οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι κινδυνεύειν ἀνδρείως
18 δοῦλοι τῶν ἐπιόντων εἰσίν. ἀνδρίας μὲν οὖν καὶ καρτερίας
δεῖ πρὸς τὴν ἀσχολίαν, φιλοσοφίας δὲ πρὸς τὴν σχολήν,
σωφροσύνης δὲ καὶ δικαιοσύνης ἐν ἀμφοτέροις τοῖς χρό-
νοις, καὶ μᾶλλον εἰρήνην ἄγουσι καὶ σχολάζουσιν· ὁ μὲν 25
γὰρ πόλεμος ἀναγκάζει δικαίους εἶναι καὶ σωφρονεῖν, ἡ δὲ

41. *ζηλῶσι Γ*† ‖ 1334a, 2. *τρίτον*] *τοῦτο* Io. Brandisius (haud recte) ‖ *τὸ*] *τῷ* Victorius, *τοῦ* Coraes ‖ 3. *ὅπως* — 4. *σχολάζειν* om. *Γ* M^s† ‖ 5. *τάξει* pr. P^1 et, nisi fallor, *Γ* (*ordinis* Guil.), *τέξῃ* M^s ‖ 8. *ἀνιᾶσιν Γ*M^s Susem.$^{1.2}$ ‖ 11. *δὴ*? Susem. ‖ 14. *ὑπερέχειν* Susem., *ὑπάρχειν ΓΠ* Ar. Bk. Susem.^{1} ‖ 19. *ἐξῇ Γ*M^s† ‖ *σώφρονα* secl. Susem.

τῆς εὐτυχίας ἀπόλαυσις καὶ τὸ σχολάζειν μετ' εἰρήνης
ὑβριστὰς ποιεῖ μᾶλλον. πολλῆς οὖν δεῖ δικαιοσύνης καὶ 19
πολλῆς σωφροσύνης τοὺς ἄριστα δοκοῦντας πράττειν καὶ
πάντων τῶν μακαριζομένων ἀπολαύοντας, οἷον εἴ τινές
εἰσιν, ὥσπερ οἱ ποιηταί φασιν, ἐν μακάρων νήσοις· μάλιστα
γὰρ οὗτοι δεήσονται φιλοσοφίας καὶ σωφροσύνης καὶ δι-
καιοσύνης, ὅσῳ μᾶλλον σχολάζουσιν ἐν ἀφθονίᾳ τῶν τοιού-
των ἀγαθῶν. διότι μὲν οὖν τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονήσειν
καὶ σπουδαίαν ἔσεσθαι πόλιν τούτων δεῖ τῶν ἀρετῶν μετέ-
χειν, φανερόν. αἰσχροῦ γὰρ ὄντος μὴ δύνασθαι χρῆσθαι (p. 123
τοῖς ἀγαθοῖς, ἔτι μᾶλλον τὸ μὴ δύνασθαι ἐν τῷ σχολάζειν χρῆ-
σθαι, ἀλλ' ἀσχολοῦντας μὲν καὶ πολεμοῦντας φαίνεσθαι ἀγαθούς,
εἰρήνην δ' ἄγοντας καὶ σχολάζοντας ἀνδραποδώδεις. διὸ δεῖ 20
μὴ καθάπερ ἡ Λακεδαιμονίων πόλις τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν. ἐκεῖ-
νοι μὲν γὰρ οὐ ταύτῃ διαφέρουσι τῶν ἄλλων, τῷ μὴ νομίζειν
1334b ταὐτὰ τοῖς ἄλλοις μέγιστα τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ τῷ γενέσθαι
ταῦτα μᾶλλον διὰ τινὸς ἀρετῆς· ἐπεὶ δὲ μείζω τε ἀγαθὰ
ταῦτα, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τὴν τούτων ἢ τὴν τῶν ἀρετῶν **.
〈ὅτι μὲν οὖν ** τὴν ἀρετήν,〉 καὶ ὅτι δι' αὐτήν, φανε-
ρὸν ἐκ τούτων· πῶς δὲ καὶ διὰ τίνων ἔσται, τοῦτο δὴ θεωρητέον.

28. δεῖ] δέονται (δέ in ras.) et 29. δοκοῦντες et 30. ἀπολαύοντες P^5, *indigent — qui videntur — frui* Guil. ‖ 29. 〈μετέχειν〉 τοὺς Coraes (nescio an recte) ‖ 37. τοῖς ἀγαθοῖς om. pr. P^3 (suppl. rc.), τοῖς — χρῆσθαι om. M^s, ἔτι — χρῆσθαι om. Π^2 Ar. ‖ τὸ] τῷ pr. P^1, om. P^5 Bk., 〈αἰσχρὸν〉 τὸ Coraes ‖ 1334b, 1. γίνεσθαι Schneider Bk.^{2} Susem.^{2} ‖ 2. τε] τὰ $P^{1.5.}$ ‖ 3. ἢ (om. M^s) τὰ τοῦ (τοῦ om. M^s) πολέμου ante ταῦτα add. $\Gamma M^s P^5$, τὰ πολεμικὰ glossam praebet p^2 ‖ τῶν ἀρετῶν 〈ὑπολαμβάνουσιν, ἐσῴζοντο μὲν πολεμοῦντες, ἀπώλλυντο δὲ ἄρξαντες.〉 Thurotus (cf. *B* 9. 1271b, 3 sq.), τῶν 〈πολεμικῶν μείζω εἶναι ἀνάγκη〉 Spengelius, lacunam primus animadvertit Camerarius ‖ 4. 〈ὅτι μὲν οὖν καὶ μάλιστα δεῖ σχολάζοντας ἀσκεῖν τὴν ἀρετήν,〉 καὶ κ. τ. λ. vel simile quid Susem., 〈ὅτι μὲν οὖν δεῖ τὴν ἀρετὴν καὶ σχολάζοντας ἀσκεῖν,〉 καὶ κ. τ. λ. Thurotus, 〈ὅτι μὲν οὖν τὸν νομοθέτην χρὴ ἐπιμελεῖσθαι τῶν εἰς τὴν σχολὴν〉 ἀρετῶν, καὶ ὅτι δι' αὐτῶν Spengelius, 〈ὅτι μὲν οὖν τὴν ἐν τῇ σχολῇ ἀρετὴν δεῖ ἀσκεῖν〉 καὶ κ. τ. λ. Welldon.

21 τυγχάνομεν δὴ διηρημένοι πρότερον ὅτι φύσεως καὶ ἔθους καὶ λόγου δεῖ. τούτων δὲ ποίους μέν τινας εἶναι χρὴ τὴν φύσιν, διώρισται πρότερον, λοιπὸν δὲ θεωρῆσαι πότερον παιδευτέοι τῷ λόγῳ πρότερον ἢ τοῖς ἔθεσιν. ταῦτα γὰρ δεῖ πρὸς ἄλληλα συμφωνεῖν συμφωνίαν τὴν ἀρίστην· ἐνδέχεται γὰρ διημαρτηκέναι καὶ τὸν λόγον τῆς βελτίστης ὑπο-
22 θέσεως, καὶ διὰ τῶν ἐθῶν ὁμοίως ἦχθαι. φανερὸν δὴ τοῦτό γε πρῶτον μέν, καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὡς ἡ γένεσις ἀπ' ἀρχῆς ἐστι καὶ τὸ τέλος ἀπό τινος ἀρχῆς ἄλλου τέλους, ὁ δὲ λόγος ἡμῖν καὶ ὁ νοῦς τῆς φύσεως τέλος, ὥστε πρὸς τούτους τὴν γένεσιν καὶ τὴν τῶν ἐθῶν δεῖ παρασκευάζειν
23 μελέτην· ἔπειτα ὥσπερ ψυχὴ καὶ σῶμα δύ' ἐστίν, οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς ὁρῶμεν δύο μέρη, τό τε ἄλογον καὶ τὸ λόγον ἔχον, καὶ τὰς ἕξεις τὰς τούτων δύο τὸν ἀριθμόν, ὧν τὸ μέν ἐστιν ὄρεξις τὸ δὲ νοῦς, ὥσπερ δὲ τὸ σῶμα πρότερον τῇ γενέσει τῆς ψυχῆς, οὕτως καὶ τὸ ἄλογον τοῦ λόγου ἔχοντος. φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο· θυμὸς γὰρ καὶ βούλησις, ἔτι δὲ καὶ ἐπιθυμία καὶ γενομένοις εὐθὺς ὑπάρχει τοῖς παιδίοις, ὁ δὲ λογισμὸς καὶ ὁ νοῦς προϊοῦσιν ἐγγίνεσθαι πέφυκεν. διὸ πρῶτον μὲν τοῦ σώματος τὴν ἐπιμέλειαν ἀναγκαῖον εἶναι προτέραν ἢ τὴν τῆς ψυχῆς, ἔπειτα τὴν
p. 124) τῆς ὀρέξεως, ἕνεκα μέντοι τοῦ νοῦ τὴν τῆς ὀρέξεως, τὴν δὲ τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς.

XIV εἴπερ οὖν ἀπ' ἀρχῆς τὸν νομοθέτην ὁρᾶν δεῖ ὅπως 16 τὰ σώματα βέλτιστα γίνηται τῶν τρεφομένων, πρῶτον μὲν

6. τυγχάνομεν — 12. ἦχθαι secl. Broughton, v. quae adnotavi ad 1331b, 26 sqq. ‖ δὲ? Susem. ‖ 11. καὶ om. P^2, secl. Coraes Bk.², post τὸν λόγον transponendum esse ci. Coraes ‖ 12. ἔθῶν om. Π^1 (suppl. γρ. mg. P^1) † ‖ ὁμοίως P^5 S^b V^b et γρ. mg. P^1, ὁμοίους Ar., ὁμοίων cet. ‖ 14. ἀρχῆς ⟨ἀρχὴ⟩ Franciscus Thurotus, recte, si omnino correctione opus est ‖ 23. καὶ post δὲ om. Π^2P^5 Bk. ‖ 24. ἐγγίνεσθαι post 25. πέφυκεν ΓMˢ Susem.¹·² ‖ 27. τὴν δὲ τοῦ] τοῦ δὲ Π^1 † ‖ 28. τοῦ σώματος] τοῦ τρίτου Mˢ, eorum quae Guil. † ‖ 30. τὰ σώματα post βέλτιστα Π^2P^5 Bk. ‖ γένηται Π^2P^5 Bk.

ἐπιμελητέον περὶ τὴν σύξευξιν, πότε καὶ ποίους τινὰς ὄντας χρὴ ποιεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους τὴν γαμικὴν ὁμιλίαν.

δεῖ γὰρ ἀποβλέποντα νομοθετεῖν ταύτην τὴν κοινωνίαν πρὸς αὐτούς τε καὶ τὸν τοῦ ζῆν χρόνον, ἵνα συγκαταβαίνωσι ταῖς ἡλικίαις ἐπὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ μὴ διαφωνῶσιν αἱ δυνάμεις τοῦ μὲν ἔτι δυναμένου γεννᾶν τῆς δὲ μὴ δυναμένης, ἢ ταύτης μὲν τοῦ δ' ἀνδρὸς μή (ταῦτα γὰρ ποιεῖ καὶ στάσεις πρὸς ἀλλήλους καὶ διαφοράς)· ἔπειτα καὶ πρὸς τὴν 2 τῶν τέκνων διαδοχήν, δεῖ γὰρ οὔτε λίαν ὑπολείπεσθαι τὰ τέκνα ταῖς ἡλικίαις τῶν πατέρων (ἀνόνητος γὰρ τοῖς μὲν πρεσβυτέροις ἡ χάρις παρὰ τῶν τέκνων, ἡ δὲ παρὰ τῶν πατέρων βοήθεια τοῖς τέκνοις) οὔτε λίαν πάρεγγυς εἶναι (πολλὴν γὰρ ἔχει δυσχέρειαν· ἥ τε γὰρ αἰδὼς ἧττον ὑπάρχει τοῖς τοιούτοις ὥσπερ ἡλικιώταις, καὶ περὶ τὴν οἰκονομίαν ἐγκληματικὸν τὸ πάρεγγυς)· ἔτι δ', ὅθεν ἀρχόμενοι δεῦρο μετέβημεν, ὅπως τὰ σώματα τῶν γεννωμένων ὑπάρχῃ πρὸς τὴν τοῦ νομοθέτου βούλησιν. [σχεδὸν δὲ πάντα ταῦτα 3 συμβαίνει κατὰ μίαν ἐπιμέλειαν. ἐπεὶ γὰρ ὥρισται τέλος τῆς γεννήσεως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν ἀνδράσι μὲν ὁ τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἀριθμὸς ἔσχατος, πεντήκοντα δὲ γυναιξίν, δεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς συζεύξεως κατὰ τὴν ἡλικίαν εἰς τοὺς χρόνους καταβαίνειν τούτους.] ἔστι δ' ὁ τῶν νέων συν- 4 δυασμὸς φαῦλος πρὸς τὴν τεκνοποιίαν· ἐν γὰρ πᾶσι ζῴοις ἀτελῆ τὰ τῶν νέων ἔκγονα καὶ θηλυτόκα μᾶλλον καὶ μικρὰ τὴν μορφήν, ὥστ' ἀναγκαῖον αὐτὸ τοῦτο συμβαίνειν καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. τεκμήριον δέ· ἐν ὅσαις γὰρ τῶν

32. πρὸς ἀλλήλους om. Γ M^s, secl. Susem.[1] † ‖ 33. γὰρ Susem., δ' Γ Π Ar. Bk. Susem.[1] ‖ ⟨περὶ⟩ ταύτην Victorius ‖ 39. τῶν om. $P^{2.3.}$ ‖ λίαν om. Π^1 † ‖ τὰ τέκνα post 40. ταῖς ἡλικίαις Π^2 P^5 Bk. ‖ 1335a, 2. γὰρ post τε om. Π^1 † ‖ 5. ὑπάρχει M^s P^5 ‖ 6. σχεδὸν — 11. τούτους post 27. ἔτι ⟨ἢ μικρόν⟩ tri. Susem.[2.3.] ‖ δὲ Susem., δὴ Γ Π Bk. Susem.[1] ‖ ταῦτα ante πάντα M^s, non vert. Guil. ‖ 12. τὴν om. Π^3 P^5 Bk. ‖ 13. ἔγγονα Π^2 P^5 Bk.[1] ‖ θηλύτοκα Camerarius (haud recte) ‖ 14. ταὐτὸ Π^2 P^5 Ar. Bk.

πόλεων ἐπιχωριάζει τὸ νέους συζευγνύναι καὶ νέας, ἀτελεῖς καὶ μικροὶ τὰ σώματά εἰσιν. ἔτι δὲ ἐν τοῖς τόκοις
125) αἱ νέαι πονοῦσί τε μᾶλλον καὶ διαφθείρονται πλείους· διὸ καὶ τὸν χρησμὸν γενέσθαι τινές φασι διὰ τοιαύτην αἰτίαν τοῖς Τροιζηνίοις, ὡς πολλῶν διαφθειρομένων διὰ τὸ γαμί- 20
σκεσθαι τὰς νεωτέρας, ἀλλ' οὐ πρὸς τὴν τῶν καρπῶν κο-
5 μιδήν. ἔτι δὲ καὶ πρὸς σωφροσύνην συμφέρει τὰς ἐκδόσεις ποιεῖσθαι πρεσβυτέραις· ἀκολαστότεραι γὰρ [εἶναι] δοκοῦσι νέαι χρησάμεναι ταῖς συνουσίαις. καὶ τὰ τῶν ἀρρένων δὲ σώματα βλάπτεσθαι δοκεῖ πρὸς τὴν αὔξησιν, ἐὰν ἔτι τοῦ 25
σώματος αὐξανομένου ποιῶνται τὴν συνουσίαν· καὶ γὰρ τούτου τις ὡρισμένος χρόνος, ὃν οὐχ ὑπερβαίνει πληθύον ἔτι ⟨ἢ μι-
6 κρόν⟩. — * διὸ τὰς μὲν ἁρμόττει περὶ τὴν τῶν ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν ἡλικίαν συζευγνύναι, τοὺς δ' ἑπτὰ καὶ τριάκοντα[, ἢ μικρόν]. ἐν τοσούτῳ γὰρ ἀκμάζουσί τε τοῖς σώμασι σύζευξις ἔσται, 30
καὶ πρὸς τὴν παῦλαν τῆς τεκνοποιίας συγκαταβήσεται τοῖς χρόνοις εὐκαίρως· ἔτι δὲ ἡ διαδοχὴ τῶν τέκνων τοῖς μὲν ἀρχομένοις ἔσται τῆς ἀκμῆς, ἐὰν γίνηται κατὰ λόγον εὐθὺς ἡ γένεσις, τοῖς δὲ ἤδη καταλελυμένης τῆς ἡλι-
7 κίας πρὸς τὸν τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἀριθμόν. — περὶ μὲν 35
οὖν τοῦ πότε δεῖ ποιεῖσθαι τὴν σύζευξιν, εἴρηται· τοῖς δὲ περὶ τὴν ὥραν χρόνοις δεῖ χρῆσθαι, οἷς οἱ πολλοὶ χρῶνται καλῶς

16. ἐπιχωριάζει M^s et post lacunam pr. P^1, ἐπιχωριάζεται $\Pi^2 P^5$ Bk. et mg. p^1 et, ut videtur, Γ ‖ τὸ] τοὺς $M^s P^5$ ‖ 18. αἱ νέαι] ἔνιαι Π^1 (ἄλλως αἱ νέαι mg. p^1) † ‖ πονοῦσι post τε $M^s P^1$ ‖ 23. εἶναι add. $\Pi^2 P^5$ Bk. Susem.^{2} ‖ 25. δὲ om. Π^1, non vert. Ar., secl. Susem.^{1} ‖ 26. σώματος Γ Ar. et corr.^{3} P^2, ἄλλως σώματος mg. P^1, σπέρματος cet. ‖ 27. ὡρισμένος post χρόνος ΓM^s Susem.$^{1.2}$ ‖ πληθῦον Bk.^{2}, πλῆθ᾽ M^s, *multum* Guil. Ar. ‖ 29. ἑπτὰ] ἓξ Ar., πέντε olim Spengelius ‖ ἢ μικρόν del. Sepulveda, in v. 27 post ἔτι tri. Goettlingius Susem.$^{2.3}$ ‖ 30. τοσούτῳ $\Pi^1 P^{2.3}$, τούτῳ c. c. Ar. et mg.^{1} P^1 ‖ ἀκμάσουσί M^s, ἀκμάζουσα $P^{4.5} S^b V^b$ † ‖ 31. συγκαταβήσονται Susem.$^{1.2}$ vetusta translatione abusus ‖ 33. ἀρχομένης Γ, ut videtur, Bk. Susem.$^{1.2}$ et corr. P^5 (nisi fallor, recte) ‖ 34. γέννησις Reizius Susem.^{2} ‖ 37. δεῖ χρῆσθαι om. $\Pi^2 P^5$ Ar. Bk. ‖ χρᾶσθαι $M^s P^1$ ‖ οἷς] ὡς $\Pi^2 P^5$ Ar. Bk.

καὶ νῦν, ὁρίσαντες χειμῶνος ποιεῖσθαι τὴν συναυλίαν ταύτην. δεῖ δὲ καὶ αὐτοὺς ἤδη θεωρεῖν πρὸς τὴν τεκνοποιίαν τά τε παρὰ τῶν ἰατρῶν λεγόμενα καὶ τὰ παρὰ τῶν φυσικῶν· οἵ τε γὰρ ἰατροὶ τοὺς καιροὺς τῶν σωμάτων λέγουσιν ἱκανῶς, καὶ περὶ τῶν πνευμάτων οἱ φυσικοί, τὰ βόρεια τῶν νοτίων ἐπαινοῦντες μᾶλλον. — ποίων δέ τινων τῶν σωμάτων 8 ὑπαρχόντων μάλιστ' ⟨ἂν⟩ ὄφελος εἴη τοῖς γεννωμένοις, ἐπιστήσασι μὲν μᾶλλον λεκτέον ἐν τοῖς περὶ τῆς παιδονομίας, τύπῳ δὲ ἱκανὸν ⟨δεῖ⟩ εἰπεῖν καὶ νῦν. οὔτε γὰρ ἡ τῶν ἀθλητῶν χρήσιμος ἕξις πρὸς πολιτικὴν εὐεξίαν οὐδὲ πρὸς ὑγίειαν καὶ τεκνοποιίαν, οὔτε ἡ θεραπευτικὴ καὶ κακαπονητικὴ λίαν, ἀλλ' ἡ μέση τούτων. πεπονημένην μὲν οὖν ἔχειν δεῖ τὴν (p. 12 ἕξιν, πεπονημένην δὲ πόνοις μὴ βιαίοις, μηδὲ πρὸς ἕνα μόνον **, ὥσπερ ἡ τῶν ἀθλητῶν ἕξις, ἀλλὰ πρὸς τὰς τῶν ἐλευθέρων πράξεις. ὁμοίως δὲ δεῖ ταὐτὸ ὑπάρχειν καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξίν. — χρὴ δὲ καὶ τὰς ἐγκύους ἐπιμελεῖσθαι 9 τῶν σωμάτων, μὴ ῥᾳθυμούσας μηδ' ἀραιᾷ τροφῇ χρωμένας. τοῦτο δὲ ῥᾴδιον τῷ νομοθέτῃ ποιῆσαι προστάξαντι καθ' ἡμέραν τινὰ ποιεῖσθαι πορείαν πρὸς θεῶν ἀποθεραπείαν τῶν εἰληχότων τὴν περὶ τῆς γενέσεως τιμήν. τὴν μέντοι διάνοιαν τοὐναντίον τῶν σωμάτων ῥᾳθυμοτέρως ἁρμόττει διάγειν· ἀπολαύοντα γὰρ φαίνεται τὰ γεννώμενα τῆς ἐχούσης

38. ποιεῖσθαι post συναυλίαν Π^2 P^5 Bk. ‖ συνουσίαν Zwinger Bk.^{2} ‖ 39. δὲ Π^1 P^5 Ar., δι' pr. P^3, δὴ c. c. Bk. et rc. P^3 ‖ 41. λέγουσι post ἱκανῶς Π^2 P^5 Bk. ‖ 1335b, 3. μάλιστ' ⟨ἂν⟩ Coraes Bk.^{2}, μάλιστα ἂν M^s(?), μάλιστα c. c. Bk.^{1} ‖ 4. παιδείας Π^1 (crx. mg. p^1) † ‖ 5. δεῖ add. Susem. ‖ 6. οὔτε πρὸς εὐεξίαν post εὐεξίαν add. Γ M^s † ‖ οὐδὲ Coraes, οὔτε Π ‖ 7. θεραποντικὴ M^s et, ut videtur, pr. P^1 (crx. p^1), *curis indigens* Guil. ‖ κακοποιητικὴ M^s et pr. P^1 (crx. p^1), *male habens* Guil. ‖ 9. ἓν glossa mg.^{3} P^2 Schneider Bk.^{2} ‖ 10. μόνον ⟨σκοπόν⟩ Susem., nisi v. 9. ἓν praestat ‖ 11. ἐλευθέρων Γ P^1, ἐλευθερίων c. c. Bk. Susem.$^{1.2.}$ ‖ ταὐτα Π^2 P^5 Ar. Bk. ‖ καὶ om. Π^2 P^5 Bk. ‖ 12. ἐγγύους P^1 Ald. ‖ 16. ταῖς εἰληχυίαις Γ Ar. Susem.$^{1.2.}$ ‖ 18. ἀπολάβοντα M^s, ἀπολαβόντα Γ et fort. Ar. ‖ γενόμενα Π^2 Bk.^{1}.

10 ὥσπερ τὰ φυόμενα τῆς γῆς. — περὶ δὲ ἀποθέσεως καὶ τροφῆς τῶν γενομένων ἔστω νόμος μηδὲν πεπηρωμένον τρέφειν, διὰ δὲ πλῆθος τέκνων ἡ τάξις τῶν ἐθῶν κωλύει μηδὲν ἀποτίθεσθαι τῶν γενομένων· ὡρίσθαι γὰρ δεῖ τῆς τεκνοποιίας τὸ πλῆθος, ἐὰν δέ τισι γίνηται παρὰ ταῦτα συνδυασθέντων, πρὶν αἴσθησιν ἐγγενέσθαι καὶ ζωήν, ἐμποιεῖσθαι δεῖ τὴν ἄμβλωσιν· τὸ γὰρ ὅσιον καὶ τὸ μὴ
11 διωρισμένον τῇ αἰσθήσει καὶ τῷ ζῆν ἔσται. — ἐπεὶ δ' ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς ἡλικίας ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ διώρισται, πότε ἄρχεσθαι δεῖ τῆς συζεύξεως, καὶ πόσον χρόνον λειτουργεῖν ἁρμόττει πρὸς τεκνοποιίαν ὡρίσθω. τὰ γὰρ τῶν πρεσβυτέρων ἔκγονα, καθάπερ τὰ τῶν νεωτέρων, ἀτελῆ γίνεται καὶ τοῖς σώμασι καὶ ταῖς διανοίαις, τὰ δὲ τῶν γεγηρακότων ἀσθενῆ. διὸ κατὰ τὴν τῆς διανοίας ἀκμήν. αὕτη δέ ἐστιν ἐν τοῖς πλείστοις ἥνπερ τῶν ποιητῶν τινες εἰρήκασιν οἱ μετροῦντες ταῖς ἑβδομάσι τὴν ἡλικίαν, περὶ τὸν χρόνον τὸν τῶν πεν-
12 τήκοντα ἐτῶν. ὥστε τέτταρσιν ἢ πέντε ἔτεσιν ὑπερβάλλοντα τὴν ἡλικίαν ταύτην ἀφεῖσθαι δεῖ τῆς εἰς τὸ φανερὸν γεννήσεως· τὸ δὲ λοιπὸν ὑγιείας χάριν ἤ τινος ἄλλης τοιαύτης αἰτίας φαίνεσθαι δεῖ ποιουμένους τὴν ὁμιλίαν. — περὶ δὲ τῆς πρὸς ἄλλην καὶ πρὸς ἄλλον, ἔστω μὲν ἁπλῶς μὴ καλὸν

19. καὶ ante τὰ add. Π^3 Bk. † ‖ 20. γενομένων P^1, γεννωμένων P^5, γινομένων M^s Bk.^{2}, γιγνομένων Π^2 Bk.^{1} ‖ 21. ἐὰν post τέκνων add. $\Pi^2 P^5$ Ar. Bk. et mg. P^1 ‖ ἔθνων $\Gamma P^{4.6.} L^s S^b C^c$ Ar. ‖ 22. κωλύει Π^1, κωλύσει ci. Susem., κωλύοι, ut videtur, pr. P^3 (fors. recte), κωλύῃ c. c. Ar. Bk. et corr.^{1} P^1 et rc. P^3 ‖ γενομένων Coraes, γεννωμένων Scaliger, γινομένων $M^s P^1$ Bk.^{2}, γιγνομένων $\Pi^2 P^5$ Bk.^{1} ‖ ὡρίσθαι Γ Ar. et mg. P^1 et corr.^{1} P^2, ὥρισθαι M^s, ὁρισθῆναι pr. P^1, ὥρισται c. c. Bk. ‖ 23. δεῖ Π^1 Ar. et pr. P^3, δὴ c. c. Bk. et mg. P^1 et rc. P^3 ‖ 24. συνδυασθεῖσιν Spengelius Susem.$^{1.2.}$ Guilelmi translatione abusi, ⟨τῶν⟩ συνδυασθέντων coniecerat Coraes ‖ 25. μὴ om. $\Pi^2 P^5$ ‖ 28. δεῖ] χρὴ $\Pi^2 P^5$ Bk. ‖ ξεύξεως M^s et pr. P^1 (em. corr.^{1}) ‖ 30. καὶ ante τὰ add. Γ Susem.$^{1.2.}$ ‖ 31. γηρασκόντων haud male M^s et pr. P^1 (crx. γρ. mg.) ‖ 35. ὥστε] ὡς Π^1 (ὥστε corr.^{1} P^1) ‖ 39. καὶ] ἢ $\Pi^2 P^5$ Bk. (fors. recte).

ἁπτόμενον φαίνεσθαι μηδαμῇ μηδαμῶς, ὅταν ᾖ καὶ προσ- (p. 12
ἀρογευθῇ πόσις· περὶ δὲ τὸν χρόνον τὸν τῆς τεκνοποιίας
1336a ἐάν τις φαίνηται τοιοῦτόν τι δρῶν, ἀτιμίᾳ ζημιούσθω πρε-
πούσῃ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν.

17 γενομένων δὲ τῶν τέκνων οἴεσθαι ⟨δεῖ⟩ μεγάλην εἶναι δια- XV
φορὰν πρὸς τὴν τῶν σωμάτων δύναμιν τὴν τροφήν, ὁποία
5 τις ἂν ᾖ. φαίνεται δὲ διά τε τῶν ἄλλων ζῴων ἐπισκο-
ποῦσι, καὶ διὰ τῶν ἐθνῶν οἷς ἐπιμελές ἐστιν εἰσάγειν τὴν
πολεμικὴν ἕξιν, ἡ τοῦ γάλακτος πλήθουσα τροφὴ μάλιστ'
οἰκεία τοῖς σώμασιν, ἀοινοτέρα δὲ διὰ τὰ νοσήματα. ἔτι 2
δὲ καὶ κινήσεις ὅσας ἐνδέχεται ποιεῖσθαι τηλικούτων συμ-
10 φέρει. πρὸς δὲ τὸ μὴ διαστρέφεσθαι τὰ μέλη δι' ἁπαλό-
τητα χρῶνται καὶ νῦν ἔνια τῶν ἐθνῶν ὀργάνοις τισὶ μη-
χανικοῖς, ἃ τὸ σῶμα ποιεῖ τῶν τοιούτων ἀστραβές. συμ-
φέρει δ' εὐθὺς καὶ πρὸς τὰ ψύχη συνεθίζειν ἐκ μικρῶν
παίδων· τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ πρὸς πολεμικὰς
15 πράξεις εὐχρηστότατον. διὸ παρὰ πολλοῖς ἐστι τῶν βαρ-
βάρων ἔθος τοῖς μὲν εἰς ποταμὸν ἀποβάπτειν τὰ γενό-
μενα [ψυχρόν], τοῖς δὲ σκέπασμα ψυχρὸν ἀμπίσχειν, οἷον
Κελτοῖς. πάντα γὰρ ὅσα δυνατὸν ἐθίζειν, εὐθὺς ἀρχο- 3
μένων βέλτιον μὲν ἐθίζειν, ἐκ προσαγωγῆς δ' ἐθίζειν·
20 εὐφυὲς δὲ ἡ τῶν παίδων ἕξις διὰ θερμότητα πρὸς τὴν τῶν
ψυχρῶν ἄσκησιν. [περὶ μὲν οὖν τὴν πρώτην συμφέρει ποιεῖ-

1336a, 3. *δεῖ* add. Susem.$^{2.3.}$: an ⟨*δεῖ*⟩ *διαφορὰν*? ‖ 5. *δὲ* ΓP^5 Ar., *τὲ* M^s, *τε* $P^1\,\Pi^2$ ‖ 6. *εἰσάγειν* ΓP^5, *ἄγειν* $M^s P^1$, *ἀεὶ* Π^2 Ar., *ἀσκεῖν* Coraes, *ἐπάγειν*? Susem. ‖ 7. *πληθύουσα* Victorius Bk. ‖ 9. *τηλικούτους* Susem.$^{1.2.}$ et Γ, si accurate vertit Guil., *τηλικοῦτω* $P^{4.6.}$ L^s, *τηλικοῦτον*? Susem. ‖ 10. *διαφέρεσθαι* M^s et corr.^{1} P^1, *διαφέρθαι* pr. P^1, *defluere* Guil., *διαστρέφεσθαι* c. c. *γρ.* mg. P^1 ‖ 14. *πρὸς* alterum om. $M^s P^1$ ‖ 16. *τοῖς*] *τῶν* $M^s P^1$ ‖ *γενόμενα* Susem., *γινόμενα* $M^s P^1$ Bk.^{2} Susem.^{1} in textu, *γιγνόμενα* $\Pi^2 P^5$ Bk.^{1}, *γεννώμενα* Scaliger ‖ 17. *ψυχρόν* secl. Susem. ‖ *ψυχρὸν* P^1 et corr. P^4, *μικρὸν* c. c. Ar. Bk. ‖ *ἀμπισχεῖν* Bk. Susem.^{1} et, si recte vidi, $P^{2.3.}$ ‖ 18. *ἀρχομένω* $P^{2.3.}$ Ald. Bk. ‖ 21. *περὶ* — 34. *σπουδασομένων* post 39. *διατεινομένοις* tri. Susem.

σθαι τὴν ἐπιμέλειαν τοιαύτην τε καὶ τὴν ταύτῃ παραπλη-
4 σίαν· τὴν δ' ἐχομένην ταύτης ἡλικίαν μέχρι πέντε ἐτῶν,
ἣν οὔτε πω πρὸς μάθησιν καλῶς ἔχει προσάγειν οὐδεμίαν
οὔτε πρὸς ἀναγκαίους πόνους, ὅπως μὴ τὴν αὔξησιν ἐμποδί- 25
ζωσιν, δεῖ [δὲ] τοσαύτης τυγχάνειν κινήσεως ὥστε διαφεύγειν
τὴν ἀργίαν τῶν σωμάτων, ἣν χρὴ παρασκευάζειν καὶ δι'
ἄλλων πράξεων καὶ διὰ τῆς παιδιᾶς. δεῖ δὲ καὶ τὰς
παιδιὰς εἶναι μήτε ἀνελευθέρους μήτε ἐπιπόνους μήτε ἀνει-
5 μένας. καὶ περὶ λόγων δὲ καὶ μύθων, ποίους τινὰς ἀκούειν 30
128) δεῖ τοὺς τηλικούτους, ἐπιμελὲς ἔστω τοῖς ἄρχουσιν οὓς καλοῦσι
παιδονόμους. πάντα γὰρ δεῖ τὰ τοιαῦτα προοδοποιεῖν πρὸς
τὰς ὕστερον διατριβάς· διὸ τὰς παιδιὰς εἶναι δεῖ τὰς πολ-
6 λὰς μιμήσεις τῶν ὕστερον σπουδασομένων.] τὰς δὲ διατά- 35
σεις τῶν παίδων κατὰ τοὺς κλαυθμοὺς οὐκ ὀρθῶς ἀπαγορεύου-
σιν οἱ κωλύοντες ἐν τοῖς νόμοις· συμφέρουσι γὰρ πρὸς αὔξη-
σιν· γίνεται γὰρ τρόπον τινὰ γυμνασία τοῖς σώμασιν· ἡ γὰρ
τοῦ πνεύματος κάθεξις ποιεῖ τὴν ἰσχὺν τοῖς πονοῦσιν, ὃ
συμβαίνει καὶ τοῖς παιδίοις διατεινομένοις. — * ἐπισκεπτέον δὴ 40
τοῖς παιδονόμοις τὴν τούτων διαγωγὴν τήν τ' ἄλλην, καὶ
ὅπως ὅτι ἥκιστα μετὰ δούλων ἔσται. ταύτην γὰρ τὴν ἡλι- 1336b
7 κίαν, καὶ μέχρι τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, ἀναγκαῖον οἴκοι τὴν τρο-
φὴν ἔχειν. εὔλογον οὖν ἀπολαύειν ἀπὸ τῶν ἀκουσμάτων
καὶ τῶν ὁραμάτων ἀνελευθερίαν καὶ τηλικούτους ὄντας. ὅλως
μὲν οὖν αἰσχρολογίαν ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ τι ἄλλο, δεῖ
τὸν νομοθέτην ἐξορίζειν (ἐκ τοῦ γὰρ εὐχερῶς λέγειν ὀτιοῦν 5
τῶν αἰσχρῶν γίνεται καὶ τὸ ποιεῖν σύνεγγυς), μάλιστα

26. δὲ om. Π^1 $P^{4.5}$ Bk., at fort. retinendum est ‖ 33. διὸ ⟨καὶ⟩? Susem. ‖ 34. σπουδασομένων Coraes, σπουδασομένων aut σπουδασθησομένων Γ, ut videtur, et fort. Ar., σπουδασθησομένων P^5, σπουδαζομένων c. c. Bk. ‖ 35. κατὰ Γ, καὶ Π Ar. Bk. ‖ τοὺς om. $\Pi^2 P^5$ Bk. ‖ 38. πνεύμοσιν? Ridgewayus ‖ 39. δὴ Susem., δὲ ΓΠ Bk. Susem.[1] in textu ‖ 1336b, 2. ἀπολαβεῖν Γ Susem.[1. 2.], ἀπελαύνειν $\Pi^2 P^5$ Ar. Bk. ‖ 3. ἀνελευθερίαν] τῶν ἀνελευθέρων $P^6 L^8$ Ar. Ald. Bk.[2] et pr. P^4, τῶν ἀνελευθερίαν corr. P^4 ‖ 4. ὥσπερ] εἴπερ Lambinus Bk.[2] (haud recte) ‖ τι post ἄλλο $\Pi^2 P^5$ Bk.

(XV)

μὲν οὖν ἐκ τῶν νέων, ὅπως μήτε λέγωσι μήτε ἀκούωσι μηδὲν τοιοῦτον. ἐὰν δέ τις φαίνηταί τι λέγων ἢ πράττων ἀπηγορευμένον, τὸν μὲν ἐλεύθερον μήπω δὲ κατακλίσεως ἠξιωμένον ἐν τοῖς συσσιτίοις [ἀτιμίαις] κολάζειν καὶ πληγαῖς, τὸν δὲ πρεσβύτερον τῆς ἡλικίας ταύτης ἀτιμίαις ἀνελευθέροις ἀνδραποδωδίας χάριν. ἐπεὶ δὲ τὸ λέγειν τι 8
τῶν τοιούτων ἐξορίζομεν, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ θεωρεῖν ἢ γραφὰς ἢ λόγους ἀσχήμονας. ἐπιμελὲς μὲν οὖν ἔστω τοῖς ἄρχουσι μηδὲν μήτε ἄγαλμα μήτε γραφὴν εἶναι τοιούτων πράξεων μίμησιν, εἰ μὴ παρά τισι θεοῖς τοιούτοις οἷς καὶ τὸν τωθασμὸν ἀποδίδωσιν ὁ νόμος· πρὸς δὲ τούτοις ἀφίησιν ὁ νόμος τοὺς τὴν ἡλικίαν ἔχοντας ἔτι τὴν ἱκνουμένην καὶ ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τέκνων καὶ γυναικῶν τιμαλφεῖν τοὺς θεούς. τοὺς δὲ νεωτέρους οὔτ' ἰάμβων οὔτε κωμῳδίας θεατὰς θετέον, 9
πρὶν ἢ τὴν ἡλικίαν λάβωσιν ἐν ᾗ κατακλίσεως ὑπάρ- (p. 12
ξει κοινωνεῖν ἤδη καὶ μέθης καὶ τῆς ἀπὸ τῶν τοιούτων γινομένης βλάβης ἀπαθεῖς ἡ παιδεία ποιήσει πάντας. [νῦν μὲν οὖν ἐν παραδρομῇ τούτων πεποιήμεθα τὸν λόγον· ὕστερον δ' ἐπιστήσαντας δεῖ διορίσαι μᾶλλον, εἴτε μὴ δεῖ πρῶτον εἴτε δεῖ διαπορήσαντας, καὶ πῶς δεῖ· κατὰ δὲ τὸν παρόντα καιρὸν ἐμνήσθημεν ὡς ἀναγκαῖον. —] ἴσως γὰρ οὐ 10

7. *μὲν οὖν*] *δὲ* Susem., prb. Schmidtius ‖ 8. *δή* Susem., *μὲν οὖν* Schmidtius ‖ 9. *ἀπηγορευμένον*] *τῶν ἀπηγορευομένων* Π^2 P^5 Ar. Bk. ‖ 10. *ἀτιμίαις* secl. Buecheler Susem.$^{2.3}$, corruptum esse coniecerat Susem. ‖ *καὶ πληγαῖς* secludenda esse ci. Schneider ‖ 14. *ἔστω* $P^{1.5.}$ Ar., *ἐστι* cet. ‖ 17. *πρὸς*] *παρὰ* etsi malis, tamen nihil mutandum est ‖ *τούτους* Reizius Bk.^{2} ‖ *παρίησιν* in ras. P^5, *ἐφίησιν* Coraes ‖ 18. *τοὺς — ἱκνουμένην* M^s P^i, *τοὺς ἔχοντας ἡλικίαν πλέον προήκουσαν* ΓP^5 Bk. (*πλέον* in ras. P^5), *iam homines factos* Ar., om. Π^2 ‖ *ἔτι*] *ἤδη* Susem., secl. Welldon ‖ 19. *καὶ γυναικῶν* om. Π^1 (suppl. mg.^{1} P^1), secl. Susem.^{1} † ‖ *τιμαλφᾶν* $M^s P^1$ ‖ 20. *θετητέον* M^s, *νομοθετέον* Π^2 P^5 Bk. (nescio an recte), *εἶναι ἑατέον* ci. Iackson ‖ 23. *ἀπαθῆς* M^s et, ut videtur, pr. P^1 ‖ *πάντας* offendit Iacksonem, *πάντως* ci. Susem. ‖ 24. *νῦν* — 27. *ἀναγκαῖον* post 35. *δυσμένειαν* tri. Susem., cf. quae adnotabo ad v. 27 sqq. ‖ *τοῦτον* P^i et ante *ἐν παραδρομῇ* P^4 Ald., *τούτων* ΓM^s Ar. et ante *ἐν παραδρομῇ* c. c. Bk. ‖ 27. *ἴσως* — 35. *δυσμένειαν* secl. Boecker.

XV)

κακῶς ἔλεγε τὸ τοιοῦτον Θεόδωρος ὁ τῆς τραγῳδίας ὑποκριτής· οὐδενὶ γὰρ πώποτε παρῆκεν ἑαυτοῦ προεισάγειν, οὐδὲ τῶν εὐτελῶν ὑποκριτῶν, ὡς οἰκειουμένων τῶν θεάτρων ταῖς πρώταις ἀκοαῖς· συμβαίνει δὲ ταὐτὸ τοῦτο καὶ πρὸς τὰς τῶν ἀνθρώπων ὁμιλίας καὶ πρὸς τὰς τῶν πραγμάτων. πάντα γὰρ στέργομεν τὰ πρῶτα μᾶλλον. διὸ δεῖ τοῖς νέοις πάντα ποιεῖν ξένα τὰ φαῦλα, μάλιστα δὲ αὐτῶν ὅσα ἔχει ἢ μοχθηρίαν ἢ δυσμένειαν. * διελθόντων δὲ τῶν πέντε ἐτῶν τὰ δύο μέχρι τῶν ἑπτὰ δεῖ θεωροὺς ἤδη γίνεσθαι τῶν μαθήσεων ἃς δεήσει μανθάνειν αὐτούς.

11 δύο δ' εἰσὶν ἡλικίαι πρὸς ἃς ἀναγκαῖον διηρῆσθαι τὴν παιδείαν, μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἑπτὰ μέχρις ἥβης καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἀφ' ἥβης μέχρι τῶν ἑνὸς καὶ εἴκοσιν ἐτῶν. οἱ γὰρ ταῖς ἑβδομάσι διαιροῦντες τὰς ἡλικίας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λέγουσιν οὐ κακῶς, δεῖ δὲ τῇ διαιρέσει τῆς φύσεως ἐπακολουθεῖν· πᾶσα γὰρ τέχνη καὶ παιδεία τὸ προσλεῖπον τῆς φύσεως βούλεται ἀναπληροῦν.

E (Θ).

πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον εἰ ποιητέον τάξιν τινα περὶ τοὺς παῖδας, ἔπειτα πότερον συμφέρει κοινῇ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἢ κατ' ἴδιον τρόπον (ὃ γίνεται καὶ νῦν ἐν ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων), τρίτον δὲ ποίαν τινὰ δεῖ ταύτην. 7

I ὅτι μὲν οὖν τῷ νομοθέτῃ μάλιστα πραγματευτέον (1) 11

28. καλῶς Γ M^s † ‖ ἔλεγε haud sine causa offendit Camerarium ‖ 30. θεατῶν $Π^2P^5$ Ar. Bk. et γρ. mg. P^1 ‖ 34. αὐτῶν post ὅσα ΓM^s Susem.[1. 2.] ‖ 35. δυσγένειαν Schmidtius Susem.[2], δυσχέρειαν Coraes ‖ 36. ἤδη om. $Π^1$, secl. Susem.[1] ‖ 38. τὴν om. M^s et pr. P^1 (suppl. corr.[1]), secl. Susem.[1] ‖ 39. μέχρι $Π^2$ P^5 Bk. Susem.[1] ‖ 41. κακῶς Muretus, καλῶς Γ $Π$ Ar. Bk.[1] Susem.[1] in textu ‖ 1337a, 2. τῆς φύσεως post βούλεται $Π^2$ P^5 Bk.

Lib. V (VIII). 1337a, 3. πρῶτον — 7. ταύτην ab Δ (*H*) separavit et cum E (Θ) coniunxit Spengelius ‖ 7. δεῖται M^s, δεῖ εἶναι Susem.[1. 2.], *oportet esse* Guil.

(1)

περὶ τὴν τῶν νέων παιδείαν, οὐδεὶς ἂν ἀμφισβητήσειεν, καὶ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσιν οὐ γινόμενον τοῦτο βλάπτει τὰς πο- (p. 13
λιτείας (δεῖ γὰρ πρὸς ἑκάστην παιδεύεσθαι· τὸ γὰρ ἦθος τῆς πολιτείας ἑκάστης τὸ οἰκεῖον καὶ φυλάττειν εἴωθε τὴν πολιτείαν καὶ καθίστησιν ἐξ ἀρχῆς, οἷον τὸ μὲν δημοκρατικὸν δημοκρατίαν τὸ δ' ὀλιγαρχικὸν ὀλιγαρχίαν· ἀεὶ δὲ τὸ βέλτιον ἦθος βελτίονος αἴτιον πολιτείας), ἔτι δὲ πρὸς 2
πάσας δυνάμεις καὶ τέχνας ἔστιν ἃ δεῖ προπαιδεύεσθαι καὶ προεθίζεσθαι πρὸς τὰς ἑκάστων ἐργασίας, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ πρὸς τὰς τῆς ἀρετῆς πράξεις· ἐπεὶ δ' ἓν τὸ τέλος τῇ πόλει πάσῃ, φανερὸν ὅτι καὶ τὴν παιδείαν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον εἶναι πάντων καὶ ταύτης τὴν ἐπιμέλειαν εἶναι κοινὴν καὶ μὴ κατ' ἰδίαν, ὃν τρόπον ἕκαστος νῦν ἐπιμελεῖται τῶν αὑτοῦ τέκνων ἰδίᾳ τε καὶ μάθησιν ἰδίαν, ἣν ἂν δόξῃ, διδάσκων. δεῖ γὰρ τῶν κοινῶν κοινὴν ποιεῖσθαι καὶ τὴν ἄσκησιν. ἅμα δὲ οὐδὲ χρὴ νομίζειν αὐτὸν αὑτοῦ τινα εἶναι τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ πάντας τῆς πόλεως, μόριον γὰρ ἕκαστος τῆς πόλεως· ἡ δ' ἐπιμέλεια πέφυκεν ἑκάστου μορίου βλέπειν πρὸς τὴν τοῦ ὅλου ἐπιμέλειαν. ἐπαινέσειε δ' ἄν τις κατὰ τοῦτο Λακεδαιμονίους· καὶ γὰρ 3
πλείστην ποιοῦνται σπουδὴν περὶ τοὺς παῖδας καὶ κοινὴ ταύτην.

2 ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινῇ ποιητέον, φανερόν· τίς δ' ἐστὶν παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται διὰ τῶν ἔργων. οὐ γὰρ ταὐτὰ πάντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν

14. παιδεύεσθαι · Ar., πολιτεύεσθαι ΓΠ Bk., πολι‹τείαν παιδ›εύεσθαι Iackson, at v. not. ad 1341a, 1 ‖ 18. βέλτιον M^s P^5 Ar., βέλτιστον c. c. Bk.[1] ‖ 24. ἕκαστος post 25. νῦν $Π^2$ P^5 Bk. ‖ 26. γὰρ Susem., καὶ M^s, δὲ c. c. Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ 28. αὐτῶν Γ, ἀὐ M^s ‖ αὑτοῦ P^5, αὐτοῦ aut αὑτοῦ P^2, αὑτοῦ P^3 $Π^3$, αὐτῶ ΓP[1], αὐτῶ M^s ‖ 29. μόριον — πόλεως om. $Π^1$ † ‖ 31. κατὰ Sylburgius, καὶ ΓΠ Bk. Susem.[1] in textu ‖ 32. κοινῇ P[1], κοινῇ aut κοινῶς ΓAr., κοινῶς M^s, κοινὴν $Π^2$ P^5 Bk. (fors. recte) ‖ 36. διὰ] περὶ $Π^2$ P^5 Bk. et mg. p[1].

(I) βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερὸν πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν
4 πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος· ἔκ τε τῆς ἐμ-
ποδὼν παιδείας ταραχώδης ἡ σκέψις, καὶ δῆλον οὐδενὶ πό- 40
τερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα
πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κρι-
131) τάς τινας)· περί τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐδέν ἐστιν ὁμολογούμε- 1337b
νον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶ-
σιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς).
II ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων,
οὐκ ἄδηλον· ὅτι δὲ οὐ πάντα, διῃρημένων τῶν τε ἐλευθέρων 5
ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθέρων, φανερὸν ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ
μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ
βάναυσον. βάναυσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ
τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ
τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ 10
σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν. διὸ
τάς τε τοιαύτας τέχνας ὅσαι παρασκευάζουσι τὸ σῶμα
χεῖρον διακεῖσθαι βαναύσους καλοῦμεν, καὶ τὰς μισθαρνι-
κὰς ἐργασίας. ἄσχολον γὰρ ποιοῦσι τὴν διάνοιαν καὶ τα-
2 πεινήν. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπιστημῶν μέχρι μὲν 15
τινὸς ἐνίων μετέχειν οὐκ ἀνελεύθερον, τὸ δὲ προσεδρεύειν λίαν
πρὸς ἀκρίβειαν ἔνοχον ταῖς εἰρημέναις βλάβαις. ἔχει δὲ
πολλὴν διαφορὰν καὶ τὸ τίνος ἕνεκεν πράττει τις ἢ μαν-
θάνει· τὸ μὲν γὰρ αὑτοῦ χάριν ἢ φίλων ἢ δι' ἀρετὴν οὐκ

40. *οὐδενὶ* Π^1 P^4, *οὐδὲν* c. c. Bk. ‖ 1337b, 4. *δεῖ* om. *Γ* M^s † ‖ 5. *ἐλευθερίων* ci. Schneider ‖ 6. *ἀνελευθερίων* P^1 et fort. *Γ* Ar. ‖ 11. *ἢ τὴν ψυχὴν* secl. Susem. ‖ 12. *τε* om. M^s P^1 et fort. *Γ*, secl. Susem.[1] ‖ *παρασκευάζουσι* post *τὸ σῶμα* Π^2 P^5 Bk. ‖ 16. *τὸ* — 20. *ἀνελεύθερον* om. Π^2 (suppl. mg. P^4) † ‖ *τὸ δὲ προσεδρεύειν* om. in lac. pr. P^5, *προσεδρεύειν δὲ* suppl. rc. P^5, rec. Bk. ‖ 17. *ἀκρίβειαν*] *τὸ τέλειον* P^5, *extremum* Ar., *τὸ ἐντελὲς* Victorius Bk. ‖ *εἰρημέναις*] *ῥηθείσαις* P^5 ‖ *δὲ*] *γὰρ* admodum dubitanter ci. Susem. ‖ 18. *ἕνεκεν*] *χάριν* P^5 Bk. ‖ 19. *τὸ* — *αὑτοῦ*] *αὑτοῦ μὲν γὰρ* P^5 Bk. ‖ *τῶν* ante *φίλων* add. P^5.

(II)

ἀνελεύθερον, ὁ δὲ αὐτὸ τοῦτο πράττων πολλάκις δι' ἄλλους θητικὸν καὶ δουλικὸν ἂν δόξειε πράττειν.

3 αἱ μὲν οὖν καταβεβλημέναι νῦν μαθήσεις, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἐπαμφοτερίζουσιν· ἔστι δὲ τέτταρα σχεδὸν ἃ παι- 3
δεύειν εἰώθασι, γράμματα καὶ γυμναστικὴν καὶ μουσικὴν καὶ τέταρτον ἔνιοι γραφικήν, τὴν μὲν γραμματικὴν καὶ γραφικὴν ὡς χρησίμους πρὸς τὸν βίον οὔσας καὶ πολυχρήστους, τὴν δὲ γυμναστικὴν ὡς συντείνουσαν πρὸς ἀνδρίαν· τὴν δὲ μουσικὴν ἤδη διαπορήσειεν ἄν τις. νῦν μὲν γὰρ ὡς ἡδονῆς χάριν οἱ πλεῖστοι μετέχουσιν αὐτῆς· οἱ δ' ἐξ ἀρχῆς ἔταξαν ἐν παι-
δεία διὰ τὸ τὴν φύσιν αὐτὴν ζητεῖν, ὅπερ πολλάκις εἴρηται, μὴ μόνον ἀσχολεῖν ὀρθῶς ἀλλὰ καὶ σχολάζειν δύνασθαι καλῶς. αὕτη γὰρ ἀρχὴ πάντων, ἵνα καὶ πάλιν εἴπωμεν περὶ αὐτῆς. — εἰ δ' ἄμφω μὲν δεῖ, μᾶλλον δὲ 4
αἱρετὸν τὸ σχολάζειν τῆς ἀσχολίας καὶ τέλος, ζητητέον (p. 13
ὅ τι δεῖ ποιοῦντας σχολάζειν. οὐ γὰρ δὴ παίζοντας· τέλος γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ βίου τὴν παιδιὰν ἡμῖν. εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς ἀσχολίαις χρηστέον ταῖς παιδιαῖς (ὁ γὰρ πονῶν δεῖται τῆς ἀναπαύσεως, ἡ δὲ παιδιὰ χάριν ἀναπαύσεώς ἐστιν· τὸ δ' ἀσχολεῖν συμβαίνει
μετὰ πόνου καὶ συντονίας), διὰ τοῦτο δεῖ παιδιὰς εἰσάγεσθαι καιροφυλακοῦντα τὴν χρῆσιν, ὡς προσάγοντα φαρμακείας χάριν. ἄνεσις γὰρ ἡ τοιαύτη κίνησις τῆς ψυχῆς,

20. *πράσσων* Π^2 P^5 ‖ *πολλάκις* post *δι' ἄλλους* Π^2 P^5 Bk. ‖ 21. *ἂν* (in corr. rc. P^3) post *δόξειεν* Π^2 P^5 Bk. ‖ 22. *εἴρηται*] *ἐλέχθη* Π^2 P^5 Bk. ‖ 25. *τὴν μὲν — γραφικὴν* om. Π^1 (suppl. mg. p^1) † ‖ 27. *τὴν δὲ μουσικὴν*] *περὶ δὲ τῆς μουσικῆς* P^5 et fort. Γ ‖ 28. *ἤδη* om. P^5, non vert. Guil. Ar., secl. Susem.^{1} ‖ 33. *δ'* Susem., *γὰρ* $\Gamma\Pi$ Ar. Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 34. *τῆς* — 35. *σχολάζειν* om. Π^2 (suppl. mg. P^4), *τῆς ἀσχολίας* in ras. P^5, *καὶ* — 35. *σχολάζειν* om. Ar. ‖ *τέλος* secl. Susem.^{1} (nescio an recte), *τελευταῖον* P^5, *ὅλως* Victorius Bk. ‖ 35. *ὅ τι* Susem., *τί* P^5 Bk., *ὅτι* cet. ‖ *δεῖ* post *ποιοῦντας* Γ (si accurate vertit Guil.) P^5 Bk. Susem.$^{1.2}$ ‖ 36. ⟨*ἂν*⟩ *ἀναγκαῖον* Schneider, *ἀναγκαῖον* ⟨*ἦν*⟩ Spengelius ‖ 38. *ἤ τε*? Susem. ‖ 41. *καιροφυλακοῦντας* Π^2, *καιροφυλακτοῦντας* P^5 Bk. ‖ *προσάγοντας* Π^2 P^5 Bk.

(II)
καὶ διὰ τὴν ἡδονὴν ἀνάπαυσις. τὸ δὲ σχολάζειν ἔχειν 1338a
αὐτὸ δοκεῖ τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὸ ζῆν
μακαρίως. τοῦτο γὰρ οὐ τοῖς ἀσχολοῦσιν ὑπάρχει ἀλλὰ τοῖς
σχολάζουσιν· ὁ μὲν γὰρ ἀσχολῶν ἕνεκά τινος ἀσχολεῖ
τέλους ὡς οὐχ ὑπάρχοντος, ἡ δ' εὐδαιμονία τέλος ἐστίν, ἣν
οὐ μετὰ λύπης ἀλλὰ μεθ' ἡδονῆς οἴονται πάντες εἶναι.
ταύτην μέντοι τὴν ἡδονὴν οὐκέτι τὴν αὐτὴν τιθέασιν, ἀλλὰ
καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστος καὶ τὴν ἕξιν τὴν αὐτῶν, ὁ δ' ἄριστος
τὴν ἀρίστην καὶ τὴν ἀπὸ τῶν καλλίστων. ὥστε φανερὸν ὅτι
δεῖ καὶ πρὸς τὴν ἐν τῇ διαγωγῇ σχολὴν μανθάνειν ἅττα
καὶ παιδεύεσθαι, καὶ ταῦτα μὲν τὰ παιδεύματα καὶ ταύ-
τας τὰς μαθήσεις ἑαυτῶν εἶναι χάριν, τὰς δὲ πρὸς τὴν
6 ἀσχολίαν ὡς ἀναγκαίας καὶ χάριν ἄλλων. διὸ καὶ τὴν
μουσικὴν οἱ πρότερον εἰς παιδείαν ἔταξαν οὐχ ὡς ἀναγκαῖον
(οὐδὲν γὰρ ἔχει τοιοῦτον) οὐδ' ὡς χρήσιμον, ὥσπερ τὰ γράμ-
ματα πρὸς χρηματισμὸν καὶ πρὸς οἰκονομίαν [καὶ πρὸς
μάθησιν] καὶ πρὸς πολιτικὰς πράξεις πολλάς, δοκεῖ δὲ
καὶ γραφικὴ χρήσιμος εἶναι πρὸς τὸ κρίνειν τὰ τῶν τε-
χνιτῶν ἔργα κάλλιον, οὐδ' αὖ καθάπερ ἡ γυμναστικὴ πρὸς
ὑγίειαν καὶ ἀλκήν (οὐδέτερον γὰρ τούτων ὁρῶμεν γινόμενον
ἐκ τῆς μουσικῆς)· λείπεται τοίνυν πρὸς τὴν ἐν τῇ σχολῇ
διαγωγήν, εἰς ὅπερ καὶ φαίνονται παράγοντες αὐτήν. ἦν
γὰρ οἴονται διαγωγὴν εἶναι τῶν ἐλευθέρων, ἐν ταύτῃ τάτ-
133) τουσιν. διόπερ Ὅμηρος οὕτως ἐποίησεν

"ἀλλ' οἷον μέν ἐστι καλεῖν ἐπὶ δαῖτα θαλείην",

καὶ οὕτω προειπὼν ἑτέρους τινάς, οἳ καλέουσιν

1338a, 3. γὰρ Susem., δὲ $\Gamma\Pi$ Bk. Susem.[1] in textu ‖ 8. αὐτῶν P^4 Ald. et corr.[1] P^1, αὐτὴν M^s et pr. P^1 ‖ 10. ἐν τῇ σχολῇ διαγωγὴν Coraes, ἐν τῇ διαγωγῇ secl. Spengelius, at nihil mutandum videtur ‖ 16. καὶ πρὸς μάθησιν secl. Susem.[2.3.], nisi corruptum potius est μάθησιν ‖ 25. οἷον Schneider ‖ μέν corruptum, μήν Schneider, μέν γ' Goettlingius, μέν τ' Spengelius, ⟨γε⟩ μέν Welldon ‖ καλεῖν post ἐπὶ δαῖτα Π^1 ‖ θαλίην P^1, θαλείων M^s, *congaudere* Guil. ‖ 26. οὓς καλοῦσιν aut οἳ καλοῦνται Spengelius.

(II)

"ἀοιδόν,"
φησίν,
"ὅ κεν τέρπῃσιν ἅπαντας".
καὶ ἐν ἄλλοις δέ φησιν Ὀδυσσεὺς ταύτην ἀρίστην εἶναι διαγωγήν, ὅταν εὐφραινομένων τῶν ἀνθρώπων
"δαιτυμόνες δ' ἀνὰ δώματ' ἀκουάζωνται ἀοιδοῦ
ἥμενοι ἑξείης".

ὅτι μὲν τοίνυν ἔστι παιδεία τις ἣν οὐχ ὡς χρησίμην παιδευ- III
τέον τοὺς υἱεῖς οὐδ' ὡς ἀναγκαίαν ἀλλ' ὡς ἐλευθέριον καὶ καλήν, φανερόν ἐστιν· πότερον δὲ μία τῷ ἀριθμῷ ἢ πλείους, καὶ τίνες αὗται καὶ πῶς, ὕστερον λεκτέον περὶ αὐτῶν. νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν εἶναι πρὸ ὁδοῦ γέγονεν, ὅτι καὶ παρὰ τῶν ἀρχαίων ἔχομέν τινα μαρτυρίαν ἐκ τῶν καταβεβλημένων παιδευμάτων· ἡ γὰρ μουσικὴ τοῦτο ποιεῖ δῆλον. — ἔτι δὲ καὶ τῶν χρησίμων ὅτι 2
δεῖ τινα παιδεύεσθαι τοὺς παῖδας οὐ μόνον διὰ τὸ χρήσιμον, οἷον τὴν τῶν γραμμάτων μάθησιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πολλὰς δι' αὐτῶν ἐνδέχεσθαι γίνεσθαι μαθήσεις ἑτέρας, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν γραφικὴν οὐχ ἵνα ἐν τοῖς ἰδίοις ὠνίοις μὴ διαμαρτάνωσιν ἀλλ' ὦσιν ἀνεξαπάτητοι πρὸς τὴν τῶν σκευῶν
1338b ὠνήν τε καὶ πρᾶσιν, ἢ μᾶλλον ὅτι ποιεῖ θεωρητικὸν τοῦ περὶ τὰ σώματα κάλλους. τὸ δὲ ζητεῖν πανταχοῦ τὸ χρήσιμον ἥκιστα ἁρμόζει τοῖς μεγαλοψύχοις καὶ τοῖς ἐλευθέροις.
ἐπεὶ δὲ φανερὸν πρότερον τοῖς ἔθεσιν παιδευτέον ἢ τῷ
λόγῳ εἶναι, καὶ περὶ τὸ σῶμα πρότερον ἢ τὴν διάνοιαν,

27. ὅ] ὡς Π^1, ὃς P^4 ‖ 32. ἀναγκαῖαν P^5, ἀναγκαῖον Π^2 Bk. ‖ 33. μίαν Π^1 ‖ τὸν ἀριθμὸν Π^2 P^5 Bk. ‖ 36. ** ἐκ Conringius, recte, si omnino, id quod etiam Reizio et Schneidero videbatur, mihi tamen admodum dubium est, medicina locus eget, ⟨ὅτι τὸ καλὸν οὐκ ἐξεῖργον⟩ ἐκ? Susem. ‖ 37. τῶν χρησίμων post ὅτι δεῖ Γ (si accurate vertit Guil.) P^5 ‖ 40. δι' αὐτῶν post γίγνεσθαι Π^2 P^5 Bk. ‖ 42. ἀλλ'] ἢ Reizius ‖ 1338b, 1. ἢ post μᾶλλον tri. Postgateus, ἀλλὰ Ar.(?) Reizius Thurotus ‖ θεωρητικὴν (θεωριτικὴν S^b) Π^2, θεωρητικοὺς P^5 ‖ 3. ἁρμόττει Π^2 P^5 Bk. ‖ ἐλευθερίοις? Susem. ‖ 4. πρότερον corr.^{1} P^1 πότερον c. c. Ar. ‖ παιδευτέον post 5. λόγῳ Π^2 P^5 Bk. ‖ 5. εἶναι om. Π^1.

δῆλον ἐκ τούτων ὅτι παραδοτέον τοὺς παῖδας γυμναστικῇ καὶ παιδοτριβικῇ· τούτων γὰρ ἡ μὲν ποιάν τινα ποιεῖ τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, ἡ δὲ τὰ ἔργα.

3 νῦν μὲν οὖν αἱ μάλιστα δοκοῦσαι τῶν πόλεων ἐπιμε- 4
λεῖσθαι τῶν παίδων αἱ μὲν ἀθλητικὴν ἕξιν ἐμποιοῦσι, λω- 10
βώμεναι τά τε εἴδη καὶ τὴν αὔξησιν τῶν σωμάτων, οἱ δὲ Λάκωνες ταύτην μὲν οὐχ ἥμαρτον τὴν ἁμαρτίαν, θηριώδεις δ' ἀπεργάζονται τοῖς πόνοις, ὡς τοῦτο πρὸς ἀνδρίαν
). 134) μάλιστα συμφέρον. καίτοι, καθάπερ εἴρηται πολλάκις, οὔτε πρὸς μίαν ** οὔτε πρὸς μάλιστα ταύτην βλέποντα ποιητέον 15
τὴν ἐπιμέλειαν· εἴ τε καὶ πρὸς ταύτην, οὐδὲ τοῦτο ἐξευρίσκουσιν. οὔτε γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις οὔτε ἐπὶ τῶν ἐθνῶν ὁρῶμεν τὴν ἀνδρίαν ἀκολουθοῦσαν τοῖς ἀγριωτάτοις, ἀλλὰ
4 μᾶλλον τοῖς ἡμερωτέροις καὶ λεοντώδεσιν ἤθεσιν. πολλὰ δ' ἔστι τῶν ἐθνῶν ἃ πρὸς τὸ κτείνειν καὶ πρὸς τὴν ἀνθρω- 20
ποφαγίαν εὐχερῶς ἔχει, καθάπερ τῶν περὶ τὸν Πόντον Ἀχαιοί τε καὶ Ἡνίοχοι καὶ τῶν ἠπειρωτικῶν ἐθνῶν ἕτερα, τὰ μὲν ὁμοίως τούτοις τὰ δὲ μᾶλλον, ἃ λῃστρικὰ μέν ἐστιν, ἀνδρίας δὲ οὐ μετειλήφασιν. ἔτι δ' αὐτοὺς τοὺς Λάκωνας ἴσμεν, ἕως μὲν αὐτοὶ προσήδρευον ταῖς φιλοπονίαις, ὑπε- 25
ρέχοντας τῶν ἄλλων, νῦν δὲ καὶ τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι καὶ τοῖς πολεμικοῖς λειπομένους ἑτέρων· οὐ γὰρ τῷ τοὺς νέους γυμνάζειν τὸν τρόπον τοῦτον διέφερον, ἀλλὰ τῷ μόνον μὴ
5 πρὸς ἀσκοῦντας ἀσκεῖν. [ὥστε τὸ καλὸν ἀλλ' οὐ τὸ θηριῶδες δεῖ πρωταγωνιστεῖν· οὐδὲ γὰρ λύκος οὐδὲ τῶν ἄλλων θη- 30
ρίων ἀγωνίσαιτο ἂν οὐδένα καλὸν κίνδυνον, ἀλλὰ μᾶλλον

6. ⟨πρότερον⟩ παραδοτέον Susem. ‖ 15. μίαν ⟨ἀρετὴν⟩ Susem. ‖ 20. δ'] τ' aut γὰρ Susem., que Ar. ‖ 23. λῃστρικὰ M^s P^1 L^s Ald., λῃστικὰ c. c. Bk. ‖ 26. γυμνασίοις Π^2 P^5 Bk. ‖ ἀγῶσι post 27. πολεμικοῖς Π^2 P^5 Bk. ‖ 27. λειπομένους M^s P^5 ‖ οὐ γὰρ] οὐκ ἄρα dubitanter ci. Susem. ‖ 28. τῷ post μόνον traicere vult Reizius ‖ 29. ὥστε — 36. ἑτέρων post 38. εἶχον tri. Boecker et Susem. ‖ 30. οὐδὲ γὰρ Π^1, οὐ γὰρ Π^2 P^5 Bk. ‖ τι post θηρίων add. Victorius Bk. ‖ 31. οὐδὲν Goettlingius, ⟨οὐδὲν⟩ οὐδένα? Susem., at fort. nihil mutandum est.

(III)

ἀνὴρ ἀγαθός, οἱ δὲ λίαν εἰς ταῦτα ἀνέντες τοὺς παῖδας καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀπαιδαγώγους ποιήσαντες, βαναύσους κατεργάζονται κατά γε τὸ ἀληθές, πρὸς ἕν τε μόνον ἔρ-
35 γον τῇ πολιτικῇ χρησίμους ποιήσαντες, καὶ πρὸς τοῦτο χεῖρον, ὥς φησιν ὁ λόγος, ἑτέρων.] δεῖ δὴ οὐκ ἐκ τῶν προτέτων ἔργων κρίνειν, ἀλλ' ἐκ τῶν νῦν· ἀνταγωνιστὰς γὰρ τῆς παιδείας νῦν ἔχουσι, πρότερον δ' οὐκ εἶχον. *

5 ὅτι μὲν οὖν χρηστέον τῇ γυμναστικῇ, καὶ πῶς χρηστέον, ὁμο- IV
40 λογούμενόν ἐστιν (μέχρι μὲν γὰρ ἥβης κουφότερα γυμνάσια προσοιστέον, τὴν βίαιον τροφὴν καὶ τοὺς πρὸς ἀνάγκην πόνους ἀπείργοντας, ἵνα μηδὲν ἐμπόδιον ᾖ πρὸς τὴν αὔξησιν, σημεῖον
1339a γὰρ οὐ μικρὸν ὅτι δύνανται τοῦτο παρασκευάζειν, ἐν γὰρ τοῖς ὀλυμπιονίκαις δύο τις ἂν ἢ τρεῖς εὕροι τοὺς αὐτοὺς νενικηκότας ἄνδρας τε καὶ παῖδας, διὰ τὸ νέους ἀσκοῦντας ἀφαιρεῖσθαι (p. 135)
τὴν δύναμιν ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων γυμνασίων· ὅταν δ' ἀφ' 2
5 ἥβης ἔτη τρία πρὸς τοῖς ἄλλοις μαθήμασι γένωνται, τότε ἁρμόττει καὶ τοῖς πόνοις καὶ ταῖς ἀναγκοφαγίαις καταλαμβάνειν τὴν ἐχομένην ἡλικίαν, ἅμα γὰρ τῇ τε διανοίᾳ καὶ τῷ σώματι διαπονεῖν οὐ δεῖ, τοὐναντίον γὰρ ἑκάτερος ἀπεργάζεσθαι πέφυκε τῶν πόνων, ἐμποδίζων ὁ μὲν
10 τοῦ σώματος πόνος τὴν διάνοιαν ὁ δὲ ταύτης τὸ σῶμα)· (5) περὶ δὲ μουσικῆς ἔνια μὲν διηπορήκαμεν τῷ λόγῳ καὶ 3
πρότερον, καλῶς δ' ἔχει καὶ νῦν ἀναλαβόντας αὐτὰ προαγαγεῖν, ἵν' ὥσπερ ἐνδόσιμον γένηται τοῖς λόγοις οὓς ἄν τις εἴπειεν ἀποφαινόμενος περὶ αὐτῆς. οὔτε γὰρ τίνα
15 δύναμιν ἔχει ῥᾴδιον περὶ αὐτῆς διελεῖν, οὔτε τίνος δεῖ χά-

33. *ἀπαιδαγωγήτους* P^2 Bk. Susem.$^{1.2.}$ (fors. recte) ‖ 36. *δὴ* Susem., *δὲ* $\Gamma\,\Pi$ Ar. Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 40. *μὲν* om. Γ M^s, secl. Susem.^{1} ‖ *κουφότερα* $\Gamma\,M^s$ Ar., *κουφοτέρα* cet. ‖ *γυμνασια* P^2, *γυμνασία* $M^s\,T^b\,V^b$ Ald. † ‖ 1339a, 1. *δύνανται*. $\Pi^1\,L^s$ Ald., *δύναται* c. c. Bk. ‖ *ταῖς* $\Pi^2\,P^5$ † ‖ 2. *ἂν*] *ἀνὴρ* Π^1 (em. corr. P^1) † ‖ 5. *γίνωνται* Π^1 † ‖ 11. *διηπορήσαμεν* $\Pi^2\,P^5$ Bk. ‖ 13. *γίνηται*? Susem. ‖ 14. *εἴπειεν* P^2, *εἴποιεν* cet. ‖ 15. *δύναμιν* post *ἔχει* $\Pi^2\,P^5$ Bk.

(IV) ρίν μετέχειν αὐτῆς, πότερον παιδιᾶς ἕνεκα καὶ ἀναπαύσεως, καθάπερ ὕπνου καὶ μέθης (ταῦτα γὰρ καθ' αὑτὰ μὲν οὔτε τῶν σπουδαίων, ἀλλ' ἡδέα, καὶ ἅμα μέριμναν παύει, ὥς φησιν Εὐριπίδης· διὸ καὶ τάττουσιν αὐτὴν καὶ χρῶνται πᾶσι τούτοις ὁμοίως, ὕπνῳ καὶ μέθῃ καὶ μουσικῇ· 20
4 τιθέασι δὲ καὶ τὴν ὄρχησιν ἐν τούτοις), ἢ μᾶλλον οἰητέον πρὸς ἀρετήν τι τείνειν τὴν μουσικήν, ὡς δυναμένην, καθάπερ ἡ γυμναστικὴ τὸ σῶμα ποιόν τι παρασκευάζει, καὶ τὴν μουσικὴν τὸ ἦθος ποιόν τι ποιεῖν, ἐθίζουσαν δύνασθαι χαίρειν ὀρθῶς, ἢ πρὸς διαγωγήν τι συμβάλλεται καὶ πρὸς 25 φρόνησιν (καὶ γὰρ τοῦτο τρίτον θετέον τῶν εἰρημένων).

ὅτι μὲν οὖν δεῖ τοὺς νέους μὴ παιδιᾶς ἕνεκα παιδεύειν, οὐκ ἄδηλον (οὐ γὰρ παίζουσι μανθάνοντες· μετὰ λύπης γὰρ ἡ μάθησις)· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ διαγωγήν τε παισὶν ἁρμόττει καὶ ταῖς ἡλικίαις ἀποδιδόναι ταῖς τοιαύταις (οὐδὲ γὰρ 30
5 ἀτελεῖ προσήκει τέλος). ἀλλ' ἴσως ἂν δόξειεν ἡ τῶν παίδων σπουδὴ παιδιᾶς εἶναι χάριν ἀνδράσι γενομένοις καὶ τελειωθεῖσιν. ἀλλ' εἰ τοῦτ' ἐστὶ τοιοῦτον, τίνος ἂν ἕνεκα δέοι
(p. 136) μανθάνειν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ καθάπερ οἱ τῶν Περσῶν καὶ Μήδων βασιλεῖς, δι' ἄλλων αὐτὸ ποιούντων μεταλαμβάνειν 35 τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς μαθήσεως; καὶ γὰρ ἀναγκαῖον βέλτιον

16. ἕνεκε P^1, χάριν P^5 ‖ 18. οὐδὲ aut οὔτε ⟨τῶν καλῶν οὔτε⟩ Reizius ‖ ἅμα — 19. αὐτὴν corrupta esse primus suspicatus est Victorius, ἅμα παύει μέριμναν Π^2P^5 Bk.[1], ἀναπαύει μέριμναν Goettlingius Bk.[2] (haud male), ἅμα post 19. διὸ καὶ tri. Schmidtius et simul cum 20. τούτοις haud male Flachius, contra 19. ⟨εἰς τάξιν ταῦτα τὴν⟩ αὐτὴν ci. Lambinus, αὐτὴν ⟨ἐν παιδιᾷ⟩ Reizius ‖ 20. τούτοις secl. Flachius ‖ ὕπνῳ Ar., οἴνῳ Γ Π Bk.[1] ‖ 21. οἰητέον post 22. μουσικὴν M^sP^1, post 22. τείνειν Γ ‖ 22. τι om. M^sP^1 ‖ 23. παρασκευάζειν ΓM^s ‖ 24. δύνασθαι om. ΓM^s, secl. Susem.[1.2] ‖ 25. καὶ πρὸς φρόνησιν secl. Doeringius, καὶ πρὸς εὐφροσύνην ci. Spengelius ‖ 29. τε παισὶν Π^2 P^5, γε παισὶν P^1, παισὶν M^s Bk.[2], *pueris* Guil., τοῖς παισὶν Reizius, τε ⟨καὶ φρόνησιν⟩ παισὶν Goettlingius, ἀτελέσιν Schmidtius Susem.[2] ‖ 30. οὐδὲν M^sP^1 ‖ 33. δέοι] δεῖ Π^1 (em. corr.[1] P^1) ‖ 35. δι' om. P^2 Bk. ‖ 36. καὶ prius secl. Spengelius, κοὐ ci. Madvigius, καὶ ⟨ἄνευ⟩ Susem.[2].

(IV)

ἀπεργάζεσθαι τοὺς αὐτὸ τοῦτο πεποιημένους ἔργον καὶ τέχνην τῶν τοσοῦτον χρόνον ἐπιμελουμένων ὅσον πρὸς μάθησιν μόνον. εἰ δὲ τὰ τοιαῦτα δεῖ διαπονεῖν αὐτούς, καὶ περὶ τὴν τῶν ὄψων πραγματείαν αὐτοὺς ἂν δέοι παρασκευάζειν· ἀλλ' ἄτοπον. τὴν δ' αὐτὴν ἀπορίαν ἔχει καὶ εἰ δύναται τὰ ἤθη 6 βελτίω ποιεῖν· ταῦτα γὰρ τί δεῖ μανθάνειν αὐτούς, ἀλλ' 1339b οὐχ ἑτέρων ἀκούοντας ὀρθῶς τε χαίρειν καὶ δύνασθαι κρίνειν, ὥσπερ οἱ Λάκωνες; ἐκεῖνοι γὰρ οὐ μανθάνοντες ὅμως δύνανται κρίνειν ὀρθῶς, ὡς φασι, τὰ χρηστὰ καὶ τὰ μὴ χρηστὰ τῶν μελῶν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος κἂν εἰ πρὸς εὐημερίαν καὶ διαγωγὴν ἐλευθέριον χρηστέον αὐτῇ· τί δεῖ μανθάνειν αὐτούς, ἀλλ' οὐχ ἑτέρων χρωμένων ἀπολαύειν; σκο- 7 πεῖν δ' ἔξεστι τὴν ὑπόληψιν ἣν ἔχομεν περὶ τῶν θεῶν· οὐ γὰρ ὁ Ζεὺς αὐτὸς ἀείδει καὶ κιθαρίζει τοῖς ποιηταῖς. ἀλλὰ καὶ βαναύσους καλοῦμεν τοὺς τοιούτους καὶ τὸ πράττειν οὐκ ἀνδρὸς μὴ μεθύοντος ἢ παίζοντος.

ἀλλ' ἴσως περὶ μὲν τούτων ὕστερον ἐπισκεπτέον· ἡ δὲ πρώτη V ζήτησίς ἐστι πότερον οὐ θετέον εἰς παιδείαν τὴν μουσικὴν ἢ θετέον, καὶ τί δύναται τῶν διαπορηθέντων τριῶν, πότερον παιδείαν ἢ παιδιὰν ἢ διαγωγήν. εὐλόγως δ' εἰς πάντα τάττεται καὶ φαίνεται μετέχειν. ἥ τε γὰρ παιδιὰ χάριν ἀναπαύσεώς ἐστι, τὴν δ' ἀνάπαυσιν ἀναγκαῖον ἡδεῖαν εἶναι (τῆς γὰρ διὰ τῶν πόνων λύπης ἰατρεία τίς ἐστιν), καὶ τὴν διαγωγὴν ὁμολογουμένως δεῖ μὴ μόνον ἔχειν τὸ καλὸν ἀλλὰ καὶ τὴν ἡδονήν (τὸ γὰρ εὐδαιμονεῖν ἐξ ἀμφοτέρων τούτων ἐστίν)· τὴν δὲ μουσικὴν πάντες εἶναί φαμεν τῶν ἡδίστων, καὶ ψιλὴν οὖσαν καὶ μετὰ μελῳδίας (φησὶ γὰρ καὶ Μουσαῖος εἶναι 2

"βροτοῖς ἥδιστον ἀείδειν·"

διὸ καὶ εἰς τὰς συνουσίας καὶ διαγωγὰς εὐλόγως παραλαμβάνου-

39. τὰ τοιαῦτα post δεῖ Π^2P^5 Bk. ‖ 1339b, 1. καὶ post δύνασθαι tri. Spengelius (nescio an recte) ‖ 4. εἰ Π^1P^4, εἴη c. c. Ar. ‖ 6. χρωμένων] χειρουργούντων? Flachius ‖ 8. ἄδει P^5, ᾄδει Bk. ‖ 13. παιδιὰν ἢ παιδείαν Victorius (fors. recte) ‖ 21. γὰρ Π^1, γοῦν Π^2 Bk., δὲ P^5.

(V)
p. 137) σιν αὐτὴν ὡς δυναμένην εὐφραίνειν), ὥστε καὶ ἐντεῦθεν ὑπολάβοι
ἄν τις παιδεύεσθαι δεῖν αὐτὴν τοὺς νεωτέρους. ὅσα γὰρ ἁβλαβῆ 25
τῶν ἡδέων, οὐ μόνον ἁρμόττει πρὸς τὸ τέλος ἀλλὰ καὶ πρὸς
τὴν ἀνάπαυσιν· ἐπεὶ δὲ ἐν μὲν τῷ τέλει συμβαίνει τοῖς
ἀνθρώποις ὀλιγάκις γίνεσθαι, πολλάκις δὲ ἀναπαύονται
καὶ χρῶνται ταῖς παιδιαῖς οὐχ ὅσον ἐπὶ πλέον ἀλλὰ καὶ
διὰ τὴν ἡδονήν, χρήσιμον ἂν εἴη διαναπαύειν ἐν ταῖς ἀπὸ 30
3 ταύτης ἡδοναῖς. συμβέβηκε δὲ τοῖς ἀνθρώποις ποιεῖσθαι
τὰς παιδιὰς τέλος· ἔχει γὰρ ἴσως ἡδονήν τινα καὶ τὸ
τέλος, ἀλλ' οὐ τὴν τυχοῦσαν, ζητοῦντες δὲ ταύτην, λαμβά-
νουσιν ὡς ταύτην ἐκείνην, διὰ τὸ τῷ τέλει τῶν πράξεων
ἔχειν ὁμοίωμά τι. τό τε γὰρ τέλος οὐδενὸς τῶν ἐσομένων 35
χάριν αἱρετόν, καὶ αἱ τοιαῦται τῶν ἡδονῶν οὐδενός εἰσι τῶν
ἐσομένων ἕνεκεν, ἀλλὰ τῶν γεγονότων, οἷον πόνων καὶ λύ-
πης. δι' ἣν μὲν οὖν αἰτίαν ζητοῦσι τὴν εὐδαιμονίαν γίνε-
σθαι διὰ τούτων τῶν ἡδονῶν, ταύτην εἰκότως ἄν τις ὑπο-
4 λάβοι τὴν αἰτίαν· περὶ δὲ τοῦ κοινωνεῖν τῆς μουσικῆς, οὐ 40
διὰ ταύτην μόνην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ χρήσιμον εἶναι πρὸς
τὰς ἀναπαύσεις, ὡς ἔοικεν. οὐ μὴν ἀλλὰ ζητητέον μή ποτε
τοῦτο μὲν συμβέβηκε, τιμιωτέρα δ' αὐτῆς ἡ φύσις ἐστὶν ἢ 1340a
κατὰ τὴν εἰρημένην χρείαν, καὶ δεῖ μὴ μόνον τῆς κοινῆς
ἡδονῆς μετέχειν ἀπ' αὐτῆς, ἣν ἔχουσι πάντες αἴσθησιν (ἔχει
γὰρ ἡ μουσικὴ τὴν ἡδονὴν φυσικήν, διὸ πάσαις ἡλικίαις
καὶ πᾶσιν ἤθεσιν ἡ χρῆσις αὐτῆς ἐστι προσφιλής), ἀλλ' 5
ὁρᾶν εἴ πῃ καὶ πρὸς τὸ ἦθος συντείνει καὶ πρὸς τὴν ψυχήν.
τοῦτο δ' ἂν εἴη δῆλον, εἰ ποιοί τινες τὰ ἤθη γινόμεθα δι'

24. ὑπολάβοι post 25. ἄν τις Π^2 P^5 Bk. ‖ 28. γενέσθαι? Susem. ‖ 29. καὶ διὰ] δι' αὐτὴν Spengelius ‖ 33. δὲ om. Π^1 (suppl. corr.^{1} P^1) † ‖ 37. οἷον om. Π^1 (suppl. corr.^{1} P^1), secl. Susem.^{1} † ‖ 41. διὰ — 42. ἔοικεν vix recte lacunosa videbantur Sylburgio Corai Goettlingio Susemihlio Schmidtio ‖ διὰ secl. Spengelius, ⟨πάντων μάλιστα⟩ χρήσιμον vel χρησιμώτατον ci. Flachius, nescio an recte ‖ 1340a, 1. ἡ φύσις αὐτῆς ἐστιν P^1, ἐστὶν ἡ φύσις αὐτῆς ΓM^s Susem.$^{1.2}$ ‖ 6. πῃ] τι P^1 et corr. P^4 ‖ πρὸς alterum om. $M^s P^1$, secl. Susem.^{1} (fors. recte).

(V)

αὐτῆς. ἀλλὰ μὴν ὅτι γινόμεθα ποιοί τινες, φανερὸν διὰ πολλῶν μὲν καὶ ἑτέρων, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ διὰ τῶν Ὀλύμπου μελῶν· ταῦτα γὰρ ὁμολογουμένως ποιεῖ τὰς ψυχὰς ἐνθουσιαστικάς, ὁ δ' ἐνθουσιασμὸς τοῦ περὶ τὴν ψυχὴν ἤθους πάθος ἐστίν. [ἔτι δὲ ἀκροώμενοι τῶν μιμήσεων γίνονται πάντες συμπαθεῖς, καὶ χωρὶς τῶν ῥυθμῶν καὶ τῶν μελῶν αὐτῶν] ἐπεὶ δὲ συμβέβηκε τὴν μουσικὴν εἶναι τῶν ἡδέων, (p. 138
τὴν δ' ἀρετὴν περὶ τὸ χαίρειν ὀρθῶς καὶ φιλεῖν καὶ μισεῖν, 〈καὶ〉 δῆλον ὅτι δεῖ μανθάνειν καὶ συνεθίζεσθαι μηδὲν οὕτως ὡς τὸ κρίνειν ὀρθῶς καὶ τὸ χαίρειν τοῖς ἐπιεικέσιν ἤθεσι καὶ ταῖς καλαῖς πράξεσιν, ἔστι δὲ ὁμοιώματα μάλιστα παρὰ 6
τὰς ἀληθινὰς φύσεις ἐν τοῖς ῥυθμοῖς καὶ τοῖς μέλεσιν ὀργῆς καὶ πραότητος ἔτι δ' ἀνδρίας καὶ σωφροσύνης καὶ πάντων τῶν ἐναντίων τούτοις καὶ τῶν ἄλλων ἠθικῶν (δῆλον δ' ἐκ τῶν ἔργων· μεταβάλλομεν γὰρ τὴν ψυχὴν ἀκροώμενοι τοιούτων· *), ὁ δ' ἐν τοῖς ὁμοίοις ἐθισμὸς τοῦ λυπεῖσθαι καὶ χαίρειν ἐγγύς ἐστι τῷ πρὸς τὴν ἀλήθειαν τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον (οἷον εἴ τις χαίρει τὴν εἰκόνα τινὸς θεώμενος μὴ δι' ἄλλην αἰτίαν ἀλλὰ διὰ τὴν μορφὴν αὐτήν, ἀναγκαῖον τούτῳ καὶ αὐτὴν ἐκείνην τὴν θεωρίαν, οὗ τὴν εἰκόνα θεωρεῖ, ἡδεῖαν εἶναι), συμβέβηκε δὲ τῶν αἰσθητῶν ἐν μὲν τοῖς 7
ἄλλοις μηδὲν ὑπάρχειν ὁμοίωμα τοῖς ἤθεσιν, οἷον ἐν τοῖς ἁπτοῖς καὶ τοῖς γευστοῖς, ἀλλ' ἐν τοῖς ὁρατοῖς ἠρέμα

8. ποιοί — 9. δὲ καὶ om. P^6 S^b T^b Ar. Ald. et pr. $P^{3.4.}$ (suppl. mg. P^4 et mg. rc. P^3) ‖ φανερὸν] δῆλον P^5 ‖ 9. ἑτέρων] ἄλλων P^5 ‖ 12. ἔτι δὲ] ἐπειδὴ Susem. et ἐπειδὴ — 14. αὐτῶν post 23. τοιούτων tri. Susem. (hanc transpositionem commendat etiam Spengelius) ‖ ἀκροώμενοι non vert. Guil., ῥοώμενοι om. in lac. pr. M^s (suppl. rc.) ‖ 13. τῶν ante ῥυθμῶν om. Γ et pr. M^s (suppl. rc.), τῶν 〈λόγων διὰ τῶν〉 Susem.$^{1.2.}$ (fors. recte) ‖ 14. ἔτι δὲ 〈ἐπεὶ〉 aut mutata constructione ἔτι δὲ ci. Susem. ‖ τὴν μουσικὴν post εἶναι Π^2 P^5 Bk. ‖ 16. καὶ add. Susem. ‖ δῆλον ὅτι δεῖ Γ P^5, δεῖ δῆλον ὅτι Bk., δεῖ δηλονότι M^s Π^2 Ar. et corr.^{1} P^1, δηλονότι pr. P^1 ‖ 27. καὶ] κατ' M^s P^1, καθ' Γ† ‖ αὐτὴν Γ, αὐτοῦ Ar. Lambinus Scaliger Bk.^{2} (fors. recte) ‖ ἐκείνου Lambinus Scaliger Bk.^{2} (fors. recte) ‖ οὗ post τὴν εἰκόνα M^s P^1.

(σχήματα γάρ ἐστι τοιαῦτα, [ἀλλ' ἐπὶ μικρόν,] καὶ πάντες
τῆς τοιαύτης αἰσθήσεως κοινωνοῦσιν, * ἔτι δὲ οὐκ ἔστι ταῦτα
ὁμοιώματα [τῶν ἠθῶν], ἀλλὰ σημεῖα μᾶλλον τὰ γινόμενα
σχήματα καὶ χρώματα τῶν ἠθῶν, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἀπὸ τοῦ
σώματος ἐν τοῖς πάθεσιν· οὐ μὴν ἀλλ' ὅσον διαφέρει καὶ 35
περὶ τὴν τούτων θεωρίαν, δεῖ μὴ τὰ Παύσωνος θεωρεῖν τοὺς
νέους, ἀλλὰ τὰ Πολυγνώτου κἂν εἴ τις ἄλλος τῶν γρα-
8 φέων ἢ τῶν ἀγαλματοποιῶν ἐστιν ἠθικός), ἐν δὲ τοῖς μέ-
λεσιν αὐτοῖς ἔστι μιμήματα τῶν ἠθῶν (καὶ τοῦτ' ἐστὶ φανε-
ρόν· εὐθὺς γὰρ ἡ τῶν ἁρμονιῶν διέστηκε φύσις, ὥστε ἀκούον- 40
τας ἄλλως διατίθεσθαι καὶ μὴ τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον
πρὸς ἑκάστην αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς μὲν ἐνίας ὀδυρτικωτέρως
καὶ συνεστηκότως μᾶλλον, οἷον πρὸς τὴν μιξολυδιστὶ καλου- 1340b
μένην, πρὸς δὲ τὰς μαλακωτέρως τὴν διάνοιαν, οἷον πρὸς
τὰς ἀνειμένας, μέσως δὲ καὶ καθεστηκότως μάλιστα πρὸς
139) ἑτέραν, οἷον δοκεῖ ποιεῖν ἡ δωριστὶ μόνη τῶν ἁρμονιῶν, ἐνθου-
9 σιαστικοὺς δ' ἡ φρυγιστί — ταῦτα γὰρ καλῶς λέγουσιν οἱ περὶ 5
τὴν παιδείαν ταύτην πεφιλοσοφηκότες· λαμβάνουσι γὰρ τὰ
μαρτύρια τῶν λόγων ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων —, τὸν αὐτὸν δὲ
τρόπον ἔχει καὶ τὰ περὶ τοὺς ῥυθμούς, οἱ μὲν γὰρ ἔχου-
σιν ἦθος στασιμώτερον οἱ δὲ κινητικόν, καὶ τούτων οἱ μὲν
φορτικωτέρας ἔχουσι τὰς κινήσεις οἱ δὲ ἐλευθεριωτέρας), [ἐκ 10
μὲν οὖν τούτων φανερὸν ὅτι δύναται ποιόν τι τὸ τῆς ψυχῆς
ἦθος ἡ μουσικὴ παρασκευάζειν, εἰ δὲ τοῦτο δύναται ποιεῖν,
δῆλον ὅτι προσακτέον καὶ παιδευτέον ἐν αὐτῇ τοὺς νέους.

31. ἀλλ' ἐπὶ μικρόν post 32. κοινωνοῦσιν tri. Spengelius Susem.[2.3.] ‖ ⟨οὐ⟩ πάντες Ed. Mueller ‖ 32. ἔτι δὲ] ἐπεὶ Heidenhainius, ἐπειδὴ Susem.[2] ‖ 33. τῶν ἠθῶν secl. Flachius Susem.[3] ‖ 34. ταῦτ' *Π*[2]P[5] Ar. Bk. ‖ ἀπὸ] ἐπὶ *Π*[2]P[5] Bk. et mg. p[1] † ‖ 36. πάσωνος *Π*[2]P[5] (em. corr. P[1]) † ‖ 41. ἔχειν post τρόπον P[1] et fort. *Γ*, ἔχει P[4] ‖ 1340b, 1. συντετηκότως Madvigius, συννενοφότως Schmidtius ‖ 6. παιδείαν Ar., παιδιὰν *ΓΠ* ‖ 7. δὲ *Π*[1] Paris. 2042, γὰρ *Π*[2]P[5] Bk., non vert. Ar. ‖ 8. τὰ om. *Π*[3]P[5] et pr. P[1] (suppl. corr.[1]), non vert. Ar., secl. Bk.[2] ‖ ἔχουσι post 9. ἦθος *Π*[2]P[5] Bk. ‖ 10. ἐκ — 17. ἐστίν post 19. ἁρμονίαν tri. Boecker.

(V)

ἔστι γὰρ ἁρμόττουσα πρὸς τὴν φύσιν τὴν τηλικαύτην ἡ δι- 10
δασκαλία τῆς μουσικῆς· οἱ μὲν γὰρ νέοι διὰ τὴν ἡλικίαν
ἀνήδυντον οὐδὲν ὑπομένουσιν ἑκόντες, ἡ δὲ μουσικὴ φύσει τῶν
ἡδυσμένων ἐστίν.] καί τις ἔοικε συγγένεια ταῖς ἁρμονίαις
καὶ τοῖς ῥυθμοῖς ** εἶναι (διὸ πολλοί φασι τῶν σοφῶν οἳ
μὲν ἁρμονίαν εἶναι τὴν ψυχήν, οἳ δ' ἔχειν ἁρμονίαν)· *

πότερον δὲ δεῖ μανθάνειν αὐτοὺς ᾄδοντάς τε καὶ χειρουρ- VI
γοῦντας ἢ μή, καθάπερ ἠπορήθη πρότερον, νῦν λεκτέον.
οὐκ ἄδηλον δὲ ὅτι πολλὴν ἔχει διαφορὰν πρὸς τὸ γίνε-
σθαι ποιούς τινας, ἐάν τις αὐτὸς κοινωνῇ τῶν ἔργων· ἐν
γάρ τι τῶν ἀδυνάτων ἢ χαλεπῶν ἐστι μὴ κοινωνήσαντας
τῶν ἔργων κριτὰς γενέσθαι σπουδαίους. ἅμα δὲ καὶ δεῖ τοὺς
παῖδας ἔχειν τινὰ διατριβήν, καὶ τὴν Ἀρχύτα πλαταγὴν
οἴεσθαι γενέσθαι καλῶς, ἣν διδόασι τοῖς παιδίοις, ὅπως
χρώμενοι ταύτῃ μηδὲν καταγνύωσι τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν·
οὐ γὰρ δύναται τὸ νέον ἡσυχάζειν. αὕτη μὲν οὖν ἐστιν ἁρ-
μόττουσα τοῖς νηπίοις τῶν παιδίων, ἡ δὲ παιδεία πλαταγὴ
τοῖς μείζοσι τῶν νέων.

ὅτι μὲν οὖν παιδευτέον τὴν μουσικὴν οὕτως ὥστε καὶ κοι- 2
νωνεῖν τῶν ἔργων, φανερὸν ἐκ τῶν τοιούτων· τὸ δὲ πρέπον καὶ τὸ
μὴ πρέπον ταῖς ἡλικίαις οὐ χαλεπὸν διορίσαι, καὶ λῦσαι πρὸς τοὺς
φάσκοντας βάναυσον εἶναι τὴν ἐπιμέλειαν. πρῶτον μὲν γάρ, (p. 14
ἐπεὶ τοῦ κρίνειν χάριν μετέχειν δεῖ τῶν ἔργων, διὰ τοῦτο χρὴ νέους
μὲν ὄντας χρῆσθαι τοῖς ἔργοις, πρεσβυτέρους δὲ γενομένους

14. ἔστι ΓP^5, ἐστι P^1, ἔχει cet. ‖ γὰρ Susem., δὲ ΓΠ Ar. Bk. Susem.^{1} in textu ‖ ἁρμοζόντως P^{4}L^s Ald. ‖ 17. ἡδυσμάτων? Bywater ‖ ⟨πρὸς τὴν ψυχὴν⟩ ταῖς unus codex Guilelmi ‖ 18. ⟨ἡμῖν⟩ εἶναι Ar., ⟨μετὰ τῆς ψυχῆς⟩ εἶναι Conringius, ⟨πρὸς ἡμᾶς⟩ εἶναι Reizius, ⟨πρὸς τὴν ψυχὴν⟩ εἶναι Reizius Bk.^{2} ‖ 20. τοὺς ante αὐτοὺς add. Π^1 + ‖ 22. δὴ P$^{1.2.3.}$ (fors. recte) ‖ 24. τοὺς ante μὴ add. Susem.^{1} et fort. Γ ‖ 26. ἀρχύτου Π^{2}P^5 Bkk. et corr.^{1} P^1 ‖ 29. ἁρμόττουσα post 30. τοῖς νηπίοις Π^{2}P^5 Bk. ‖ 30. παιδίων P^1, παιδικῶν L^s Ald., παιδιῶν c. c. Ar. Bk.^{1} ‖ 32. καὶ om. Π^1, secl. Susem.^{1} ‖ 37. γενομένους M^s(?) Reizius Bk.^{2}, γιγνομένους P^4, γινομένους c. c. Bk.^{1} et fort. Γ.

(VI)
τῶν μὲν ἔργων ἀφεῖσθαι, δύνασθαι δὲ τὰ καλὰ κρίνειν καὶ
χαίρειν ὀρθῶς διὰ τὴν μάθησιν τὴν γενομένην ἐν τῇ νεότητι·
3 περὶ δὲ τῆς ἐπιτιμήσεως ἣν τινες ἐπιτιμῶσιν ὡς ποιούσης 40
τῆς μουσικῆς βαναύσους, οὐ χαλεπὸν λῦσαι σκεψαμένους
μέχρι τε πόσου τῶν ἔργων κοινωνητέον τοῖς πρὸς ἀρετὴν
παιδευομένοις πολιτικήν, καὶ ποίων μελῶν καὶ ποίων ῥυ- 1341 a
θμῶν κοινωνητέον, ἔτι δὲ ἐν ποίοις ὀργάνοις τὴν μάθησιν
ποιητέον, καὶ γὰρ τοῦτο διαφέρειν εἰκός. ἐν τούτοις γὰρ ἡ
λύσις ἐστὶ τῆς ἐπιτιμήσεως· οὐδὲν γὰρ κωλύει τρόπους τινὰς
τῆς μουσικῆς ἀπεργάζεσθαι τὸ λεχθέν. 5
4 φανερὸν τοίνυν ὅτι δεῖ τὴν μάθησιν αὐτῆς μήτε ἐμποδί-
ζειν πρὸς τὰς ὕστερον πράξεις, μήτε τὸ σῶμα ποιεῖν βάναυσον
καὶ ἄχρηστον πρὸς τὰς πολεμικὰς καὶ πολιτικὰς ἀσκήσεις, πρὸς μὲν
τὰς [χρήσεις] ἤδη, πρὸς δὲ τὰς [μαθήσεις] ὕστερον. συμβαίνοι δ'
ἂν περὶ τὴν μάθησιν, εἰ μήτε τὰ πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοὺς τεχνι- 10
κοὺς συντείνοντα διαπονοῖεν, μήτε τὰ θαυμάσια καὶ περιττὰ
τῶν ἔργων, ἃ νῦν ἐλήλυθεν εἰς τοὺς ἀγῶνας, ἐκ δὲ τῶν
ἀγώνων εἰς τὴν παιδείαν, ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα μέχρι περ
ἂν δύνωνται χαίρειν τοῖς καλοῖς μέλεσι καὶ ῥυθμοῖς, καὶ
μὴ μόνον τῷ κοινῷ τῆς μουσικῆς, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων 15
ἔνια ζῴων ἔτι δὲ καὶ πλῆθος ἀνδραπόδων καὶ παιδίων.
5 δῆλον δὲ ἐκ τούτων καὶ ποίοις ὀργάνοις χρηστέον.
οὔτε γὰρ αὐλοὺς εἰς παιδείαν ἀκτέον οὔτ' ἄλλο τι τεχνικὸν
ὄργανον, οἷον κιθάραν κἂν εἴ τι τοιοῦτον ἄλλο ἔστιν, ἀλλ'
ὅσα ποιήσει αὐτῶν ἀκροατὰς ἀγαθοὺς ἢ τῆς μουσικῆς παι- 20
δείας ἢ τῆς ἄλλης· ἔτι δὲ οὐκ ἔστιν ὁ αὐλὸς ἠθικὸν ἀλλὰ

39. γινομένην M^s P^1 ‖ 1341 a, 1. παιδευομένοις] πολιτευομένοις Γ M^s † ‖ 9. χρήσεις — μαθήσεις] μαθήσεις — χρήσεις Boiesenius, recte, nisi rectius ἤδη et ὕστερον inter se permutari iubet Spengelius: vitium detexit Schneider ‖ 13. παιδιάν M^s P^1 † ‖ καὶ post ἀλλὰ add. $Π^2$ P^5 Bk. ‖ 15. κοινωνῶ M^s P^5 $Π^2$ (crx. p^2) † ‖ 18. τι om. $Π^2$ P^5 Ar. Bk. ‖ 19. ἄλλο ἐστιν $Π^1$, ἄλλο ἕτερόν ἐστιν corr. P^4, ἑτερόν ἐστιν c. c. Bk. ‖ 20. παιδιᾶς Γ M^s † ‖ 21. ἔτι δὲ] ἐπειδὴ Susem.^{2} ‖ ὁ αὐτὸς M^s, *id ipsum* Guil. †.

μᾶλλον ὀργιαστικόν, ὥστε πρὸς τοὺς τοιούτους αὐτῷ καιροὺς χρηστέον ἐν οἷς ἡ Θεωρία κάθαρσιν δύναται μᾶλλον ἢ μάθησιν. προσθῶμεν δὲ ὅτι συμβέβηκεν αὐτῷ ἐναντίον πρὸς παιδείαν καὶ τὸ κωλύειν τῷ λόγῳ χρῆσθαι τὴν αὔλησιν. (p. 14
διὸ καλῶς ἀπεδοκίμασαν αὐτοῦ οἱ πρότερον τὴν χρῆσιν ἐκ τῶν νέων καὶ τῶν ἐλευθέρων, καίπερ χρησάμενοι τὸ πρῶ- 6
τον αὐτῷ. σχολαστικώτεροι γὰρ γενόμενοι διὰ τὰς εὐπορίας καὶ μεγαλοψυχότεροι πρὸς τὴν ἀρετήν, ἔτι τε πρότερον καὶ μετὰ τὰ Μηδικὰ φρονηματισθέντες ἐκ τῶν ἔργων, πάσης ἥπτοντο μαθήσεως, οὐδὲν διακρίνοντες ἀλλ' ἐπιζητοῦντες. διὸ καὶ τὴν αὐλητικὴν ἤγαγον πρὸς τὰς μαθήσεις. καὶ γὰρ ἐν Λακεδαίμονί τις χορηγὸς αὐτὸς ηὔλησε τῷ χορῷ, καὶ περὶ Ἀθήνας οὕτως ἐπεχωρίασεν ὥστε σχεδὸν οἱ πολλοὶ τῶν ἐλευθέρων μετεῖχον αὐτῆς· δῆλον δὲ ἐκ τοῦ πίνακος ὃν ἀνέθηκε Θράσιππος Ἐκφαντίδῃ χορηγήσας. ὕστερον δὲ ἀπεδοκιμάσθη διὰ τῆς πείρας αὐτῆς, βέλτιον 7
δυναμένων κρίνειν τὸ πρὸς ἀρετὴν καὶ τὸ μὴ πρὸς ἀρετὴν συντεῖνον· ὁμοίως δὲ καὶ πολλὰ τῶν ὀργάνων τῶν ἀρχαίων, οἷον πηκτίδες καὶ βάρβιτοι καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν συντείνοντα τοῖς ἀκούουσι τῶν χρωμένων, ἑπτάγωνα καὶ τρίγωνα καὶ
1341b σαμβῦκαι, καὶ πάντα τὰ δεόμενα χειρουργικῆς ἐπιστήμης. εὐλόγως δ' ἔχει καὶ τὸ περὶ τῶν αὐλῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων 8
μεμυθολογημένον. φασὶ γὰρ δὴ τὴν Ἀθηνᾶν εὑροῦσαν ἀποβαλεῖν τοὺς αὐλούς. οὐ κακῶς μὲν οὖν ἔχει φάναι καὶ διὰ
5 τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ προσώπου τοῦτο ποιῆσαι δυσχεράνασαν

23. *δύναται* ante *κάθαρσιν* Γ, post *μᾶλλον* Π^2 P^5 Bk. ‖ 24. *αὐτῷ* post *ἐναντίον* Π^2 P^5 Bk. ‖ 28. *γενόμενοι* Schneider, *γινόμενοι* M^s P^1, *γιγνόμενοι* Π^2 P^5 Bk.^{1} ‖ 29. *τὴν* om. P^5 S^b T^b Ald. Bk. ‖ 31. *ἥπτοντο* M^s et, ut videtur, Γ, *ἤττοντο* S^b ‖ 33. *αὐτὸς* om. Π^1 (suppl. mg. p^1), secl. Susem.^{1} † ‖ 35. *ἐλευθερίων* Schneider (fors. recte) ‖ 1341b, 1. *σαμβῦκαι* Goettlingius, *ἴαμβοι* Π^1, *σαμβύκαι* Π^2 P^5 Ar. et mg. p^1, *ἰαμβῦκαι* Susem.^{1} ‖ 2 *αὐλῶν*] *ἄλλων* Γ M^s † ‖ 3. *δὴ* om. Π^1, secl. Susem.^{1} ‖ 4. *μὲν οὖν*] *enim* Guil., *οὖν* om. in lac. pr. M^s (suppl. rc.).

τὴν Θεόν· οὐ μὴν ἀλλὰ μᾶλλον εἰκὸς ὅτι πρὸς τὴν διάνοιαν
οὐδέν ἐστιν ἡ παιδεία τῆς αὐλήσεως. τῇ γὰρ Ἀθηνᾷ τὴν ἐπι-
στήμην περιτίθεμεν καὶ τὴν τέχνην.

VII ἐπεὶ δὲ τῶν τε ὀργάνων καὶ τῆς ἐργασίας ἀποδοκιμάζο- 7
μεν τὴν τεχνικὴν παιδείαν (τεχνικὴν δὲ τίθεμεν τὴν πρὸς τοὺς 10
ἀγῶνας· ἐν ταύτῃ γὰρ ὁ πράττων οὐ τῆς αὐτοῦ μεταχειρίζεται
χάριν ἀρετῆς, ἀλλὰ τῆς τῶν ἀκουόντων ἡδονῆς, καὶ ταύτης φορ-
τικῆς, διόπερ οὐ τῶν ἐλευθέρων κρίνομεν εἶναι τὴν ἐργασίαν,
ἀλλὰ θητικωτέραν, καὶ βαναύσους δὴ συμβαίνει γίνεσθαι·
p. 142) πονηρὸς γὰρ ὁ σκοπὸς πρὸς ὃν ποιοῦνται τὸ τέλος· ὁ γὰρ 15
θεατὴς φορτικὸς ὢν μεταβάλλειν εἴωθε τὴν μουσικήν, ὥστε
καὶ τοὺς τεχνίτας τοὺς πρὸς αὐτὸν μελετῶντας αὐτούς
τε ποιούς τινας ποιεῖ καὶ τὰ σώματα διὰ τὰς κινήσεις)· (7)
2 σκεπτέον [δ'] ἔτι περί τε τὰς ἁρμονίας καὶ τοὺς ῥυθμούς,
[καὶ πρὸς παιδείαν] πότερον ταῖς ἁρμονίαις πάσαις χρηστέον 20
καὶ πᾶσι τοῖς ῥυθμοῖς ἢ διαιρετέον, ἔπειτα τοῖς πρὸς παι-
δείαν διαπονοῦσι πότερον τὸν αὐτὸν διορισμὸν θήσομεν ἢ
[τρίτον δὲ] τινα ἕτερον, * ἐπειδὴ τὴν μὲν μουσικὴν ὁρῶμεν διὰ
μελοποιίας καὶ ῥυθμῶν οὖσαν, τούτων δ' ἑκάτερον οὐ δεῖ λε-
ληθέναι τίνα δύναμιν ἔχει πρὸς παιδείαν, καὶ πότερον 25
προαιρετέον μᾶλλον τὴν εὐμελῆ μουσικὴν ἢ τὴν εὔρυθμον.
3 νομίσαντες οὖν πολλὰ καλῶς λέγειν περὶ τούτων τῶν τε νῦν
μουσικῶν ἐνίους καὶ τῶν ἐκ φιλοσοφίας ὅσοι τυγχάνουσιν
ἐμπείρως ἔχοντες τῆς περὶ τὴν μουσικὴν παιδείας, τὴν μὲν
καθ' ἕκαστον ἀκριβολογίαν ἀποδώσομεν ζητεῖν τοῖς βουλο- 30
μένοις παρ' ἐκείνων, νῦν δὲ νομικῶς διέλωμεν, τοὺς τύπους

7. γὰρ Susem., δὲ $\Gamma\Pi$ Bk. Susem.[1] in textu, *cum* Ar. ‖ 10. παιδιάν Π^1 (crx. γρ. mg. p^1) † ‖ 11. αὐτοῦ Γ, αὐτοῦ Π ‖ 18. ποιούς τινας haud sine causa offendit Aretinum et Lindauium, τοιούτους? Susem. ‖ 19. δ' om. P^5, del. Schneider, δή? Susem. ‖ 20. καὶ πρὸς παιδείαν secl. Bonitzius, παιδιὰν coniecerat Orellius ‖ 23. τρίτον δεῖ (δὴ $P^5 L^s$) $\Gamma\Pi$, τρίτον δὲ ci. et post ἕτερον tri. Susem., δεῖ non vert. Ar., del. Coraes, alio modo corruptum esse locum intellexit Bonitzius ‖ 25. δύναμιν post ἔχει $P^{3.5.}$ Π^3 Bk. ‖ καὶ secludendum esse ci. Susem.

(VII)

μόνον εἰπόντες περὶ αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ τὴν διαίρεσιν ἀποδε- 4
χόμεθα τῶν μελῶν ὡς διαιροῦσί τινες τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ,
τὰ μὲν ἠθικὰ τὰ δὲ πρακτικὰ τὰ δ' ἐνθουσιαστικὰ τιθέντες,
καὶ τῶν ἁρμονιῶν τὴν φύσιν πρὸς ἕκαστα τούτων οἰκείαν
ἄλλην πρὸς ἄλλο μέλος τιθέασι, φαμὲν δ' οὐ μιᾶς ἕνεκεν
ὠφελείας τῇ μουσικῇ χρῆσθαι δεῖν ἀλλὰ καὶ πλειόνων χά-
ριν (καὶ γὰρ παιδείας ἕνεκεν καὶ καθάρσεως — τί δὲ λέ-
γομεν τὴν κάθαρσιν, νῦν μὲν ἁπλῶς, πάλιν δ' ἐν τοῖς περὶ
ποιητικῆς ἐροῦμεν σαφέστερον —, τρίτον δὲ πρὸς διαγωγήν,
πρὸς ἄνεσίν τε καὶ πρὸς τὴν τῆς συντονίας ἀνάπαυσιν)·
1342 a φανερὸν ὅτι χρηστέον μὲν πάσαις ταῖς ἁρμονίαις, οὐ τὸν 5
αὐτὸν δὲ τρόπον πάσαις χρηστέον, ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν
παιδείαν ταῖς ἠθικωτάταις, πρὸς δὲ ἀκρόασιν ἑτέρων χει-
ρουργούντων καὶ ταῖς πρακτικαῖς καὶ ταῖς ἐνθουσιαστικαῖς. ὃ
5 γὰρ περὶ ἐνίας συμβαίνει πάθος ψυχὰς ἰσχυρῶς, τοῦτο ἐν (p. 14
πάσαις ὑπάρχει, τῷ δὲ ἧττον διαφέρει καὶ τῷ μᾶλλον,
οἷον ἔλεος καὶ φόβος, ἔτι δ' ἐνθουσιασμός· καὶ γὰρ ὑπὸ
ταύτης τῆς κινήσεως κατακώχιμοί τινές εἰσιν, ἐκ τῶν δ'
ἱερῶν μελῶν ὁρῶμεν τούτους [ὅταν χρήσωνται τοῖς ἐξοργιά-
10 ζουσι τὴν ψυχὴν μέλεσι] καθισταμένους ὥσπερ ἰατρείας τυ-
χόντας καὶ καθάρσεως· ταὐτὸ δὴ τοῦτο ἀναγκαῖον πάσχειν 6
καὶ τοὺς ἐλεήμονας καὶ τοὺς φοβητικοὺς καὶ τοὺς ὅλως πα-
θητικούς, τοὺς δ' ἄλλους καθ' ὅσον ἐπιβάλλει τῶν τοιούτων
ἑκάστῳ, καὶ πᾶσι γίνεσθαί τινα κάθαρσιν καὶ κουφίζεσθαι

36. μέλος Tyrwhittus, μέρος *Γ Π* Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ 38. καὶ post γὰρ add. $P^{1.2.4.}$ ‖ παιδιᾶς *Π*[1] P^{2}, παιδίας, ut videtur, corr. P^{5} ‖ 40. τρίτον δὲ] καὶ ταῦτα Liepertus, ταύτης δὲ vel ταύτης δ' ἢ Susem. ‖ διαγωγὴν ⟨καὶ⟩ ci. Liepertus et Susem., διαγωγὴν ⟨ἢ⟩ Susem.[2] ‖ 1342 a, 1. οὐ — 2. χρηστέον om. *Π*[1] † ‖ 3. ἀκρόασιν] κάθαρσιν Paris. 2043 et Twiningius (nisi fallor, recte) ‖ 8. δ'] δὲ ante τῶν $P^{4.6.}$ L^{s} Ald. Bk., post 9. ἱερῶν P^{5} ‖ 9. ὅταν — 10. μέλεσι secl. Susem.[3] ‖ 10. καθισταμένους *Π*[1] P^{3} (crx. p^{1}) ‖ 11. καὶ secl. Spengelius, τῆς olim ci. Ueberwegius, ⟨τῆς⟩ [καὶ] Susem. ‖ 12. τοὺς ἄλλως Ar., τοὺς ⟨ἄλλως⟩ ὅλως? Susem., ὅλως τοὺς Reizius haud male, at fort. nihil mutandum est.

μεθ' ἡδονῆς· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μέλη τὰ πρακτικὰ παρέ- 15
χει χαρὰν ἀβλαβῆ τοῖς ἀνθρώποις. διὸ ταῖς μὲν τοιαύ-
ταις ἁρμονίαις καὶ τοῖς τοιούτοις μέλεσι ** θετέον τοὺς τὴν
7 [θεατρικὴν] μουσικὴν μεταχειριζομένους ἀγωνιστάς (ἐπεὶ δ' ὁ
θεατὴς διττός, ὃ μὲν ἐλεύθερος καὶ πεπαιδευμένος, ὃ δὲ
φορτικὸς ἐκ βαναύσων καὶ θητῶν καὶ ἄλλων τοιούτων συγ- 20
κείμενος, ἀποδοτέον ἀγῶνας καὶ θεωρίας καὶ τοῖς τοιούτοις
πρὸς ἀνάπαυσιν· εἰσὶ δὲ ὥσπερ αὐτῶν αἱ ψυχαὶ παρε-
στραμμέναι τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως, οὕτω καὶ τῶν ἁρμονιῶν
παρεκβάσεις εἰσὶ καὶ τῶν μελῶν τὰ σύντονα καὶ παρακε-
χρωσμένα, ποιεῖ δὲ τὴν ἡδονὴν ἑκάστοις τὸ κατὰ φύσιν 25
οἰκεῖον, διόπερ ἀποδοτέον ἐξουσίαν τοῖς ἀγωνιζομένοις πρὸς
τὸν θεατὴν τὸν τοιοῦτον τοιούτῳ τινὶ χρῆσθαι τῷ γένει τῆς
8 μουσικῆς)· πρὸς δὲ παιδείαν, ὥσπερ εἴρηται, τοῖς ἠθικοῖς τῶν
μελῶν χρηστέον καὶ ταῖς ἁρμονίαις ταῖς τοιαύταις. τοιαύτη
δ' ἡ δωριστί, καθάπερ εἴπομεν πρότερον· δέχεσθαι δὲ δεῖ 30
κἄν τινα ἄλλην ἡμῖν δοκιμάζωσιν οἱ κοινωνοὶ τῆς ἐν φι-
λοσοφίᾳ διατριβῆς καὶ τῆς περὶ τὴν μουσικὴν παιδείας. ὁ
δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ Σωκράτης οὐ καλῶς τὴν φρυγιστὶ μόνην
καταλείπει μετὰ τῆς δωριστί, καὶ ταῦτα ἀποδοκιμάσας
τῶν ὀργάνων τὸν αὐλόν. ἔχει γὰρ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἡ 1342b
φρυγιστὶ τῶν ἁρμονιῶν ἥνπερ αὐλὸς ἐν τοῖς ὀργάνοις·
9 ἄμφω γὰρ ὀργιαστικὰ καὶ παθητικά. δηλοῖ δ' ἡ ποίη-
(p. 144) σις. πᾶσα γὰρ βακχεία καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη κίνησις
μάλιστα τῶν ὀργάνων ἐστὶν ἐν τοῖς αὐλοῖς, τῶν δ' ἁρμο- 5
νιῶν ἐν τοῖς φρυγιστὶ μέλεσι λαμβάνει ταῦτα τὸ πρέπον.

15. πρακτικὰ Sauppeus, καθαρτικὰ $\Gamma\,\Pi$ Ar. Bk. Susem.[1] in textu et Thurotus, qui lacunam ante ὁμοίως statuit ‖ 16. χώραν Π^1 et corr.[1] P^2 (em. corr.[1] P^1) ‖ 17. θεατέον $P^{3.5.}$ S^b T^b L^s Ar. Ald. et corr.[1] P^1 et pr. P^4 (crx. γρ. mg.), ⟨χρῆσθαι⟩ ἐατέον Ed. Mueller, ⟨χρῆσθαι⟩ θετέον Spengelius (recte, nisi Muellerum sequi malis), detexit vitium Coraes ‖ 18. θεατρικὴν glossam superscr. p^2, om. Π^1 Ar. et pr. P^2, c. c. add. Bk. ‖ 24. παρακεχωρημένα $\Pi^1\,P^2$ (crx. γρ. mg. p^1) ‖ 28. παιδιάν Π^1 et pr. P^2 (em. mg. p^1 et corr.[1] P^2) †.

οἷον ὁ διθύραμβος ὁμολογουμένως εἶναι δοκεῖ Φρύγιον. καὶ τούτου πολλὰ παραδείγματα λέγουσιν οἱ περὶ τὴν σύνεσιν ταύτην ἄλλα τε, καὶ διότι Φιλόξενος ἐγχειρήσας ἐν τῇ δωριστὶ ποιῆσαι διθύραμβον τοὺς μύθους οὐχ οἷός τ' ἦν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐξέπεσεν εἰς τὴν φρυγιστὶ τὴν προσήκουσαν ἁρμονίαν πάλιν. περὶ δὲ τῆς δωριστὶ πάντες ὁμολογοῦσιν ὡς στασιμωτάτης οὔσης καὶ μάλιστα ἦθος ἐχούσης ἀνδρεῖον. ἔτι δὲ ἐπεὶ τὸ μέσον μὲν τῶν ὑπερβολῶν ἐπαινοῦμεν καὶ χρῆναι διώκειν φαμέν, ἡ δὲ δωριστὶ ταύτην ἔχει τὴν φύσιν πρὸς τὰς ἄλλας ἁρμονίας, φανερὸν ὅτι τὰ Δώρια μέλη πρέπει παιδεύεσθαι μᾶλλον τοῖς νεωτέροις. [εἰσὶ δὲ δύο σκοποί, τό τε δυνατὸν καὶ τὸ πρέπον· καὶ γὰρ τὰ δυνατὰ δεῖ μεταχειρίζεσθαι μᾶλλον καὶ τὰ πρέποντα ἑκάστοις. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα ὡρισμένα ταῖς ἡλικίαις, οἷον τοῖς ἀπειρηκόσι διὰ χρόνου οὐ ῥᾴδιον ᾄδειν τὰς συντόνους ἁρμονίας, ἀλλὰ τὰς ἀνειμένας ἡ φύσις ὑποβάλλει τοῖς τηλικούτοις. διὸ καλῶς ἐπιτιμῶσι καὶ τοῦτο ⟨τῷ⟩ Σωκράτει τῶν περὶ τὴν μουσικήν τινες, ὅτι τὰς ἀνειμένας ἁρμονίας ἀποδοκιμάσειεν εἰς τὴν παιδείαν, ὡς μεθυστικὰς λαμβάνων αὐτάς, οὐ κατὰ τὴν τῆς μέθης δύναμιν (βακχευτικὸν γὰρ ἥ γε μέθη ποιεῖ μᾶλλον) ἀλλ' ἀπειρηκυίας. ὥστε καὶ πρὸς τὴν ἐσομένην ἡλικίαν, τὴν τῶν πρεσβυτέρων, δεῖ καὶ τῶν τοιούτων ἁρμονιῶν ἅπτεσθαι καὶ τῶν μελῶν τῶν τοιούτων. ἔτι δ' εἴ τίς ἐστι τοιαύτη τῶν ἁρμονιῶν ἣ πρέπει τῇ τῶν παίδων ἡλικίᾳ διὰ τὸ δύνασθαι κόσμον τ' ἔχειν ἅμα καὶ παιδείαν, οἷον ἡ λυδιστὶ φαίνεται πεπονθέναι μάλιστα τῶν

10. διθύραμβον τοὺς] διθυραμβικοὺς Ramus ‖ τοὺς μύθους secl. Sauppeus, τοὺς *Μυσοὺς* Schneider Bk.[2] ‖ 17. τοὺς νεωτέρους Coraes ‖ 17. εἰσὶ — 34. πρέπον secl. Susem.[2.3.] ‖ 19. ἑκάστοις P^5, ἑκάστους cet. ‖ 21. χρῦ M^s, χρόνον $P^{3.5.}$ Π^3 Bk. ‖ 23. τῷ add. Wilson ‖ 27. καὶ non vert. Guil., secludendum esse ci. Susem. ‖ 28. καὶ non vert. Guil. Ar., secl. Coraes ‖ 32. παιδιὰν C. E. Ch. Schneider ‖ παιδείαν οἷαν pr. P^3 (crx. rc.), διάνοιαν Π^1 et corr.[1] P^2 (crx. partim in textu partim in mg. p^1).

(VII) ἁρμονιῶν, ἢ ** δῆλον ὅτι τρεῖς τούτους ὅρους ποιητέον εἰς τὴν παιδείαν, τό τε μέσον καὶ τὸ δυνατὸν καὶ τὸ πρέπον. **

Z (Δ).

1288b

(p. 145) Ἐν ἁπάσαις ταῖς τέχναις καὶ ταῖς ἐπιστήμαις ταῖς μὴ κατὰ μόριον γινομέναις, ἀλλὰ περὶ γένος ἕν τι τελείαις οὔσαις, μιᾶς ἐστι θεωρῆσαι τὸ περὶ ἕκαστον γένος ἁρμόττον, οἷον ἄσκησις σώματι ποία τε ποίῳ συμφέρει, καὶ τίς ἀρίστη (τῷ γὰρ κάλλιστα πεφυκότι καὶ κεχορηγημένῳ τὴν ἀρίστην ἀναγκαῖον ἁρμόττειν), καὶ τίς τοῖς πλείστοις μία πᾶσιν (καὶ γὰρ τοῦτο τῆς γυμναστικῆς ἔργον ἐστίν), ἔτι δὲ ἐάν τις μὴ τῆς ἱκνουμένης ἐπιθυμῇ μήθ' ἕξεως μήτ' ἐπιστήμης τῶν περὶ τὴν ἀγωνίαν, μηδὲν ἧττον τοῦ παιδοτρίβου καὶ τοῦ γυμναστικοῦ παρασκευάσαι τε καὶ ταύτην ἔτι τὴν δύναμιν. ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ περὶ ἰατρικὴν καὶ περὶ ναυπηγίαν καὶ ἐσθῆτα καὶ περὶ πᾶσαν ἄλλην τέχνην ὁρῶμεν συμβαῖνον. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ πολιτείαν τῆς αὐτῆς ἐστιν ἐπιστήμης τὴν ἀρίστην θεωρῆσαι τίς ἐστι καὶ ποία τις ἂν οὖσα μάλιστ' εἴη κατ' εὐχὴν μηδενὸς ἐμποδίζοντος τῶν ἐκτός, καὶ τίς τίσιν ἁρμόζουσα (πολλοῖς γὰρ τῆς ἀρίστης τυχεῖν ἴσως ἀδύνατον, ὥστε τὴν κρατίστην τε ἁπλῶς καὶ τὴν ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἀρίστην οὐ δεῖ λεληθέναι τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην καὶ τὸν ὡς ἀληθῶς πολιτικόν),

2

33. ἢ add. P^1 et corr.^{1} P^2, c. c. om. Ar. Bk. ‖ ** δῆλον Conringius ‖ ους ὅρους om. in lac. pr. P^1, ὅρους om. Γ P^2 † ‖ 34. παιδιὰν P^2, παιδιάν pr. P^1 (crx. mg. p^1) ‖ πρέπον. ** Guil., v. append.

Lib. VI (IV). 1288b, 15. πλείστοις 〈οἷς〉 ci. Chandler ‖ 16. ἔργον om. Π^2 Bk. (suppl. mg. P^4) ‖ 18. μηδὲν κ. τ. λ. non integra esse vidit Schneider, οὐδὲν Bk.^{2}, id quod, nisi plura exciderint, recte prb. Spengelius ‖ 19. γε καὶ Coraes, ἔσται Thurotus, recte, nisi lacunosus est locus, [τε] καὶ vel τε καὶ ** Spengelius, τε — ἔτι secl. Scaliger ‖ ἔτι] ἐστὶ Π^2 Ar. Bk. (Speng.), crx. mg. P^4 ‖ 20. ἐσθῆτα offendit Schneiderum et Lindauium ‖ 24. ἁρμόττουσα Π^2 Bk. ‖ 27. ἀγαθὸν om. Π^2 Ar. Bk. (suppl. mg. P^4).

(I)

ἔτι δὲ τρίτην τὴν ἐξ ὑποθέσεως (δεῖ γὰρ καὶ τὴν δοθεῖσαν δύνασθαι θεωρεῖν, ἐξ ἀρχῆς τε πῶς ἂν γένοιτο, καὶ γενομένη τίνα τρόπον ἂν σῴζοιτο πλεῖστον χρόνον· λέγω δὲ οἷον εἴ τινι πόλει συμβέβηκε μήτε τὴν ἀρίστην πολιτεύεσθαι πολιτείαν ἀχορήγητόν τε εἶναι [καὶ] τῶν ἀναγκαίων, μήτε τὴν ἐνδεχομένην ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, ἀλλά τινα φαυλοτέραν), παρὰ πάντα δὲ ταῦτα τὴν μάλιστα πάσαις ταῖς πόλεσιν ἁρμόττουσαν δεῖ γνωρίζειν. ὥσθ' οἱ πλεῖστοι τῶν ἀποφαινομένων περὶ πολιτείας, καὶ εἰ τἆλλα λέγουσι καλῶς, τῶν γε χρησίμων διαμαρτάνουσιν. οὐ γὰρ μόνον τὴν ἀρίστην δεῖ θεωρεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν δυνατήν, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ῥᾴω καὶ κοινοτέραν ἁπάσαις· νῦν δ' οἱ μὲν τὴν ἀκροτάτην καὶ δεομένην πολ- (p. 146)
λῆς χορηγίας ζητοῦσι μόνον, οἱ δὲ μᾶλλον κοινήν τινα λέγοντες, τὰς ὑπαρχούσας ἀναιροῦντες πολιτείας τὴν Λακωνικὴν
1289a ἢ τινα ἄλλην ἐπαινοῦσιν· χρὴ δὲ τοιαύτην εἰσηγεῖσθαι τάξιν ἣν ῥᾳδίως ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν καὶ πεισθήσονται καὶ δυνήσονται κοινωνεῖν, ὡς ἔστιν οὐκ ἔλαττον ἔργον τὸ ἐπανορθῶσαι πολιτείαν ἢ κατασκευάζειν ἐξ ἀρχῆς, ὥσπερ καὶ τὸ μεταμανθάνειν ἢ μανθάνειν ἐξ ἀρχῆς· διὸ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ ταῖς ὑπαρχούσαις πολιτείαις δεῖ δύνασθαι βοηθεῖν τὸν πολιτικόν, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον. — τοῦτο δὲ ἀδύνατον ἀγνοοῦντα πόσα πολιτείας ἔστιν εἴδη. νῦν γὰρ μίαν δημοκρατίαν οἴονταί τινες εἶναι καὶ μίαν ὀλιγαρχίαν· οὐκ ἔστι δὲ τοῦτ' ἀληθές. ὥστε δεῖ τὰς διαφορὰς μὴ λανθάνειν τὰς τῶν πολιτειῶν, πόσαι, καὶ συντίθενται ποσαχῶς. — μετὰ δὲ τῆς

29. *γίνοιτο*? Susem. ‖ 32. *καὶ* om. pr. P^1 (suppl. corr.^{1}), secl. Coraes, non vert. Ar. ‖ 34. *ἁρμόζουσαν* P^1 ‖ 35. *ὥσθ'* Susem., *ὡς ΓΠ* Ar. Susem.^{1} in textu, vitium animadvertit etiam Hampkeus ‖ 36. *τῶν*] *ὅμως τῶν* Susem.$^{1.2.}$, *tamen* Guil. ‖ 38. *κοινωτέραν* $M^s P^1$ ‖ 1289a, 1. *ἐπαινοῦμεν* Π^1 (em. corr. P^1) † ‖ 3. *κινεῖν* M^s et pr. P^1 (crx. mg. p^1) et corr. P^2 (*κοινω* oblitt. p^2), *prosequi* Guil., *recipere* Ar., *κιχεῖν* Susem.$^{1.2.}$ (male), *καινοῦν* vel *καινοτομεῖν* Madvigius (male) ‖ 5. *ἢ*] *τοῦ* Π^2 Bk. ‖ 8. *γὰρ*] *γὰρ δὴ* P^1 (fors. recte), *δὲ* Π^2 Bk. † ‖ 11. *μετὰ* — 13. *ἁρ-*

(I) αὐτῆς φρονήσεως ταύτης καὶ νόμους τοὺς ἀρίστους ἰδεῖν καὶ τοὺς ἑκάστῃ τῶν πολιτειῶν ἁρμόττοντας. πρὸς γὰρ τὰς πολιτείας τοὺς νόμους δεῖ τίθεσθαι καὶ τίθενται πάντες, ἀλλ' οὐ τὰς πολιτείας πρὸς τοὺς νόμους. πολιτεία μὲν γάρ ἐστι τάξις ταῖς πόλεσιν ἡ περὶ τὰς ἀρχάς, τίνα τρόπον νενέμηνται, καὶ τί τὸ κύριον τῆς πολιτείας καὶ τί τὸ τέλος ἑκάστοις τῆς κοινωνίας ἐστίν· νόμοι δὲ κεχωρισμένοι τῶν δηλούντων τὴν πολιτείαν, καθ' οὓς δεῖ τοὺς ἄρχοντας ἄρχειν καὶ φυλάττειν τοὺς 6 παραβαίνοντας αὐτούς. ὥστε δῆλον ὅτι τὰς διαφορὰς ἀναγ- καῖον καὶ τὸν ἀριθμὸν ἔχειν τῆς πολιτείας ἑκάστης καὶ πρὸς τὰς τῶν νόμων θέσεις· οὐ γὰρ οἷόν τε τοὺς αὐτοὺς νόμους συμφέρειν ταῖς ὀλιγαρχίαις οὐδὲ ταῖς δημοκρατίαις πάσαις, εἴπερ δὴ πλείους καὶ μὴ μία δημοκρατία μηδὲ ὀλιγαρχία μόνον ἔστιν.

II ἐπεὶ δὲ ἐν τῇ πρώτῃ μεθόδῳ περὶ τῶν πολιτειῶν διει- 2 λόμεθα τρεῖς μὲν τὰς ὀρθὰς πολιτείας, βασιλείαν ἀριστοκρατίαν πολιτείαν, τρεῖς δὲ τὰς τούτων παρεκβάσεις, τυραννίδα μὲν βασιλείας ὀλιγαρχίαν δὲ ἀριστοκρατίας δημοκρα- 147) τίαν δὲ πολιτείας, καὶ περὶ μὲν ἀριστοκρατίας καὶ βασιλείας εἴρηται (τὸ γὰρ περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας θεωρῆσαι ταὐτὸ καὶ περὶ τούτων ἐστὶν εἰπεῖν τῶν ὀνομάτων· βούλεται γὰρ ἑκατέρα κατ' ἀρετὴν συνεστάναι κεχορηγημένην), ἔτι δὲ τί διαφέρουσιν ἀλλήλων ἀριστοκρατία καὶ βασιλεία, καὶ πότε δεῖ βασιλείαν νομίζειν, διώρισται πρότερον· λοιπὸν περὶ πολιτείας διελθεῖν τῆς τῷ κοινῷ προσαγορευομένης ὀνόματι, καὶ περὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν, ὀλιγαρχίας τε καὶ δημο- 2 κρατίας καὶ τυραννίδος. — φανερὸν μὲν οὖν καὶ τούτων τῶν παρεκβάσεων τίς χειρίστη καὶ δευτέρα τίς. ἀνάγκη γὰρ τὴν μὲν τῆς πρώτης καὶ θειοτάτης παρέκβασιν εἶναι χειρίστην, τὴν δὲ βασιλείαν ἀναγκαῖον ἢ τοὔνομα μόνον ἔχειν οὐκ

μόττοντας] v. quae adnotavi ad 1286a, 21 sq. ‖ 17. ἑκάστης M^3 Π^2 Ar. Bk. ‖ 24. πλείω Π^2 (em. corr.[1] aut corr.[2] P^2) ‖ 26. περὶ om. Π^1, secl. Susem.[1. 2.] (fors. recte).

(II)

1289b οὖσαν, ἢ διὰ πολλὴν ὑπεροχὴν εἶναι τὴν τοῦ βασιλεύοντος· ὥστε τὴν τυραννίδα χειρίστην οὖσαν πλεῖστον ἀπέχειν πολιτείας, δεύτερον δὲ τὴν ὀλιγαρχίαν (ἡ γὰρ ἀριστοκρατία διέστηκεν ἀπὸ ταύτης πολὺ τῆς πολιτείας), μετριωτάτην δὲ
5 τὴν δημοκρατίαν. ἤδη μὲν οὖν τις ἀπεφήνατο καὶ τῶν πρό- 3
τερον οὕτως, οὐ μὴν εἰς ταὐτὸ βλέψας ἡμῖν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἔκρινε πασῶν μὲν οὐσῶν ἐπιεικῶν, οἷον ὀλιγαρχίας τε χρηστῆς καὶ τῶν ἄλλων, χειρίστην δημοκρατίαν, φαύλων δὲ ἀρίστην· ἡμεῖς δὲ ὅλως ταύτας ἐξημαρτημένας εἶναί φαμεν, 4
10 καὶ βελτίω μὲν ὀλιγαρχίαν ἄλλην ἄλλης οὐ καλῶς ἔχει λέγειν, ἧττον δὲ φαύλην.

ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τοιαύτης κρίσεως ἀφείσθω τὰ νῦν· ἡμῖν δὲ πρῶτον μὲν διαιρετέον πόσαι διαφοραὶ τῶν πολιτειῶν εἰσιν, εἴπερ ἔστιν εἴδη πλείονα τῆς τε δημοκρατίας καὶ τῆς ὀλιγαρ-
15 χίας, ἔπειτα τίς κοινοτάτη καὶ τίς αἱρετωτάτη μετὰ τὴν ἀρίστην πολιτείαν κἂν εἴ τις ἄλλη τετύχηκεν ἀριστοκρατικὴ καὶ συνεστῶσα καλῶς, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις ⟨ἧττον⟩ ἁρμόττουσα πόλεσιν, τίς ἐστιν, ἔπειτα καὶ τῶν ἄλλων τίς τίσιν αἱρετή (τάχα γὰρ τοῖς μὲν ἀναγ-
καία δημοκρατία μᾶλλον ὀλιγαρχίας, τοῖς δ' αὖτη μᾶλλον ἐκεί-
20 νης), μετὰ δὲ ταῦτα τίνα τρόπον δεῖ καθιστάναι τὸν βουλόμε- 5
νον ταύτας τὰς πολιτείας, λέγω δὲ δημοκρατίας τε καθ' ἕκα- (p. 1
στον εἶδος καὶ πάλιν ὀλιγαρχίας, τέλος δέ, πάντων τούτων ὅταν ποιησώμεθα συντόμως τὴν ἐνδεχομένην μνείαν, πειρατέον ἐπελθεῖν τίνες φθοραὶ καὶ τίνες σωτηρίαι τῶν πολιτειῶν
25 καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς ἑκάστης, καὶ διὰ τίνας αἰτίας ταῦτα μάλιστα γίνεσθαι πέφυκεν.

3 [τοῦ μὲν οὖν εἶναι πλείους πολιτείας αἴτιον ὅτι πάσης ἐστὶ III
μέρη πλείω πόλεως τὸν ἀριθμόν. πρῶτον μὲν γὰρ ἐξ οἰκιῶν συγκειμένας ὁρῶμεν πάσας τὰς πόλεις, ἔπειτα πάλιν τούτου

1289b, 12. μὲν om. ΓM^s, secl. Susem.^{1} ‖ 13. εἰσίν om. Π^2 Bk. ‖ 17. ἀλλ' ⟨οὐ⟩ Coraes, vitium suspicatus est primus Schneider ‖ ἧττον add. Susem. ‖ 25. ἑκάστου Π^2 ‖ ταύτας Π^2 Ar. ‖ 27. τοῦ — 1291b, 13. ὀλιγαρχία secl. Susem., cf. quae adnotabo ad 1290b, 22 sqq. ‖ 29. ὁρῶμεν post πάσας Π^2 Bk.

τοῦ πλήθους τοὺς μὲν εὐπόρους ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς δ' ἀπόρους 30
τοὺς δὲ μέσους, καὶ τῶν εὐπόρων δὲ καὶ τῶν ἀπόρων τὸ μὲν
ὁπλιτικὸν τὸ δ' ἄοπλον. καὶ τὸν μὲν γεωργικὸν δῆμον ὁρῶ-
μεν ὄντα, τὸν δ' ἀγοραῖον, τὸν δὲ βάναυσον. καὶ τῶν γνω-
ρίμων εἰσὶ διαφοραὶ καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὰ μεγέθη
τῆς οὐσίας, οἷον ἱπποτροφίας (τοῦτο γὰρ οὐ ῥᾴδιον μὴ πλου- 35
2 τοῦντας ποιεῖν· διόπερ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων ὅσαις πόλε-
σιν ἐν τοῖς ἵπποις ἡ δύναμις ἦν, ὀλιγαρχίαι παρὰ τούτοις
ἦσαν· ἐχρῶντο δὲ πρὸς τοὺς πολέμους ἵπποις πρὸς τοὺς ἀστυ-
γείτονας, οἷον Ἐρετριεῖς καὶ Χαλκιδεῖς καὶ Μάγνητες οἱ ἐπὶ
Μαιάνδρῳ καὶ τῶν ἄλλων πολλοὶ περὶ τὴν Ἀσίαν)· ἔτι 40
πρὸς ταῖς κατὰ πλοῦτον διαφοραῖς ἐστιν ἡ μὲν κατὰ γένος ἡ δὲ
κατ' ἀρετήν. ** κἂν εἴ τι δὴ τοιοῦτον ἕτερον εἴρηται πόλεως εἶ- 1290a
ναι μέρος ἐν τοῖς περὶ τὴν ἀριστοκρατίαν· ἐκεῖ γὰρ διείλομεν
ἐκ πόσων μερῶν ἀναγκαίων ἐστὶ πᾶσα πόλις· τούτων γὰρ
τῶν μερῶν ὁτὲ μὲν πάντα μετέχει τῆς πολιτείας, ὁτὲ δὲ
3 ἐλάττω ὁτὲ δὲ πλείω. φανερὸν τοίνυν ὅτι πλείους ἀναγκαῖον 5
εἶναι πολιτείας, εἴδει διαφερούσας ἀλλήλων· καὶ γὰρ ταῦτ'
εἴδει διαφέρει τὰ μέρη σφῶν αὐτῶν. πολιτεία μὲν γὰρ ἡ
τῶν ἀρχῶν τάξις ἐστί, ταύτην δὲ διανέμονται πάντες ἢ κατὰ
τὴν δύναμιν τῶν μετεχόντων ἢ κατά τιν' αὐτῶν ἰσότητα
. 149) κοινὴν (λέγω δ' οἷον τῶν ἀπόρων ἢ τῶν εὐπόρων) ἢ κοινήν 10
τιν' ἀμφοῖν. ἀναγκαῖον ἄρα πολιτείας εἶναι τοσαύτας ὅσαι
περ τάξεις κατὰ τὰς ὑπεροχάς εἰσι καὶ κατὰ τὰς διαφο-
ρὰς τῶν μορίων. μάλιστα δὲ δοκοῦσιν εἶναι δύο, καθάπερ
ἐπὶ τῶν πνευμάτων λέγεται τὰ μὲν βόρεια τὰ δὲ νότια, τὰ

32. δὲ ἄνοπλον Π^2 Bk. ‖ 38. ἐν τοῖς πολέμοις ci. Schneider ‖ πολέμους Γ Ar., πολεμίους Π Bk.[1] ‖ 39. μάνητες ΓM^s † ‖ 1290a, 1. ** κἂν Susem.[3], καὶ Π^1, ** καὶ Susem.[1. 2.] ‖ δὴ] δεῖ $M^s\Pi^2$ (em. corr.[1] aut corr.[2] P^2 et corr. P^4) ‖ 2. διείλομεν Goettlingius, διειλόμεν corr. P^4, διειλόμεθα P^1 Bk., *divisimus* Guil., *distinximus* Ar., διειλόμην cet. ‖ 3. γὰρ] δὲ? Susem. ‖ 10. λέγω — εὐπόρων ante 9. ἢ traicere vult Schneider ‖ ἢ κοινήν τιν' secludenda esse ci. Schneider, κοινήν τιν' (si omnino mutatione opus est) Susem., ἢ κοινήν τιν' ἀμφοῖν secl. Ramus Bk.[2].

δ' ἄλλα τούτων παρεκβάσεις, οὕτω καὶ τῶν πολιτειῶν δύο, δῆμος καὶ ὀλιγαρχία. τὴν γὰρ ἀριστοκρατίαν τῆς ὀλιγαρχίας εἶδος τιθέασιν ὡς οὖσαν ὀλιγαρχίαν τινά, καὶ τὴν καλουμένην πολιτείαν δημοκρατίαν, ὥσπερ ἐν τοῖς πνεύμασι τὸν μὲν ξέφυρον τοῦ βορέου, τοῦ δὲ νότου τὸν εὖρον. ὁμοίως δ' ἔχει καὶ περὶ τὰς ἁρμονίας, ὥς φασί τινες· καὶ γὰρ ἐκεῖ τίθενται δύο εἴδη, τὴν δωριστὶ καὶ φρυγιστί, τὰ δ' ἄλλα συντάγματα τὰ μὲν Δώρια τὰ δὲ Φρύγια καλοῦσιν. — μάλιστα μὲν οὖν εἰώθασιν οὕτως ὑπολαμβάνειν περὶ τῶν πολιτειῶν· ἀληθέστερον δὲ καὶ βέλτιον ὡς ἡμεῖς διείλομεν, δυοῖν ἢ μιᾶς οὔσης τῆς καλῶς συνεστηκυίας τὰς ἄλλας εἶναι παρεκβάσεις, τὰς μὲν τῆς εὖ κεκραμένης ἁρμονίας τὰς δὲ τῆς ἀρίστης πολιτείας, ὀλιγαρχικὰς μὲν τὰς συντονωτέρας καὶ δεσποτικωτέρας, τὰς δ' ἀνειμένας καὶ μαλακὰς δημοτικάς.

οὐ δεῖ δὲ τιθέναι δημοκρατίαν, καθάπερ εἰώθασί τινες νῦν, ἁπλῶς οὕτως, ὅπου κύριον τὸ πλῆθος (καὶ γὰρ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ παντοῦ τὸ πλέον μέρος κύριον), οὐδ' ὀλιγαρχίαν, ὅπου κύριοι τῆς πολιτείας ὀλίγοι. εἰ γὰρ εἴησαν οἱ πάντες χίλιοι καὶ τριακόσιοι, καὶ τούτων οἱ χίλιοι πλούσιοι, καὶ μὴ μεταδιδοῖεν ἀρχῆς τοῖς τριακοσίοις καὶ πένησιν ἐλευθέροις οὖσι καὶ τἆλλα ὁμοίοις, οὐδεὶς ἂν φαίη δημοκρατεῖσθαι τούτους· ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πένητες μὲν ὀλίγοι εἶεν, κρείττους δὲ τῶν εὐπόρων πλειόνων ὄντων, οὐδεὶς ἂν ὀλιγαρχίαν προσαγορεύσειεν οὐδὲ τὴν τοιαύτην, εἰ τοῖς ἄλλοις οὖσι πλουσίοις μὴ μετείη τῶν τιμῶν. μᾶλλον τοίνυν λεκτέον ὅτι δῆμος μέν ἐστιν ὅταν οἱ ἐλεύθεροι κύριοι ὦσιν, ὀλιγαρχία

21. δύο ante τίθενται P¹, post εἴδη Π² Bk. ‖ καὶ] καὶ τὴν Q^b Bk. ‖ 32. οὐδ' — 33. ὀλίγοι hoc loco Π¹ et mg. P⁴ et haud dubie V^m, post 39. προσαγορεύσειεν in ras. pr. P³, post 37. τούτους c. c. mg. rc. P³ et pr. P⁴, non vert. Ar. ‖ 33. τῆς πολιτείας hoc loco ΓM^s et mg. P⁴, post ὀλίγοι c. c. Bk. ‖ 35. καὶ πένησιν] πένησι καίπερ? Susem., μέντοι post 36. ἐλευθέροις inserere voluit Schneider ‖ 40. μᾶλλον — b, 2. ὀλίγοι post b, 6. μεγάλων tri. Niemeyer (fors. recte).

δὲ ὅταν οἱ πλούσιοι, ἀλλὰ συμβαίνει τοὺς μὲν πλείους εἶναι τοὺς δ' ὀλίγους· ἐλεύθεροι μὲν γὰρ πολλοί, πλούσιοι δ' ὀλίγοι. καὶ γὰρ ἂν εἰ κατὰ μέγεθος διενέμοντο τὰς ἀρχάς, ὥσπερ ἐν Αἰθιοπίᾳ φασί τινες, ἢ κατὰ κάλλος, ὀλιγαρχία ἦν ἄν· ὀλίγον γὰρ τὸ πλῆθος καὶ τὸ τῶν καλῶν καὶ τὸ τῶν μεγάλων. οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τούτοις μόνον ἱκανῶς ἔχει διωρίσθαι τὰς πολιτείας ταύτας· ἀλλ' ἐπεὶ μόρια πλείονα καὶ τοῦ δήμου καὶ τῆς ὀλιγαρχίας εἰσίν, ἔτι διαληπτέον ὡς οὔτ' ἂν οἱ ἐλεύθεροι ὀλίγοι ὄντες πλειόνων [[καὶ μὴ ἐλευθέρων]] ἄρχωσι, δῆμος, οἷον ἐν Ἀπολλωνίᾳ τῇ ἐν τῷ Ἰονίῳ καὶ ἐν Θήρᾳ (ἐν τούτων γὰρ ἑκατέρᾳ τῶν πόλεων ἐν ταῖς τιμαῖς ἦσαν οἱ διαφέροντες κατ' εὐγένειαν καὶ πρῶτοι κατασχόντες τὰς ἀποικίας, ὀλίγοι ὄντες πολλῶν), οὔτε ἂν οἱ πλούσιοι διὰ τὸ κατὰ πλῆθος ὑπερέχειν, ὀλιγαρχία, οἷον ἐν Κολοφῶνι τὸ παλαιόν (ἐκεῖ γὰρ ἐκέκτηντο μακρὰν οὐσίαν οἱ πλείους πρὶν γενέσθαι τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λυδούς), ἀλλ' ἔστι δημοκρατία μὲν ὅταν οἱ ἐλεύθεροι καὶ ἄποροι πλείους ὄντες κύριοι τῆς ἀρχῆς ὦσιν, ὀλιγαρχία δὲ ὅταν οἱ πλούσιοι καὶ εὐγενέστεροι ὀλίγοι ὄντες.

9 ὅτι μὲν οὖν πολιτεῖαι πλείους, καὶ δι' ἣν αἰτίαν, εἴρηται· διότι δὲ πλείους τῶν εἰρημένων, καὶ τίνες καὶ διὰ τί, λέγωμεν ἀρχὴν λαβόντες τὴν εἰρημένην πρότερον. ὁμολογοῦμεν γὰρ οὐχ ἓν μέρος ἀλλὰ πλείω ἔχειν πᾶσαν πόλιν. ὥσπερ οὖν εἰ ξῴου προηρούμεθα λαβεῖν εἴδη, πρῶτον μὲν ἂν

1290b, 2. πλείους Π^1, πολλοὺς Π^2V^m Ar. Bk. ‖ 5. τινας? Susem. ‖ 8. μόρια post πλείονα Π^2V^m Bk. ‖ 10. καὶ μὴ ἐλευθέρων secl. Boiesenius ‖ 11. δῆμος] ὀλιγαρχία Garveus, immo v. v. 15, mendum primus suspicatus est Camerarius ‖ 15. ὀλιγαρχία Boiesenius, δῆμος $\Gamma\Pi V^m$ Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ ἂν post οἷον add. Π^2V^m (del. corr. P^2) ‖ 19. ὀλιγαρχίαι Π^2 † ‖ 22. διότι — 1291b, 15. πρότερον secl. Congreveus, cf. quae adnotavi ad 1289b, 27 sqq. et adnotabo ad 1291b, 16 sqq. ‖ καὶ post δὲ add. Γ Susem.[1. 2.] (fors. recte) ‖ 23. λέγωμεν ΓM^s † ‖ 24. ἔχειν post πᾶσαν Π^2V^m Bk. ‖ 25. προηρήμεθα M^s et, ut videtur, pr. P^1 ‖ μὲν om. Π^2V^m Ar. Bk.

(III)

ἀποδιωρίζομεν ὅπερ ἀναγκαῖον πᾶν ἔχειν ζῷον, οἷον ἔνιά τε τῶν αἰσθητηρίων καὶ τὸ τῆς τροφῆς ἐργαστικὸν καὶ δεκτικόν, οἷον στόμα καὶ κοιλίαν, πρὸς δὲ τούτοις, οἷς κινεῖται μορίοις ἕκαστον αὐτῶν, εἰ δὲ τοσαῦτα εἶναι δεῖ μόνον, τούτων δ' εἶεν διαφοραί, λέγω δ' οἷον στόματός τινα πλείω γένη καὶ κοιλίας καὶ τῶν αἰσθητηρίων ἔτι δὲ καὶ τῶν κινητικῶν μορίων, ὁ τῆς συζεύξεως τῆς τούτων ἀριθμὸς ἐξ ἀνάγκης ποιήσει πλείω γένη ζῴων (οὐ γὰρ οἷόν τε ταὐτὸ ζῷον ἔχειν πλείους στόματος διαφοράς, ὁμοίως δὲ οὐδ' ὥτων), ὥσθ' ὅταν ληφθῶσι τούτων πάντες οἱ ἐνδεχόμενοι συνδυασμοί, ποιήσουσιν εἴδη ζῴου, καὶ τοσαῦτ' εἴδη τοῦ ζῴου ὅσαι περ αἱ συζεύξεις τῶν ἀναγκαίων μορίων εἰσίν· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τῶν εἰρημένων πολιτειῶν. καὶ γὰρ αἱ πόλεις οὐκ ἐξ ἑνὸς ἀλλ' ἐκ πολλῶν σύγκεινται μορίων, ὥσπερ εἴρηται πολλάκις. ἓν μὲν οὖν ἐστι τὸ περὶ τὴν τροφὴν πλῆθος, οἱ καλούμενοι γεωρ-
1291a γοί, δεύτερον δὲ τὸ καλούμενον βάναυσον (ἔστι δὲ τοῦτο τὸ περὶ τὰς τέχνας ὧν ἄνευ πόλιν ἀδύνατον οἰκεῖσθαι· τούτων δὲ τῶν τεχνῶν τὰς μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν δεῖ, τὰς δὲ εἰς τρυφὴν ἢ τὸ καλῶς ζῆν), τρίτον δὲ ⟨τὸ⟩ ἀγοραῖον (λέγω δ' ἀγορᾶιον τὸ περὶ τὰς πράσεις καὶ τὰς ὠνὰς καὶ τὰς ἐμπορίας καὶ καπηλείας διατρῖβον), τέταρτον δὲ τὸ θητικόν, πέμπτον δὲ γένος τὸ προπολεμῆσον, ὃ τούτων οὐδὲν ἧττον ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑπάρχειν, εἰ μέλλουσι μὴ δουλεύσειν τοῖς ἐπιοῦσιν. μὴ γὰρ ἐν τῶν ἀδυνάτων ἢ πόλιν ἄξιον εἶναι καλεῖν τὴν φύσει δούλην· αὐτάρκης γὰρ ἡ πόλις, τὸ δὲ δοῦλον οὐκ αὔταρκες. διόπερ

29. δὲ Thurotus, δεῖ pr. M^s, δὴ c. c. V^m Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ εἶναι δεῖ Bonitzius, εἴδη $\Gamma\Pi V^m$ Ar. Bk. Susem.[1] ‖ μόνων ΓM^s † ‖ τούτων post δὲ Γ, post 30. διαφοραὶ M^s et pr. P^1 (em., ut videtur, corr.[1]) † ‖ 35. πάντων Γ (?) P^1 † ‖ 37. δὴ Coraes, δὲ $\Gamma\Pi V^m$ Bk. Susem.[1] in textu, mendosum esse locum primus intellexit Schneider ‖ 39. μερῶν $\Pi^2 V^m$ Bk. ‖ 1291a, 1. τὸ post τοῦτο om. Π^3 Bk. ‖ 4. τὸ post δὲ add. Schneider Bk.[2] et, si accurate vertit Guil., iam Γ ‖ 7. ἀναγκαῖον post ἐστιν $\Pi^2 V^m$ Bk. ‖ 9. ἢ Γ M^s, ἦ P^1, ἡ pr. P^3.

ἐν τῇ πολιτείᾳ κομψῶς τοῦτο, οὐχ ἱκανῶς δὲ εἴρηται. φησὶ
γὰρ ὁ Σωκράτης ἐκ τεττάρων τῶν ἀναγκαιοτάτων πόλιν
συγκεῖσθαι, λέγει δὲ τούτους ὑφάντην καὶ γεωργὸν καὶ σκυ-
τοτόμον καὶ οἰκοδόμον· πάλιν δὲ προστίθησιν, ὡς οὐκ αὐτάρ-
κων τούτων, χαλκέα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις βοσκήμα- 15
σιν, ἔτι δ' ἔμπορόν τε καὶ κάπηλον· καὶ ταῦτα πάντα γί-
νεται πλήρωμα τῆς πρώτης πόλεως, ὡς τῶν ἀναγκαίων τε
χάριν πᾶσαν πόλιν συνεστηκυῖαν, ἀλλ' οὐ τοῦ καλοῦ μᾶλλον,
13 ἴσον τε δεομένην σκυτέων τε καὶ γεωργῶν. τὸ δὲ προπολε-
μοῦν οὐ πρότερον ἀποδίδωσι μέρος πρὶν ἢ τῆς χώρας αὐξο- 20
μένης καὶ τῆς τῶν πλησίον ἁπτομένης εἰς πόλεμον κατα-
στῶσιν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τοῖς τέτταρσι καὶ τοῖς ὁποσοισοῦν
κοινωνοῖς ἀναγκαῖον εἶναί τινα τὸν ἀποδώσοντα καὶ κρινοῦντα
152) τὸ δίκαιον. εἴπερ οὖν καὶ ψυχὴν ἄν τις θείη ζῴου μόριον
μᾶλλον ἢ σῶμα, καὶ πόλεων τὰ τοιαῦτα μᾶλλον θετέον 25
τῶν εἰς τὴν ἀναγκαίαν χρῆσιν συντεινόντων, τὸ πολεμικὸν
καὶ τὸ μετέχον δικαιοσύνης δικαστικῆς, πρὸς δὲ τούτοις τὸ
βουλευόμενον, ὅπερ ἐστὶ συνέσεως πολιτικῆς ἔργον. καὶ ταῦτ'
εἴτε κεχωρισμένως ὑπάρχει τισὶν εἴτε τοῖς αὐτοῖς, οὐδὲν
διαφέρει πρὸς τὸν λόγον· καὶ γὰρ ὁπλιτεύειν καὶ γεωργεῖν 30
14 συμβαίνει τοῖς αὐτοῖς πολλάκις. ὥστε εἴπερ καὶ ταῦτα καὶ
ἐκεῖνα θετέα μόρια τῆς πόλεως, φανερὸν ὅτι τό γε ὁπλιτι-
κὸν ἀναγκαῖόν ἐστι τῆς πόλεως μόριον. **. ἕβδομον δὲ τὸ ταῖς

12. *τὴν ἀναγκαιοτάτην* e Plat. melius retinenda fuisse monet C. E. Ch. Schneider, et nescio an haec restituenda sint, *τήν γ' ἀναγκαιοτάτην* e Plat. ci. Spengelius ‖ 17. *ὡς* — 19. *γεωργῶν* fort. post 21. *καταστῶσιν* transponenda esse ci. Susem. ‖ *τὲ* P^1, *τὸ* M^s, *γε* Π^3 Bk.^{1} (Welldon) ‖ 19. *ἴσων* ΓM^s †, secludendum et comma ante 18. *μᾶλλον* ponendum et post h. v. delendum esse ci. Hayduckius, prb. Welldon (fors. recte) ‖ *τε* quoque secl. Welldon ‖ *δεομένην* ⟨*ὁπλιτῶν ὥσπερ*⟩ vel simile quid ci. Thurotus ‖ 21. *τῆς* non vert. Guil., secl. Susem.$^{1.\,2.}$ ‖ *ἁπτομένων* $\Pi^2 V^m$ Ar. ‖ 30. *γὰρ* ante *διαφέρει* add. $\Pi^1 V^m$ † ‖ 33. *τῆς πόλεως μόριόν ἐστι Γ, ἐστι μόριον τῆς πόλεως* $\Pi^2 V^m$ Bk. ‖ ⟨*ἕκτον δὲ οἱ ἱερεῖς.*⟩ *ἕβδομον* vel simile quid Conringius, *ἕκτον* Nickesius.

οὐσίαις λειτουργοῦν, ὅπερ καλοῦμεν εὐπόρους. ὄγδοον δὲ τὸ
35 δημιουργικὸν καὶ τὸ περὶ τὰς ἀρχὰς λειτουργοῦν, εἴπερ ἄνευ ἀρ-
χόντων ἀδύνατον εἶναι πόλιν. ἀναγκαῖον οὖν εἶναί τινας τοὺς
δυναμένους ἄρχειν καὶ λειτουργοῦντας ἢ συνεχῶς ἢ κατὰ
μέρος τῇ πόλει ταύτην τὴν λειτουργίαν. λοιπὰ δὲ περὶ ὧν
τυγχάνομεν διωρικότες ἀρτίως, τὸ βουλευσόμενον καὶ κρινοῦν
40 περὶ τῶν δικαίων τοῖς ἀμφισβητοῦσιν. εἴπερ οὖν ταῦτα δεῖ
γενέσθαι ταῖς πόλεσι καὶ καλῶς γενέσθαι καὶ δικαίως,
1291b ἀναγκαῖον καὶ μετέχοντας εἶναί τινας ἀρετῆς τῶν πολιτι-
κῶν. — τὰς μὲν οὖν ἄλλας δυνάμεις τοῖς αὐτοῖς ὑπάρχειν 15
ἐνδέχεσθαι δοκεῖ πολλοῖς, οἷον τοὺς αὐτοὺς εἶναι τοὺς προπο-
λεμοῦντας καὶ γεωργοῦντας καὶ τεχνίτας, ἔτι δὲ τοὺς βουλευο-
5 μένους τε καὶ κρίνοντας, ἀντιποιοῦνται δὲ καὶ τῆς ἀρετῆς
πάντες, καὶ τὰς πλείστας ἀρχὰς ἄρχειν οἴονται δύνασθαι·
ἀλλὰ πένεσθαι καὶ πλουτεῖν τοὺς αὐτοὺς ἀδύνατον. διὸ ταῦτα
μέρη μάλιστα εἶναι δοκεῖ πόλεως, οἵ εὔποροι καὶ οἱ ἄποροι.
ἔτι δὲ διὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς μὲν ὀλίγους εἶναι τοὺς δὲ
10 πολλούς, ταῦτα ἐναντία μέρη φαίνεται τῶν τῆς πόλεως
μορίων. ὥστε καὶ τὰς πολιτείας κατὰ τὰς ὑπεροχὰς τούτων
καθιστᾶσι, καὶ δύο πολιτεῖαι δοκοῦσιν εἶναι, δημοκρατία καὶ
ὀλιγαρχία.]

ὅτι μὲν οὖν εἰσὶ πολιτεῖαι πλείους, καὶ διὰ τίνας
15 αἰτίας, εἴρηται πρότερον· ὅτι δὲ ἔστι καὶ δημοκρατίας εἴδη (p.
πλείω καὶ ὀλιγαρχίας, λέγωμεν. φανερὸν δὲ [τοῦτο] καὶ * ἐκ IV

34. περ om. Π^2 V^m Bk. et fort. Γ ‖ ὄγδοον] ἕβδομον Nickesius ‖ 39. βουλευόμενον Π^2 V^m Bk. ‖ κινοῦν M^s, κοινωνοῦν Γ, κρίνον $P^{2.3}$, κρῖνον Π^3 Bk. ‖ 41. γενέσθαι Schneider, γίνεσθαι Π Bk.[1] Susem.[1] in textu ‖ 1291b, 6. ἀρχὰς om. Π^2 (suppl. corr.[1] P^2) ‖ 8. οἱ ante ἄποροι om. pr. $P^{1.2}$ (suppl. corr.[1]) ‖ 12. καθίστασθαι aut καθιστᾶσθαι, ut videtur, Γ, καθίστασθαι Susem.[1.2], καθιστᾶσθαι M^s, καθιστάσι P^4 ‖ 14. ὅτι — 1292a, 37. καθόλου et 1292b, 22. ὅτι — 1293a, 10. νόμοι respicit Mich. Eph. l. l. f. 189. p. 620, 10 sqq. H. ‖ 16. φανερὸν — 29. διαφοράν secl. Congreveus, cf. quae adnotavi ad 1290b, 22 sqq. ‖ τοῦτο post καὶ tri. Susem., καὶ om. $M^s P^1$, non vert. Ar.

(IV) τῶν εἰρημένων. εἴδη γὰρ πλείω τοῦ τε δήμου καὶ τῶν λεγομένων γνωρίμων ἔστιν, οἷον δήμου μὲν εἴδη ἓν μὲν οἱ γεωργοί, ἕτερον δὲ τὸ περὶ τὰς τέχνας, ἄλλο δὲ τὸ ἀγοραῖον τὸ περὶ ὠνὴν καὶ πρᾶσιν διατρῖβον, ἄλλο δὲ τὸ περὶ τὴν θάλατταν, καὶ τούτου τὸ μὲν πολεμικὸν τὸ δὲ χρηματιστικὸν τὸ δὲ πορθμευτικὸν τὸ δ' ἁλιευτικόν (πολλαχοῦ γὰρ ἕκαστα τούτων πολύοχλα, οἷον ἁλιεῖς μὲν ἐν Τάραντι καὶ Βυζαντίῳ, τριηρικὸν δὲ Ἀθήνησιν, ἐμπορικὸν δὲ ἐν Αἰγίνῃ καὶ Χίῳ, πορθμικὸν ἐν Τενέδῳ), πρὸς δὲ τούτοις τὸ χερνητικὸν καὶ τὸ μικρὰν ἔχον οὐσίαν ὥστε μὴ δύνασθαι σχολάζειν, ἔτι τὸ μὴ ἐξ ἀμφοτέρων πολιτῶν ἐλεύθερον, κἂν εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον πλῆθους εἶδος, τῶν δὲ γνωρίμων πλοῦτος εὐγένεια ἀρετὴ παιδεία καὶ τὰ τούτοις λεγόμενα κατὰ τὴν αὐτὴν διαφοράν.

2 δημοκρατία μὲν οὖν ἐστι πρώτη μὲν ἡ λεγομένη μάλιστα κατὰ τὸ ἴσον. ἴσον γάρ φησιν ὁ νόμος ὁ τῆς τοιαύτης δημοκρατίας τὸ μηδὲν μᾶλλον ὑπερέχειν τοὺς ἀπόρους ἢ τοὺς εὐπόρους, μηδὲ κυρίους εἶναι ὁποτερουσοῦν, ἀλλ' ὁμοίους ἀμφοτέρους. εἴπερ γὰρ ἐλευθερία μάλιστά ἐστιν ἐν δημοκρατίᾳ, καθάπερ ὑπολαμβάνουσί τινες, καὶ ἰσότης, οὕτως ἂν εἴη μάλιστα, κοινωνούντων ἁπάντων μάλιστα τῆς πολιτείας ὁμοίως. ἐπεὶ δὲ πλείων ὁ δῆμος, κύριον δὲ τὸ δόξαν τοῖς πλείοσιν, ἀνάγκη δημοκρατίαν εἶναι ταύτην. ἓν μὲν οὖν

3 εἶδος δημοκρατίας τοῦτο, [ἄλλο δὲ] τὸ τὰς ἀρχὰς ἀπὸ τιμημάτων εἶναι, βραχέων δὲ τούτων ὄντων, δεῖ δὲ τῷ κτωμένῳ ἐξουσίαν εἶναι μετέχειν καὶ τὸν ἀποβάλλοντα μὴ μετέχειν· ἕτερον εἶδος δημοκρατίας τὸ μετέχειν ἅπαντας τοὺς πολίτας 1292a

20. τὴν om. P^4 L^s Q^b V^b Bk. ‖ 24. πορθμευτικὸν Camerarius Bk., πορθμικὸν δ' Susem.$^{1.2}$, *transvectivum autem* Guil. ‖ 27. μὴ] μὲν Π^1 (em. corr. P^1) † ‖ ἕτερον Ar., ἑτέρου Γ ΠV^m Bk.^{1} ‖ 32. ὑπερέχειν $P^{1.4}$ Ar., ὑπάρχειν c. c. V^m Bk. ‖ 36. μάλιστα alterum secl. Coraes (nescio an recte) ‖ 38. εἶναι ⟨καὶ⟩? Susem. ‖ 39. ἄλλο δὲ secl. Schlosser, τοῦτο, ἄλλο δὲ secl. Welldon ‖ 40. κταμένῳ V^b, κεκτημένῳ P^1 et mg. P^4 ‖ 1292a, 1. δὲ post ἕτερον add. P^1 Susem.^{1} ‖ τὸ — 4. δημοκρατίας om. M^s.

(IV)

ὅσοι ἀνυπεύθυνοι, ἄρχειν δὲ τὸν νόμον· ἕτερον δὲ εἶδος δημοκρατίας τὸ πᾶσι μετεῖναι τῶν ἀρχῶν, ἐὰν μόνον ᾖ πολίτης, ἄρχειν δὲ τὸν νόμον· ἕτερον εἶδος δημοκρατίας τἆλλα μὲν εἶναι ταὐτά, κύριον δ' εἶναι τὸ πλῆθος καὶ μὴ τὸν νόμον. τοῦτο δὲ γίνεται ὅταν τὰ ψηφίσματα κύρια ᾖ ἀλλὰ μὴ ὁ νόμος. συμβαίνει δὲ τοῦτο διὰ τοὺς δημαγωγούς. ἐν μὲν γὰρ ταῖς κατὰ νόμον δημοκρατουμέναις οὐ γίνεται δημαγωγός, ἀλλ' οἱ βέλτιστοι τῶν πολιτῶν εἰσιν ἐν προεδρίᾳ· ὅπου δ' οἱ νόμοι μή εἰσι κύριοι, ἐνταῦθα γίνονται δημαγωγοί. μόναρχος γὰρ ὁ δῆμος γίνεται, σύνθετος εἷς ἐκ πολλῶν· οἱ γὰρ πολλοὶ κύριοί εἰσιν οὐχ ὡς ἕκαστος ἀλλὰ πάντες. Ὅμηρος δὲ ποίαν λέγει οὐκ ἀγαθὴν εἶναι πολυκοιρανίην, πότερον ταύτην ἢ ὅταν πλείους ὦσιν οἱ ἄρχοντες ὡς ἕκαστος, ἄδηλον. ὁ δ' οὖν τοιοῦτος δῆμος, ἅτε μόναρχος ὢν, ζητεῖ μοναρχεῖν διὰ τὸ μὴ ἄρχεσθαι ὑπὸ νόμου, καὶ γίνεται δεσποτικός, ὥστε οἱ κόλακες ἔντιμοι, καὶ ἔστιν ὁ δῆμος οὗτος ἀνάλογον τῶν μοναρχιῶν τῇ τυραννίδι. διὸ καὶ τὸ ἦθος τὸ αὐτό, καὶ ἄμφω δεσποτικὰ τῶν βελτιόνων, καὶ τὰ ψηφίσματα ὥσπερ ἐκεῖ τὰ ἐπιτάγματα, καὶ ὁ δημαγωγὸς καὶ ὁ κόλαξ οἱ αὐτοὶ καὶ ἀνάλογον. καὶ μάλιστα δ' ἑκάτεροι ⟨παρ'⟩ ἑκατέροις ἰσχύουσιν, οἱ μὲν κόλακες παρὰ τοῖς τυράννοις, οἱ δὲ δημαγωγοὶ τοῖς δήμοις τοῖς τοιούτοις. αἴτιοι δέ εἰσι τοῦ εἶναι τὰ ψηφίσματα κύρια ἀλλὰ μὴ τοὺς νόμους οὗτοι, πάντα ἀνάγοντες εἰς τὸν δῆμον· συμβαίνει γὰρ αὐτοῖς γίνεσθαι μεγάλοις διὰ τὸ τὸν μὲν δῆμον πάντων εἶναι κύριον, τῆς δὲ τοῦ δήμου δόξης τούτους· πείθεται γὰρ τὸ πλῆθος

(p. 154) 4 5 6

2. δὲ alterum om. P^3 (nescio an recte) ‖ 3. τὸ πᾶσι μετεῖναι] τἆλλα μὲν εἶναι ΓV^m et haud dubie pr. P^1 (τὸ πᾶσι in ras. et εἶναι ex εἶναι correctum) ‖ 4. δὲ post ἕτερον add. $\Gamma P^4 L^s$ Ald. Susem.[1] ‖ 13. ἀγαθὸν Π^3 Bk. et corr.[1] $P^{2.3}$, et, ut videtur, Ar. ‖ 17. καὶ ante οἱ add. Susem.[1.2] et Γ, si accurate vertit Guil. ‖ δῆμος οὗτος] τοιοῦτος δῆμος $\Pi^2 V^m$ Ar. Bk. ‖ 19. δεσποστικὰ? Susem. ‖ 22. παρ' add. Victorius ‖ τοῖς om. Π^3 Bk. (suppl. corr. P^4) ‖ 23. παρὰ ante τοῖς δήμοις add. Victorius Bk.[2].

τούτοις. ἔτι δ' οἱ ταῖς ἀρχαῖς ἐγκαλοῦντες τὸν δῆμόν φασι δεῖν κρίνειν, ὃ δὲ ἀσμένως δέχεται τὴν πρόσκλησιν· ὥστε καταλύονται πᾶσαι αἱ ἀρχαί. εὐλόγως δὲ ἂν δόξειεν ἐπιτιμᾶν ὁ φάσκων τὴν τοιαύτην εἶναι δημοκρατίαν οὐ πολιτείαν. ὅπου γὰρ μὴ νόμοι ἄρχουσιν, οὐκ ἔστι πολιτεία. δεῖ γὰρ τὸν μὲν νόμον ἄρχειν πάντων, τῶν δὲ καθ' ἕκαστα τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν πολιτείαν κρίνειν. ὥστ' εἴπερ ἐστὶ δημοκρατία μία τῶν πολιτειῶν, φανερὸν ὡς ἡ τοιαύτη κατάστασις, ἐν ᾗ ψηφίσμασι πάντα διοικεῖται, οὐδὲ δημοκρατία κυρίως· οὐδὲν γὰρ ἐνδέχεται ψήφισμα εἶναι καθόλου.

7 p. 155) V

τὰ μὲν οὖν τῆς δημοκρατίας εἴδη διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· ὀλιγαρχίας δὲ εἴδη ἓν μὲν τὸ ἀπὸ τιμημάτων εἶναι τὰς ἀρχὰς τηλικούτων ὥστε τοὺς ἀπόρους μὴ μετέχειν πλείους ὄντας, ἐξεῖναι δὲ τῷ κτωμένῳ μετέχειν τῆς πολιτείας, ἄλλο δέ, ὅταν ἀπὸ τιμημάτων μακρῶν ὦσιν αἱ ἀρχαὶ καὶ αἱρῶνται αὐτοὶ τοὺς ἐλλείποντας (ἂν μὲν οὖν ἐκ πάντων τούτων τοῦτο ποιῶσι, δοκεῖ τοῦτ' εἶναι μᾶλλον ἀριστοκρατικόν, ἐὰν δὲ ἐκ τινῶν ἀφωρισμένων, ὀλιγαρχικόν)· ἕτερον εἶδος ὀλιγαρχίας, ὅταν παῖς ἀντὶ πατρὸς εἰσίῃ, τέταρτον δ', ὅταν ὑπάρχῃ τό τε νῦν λεχθὲν καὶ ἄρχῃ μὴ ὁ νόμος ἀλλ' οἱ ἄρχοντες. καὶ ἔστιν ἀντίστροφος αὕτη ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις ὥσπερ ἡ τυραννὶς ἐν ταῖς μοναρχίαις καὶ περὶ ἧς τελευταίας εἴπομεν δημοκρατίας ἐν ταῖς δημοκρατίαις· καὶ καλοῦσι δὴ τὴν τοιαύτην ὀλιγαρχίαν δυναστείαν.

1292b

2

ὀλιγαρχίας μὲν οὖν εἴδη τοσαῦτα καὶ δημοκρατίας· οὐ δεῖ δὲ λανθάνειν ὅτι πολλαχοῦ συμβέβηκεν ὥστε τὴν μὲν πολιτείαν τὴν κατὰ τοὺς νόμους μὴ δημοτικὴν εἶναι, διὰ δὲ τὸ ἔθος καὶ τὴν ἀγωγὴν πολιτεύεσθαι δημοτικῶς, ὁμοίως

29. πρόκλησιν $\Pi^2 V^m$ Bk. et corr. P^1 (fors. recte) ‖ 33. τῶν] τὰ et 34. καὶ] κατὰ Bernaysius (Phokion p. 94) ‖ 34. τὴν] ταύτην commate ante καὶ posito Madvigius (recte, ut videtur) ‖ 35. ψηφίσματα Γ et fort. pr. P^1 (σι in ras.) ‖ 1292b, 1. μικρῶν (ι in ras. P^4) Π^2 Ar. ‖ 5. εἰσίῃ] εἷς εἴη Π^1 (crx. γρ. mg.^{1} P^1) † ‖ 9. εἴπομεν $M^s P^1 Q^b$(?), εἴπαμεν c. c. V^m Bk. ‖ 14. ἦθος Π^2 Ar. Bk.

(V)

δὲ πάλιν παρ' ἄλλοις τὴν μὲν κατὰ νόμους εἶναι πολιτείαν δημοτικωτέραν, τῇ δ' ἀγωγῇ καὶ τοῖς ἔθεσιν ὀλιγαρχεῖσθαι μᾶλλον. συμβαίνει δὲ τοῦτο μάλιστα μετὰ τὰς μεταβολὰς τῶν πολιτειῶν· οὐ γὰρ εὐθὺς μεταβαίνουσιν, ἀλλ' ἀγαπῶσι τὰ πρῶτα μικρὰ πλεονεκτοῦντες παρ' ἀλλήλων, ὥσθ' οἱ μὲν νόμοι διαμένουσιν οἱ προϋπάρχοντες, κρατοῦσι δ' οἱ μεταβάλλοντες τὴν πολιτείαν.

6 ὅτι δ' ἔστι τοσαῦτα εἴδη δημοκρατίας καὶ ὀλιγαρχίας, 3
ἐξ αὐτῶν τῶν εἰρημένων φανερόν ἐστιν. ἀνάγκη γὰρ ἢ πάντα τὰ εἰρημένα μέρη τοῦ δήμου κοινωνεῖν τῆς πολιτείας, ἢ τὰ μὲν τὰ δὲ μή. ὅταν μὲν οὖν τὸ γεωργικὸν καὶ τὸ κεκτημένον μετρίαν οὐσίαν κύριον ᾖ τῆς πολιτείας, πολιτεύον- (p. 15
ται κατὰ νόμους· ἔχουσι γὰρ ἐργαζόμενοι ζῆν, οὐ δύνανται δὲ σχολάζειν, ὥστε τὸν νόμον ἐπιστήσαντες ἐκκλησιάζουσι τὰς ἀναγκαίας ἐκκλησίας· τοῖς δὲ ἄλλοις μετέχειν ἔξεστιν, ὅταν κτήσωνται τὸ τίμημα τὸ διωρισμένον ὑπὸ τῶν νόμων. [διὸ πᾶσι τοῖς κτησαμένοις ἔξεστι μετέχειν·] ὅλως μὲν γὰρ τὸ μὲν μὴ ἐξεῖναι πᾶσιν ὀλιγαρχικόν, τὸ δὲ δὴ ἐξεῖναι ⟨δημοκρατικόν⟩, * σχολάζειν ⟨δ'⟩ ἀδύνατον μὴ προσόδων οὐσῶν. τοῦτο μὲν οὖν ἓν εἶδος δημοκρατίας διὰ ταύτας τὰς αἰτίας· ἕτερον δὲ εἶδος διὰ τὴν 4
ἐχομένην διαίρεσιν, ἔστι γὰρ καὶ πᾶσιν ἐξεῖναι τοῖς ἀνυπευθύνοις κατὰ τὸ γένος, μετέχειν μέντοι δυναμένους σχολά-

15. τοὺς post κατὰ add. $P^{2.3}$ V^m Ald. Bk. ‖ 21. οἱ οὐ pr. M^s et, ut videtur, pr. P^1 ‖ 22. ὅτι — 1293a, 10. νόμοι] v. quae adnotavi ad 1291b, 14 sqq. ‖ 29. ἀναγκαιοτάτας, ut videtur, Γ (haud male) ‖ 30. διὸ — 31. μετέχειν post 32. δημοκρατικόν tri. Rassovius, post 33. οὐσῶν Thurotus, om. Π^2 Ar., secl. Bk. ‖ 31. κτωμένοις Victorius Bk. ‖ μὲν om. Π^1, secl. Susem.[1] ‖ 32. ἐξεῖναι secl. Thurotus, δημοκρατικόν potius add. Rassovius ‖ 33. δ' add. Rassovius, τὸ δὲ ante 32. σχολάζειν adiecerat potius Susem.[2] ‖ 34. διὰ — 35. διαίρεσιν et 35. γὰρ καὶ non vert. Ar., secl. Schneider ‖ 35. διαίρεσιν Spengelius, αἵρεσιν Γ Π Bk. Susem.[1] in textu, αἰτίαν Boiesenius ‖ 36. γένος ⟨μετέχειν⟩ e Lambini translatione Zwinger ‖ μὴ μέντοι Ar. et corr.[1] P^1, μὴ μέντοι ⟨μετέχειν μὴ⟩ commate ante haec verba posito et post γένος deleto Thurotus, μέντοι ⟨μόνους τοὺς⟩, si omnino mutatione opus est, Susem. ‖ δυναμένοις Π^1 L^s Ar. Ald. Bk. et corr. P^4.

(V) ξειν, [διόπερ ἐν τῇ τοιαύτῃ δημοκρατίᾳ οἱ νόμοι ἄρχουσι·]
διὰ τὸ μὴ εἶναι πρόσοδον, * τρίτον δὲ εἶδος τὸ πᾶσιν ἐξεῖναι,
ὅσοι ἂν ἐλεύθεροι ὦσι, μετέχειν τῆς πολιτείας, μὴ μέντοι
μετέχειν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν, ὥστ' ἀναγκαῖον καὶ 40
5 ἐν ταύτῃ ἄρχειν τὸν νόμον· τέταρτον δὲ εἶδος δημοκρατίας
ἡ τελευταία τοῖς χρόνοις ἐν ταῖς πόλεσι γεγενημένη. διὰ 1293a
γὰρ τὸ μείζους γεγονέναι πολὺ τὰς πόλεις τῶν ἐξ ὑπαρχῆς
καὶ προσόδων ὑπάρχειν εὐπορίας, μετέχουσι μὲν πάντες τῆς
πολιτείας διὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πλήθους, κοινωνοῦσι δὲ καὶ
πολιτεύονται διὰ τὸ δύνασθαι σχολάζειν καὶ τοὺς ἀπόρους 5
λαμβάνοντας μισθόν. καὶ μάλιστα δὲ σχολάζει τὸ τοιοῦτον
πλῆθος· οὐδὲ γὰρ ἐμποδίζει αὐτοὺς οὐδὲν ἡ τῶν ἰδίων ἐπιμέ-
λεια, τοὺς δὲ πλουσίους ἐμποδίζει, ὥστε πολλάκις οὐ κοινωνοῦσι
τῆς ἐκκλησίας οὐδὲ τοῦ δικάζειν. διὸ γίνεται τὸ τῶν ἀπόρων
πλῆθος κύριον τῆς πολιτείας, ἀλλ' οὐχ οἱ νόμοι. 10

τὰ μὲν οὖν τῆς δημοκρατίας εἴδη τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα
6 διὰ ταύτας τὰς ἀνάγκας ἐστίν· τάδε δὲ τῆς ὀλιγαρχίας. ὅταν μὲν
πλείους ἔχωσιν οὐσίαν, ἐλάττω δὲ καὶ μὴ πολλὴν λίαν, τὸ τῆς
πρώτης ὀλιγαρχίας εἶδος ἔστιν, ποιοῦσι γὰρ ἐξουσίαν μετέχειν
τῷ κτωμένῳ, καὶ διὰ τὸ πλῆθος εἶναι τῶν μετεχόντων τοῦ 15
p. 157) πολιτεύματος ἀνάγκη μὴ τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ τὸν νόμον
εἶναι κύριον (ὅσῳ γὰρ ἂν πλεῖον ἀπέχωσι τῆς μοναρχίας,
καὶ μήτε τοσαύτην ἔχωσιν οὐσίαν ὥστε σχολάζειν ἀμελοῦν-
τες, μήθ' οὕτως ὀλίγην ὥστε τρέφεσθαι ἀπὸ τῆς πόλεως,
ἀνάγκη τὸν νόμον ἀξιοῦν αὐτοῖς ἄρχειν, ἀλλὰ μὴ αὐτούς)· 20
7 ἐὰν δὲ δὴ ἐλάττους ὦσιν οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες ἢ οἱ τὸ πρό-

37. διόπερ — ἄρχουσι post 38. πρόσοδον tri. Thurotus ‖ 1293a, 3. πρόσοδον M^s, προσόδον, ut videtur, pr. P^1 (em. corr.^{1}) ‖ καὶ post ὑπάρχειν add. Π^1 (del. corr.^{1} P^1) † ‖ 7. οὐδὲ Π^1, οὐ Π^2 Bk. ‖ οὐδὲ ΓM^s † ‖ 9. οὐδὲ Bk., οὔτε Π ‖ 12. τάδε Boiesenius, τὰ $\Gamma\Pi$ Ar. Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 18. ἀμελοῦντες Spengelius, ἀμελοῦντας Π Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 21. ἢ οἱ] εἰ μὲν Π^2 Ar. (em. corr. P^4 et γρ. mg. rc. Q^b) ‖ τὸ om. $M^s P^1$ (secl. Susem.^{1} (fors. recte).

(V)

τερον, πλείω δέ, τὸ τῆς δευτέρας ὀλιγαρχίας γίνεται εἶδος, μᾶλλον γὰρ ἰσχύοντες πλεονεκτεῖν ἀξιοῦσιν, διὸ αὐτοὶ μὲν αἱροῦνται ἐκ τῶν πολλῶν τοὺς εἰς τὸ πολίτευμα βαδίζοντας, διὰ δὲ τὸ μήπω οὕτως ἰσχυροὶ εἶναι ὥστ' ἄνευ νόμου ἄρχειν, τὸν νόμον τίθενται τοιοῦτον· ἐὰν δ' ἐπιτείνωσι τὸ ἐλάττονες 8 ὄντες μείζονας οὐσίας ἔχειν, ἡ τρίτη ἐπίδοσις γίνεται τῆς ὀλιγαρχίας, τὸ δι' αὐτῶν μὲν τὰς ἀρχὰς ἔχειν, κατὰ νόμον δὲ τὸν κελεύοντα τῶν τελευτώντων διαδέχεσθαι τοὺς υἱεῖς· ὅταν δὲ ἤδη πολὺ ὑπερτείνωσι ταῖς οὐσίαις καὶ ταῖς πολυφιλίαις, ἐγγὺς ἡ τοιαύτη δυναστεία μοναρχίας ἐστίν, καὶ κύριοι γίνονται οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' οὐχ ὁ νόμος, καὶ τὸ τέταρτον εἶδος τῆς ὀλιγαρχίας τοῦτ' ἐστίν, ἀντίστροφον τῷ τε- 34 λευταίῳ τῆς δημοκρατίας.

7 ἔτι δ' εἰσὶ δύο πολιτεῖαι παρὰ δημοκρατίαν τε καὶ ὀλιγαρχίαν, ὧν τὴν μὲν ἑτέραν λέγουσί τε πάντες καὶ εἴρηται τῶν τεττάρων πολιτειῶν εἶδος ἕν (λέγουσι δὲ τέτταρας μοναρχίαν ὀλιγαρχίαν δημοκρατίαν, τέταρτον δὲ τὴν καλουμένην ἀριστοκρατίαν)· πέμπτη δ' ἐστὶν ἣ προσαγορεύεται 40 τὸ κοινὸν ὄνομα πασῶν (πολιτείαν γὰρ καλοῦσιν), ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ πολλάκις γίνεσθαι λανθάνει τοὺς πειρωμένους ἀριθμεῖν τὰ τῶν πολιτειῶν εἴδη, καὶ χρῶνται ταῖς τέτταρσι μόνον, 1293b ὥσπερ Πλάτων ἐν ταῖς πολιτείαις. ἀριστοκρατίαν μὲν οὖν 10 καλῶς ἔχει καλεῖν περὶ ἧς διήλθομεν ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις (τὴν γὰρ ἐκ τῶν ἀρίστων ἁπλῶς πολιτείαν κατ' ἀρετὴν καὶ μὴ πρὸς ὑπόθεσίν τινα ἀγαθῶν ἀνδρῶν μόνην δίκαιον 5 προσαγορεύειν ἀριστοκρατίαν· ἐν μόνῃ γὰρ ἁπλῶς ὁ αὐτὸς (p. 158) ἀνὴρ καὶ πολίτης ἀγαθός ἐστιν, οἱ δ' ἐν ταῖς ἄλλαις ἀγαθοὶ πρὸς τὴν πολιτείαν εἰσὶ τὴν αὑτῶν)· οὐ μὴν ἀλλ' εἰσὶ

24. πολλῶν Π^1, ἄλλων Π^2 Ar. Bk. ‖ 25. δὲ om. Π^2 (suppl. rc. Q^b) ‖ 26. τὸ Π^1, τῷ Π^2 Bk. ‖ 28. αὐτῶν Γ P^1, αὑτῶν cet. ‖ μὲν om. Π^1 (suppl. corr.^{1} P^1), secl. Susem.^{1} ‖ 37. τέτταρα M^s P^1 ‖ 1293b, 3. πολιτείαν post κατ' ἀρετὴν Π^2 Bk. ‖ 7. αὐτῶν P^1, αὑτῶν cet.

(V) τινὲς αἳ πρός τε τὰς ὀλιγαρχουμένας ἔχουσι διαφορὰς [καὶ καλοῦνται ἀριστοκρατίαι] καὶ πρὸς τὴν καλουμένην πολιτείαν *. ὅπου γε μὴ μόνον πλουτίνδην ἀλλὰ καὶ ἀριστίνδην αἱροῦν- 10
11 ται τὰς ἀρχάς, αὕτη ἡ πολιτεία διαφέρει τε ἀμφοῖν καὶ ἀριστοκρατικὴ καλεῖται. καὶ γὰρ ἐν ταῖς μὴ ποιουμέναις κοινὴν ἐπιμέλειαν ἀρετῆς εἰσὶν ὅμως τινὲς οἱ εὐδοκιμοῦντες καὶ δοκοῦντες εἶναι ἐπιεικεῖς. ὅπου οὖν ἡ πολιτεία βλέπει εἴς τε πλοῦτον καὶ ἀρετὴν καὶ δῆμον, οἷον ἐν Καρχηδόνι, αὕτη ἀρι- 15
στοκρατική ἐστιν, καὶ ἐν αἷς εἰς τὰ δύο μόνον, οἷον ἡ Λακεδαιμονίων, εἴς τε ἀρετὴν καὶ δῆμον, καὶ ἔστι μίξις τῶν δύο τούτων, δημοκρατίας τε καὶ ἀρετῆς.

ἀριστοκρατίας μὲν οὖν παρὰ τὴν πρώτην τὴν ἀρίστην 8
VI πολιτείαν ταῦτα δύο εἴδη [καὶ τρίτον ὅσαι τῆς καλου- 20
μένης πολιτείας ῥέπουσι πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν μᾶλλον]· λοιπὸν δ' ἐστὶν ἡμῖν περί τε τῆς ὀνομαζομένης πολιτείας (8)
εἰπεῖν καὶ περὶ τυραννίδος. ἐτάξαμεν δ' οὕτως οὐκ οὖσαν οὔτε ταύτην παρέκβασιν οὔτε τὰς ἄρτι ῥηθείσας ἀριστοκρατίας, ὅτι τὸ μὲν ἀληθὲς πᾶσαι διημαρτήκασι τῆς ὀρθοτάτης πολι- 25
τείας, ἔπειτα καταριθμοῦνται μετὰ τούτων, εἰσί τ' αὐτῶν αὗται παρεκβάσεις, ὥσπερ ἐν τοῖς κατ' ἀρχὴν εἴπομεν· τελευταῖον δὲ περὶ τυραννίδος εὔλογόν ἐστι ποιήσασθαι μνείαν διὰ τὸ πασῶν ἥκιστα ταύτην εἶναι πολιτείαν, ἡμῖν δὲ τὴν μέθοδον εἶναι περὶ πολιτείας. δι' ἣν μὲν οὖν αἰτίαν τέτακται 30
τὸν τρόπον τοῦτον, εἴρηται· νῦν δὲ δεικτέον ἡμῖν περὶ πολι-
2 τείας. φανερωτέρα γὰρ ἡ δύναμις αὐτῆς διωρισμένων τῶν

8. καὶ — 9. ἀριστοκρατίαι post 9. πολιτείαν tri. Thurotus, secl. Iackson et Welldon (nescio an recte) ‖ 10. γε] γὰρ M^s Susem.[1. 2.] (nescio an recte), δὲ Γ ‖ πλουτίνδην ⟨ἢ δημοτικῶς⟩ Thurotus, ⟨δημοτικῶς ἢ δημοτικῶς καὶ⟩ πλουτίνδην vel simile quid ci. Susem., at nihil deesse verisimilius est ‖ 17. εἰς ἀρετήν τε Π^2 Bk. ‖ καὶ — 21. μᾶλλον secl. Susem. ‖ 22. νομιζομένης Π^2 Bk.[1] (em. corr. P^4) † ‖ 24. ἄρτι ῥηθείσας] ἀποδοθείσας Π^1 (crx. γρ. mg. p^1) † ‖ 31. δεικτέον] λεκτέον Coraes Bk.[2] (nescio an recte) ‖ 32. φανερωτάτη Π^1 Susem.[1. 2.] †.

περὶ ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας. ἔστι γὰρ ἡ πολιτεία ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν μίξις ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας.

εἰώθασι δὲ καλεῖν τὰς μὲν ἀποκλινούσας ὡς πρὸς τὴν δημοκρατίαν πολιτείας, τὰς δὲ πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν μᾶλλον ἀριστοκρατίας διὰ τὸ μᾶλλον ἀκολουθεῖν παιδείαν καὶ εὐγένειαν (p. 159) τοῖς εὐπορωτέροις. ἔτι δὲ δοκοῦσιν ἔχειν οἱ εὔποροι ὧν ἕνεκεν οἱ ἀδικοῦντες ἀδικοῦσιν· ὅθεν καὶ καλοὺς κἀγαθοὺς καὶ γνωρίμους τούτους προσαγορεύουσιν. ἐπεὶ οὖν ἡ ἀριστοκρατία βούλεται 3 τὴν ὑπεροχὴν ἀπονέμειν τοῖς ἀρίστοις τῶν πολιτῶν, καὶ τὰς ὀλιγαρχίας εἶναί φασιν ἐκ τῶν καλῶν κἀγαθῶν μᾶλλον. δο-
1294a κεῖ δ' εἶναι τῶν ἀδυνάτων τὸ [μὴ] εὐνομεῖσθαι τὴν * ἀριστοκρατουμένην πόλιν ἀλλὰ πονηροκρατουμένην, ὁμοίως δὲ καὶ ἀριστοκρατεῖσθαι τὴν μὴ εὐνομουμένην. οὐκ ἔστι δὲ εὐνομία τὸ εὖ κεῖσθαι τοὺς νόμους, μὴ πείθεσθαι δέ. διὸ μίαν μὲν εὐνομίαν ὑπολητπέον εἶναι τὸ πείθεσθαι τοῖς κειμένοις νόμοις, ἑτέραν δὲ τὸ καλῶς κεῖσθαι τοὺς νόμους οἷς ἐμμένουσιν· ἔστι γὰρ πείθεσθαι καὶ κακῶς κειμένοις. τοῦτο δὲ ἐνδέχεται διχῶς· ἢ γὰρ τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐνδεχομένων αὐτοῖς, ἢ τοῖς ἁπλῶς ἀρίστοις. ** δοκεῖ δὲ ἀριστοκρατία μὲν εἶναι μάλιστα τὸ τὰς 4 τιμὰς νενεμῆσθαι κατ' ἀρετήν (ἀριστοκρατίας μὲν γὰρ ὅρος ἀρετή, ὀλιγαρχίας δὲ πλοῦτος, δήμου δ' ἐλευθερία)· τὸ δ' ὅ τι ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσιν, ἐν πάσαις ὑπάρχει. καὶ γὰρ ἐν ὀλιγαρχίᾳ καὶ ἐν ἀριστοκρατίᾳ καὶ ἐν δήμοις, ὅ τι ἂν δόξῃ τῷ πλείονι μέρει τῶν μετεχόντων τῆς πολιτείας, τοῦτ' ἐστὶ κύριον. ἐν μὲν οὖν ταῖς πλείσταις πόλεσι τὸ τῆς πολιτείας εἶδος ** καλεῖται (μόνον γὰρ ἡ μίξις στοχάζεται τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἀπόρων, πλούτου καὶ ἐλευθερίας· σχεδὸν γὰρ παρὰ τοῖς πλείστοις οἱ εὔποροι ⟨τὴν⟩ τῶν καλῶν κἀγαθῶν δοκοῦσι κατέ-

39. καὶ ἀγαθοὺς $M^s P^1$ ‖ 1294 a, 1. μὴ post τὴν tri. Thurotus, mendum detexit Schneider ‖ 2. ⟨μὴ⟩ πονηροκρατουμένην Ar. Bk.[2], πονηροκρατεῖσθαι scribendum aut ἀλλὰ πονηροκρατουμένην secludenda esse ci. Iowettus ‖ 7. καλῶς Π^1 (em. corr.[1] P^1) † ‖ 9. * * δοκεῖ Conringius ‖ 15. εἶδος * * Schneider, εἶδος ⟨ἀριστοκρατία⟩ Welldon, εἶδος ⟨κακῶς ἀριστοκρατία⟩ Bartschius, εἶδος ⟨κακῶς τοῦτο ἀριστοκρατία⟩ Susem., tradita haud male, sed vix satis defendit Postgateus ‖ 18. τὴν add. Coraes Bk.[2].

(VI)
χειν χώραν)· ἐπεὶ δὲ τρία ἐστὶ τὰ ἀμφισβητοῦντα τῆς ἰσότητος
τῆς πολιτείας, ἐλευθερία πλοῦτος ἀρετή (τὸ γὰρ τέταρτον, ὃ 20
καλοῦσιν εὐγένειαν, ἀκολουθεῖ τοῖς δυσίν· ἡ γὰρ εὐγένειά ἐστιν
ἀρετὴ καὶ πλοῦτος ἀρχαῖος), φανερὸν ὅτι τὴν μὲν τοῖν δυοῖν
μίξιν, τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἀπόρων, πολιτείαν λεκτέον, τὴν
δὲ τῶν τριῶν ἀριστοκρατίαν μάλιστα τῶν ἄλλων παρὰ τὴν
ἀληθινὴν καὶ πρώτην. 25
p. 160) ὅτι μὲν οὖν ἔστι καὶ ἕτερα πολιτείας εἴδη παρὰ μοναρχίαν 9
τε καὶ δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν, εἴρηται, καὶ ποῖα ταῦτα, καὶ
τί διαφέρουσιν ἀλλήλων αἵ τε ἀριστοκρατίαι καὶ αἱ πολιτεῖαι τῆς
ἀριστοκρατίας, καὶ ὅτι οὐ πόρρω αὗται ἀλλήλων, φανερόν·
VII τίνα δὲ τρόπον γίνεται παρὰ δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρ- (9)
χίαν ἡ καλουμένη πολιτεία, καὶ πῶς αὐτὴν δεῖ καθιστά- 31
ναι, λέγωμεν ἐφεξῆς τοῖς εἰρημένοις. ἅμα δὲ δῆλον ἔσται
καὶ οἷς ὁρίζονται τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν ὀλιγαρχίαν· λη-
πτέον γὰρ τὴν τούτων διαίρεσιν, εἶτα ἐκ τούτων ἁφ' ἑκατέρας
ὥσπερ σύμβολον λαμβάνοντας συνθετέον. εἰσὶ δὲ ὅροι τρεῖς 35
2 τῆς συνθέσεως καὶ μίξεως. ἢ γὰρ ἀμφότερα ληπτέον ἃ
ἑκάτεροι νομοθετοῦσιν, οἷον περὶ τοῦ δικάζειν. ἐν μὲν γὰρ
ταῖς ὀλιγαρχίαις τοῖς εὐπόροις ζημίαν τάττουσιν, ἂν μὴ δι-
κάζωσι, τοῖς δ' ἀπόροις οὐδένα μισθόν, ἐν δὲ ταῖς δημοκρα-
τίαις τοῖς μὲν ἀπόροις μισθόν, τοῖς δ' εὐπόροις οὐδεμίαν ζη- 40
μίαν· κοινὸν δὲ καὶ μέσον τούτων ἀμφότερα ταῦτα, διὸ καὶ
3 πολιτικόν, μέμικται γὰρ ἐξ ἀμφοῖν. εἷς μὲν οὖν οὗτος τοῦ 1294b
συνδυασμοῦ τρόπος, ἕτερος δὲ τὸ μέσον λαμβάνειν ὧν ἑκά-
τεροι τάττουσιν, οἷον ἐκκλησιάζειν οἷ μὲν ἀπὸ τιμήματος
οὐδενὸς ἢ μικροῦ πάμπαν, οἱ δ' ἀπὸ μακροῦ τιμήματος, κοι-
νὸν δέ γε οὐδέτερον, ἀλλὰ τὸ μέσον ἑκατέρου τιμήματος τού- 5
των. τρίτον δ' ἐκ δυοῖν ταγμάτοιν, τὰ μὲν ἐκ τοῦ ὀλιγαρ-
χικοῦ νόμου τὰ δ' ἐκ τοῦ δημοκρατικοῦ. λέγω δ' οἷον δοκεῖ

22. ἀρχαῖος πλοῦτος καὶ (καὶ om. P^4) ἀρετὴ Π^2 Bk. ‖ 36. ἃ Π^1, ὧν Π^2 Ar. Bk. ‖ 37. ἑκάτεραι Π^2 Ar. Bk. ‖ 1294b, 5. τίμημα Γ P^1 Q^b.

δημοκρατικὸν μὲν εἶναι κληρωτὰς εἶναι τὰς ἀρχάς, τὸ δ' αἱρετὰς ὀλιγαρχικόν, καὶ δημοκρατικὸν μὲν τὸ μὴ ἀπὸ τιμήματος, ὀλιγαρχικὸν δὲ τὸ ἀπὸ τιμήματος· ἀριστοκρατικὸν τοίνυν καὶ πολιτικὸν τὸ ἐξ ἑκατέρας ἑκάτερον λαβεῖν, ἐκ μὲν τῆς ὀλιγαρχίας τὸ αἱρετὰς ποιεῖν τὰς ἀρχάς, ἐκ δὲ τῆς δημοκρατίας τὸ μὴ ἀπὸ τιμήματος. — ὁ μὲν οὖν τρόπος τῆς μίξεως οὗτος· τοῦ δ' εὖ μεμῖχθαι δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν 4
ὅρος, ὅταν ἐνδέχηται λέγειν τὴν αὐτὴν πολιτείαν δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν. δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτο πάσχουσιν οἱ λέ- (p. 161
γοντες διὰ τὸ μεμῖχθαι καλῶς· πέπονθε δὲ τοῦτο καὶ τὸ μέσον, ἐμφαίνεται γὰρ ἑκάτερον ἐν αὐτῷ τῶν ἄκρων. ὅπερ συμβαίνει περὶ τὴν Λακεδαιμονίων πολιτείαν. πολλοὶ γὰρ 5
ἐγχειροῦσι λέγειν ὡς δημοκρατίας οὔσης διὰ τὸ δημοκρατικὰ πολλὰ τὴν τάξιν ἔχειν, οἷον πρῶτον τὸ περὶ τὴν τροφὴν τῶν παίδων, ὁμοίως γὰρ οἱ τῶν πλουσίων τρέφονται τοῖς τῶν πενήτων, καὶ παιδεύονται τὸν τρόπον τοῦτον ὃν ἂν δύναιντο καὶ τῶν πενήτων οἱ παῖδες, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐχομένης ἡλικίας, καὶ ὅταν ἄνδρες γένωνται, τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδὲν γὰρ διάδηλος ὁ πλούσιος καὶ ὁ πένης, οὕτω τὰ περὶ τὴν τροφὴν ταὐτὰ πᾶσιν ἐν τοῖς συσσιτίοις, καὶ τὴν ἐσθῆτα οἱ πλούσιοι τοιαύτην οἵαν ἄν τις παρασκευάσαι δύναιτο καὶ τῶν πενήτων ὁστισοῦν, ἔτι τῷ δύο τὰς μεγίστας ἀρχὰς τὴν μὲν αἱρεῖσθαι τὸν δῆμον, τῆς δὲ μετέχειν (τοὺς μὲν γὰρ γέροντας αἱροῦνται, τῆς δ' ἐφορείας μετέχουσιν)· οἱ δ' ὀλιγαρχίαν διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν ὀλιγαρχικά, οἷον τὸ πάσας αἱρετὰς εἶναι καὶ μηδεμίαν κληρωτήν, καὶ ὀλίγους εἶναι κυρίους θανάτου καὶ φυγῆς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά. δεῖ δὴ ἐν 6
τῇ πολιτείᾳ τῇ μεμιγμένῃ καλῶς ἀμφότερα δοκεῖν εἶναι καὶ μηδέτερον, καὶ σῴζεσθαι δι' αὐτῆς καὶ μὴ ἔξωθεν, καὶ

14. οὗτος] v. quae adnotabo ad 1296b, 34 sqq. et 1297a, 7 sqq. ‖ 26. ἄδηλος Π^2 (em. corr. P^4 et mg.^{1} P^2 et γρ. mg. rc. P^3) † ‖ 29. τῷ] τῶν M^s Π^2 ‖ 34. δὴ Susem., δ' Γ Π Bk. Susem.^{1} in textu, γὰρ Ar. ‖ 36. μηδέτερον] μὴ θάτερον Boltensternius (fors. recte) ‖ αὐτῆς M^s P^1 Π^3, αὐτοῦ pr. P^3.

(VII) δι' αὐτῆς μὴ τῷ πλείους [ἔξωθεν] εἶναι τοὺς βουλομένους (εἴη γὰρ
ἄν καὶ πονηρᾷ πολιτείᾳ τοῦθ' ὑπάρχον) ἀλλὰ τῷ μηδ' ἂν βού-
λεσθαι πολιτείαν ἑτέραν μηδὲν τῶν τῆς πόλεως μορίων ὅλως.
τίνα μὲν οὖν τρόπον δεῖ καθιστάναι πολιτείαν, ὁμοίως 10
δὲ καὶ τὰς ὀνομαζομένας ἀριστοκρατίας, νῦν εἴρηται· περὶ 41
VIII δὲ τυραννίδος ἦν λοιπὸν ἡμῖν εἰπεῖν, οὐχ ὡς ἐνούσης 1295a
πολυλογίας περὶ αὐτήν, ἀλλ' ὅπως λάβῃ τῆς μεθόδου
τὸ μέρος, ἐπειδὴ καὶ ταύτην τίθεμεν τῶν πολιτειῶν τι μέ-
ρος. περὶ μὲν οὖν βασιλείας διωρίσαμεν ἐν τοῖς πρώτοις λό-
γοις, ἐν οἷς περὶ τῆς μάλιστα λεγομένης βασιλείας ἐποιού- 5
(p. 162) μεθα τὴν σκέψιν, πότερον ἀσύμφορος ἢ συμφέρει ταῖς πό-
2 λεσιν, καὶ τίνα καὶ πόθεν δεῖ καθιστάναι, καὶ πῶς· τυραν-
νίδος δ' εἴδη δύο μὲν διείλομεν ἐν οἷς περὶ βασιλείας ἐπε-
σκοποῦμεν, διὰ τὸ τὴν δύναμιν ἐπαλλάττειν πως αὐτῶν καὶ
πρὸς τὴν βασιλείαν, διὰ τὸ κατὰ νόμον εἶναι ἀμφοτέρας 10
ταύτας τὰς ἀρχάς· ** (ἔν τε γὰρ τῶν βαρβάρων τισὶν αἱ-
ροῦνται αὐτοκράτορας μονάρχας, καὶ τὸ παλαιὸν ἐν τοῖς ἀρ-
χαίοις Ἕλλησιν ἐγίνοντό τινες μονάρχαι τὸν τρόπον τοῦτον,
οὓς ἐκάλουν αἰσυμνήτας), ἔχουσι δέ τινας πρὸς ἀλλήλας αὗται
διαφοράς, ἦσαν δὲ διὰ μὲν τὸ κατὰ νόμον βασιλικαὶ καὶ 15
διὰ τὸ μοναρχεῖν ἑκόντων, τυραννικαὶ δὲ διὰ τὸ δεσποτικῶς
3 ἄρχειν κατὰ τὴν αὐτῶν γνώμην· τρίτον δὲ εἶδος τυραννίδος,
ἥπερ μάλιστ' εἶναι δοκεῖ τυραννίς, ἀντίστροφος οὖσα τῇ παμ-
βασιλείᾳ. τοιαύτην δ' ἀναγκαῖον εἶναι τυραννίδα τὴν μο-
ναρχίαν, ἥτις ἀνυπεύθυνος ἄρχει τῶν ὁμοίων καὶ βελτιόνων 20

37. ἔξωθεν secl. Thurotus, ἐξ ὧν ἔστιν ci. Rassovius ‖ 38. τῷ Π¹, τὸ Π² ‖ 39. πόλεως] πολιτείας Π¹ † ‖ ὅλως] v. quae adnotabo ad 1296b, 34 sqq. et 1297b, 1 sqq. ‖ 40. δεῖ] δοκεῖ Γ M^s † ‖ 41. νομιζομένας Γ M^s † ‖ 1295a, 1. λοιπὸν post ἡμῖν Π² Bk. ‖ 6. ἀσύμφορον Π³ Bk. † ‖ 11. ἀρχάς· ⟨εἰσὶ δ' ἡ μὲν πατρικὴ ἡ δὲ αἱρετή⟩ Thurotus ‖ 12. μονάρχους Γ Π² Bk. ‖ 13. μονάρχαι Γ et corr.¹ aut corr.² P² et rc. P³, μοναρχοιῶν Q^b V^b, μόναρχοι c. c. Bk. ‖ 14. αὗται ante πρὸς P¹, ante τινας fort. Γ ‖ 17. καὶ ante κατὰ add. Susem.¹·² et Γ, si accurate vertit Guil. ‖ αὐτῶν Γ, αὐτῶν Π ‖ 20. ἀρχὴ Π¹ (ἄρχη V^b et

(VII

πάντων πρὸς τὸ σφέτερον αὐτῆς συμφέρον, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ τῶν ἀρχομένων. διόπερ ἀκούσιος· οὐδεὶς γὰρ ἑκὼν ὑπομένει τῶν ἐλευθέρων τὴν τοιαύτην ἀρχήν.

11 τυραννίδος μὲν οὖν εἴδη ταῦτα καὶ τοσαῦτα διὰ τὰς εἰρη-
25 μένας αἰτίας· τίς δ' ἀρίστη πολιτεία καὶ τίς ἄριστος βίος ταῖς IX
πλείσταις πόλεσι καὶ τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων, μήτε πρὸς ἀρετὴν συγκρίνουσι τὴν ὑπὲρ τοὺς ἰδιώτας, μήτε πρὸς παιδείαν ἣ φύσεως δεῖται καὶ χορηγίας τυχηρᾶς, μήτε πρὸς πολιτείαν τὴν κατ' εὐχὴν γινομένην, ἀλλὰ βίον τε τὸν τοῖς
30 πλείστοις κοινωνῆσαι δυνατὸν καὶ πολιτείαν ἧς τὰς πλείστας πόλεις ἐνδέχεται μετασχεῖν, **. καὶ γὰρ ἃς καλοῦσιν ἀριστο- 2
κρατίας, περὶ ὧν νῦν εἴπομεν, τὰ μὲν ἐξωτέρω πίπτουσι ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων, τὰ δὲ γειτνιῶσι τῇ καλουμένῃ πολιτείᾳ· διὸ περὶ ἀμφοῖν ὡς μιᾶς λεκτέον. — ἡ δὲ δὴ κρίσις περὶ
35 ἁπάντων τούτων ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων ἐστίν. εἰ γὰρ καλῶς ἐν τοῖς ἠθικοῖς εἴρηται τὸ τὸν εὐδαίμονα βίον εἶναι τὸν κατ' ἀρετὴν ἀνεμπόδιστον, μεσότητα δὲ τὴν ἀρετήν, [τὸν μέσον ἀναγκαῖον εἶναι βίον βέλτιστον] τῆς δὲ ἑκάστοις ἐνδεχομένης (p. 163
τυχεῖν μεσότητος *· τοὺς [δὲ] αὐτοὺς τούτους ὅρους ἀναγκαῖον 3
40 εἶναι καὶ πόλεως ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ πολιτείας. ἡ γὰρ πολι-
1295b τεία βίος τίς ἐστι πόλεως. — ἐν ἁπάσαις δὴ ταῖς πόλεσιν ἔστι τρία μέρη τῆς πόλεως, οἱ μὲν εὔποροι σφόδρα, οἱ δὲ ἄποροι σφόδρα, οἱ δὲ τρίτοι οἱ μέσοι τούτων. ἐπεὶ τοίνυν ὁμολογεῖται τὸ μέτριον ἄριστον καὶ τὸ μέσον, φανερὸν ὅτι καὶ τῶν
5 εὐτυχημάτων ἡ κτῆσις ἡ μέση βελτίστη πάντων. ῥᾷστη γὰρ τῷ λόγῳ πειθαρχεῖν, ὑπέρκαλον δὲ ἢ ὑπερίσχυρον ἢ ὑπερ- 4

pr. P^3, crx. rc.) Susem.[1. 2] (fors. recte) ‖ 28. ἢ $L^s C^c$ Ar., ἃ c. c. *Γ* ‖ 31. *μετασχεῖν*, ** Conringius ‖ 37. *τὸν* — 38. *βέλτιστον* post 39. *μεσότητος* tri. Thurotus ‖ 38. *εἶναι* post *βίον* P^2 Bk. ‖ ⟨*καὶ*⟩ *βέλτιστον* Susem.[2], ante *ἀναγκαῖον* tri. et 37. *μέσον* secl. Thurotus ‖ *τῆς δὲ*] ⟨*τὸν*⟩ *τῆς* ci. Chandler ‖ *δὲ* om. *Π*[2] Ar. Bk., *δ'* suppl. *γρ.* mg. P^4 ‖ 39. *δὴ* Thurotus (nescio an recte), *δ'* pr. P^4, del. corr. P^4, secl. Susem., *γρ. καὶ χωρὶς τοῦ δέ* mg.[3] P^3 ‖ 1295b, 1. *δὲ* Ar. (fors. recte) ‖ 2. *τῆς* om. $M^s P^1$, secl. Susem.[1].

εὐγενῆ ἢ ὑπερπλούσιον, ἢ τἀναντία τούτοις, ὑπέρπτωχον ἢ ὑπερασθενῆ καὶ σφόδρα ἄτιμον, χαλεπὸν τῷ λόγῳ ἀκολουθεῖν· γίνονται γὰρ οἱ μὲν ὑβρισταὶ καὶ μεγαλοπόνηροι μᾶλλον, οἱ δὲ κακοῦργοι καὶ μικροπόνηροι λίαν, τῶν δ' ἀδικημάτων τὰ μὲν γίνεται δι' ὕβριν τὰ δὲ διὰ κακουργίαν· [ἔτι δὲ ἥκισθ' οὗτοι φιλαρχοῦσι καὶ βουλαρχοῦσι·] ταῦτα δὴ ἀμφότερα βλαβερὰ ταῖς πόλεσιν. — πρὸς δὲ τούτοις οἱ μὲν ἐν ὑπεροχαῖς εὐτυχημάτων ὄντες, ἰσχύος καὶ πλούτου καὶ φίλων καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ἄρχεσθαι οὔτε βούλονται οὔτε ἐπίστανται (καὶ τοῦτ' εὐθὺς οἴκοθεν ὑπάρχει παισὶν οὖσιν· διὰ γὰρ τὴν τρυφὴν οὐδὲ τοῖς διδασκάλοις ἄρχεσθαι σύνηθες αὐτοῖς), οἱ δὲ καθ' ὑπερβολὴν ἐν ἐνδείᾳ τούτων ταπεινοὶ λίαν. ὥσθ' οἱ μὲν ἄρχειν οὐκ ἐπίστανται ἀλλ' ἄρχεσθαι δουλικὴν ἀρχήν, οἱ δ' ἄρχεσθαι μὲν οὐδεμιᾷ ἀρχῇ, ἄρχειν δὲ δεσποτικὴν ἀρχήν. γίνεται οὖν [καὶ] δούλων καὶ δεσποτῶν πόλις, ἀλλ' οὐκ ἐλευθέρων, καὶ τῶν μὲν φθονούντων τῶν δὲ καταφρονούντων. ἃ πλεῖστον ἀπέχει φιλίας καὶ κοινωνίας πολιτικῆς· ἡ γὰρ κοινωνία φιλικόν· οὐδὲ γὰρ ὁδοῦ βούλονται κοινωνεῖν τοῖς ἐχθροῖς. βούλεται δέ γε ἡ πόλις ἐξ ἴσων εἶναι καὶ ὁμοίων ὅτι μάλιστα, τοῦτο δ' ὑπάρχει μάλιστα τοῖς μέσοις. ὥστ' ἀναγκαῖον ἄριστα πολιτεύεσθαι ταύτην τὴν πόλιν, ** ἐστιν, ἐξ ὧν φαμεν φύσει τὴν σύστασιν εἶναι τῆς πόλεως. — καὶ σῴζονται δ' ἐν ταῖς πόλεσιν οὗτοι μάλιστα τῶν πολιτῶν. οὔτε

8. καὶ] ἢ Susem.[1.2.] et, si accurate vertit Guil., *Γ* ‖ 12. ἔτι — βουλαρχοῦσι secl. Susem., primus haesit Schneider ‖ φυλαρχοῦσι P^1 Ald. Bk. et corr.[1] $P^{2.3.4.}$ †, φυγαρχοῦσι Bernaysius (perperam) ‖ καὶ βουλαρχοῦσι secl. Coraes, καὶ σπουδαρχοῦσι ci. Coraes, prb. Bernaysius ‖ δὴ Susem., δὲ M^s, δ' c. c. Ar. Bk. Susem.[1] in textu ‖ 17. οὐδ' ἐν (οὐδὲν Q^b V^b et pr. P^3) Π^2 Ar. Bk. (fors. recte) ‖ διδασκαλείοις $P^{3.4.}$ Ald. Bk. (fors. recte), διδασκαλίοις P^2, διδασκαλείοις διδασκάλοις Ar. ‖ 20. οὐδεμίαν ἀρχήν Spengelius ‖ ἄρχειν] ἄρχεσθαι M^s P^1 † ‖ 21. καὶ ante δούλων add. Π^2 Bk. ‖ 27. πόλιν, ⟨ἐν ᾗ πόλυ τὸ μέσον καὶ κράτιστον τῶν μερῶν⟩ Rassovius, lacunam detexit Lambinus, ἐν ᾗ πλεῖστοί εἰσιν post 28. ἐστίν adiecit Thurotus.

γὰρ αὐτοὶ τῶν ἀλλοτρίων ὥσπερ οἱ πένητες ἐπιθυμοῦσιν, οὔτε (p. 16
τῆς τούτων ἕτεροι, καθάπερ οἱ πένητες τῆς τῶν πλουσίων ἐπι-
θυμοῦσιν· καὶ διὰ τὸ μήτ' ἐπιβουλεύεσθαι μήτ' ἐπιβουλεύειν
ἀκινδύνως διάγουσιν. διὰ τοῦτο καλῶς ηὔξατο Φωκυλίδης
"πολλὰ μέσοισιν ἄριστα· μέσος θέλω ἐν πόλει εἶναι."
δῆλον ἄρα ὅτι καὶ ἡ κοινωνία ἡ πολιτικὴ ἀρίστη ἡ διὰ τῶν μέ- 8
σων, καὶ τὰς τοιαύτας ἐνδέχεται εὖ πολιτεύεσθαι πόλεις, ἐν αἷς
δὴ πολὺ τὸ μέσον καὶ κρεῖττον μάλιστα μὲν ἀμφοῖν, εἰ
δὲ μή, θατέρου μέρους· προστιθέμενον γὰρ ποιεῖ ῥοπὴν καὶ
κωλύει γίνεσθαι τὰς ἐναντίας ὑπερβολάς. διόπερ εὐτυχία
μεγίστη τοὺς πολιτευομένους οὐσίαν ἔχειν μέσην καὶ ἱκανήν,
1296a ὡς ὅπου οἱ μὲν πολλὰ σφόδρα κέκτηνται οἱ δὲ μηδέν, ἢ δῆ-
μος ἔσχατος γίνεται ἢ ὀλιγαρχία ἄκρατος ἢ τυραννὶς δι'
ἀμφοτέρας τὰς ὑπερβολάς· καὶ γὰρ ἐκ δημοκρατίας τῆς
νεανικωτάτης καὶ ἐξ ὀλιγαρχίας γίνεται τυραννίς, ἐκ δὲ
τῶν μέσων καὶ τῶν σύνεγγυς πολὺ ἧττον. τὴν δ' αἰτίαν
ὕστερον ἐν τοῖς περὶ τὰς μεταβολὰς τῶν πολιτειῶν ἐροῦμεν.
ὅτι δ' ἡ μέση βελτίστη, φανερόν· μόνη γὰρ ἀστασίαστος· 9
ὅπου γὰρ πολὺ τὸ διὰ μέσου, ἥκιστα συστάσεις καὶ διαστά-
σεις γίνονται τῶν πολιτῶν. καὶ αἱ μεγάλαι πόλεις ἀστασια-
στότεραι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ὅτι πολὺ τὸ μέσον· ἐν δὲ
ταῖς μικραῖς ῥᾴδιόν τε διαλαβεῖν εἰς δύο πάντας, ὥστε μη-
δὲν καταλιπεῖν μέσον, καὶ πάντες σχεδὸν ἄποροι ἢ εὔποροί
εἰσιν. καὶ αἱ δημοκρατίαι δὲ ἀσφαλέστεραι τῶν ὀλιγαρχιῶν
εἰσι καὶ πολυχρονιώτεραι διὰ τοὺς μέσους· πλείους τε γάρ
εἰσι καὶ μᾶλλον μετέχουσι τῶν τιμῶν ἐν ταῖς δημοκρατίαις
ἢ ταῖς ὀλιγαρχίαις, ἐπεὶ ὅταν ἄνευ τούτων τῷ πλήθει ὑπερ-
τείνωσιν οἱ ἄποροι, κακοπραγία γίνεται καὶ ἀπόλλυνται

31. οἱ *πένητες* post *πλουσίων* Π^2 Bk. ‖ 34. *θέλων* M^s $P^{2.4}$. V^b Ar. Ald. et pr. P^3 ‖ 36. ⟨*μάλιστα*⟩ *ἐνδέχεται*? Susem. ‖ 40. *τοὺς* om. M^s P^1 ‖ 1296a, 7. *δ'*] *δὴ*? Susem. ‖ 8. *συστάσεις* Γ (ut videtur) Schneider, *στάσεις* Π Ar. Bk.[1] ‖ 9. *πολιτῶν* Ar., *πολιτειῶν* Γ Π Bk.[1] ‖ 17. *ἄποροι*] *ἄνθρωποι* Γ M^s †.

ταχέως. — σημεῖον δὲ δεῖ νομίζειν καὶ τὸ τοὺς βελτίστους νομο-
165) θέτας εἶναι τῶν μέσων πολιτῶν· Σόλων τε γὰρ ἦν τούτων
(δηλοῖ δ' ἐκ τῆς ποιήσεως) καὶ Λυκοῦργος (οὐ γὰρ ἦν βασι-
λεύς) καὶ Χαρώνδας καὶ σχεδὸν οἱ πλεῖστοι τῶν ἄλλων.

φανερὸν δ' ἐκ τούτων καὶ διότι αἱ πλεῖσται πολιτεῖαι αἱ
μὲν δημοκρατικαί εἰσιν αἱ δ' ὀλιγαρχικαί. διὰ γὰρ τὸ ἐν ταύ-
ταις πολλάκις ὀλίγον εἶναι τὸ μέσον, αἰεὶ ὁπότεροι ἂν ὑπερέ-
χωσιν, εἴθ' οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες εἴθ' ὁ δῆμος, οἱ τὸ μέσον
ἐκβαίνοντες καθ' αὑτοὺς ἄγουσι τὴν πολιτείαν, ὥστε ἢ δῆμος
11 γίνεται ἢ ὀλιγαρχία. πρὸς δὲ τούτοις διὰ τὸ στάσεις γίνε-
σθαι καὶ μάχας πρὸς ἀλλήλους τῷ δήμῳ καὶ τοῖς εὐπόροις,
ὁποτέροις ἂν μᾶλλον συμβῇ κρατῆσαι τῶν ἐναντίων, οὐ κα-
θιστᾶσι κοινὴν πολιτείαν οὐδ' ἴσην, ἀλλὰ τῆς νίκης ἆθλον τὴν
ὑπεροχὴν τῆς πολιτείας λαμβάνουσιν, καὶ οἱ μὲν δημοκρα-
τίαν οἱ δ' ὀλιγαρχίαν ποιοῦσιν. ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐν ἡγεμονίᾳ
γενομένων τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν παρ' αὑτοῖς ἑκάτεροι πο-
λιτείαν ἀποβλέποντες οἱ μὲν δημοκρατίας ἐν ταῖς πόλεσι
καθίστασαν οἱ δ' ὀλιγαρχίας, οὐ πρὸς τὸ τῶν πόλεων συμ-
12 φέρον σκοποῦντες ἀλλὰ πρὸς τὸ σφέτερον αὐτῶν. ὥστε διὰ
ταύτας τὰς αἰτίας ἢ μηδέποτε τὴν μέσην γίνεσθαι πολι-
τείαν ἢ ὀλιγάκις καὶ παρ' ὀλίγοις· εἷς γὰρ ἀνὴρ συνεπεί-
σθη μόνος τῶν πρότερον ἐφ' ἡγεμονίᾳ γενομένων ταύτην
ἀποδοῦναι τὴν τάξιν, ἤδη δὲ καὶ τοῖς ἐν ταῖς πόλεσιν ἔθος
καθέστηκε μηδὲ βούλεσθαι τὸ ἴσον, ἀλλ' ἢ ἄρχειν ζητεῖν 1296b
ἢ κρατουμένους ὑπομένειν.

τίς μὲν οὖν ἀρίστη πολιτεία, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, ἐκ τού- 12
13 των φανερόν· τῶν δ' ἄλλων πολιτειῶν, ἐπειδὴ πλείους δημοκρα-
τίας καὶ πλείους ὀλιγαρχίας ἔφαμεν εἶναι, ποίαν πρώτην θετέον 5

20. δ'] γὰρ? Susem. ‖ οὐ — βασιλεύς suspecta sunt Congreveo ‖ 28. τὰς ante μάχας add. $M^s P^1$ ‖ 32. ἔστι Π^2 (em. corr.^{1} P^2) † ‖ 33. αὐτοῖς P^1, αὐτοῖς cet. ‖ 35. καθίστασαν ΓP^2 Ar. Ald. et rc. P^3, καθιστᾶσιν P^1, καθιστῶσιν M^s, καθιστᾶσι P^6, καθίστασιν cet. ‖ τῆς πόλεως ΓM^s † ‖ 39. ἐφ' ἡγεμονίᾳ γενομένων secl. Iowettus (nescio an recte) ‖ 1296b, 5. ἔφαμεν $\Pi^1 P^4$ Ar.(?), φαμὲν c. c. Bk.

καὶ δευτέραν καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἐχομένην τῷ τὴν μὲν εἶναι βελτίω τὴν δὲ χείρω, διωρισμένης τῆς ἀρίστης οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. ἀεὶ γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι βελτίω τὴν ἐγγύτατα ταύτης, χείρω δὲ τὴν ἀφεστηκυῖαν τοῦ μέσου πλεῖον, ἂν μὴ πρὸς ὑπόθεσιν κρίνῃ τίς. λέγω δὲ τὸ πρὸς ὑπόθεσιν, ὅτι πολλάκις οὔσης ἄλλης πολιτείας αἱρετωτέρας ἐνίοις οὐδὲν κωλύει συμφέρειν ἑτέραν μᾶλλον (p. 1
(12) εἶναι πολιτείαν. — τίς δὲ πολιτεία τίσι καὶ ποία ποίοις συμφέρει, ἐχόμενόν ἐστι τῶν εἰρημένων διελθεῖν. ληπτέον δὴ πρῶτον περὶ πασῶν καθόλου ταὐτόν· δεῖ γὰρ κρεῖττον εἶναι τὸ βουλόμενον μέρος τῆς πόλεως τοῦ μὴ βουλομένου μένειν τὴν πολιτείαν. ἔστι δὲ πᾶσα πόλις ἔκ τε τοῦ ποιοῦ καὶ ποσοῦ. λέγω δὲ ποιὸν μὲν ἐλευθερίαν πλοῦτον παιδείαν εὐγένειαν, ποσὸν δὲ τὴν τοῦ πλήθους ὑπεροχήν. ἐνδέχεται δὲ τὸ μὲν ποιὸν ὑπάρχειν ἑτέρῳ μέρει 2
τῆς πόλεως, ἐξ ὧν συνέστηκε μερῶν ἡ πόλις, ἄλλῳ δὲ μέρει τὸ ποσόν, οἷον πλείους τὸν ἀριθμὸν εἶναι τῶν γενναίων τοὺς ἀγεννεῖς ἢ τῶν πλουσίων τοὺς ἀπόρους, μὴ μέντοι τοσοῦτον ὑπερέχειν τῷ ποσῷ ὅσον λείπεσθαι τῷ ποιῷ. διὸ ταῦτα πρὸς ἄλληλα συγκριτέον.

ὅπου μὲν οὖν ὑπερέχει τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος τὴν εἰρημένην ἀναλογίαν, ἐνταῦθα πέφυκεν εἶναι δημοκρατίαν, καὶ ἕκαστον εἶδος δημοκρατίας κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ δήμου ἑκάστου, οἷον ἐὰν μὲν τὸ τῶν γεωργῶν ὑπερτείνῃ πλῆθος, τὴν πρώτην δημοκρατίαν, ἐὰν δὲ τὸ τῶν βαναύσων καὶ μισθαρνούντων, τὴν τελευταίαν, ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἄλλας τὰς μεταξὺ τούτων· ὅπου δὲ τὸ τῶν εὐπόρων καὶ γνωρίμων ⟨μᾶλλον⟩ 3
ὑπερτείνει τῷ ποιῷ ἢ λείπεται τῷ ποσῷ, ἐνταῦθα δὲ

8. ἀεὶ Spengelius, δεῖ $\Gamma\Pi$ Ar. Bk.[1] Susem.[1] in textu ‖ ἐγγυτέρω Spengelius Bk.[2] (nescio an recte) ‖ 11. κωλύσει Π^3 Bk. † ‖ 12. ποίοις post συμφέρει Π^2 Bk. ‖ 24. ἄλλᾳ ΓM^s † ‖ 26. ἐνταῦθα om. $M^s P^6 L^s$ et pr. P^4 (suppl. mg.) † ‖ εἰ μὲν γὰρ οἱ γεωργοὶ ὑπερέχουσι, γίνεται ἡ τῶν γεωργῶν δημοκρατία post δημοκρατίαν add. ΓM^s, glossa est in mg.[3] P^2 † ‖ 31. μᾶλλον add. $P^{4.6.} L^s U^b$ Ar. ‖ 32. δὲ om. Π^1, secl. Susem.[1]

X)

ὀλιγαρχίαν, καὶ τῆς ὀλιγαρχίας τὸν αὐτὸν τρόπον ἕκαστον εἶδος κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ὀλιγαρχικοῦ πλήθους· *δεῖ δ' ἀεὶ τὸν νομοθέτην ἐν τῇ πολιτείᾳ προσλαμβάνειν τοὺς μέ- 35
σους· ἄν τε γὰρ ὀλιγαρχικοὺς τοὺς νόμους τιθῇ, στοχάζεσθαι χρὴ τῶν μέσων, ἐάν τε δημοκρατικούς, προσάγεσθαι τοῖς
4 νόμοις τούτους.* ὅπου δὲ τὸ τῶν μέσων ὑπερτείνει πλήθει ἢ συναμφοτέρων τῶν ἄκρων ἢ καὶ θατέρου μόνον, ἐνταῦθ' ἐν- 40
δέχεται πολιτείαν εἶναι μόνιμον. οὐδὲν γὰρ φοβερὸν μή ποτε συμφωνήσωσιν οἱ πλούσιοι τοῖς πένησιν ἐπὶ τούτους· 1297a
οὐδέποτε γὰρ ἅτεροι βουλήσονται δουλεύειν τοῖς ἑτέροις, κοι-
167) νοτέραν δ' ἂν ζητῶσιν, οὐδεμίαν εὑρήσουσιν ἄλλην ταύτης. ἐν μέρει γὰρ ἄρχειν οὐκ ἂν ὑπομείνειαν διὰ τὴν ἀπιστίαν τὴν πρὸς ἀλλήλους· πανταχοῦ δὲ πιστότατος ὁ διαιτητής, 5
διαιτητὴς δ' ὁ μέσος. **.

*ὅσῳ δ' ἂν ἄμεινον ἡ πολιτεία μιχθῇ, τοσούτῳ μονιμωτέρα.
5 διαμαρτάνουσι δὲ πολλοὶ καὶ τῶν τὰς ἀριστοκρατικὰς βουλο-
μένων ποιεῖν πολιτείας, οὐ μόνον ἐν τῷ πλεῖον νέμειν τοῖς εὐπόροις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρακρούεσθαι τὸν δῆμον. ἀνάγ- 10
κη γὰρ χρόνῳ ποτὲ ἐκ τῶν ψευδῶς ἀγαθῶν ἀληθὲς συμβῆναι κακόν· αἱ γὰρ πλεονεξίαι τῶν πλουσίων ἀπολλύουσι μᾶλ-
6 λον τὴν πολιτείαν ἢ αἱ τοῦ δήμου. ἔστι δὲ ὅσα προφάσεως 13

34. *δεῖ* — 38. *τούτους* et 1297a, 7. *ὅσῳ* — b, 28. *ἄρχεσθαι* non huc pertinere, sed cum capitibus potius octavo et nono cohaerere primus monuit Susem., 1297a, 7. *ὅσῳ* — b, 1. *μόνον* ante 1294b, 14. *τοῦ* traicienda esse ci. Boecker, *δεῖ* — 38. *τούτους* + 1297a, 7. *ὅσω* — b, 1. *μόνον* in illum locum transferenda et 1297b, 1. *δεῖ* — 28. *ἄρχεσθαι* post 1294b, 39. *ὅλως* inserenda videri censuit Buecheler, cui obsecutus est Susem.[2] ‖ 36. *τοὺς* om. $M^s P^1$ ‖ 38. *πλήθει* Γ, *πλῆθος* Π Ar. Bk. ‖ 40. *νόμιμον* Π^1 (crx. in textu et mg. p^1), *μόνυμον* P^4 † ‖ 1297a, 1. *τούτω* ΓP¹, *τοῦ* M^s † ‖ 2. *τοῖς ἑτέροις* om. Π^1, secl. Susem.[1.2.] (fors. recte) † ‖ 6. *μέσος.* ** Boecker ‖ 7 sqq. *ὅσῳ κ. τ. λ.*] v. quae adnotavi ad 1296b, 34 sqq. ‖ 10. *ἐν* om. $M^s P^1$, secl. Susem.[1] (fors. recte) ‖ *παρακούεσθαι* ΓM^s† ‖ 11. *ψευδῶν* Ar.(?) Victorius Bk. ‖ 13. *τε* post *ὅσα* add. $M^s P^1$.

(X)

χάριν ἐν ταῖς πολιτείαις σοφίζονται πρὸς τὸν δῆμον πέντε
τὸν ἀριθμόν, περὶ ἐκκλησίαν, περὶ τὰς ἀρχάς, περὶ δικα-
στήρια, περὶ ὅπλισιν, περὶ γυμνάσια· περὶ ἐκκλησίαν μὲν
τὸ ἐξεῖναι πᾶσιν ἐκκλησιάζειν, ζημίαν δὲ ἐπικεῖσθαι
τοῖς εὐπόροις, ἐὰν μὴ ἐκκλησιάζωσιν, ἢ μόνοις ἢ μείζω
πολλῷ, περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τὸ τοῖς μὲν ἔχουσι τίμημα
μὴ ἐξεῖναι ἐξόμνυσθαι, τοῖς δ' ἀπόροις ἐξεῖναι, καὶ
περὶ τὰ δικαστήρια τοῖς μὲν εὐπόροις εἶναι ζημίαν, ἂν
μὴ δικάζωσι, τοῖς δ' ἀπόροις ἄδειαν, ἢ τοῖς μὲν με-
γάλην τοῖς δὲ μικράν, ὥσπερ ἐν τοῖς Χαρώνδου νό-
μοις (ἐνιαχοῦ δ' ἔξεστι μὲν πᾶσιν ἀπογραψαμένοις ἐκ- 7
κλησιάζειν καὶ δικάζειν, ἐὰν δὲ ἀπογραψάμενοι μήτ'
ἐκκλησιάζωσι μήτε δικάζωσιν, ἐπίκεινται μεγάλαι ζημίαι
τούτοις, ἵνα διὰ μὲν τὴν ζημίαν φεύγωσι τὸ ἀπογράφεσθαι,
διὰ δὲ τὸ μὴ ἀπογράφεσθαι μὴ δικάζωσι μηδ' ἐκκλησιά-
ζωσιν), τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ τοῦ ὅπλα κεκτῆσθαι
καὶ τοῦ γυμνάζεσθαι νομοθετοῦσιν. τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις
ἔξεστι μὴ κεκτῆσθαι, τοῖς δ' εὐπόροις ἐπιζήμιον μὴ κεκτη-
μένοις, κἂν μὴ γυμνάζωνται, τοῖς μὲν οὐδεμία ζημία, τοῖς
δ' εὐπόροις ἐπιζήμιον, ὅπως οἱ μὲν διὰ τὴν ζημίαν μετέ-
χωσιν, οἱ δὲ διὰ τὸ μὴ φοβεῖσθαι μὴ μετέχωσιν. ταῦτα μὲν
οὖν ὀλιγαρχικὰ τὰ σοφίσματα τῆς νομοθεσίας· ἐν δὲ ταῖς 8
δημοκρατίαις πρὸς ταῦτ' ἀντισοφίζονται. τοῖς μὲν γὰρ (p.
ἀπόροις μισθὸν πορίζουσιν ἐκκλησιάζουσι καὶ δικάζουσιν, τοῖς
δ' εὐπόροις οὐδεμίαν τάττουσι ζημίαν. ὥστε φανερὸν ὅτι εἴ
τις βούλεται μιγνύναι δικαίως, δεῖ τὰ παρ' ἑκατέροις συνά-
γειν καὶ τοῖς μὲν μισθὸν πορίζειν τοῖς δὲ ζημίαν· οὕτω
γὰρ ἂν κοινωνοῖεν ἅπαντες, ἐκείνως δ' ἡ πολιτεία γίνεται
1297b τῶν ἑτέρων μόνον. — δεῖ δὲ τὴν πολιτείαν εἶναι μὲν ἐκ τῶν

16. γυμνασίαν Π^2 Ar. Bk., τὰ γυμνάσια M^s ‖ 17. πᾶσι post ἐκκλησιάζειν Π^2 Bk. ‖ 18. μόνον M^s et fort. Γ ‖ 24. δ' ἔξεστιν post ἀπογραψαμένοις add. Π^1, δὲ P^4 † ‖ 35. τὰ om. Π^3 Bk. ‖ 40. μὴ post δὲ add. Π^1 (del. corr. P^1) † ‖ 41. ἂν om. Π^1 ‖ 1297b, 1. μόνων Γ M^s Susem.^{1} ‖ δεῖ κ. τ. λ.] v. quae adnotavi ad 1296b, 34 sqq.

(X)
τὰ ὅπλα ἐχόντων μόνων· τοῦ δὲ τιμήματος τὸ πλῆθος
ἁπλῶς μὲν ὁρισαμένους οὐκ ἔστιν εἰπεῖν τοσοῦτον ὑπάρχειν,
ἀλλὰ σκεψαμένους τὸ πόσον ἐπιβάλλει μακρότατον ὥστε
τοὺς μετέχοντας τῆς πολιτείας εἶναι πλείους τῶν μὴ μετε- 5
χόντων, τοῦτο τάττειν. ἐθέλουσι γὰρ οἱ πένητες καὶ μὴ μετέ-
χοντες τῶν τιμῶν ἡσυχίαν ἔχειν, ἂν μήτε ὑβρίζῃ τις
9 αὐτοὺς μήτε ἀφαιρῆται μηδὲν τῆς οὐσίας. ἀλλὰ τοῦτο οὐ
ῥᾴδιον· οὐ γὰρ ἀεὶ συμβαίνει χαρίεντας εἶναι τοὺς μετέχον-
τας τοῦ πολιτεύματος. καὶ εἰώθασι δέ, ὅταν πόλεμος ᾖ, 10
ὀκνεῖν, ἂν μὴ λαμβάνωσι τροφήν, ἄποροι δὲ ὦσιν· ἐὰν
δὲ πορίζῃ τις τροφήν, βούλονται πολεμεῖν. ἔστι δ' ἡ
πολιτεία παρ' ἐνίοις οὐ μόνον ἐκ τῶν ὁπλιτευόντων ἀλλὰ
καὶ ἐκ τῶν ὡπλιτευκότων· ἐν Μαλιεῦσι δὲ ἡ μὲν πολι-
τεία ἦν ἐκ τούτων, τὰς δὲ ἀρχὰς ᾑροῦντο ἐκ τῶν στρατευο- 15
μένων. καὶ ἡ πρώτη δὲ πολιτεία ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο
μετὰ τὰς βασιλείας ἐκ τῶν πολεμούντων, ἡ μὲν ἐξ ἀρχῆς
ἐκ τῶν ἱππέων (τὴν γὰρ ἰσχὺν καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἐν τοῖς
ἱππεῦσιν ὁ πόλεμος εἶχεν· ἄνευ μὲν γὰρ συντάξεως ἄχρη-
στον τὸ ὁπλιτικόν, αἱ δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἐμπειρίαι καὶ 20
τάξεις ἐν τοῖς ἀρχαίοις οὐχ ὑπῆρχον, ὥστ' ἐν τοῖς ἱππεῦσιν
εἶναι τὴν ἰσχύν), αὐξανομένων δὲ τῶν πόλεων καὶ τῶν ἐν
τοῖς ὅπλοις ἰσχυσάντων μᾶλλον πλείους μετεῖχον τῆς πολι-
τείας. διόπερ ἃς νῦν καλοῦμεν πολιτείας, οἱ πρότερον ἐκά-
10 λουν δημοκρατίας· ἦσαν δὲ καὶ αἱ ἀρχαῖαι πολιτεῖαι εὐλόγως 25
ὀλιγαρχικαὶ καὶ βασιλικαί. δι' ὀλιγανθρωπίαν γὰρ οὐκ
p. 169) εἶχον πολὺ τὸ μέσον, ὥστ' ὀλίγοι τε ὄντες τὸ πλῆθος καὶ
κατὰ τὴν σύνταξιν μᾶλλον ὑπέμενον τὸ ἄρχεσθαι.*

2. *μόνον* Π^2 Ar. Bk. (fors. recte) ‖ 3. *ὡρισμένον* Γ (ut videtur) Susem.$^{1.2.}$ (fors. recte), *ὡρισαμένου* M^s ‖ 4. *πόσον* Lindauius, *ποῖον* $\Gamma\Pi$ Ar. Bk. Susem.^{1} in textu ‖ 7. *ἐὰν* Π^2 Bk. ‖ *μήτε*] *μὴ* Π^2 Bk. (em. corr. P^4) † ‖ 9. *ἀεὶ* post *συμβαίνει* ΓM^s Susem.$^{1.2.}$ ‖ 11. *ὀκνεῖν*] *κινεῖν* Π^1 (crx. mg. p^1) ‖ 25. *καὶ* om. Π^2 Ar. Bk. ‖ 28. ⟨*ἀσθενεῖς*⟩ *μᾶλλον* ci. Schneider, *φαῦλοι* Madvigius, ⟨*φαῦλοι*⟩ *μᾶλλον*? Susem.

(X)

14 διὰ τίνα μὲν οὖν αἰτίαν εἰσὶν αἱ πολιτεῖαι πλείους, καὶ
30 διὰ τί παρὰ τὰς λεγομένας ἕτεραι (δημοκρατία τε γὰρ οὐ
μία τὸν ἀριθμόν ἐστι, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως), ἔτι δὲ τίνες
αἱ διαφοραὶ καὶ διὰ τίνα αἰτίαν συμβαίνει, πρὸς δὲ τούτοις
τίς ἀρίστη τῶν πολιτειῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν, καὶ
τῶν ἄλλων ποία ποίοις ἁρμόττει τῶν πολιτειῶν, εἴρηται·
(14) πάλιν δὲ καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς περὶ ἑκάστης λέγωμεν περὶ XI
36 τῶν ἐφεξῆς, λαβόντες ἀρχὴν τὴν προσήκουσαν αὐτῶν.
ἔστι δὴ τρία μόρια τῶν πολιτειῶν πασῶν, περὶ ὧν δεῖ
θεωρεῖν τὸν σπουδαῖον νομοθέτην ἑκάστῃ τὸ συμφέρον· ὧν
ἐχόντων καλῶς ἀνάγκη τὴν πολιτείαν ἔχειν καλῶς, καὶ τὰς
40 πολιτείας ἀλλήλων διαφέρειν ἐν τῷ διαφέρειν ἕκαστον τού-
των. ἔστι δὲ τῶν τριῶν τούτων ἓν μὲν τί τὸ βουλευόμενον
1298a περὶ τῶν κοινῶν, δεύτερον δὲ τὸ περὶ τὰς ἀρχάς (τοῦτο δ' ἐστὶν
ἃς δεῖ καὶ τίνων εἶναι κυρίας, καὶ ποίαν τινὰ δεῖ γίνε-
σθαι τὴν αἵρεσιν αὐτῶν), τρίτον δὲ τί τὸ δικάζον.

κύριον δ' ἐστὶ τὸ βουλευόμενον περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης
καὶ συμμαχίας καὶ διαλύσεως, καὶ περὶ νόμων, καὶ περὶ θανά-
του καὶ φυγῆς καὶ δημεύσεως, καὶ περὶ ἀρχῶν αἱρέσεως καὶ τῶν
εὐθυνῶν. ἀναγκαῖον δ' ἤτοι πᾶσι τοῖς πολίταις ἀποδεδόσθαι 2
πάσας ταύτας τὰς κρίσεις ἢ τισὶ πάσας (οἷον ἀρχῇ τινὶ μιᾷ ἢ
πλείοσιν, [ἢ] ἑτέραις ἑτέρας) ἢ τινὰς μὲν αὐτῶν πᾶσι τινὰς δὲ τισίν.
10 τὸ μὲν οὖν πάντας καὶ περὶ ἁπάντων δημοτικόν· τὴν τοιαύ-
την γὰρ ἰσότητα ζητεῖ ὁ δῆμος. εἰσὶ δὲ οἱ τρόποι τοῦ πάντας 3
πλείους, εἷς μὲν τὸ κατὰ μέρος ἀλλὰ μὴ πάντας ἀθρόους,
ὥσπερ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ Τηλεκλέους ἐστὶ τοῦ Μιλησίου (καὶ

29. αἰτίαν post εἰσιν Π^2 Bk. ‖ 30. ἕτερας $P^{2.3.}$, ἑτέρα V^b † ‖ 33. ὡς — 34. πολιτειῶν om. ΓM^s † ‖ 35. λέγωμεν Γ Ar. Ald. et pr. P^2, λέγομεν c. c. corr.^{1} P^2 ‖ 41. μὲν τί Congreveus, μέν τι Π^1 Ald. Bk. et corr.^{1} P^2, μέν τοι cet. ‖ 1298a, 1. ἐστὶν ἃς] ἔστι τίνας Wilson ‖ 2. γενέσθαι M^s et, ut videtur, pr. P^1 ‖ 3. τι $\Gamma P^{2.3.}$, τὶ P^4 ‖ 6. καὶ περὶ ἀρχῶν αἱρέσεως om. Π^2 Bk. (suppl. corr. P^4) ‖ 7. ἀποδίδοσθαι ΓM^s Ar. Susem.$^{1.2.}$ ‖ 9. ἢ prius secl. Goettlingius ‖ 13. Τηλεκλέους om. Γ et in lac. M^s (suppl. rc.) †.

(XI) ἐν ἄλλαις δὲ πολιτείαις βουλεύονται αἱ συναρχίαι συνιοῦσαι, εἰς δὲ τὰς ἀρχὰς βαδίζουσι πάντες κατὰ μέρος ἐκ τῶν φυλῶν καὶ τῶν μορίων τῶν ἐλαχίστων παντελῶς, ἕως 170) ἂν διεξέλθῃ διὰ πάντων), συνιέναι δὲ μόνον περί τε νόμων θέσεως καὶ τῶν περὶ τῆς πολιτείας, καὶ τὰ παραγγελλόμενα ἀκουσομένους ὑπὸ τῶν ἀρχόντων· ἄλλος δὲ τρόπος τὸ πάντας ἀθρόους, συνιέναι δὲ μόνον πρός τε τὰς ἀρχαιρεσίας [αἱρησομένους] καὶ πρὸς τὰς νομοθεσίας [καὶ περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ πρὸς εὐθύνας], τὰ δ' ἄλλα τὰς ἀρχὰς βουλεύεσθαι τὰς ἐφ' ἑκάστοις τεταγμένας, αἱρετὰς 4 οὔσας ἐξ ἁπάντων ἢ κληρωτάς· ἄλλος δὲ τρόπος τὸ περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς εὐθύνας ἁπαντᾶν τοὺς πολίτας, καὶ περὶ πολέμου βουλευσομένους καὶ συμμαχίας, τὰ δ' ἄλλα τὰς ἀρχὰς διοικεῖν αἱρετὰς οὔσας, ὅσας ** ἐνδέχεται, τοιαῦ- 5 ται δ' εἰσὶν ὅσας ἄρχειν ἀναγκαῖον τοὺς ἐπισταμένους· τέταρτος δὲ τρόπος τὸ πάντας περὶ πάντων βουλεύεσθαι συνιόντας, τὰς δ' ἀρχὰς περὶ μηδενὸς κρίνειν ἀλλὰ μόνον προανακρίνειν, ὅνπερ ἡ τελευταία δημοκρατία νῦν διοικεῖται τρόπον, ἣν ἀνάλογόν φαμεν εἶναι ὀλιγαρχίᾳ τε δυναστευτικῇ καὶ μοναρχίᾳ τυραννικῇ. — οὗτοι μὲν οὖν οἱ τρόποι 6 δημοκρατικοὶ πάντες, τὸ δὲ τινὰς περὶ πάντων ὀλιγαρχικόν. ἔχει δὲ καὶ τοῦτο διαφορὰς πλείους. ὅταν μὲν γὰρ ἀπὸ τιμημάτων μετριωτέρων αἱρετοί τε ὦσι καὶ πλείους διὰ τὴν μετριότητα τοῦ τιμήματος, καὶ περὶ ὧν ὁ νόμος ἀπαγορεύει μὴ κινῶσιν ἀλλ' ἀκολουθῶσι, καὶ ἐξῇ κτωμένῳ

17. ἐξέλθῃ M^s, διέλθῃ Π^2 Bk. ‖ 21. αἱρησομένους secl. Susem., βουλευσομένους ci. et post 22. εἰρήνης tri. Thurotus ‖ καὶ περὶ — 22. εὐθύνας secl. Spengelius Susem.$^{2.3}$, haesit iam Congreveus ‖ 24. περὶ] ἐπὶ Bk.^{2} ‖ 25. ἁπαντᾶν ⟨πάντας⟩ ci. Stahrius ‖ 27. αἱρετὰς] κληρωτὰς Schlosser ‖ ⟨κληρωτὰς οὐκ⟩ ἐνδέχεται? Susem., ⟨οὐκ⟩ ἐνδέχεται ⟨κληρωτάς⟩ Schneider, ἐνδέχεται, ⟨αἱρετὰς δέ, ὅσας οὐκ ἐνδέχεται⟩ Schlosser, οἷον κυβερνᾶν ὁ ἄριστα ἐπιστάμενος τοῦτο post ἐνδέχεται add. M^s, glossa est, quam praebet etiam mg.^{3} P^2 ‖ 31. ανακρίνειν M^s, ἀνακρίνειν pr. P^1, *referre* Guil. †.

(XI)

τὸ τίμημα μετέχειν, ὀλιγαρχία μὲν πολιτικὴ δέ ἐστιν ἡ
40 τοιαύτη διὰ τὸ μετριάζειν· ὅταν δὲ μὴ πάντες τοῦ βουλεύε-
1298b σθαι μετέχωσιν ἀλλ' αἱρετοί, [κατὰ νόμον δ' ἄρχωσιν ὥσ-
περ καὶ πρότερον, ὀλιγαρχικόν· ὅταν δὲ] καὶ αἱρῶνται
αὐτοὶ αὑτοὺς οἱ κύριοι τοῦ βουλεύεσθαι, * καὶ [ὅταν] παῖς ἀντὶ
πατρὸς εἰσίῃ καὶ κύριοι τῶν νόμων ὦσιν, ὀλιγαρχικὴν ἀναγ-
5 καῖον εἶναι τὴν τάξιν ταύτην. — ὅταν δὲ τινῶν [τινές], οἷον 7
πολέμου μὲν καὶ [ὥσπερ] εἰρήνης καὶ εὐθυνῶν, πάντες, τῶν δὲ
ἄλλων ἄρχοντες, καὶ οὗτοι αἱρετοί [ἢ κληρωτοί], ἀριστοκρατία
ἡ πολιτεία. — ἐὰν δ' ἐνίων μὲν αἱρετοὶ ἐνίων δὲ κληρωτοί,
καὶ κληρωτοὶ ἢ ἁπλῶς ἢ ἐκ προκρίτων, ἢ κοινῇ αἱρετοὶ (p. 171
10 καὶ κληρωτοί, τὰ μὲν πολιτείας ἀριστοκρατικῆς ἐστι τούτων,
τὰ δὲ πολιτείας αὐτῆς.

διήρηται μὲν οὖν τὸ βουλευόμενον πρὸς τὰς πολιτείας τοῦ-
τον τὸν τρόπον, καὶ διοικεῖ ἑκάστη πολιτεία κατὰ τὸν εἰρημένον
διορισμόν· συμφέρει δὲ δημοκρατίᾳ τε τῇ μάλιστ' εἶναι δοκούσῃ 8
15 δημοκρατίᾳ ἡ νῦν (λέγω δὲ τοιαύτην ἐν ᾗ κύριος ὁ δῆμος καὶ τῶν
νόμων ἐστίν) πρὸς τὸ βουλεύεσθαι βέλτιον [τε] τὸ αὐτὸ ποιεῖν
ὅπερ ἐπὶ τῶν δικαστηρίων ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις (τάττουσι γὰρ ζη-

1298b, 1. κατὰ — 2. δὲ post 3. βουλεύεσθαι tri. Susem. || δ'] τ' Coraes || 2. ⟨ἀριστοκρατικῶς⟩ ὀλιγαρχικόν Boiesenius, ⟨μᾶλλον⟩ ὀλιγαρχικόν aut ὀλιγαρχικώτερον, si 4. ὀλιγαρχικωτάτην scribendum est, Susem. || καὶ alterum om. Γ M^{s}, non vert. Ar. || 3. ὅταν secl. Susem. || 4. ὀλιγαρχικωτέραν Garveus, ⟨μᾶλλον⟩ ὀλιγαρχικὴν Spengelius, δυναστευτικὴν ci. Schneider, ὀλιγαρχικωτάτην vel ὀλιγαρχί-⟨αν δυναστευτι-⟩κὴν Coraes, ⟨δυναστείαν⟩ ὀλιγαρχικὴν Schmidtius || 5. τινές secl. Camerarius || 6. καὶ om. P^{2} || ὑπὲρ P^{1} Π^{2}, del. Victorius Bk. || 7. ἢ κληρωτοί secl. Brandisius || 8. μὲν ante ἡ add. Q^{b} V^{b} Bk. || ἢ] ἢ Π^{2} Ar. Bk. || ἐνίων ⟨κληρωτοὶ ἢ ἐνίων⟩ μὲν? Susem. || 11. αὐτοῖς M^{s} Ald., om. P$^{4.6.}$ L^{s} † || 13. διοικεῖται Γ (si accurate vertit Guil.) Susem.$^{1.2.}$, διοίσει Congreveus || 14. διορισμόν] τρόπον Π^{1} (crx. mg. p^{1}) || τε secludendum esse ci. Schneider, del. Bk.^{2} || 15. ἡ om. Π^{2} Bk. (fors. recte), τῇ Schneider (haud male), ἢ? Susem. || 16. τε del. Schneider Bk.^{2} || τὸ add. Ar. || 17. ὅπερ post δικαστηρίων transponendum esse admodum dubitanter ci. Susem.

(XI) μίαν τούτοις οὓς βούλονται δικάζειν, ἵνα δικάζωσιν, οἱ δὲ δημοτικοὶ μισθὸν τοῖς ἀπόροις), τοῦτο δὲ καὶ περὶ τὰς ἐκκλησίας ποιεῖν (βουλεύσονται γὰρ βέλτιον κοινῇ βουλευόμενοι πάντες, ὁ μὲν δῆμος μετὰ τῶν γνωρίμων, οὗτοι δὲ μετὰ τοῦ πλήθους), συμφέρει δὲ καὶ τὸ αἱρετοὺς εἶναι τοὺς βουλευομένους ἢ κληρωτοὺς ἴσους ἐκ τῶν μορίων, συμφέρει δὲ κἂν ὑπερβάλλωσι πολὺ κατὰ τὸ πλῆθος οἱ δημοτικοὶ τῶν πολιτικῶν, ἢ μὴ πᾶσι διδόναι μισθόν, ἀλλ' ὅσοι σύμμετροι πρὸς τὸ τῶν γνωρί-
9 μων πλῆθος, ἢ ἀποκληροῦν τοὺς πλείους· ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις ἢ προαιρεῖσθαί τινας ἐκ τοῦ πλήθους, ἢ κατασκευάσαντας ἀρχεῖον οἷον ἐν ἐνίαις πολιτείαις ἐστὶν οὓς καλοῦσι προβούλους καὶ νομοφύλακας, [καὶ] περὶ τούτων χρηματίζειν, περὶ ὧν ἂν οὗτοι προβουλεύσωσιν (οὕτω γὰρ μεθέξει ὁ δῆμος τοῦ βουλεύεσθαι, καὶ λύειν οὐδὲν δυνήσεται τῶν περὶ τὴν πολιτείαν), ἔτι ἢ ταὐτὰ ψηφίζεσθαι τὸν δῆμον ἢ μηδὲν ἐναντίον τοῖς εἰσφερομένοις, ἢ τῆς συμβουλῆς μὲν μεταδιδό-
10 ναι πᾶσι, βουλεύεσθαι δὲ τοὺς ἄρχοντας, καὶ τὸ ἀντικείμενον δὲ τοῦ ἐν ταῖς πολιτείαις γινομένου δεῖ ποιεῖν. ἀποψηφιζόμενον μὲν γὰρ κύριον [εἶναι] δεῖ ποιεῖν τὸ πλῆθος, καταψηφιζόμενον δὲ μὴ κύριον, ἀλλ' ἐπαναγέσθω πάλιν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας. ἐν γὰρ ταῖς πολιτείαις ἀνεστραμμένως
p. 172) ποιοῦσιν· οἱ γὰρ ὀλίγοι ἀποψηφισάμενοι μὲν κύριοι, καταψηφισάμενοι δὲ οὐ κύριοι, ἀλλ' ἐπανάγεται εἰς τοὺς πλείους αἰεί.

περὶ μὲν οὖν τοῦ βουλευομένου καὶ τοῦ κυρίου δὴ τῆς
XII πολιτείας τοῦτον διωρίσθω τὸν τρόπον· ἐχομένη δὲ τού- 1299a

20. *βουλεύονται* Π^1 Susem.$^{1.2.}$ † || 23. *ἴσως* Π^2 p^1 Ar. Bk. (fors. recte) || 27. *προσαιρεῖσθαί* Susem. || 28. *ἐν* om. Π^2 || 29. *καὶ*] *ἢ* Γ (si accurate vertit Guil.) Susem.$^{1.2.}$ || *καὶ* secl. Coraes || 32. *ἢ* prius om. Π^1, secl. Susem.^{1} || 35. *γενομένου*? Susem. || *τὸ πλῆθος* post *ποιεῖν* add. $P^{2.3.}$ || *ἀποψηφιζόμενον* — 36. *ποιεῖν* add. Π^1 P^2 et mg. rc. P^3 Q^b, 36. *εἶναι* om. etiam Π^1 Bk., fors. haud recte, certe malui cancellis circumscriptum retinere || 36. *δεῖ* ante *κύριον* P^2 et mg. rc. P^3 || 38. *γὰρ*] *δὲ* colo ante *ἐν* posito? Susem. || *ἀντεστραμμένως* R^b Bk. et rc. Q^b || 1299a, 1. *δὴ* Γ P^4 L^s C^c et haud dubie Ar., *δεῖ* cet. || 2. *διωρίσθω* Γ P^4 Ar., *διωρίσθαι* cet.

(X)

των ἐστὶν ἡ περὶ τὰς ἀρχὰς διαίρεσις. ἔχει γὰρ καὶ τοῦτο τὸ μόριον τῆς πολιτείας πολλὰς διαφοράς, πόσαι τε ἀρχαί, καὶ κύριαι τίνων, καὶ περὶ χρόνου, πόσος ἑκάστης ἀρχῆς (οἱ μὲν γὰρ ἑξαμήνους, οἱ δὲ δι' ἐλάττονος, οἱ δ' ἐνιαυσίας, οἱ δὲ πολυχρονιωτέρας ποιοῦσι τὰς ἀρχάς), καὶ πότερον εἶναι δεῖ τὰς ἀρχὰς ἀιδίους ἢ πολυχρονίους ἢ μηδέτερον ἀλλὰ πλεονάκις τοὺς αὐτούς, ἢ μὴ τὸν αὐτὸν δὶς ἀλλ' ἅπαξ μόνον, ἔτι δὲ περὶ τὴν κατάστασιν τῶν ἀρχῶν, ἐκ τίνων δεῖ γίνεσθαι καὶ ὑπὸ τίνων καὶ πῶς. περὶ πάντων γὰρ τούτων δεῖ δύνασθαι διελεῖν κατὰ πόσους ἐνδέχεται γενέσθαι τρόπους, κἄπειτα προσαρμόσαι, ποίαις ποῖαι πολιτείαις συμφέρουσιν. — ἔστι δὲ οὐδὲ τοῦτο διορίσαι ῥᾴδιον, ποίας δεῖ καλεῖν ἀρχάς· πολλῶν γὰρ ἐπιστατῶν ἡ πολιτικὴ κοινωνία δεῖται, διόπερ ⟨οὐ⟩ πάντας οὔτε τοὺς αἱρετοὺς οὔτε τοὺς κληρωτοὺς ἄρχοντας θετέον, οἷον τοὺς ἱερεῖς πρῶτον (τοῦτο γὰρ ἕτερόν τι παρὰ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς θετέον), ἔτι δὲ καὶ χορηγοὶ καὶ κήρυκες, αἱροῦνται δὲ καὶ πρεσβευταί. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν πολιτικαὶ τῶν ἐπιμελειῶν, ἢ πάντων τῶν πολιτῶν πρός τινα πρᾶξιν, οἷον στρατηγὸς στρατευομένων, ἢ κατὰ μέρος, οἷον ὁ γυναικονόμος ἢ παιδονόμος· αἱ δ' οἰκονομικαί (πολλάκις γὰρ αἱροῦνται σιτομέτρας)· αἱ δ' ὑπηρετικαὶ καὶ πρὸς ἃς, ἂν εὐπορῶσι, τάττουσι δούλους. μάλιστα δ' ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ἀρχὰς λεκτέον ταύτας ὅσαις ἀποδέδοται βουλεύσασθαί τε περὶ τινῶν καὶ κρῖναι καὶ ἐπιτάξαι, καὶ μάλιστα τοῦτο· τὸ γὰρ ἐπιτάττειν ἀρχικώτατόν ἐστιν. ἀλλὰ ταῦτα διαφέρει πρὸς μὲν τὰς χρήσεις οὐδὲν ὡς εἰπεῖν (οὐ γάρ πω κρίσις γέγονεν ἀμφισβητούντων περὶ τοῦ ὀνόματος), ἔχει δέ τινα ἄλλην διανοητικὴν πραγματείαν. — (p. 17

8. καὶ — ἀρχὰς om. Π^1 (suppl. mg. P^1) † ‖ 14. ποῖαι] ποῖοι vel ποῖα Susem. ‖ πολιτείαις Ar. et corr.^{1} P^1, πολιτεῖαι c. c. Bk. ‖ 16. οὐ add. Rassovius ‖ 19. καὶ post ἔτι δὲ om. Π^2 Ar. Bk. ‖ 20. πρεσβευτάς Congreveus (ut videtur, recte) ‖ 24. καὶ om. Victorius Bk. ‖ 27. ἀρχικώτατον Bk.^{2}, ἀρχικώτερον Γ Π Ar. Bk.^{1} Susem.^{1} in textu.

(XII)
4 ποῖαι δὲ ἀρχαὶ καὶ πόσαι ἀναγκαῖαι εἰ ἔσται πόλις, καὶ
ποῖαι ἀναγκαῖαι μὲν οὔ χρήσιμοι δὲ πρὸς σπουδαίαν πολι-
τείαν, μᾶλλον ἄν τις ἀπορήσειε πρὸς ἅπασάν τε δὴ πο-
λιτείαν καὶ δὴ καὶ τὰς μικρὰς πόλεις. ἐν μὲν γὰρ δὴ
ταῖς μεγάλαις ἐνδέχεταί τε καὶ δεῖ μίαν τετάχθαι πρὸς 35
ἓν ἔργον (πολλούς τε γὰρ εἰς τὰ ἀρχεῖα ἐνδέχεται βαδί-
ζειν διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς πολίτας, ὥστε τοὺς μὲν διa-
λείπειν πολὺν χρόνον τοὺς δ' ἅπαξ ἄρχειν, καὶ βέλτιον
ἕκαστον ἔργον τυγχάνει τῆς ἐπιμελείας μονοπραγματούσης
5 ἢ πολυπραγματούσης)· ἐν δὲ ταῖς μικραῖς ἀνάγκη συνάγειν 1299b
εἰς ὀλίγους πολλὰς ἀρχάς (διὰ γὰρ ὀλιγανθρωπίαν οὐ
ῥᾴδιόν ἐστιν ἐν ταῖς ἀρχαῖς πολλοὺς εἶναι· τίνες γὰρ οἱ
τούτους ἔσονται διαδεξόμενοι πάλιν;). δέονται δ' ἐνίοτε τῶν
αὐτῶν ἀρχῶν καὶ νόμων αἱ μικραὶ ταῖς μεγάλαις· πλὴν 5
αἱ μὲν δέονται πολλάκις [τῶν] αὐτῶν, ταῖς δ' ἐν πολλῷ
χρόνῳ τοῦτο συμβαίνει. διόπερ οὐδὲν κωλύει πολλὰς ἐπι-
μελείας ἅμα προστάττειν (οὐ γὰρ ἐμποδιοῦσιν ἀλλήλαις),
καὶ πρὸς τὴν ὀλιγανθρωπίαν ἀναγκαῖον τὰ ἀρχεῖα οἷον
6 ὀβελισκολύχνια ποιεῖν. ἐὰν οὖν ἔχωμεν λέγειν πόσας 10
ἀναγκαῖον ὑπάρχειν πάσῃ πόλει, καὶ πόσας οὐκ ἀναγ-
καῖον μὲν δεῖ δ' ὑπάρχειν, ῥᾷον ἄν τις εἰδὼς ταῦτα συνά-
γοι ποίας ἁρμόττει συνάγειν ἀρχὰς εἰς μίαν ἀρχήν. —
[ἁρμόττει] δὲ καὶ τοῦτο μὴ λεληθέναι, ποίων [δεῖ] κατὰ τό-
πον ἀρχεῖα πολλὰ ἐπιμελεῖσθαι καὶ ποίων πανταχοῦ μίαν 15
ἀρχὴν εἶναι κυρίαν, οἷον εὐκοσμίας πότερον ἐν ἀγορᾷ μὲν

31. αἱ post δὲ add. $P^{2.3.}$ ‖ 34. μὲν om. Γ M^s, secl. Susem.[1] † ‖ 37. τοὺς — 38. τοὺς Victorius, τὰς — τὰς Π Bk.[1] Susem.[1] in textu ‖ 1299b, 3. πολλοὺς ante ἐν $Π^2$ Bk. ‖ 6. τῶν secl. Fr. Thurotus ‖ 8. ἀλλήλας Camerarius ‖ 12. δεῖ offenderat iam Camerarium, ⟨λυσιτε-⟩λεῖ vel ⟨ἐπωφε-⟩λεῖ haud male ci. Schmidtius, ἁρμόττει Welldon (fors. recte) ‖ συνάγη M^s et pr. P^1 (em. corr.[1]) et, ut videtur, pr. P^4, συνάγει $Q^b V^b$, συνίδοι Boiesenius Susem.[2] (nisi fallor, recte) ‖ 13. ἁρμόττει] δεῖ Welldon (fors. recte) ‖ 14. ἁρμόττει — δεῖ] δεῖ — ἁρμόττει Ar. ‖ ⟨ἢ μὴ⟩ ἁρμόττει⟨, δεῖ⟩ Camerarius (haud male) ‖ ποίων — 15. πολλὰ Thurotus, ποῖα — πολλῶν ΓΠ Ar. Bk. Susem.[1] in textu.

ἀγορανόμον, ἄλλον δὲ κατ' ἄλλον τόπον, ἢ πανταχοῦ τὸν αὐτόν· καὶ πότερον κατὰ τὸ πρᾶγμα δεῖ διαιρεῖν ἢ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους, λέγω δ' οἷον ἕνα τῆς εὐκοσμίας, ἢ παίδων ἄλλον καὶ γυναικῶν· καὶ κατὰ τὰς πολιτείας δέ, πότερον 7 διαφέρει καθ' ἑκάστην καὶ τὸ τῶν ἀρχῶν γένος ἢ οὐδέν, οἷον ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ὀλιγαρχίᾳ καὶ ἀριστοκρατίᾳ καὶ μοναρχίᾳ πότερον αἱ αὐταὶ μέν εἰσιν ἀρχαὶ κύριαι, οὐκ ἐξ (p. 174) ἴσων δ' οὐδ' ἐξ ὁμοίων, ἀλλ' ἑτέρων ἐν ἑτέραις, οἷον ἐν μὲν ταῖς ἀριστοκρατίαις ἐκ πεπαιδευμένων, ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις ἐκ τῶν πλουσίων, ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις ἐκ τῶν ἐλευθέρων, ἢ τυγχάνουσι μέν τινες οὖσαι καὶ κατ' αὐτὰς κατὰ ταύτας τὰς διαφορὰς τῶν ἀρχῶν, ἔστι δ' ὅπου συμφέρουσιν αἱ αὐταὶ καὶ ὅπου διαφέρουσι διὰ ταύτας (ἔνθα μὲν γὰρ ἁρμόττει μεγάλας ἔνθα δ' εἶναι μικρὰς τὰς αὐτάς). οὐ 8 μὴν ἀλλὰ καὶ ἴδιαί τινες εἰσίν, οἷον ἡ τῶν προβούλων· αὕτη γὰρ οὐ δημοκρατική, βουλὴ δὲ δημοτικόν. δεῖ μὲν γὰρ εἶναί τι τοιοῦτον ᾧ ἐπιμελὲς ἔσται τοῦ δήμου προβουλεύειν, ὅπως ἀσχολῶν ἔσται, τοῦτο δέ, ἂν ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν ὦσιν, ὀλιγαρχικόν· τοὺς δὲ προβούλους ὀλίγους ἀναγκαῖον εἶναι τὸ πλῆθος, ὥστ' ὀλιγαρχικόν. ἀλλ' ὅπου ἄμφω αὗται αἱ ἀρχαί, οἱ πρόβουλοι καθεστᾶσιν ἐπὶ τοῖς βουλευταῖς, **· ὁ μὲν γὰρ βουλευτὴς δη-

24. δ' om. Γ M^s L^s ‖ οὐδ' (οὐδὲ P^1) Π^1 $P^{4.6}$ L^s Ar., οὐκ cet. ‖ ἑτέρων pr. P^1, ἕτεραι c. c. Ar. Bk. et γρ. mg. p^1 (prb. Boecker), ⟨ἐξ⟩ ἑτέρων (fors. recte) vel ἕτεροι ci. Spengelius ‖ ἐν ἑτέραις] ἐξ ἑτέρων Boecker ‖ 27 sq. κατ' αὐτὰς Π^2 Bk. mg. p^1 et κατὰ ταύτας Π^1 Ar. γρ. mg.^{3} P^2 coniuncta edidi, cum forsitan coniuncta demum plena veri vestigia aperiant, corruptelam primus suspicatus est Camerarius, κατ' αὐτὰς διαφοραὶ Victorius Bk.^{2}, καθ' αὐτὰς διαφοραὶ Hayduckius, καθ' αὐτὰς κατὰ τὰς (an ταύτας τὰς?) διαφορὰς ⟨τῶν πολιτειῶν διαφοραὶ⟩? Susem., ceteras coniecturas collegit Susem.$^{1.2}$. ‖ 29. διὰ ταῦτα Γ, om. Π^2 Ar. Bk., del. corr. P^1, unde explicatur scrupulus Bonitzi Ind. Ar. 191a, 59 sq. ‖ 33. ἀσχόλων P^4, ἄσχολον M^s. ἀσχολον P^1 ‖ 34. δὲ ἂν P^1 Ald. et fort. pr. P^4, δὲ ἐπὰν M^s, δ' ἐὰν c. c. Bk. ‖ 36. αὗται αἱ Ar., αὐταὶ αἱ Π^2 et γρ. mg. p^1 αἱ αὐταὶ Π^1 ‖ 37. βουλευταῖς ⟨πολιτικόν⟩ Spengelius, βουλευταῖς, ⟨καὶ τοῦτο πολιτικόν⟩ Susem.

(XII)
9 μοτικόν, ὁ δὲ πρόβουλος ὀλιγαρχικόν. καταλύεται δὲ καὶ τῆς βουλῆς ἡ δύναμις ἐν ταῖς τοιαύταις δημοκρατίαις ἐν αἷς αὐτὸς συνιὼν ὁ δῆμος χρηματίζει περὶ πάντων. τοῦτο 1300a
δὲ συμβαίνειν εἴωθεν, ὅταν εὐπορία τις ᾖ [ἢ] μισθοῦ τοῖς ἐκκλησιάζουσιν· σχολάζοντες γὰρ συλλέγονταί τε πολλάκις καὶ ἅπαντα αὐτοὶ κρίνουσιν. παιδονόμος δὲ καὶ γυναικονόμος, καὶ εἴ τις ἄλλος ἄρχων κύριός ἐστι τοιαύτης ἐπιμε- 5
λείας, ἀριστοκρατικόν, δημοκρατικὸν δ' οὔ (πῶς γὰρ οἷόν τε κωλύειν ἐξιέναι τὰς τῶν ἀπόρων;) οὐδ' ὀλιγαρχικόν (τρυ-
10 φῶσι γὰρ αἱ τῶν ὀλιγαρχούντων). — ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω νῦν, περὶ δὲ τὰς τῶν ἀρχῶν καταστάσεις πειρατέον ἐξ ἀρχῆς διελθεῖν. εἰσὶ δ' αἱ διαφοραὶ 10
ἐν τρισὶν ὅροις, ὧν συντιθεμένων ἀναγκαῖον πάντας εἰλῆφθαι τοὺς τρόπους. ἔστι δὲ τῶν τριῶν τούτων ἓν μὲν τίνες οἱ καθιστάντες τὰς ἀρχάς, δεύτερον δὲ ἐκ τίνων, λοιπὸν δὲ τίνα τρόπον. ἑκάστου δὲ τῶν τριῶν τούτων διαφοραὶ τρεῖς
(p. 175) εἰσιν. ἢ γὰρ πάντες οἱ πολῖται καθιστᾶσιν ἢ τινές, καὶ 15
ἢ ἐκ πάντων ἢ ἐκ τινῶν ἀφωρισμένων, οἷον ἢ τιμήματι ἢ γένει ἢ ἀρετῇ ἤ τινι τοιούτῳ ἄλλῳ, ὥσπερ ἐν Μεγάροις ἐκ τῶν συγκατελθόντων καὶ συμμαχεσαμένων πρὸς τὸν δῆ-
11 μον, καὶ ταῦτα ἢ αἱρέσει ἢ κλήρῳ· πάλιν ταῦτα συν- 20
δυαζόμενα, λέγω δὲ τὰς μὲν τινὲς τὰς δὲ πάντες, καὶ τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν, καὶ τὰς μὲν αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ. τούτων δ' ἑκάστης ἔσονται τῆς διαφορᾶς τρόποι τέτταρες. ἢ γὰρ πάντες ἐκ πάντων αἱρέσει, ἢ πάν-

1300a, 2. ἀπορία ΓM^s † ‖ ἢ secl. Spengelius, om. Bk.^{2} ‖ μισθοῦ Spengelius, μισθὸς $\Gamma\Pi$ Ar. Bk^1 Susem.^{1} in textu ‖ 13. ἔκ τινων M^s, ἐκ τινῶν P^1 ‖ 23. τέτταρες] ἓξ Nickesius, ἐννέα Susem.^{2} ‖ ἢ γὰρ — b, 5. ἀριστοκρατικόν sic fere constituere conati sunt

Susemihlius:	Spengelius:
ἢ γὰρ πάντες ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ πάντες ἐκ πάντων κλήρῳ (καὶ [ἢ] ἐξ ἁπάντων ἢ ὡς ἀνὰ	ἢ γὰρ πάντες ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ πάντες ἐκ πάντων κλήρῳ (καὶ [ἢ] ἐξ ἁπάντων ἢ ὡς ἀνὰ

(IIX)

τες ἐκ πάντων κλήρῳ (καὶ [ἢ] ἐξ ἁπάντων ἢ ὡς ἀνὰ μέ-
25 ρος, οἷον κατὰ φυλὰς καὶ δήμους καὶ φρατρίας, ἕως ἂν

μέρος, οἷον κατὰ φυλὰς καὶ δήμους καὶ φρατρίας, ἕως ἂν διέλθῃ διὰ πάντων τῶν πολιτῶν, ἢ ἀεὶ ἐξ ἁπάντων) ⟨ἢ τὰς μὲν οὕτως τὰς δὲ ἐκείνως, ἢ πάντες ἐκ τινῶν αἱρέσει ἢ πάντες ἐκ τινῶν κλήρῳ⟩ [καὶ] ἢ τὰς μὲν οὕτως τὰς δὲ ἐκείνως· πάλιν εἰ τινὲς οἱ καθιστάντες, ἢ ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ ἐκ πάντων κλήρῳ ἢ ἐκ τινῶν αἱρέσει ἢ ἐκ τινῶν κλήρῳ ἢ τὰς μὲν οὕτως τὰς δὲ ἐκείνως, λέγω δὲ τὰς μὲν ἐκ πάντων αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ ⟨καὶ τὰς μὲν ἐκ τινῶν αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ⟩. ὥστε δώδεκα οἱ τρόποι γίνονται χωρὶς τῶν δύο συνδυασμῶν. τούτων δ' αἱ μὲν τρεῖς καταστάσεις δημοτικαί, τὸ πάντας ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ κλήρῳ [γίνεσθαι] ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει τῶν ἀρχῶν· τὸ δὲ μὴ πάντας ἅμα μὲν καθιστάναι, ἐξ ἁπάντων δ', ἢ ⟨πάντες⟩ ἐκ τινῶν ἢ κλήρῳ [ἢ αἱρέσει] ἢ ἀμφοῖν ἢ ⟨πάντας ἢ τινὰς⟩ τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν ⟨ἢ κλήρῳ ἢ⟩ ἀμφοῖν (τὸ δὲ ἀμφοῖν λέγω τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει) πολιτικόν (καὶ τὸ τινὰς ἐκ πάντων τὰς μὲν αἱρέσει καθιστάναι τὰς δὲ κλήρῳ [ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει] πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς, καὶ τὸ ⟨τινὰς⟩ ἐξ ἀμφοῖν, [τὸ δὲ] τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν, [ὀλιγαρχικόν]ὀλιγαρχικώτερον [δὲ], ⟨ἢ κλήρῳ⟩ ἢ τὰς μὲν αἱρέσει

μέρος, οἷον κατὰ φυλὰς καὶ δήμους καὶ φρατρίας, ἕως ἂν διέλθῃ διὰ πάντων τῶν πολιτῶν, ἢ ἀεὶ ἐξ ἁπάντων) ⟨ἢ πάντες ἐκ τινῶν αἱρέσει ἢ πάντες ἐκ τινῶν κλήρῳ⟩ ἢ τὰς μὲν οὕτω τὰς δὲ ἐκείνως· πάλιν εἰ τινὲς οἱ καθιστάντες, ἢ ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ ἐκ πάντων κλήρῳ ἢ ἐκ τινῶν αἱρέσει ἢ ἐκ τινῶν κλήρῳ ἢ τὰς μὲν οὕτω τὰς δ' ἐκείνως, λέγω δὲ τὰς μὲν [ἐκ πάντων] αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ. ὥστε δώδεκα οἱ τρόποι γίνονται χωρὶς τῶν δύο συνδυασμῶν. τούτων δ' αἱ μὲν δύο καταστάσεις δημοτικαί, τὸ πάντας ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ κλήρῳ [γίνεσθαι] ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει τῶν ἀρχῶν· τὸ δὲ μὴ πάντας ἅμα μὲν καθιστάναι, ἐξ ἁπάντων δ' [ἢ ἐκ τινῶν] ἢ κλήρῳ ἢ αἱρέσει [ἢ ἀμφοῖν], ἢ τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν ⟨ἢ αἱρέσει ἢ κλήρῳ ἢ⟩ ἀμφοῖν (τὸ δὲ ἀμφοῖν λέγω τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει) πολιτικόν, καὶ τὸ τινὰς ἐκ πάντων τὰς μὲν αἱρέσει καθιστάναι τὰς δὲ κλήρῳ [ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει]· τὸ δὲ τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς ⟨ἢ κλήρῳ ἢ αἱρέσει⟩ ἢ τὰς μὲν αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ· τὸ δὲ τινὰς ἐκ τινῶν ⟨αἱρέσει⟩ ὀλιγαρχικόν, καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν κλήρῳ [μὴ γενόμενον δ' ὁμοίως] καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν ἀμφοῖν ὀλιγαρχικόν, ὀλι-

διέλθῃ διὰ πάντων τῶν πολιτῶν, ἢ ἀεὶ ἐξ ἁπάντων) **, [καὶ] ἢ τὰς μὲν οὕτως τὰς δὲ ἐκείνως· πάλιν εἰ τινὲς οἱ καθιστάντες, ἢ ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ ἐκ πάντων κλήρῳ, ἢ ἐκ τινῶν αἱρέσει ἢ ἐκ τινῶν κλήρῳ, ἢ τὰς μὲν οὕτως τὰς δὲ ἐκείνως, λέγω δὲ τὰς μὲν ἐκ πάντων αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ **. ὥστε δώδεκα 30
12 οἱ τρόποι γίνονται χωρὶς τῶν δύο συνδυασμῶν. τούτων δ' αἱ μὲν δύο καταστάσεις δημοτικαί, τὸ πάντας ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ κλήρῳ [γίνεσθαι] ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει τῶν ἀρχῶν· τὸ δὲ μὴ πάντας ἅμα μὲν καθι-

τὰς δὲ κλήρῳ)· τὸ δὲ τινὰς ἐκ τινῶν ⟨αἱρέσει⟩ ὀλιγαρχικὸν καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν κλήρῳ, μὴ γενόμενον δ' ὁμοίως, καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν ἀμφοῖν· τὸ δὲ τινὰς ἐξ ἁπάντων τό τε ἐκ τινῶν πάντας αἱρέσει ἀριστοκρατικόν.

γαρχικώτερον δὲ [καὶ] τὸ ⟨αἱρέσει ἢ τὸ⟩ [ἐξ] ἀμφοῖν· τὸ δὲ τινὰς ἐξ ἁπάντων καὶ τὸ ἐκ τινῶν πάντας αἱρέσει ἀριστοκρατικόν.

24. ἢ ante ἐξ secl. Thurotus, ἄλλως εἰ mg. p¹, ἢ alterum secluserat Schlosser ‖ 26. πολιτῶν Ar., πολιτικῶν Γ Π Bk.¹ ‖ ἁπάντων) ⟨ἢ πάντες ἐκ τινῶν αἱρέσει ἢ πάντες ἐκ τινῶν κλήρῳ⟩ Conringius Spengelius, ἁπάντων) ⟨ἢ τὰς μὲν οὕτως τὰς δὲ ἐκείνως, ἢ πάντες ἐκ τινῶν αἱρέσει ἢ πάντες ἐκ τινῶν κλήρῳ⟩ Susem. ‖ καὶ secl. Conringius ‖ 27. ἢ om. Π² Ar. Bk., del. corr. P¹ ‖ τὰς — τὰς Spengelius, τὰ — τὰ Γ Π Ar. Bk. Susem.¹·² in textu ‖ πάλιν ⟨δ'⟩ Ar. ‖ εἰ] οἱ Q^b V^b, οἳ M^s ‖ 29. 30. τὰς — τὰς — τὰς — τὰς Spengelius, τὰ — τὰ — τὰ — τὰ Γ Π Ar. Bk. Susem.¹·² in textu ‖ 30. ἐκ πάντων secl. Hayduckius, prb. Spengelius ‖ ⟨ἐκ τινῶν⟩ κλήρῳ Conringius, κλήρῳ ⟨καὶ τὰ μὲν ἐκ τινῶν αἱρέσει τὰ δὲ κλήρῳ⟩ Nickesius, κλήρῳ ⟨καὶ τὰς μὲν ἐκ τινῶν αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ⟩ Susem. (nisi sequi malis Hayduckium) ‖ 31. δύο om. pr. P¹ (suppl. mg.¹), non vert. Victorius, secl. Garveus et Goettlingius (haud recte) ‖ 32. δύο] τρεῖς Susem. ‖ πάντα Π¹ (crx. p¹) †, ὑπὸ πάντων ci. Thurotus ‖ 33. αἱρέσει ⟨καὶ τὸ πάντας ἐκ πάντων κλήρῳ, ἀλλὰ μὴν καὶ ἁπλῶς δημοτικὸν πάσας ἀρχὰς ὑπὸ πάντων ἐκ πάντων⟩ Conringius ‖ γίνεσθαι, nisi placeret ὑπὸ πάντων pro 32. πάντας scribere, aut secludendum aut in καθιστάναι mutandum esse ci. Thurotus, secl. Susem. et Spengelius, at fort. altius vitium latet ‖ 34. καθεστᾶναι M^s, καθεστάναι pr. P¹ (crx. p¹) †

στάναι, ἐξ ἁπάντων δ', ἢ ** ἐκ τινῶν ἢ κλήρῳ [ἢ αἱρέσει] ἢ ἀμφοῖν, ἢ ** τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν ** ἀμφοῖν (τὸ δὲ ἀμφοῖν λέγω τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει), πολιτικόν (καὶ τὸ τινὰς ἐκ πάντων τὰς μὲν αἱρέσει καθιστάναι τὰς δὲ κλήρῳ [ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει, ὀλιγαρχικόν,] [ὀλιγαρχικώτερον] [δέ], καὶ τὸ ** ἐξ ἀμφοῖν, [τὸ δὲ] τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν, [πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς,] ** ἢ τὰς μὲν αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ)· τὸ δὲ τινὰς ἐκ τινῶν ⟨αἱρέσει⟩ ὀλιγαρχικόν, καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν κλήρῳ, μὴ γενόμενον δ' ὁμοίως, καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν ἀμφοῖν· τὸ δὲ τινὰς ἐξ ἁπάντων, τό τε [δὲ] ἐκ τινῶν [αἱρέσει] πάν-

35. δ' om. Π^1 (suppl. p^1) † ‖ ἢ ἐκ τινῶν secl. Spengelius, ἢ ⟨πάντας⟩ ἐκ τινῶν ci. Conringius ‖ ἢ αἱρέσει secl. Susem. ‖ ἢ ἀμφοῖν secl. Conringius Spengelius ‖ 36. ἢ τὰς — ἀμφοῖν om. P^4L^s, del. p^1, — 37. ἀμφοῖν om. P^6 ‖ ⟨πάντας ἢ τινὰς⟩ τὰς μὲν Susem. ‖ τινῶν ⟨ἢ κλήρῳ ἢ⟩ Susem., τινῶν ⟨ἢ αἱρέσει ἢ κλήρῳ ἢ⟩ Spengelius ‖ 37. πολιτικόν — 40. ὀλιγαρχικόν om. pr. P^1, ἄλλως praeposito suppl., item tamen 39. τὰς μὲν — αἱρέσει om. mg. p^1, τῆς καλουμένης ἐστι πολιτείας· τὸ δὲ τινὰς ἐκ πάντων καθιστάναι τοὺς μὲν αἱρέσει τοὺς δὲ κλήρῳ ὀλιγαρχικόν Ar., et hanc quoque lectionem adiecit mg. p^1 ‖ 39. τὰς δὲ] τε ἢ ΓM^s ‖ ἢ — 40. ὀλιγαρχικόν secl. Blakesleius, — αἱρέσει cum Ar. et mg. p^1 Spengelius ‖ ἢ — 41. πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς] [ἢ ἀμφοῖν] πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς, καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν, [τὸ δὲ] τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει πολιτικόν, ὀλιγαρχικώτερον δέ Thurotus ‖ 40. ὀλιγαρχικόν — 41. πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς] πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς — [ὀλιγαρχικόν,] ὀλιγαρχικώτερον [δέ] Susem. ‖ ὀλιγαρχικόν — ἀμφοῖν post b, 3. ἀμφοῖν tri. Spengelius ‖ ὀλιγαρχικόν om. ΓM^s †, πολιτικόν ci. et dicta ratione ordinem verborum mutavit Thurotus ‖ δέ non vert. Guil., secl. Susem. ‖ καὶ secl. Spengelius ‖ τὸ ⟨τινὰς⟩ Susem., τὸ ⟨αἱρέσει ἢ τὸ⟩ Spengelius ‖ τὸ ἐξ] τὸ ἐκ ⟨τινῶν⟩ Abbottus ‖ ἐξ secl. Spengelius ‖ 41. τὸ δὲ om. Π^1 (suppl. p^1) †, τὸ δὲ ⟨τινὰς⟩ ci. Conringius, τὸ δὲ ⟨πάντας⟩ ci. Stahrius ‖ 1300b, 1. ἢ — κλήρῳ secl. Thurotus ‖ ⟨ἢ κλήρῳ⟩ ἢ Susem., ⟨ἢ κλήρῳ ἢ αἱρέσει⟩ ἢ Spengelius ‖ 2. αἱρέσει add. Lambinus, καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν αἱρέσει potius post 3. κλήρῳ add. Thurotus ‖ 3. μὴ γενόμενον δ' ὁμοίως secl. Camerarius Lambinus Bk. Thurotus Spengelius alii: nihil decernere audeo ‖ γινόμενον $M^s P^1$ ‖ 4. οὐκ ὀλιγαρχικόν post ἁπάντων add. Γ, glossa est, quam etiam praebet p^2 ‖ τὸ τὲ δὲ p^1, τὸ δὲ Π^1 Ald. Bk., τότε δὲ cet.,

τας * ἀριστοκρατικόν. — οἱ μὲν οὖν τρόποι τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς 5
(p. 176) τοσοῦτοι τὸν ἀριθμόν εἰσι, καὶ διήρηνται κατὰ τὰς πολιτείας οὕτως· τίνα δὲ τίσι συμφέρει καὶ πῶς δεῖ γίνεσθαι τὰς καταστάσεις, ἅμα ταῖς δυνάμεσι τῶν ἀρχῶν, τίνες εἰσίν, ἔσται φανερόν. λέγω δὲ δύναμιν ἀρχῆς οἷον τὴν κυρίαν τῶν προσόδων καὶ τὴν κυρίαν τῆς φυλακῆς· ἄλλο γὰρ 10 εἶδος δυνάμεως οἷον στρατηγίας καὶ τῆς τῶν περὶ τὴν ἀγορὰν συμβολαίων κυρίας.

XIII λοιπὸν δὲ τῶν τριῶν εἰπεῖν τὸ δικαστικόν [περὶ δικα- 16
στηρίων]. ληπτέον δὲ καὶ τούτων τοὺς τρόπους κατὰ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. ἔστι δὲ διαφορὰ τῶν δικαστηρίων ἐν τρισὶν ὅροις, ἐξ 15 ὧν τε καὶ περὶ ὧν καὶ πῶς. λέγω δὲ ἐξ ὧν μέν, πότερον ἐκ πάντων ἢ ἐκ τινῶν· περὶ ὧν δέ, πόσα εἴδη δικαστηρίων· τὸ δὲ πῶς, πότερον κλήρῳ ἢ αἱρέσει. — πρῶτον οὖν διαιρείσθω πόσα εἴδη δικαστηρίων. ἔστι δὲ τὸν ἀριθμὸν ὀκτώ, ἓν μὲν εὐθυντικόν, ἄλλο δὲ εἴ τίς τι τῶν κοινῶν ἀδικεῖ, ἕτερον ὅσα εἰς 20 τὴν πολιτείαν φέρει, τέταρτον [καὶ] ἄρχουσι καὶ ἰδιώταις ὅσα περὶ ζημιώσεων ἀμφισβητοῦσιν, πέμπτον τὸ περὶ τῶν ἰδίων συναλλαγμάτων καὶ ἐχόντων μέγεθος, καὶ παρὰ ταῦτα
2 τό τε φονικὸν καὶ τὸ ξενικόν (φονικοῦ μὲν οὖν εἴδη, ἄν τ' ἐν τοῖς αὐτοῖς δικασταῖς ἄν τ' ἐν ἄλλοις, περί τε τῶν ἐκ 25 προνοίας καὶ περὶ τῶν ἀκουσίων, καὶ ὅσα ὁμολογεῖται μέν, ἀμφισβητεῖται δὲ περὶ τοῦ δικαίου, τέταρτον δὲ ὅσα τοῖς φεύγουσιν ἐπὶ καθόδῳ ἐπιφέρεται φόνου, οἷον Ἀθήνησι λέγεται καὶ τὸ ἐν Φρεττοῖ δικαστήριον, συμβαίνει δὲ τὰ τοιαῦτα

τό τε Ar., καὶ τὸ Thurotus, prb. Spengelius ‖ αἱρέσει post πάντας tri. Spengelius ‖ 8. καὶ ante τίνες add. Π^2 p^1 Bk., αἵτινες ci. Buecheler et Madvigius ‖ 13. τὸ δικαστικὸν ante εἰπεῖν Π^2 Bk., om. Ar., secl. Boiesenius Susem.$^{1.2.}$ ‖ περὶ δικαστηρίων om. Π^2 Bk., secl. Susem.^{3} † ‖ δικαστηρίας P^1 ‖ 15. δὲ] γὰρ Ar., δὴ ci. Schneider ‖ 17. δὲ post περὶ add. M^s et pr. P^1 ‖ 21. καὶ prius secl. Sauppeus, ⟨κοινὸν⟩ καὶ e Victori transl. rec. Schneider ‖ 27. δικαίως ci. Spengelius ‖ 28. φέρεται Π^1 ‖ φόνου ante ἐπὶ Π^2 Bk. (fors. recte, v. Addenda) ‖ οἷον — 29. δικαστήριον secl. Chandler ‖ 29. καὶ] πάλαι? Susem., secl. Spengelius ‖ [ἐν] Φρεαττοῖ vel ἐν Φρεαττυῖ Ridgewayus (fors. recte).

ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ ὀλίγα καὶ ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν· τοῦ δὲ ξενικοῦ ἓν μὲν ξένοις πρὸς ξένους, ἄλλο ξένοις πρὸς ἀστούς), ἔτι δὲ παρὰ πάντα ταῦτα περὶ τῶν μικρῶν συναλλαγμάτων, ὅσα δραχμιαῖα καὶ πεντάδραχμα καὶ μικρῷ πλείονος. δεῖ μὲν γὰρ καὶ περὶ τούτων γίνεσθαι κρίσιν, οὐκ ἐμπίπτει δὲ εἰς δικαστῶν πλῆθος. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων 3 ἀφείσθω καὶ τῶν φονικῶν καὶ τῶν ξενικῶν, περὶ δὲ τῶν πολιτικῶν λέγωμεν, περὶ ὧν μὴ γινομένων καλῶς διαστάσεις γίνονται καὶ τῶν πολιτειῶν αἱ κινήσεις. — ἀνάγκη δ' (p. 1 ἤτοι πάντας περὶ πάντων κρίνειν τῶν διῃρημένων αἱρέσει ἢ κλήρῳ, ἢ πάντας περὶ πάντων τὰ μὲν κλήρῳ τὰ δ' αἱρέσει, ἢ περὶ ἐνίων τῶν αὐτῶν τοὺς μὲν κλήρῳ τοὺς δ' αἱρετούς. οὗτοι μὲν οὖν οἱ τρόποι τέτταρες τὸν ἀριθμόν· τοσοῦτοι δ' ἕτεροι καὶ οἱ κατὰ μέρος. πάλιν γὰρ ἐκ τινῶν καὶ οἱ δικάζοντες περὶ πάντων αἱρέσει, ἢ ἐκ τινῶν περὶ πάντων κλήρῳ, ἢ τὰ μὲν κλήρῳ τὰ δὲ αἱρέσει, ἢ ἔνια διακαστήρια περὶ τῶν αὐτῶν ἐκ κληρωτῶν καὶ αἱρετῶν. οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ ἐλέχθησαν, οἱ τρόποι ** τοῖς εἰρημένοις· ἔτι 4 δὲ τὰ αὐτὰ συνδυαζόμενα, λέγω δ' οἷον τὰ μὲν ἐκ πάντων τὰ δ' ἐκ τινῶν τὰ δ' ἐξ ἀμφοῖν, οἷον εἰ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου εἶεν οἱ μὲν ἐκ πάντων οἱ δ' ἐκ τινῶν, καὶ ἢ κλήρῳ ἢ αἱρέσει ἢ ἀμφοῖν. — ὅσους μὲν οὖν ἐνδέχεται τρόπους εἶναι τὰ δικαστήρια, εἴρηται· τούτων δὲ τὰ μὲν πρῶτα δημοτικά, ὅσα ἐκ πάντων καὶ περὶ πάντων, τὰ δὲ δεύτερα ὀλιγαρχικά, ὅσα ἐκ τινῶν περὶ πάντων, τὰ δὲ τρίτα ἀριστοκρατικὰ καὶ πολιτικά, ὅσα τὰ μὲν ἐκ πάντων τὰ δ' ἐκ τινῶν.

30. παρόντι Π^1, παντὶ Π^2 Ar. Bk. ‖ 32. ἀστούς] αὐτούς Π^1 (em. corr. P^1) † ‖ 33. πεντάδραγμα Γ, πεντάδραγχμα M^s ‖ 41. κληρωτούς Lambinus Bk.[2] Susem.[2] ‖ 1301a, 3. καὶ secl. Spengelius, ante 2. ἐκ τινῶν traiciendum esse ci. Susem. ‖ 6. ⟨οἱ αὐτοί εἰσι⟩ τοῖς εἰρημένοις Victorius, τοῖς εἰρημένοις ⟨ἴσοι⟩ ci. Schneider ‖ 8. αὐτοῦ om. Π^1, secl. Susem.[1] † ‖ 12. καὶ Susem., ἢ Γ Π Ar. Bk. Susem.[1] in textu (an secludendum est?).

4486
338517

Aristoteles
JC Politica
71
A41
S9
1894

THEOLOGY LIBRARY
SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT
CLAREMONT, CALIFORNIA

338517

PRINTED IN U.S.A.